

శ్రీయైనమః.

శ్రీమతే శ్రీలక్ష్మీహయవదన పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీమన్నిగమాస్తమహాదేశిక అరుచ్యేయన

శ్రీ మద్రహస్య త్రయ సారమ్

ఎ స్త మ్ తి ర మ వ్రా ర్థ మ్.

అనువాదము

స్వీ డ్ య స ం పు ట మ్.

అనువాదము

శ్రీ శ్రీకృష్ణ బ్రహ్మత్వై సరకాల మహాదేశిక స్తోత్రం

నవ్యనియమసూత్ర సేవిత

తూపుల్ నేజ్కూర్చాచార్యరాయ్

శ్రీమత్సారదీపకాగి హాగిన వ్యాఖ్యానజ్ఞశ్చ సద్గ్రహిత్వ-స్వరూప

సత్సవ్యసాధారణానామసూత్రాగ్రాహన మహాదేశిక

నవ్యసూత్రానామసూత్ర

తూపుల్ నేజ్కూర్చాచార్యరాయ్ అండ్ సన్స్, అనంతపురం

తెంగళూరు నిటె జె. బి. సుబ్బయ్య అండ్ సన్స్, అచార్యుల్

ఎమ్. బి. డి. పవర్ మద్రాసుస్ట్రాలయ్

ప్రభుమహారామ్ అండ్ సన్స్, ప్రకటితమయిల్.

1936.

Copy Right Reserved.

ఇదానమిదం సహ్యావృత్తే రూ. 3-8-0.

ప్రథమ సంపుటస్థానికారి సర్వగ్రంథానికారికానాం సూచీ.

గ్రంథాంశము	పుటసంఖ్య	గ్రంథాంశము	పుటసంఖ్య
అంతర్ముఖమునామము	94	సంపదనము	32
అక్షరములనుసారము	82	సంకల్పమునామము	161
అక్షరములనుసారము	1	సంకల్పమునామము	211
అక్షరములనుసారము	271	సంకల్పమునామము	392
అక్షరములనుసారము	266	సంకల్పమునామము	78
అక్షరములనుసారము	119	సంకల్పమునామము	115
అక్షరములనుసారము	88	సంకల్పమునామము	155
అక్షరములనుసారము	46	సంకల్పమునామము	16
అక్షరములనుసారము	19	సంకల్పమునామము	49
అక్షరములనుసారము	399	సంకల్పమునామము	361
అక్షరములనుసారము	263	సంకల్పమునామము	94
అక్షరములనుసారము	399	సంకల్పమునామము	117
అక్షరములనుసారము	34	సంకల్పమునామము	"
అక్షరములనుసారము	47	సంకల్పమునామము	357-8
అక్షరములనుసారము	69	సంకల్పమునామము	14
అక్షరములనుసారము	419	సంకల్పమునామము	73
అక్షరములనుసారము	332	సంకల్పమునామము	363
అక్షరములనుసారము	3	సంకల్పమునామము	97
అక్షరములనుసారము	328	సంకల్పమునామము	37

అధికారమునామము సూచీ.

అధికారమునామము	83	అధికారమునామము	48
అధికారమునామము	13	అధికారమునామము	10
అధికారమునామము	75	అధికారమునామము	30
అధికారమునామము	116	అధికారమునామము	42
అధికారమునామము	40	అధికారమునామము	68

గాధాః	పుటసంఖ్య	గాధాః	పుటసంఖ్య
తేరవియమ్మినర్	265	పురుషోత్తమజివర	218
నిన్ననిలెక్కు	418	పొరుగొనెననిన్	154
నిన్పురాణ	356	పొయ్ కైముని	6
నిలెత్తన్ తారక నాయ్	115	వాదియర్ మన్నుమ్	327
నిశ్చవనిను	41	వేణ్డెమ్ పెరుమ్మయన్	391

ప్రథమసంపుటస్థ శ్రీ శతకోపాది గాధా సూచీ.

అకలకిలేళ్	(తి 6-10-10)	126	ఒరునాళ్ కాణ	(తి 6-9-1)	412
అన్నాళ్ నితన్	(,, 3-2-1)	142	కణ్డొకేట్టు	(,, 4-9-10)	217
అమలక	(అ 1)	233	కణ్డొకేట్టు	(,, 2-2-1)	316
అచ్చికొరగజళ్	(తి 3-2-6)	346	కణ్డొకేట్టు	(,, 5-5-8)	,,
అచ్చికైక్క	(,, 6-9-9)	144	కాణమాయరు	(,, 8-1-2)	412
అచ్చికొర్	(తి 10-10-3)	317	కొళ్ళక్కణ్డొకేట్టు	(,, 3-9-5)	368
ఇజ్జేతిరినే	(,, 8-10-4)	384	కొళ్ళక్కణ్డొకేట్టు	(,, 6-9-3)	125
ఇచ్చుపైత్తి విర	(తిరుమాలై 2)	,,	తరుత్తుయిరమ్	(పె 5-1)	317
ఇచ్చునిల్	(తి 1-3-6)	257	తిరుమలై	(తి 6-1-5)	142
ఉణర్ ముచ్చ	(తి 1-1-2)	{ 126	తిరుక్కణ్డొకేట్టు	(మూన్దానం 1)	322
ఉయర్ వరఉయర్	(,, 1-1-1)	129	తీర్ త్తనులక	(తి 2-8-6)	313
ఉణ్ తామరై	(,, 9-2-3)	126	నమక్కుమ్ పూవిక	(,, 4-5-8)	52
ఉన్నిత్తు	(,, 4-6-10)	274	నన్దావిళక్క	(పె 3-8-1)	126
ఎరుత్తుక్కొడి	(పె 5-3-6)	314			233
ఎమ్మెరుమాన్	(,, 11-6-2)	312	నత్తొలయొత్తు	(తి 7-5-1)	378
ఏరార్ ముయల్	(శిరియత్తిరు 16)	384	నానున్దెయ్యన్	(నాన్దుక : 7)	109
ఒత్తెవిన్దెయనుమ్	(పె 4-10-4)	314	నాన్ ముక్కిన్దె	(,, 1)	312
ఒత్తెమలేమ్	(తి 4-10-1)	274	నిక పిరువనసుమ్	(తి 9-2-1)	126
ఒత్తెడియాళ్	(తి 4-9-10)	{ 52	నిన్దెయ్యన్	(పె 5-9)	310
		125	నియ్యమ్ పిరు	(మూన్దానం 16)	125
		326	నోయ్ కుమరు	(పె 5-3-6)	314

పొరురువిల్	(అరు నెడు 27)	319	మూలనూకియ	(పె 1-5-4)	321
పితకవాడై	(ప 5-2-8)	18	మేవిత్తోక్రమ్	(ప 10-10-3)	312
పుకలొన్ణి	(అ 6-10-10)	12	పక్షపైయావను	(పె 5-1-3)	378
పేళనిన్ణ	(,, 4-10-4)	314	పల్ విన్	(అ 8-1-8)	129
పొచ్చోనుమ్	(నాచ్చి 11-3)	65	వానపర్తమ్మై	(,, 3-6-4)	313
మత్త్రుమోర్	(పె 8-10-3)	318	కార్ పునమక్కు	(మూన్మామ్ అన్దాది	
మునియే	(ప 10-10-1)	414	శూన్ద్రత్తనిల్	(పి 10-10-10)	233
ముకిలుగువుమ్	(అరు నెడు 3)	320	శెన్టల్ కుడైయా	(మొ అన్దాది 53)	52

సంజ్ఞాత్మక వివరము:—పె-పెరియాళ్వనార్ తిరుముగ్గి, అ-అమల నాది
పింకా, పె-పెరియ తిరుముగ్గి, పెరు-పెరుమాళ్ అరుముగ్గి, అ-తిరువాదన్
ముగ్గి, కిరియతిరు-కిరియ తిరుమడల్, మొ|| అన్దాది-మొదల్ తిరువ నాది,
మూన్మానిరు-మూన్మామ్ తిరువ న్దాది, నాన్మక్కిన్ నాన్మక్కిన్ తిరువ న్దాది, అరు
నెడు-తిరు నెడున్దాకమ్, నాచ్చి-నాచ్చియార్ అరుముగ్గి.

ప్రథమసంపుటస్థ శుద్ధాశుద్ధపత్రికా

పుట సంఖ్య	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్	పుట సంఖ్య	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
14	3	గురుని	283	3	దీపి
		అత్తమేళబుచ్చ			దేవా
		గురు స్వమేళ	284	9	నానాః
		ఎత్తమ గురుని			పానాః
48	2	నాని	291	4	పచ్చిన్నాన్
135	1	క్రీడ			నచ్చిన్నాన్
144	6	ప్రేమ	378	6	పచ్చిన్నాన్-పచ్చిన్నాన్
215	4	మమ్మ			పచ్చిన్నాన్-పచ్చిన్నాన్
216	1-2	దహద	43	(పాద 4)	4 ప్రియైత్తై త్రియై
219	3	యిచి	61	3	భీమానిత్తిక్కు
221	4	అప్రకా			భీమానిత్తిక్కు
		అప్ర			[పారైర్కర భీమానిత్తిక్కు]
			82	(పాద 12)	అమా-భీ-మూ అట్ట

శ్రీమదానందః

శ్రీమతే నిగమాన్త మహాగణేశికాయా నమః

ద్వితీయసంపుటస్థ అధికారిసజ్జహా శ్లోకకారికానాం

అకారాదిక్రమసూచీ

శ్లోకాః	పుటసంఖ్య	శ్లోకాః	పుటసంఖ్య
అకృతేతుభరన్యాసే	... 330	కృత్వనగ్గతయాయేతు	... 439
అతస్మైవర్ణికత్వాదేః	... 319	చాతుర్వర్ణ్యసతుర్విధా	... 456
రామమిశ్రాద్వైః	... 330	స్వలనదినసజ్యోత్సాన్ని	... 493
అగోజార్వికృష్టప్రాయాః	... 417	జితకాస్తుభచోగ్యస్య	... 335
ఆత నిరపరాధేన	... 452	జ్ఞానాన్వోష్టోపదేశోహి	... 338
ఆతోయదర్శంస్వభరః	... 304	తతః తే తుక సేతుక	... 399
అధర్మపరిహారేపి	... 444	తేనైవ సర్వేనీయస్తే	... 302
అనిచ్ఛతోనివర్తేత	... 437	దహరకుహారేదేవ	... 130
అనుతాపానుపరమాత్	... 144	నచాచారం వినాభిప్రీత్	... 451
అనుజ్ఞాయాప్రప్యస్తేపి	... 107	నపాగ్విన్యూద్ధి పూర్వాస్థు	... 128
అనుజ్ఞామాత్రం	... 168	నాథేనస్త్వనిమన్య	... 89
అవివేకపృథుత్వాదేః	... 135	నిత్యం శ్రిగ్రహ సమేతస్య	... 73
అవిశ్రాంతశ్రద్ధా	... 242	నిత్యకామ్యస్వరూపైః	... 108
అకించన్యభరన్యాసో	... 331	సగతేషత్వధమాత్ర	... 339
అచారప్రధవోధర్మో	... 451	ప్రకృతి పాననన్యాకూల	... 136
అచారాత్మగుహోపాయ	... 455	ప్రయోగమున పాస్త్రం	... 69
అనుకూల్యపరిత్యాగం	... 444	ప్రత్యుపాయపరిహారే	... 107
అనుజ్ఞాతిలబ్ధినేయస్య	... 451	ప్రత్యగ్దానానివిద్యాను	... 293
అజ్ఞానుజ్ఞానిభాగేన	... 106	ప్రతీసన్ధానతోపన్యాత్	... 450
అజ్ఞానుపాలనే తత్త్వత్	... 437	ప్రతిపత్తిపితృమోక్ష	...
అజ్ఞావిరోగభిసాన్విగ్ధా	...	ప్రసక్తిగర్భితే మస్త్రే	... 304
అహరగృహమంత్రార్థ	... 454	ప్రపత్తి ప్రసంగనాని	... 451
ఇత్యం ప్రసక్తివిద్యాయాం	... 293	ప్రపన్నమధస్థిత్యవ	... 441
ఏవమేవరూపాంతా	... 145	ప్రసన్నస్థ-నిష్కల	... 451
ఐకరస్యజుహోశ్చేషీ	... 293	ప్రాయశ్చిత్తాంతర్య	... 416

శ్రోతాః

పుటసంఖ్య

శ్రోతాః

పుటసంఖ్య

పారిశ్రేతరపూర్వపాప

... 146

వైష్ణవత్వేన మాన్యత్వం

... 417

పృథాకసంస్కారాయత్వే

303

నానైత్యత్వాది

461

పితృపథభూటియస్త్రా

... 210

శుక్రాస్త్రోత్పత్తిచ్చార్

... 110

పూర్వసిద్ధస్య జేతాశే

305

అన్తఃసారం నిమిత్తం

... 32

పూర్వస్థితిః వాపరస్థితిః

... 141

సన్తప్తస్థానైరవాగ్విత్

... 243

భక్తిస్యప్రసక్తిః ప్రకలుపాం

... 302

సమతేనత్వో

... 1

భగవదహం

... 13

అమృతం పునఃపరం వాం

... 302

భగవద్వికారరహితం

... 293

స్వచ్ఛ స్థానం సదా

... 113

భూవానామోన్మత్తాదౌ

... 439

స్వచ్ఛ స్థానమిత్యన్తః

... 65

మనసిక రక్షణ గామం

... 161

స్వచ్ఛ స్థానం నిష్ఠానాం

... 303

ముక్త్యనే నిర్మల్య

... 92

స్వచ్ఛ స్థానం నానా

... 15

యత్త్రకాన్త్యం

... 119

స్వచ్ఛ స్థానం నిష్ఠానాం

... 404

యథాధిక రక్షణం

... 312

స్వచ్ఛ స్థానం నిష్ఠానాం

... 29

యథాధిక క్షయోన్మాదం

... 208

స్వచ్ఛ స్థానం నిష్ఠానాం

... 162

యథాధిక క్షయం

... 251

స్వచ్ఛ స్థానం నిష్ఠానాం

... 230

యథాధిక క్షయం

... 483

స్వచ్ఛ స్థానం నిష్ఠానాం

... 281

వాక్యమాత్రేణ సర్వత్వం

... 339

స్వచ్ఛ స్థానం నిష్ఠానాం

... 302

వాక్యమేవ

... 211

స్వచ్ఛ స్థానం నిష్ఠానాం

... 439

విశ్రాంత్యుత్పత్తిరసం

... 308

స్వచ్ఛ స్థానం నిష్ఠానాం

... 329

ద్వితీయ పుటసంఖ్య అధికార వర్ణనాగాథాసూచి.

అధికారము మొదలు

158

అధికారము మొదలు

... 189

అధికారము మొదలు

150

అధికారము మొదలు

... 307

అధికారము మొదలు

482

అధికారము మొదలు

... 109

అధికారము మొదలు

115

అధికారము మొదలు

... 12

అధికారము మొదలు

211

అధికారము మొదలు

... 28

అధికారము మొదలు

159

అధికారము మొదలు

... 397

అధికారము మొదలు

406

అధికారము మొదలు

... 60

అధికారము మొదలు

161

అధికారము మొదలు

... 88

అధికారము మొదలు

209

అధికారము మొదలు

...

శ్రీయోనమః.

శ్రీమతే విగమాస్త మహాదేశికాయ నమః.

విషయసూచికా

పుటే

1 శ్రీహస్త్యత్రయసారాధ్యసజ్జిహః (ద్వితీయఃపరిచ్ఛేదః)	29	
2 కృతకృత్యాధికారః	...	1
3 శ్రీహస్త్యత్రయ సారాధ్యత్నావలీ	14, 30, 64,	
[91, 112, 148, 194, 191, 130, 246, 309, 401, 459		
4 న్వనిష్ఠాభిజ్ఞానాధికారః	...	15
5 ఉత్తరకృత్యాధికారః	...	32
6 పురుషార్థ కాష్ఠాధికారః	...	65
7 శాస్త్రీయనియమనాధికారః	...	92
8 అపరాధ పరిహారాధికారః	...	113
9 స్థానవిశేషాధికారః	...	149
10 నిర్వాణాధికారః	...	165
11 గతిచిన్తనాధికారః	...	193
12 పరిపూర్ణబ్రహ్మనుభవాధికారః	...	214
13 ద్వావింశత్యధికారార్థసజ్జిహ్వాక్షకః	...	243
14 సిద్ధోపాయశోధనాధికారః	...	249
15 సాధ్యోపాయశోధనాధికారః	...	312
16 ప్రభావ వ్యవస్థాధికారః	...	404
17 ప్రభావరక్షాధికారః	...	469

శ్రీః

ద్వితీయసంపుటస్థ శ్రీ శతకోపాది గాథా సూచీ.

గాథాః	పుటసంఖ్య	గాథాః	పుటసంఖ్య
అడియార్కెన్నై (అ 1)	76	ఎన్నాకొశెయ్ (ప్రి 5-8-3)	42
అమరరోడు (ప్రి 1-3-11)	196	ఏయిరు (నాన్మొ 18)	394
అళియనమ్ పైయల్ (తిరుమాళై 37)	143	ఏణ్ణాయ్ (పె తి 5-8-1)	43
	256	ఏతాళు (ప్రి 4-8-1)	221
అఱివ నేలుమ్ (పె. తి. అన్దాది 37)	42	ఒర్దైవిల్ (,, 3-3-1)	36
అనైత్తులకమ్ (ప్రి 6-7-10)	216	కడైత్తలై (తిరుమాళై 38)	174
అవిక్కోర్ (,, 10-10-3)	43	కడైక్కణ్ణిల్ (అ 10)	50
అవిత్తక్క (,, 6-9-9)	58	కరున్ద (పె 4-4-7)	151
అళిక్కిన్దా (,, 10-4-3)	482	కఱిన్దెక్కల్ (తిరుప్పావై 28)	43
ఇత్తనైయడి (తిరుమాళై 4)	477	కళైవాయ్ (ప్రి 5-8-8)	„
ఇరుళ్ తరు (ప్రి 10-6-1)	176		43
ఇరుళ్ కమ్మ (పె 4-9-3)	{ 55	కులగళాయ్ (తిరుచ్చనై 90)	319
	196		420
ఇరుళిరియ (పెరు 1-1)	38	కులన్దగుమ్ (పె తి 1-1-9)	408
ఇనైన్దై (ప్రి 10-8-9)	258	కుళిన్ద (తారుమాళై 25)	{ 43
ఇనిప్పొమ్మ (పె 5-3-3)	390		453
ఈన్దొలి (తిరువాళిరియం 6)	391	కున్ద మెడు (ప్రి 7-4-11)	393
ఉణ్ణానాళ్ (పె 5-1-6)	37	కున్దైళొణ్ణు (పె 5-1-4)	390
ఉణ్ణిర్ ముల్ల (ప్రి 1-1-2)	217	కేళవళి (ప్రి 2-7-1)	406
ఉయిరళి (తిరు విరుత్తం 1)	44	తమరుకన్ద (మొ అన్దాది 44)	50
ఉళైదెన్ద (ఇరన్దొన్దరు 45)	25	తరుతుయిరగ (పెరు 5-1)	43
ఉణ్ణిరు (ప్రి 10-10-2)	{ 76	తణ్ణ-తాళిన్దై (ప్రి 7-5-10)	56
	297	తన్నడియార్ తిరుత్త (పె 4-9-2)	
ఉన్నిన్ద (ప్రి 4-6-10)	390	తనక్కయ్యాక (ప్రి 2-9-4)	{ 37
ఉనక్క (తిరుప్పావై 29)	37		388
ఉనేరు (పెరు 4-1)	38	తామరయ్యాళ్ (మొ అన్దాది 67)	298
ఎక్కణ్డై (పె 4-4-3)	37	తిరుమాల్ (తిరువిరుత్తం 88)	482
ఎమ్మిళర్ (తిరువిరుత్తం 54)	54	తిరుమాలిరుం (ప్రి 10-8-1)	259
ఎన్నడియార్ (పె 4-9-2)	447	తిరువుక్కుం (పె తి 7-7-1)	297

గాధా:	పుటసంఖ్య	గాధా:	పుటసంఖ్య
తుప్పుడై (పె 4-10-1)	183	పోనకమ్ (తిరుమాళై 42)	427
తేరార్ (శి 8 మడత్ 7)	195	మరణమానాల్ (తి 9-6-5)	177
తేవణ్ (తి 2-2-4)	390	మర్రికోర్ (పె తి 11-6-6)	391
తోళవనై (మొ అద్దాది 63)	37	మర్దుమార్ (,, 8-10-3)	76
నడువే (తి 1-7-5)	259	మఱిక్కుమ్ (పెరు 1-7)	387
నమ్మక్ (పె 5-4-3)	178	మన్నుబుడు (పె మడత్ 16)	195
నయవే (మొ అద్దాది 64)	37	మాయమ్ శెయ్యేల్ (తి 10-10-2)	176
నక్ మైత్తిమైక్ (పె 5-1-3)	42	మాళుమార్ (,, 1-3-8)	49
నన్దు శెయ్దార్ (,, 4-10-2)	448	ముడియానే (,, 3-8-1)	46
నాక్కు-నిన్నై (,, 5-1-1)	37	మొయ్యత్ (తిరుమాళై 4)	377
నాడాదమలర్ (తి 1-4-9)	36		477
నాయినే (తిరుచ్చప్ప 111)	445	వడివిణై (తి 9-2-10)	36
నినైక్క-మాట్టే (పె 4-10-1)	187	వడోపుక్కు (,, 1-2-10)	56
నిరన్దరం (తిరుచ్చప్ప 101)	{ 38	వరుడేవర్ (పె తి 8-10-2)	392
	{ 385	వాళిత్తుమ్ (నాన్మ 63)	35
నిళ్ళొకం (పె తి 11-7-1)	38	వాయవనై (మొ అద్దాది)	{ 37
నెడుమాఱు (తి 8-10-1)	139		392
నోర్మనోన్దు (,, 5-7-1)	42	వాయనాల్ (పె 4-5-2)	{ 224
పణ్డైక్క (పె 1-1-4)	409		395
పణ్డైనాళా (తి 9-2-1)	56	విణ్ణులకమ్ (తి 10-6-3)	175
పయిలుమ్ (,, 3-7-1)	139	విల్లిపురుకై (నాచ్చి 10-10)	54
పల్లికొళ్ళు (నాచ్చి 4-1)	37	వేరిమాతాద (తి 4-5-11)	288
పర్మియెలోన్దు (పె తి 1-9-9)	43	వైకున్డమ్ పుకు (,, 10-9-9)	200
పామ్బాడు (,, 11-8-3)	465	శణ్డమణ్ణ (తిరుచ్చప్ప 67)	196
పీదకవాడై (పె 5-2-8)	40	శరణమాకుమ్ (తి 9-6-5)	177
పుకలొన్దిల్ (తి 6-10-10)	43	శన్మళన్మాన్దరం (,, 3-7-7)	56
పూళిత్తుమ్ (నాన్మ 63)	386	శిన్మెమర్దు (,, 7-10-10)	392
పేళువార్ (పె 4-4-10)	78	శీర్కలన్దు (పె తిరువనాది 86)	35
పాజ్గేర్ (తి 8-10-4)	36	శూర్మవిశుమ్ము (తి 10-9-1)	258
పోయిన్దు (తిరువిరుత్తం 1)	44	శెయ్యేల్ తీవిన్ (,, 2-9-3)	445
పోయ (తిరుప్పావై 5)	177	శొన్నాల్ విరోదమ్ (,, 3-9-1)	392
పోయినాల్ (పె 4-5-2)	56	శొల్లమవిడు (బ్రాహ్మసారం 40)	429

(౧౩) అథ కృతకృత్యాధికారః.

ఇతం ప్రపత్తిరూపాపాయవిశేషనిష్ఠః పురుషః ప్రపత్తేర
 సంతరం ఫలం ప్రతి కర్తవ్యాంశవిరహాత్ కర్తవ్యాంశస్య సకృదను
 ఘానేనైవ నిర్దత్వాత్ స్వతంత్రే సత్త్వసంకల్పే భగవతి స్వస్థభర
 మాత్మాన మనధార్య నిభః, విశ్వసనీయం సమర్థం సిద్ధోపాయ
 త్వేన స్వీకృతం సగ్వేశ్వరం ఫలప్రదం అనుసంధాయ నిస్సంశయః
 సవాసనం పరిత్యక్తానన్యపురుషార్థాన్, ససాధనం పరిత్యక్తానన్యో
 పాయాన్, అకించనస్య ఆయత్నేన నిధింధిసత్ సంపత్స్యమానాం
 పరమపురుషార్థసిద్ధిం దావలోక్య సాక్షుప్తః స్వసహితీయాగ్నీంద్రాది
 దేవతాస్తర పరిచరణకారణీభూతస్య ఋణపాపకృతత్వాత్ నిత్య
 నైమిత్తికేషు కర్మసు మత్సగితానా మగ్నీంద్రాది శబ్దానా మవయవ
 శక్తిపాషుల్యేన నారాయణ పరిత్యమచధార్య శాస్త్రసేద్యాజ్ఞానుజ్ఞా
 పరిపాలనరూప కైంకర్యముఖేన ప్రత్యక్షవిదితపరమపురుషాభిప్రాయో
 ముక్త ఇవ భగవతః కించిత్కరస్సౌ ఉపాయపూర్త్యా కృతకృత్య ఇతి
 పురుషార్థపూర్త్యా కృతార్థ ఇతి చ శాస్త్రేః శాస్త్రజ్ఞేశ్చ ప్రశంస
 నీయో భవతి || .

ఏతాదృశస్య ముముక్షోః ప్రపత్తేః ప్రాగుద్యతః ఊకస్య
 అధికారికోటి ప్రవిష్టత్వాత్ తాదృశ ఊకాభావేధికారా పూర్త్యా
 నోపాయపూర్తిః. ప్రపత్తే శ్చానంతరమనుస్థితోపాయమాత్మానమవ
 ధార్యాపి విశ్వాసమాన్ద్యాదినా ఊకశ్చేదప్యపాయపూర్తిః.
 తతో న కృతకృత్యతా. తస్మాద్వీతశోక ఏవ కృతకృత్య ఇతి
 వినిశ్చయః.

(౧౪) అథ స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానాధికారః.

ఏవ మేతాదృశనైర్భిర్య ప్రయోజకతయా కృతకృత్యతామవ
ధారియితుం స్వరూపోపాయ పురుషార్థ విషయక నిశ్చయలక్షణాయాః
స్వనిష్ఠాయా అభిజ్ఞానమావశ్యకమ్. తత్ర స్వరూపనిష్ఠాయామభిజ్ఞాప
కాని లింగాసీమాని—పరకృత పరిభవవేలాయాం పరిభావకోదాహృత
దోషాణాం దేహానుబంధిత్య జ్ఞానేన స్వరూపాననుబంధిత్య జ్ఞానేన చ
విషాదరాహిత్యం, తేషు చ పరిభావకేషు వృధా పతిష్ఠ్యస్తీత్యపారి
కారుణ్యం స్వగతిదోషస్మృతకతయోపకారస్మరణం స్వస్వ కర్మాను
గుణ ఫలప్రదానలక్షణ దయానిసవతా భగవతా ప్రేర్యమాశాః పరి
భవస్తీతి తేషు నిర్వికార చిత్తత్వం ప్రారబ్ధంచ కర్మసమూలం విసశ్య
తీత్యతినంతోషశ్చ ॥

తదేతేషు చిహ్నేషు పరిదృశ్యమానేషు అచిద్విలక్షణే స్వస్వ
భూతానుకూల్యాద్యర్థజ్ఞానశాలిని, స్వతోముఖాకించన్యవతి, స్వస్వ
స్వస్వసమస్య కర్మానుగుణ ఫలప్రదస్య స్వతస్త్రిస్య కేషిణః కేష
భూతే పరతస్త్రి పరాయత్తహితే స్వస్వరూపే నిష్ఠాస్తీతి విజా
నీయాత్ ॥

అథోపాయనిష్ఠాయామభిజ్ఞాపకాని చిహ్నాని—భగవద్వ్యతిగతే
స్వస్మిక్ పరస్మిక్ వా స్వరక్షణసామర్థ్యరాహిత్యబుద్ధిః, ముణసన్య
స్తేషు భయహేతుషు సత్స్వపి అభిమతాసక్తి విశేషేణ వీరిణి, రక్షణా
వప్తంభేన మహతీ ధృతిః, భరిన్యాస విషయే స్వయం సమృద్ధిః,
అనిష్ట నివృత్తిష్ట ప్రాప్తిషు తాదధీన్యమతిశ్చ సత్స్వైతేషు చిహ్నే
షూపాయేవ్యస్తినిష్ఠేతి విజానీయాత్ ॥

అథ పురుషార్థనిష్ఠాయామిమాన్యభిజ్ఞానలింగాని—ప్రార్థకర్మ విశేషానురూప భగవత్సంకల్పాయతత్త్వబుద్ధ్యా, జేహయాత్రాయాం వైశ్చిన్త్యం శాస్త్రావిరుద్ధస్యా ప్రయత్నాగతస్య నిషయస్య, ప్రార్థకర్మఫలరూప ఋణాపాకరణబుద్ధ్యా స్వీకరణం, ప్రాప్తయోగి సుఖదుఃఖయోః హర్షశోకపరిత్యాగః, స్వరూపానురూప పరమ ప్రాప్య కైంకర్యాభిరుచిః తాదృశ కైంకర్యప్రాప్తౌ త్వరాచేతి. సత్సేవితేషు చిహ్నేషు అపరిచ్ఛేద్య పరమపురుషార్థేషు నిష్ఠేతి జానీయాత్ ॥

ఏవం స్వస్మిన్ నిష్ఠాత్రయసంపత్తిం విజానతోస్యాధికారిణః బ్రహ్మవిదపచార వ్యతిరిక్తేషు భీతిహేతుషు స్వరూప ప్రాప్తకైంకర్య వ్యతిరిక్తేషు ప్రీతిహేతుషు స ప్రసరేయః కటాక్షాః. యదృచ్ఛయా సత్త్వామపి ప్రసృతౌ భీతిః ప్రీతిర్వా నైవోత్పద్యేతి ॥

(౧౫) ఉత్తర కృత్యాధికారిణః.

ఏవం కృతకృత్యాః స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానవగతుః లాభికారిణః స్వాదులేమత్వాత్ స్వయం ప్రయోజనం శాస్త్ర నిభక్తకాలవిశేషనియతం శృంఖలానదన్యోన్య మనుబద్ధం స్వామిసూక్తోపస్య కాలం కార్యం చ స్వరూపానురూప కాలక్షేపార్థముత్తర కృత్యమనుతిష్ఠేయః ॥

తన్నిష్ఠానుగుణాచ జ్ఞాతవ్యాంశేషు అజ్ఞాతమౌళం నిష్క్రమ్య కృతకృత్యా ఇత్యనాదృశ్య జ్ఞానభక్త్యాద్యచిత్తాదుః (౧) బాహ్యాభావాత్ పరమేశ్వరేణ చిత్తరంజనార్థం నిశేషజ్ఞ సకాశాత్ విజ్ఞాయస్యస్వవర్ణాశ్రమజాతి గుణాద్యనుగుణం కర్తవ్యాంశం నిష్క్రమ్య అనుష్ఠాయ చ ఏతదనుష్ఠానభావనయా స్వోత్కర్షం పరనికర్షం చ కదాపి నానుసందధీరక ॥

అథ కదాచిచ్ఛరణ్య ప్రసాద విశేషమూలేషు ఫలోద్గమపర్వసు
ప్రాప్తేష్యపి న్యధికాం ప్రవిష్టమాకించన్యమనివార్యం కార్పణ్యంచ
పురస్కృత్యానాదేః కాలాత్ప్రవృత్తామసహృతాం మహతీం చ
క్రైంకర్య వినష్టి మనుచింత్యానవాప్యవసాదం పథ్యతమేన హితతమేన
చ శరణ్యోపదేశ విశేషేణాజతారహస్యాదిరూపం తీర్థమవగాహ్య-
శ్వాస్యాత్మానం అపర్యనుయోజ్యానవధికశరణ్య ప్రభావేన ఇదానీం
ప్రాప్తాం యోగ్యతాం తదనుగుణామాజ్ఞానుజ్ఞానువర్తనరూప క్రైంక
ర్యానుభూతించావలంబ్య సాత్త్వికాహం సేవనాదినా కాయకరణాది
శుద్ధిం సంపాద్యాయోగ్యేషు విషయాన్తరేషు ప్రసరస్తిమనాదివాసనాం
ప్రత్యావర్తయేయుః ॥

తత్ప్రాప్త్యభిమతదేశాన్తరగమనాయ నదీం తిరీషవః పరీత
గతాం నావం ప్రతీక్షమాణాః తదన్తరాస్వేచ్ఛయానుపరిపూరే విహార
ద్యూతే ప్రవర్తమానాః దుష్పరిహరే పణబంధే అననుప్రవిష్టా అపి
ద్యూతశాస్త్ర నియమమనుసృత్యైవ యథాదీవ్యంతి రాజకుమారాః.
యథావా అయత్న సిద్ధౌషధ విశేష పరిహృత పితృః భాగ్యశాలినః
కేవలం భోగ్యైవ క్షీరం సేవంతే. తథా సర్వప్రశాసితః భగవతః
ఆజ్ఞానుజ్ఞారూప శాసనానుగుణం కాలవి శేషాదినియతం క్రైంకర్యం
కేవలం భోగ్యబుద్ధ్యవానుతిష్ఠేయుః ॥

ఏవం దేవక్షిణేంద్రమనుష్యాదిరూప తత్తదధికారి విశేషచ్ఛనాను
రోధేన, పరమైకాన్తిన స్వస్యచ ఛన్దానురోధేన సమవర్ణిగ్నేర్నాచువ
తారే భగవతి సర్వాతిశాయిమాధుర్యా సంపూర్ణ సీరతిశయం పావ
నతమత్వం ప్రత్యక్షాది ప్రమాణత్రితయే హేతుఫలభావేన సంభావి

తానాం కువాసనా కుబుద్ధి కుతర్క కు హితు కుభావ నాస్తికత్వాది
రూపదోషాణాం సద్యోవినివర్తకత్వం, వాఙ్మనసాపరిచ్ఛేద్యాశ్రిత పార
తన్త్రియం మనోహరత్వం చానుసంధాయ తత్తత్సంబంధవర్గ పరత్వ
సౌలభ్యాద్యనుగుణాం వృత్తి మంగీకర్షిరక్ ॥

ఇథం భగవదుపక్రమాయాః భాగవతపర్యంతాయాః కైంక
ర్యాఖ్య పురుషార్థసంధేః ప్రధానకారణం సదాచార్య కటాక్ష ఏవేతి
అవధాన్య శోభోభిషేష్యనూన రాజకుమారస్య సన్నిదౌ రాత్రావా
రోపితం ప్రదీపమివ తత్కటాక్షలబ్ధం తత్త్వజ్ఞానం తన్మూలకం
కైంకర్యం చానుసంధాయ, ఏవమాచార్యసంబంధోపక్రమస్య ముక్తి
సర్వంతస్యాథాస్య ముక్తావపి యావదాత్మభావినో భగవదనుభవ
స్యాపి ప్రధానకారణమసర్వనుయోజ్య స్వాతంత్ర్యముఖం సర్వ
సంశయవినివర్తకం సత్యసంకల్పస్య శ్రీసతేః సహజం కారుణ్యమితి
చానుసంధాయ కృతజ్ఞా ఆనీరక్ ॥

అథైవముత్తరకృత్యే మనోవాక్కాయ రూపకణాశ్రితయేన
త్యాజ్యేషూపాదేయేషుచ సారతమాభాస్తు-సరమపురుషార్థరూచ్య
సంకోచాయ విస్మృతకేవ్యేషు ప్రధానో విషయసాధ్యదః. కృతఘ్నతా
వినివృత్తయో స్మృతకేవ్యేషు ప్రధానః ఆచార్యకృతః ప్రథమకటాక్ష
ప్రభృతిరుపకారః । కార్పణ్యావిరోపాయావక్తవ్యేషు ప్రధానః సావ్యో
త్కర్షః. ఉపాయనిష్ఠావిస్మరణాయ వక్తవ్యేషు ప్రధానః ద్వయ
మన్త్రిః । స్వామినో భగవతో ప్రీత్యనుదయాయా కర్తవ్యేషు
ప్రధానః భగవత్కైంకర్యోన్మేగావధిభూతః శాస్త్రానుమతః అనా
ర్యాది భాగవత కైంకర్య పీఠికః ॥

(౧౬) అథ పురుషార్థకాష్ఠా.

భగవత్కైంకర్యం హ్యస్య పురుషార్థః । సచేత్ భాగవత
కైంకర్య పర్యంతః స్యాత్ సైవహి పురుషార్థకాష్ఠా । తత్ప్రకార
స్త్విత్థమ్—సర్వేశ్వరం ప్రతి శేవభూతో సౌ చేతనః శేషివిషయే కంచ
నాతిశయమాదధీత । సచాతిశయః ఎస్తు శక్త్యనురోధేన ప్రవత=శే ।
శరీరత్వాది ముఖేన క్రియమాణస్యాతిశయస్యా చేతనసాధారణ్యాత్
విశిష్య చైతన్యముఖేన అతిశయే కత=వ్యేసతి తత్ర శాస్త్ర విరుద్ధ
ప్రవృత్తైః సత్యాం శాసితౌ సకణ్డధరస్వేశ్వరస్య లీలారసోత్పాదనద్వా
రాతిశయ మాధత్తే । శాస్త్రవిరుద్ధ ప్రవృత్తైః సత్యా మీశ్వరస్య
సంతోషముత్పాద్య తదీయాదార్యాదిగుణ ప్రకాశనద్వారాతిశయ
మాధత్తే ॥

ఏవం నిత్యాముక్తాశ్చేశ్వరాభిప్రాయ సాక్షాత్కార పురస్కరిం
క్రియమాణేన కైంకర్యేణ భోగవిషేషోత్పాదనముఖేన యథాతిశయా
ధాయకాః. తథా సావపి కృతకృత్యః శాస్త్రముఖేనేశ్వరాభిప్రాయం
విదిత్వాతిశయాధాయకో భవతి. తత్ర శాస్త్రవిరుద్ధాచుచేన లీలా
రసోత్పాదనం స్వస్యానర్థపర్యవసాయి భవతి. బద్ధదశాయాం శాస్త్రేణ
ముక్తిదశాయాం ప్రత్యక్షేణ భగవదభిప్రాయానుగుణాచుచేన భగ
వతో లీలాభోగరూప పురుషార్థజననం ఆనుషంగిక స్వాభిమత పురు
షార్థ పర్యవసాయి భవతి ॥

తత్రచేశ్వరాభిప్రాయ విమర్శే రాజ్ఞో రాజగుమాగోపలాలన
వత్ భగవతో భాగవత కైంకర్య మత్యంతమభిమతత్వాత్ప్రసానం
సత్ భగవంతం స్వాంతర్యామి కైంకర్యమివచ ప్రణయతి ॥ ఏనం న
శేవలమభిమతత్వాదేవ. అపితు శేషత్వస్య సద్వారికత్వాదపి కైంకర్యం

సద్వాసకంస్యాత్ భాగవత సహితస్యాపి భగవత్కృపిత్యాత్ కించ-
యథా స్వచ్ఛందనలీలః స్వతంత్రోరాజా స్వోపభుక్తం మాల్యాభరణా-
దికం గజశుభగాది కణ్ఠోర్వయతి తథాఽత్యస్తమతస్త్రమేనం భగవాన్
యథేష్టం వినియోక్తుమహతి । తతశ్చ భగవచ్ఛ్రవణం భాగవత
శేషత్వపర్యస్తం స్యాత్ । తస్మాత్ యథాశక్తి భగవత్కైంకర్యాకార
వివృద్ధిరూపం భాగవత కైంకర్య మనుషేయమ్ ॥

అత్ర భాగవతానాం పరస్పరేణ కృతి ముత్తీశయమనుపజీవ్య
పరస్పరస్యాతిశయ మాదధతామతిశయాధాయకత్వవేషేణ శేషత్వం
అతిశయాశ్రయత్వవేషేణ శేషత్వం చ పరస్పరోపకార్యోపకారకవత్
సంభవతీతి సవిరుద్ధతే । తత్రేవైవరః స్వతంత్రోచ్ఛయా సర్వేషాం భాగ-
వతానాం శేషత్వం తత్తద్భాగవతేచ్ఛాసహకృతేచ్ఛయా శేషత్వం
చోత్పాదయతి । తతశ్చ పరస్పరం భాగవతానాం స్వరూపసత్త్వా-
లాభః పురుషార్థకాష్టాలాభశ్చ సమ్యగ్భవతి । ఈశ్వరస్యతీవ్రస్వ-
రత్వలాభః భోక్తృత్వలాభశ్చ సిద్ధో భవతి ॥

ఏనం నిశ్చిత్తార్థైః సారవిద్భిః కృతకృత్యైః అపరాధరుచ్యతి
శంకా నేవతాంతరస్పర్శ స్వాధీనభోగ స్వాధాభోగ ప్రభృతి దోష-
విధురాణాం పగమైకాన్తినామేవ ప్రసాదః సర్వదా స్వయం ప్రయో-
జనతయాఽపేక్షణీయ ఇత్యనవద్యమ్ ॥

(౧౭) శాస్త్రీయ నియమసమ్.

అథేతం శేషత్వ సంబంధమూలస్య భగవద్భాగవత కైంకర్య
స్యానుష్ఠానం శాస్త్రసాపేక్షానురాగాదాహ్వానిత్ తన్నిరపేక్షాను-
రాగాద్వేతి మీమాంసాయాం ప్రకృతిమణ్డలాన్తర్గతస్యాస్యాధికారిణః

ప్రదీపవచ్చాస్త్రమేవాపేక్షితమతో న యథారుచి కర్తుం యుక్తమ్ ।
 కింతుశాస్త్రోక్తనియమానుసారేణైవ యుక్తమనుష్ఠాతుమ్ । శాస్త్రేణైవ
 వికల్పితే విషయే యథారుచీతిజ్ఞేయమ్ ॥

ఇత్యం శాస్త్రోక్తనియమానుసారం సుపూర్ణోపాయానా మధి
 కారిణా ముపాయపూర్తి ప్రతిరోధి దురిత శమనముఖేన భగవద్వై
 సాదం జనయతి । పూర్ణోపాయానాం త్వతిలంఘనహేతుకా వ్రీత్యను
 దయముఖేన భగవద్వైతిం వధాయతి ॥

తత్ర శాస్త్రవిహితోధర్మః ఆజ్ఞానుజ్ఞాభేదేన ద్వివిధః । తత్రా
 జ్ఞాసిద్ధ ధర్మానుష్ఠానం అనుష్ఠాన నిబాధనం ప్రత్యవాయం ప్రతి
 రుణధి । అనుజ్ఞాసిద్ధ ధర్మానుష్ఠానం తాదృశ ప్రత్యవాయానావహా
 మపి భగవద్వైత్యధామేవోపాదిత్సితంసత్ క్రమస్యాజ్ఞాసిద్ధత్వాత్
 ఆజ్ఞాతిక్రమదోష పరిహారాయ సక్రమమేవోపాదేయ మితి సిద్ధమ్ ॥

(౧౮) అపరాధ పరిహారః.

ఏవం భగవచ్ఛేషతైక స్వభావస్య శాస్త్రనియత తత్కైంక
 ర్యైకరసికస్యాధికారిణః అనాపది బుద్ధిపూర్వకాపరాధః స్వీకృత
 కైంకర్యైక నిష్ఠావిరుద్ధత్వాత్ ప్రాయశో న సంభవతి । ప్రారబ్ధకర్మ
 విశేషవశాత్ దేశకాలావస్థాదివశాత్ ప్రమాదవశాత్ సుషుప్తాద్య
 వస్థావశాచ్ఛ సంభవన్నవ్య శ్లేషవిషయతయా వినశ్యతి ॥

అథ మోక్షార్థప్రపత్త్యనుష్ఠానవేశాయాం బుద్ధిపూర్వక సాపా
 రమ్యకపాపానామపి నివృత్తిమనన్తర్భావయతాం సర్వేణేవ శరణేణ
 సహ నివసతా మాతృగుణపూర్తి విరహాత్ మన్ద ధైర్యాణామివ
 ఋషీణాం బుద్ధిపూర్వకేపి క్వచిద్విపరీతానుష్ఠానేనతి నివర్గసుహృత్

రక్షణోన్ముఖః శ్రియఃపతిః లజ్జానుతాపాదిభిః యథాధికారిం ప్రాయశ్చిత్త మాసాదయతి ॥

ఏవం ప్రారబ్ధకర్మవిశేషవశాత్ కఠినప్రకృతీనాం యథాధికారం ప్రాయశ్చిత్త మకృతవతాం కాణత్పఖంజత్వాది లక్షణోన్ముఖేశరూప పాపనివర్తకోపాయాన్ పురస్కృత్య త్తమా ప్రేమదయూ పాతనల్యా దినా మస్తీభూతప్రతాపః భగవాన్ లఘునా దణ్డేన సంరక్షతి । ఏవం కరణమపి పూర్వప్రపత్తి ఫలీభూత త్తమా ప్రకార భేద ఇతి భగవతి కృతజ్ఞ తామేవ పరిపోషయేత్ ॥

తస్మాత్సంభవత్యసి బుద్ధిపూర్వోత్తరా ఘే తస్మైయశ్చిత్తా కరణేపి దణ్డవిఘోనాస్తి, విలమ్బానహిష్టానాం పరిమళలస్య నాస్తి విలమ్బః. సార్వభృతుకృతవిఘోషాదీనై హిక్వ క్షంకిర్యవిచ్ఛిన్నో నాస్తి త్యాదివత్కాః శరణ్యగుణానాం శరణాగతిప్రభావస్యచ వైభవవాహినః । అన్యథా ప్రసన్నపూర్వాచార్యానుష్ఠాపస్య భాత్రుస్య చ నిరోధో దుష్పరిహరః. కిం చోపాసకస్యాపి బుద్ధిపూర్వోత్తరా ఘే విద్యానూహ త్యాదుస్యా త్ప్రేత్యవాయః । తస్మాత్ప్రేవన్నస్య రాజపుత్రాసంభావ వత్ లఘుదణ్డః. తాదృశస్యాపి దణ్డస్య పరిహారాయ పునః ప్రసదనాదికం విధీయతే. శిష్టతయా వ్యవదేశ్యానాంతర లోకసమ్ప్రదాయ వ్రసిద్ధనిమిత్తేషు యథాశక్తి ప్రసిద్ధమేవ సామ్యశ్చిత్తం కర్తవ్యమితితమే॥

తత్రైవంసతి యద్యయమాగామి బుద్ధిపూర్వపాపాత్ దిభీశి తదా తత్తారణభూతప్రాబ్ధిపాపాశస్యపి నిమృత్తిముద్దిశ్య మామార్గం ప్రపదనమనుష్ఠేయమ్ । అనంతరంవా పృథగేతదభిః మనుష్ఠేయమ్ । అతేవ సర్వేశ్వర ఇవ నిత్యసూరయోపి అనంతరదశాంతం

కర్మవశ్యత్వమభినీయ లోకహితాయూపహాధ పరిహారాదిక మన్వ
త్రిషక్

తత్తాపి భాగవతాపచారః రాజదారాపరాధవత్ భూయో
భగవన్నిగ్రహసంకల్పావహః । తస్మాత్స్వస్య పరాశరవ్యాసాదీనాంచ
భాగవతత్వపరమపురుషార్థయోగ్యత్వాదినా సామ్యేపి తులసీచమ్పకా
నామివ గోమయమృగమదాదీనామివచ భగవత్సింకల్ప ని శేషప్రయుక్త
తత్తదుపాధి స్వభావనశాత్ సిద్ధాపుష్కర్నూపకర్ణౌ అసూయాప్రాచు
భావపకరణామనన సయేన స తిరస్కారానామ్ ॥

జాతిగుణవృత్తాద్యుపాధివశాత్ భాగవతవిశేషవిషయే శుశ్రూ
షాది ప్రవృత్తివిశేషస్య యథాశాస్త్రం నియమేనత్యపి శేషిత్వప్రతి
పత్తిరన్యూనైవకర్తవ్యా. తావతాపి శేషత్వోచిత కించిత్కారరూప
కైంకర్యస్య సిద్ధిః । ఏతాదృశభాగవతవిషయే క్వచిత్సంభవత్యపిస్థలనే
తదైవతవశ్యతామాప్రార్థనీయం । అన్యథా స్వరూపోచ్ఛిత్తి రేవ స్యాదితి
నిష్కషణః ॥

(౧౯) స్థానవిశేషః.

అథ యావజ్జీవమేవం స్వయంప్రయోజనతయా నిరపరాధాను
కూలవృత్తి మతః త్వరావతత్స పరమైకాంతి నః అనుకూలమనుగుణభూ
వాసస్థానం విమర్శనీయమ్. తత్తాస్యావర్తాది పుణ్యజేశానాం యుగ
స్వభావేనేదానీం వ్యాకులతయా ప్రతిష్ఠిత చాతుర్వణ్యః స్థితి సేవ
ప్రదేశః సముపాదేయః ॥

తత్తాపి భాగవతోత్తరః తామ్రపణికా కానేరీ స్మృతమూలగా
పయస్విన్యాదిపుణ్యతీర్థోత్తరః భగవద్భాగవతాభిమానవిషయభూతి

శ్రీరంగ హస్తి గిరి వేంకటగిరి యదుగిర్యాదిః సత్త్వోత్తరకోవా క్షేప్ర
విశేషః ముముక్షుభిః పరిగ్రాహ్యః ॥

(౨౦) నిర్వాణమ్.

అథ భగవచ్ఛరణావేవ శరణం పఞ్చపన్నాః భగవతా దత్తం
హస్తమనలంబమానాః తేనైవ స్వాభిమతే దేశవిశేషే సర్వవ
స్థాపితాః సమభిస్సిక్త సార్వభౌమ మహిషీనత్ పారమైకాన్త్యాను
గుణాం వృత్తిమాతిష్ఠేన్ ॥

ఏనం స్థితేష్యధికారిషు ప్రారబ్ధ దుష్కృత విశేష నైచిత్ర్యాన్
ధీనోహంకారః సుమకాగః తదధీనాపచాః ప్రయోజనాన్తగాభిలాషః
తత్ప్రయిక్తో నైవ తాంతరస్పర్శః బుద్ధి శాస్త్రిల్య ముసాంసర
ప్రత్యాశాచేశ్యేనమాది వైపరీత్యనతాం ప్రారబ్ధ సుకృతవిశేషేణ
పూర్వప్రవర్తి సంకల్పవి శేషేణ చాచ్ఛిప్ర కైంకర్యే ప్రతిష్ఠితవతాగద
అస్మాత్సంసారాత్ నిర్వాణే విలంబ్యాఽవిలంబశ్చ సంగభవతః ॥

తత్ర పూర్వేషాం ప్రపన్నానాం చార్యాకాగీనామివ ఆహం
కార మమకారాన ప్రసంగతః । గచ్ఛతః స్థలనమివ కదాచిత్ప్రసరంతః
సప్యదీచ్య సోకేన విలీయేతామ్ । తథా సమ్భూతాశ్చాపరాధాః
ప్రాయశ్చిత్తావధికాః శిక్షావధికాః అసింభనావధికా నా సంకల్పిత
సమయాదర్వాక్షిగస్తా భవేయుః ॥

ఇత్థం ప్రయోజనాంతర రుచిరసి ముముక్షుత్వాన్నప్రతితిష్ఠేత్.
ఉభయ భావనావతామివ కేషాంచిత్ సంభవంత్యామసి తస్యాం
హితతమః పరమేశ్వరః కానిచిత్ప్రయోజనాన్తరాణి ధగ్గుయిత్వా

తేషు అల్పస్థిరత్వాది నివేకోత్పాదసముఖేన అరుచిముత్పాద్య సాభిరి
కుచేలాదీనామివ కేషాంచిత భోగేననా నిర్వేద ముత్పాద్య సంకల్పితి
సమయానాం తత్సమయాన్పూర్వమేన ప్రయోజనాంతర వైముఖ్యం
జనయతి । సంకల్పిత సమయ రహితానాం వైరాగ్యానభికం
తత్సాత్ ॥

దేవతానర స్వరసము యాదృచ్ఛికేన పరమైకాన్తి సంసర్గేణ
లజ్జావధికస్సన్నివర్తేత । కన్యచిత్సోపి ప్రతిష్ఠితశ్చేత్ పూర్వముపా
యోనై ఏ నిష్పన్నః । సంభవేదపి పశ్చాన్నరకాదిః । అనుష్ఠితాంశస్తు
అభిక్రమనాశ విరహాత్ యదాకదాచిన్నిష్పాదయే దేవోపాయమితి ॥

సమూర్ణేన మహా విశ్వాసేనానుష్ఠితోపాయానాం బుద్ధి
దౌర్బల్య ముపాయాన్తర ప్రత్యాశాచ నైవోద్భవతః । యద్యుద్భ
వతః మన్వస్తహి పూర్వః విశ్వాసః । తానపి సమూర్ణాన్ మహా
విశ్వాసాన్ సమూర్ణోపాయాంశ్చ కారయత్యేవ భగవాన్ ॥ ఏతా
దృశాహంకార మమకారాది వైపరీత్య విధురాణామితరేషాం విలం
బాదిశంకాపి నాస్తి । కింత్యిచ్ఛానధికోవిలంబః । సంకల్పిత సమయా
వినాభూతశ్చ మోక్షః ॥

అథ నిరుపాధిక సర్వశేషీ నిరుపాధిక స్వతస్త్వః సత్యసంకల్ప
స్సర్వేశ్వరోఽస్యాధికారిణః సమస్త భయనిదానం నిగ్రహసంకల్పా
సద్వైరిక ప్రవత్తి నిష్ఠానాముపాసన ప్రారంభ దశానుమిత ప్రవత్తి
వాకోచ్ఛారణ ప్రథమక్షణ ఏవ పరిత్యజ్యైతత్తమేతగ్నియాంశ్చ నిత్య
సూరి పరిషద్యుతర్భావ్య ఏతసీయానపరాధాన్నిరస్వయం పినాశ్య
అనుబంధినామపి సర్వానపరాధాన్ అనుతాపాదినా పరిహరియిషు
మనుగృహ్ణాతి

అథాస్యాపేక్షిత మోక్షవిలమ్బే స్వయం సానుతాప స్త్వర
మాణశ్చసక్ అస్య స్వానుబుభూషా ముత్పాద్య సంవధ్యక్ ప్రారబ్ధ
శరీరావసానే పరమపదం ప్రాప్యిషుః శరీరపాత సమయేఽస్యాను
కూలప్రతికూలవర్గయోః సుకృత దుష్కృతే సంవిభజ్య మనుష్య
పితృదేవానా మహని రాత్రౌనా స్వనంకల్పిత సమయేఽప్రచ్యుత
పూర్వ సంస్తారమనోరథం విధాయ ప్రశస్తా ప్రశస్త నియమరహితం
తత్కాలోపస్థితం యత్కించిచ్ఛరీర విశ్లేష నిమిత్తముత్పాదయతి ॥

అథ వాగాదికం బాహ్యేన్ద్రియదశకం మనస్యేకీ కృత్యతాదృశం
మనః ప్రాణనాయునా సంయోజ్య తాదృశంచ వాయుం జీవే సంయు
నక్తి । తం చ జీవం త్రిష్ఠూణా శ్లోభదశాయాం స్థూలదేహాన్నిర్మథ్య
సముద్భృతైః పంచభిన్నాత్మభూతైః సంయోజ్యాతివిహ్వలమేనం
నిసర్గ సౌహార్దోహర్దః ఉపలాలయతి । ఇత్థం విద్యదవిద్యత్సాధార
ణోఽయుం స్థూలశరీరా దుత్త్రాన్నిక్రమః ॥

అథ చోరాణామివాత్మాపఃకరిణాం స్వర్గ సరకాది గమన
సాధన భూతాని మార్గాంతగాణి పిథాయాచికరాది మార్గస్య ముఖ
భూతాయాం శతాధికాయాం బ్రహ్మనాడ్యాం ప్రవేశ్య సూర్య కిర
ణానలంబిన మేన మతివాహయతి ॥

అత్ర నష్ట స్మృతిరపీత్యాది ప్రమాణ బలాత్ ప్రపన్నస్యాన్తి
మస్మృత్యాదిషు నైవనిబంధ ఇతి ప్రతీయతే । ప్రతీయతేచ శరీర
పాతసమయే కేవలం మదీయమైవదయయాఽతి ప్రబుద్ధ ఇత్యాదినా
న్తిమస్మృతి సంభవశ్చ. అనయో రవిరోధాద్యేత్థం కేచిదాచార్యాః
సమాదధిరే. అన్తిమ స్మృతिसంభవకథనం స్మృతిమపి ప్రపత్తి ఫల

త్వేన క్రోడికృత్య భరన్యాసకర్తృణాం విషయా కురుతే । అసంభవ కథనంతు కేవల భరన్యాస కర్తృణితి ॥

తత్తా సంతభవనక్షే ప్రాణిమాత్ర) సాధారణాయా అన్తిమా యాః స్మృతే ర్నిర్విషయత్వానంభవాత్ భగవద్వ్యతిరిక్త విషయక త్వే తద్భావ ప్రాప్త్యానర్థపర్యవసానాత్ కేవల భగవత్సంకల్పాయత్తాన్తిమ స్మృతి సంభవ పక్ష ఏవ శ్రేయస్తయా స్వీకర్తవ్యః । ప్రమాణమపీమ మథామేవ బోధయతి । అసంభవ బోధక ప్రమాణానితు భక్తేర్నివ స్వయత్న సాధ్యాంతిమస్మృతే రుపాయతయానపేక్షితత్వం బోధ యన్తితి కేచిదాచార్యా అనుసందధిరే ॥

అథాన్తిమస్మృత్యనంతరమేన విద్వదవిద్వత్సాధారణో హర్ష పరమాత్మని విశ్రాంతిమస్సుష్టుప్త్యవస్థాతుల్యః । అథైతదవస్థాయా అనంతరం ప్రాజ్ఞ ప్రబోధితః ప్రవిష్టశ్చ బ్రహ్మనాడ్యాం సకృద్విభాతం యావత్కాలతత్త్వ మపున స్సాన్విపం జాగర్తీతి ॥

(౨౧) అథ గతిచింతనమ్.

అథ వత్సలో హర్షః పరమాత్మా స్థూలశరీరలక్షణ బ్రహ్మ పురాత్ బ్రహ్మనాడీరూప ప్రధానద్వారేణైవం ముముక్షుం ప్రస్థా ప్యార్చి రహః పూర్వపక్షోత్తరాయణ సంవత్సర వాయువిదిత్య చంద్రా మానవసంజ్ఞక వైద్యుతపురుష తత్సహకారి వరుణేంద్ర) ప్రజాపత్యభి ధానై రాతివాహికైః ప్రసిద్ధ తత్తల్లోకపాలైః నిత్యసూరిభిర్వా స్వయ మేవ దేవయానపథంగమయత్యనుభావయతి చ తత్తల్లోకపాల కృతాం సవర్యామ్ ॥

అథ చిరకాల కాంక్షితం దేశవిశేషం ప్రాపయ్య కర్మఫల
విశేషభోగాధః క్రియావినా కేవలవిద్యయావస్థాపితం గత్యధఃమేవాను
వర్తమానం సూక్ష్మశరీరం సదీతరణాయోపాత్తం పోతమివ వినివర్త్య
విరజాం తారయిత్వా దివ్యశరీరం ప్రదాయ ఐరంమదనామకం సరో
విశేషం సోమనవస సంజ్ఞకమశ్వేత్థంచ ఉపగమయ్య మాలాజ్ఞాన చూర్ణ
వాసో భూషణహస్తానా మప్పరసాం పంచశత్యా అభ్యాగమయ్య
బ్రహ్మలంకారం కారయతి ॥

అథాస్మిన్ బ్రహ్మగంధరసతేజాంసి ప్రవేశ్య భగవతః కుల
దాసాః భాగవతా స్సమాగతా ఇతి అత్యాదగేణ క్రమశః ప్రత్యు
ద్గచ్ఛత్సు మకుటాలంకృతేషు నిత్యసూరిషు దివ్యధ్వజపతాక తోరి
ణాద్యలంకృతం అత్యుచ్చాతి సీఘ్రం ప్రాకారాలంకృతం గోపు
రద్వారం ఇంద్రప్రజాపత్యభిధానా తత్పాలకౌ సంగమయ్య పూర్ణ
ఋమాద్భద్రప్రాకృత గాజోపచారాన్ కారయిత్వాఽఽసందమయమణి
మణ్డపే దివ్యాస్థానే ప్రవేశ్య ఆత్మన్తిక నుఃఖనివృత్త్యధః చుఢా
మనోరంభం నిరతిశయ భోగ్య మాత్మాసం న్వయమేవ ప్రదశ్యన్ గుణా
వ్యకావిర్భావం సంపాద్య స్వచరణావిద్వోపధానతయూ స్వీకరోతి ।
అథ సమాస భోగత్వ లక్షణ సాయుజ్య ప్రదానేన కాలతిః స్వరూ
పతోపరిచ్ఛిన్నాసంధౌ ర్నిత్యసూరిభి స్సహవస్థాపయతి ॥

ఇత్థం సమస్త ప్రతిబంధక నివృత్తిపూర్వకం స్వస్వరూపావి
ర్భావపూర్వకంచ దేశకాలావస్థానంకోచరహితం స్వమనోరథానుగుణై
తదీయమనోరథ విషయీభూతం యావదాత్మభావినం స్వం కైంకర్య
వర్గమనుగృహ్య సవయోభిరివస్థితైః నిత్యసూరిభిస్సాధకమిదానీమేవా

గతేనానేనచ నిర్విశేషం సంశ్లిష్యై కాన్తికాత్వంతిక నిత్యకింకరభూత
స్యాస్యానందేన స్వయం నిరతిశయానందభావ భవతి ॥

అత్ర) వస్వాది పద ప్రాప్తిపూర్వక మోక్షసాధనీభూత మధు
విద్యాదినిష్ఠానాం మహాభారతాది ప్రతిపాదిత విద్యావిశేషనిష్ఠానాం
సత్యలోకా దేవ మోక్షమధిగచ్ఛతాం చాధికారివిశేషాణా ముపదిశ్య
మానాః మార్గక్రిమవిశేషాః తత్తదధికారిణామేవ జ్ఞాతవ్యా ఇతి
నాత్ర వివిచ్య తేషాం కథన మపేక్షితమ్ ॥

ఇత్థం స్వతంత్ర) ప్రపత్తినిష్ఠస్యాచిరాదిగత్యనుసంధానాదికం
సద్వారక ప్రపత్తినిష్ఠస్యేవ ఉపాయాంగతయా ప్రత్యహమకతావ్యమపి
ప్రపత్త్యుపాయానుష్ఠానవేలాయా మధికార సిద్ధ్యర్థం ఫలార్థితాయా
సత్యాం ఫలవర్ష విశేషానుసంధానసూతరయా తత్తాన్తర్భవతి ।
ప్రపత్త్యనంతరంతు పూర్వప్రాఖిత పురుషార్థస్మరణరూపసత్ నిరతి
శయం పురుషార్థం ప్రాప్స్యమితి ప్రీత్యతిశయం పరిపోషయచ్చ సత్
స్వయం స్రయోజనం భవతి । తస్మాదత్ర) సముదాయజ్ఞానాదపి అపే
క్షితసిద్ధిరస్తీతి సిద్ధమ్ ॥

(౨౨) అథ పరిపూర్ణబ్రహ్మనుభవః.

అథానేన గతివిశేషేణ పరమంపద ముపగతవశః సర్వదేశ
సర్వకాల సర్వావస్థాస్వపి సర్వేశ్వరిం అనంతగుణ విగ్రహవిభూతిపంక్తి
తేషు క్వచిదపి సంకోచమన్తరేణ నిరతిశయ భోగ్యతనూ ఐహికాయా
కుర్వన్ననుభవః ఫరిపూర్ణానుభవ ఇత్యుచ్యతే. అస్మిన్ననుభవే నిరతి
శయ భోగరూపే ముక్తానాం భగవతశ్చేషదపి వైషమ్యవిహిత
పరమం సామ్య మిత్యుచ్యతే ॥

అత్ర భగవత్స్వరూపస్య భోగ్యత్వాత్ తదనుబంధీ సర్వోపి ప్రకారః భోగ్యః భవతి ముక్తానామ్ । యథా రాజమహిషాః భోగ్య భూతస్య రాజ్యస్సంబంధి భోగ్య భోగస్థాన భోగోపకరణాదికం, అతస్సర్వ ప్రకారవిశిష్ట ఏన సర్వేష్వరో భోగ్యః । అత్ర నిరతిశయానుకూల త్వాత్ పరమ ప్రాప్యత్వాచ్చ భగవత్స్వరూపం, పరిపూర్ణానుభవ ప్రాప్తేః భోగ్యభూత సత్త్వోత్తర దేశవిశేష ప్రాప్త్యనంతర భావిత్వాత్ తాదృశో దేశవిశేషః, అస్య చానుభవస్యాశ్రయతయానుభావ్యత్వాత్ భగవద్విభూతిభూతా జ్ఞానానంద లక్షణం స్వస్వరూపం చేజ్యేతత్త్రి తయం పరమం పదమిత్యుచ్యతే ॥

అథ భగవత్స్వరూపరూపగుణ విగ్రహాదేః నిత్యవిభాణేః స్వస్వ రూపస్యచ భోగ్యత్వేపి ప్రతికూలతయా స్రవ్యత్వాది ప్రమాణ ప్రప్ర సిద్ధం ముముక్షోస్త్యాజ్యతయా శాస్త్రనిహితం లీలావిభూతిగతం వస్తు జాతం కథం భోగ్యం స్యాత్? ఇతి చేత్ — పితౄపహతస్య ప్రతికూల మపి శ్రీరం పితౄపశాన్త్యంతరం యథానుకూలమేవ భవతి, యథా వా నిగళబంధనబద్ధస్య రాజకుమారిస్య ప్రతికూలమపి కారాగారం విమోచనానంతరం సార్వభౌమ పితృసమానభోగస్య తస్యైవాను కూలం భవతి తథా భగవత్సంశ్లేష విరహదశాయాం కర్మానుగుణం ప్రతికూలమల్పానుకూలం చేదం వస్తుజాతం నిరంతర భగవదనుభవ దశాయాం నిరతిశయభోగ్యవర్గ ఏవాన్తర్భవితమహమ్ ॥ ఇథం బంధ ముక్తిదశాభేదేన తేషామేవ వస్తూనాం స్వభావభేదః భగవత్సంకల్ప భేదనిబంధనః ॥

పరిపూర్ణానుభవజనిత క్రితివిశేషస్య పరివాహరూపం కైంకర్య మితి సర్వత్ర) సుస్పష్టమ్ । తదానీం శ్రుతిసిద్ధం జక్షణాదికం జ్ఞాత్యాది

సంపాదనంచ పుణ్యపాపరూప కర్మ నిరపేక్ష భగవదిచ్ఛానుగుణ
 స్వేచ్ఛానిబంధనతయా కర్మఫల విలక్షణానుభవ పరీవాహరూప
 కైంకర్యాస్తర్భూతత్వాత్ ప్రాప్తిరూపంసత్ యథాభిమతకైంకర్య
 పర్యంతః పరిపూర్ణపరబ్రహ్మానుభవ ఏవ ॥

సోయమనుభవః ఉత్తరావధిరహితః । భగవత్కైంకర్యాస్తర్భూత
 స్వచ్ఛంద విహారేణ లీలా విభూతి ప్రవేశేప్యేతదనుభవ
 సంకోచవిరహాత్ పునరావృత్తిర్నాస్తి త్యభిధీయతే । ఇత్థ ముత్తరావధి
 రహితమిమమనుభవం ప్రాప్స్యతాం చరమం శరీరం దేవమనుష్యాదిషు
 కీదృశమితిసంజ్ఞాయతే । యస్మాద్భ్రహ్మాదీనాం ధర్మవ్యాధానీనాం
 చ మోక్షఃశ్రూయతే । తస్మాన్ముక్షుదశాయాముత్కర్షాపకర్షాభ్యాం
 ముక్తిదశాయామనుభవ తారతమ్యం వదంతః సర్వేషాం ముక్తానాం
 బ్రహ్మణశ్చ పరమసామ్యప్రతిపాదక శ్రుత్యాదికం విస్మరంతి । ఆచార
 వైకల్యవతాం ముముక్షునాణా మానందప్రహస ఇతి కేహంచిద్వచనం
 ప్రామాణికమపి ముక్తిప్రాక్కాలికానుభవ సంకోచాభిప్రాయకమ్ ॥

ప్రాక్తనముక్తాపేక్షయేదానీంతన ముక్తానాం బ్రహ్మానుభవాంశే
 కాలకృతసంకోచే సత్యవ్యనుభవస్వరూపే న విశేషః । విష్ణు లోకా
 దిషు సాలోక్య సామీప్యాది భాజాం ముక్తవ్యపదేశస్తద్విదూర విప్ర
 కష్టనిబంధనః । పరమపదప్రాప్త్యంతరభావిసాయుజ్యమేవ మోక్ష
 వదన్య ముఖ్యార్థః । తాదృశే చ మోక్షే సాలోక్యాదికం సర్వం
 సహసే శతాదికమివాస్తర్భూతం, తస్మాత్తత్ర నాస్తి సరస్వరం
 వైషమ్యమ్ ॥

తత్రసాయుజ్యం సయుజోభావః । సయుక్చ ఏకస్మిన్ భోగ్యే
 భోక్తౌనక సహస్వయీ । ప్రకృతేనప్రకార పరబ్రహ్మరూపేభోగ్య

పరమాత్మా ముక్తశ్చ సహభోక్తారౌ భవతః । అతః ముక్తస్సయుగి
త్యుచ్యతే । భోగ్యే తారతమ్యరాహిత్యం సాయుజ్యపదార్థః । భోగే
తారతమ్యరాహిత్యంతు సాష్టితాపదార్థః ఇత్యనయోః క్వచిత్సహ
ప్రయోగేపి స పానరుక్త్యమ్ ॥

ముక్తస్య జగద్వ్యాపారాభావేపి కృషికర్తా పితా నిర్వాప్యపార
స్తత్పుత్రాదిశ్చ యథాకృషిఫలమనుభవతః తథా జగద్వ్యాపార
జనిత మానందం స్రష్టా పరమేశ్వరః ద్రష్టాముక్తశ్చ సమమనుభవతః
అతః ముక్తస్య జ్ఞానస్వరూపభోగాదిభిరేవ పరమం సామ్యం, జగ
త్కారణత్వ మోక్షప్రదత్వ సర్వాధారత్వ సర్వనియంతృత్వ సర్వ
శేషీత్వ సన్శరీరత్వ సన్శబ్దవాచ్యత్వ సన్శేదవేద్యత్వ సన్శ
లోకశరణ్యత్వ సన్శ ముముక్షూపాస్యత్వ సన్శఫలప్రదత్వ సన్శ
వ్యాప్తజ్ఞానానందస్వరూపత్వ లక్ష్మీసహాయత్వాదయః ఛత్రచామ
రాదివల్లక్షణతయాభిధీయమానాధర్మాః ఈశ్వరస్యైవ ప్రతినియతాః ।
ముక్తస్యత్వాధేయత్వ విధేయత్వ శేషత్వాణుత్వాదయో ధర్మాః
వ్యవస్థితాః ॥

క్వచిన్ముక్తః స్వతన్త్ర ఇతివచనమకర్మవశ్యార్థకమ్ । తహ్యో
స్వతన్త్రస్య ముక్తస్య కదాచిత్కేనాపి హేతునా పునరావృత్తిస్సాన్యత్ ।
ఇతిచేత్ - హేతువిరహాదితి ప్రతివిధీయతే । అత్ర హేతుః - కింస్వేచ్ఛా
ఉత భగవదిచ్ఛా । నాద్యః, ముముక్షుదశాయామావిర్భూతమైశ్వర్య
కై వల్య విషయకం వై రాగ్యం, ముక్తదశాయాం బ్రహ్మత్మకతయైవ
సర్వసాక్షాత్కారేణ కేవలానుభవ ప్రసంగవిరహాత్ పురుషార్థాం-
తర దోషాణాం నిత్యం ప్రత్యక్షీకృతత్వేన తదభిలాషాసంభవాచ్చ
ప్రతిస్థితం భవతి ॥ ముముక్షుకాలికం చిదచిదీశ్వరవిషయకం హేయో

పాదేయ విషయకంచ జ్ఞానమిదానీం విచ్ఛేదసంకోచరూపితంసత్ విక
సితం భవతి । భగవద్విషయవైలక్షణ్యేన పూర్వముత్పన్నం భక్తిశబ్ద
వాచ్యం ప్రీతిరూపావన్నం జ్ఞాన మిదానీం శాస్త్రాణామప్యగోచరీ
భూతస్య భగవద్వైలక్షణ్యస్య సాక్షాత్కృతత్వేన నిరతిశయ ప్రీతి
రూపతాపత్యా పరిపూర్ణం । తస్మాత్ వైరాగ్య జ్ఞాన భక్తీనాం
సంకోచాభావాన్న సేచ్ఛయా పునరావృత్తిశంకా ॥

నాన్త్యః—ముక్తస్య భగవతి ప్రీతే ర్నిరతిశయదశాపత్యా
భగవతోప్యస్మిక్ ప్రీత్యతిశయః స్వేనాప్యపరిచ్ఛేద్యసన్నేతదీయే
ష్యపి ప్రవహతి । శాస్త్రవశ్యతారూపాధికారస్య నివృత్త త్వత్ ముక్తి
దశాయామాజ్ఞాతిలంఘనం నాస్తి । నాస్త్యేవచ భగవత్ప్రీత్యైవ స్వస్య
ప్రీతిమత్వాత్ భగవదనభిమతానుష్ఠానమ్ । తస్మాద్భగవద్విషయ కా
ప్రీత్యాఽజ్ఞాతిలంఘన విరుద్ధాచరణానా మసంభవాత్ భగవతోప్య
స్మిక్ అప్రీత్యనుదయాత్ న భగవదిచ్ఛయాచి పునరావృత్తిశంకా ॥

తస్మాత్కైంకర్యపర్యంత పరిపూర్ణా పరబ్రహ్మనుభవరూప
మోక్షాఖ్యః పురుషార్థః అర్చిరాదినా దేశ విశేష ప్రాప్తేరనంతరం
యావదాత్మభావీతి సిద్ధమ్ ॥

(౨౩) సిద్ధోపాయశోధనమ్.

ఇత్థమనాదేః కాలాత్సంసరతః అవసరప్రవీక్ష భగవత్కృపాయా
సమీచీన శాస్త్రముఖేన తత్త్వ హిత పురుషార్థ విశేషా విజ్ఞాత
వతో ముముక్షోః స్వాధికారానురూపం కంచనోపాయవిశేషం పరి
గృహ్య కృతకృత్యస్యాస్య క్షేత్రజ్ఞస్య స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానానుగుణమత్ర
యావజ్జీవం యథాశాస్త్రం నిరపరాధంచానుష్ఠేయస్య కైంకర్య

రూప పురుషార్థస్య ప్రకారః, శరీరపాతానంతరమర్చిరాదిగత్యప్రాకృత దేశవిశేష ప్రాప్త్యనంతరభావ్యనవచ్చిన్న భగవదనుభవ పరీవాహ లక్షణ పరిపూర్ణ కైంకర్యరూప పరమపురుషార్థసిద్ధి ప్రకారశ్చ నిరూ పితః ॥ అయమధానుశాసనభాగః ॥

అథ స్థిరీకరణభాగః । తత్ర సిద్ధోపాయ సాధ్యోపాయైతత్ప్రీ భావ విషయకో విచారః ప్రవతతే । తన్నిర్ణయస్యాస్తాకం సహసా నుత్పాదస్తు పూర్వాపరాధమూలక స్వతంత్రేశ్వర సంకల్పాధీనః । తాదృశ సంకల్పరూపనిరోధ నివృత్తిశ్చ లక్ష్మీకటాక్ష సదాచార్యాను గ్రహ సత్సంప్రదాయసిద్ధిరూప ప్రధానకారణత్రితయాయతా । తత్ర లక్ష్మీకటాక్షః ‘అస్తుమే’ ఇతి ప్రార్థనాః, ‘అస్తుతే తయేవ సర్వం సుపత్యతే’ ఇతి శ్రీసూక్తి సిద్ధః ప్రసాదః । సదాచార్యాను గ్రహః తస్య వ్యాజవిశేషాః ఫలవిశేషాశ్చ పరాశర మైత్రేయ సంజ యాశ్వలాయనాది వృత్తాంతేషు సువ్యక్తాః । సత్సంప్రదాయసిద్ధిస్తు స్వస్మిన్ సత్త్వైర్ సమ్యగుచసన్నే సావధానే చ సతి ఖ్యాతిలాభ పూజా నిరపేక్షస్య కారుణ్య సంతన్త్రస్య సదాచార్యస్య సకాశాత్ ప్రథమాచార్య సర్వేశ్వర ప్రభృత్యుపదేశపరంపరా ప్రాప్తస్య అన పేక్షిత విస్తారాపేక్షితసంక్షోచరహితస్య తత్త్వహిత విషయకోపదేశస్య సంప్రాప్తిః ॥

బహుక్లేశే బుద్ధిచలనకారణే చ శాస్త్ర పరిశ్రమేనసాధ్యతానాం పరమాస్తి కానామయమేవోపదేశః ప్రాధాన్యేనోపాదేయః । ఇతరేషాం తు స్వజ్ఞానాయ కుతర్క వ్యామూఢజ్ఞాపనాయచ సమీచీన యుక్తిభి ససహశ్రోతవ్యః । ఏవంనిధ శ్రవణవిధుగాః కేచిద్దైతుకాః వేదవిరుద్ధ తత్త్వకల్పనయా ప్రామాణికానర్థానపహరన్తి । సచాపహరః విభూతి

విషయకః విభూతిమద్విషయకశ్చ । తత్ర ద్వితీయః—శ్రియః పత్యు
సర్వేశ్వరస్యావహ్నావః, అతిరిక్తస్యేశ్వరత్వ కల్పనం, సర్వేశ్వరస్య
విభూతికోట్యంతర్భావశ్చ । ప్రథమస్తు—ప్రకారాంతరేణ విభూత్య
పహ్నావః, అంగీకారేపి తస్యాస్సంబంధం భగవతః ప్రతిషిధ్య స్వతస్త్రి
కరణం, పారతస్త్రిపి స్వస్యవా స్వసదృశస్యవా శేషీకరణం చ ॥

అత్ర యః కశ్చిదప్యవహారోమృదుప్రజ్ఞస్య ప్రపన్నస్య విపరీత
సంసర్గవశాత్సమాగతశ్చేత్స్విదత్తాపహారే పర్యవస్యేత్ । తస్మాద్భూషణ
విధేషు వ్యామోహకారణేషు హైతుక సంసర్గోత్పతంతం దూపరిహర
ణీయః । యస్మాదప్య తాదృశ సంసర్గవశా ద్భూష్యాత్వా సంభవేపి
వ్యామోహసంభవః సదాచార్య కటాక్షాత్ తత్పరిహరశ్చ తత్రతత్ర
శ్రూయతే । తస్మాదారురుక్షూణాం తత్తేష్విషు వ్యామోహస్సంభావిత
ఏవేతి యుక్తః సిరీకరణభాగారమ్భః ॥

తత్ర యథోద్దేశం సిద్ధోపాయ శంకా పరిహారానుదాహరి
ష్యామః । తాశ్చ శంకాః స్వాతంత్ర్య సహజకారుణ్యమూలాః శేష
శేషిభావసంబంధ విశేషమూలాః పత్నీ సంబంధమూలాశ్చేతి
త్రిప్రకారాః । తత్రాద్యాః—అనాదేః కాలాచ్ఛేతనమిమమనాదృత
వతః పరమేశ్వరస్యేదానీం కస్యచిత్స్వీకరణం కేవల స్వాతంత్ర్య నిబం
ధనం, తస్మాదస్తాకం కిమర్థముపాయానుష్ఠానమితి కాచిదాశంకా । ఈశ్వ
రస్వతస్త్రిపి వైషమ్య నైఋణ్య దోషపరిహారాయ కస్మింశ్చి
చ్ఛేతన కంచన వ్యాజవిశేష ముత్పాద్య తం పురస్కృత్య రక్షతీతి
తత్ర సమాధిః । వ్యాజవిశేషేశ్వర సంకల్పాధీనశ్చేత్ పూర్వమేవ
కుతస్తథా న సంకల్ప ఇతి శంకాయాం కర్మ ప్రవాహస్యానాదిత్వాత్
విషమవిపాక సమయత్వాత్ కర్మానుగుణఫలప్రదత్వాభావే నైషమ్య

దోషప్రసంగాచ్చ అద్యపర్యంతం వ్యాజవిశేషస్యాప్యననసర ఇతికార్య విశేషదర్శనేన కల్పనేతి సమాధానమ్ ॥

ఈశ్వరస్వాతన్త్ర్యస్యైవ నియామకత్వాభ్యుపగమేత్త్వితః పాక్కిదాస్యసంజాతస్య మోక్షశృద్ధాదేరిదాసీమేవోదయే కిం నిదాన మితి పర్యనుయోగో నిరుత్తర ఏవ భవేత్ । అనాదికర్మప్రవాహ వైచి త్యస్య నిదానత్వాభ్యుపగమస్తేష్వైరాంగీకర్తృనంగీకర్తృ సాధా రణః । తహి=శ్వరస్వాతన్త్ర్యం విఫల మితి చేన్న-కంచిద్వ్యాజవిశేష మవలంబ్యాభీప్స సమయ ఏవ సంగత్యశౌన్ముఖ్యస్య తన్నివారిక స్వత న్త్రాంతరరాహిత్యస్య చ స్వాతన్త్ర్యనిబంధనత్వాత్ ॥

ఇత్థంచేమం చేతనం లీలోపకరణం కర్తుం ప్రధానకారణమిశ్వర స్వాతన్త్ర్యమ్ । సహకారికారణం ప్రవాహనాదిభూతం స్వతన్త్రా జ్ఞాతిలంఘనమ్ । తథా భోగోపకరణం కర్తుం స్వభావి మిశ్వర కారుణ్యం ప్రధానకారణమ్ । సహకారి కారణం వగీకరణ విశేషః । సచ యాదృచ్ఛిక సుకృత విశేషమూలకేశ్వరకృపానిబంధనః కారుణ్య ప్రవాహ స్రవరోధక నిగ్రహశమనద్వారకశ్చ । ఏవ మిశ్వర స్వభావం వైషమ్యనైఘ్నకారుణ్యరాహిత్యం బంధమోక్షాది వ్యవస్థాంచ యథా ప్రమాణ మనుసంధాయ స్వాతన్త్ర్య విశిష్టం కారుణ్యమేవావలంబేత్ ।

యతః నిష్కరుణస్య స్వాతన్త్ర్యం కదాచిత్ బాధకం స్యాత్ అస్వతన్త్రస్య కారుణ్యం పగేషామనుపకారకం స్వస్యాపి క్లేశానహం, స్వతన్త్రకారుణ్యంతు సత్త్య సంకల్పత్వాత్ స్వస్యానిబానహం ఆశ్రి తానామనిష్టనివృత్తౌ ఇష్టప్రాప్తౌచ సమర్థం భవతి । అత ఏవావతార నృత్తాన్తేషు శూరియమాణా దుఃఖసలాయనాదికం ఆసురపక్రికృత మోహనాయ సాత్త్వికప్రికృతిరంజనాయచాభినయమాత్రమ్ । తదపి కృపామూలకం స్వతన్త్రస్య లీలారసావహం చ ॥

ఏవం పరహితవ్యాపారాశ్రయత్వాత్ ఆశ్రిత రక్షకః । ఉపా
యాంతర స్థాన నివేశా దుపాయః । రక్షణవ్యాపారఫలాశ్రయత్వాత్
శేషీ, అత ఏవ ప్రాప్యశ్చ భవతీత్యేవం ప్రకారవైశిష్ట్యం స్వరూపప్ర
యుక్తమితి ధర్మిగ్రాహకమానసిద్ధమ్ । తస్యచేత్వరస్య జ్ఞానం శక్తిః
కారుణ్యంచ ప్రధానోగుణః । తత్ర జ్ఞానశక్తి నిగ్రహానుగ్రహసాధారణే ।
కారుణ్యమనుగ్రహసాధారణమ్ । తచ్చ పరహితప్రాప్తినిత్యలక్షణమ్ ॥

తదేతత్కారణ్యం సర్వవస్తుసత్తాస్థితిప్రవృత్తిషు, ముక్తానా
మనావృత్తౌ, లీలావిభూతి సృష్టౌ, స్వావతారరూప శుద్ధ సృష్టౌ,
శాస్త్రప్రవర్తనే, తద్వారా తత్త్వహితవిషయకజ్ఞానోత్పాదనే, మోక్ష
శ్రద్ధా జననే తద్వ్యాజభూత సుకృతవిశేషే తత్తదధికారానురూప
నిగ్రహశమనోపాయ ప్రదానే తత్రమనఃఅదికరణప్రేరణే ఉపాసకస్యాంత
రాయ ప్రతిసమాధానే అకించనసోపాయాంతర స్థానావస్థానే వ్యాజ
మాత్రేణానాది కాలసంచితానంతాపరాధానాదరణే సంసార నివృత్తి
పూర్వకానంత సుఖానుభవప్రదాన ఆర్థానాం తదానీషేష మోక్ష
ప్రదాన యావజ్జీవం నిరపరాధప్రవృత్తిరూప ఫల మప్రాప్తయమానా
నాం దృష్టప్రవన్నానాం ప్రాబల్యకర్మాధీనాపరాధన్యామతాపాది జననే
నాధికారానురూప ప్రాయశ్చిత్త విశేషప్రవృత్త్యుత్పాదనే, అమృదు
ప్రకృతీనాం యమవిషయగమన మపేక్షితఫల ప్రతిబంధంఛాన్యరేణ
ఉపక్షేపలక్షణశిక్షణేచ ప్రధానం సామాన్యనిదానమ్॥

ఏవంభూతకృపావిశిష్టఃపరమేశ్వరః సర్వపురుషార్థసాధనత్వాన్మూ
ర్వసిద్ధత్వాచ్చ సిద్ధోపాయః । తస్య ప్రసాదనభూతః భక్తిప్రసత్త్యాదిః
తత్తత్ఫలాధిసాధ్యత్వా త్సాధ్యోపాయః । అత్ర ప్రసదన మధికారి
విశేషణం, అనుపాయ ఇతి చ కేషాంచిదభిధానం ప్రసదనస్యాధికారి
విశేషణలక్షణ శూన్యత్వాత్ యంకంచనాధికారిణం ప్రతి కర్తవ్యతయు

విధీయమానత్వాత్ ఉపాసనాదేరప్యధికారి విశేషణత్వ ప్రిసంగాత్ సాక్షాన్మోక్షోపాయత్వ బోధకానైక ప్రమాణదశానాచ్చ సిద్ధోపాయ ప్రాధాన్యాభిప్రాయమూలక మితి మన్తవ్యమ్ ।

తస్య ప్రాధాన్యంచ ప్రసాదనేర నిగ్రహశాస్త్రో సత్యాం స్వాభా వికానుభవ ప్రయోజకత్వాత్ । తద్యథా-మహుత్సవ్య కల్మషనివృత్తౌ సత్యాం స్వాభావికః ప్రభావికాసన్తదనుగుణ భగవత్సంకల్పమాత్రా ధీనః । తథా ముక్తస్య జ్ఞానవికాసోఽపి తదనుగుణ సంకల్పవిశేష మూలకః । తస్మాన్నిద్ధోపాయ ప్రాధాన్యేపి తద్యోగరణాథా సాధ్యోపాయానుష్ఠానస్య న కోపి పిరోధః ॥

అథ సంబంధవిశేషమూలక శంకా సగిహః—

స్వశ్వేనే సర్వశేషిణి పరిమాత్రాని నివృత్త సమర్పణం రక్షణ ప్రార్థనం విశ్వసనం, ఏవమాదికం సర్వం స్మరణయప్రాచూఢామన్త్రికం మాతృస్తస్యస్య శుక్ల ప్రదానవత్ స్వరూపవిరుద్ధ మితి శేషిభూత సిద్ధోపాయ ముఖేన సాధ్యోపాయస్వరూపం కేచిన్నిఘ్నన్తి । సృతి ఘ్నన్తి చ తా మహాశీలాః శ్రీ భావ్యకారాదీనాం చ విశ్వాస పూర్వక ప్రార్థనాత్మనిశ్చేదాద్యనుష్ఠానం తత్ర శాస్త్ర సంప్రదాయః ఉపదేశ పరమ్పరా చ । తస్మాత్ శేషిత్వాది సంబంధస్య నిత్యజ్యేషి శేషరక్షణస్య శేషిణః ప్రాప్త త్వేపి కర్మనశ్చాసత్తానీశ్వరః కస్యచిత్సా ధ్యోపాయవిశేషస్య పురస్కారం చినా సరక్షితీతి శాస్త్రనశ్యసిద్ధాంతః ॥

అథ చ శాస్త్ర మనాదృశ్య కేవలయక్షవలంబనే ఈశ్వర వైవిధ్యాద్ధ్యా శేషశేషిభావరూప సంబంధోపి న సిద్ధ్యేత్ । అతః “సరమేశ్వర శ్శేషీ రక్షణే ప్రాప్తః శేషభూతోయ మప్రాప్త” ఇతి కథనం రక్ష్యరక్షక భావస్య లోకదృష్ట ప్రక్రియఃకూచిత్య ప్రదర్శనసం, నతు సంబంధమాత్రస్య నిరపేక్షకారణత్వ ప్రదర్శనసం । సంబంధమాత్ర

స్వైవ నియామకత్వే సమముక్తిప్రసంగః । స్వాతంత్ర్యైవ వ్యవస్థాప
నేతు పూర్వోక్తరీత్యా వైషమ్య నైఋత్య ప్రసంగశ్చ ॥

అథైతాదృశ సంబంధజ్ఞానమాత్రమపేక్షితం సమ రక్షాపేక్షా
దిక మతో నానువవత్తి రిత్యయుక్తమ్ । సంబంధజ్ఞానరహితానామసి
అచిద్ద్రవ్యాణాం మృగ పక్ష్యాదీనాం స్తనంధయాదీనాం చ గతా
పేక్షా రహితానాం రక్షణస్య లోకే దశకానాత్ ॥ తథా దశకనేపి
శాస్త్రబలాత్సంబంధజ్ఞానమపేక్షిత మితి చేత్ శాస్త్రబలాదేవ రక్షాపే
క్షాప్యపేక్షాగీయా స్యాత్ । అథ సంబంధసహితః ప్రతిషేధాభావో
క్షిత ఇతి చేత్ సుషుప్త్యాద్యవస్థాసు సర్వముక్తిప్రసంగః । అథ ప్రతిషే
ధయోగ్యదశాకాలీన తాదృశ ప్రతిషేధాభావో వినక్షిత ఇతి చేత్
ప్రతిషేధయోగ్యతారహితానామచిత్తం ప్రతిషేధతాం చ పశుప్రతి
దీనాం రక్షణాభావ ప్రసంగః ।

త్వర్తి స్వరక్షణార్థవ్యాపారే స్వస్య నాస్వయ ఇత్యస్తవచ
సస్య కిం తాత్పర్య? మితి చేత్ యథాప్రమాణం స్వరక్షణోపయోగభర
సమర్పణానంతరం స్వరక్షణార్థవ్యాపారే స్వస్య నైవాస్వయః ।
పూర్వమనుస్థితః సమర్పణవ్యాపారోపి సర్వకర్తృభగవతా బీజాగమ
వదనాదిభూత కర్మప్రవాహ విశేషాధీన యాదృచ్ఛిక సుకృత పుష్క
రూపకారణద్వారాకారితః । అతస్సర్వరక్షికోభగవానేవ స్వయమన్తా
కస్మింశ్చిదుపాయవిశేష ప్రవర్త్య తద్వారా ప్రసన్న సంరక్షితీతి
వర్తితవ్యమిత్యత్రతాత్పర్యం, అన్యభాభోజనాది లాఙ్ఘ్యవహకప్రవృ
త్త్యాదికమపి పరిత్యక్తవ్యం స్యాత్ । ఏవం చ భరసమర్పణదశాయాం
ఖ్యాతిలాభపూజాఫలసంగకర్తృత్వోపాయత్వరూప కల్మష రహితము
సంధాన ప్రకార స్వీతం సంగృహ్యతే—

స్వామీ స్వశేషం స్వవశం స్వభరత్వేన నిభరమ్ ।

స్వదత్త స్వధియాస్వాధాం స్వస్మిన్నస్యతి మాం స్వయమితి ॥

తస్మాత్ జననీ స్తన్యస్యేన స్వత స్సిద్ధస్యేశ్వర ప్రసాదస్య
స్తనంధయనమవేత స్తనపాన వ్యాపార ఇవ అస్మాకీన రక్షాపేక్షాదిః
వ్యాపారః సఫల ఏవ । సిద్ధోపాయ స్వరూప మపి నిరస్త సమస్త దోష
శంకాలేశావకాశ మితి ॥

అథ పత్నీ సంబంధ నిబంధన శంకా పరిహారః—

లక్ష్మ్యః మోక్షం ప్రత్యుపాయత్వం నాస్తి ముక్తం ప్రత్యు
పేయత్వం పునరస్తీతి కేహంచిత్సిద్ధాంతః । అత్ర మీమాంస్యతే—
అనన్యోపాయత్వ విరుద్ధోపాయ ద్విత్వప్రసంగాత్ నోపాయత్వం శ్రియ
ఇతి చేత్ అనన్య ప్రయోజనత్వ విరుద్ధ ప్రాప్యద్విత్వ ప్రసంగాత్
ప్రాప్యత్వమపి పరిత్యక్తన్యం స్యాత్ । స్యాత్తస్మై కారుణ్య సంబంధ
విశేషైరేవ భగవతో రక్షకత్వ మభిదధతాం నేష్టానత్తిరత్ర సంగభవతి
శ్రియ ఇవోపాయ విశేషణీ భూత గుణ విగ్రహ వ్యాపార విశేషాణా
మపి పరిత్యాగ ప్రసంగాత్ ॥

అథ గుణాదీనా ముపయోగ విశేషసంభవాత్ న పరిత్యాగ
ఇతి చేత్ తదేతత్పత్నీసంబంధరూప విశేషణేపి తుల్యమ్ ॥ ఉప
యోగ విశేషస్తు తత్తద్విస్తు స్వభావానుగుణః । ప్రకృతే పురుష
కారత్వానుమతి ప్రదాతృత్వ భరణీకర్తృత్వాదిః స్రమాణ సంప్ర
దాయ సిద్ధో వేదితవ్యః । సగాఢశ వాల్మీకి హిగణ్యగర్భ కాశ్యప
శౌనక సరాశర శ్రీపతి యామునార్య రామానుజాచార్య కూరేశ
శ్రీవత్సాంక మిశ్ర వృద్ధముని ప్రభృతయో పీఠమేవ శ్రియ ఉప
యోగ విశేషం స్వస్య ప్రబంధేషూదాజవ్రహః । తస్మాత్ శ్రియా

గుణవిగ్రహాదిభిశ్చ విశిష్ట ఏవ పరమేశ్వరః ఉపేయ ఇనోపాయోపీతి
సిద్ధమ్ । విశిష్టైక్యాదుపాయైక్య వ్యవదేశః ॥

అథ స్వమప్యుపాయవిశేషణం పరిత్యజ్య కేవల భర్మణ ఏనో
పాయత్వముచ్యత ఇతి చేత్, తహి—ఉపాయత్వమసి తత్ర పరిణ్య
క్తవ్యం స్యాత్ తస్యాపి విశేషణత్వాత్ । అతః విశేషణ ప్రయుక్తీ
నాతిశయేన విశేష్యస్య వై గుణ్యం నశంకితుం యుక్తమ్ ॥ కించ—
విశేష్యస్య విశేషణ ప్రయుక్త ఏవాతిశయ ఇతి న నియమః, స్వరూ
పానుబంధ్యతిశయస్యాపి ప్రమాణ ప్రసిద్ధత్వాత్ । ఏవం నిశ్చయశీఘ్రాత
శ్రియోపి స్వరూపానుబంధ్యతిశయోస్తి । అత ఏవాన్యోన్య్యాతిశయా
వహత్యేన విశేషణవిశేష్యయో నివేద్య-శః । ఉభయోరపి వ్యాసజ్య
వృత్త్యైక శాసితావశ్రయత్వాత్ హవిర్విశేషేష్యేష్య పిష్టస్థ ప్రభృతీనా
మివ ఆత్మహవిస్సమర్పణ ప్రతిసంబంధిత్వం, ఏవం నిత్య పరిపూర్ణా
ధ్యాత్ యాగకర్మణీన వత్ప్రాణాన్యేన శాస్త్రప్రవృత్తిః । యజమా
నైక్యమివైకత్వ వ్యవదేశశ్చ । తస్మాత్ శ్రియో భగవత్స్వరూప
నిరూపకత్యేన తత్ప్రతిత్యగతర్హితత్వాత్ భగవత్సమభి నతత్సర్వమసి
వాక్యం శ్రియమస్యభిధత్తై ఇతి సంప్రదాయః ॥

అథ సర్వాస్వప్యవస్థాసు—శ్రియోభగవదవినాభూత స్వే భగవ
దాలయాదిషు శ్రియః పృథక్ప్రతిష్ఠాచక్షానాదినం కథ ముచసవ్యతే ?
ఇతిచేదతోచ్యతే—భగవతోఽర్చారూపం త్రివిధమ్. అధికాగో
లయోభోగశ్చేతి । తత్ర కామప్రధానం రూపమధికాగో మదనగోపా
లాది రూపమ్ । మోక్ష ప్రధానో లయో భోగశ్చ గామ కృష్ణాది
రూపమ్ । సర్వ పరివారాణాం భగవదస్తర్భావేనాచక్షానం లయః ।
పృథగచక్షానం భోగః । ఏవం శ్రీరూపమసి త్రివిధమ్ । ఆలయ సమృ

ధ్వజం పృథక్ప్రతిష్ఠాపితమధికారార్చనం, భగవతః వక్షః స్థలస్థితం
లయః, పాశ్వకస్థితం భోగ ఇతి । తత్తాధికారరూప శ్రీరూపస్థల
యాది సమృద్ధ్యధికతయా శాస్త్రచోదితత్వాత్ నానుపపత్తిః ॥

తహిం లయభోగాచనపరాణాం అసన్య ప్రయోజనానాం
ముముక్షుణాం కామ్యప్రధానాధికారాచన ప్రణామాదికం కథ?
మితిచేన్న, తత్రాపి విష్ణుపత్నీత్వస్య సుప్రతిష్ఠితత్వాత్ కామ్యప్రధాన
భగవద్రూపేష్వివ మాతృత్వ న్యామిత్యాద్యుపాధిక ప్రణామాద్యా
చారాణా మనుపపత్తేరభావాత్ । తస్మాత్సిద్ధోపాయ శబ్దవాచ్య
మీమాంసాయా మేక శేషిత్వాశ్రయత్వాత్ ఏకాభిప్రాయవత్త్వాత్
పరస్పరప్రవాణ్యాతిశయవత్త్వాత్ స్వరూపరూపాదిష్వపృథక్సిద్ధ సంస్క
విశేషవత్త్వాత్ సుశ్లిష్టం శ్రీ విశిష్టమేవ పరమాత్మానం శ్రీమన్నా
రాయణ శబ్దః ప్రతిపాదయతీతి సాత్త్వికానాం సిద్ధాంత తత్త్వమ్ ॥

(౨౪) అథ సాధ్యోపాయ సోధనమ్.

ఏవం పరిశోధితేషి సర్వజ్ఞే స్వశక్తే పరమకారుణికే సర్వ
శేషిణి సపత్నీకే సర్వలోకశరణ్యే సిద్ధోపాయ విశేషే విజ్ఞానేషి
సంపూర్ణేషి సంసారి వైరాగ్యే అనాద్యనుప్రత్యాక్షాతి లంఘనమూలక
భగవన్నిగ్రహ ప్రశమన నిదానస్య సాధ్యోపాయ విశేషస్య విజ్ఞానా
భావే సిద్ధోపాయో సశక్యతే వక్ష్యేత్తుమ్ । తస్మాత్సాధ్యోపాయ
విశేష విజ్ఞానాయాం సత్త్వాం అధికారే స్వరూపే పరికరే చ సమా
శంకితాః దోషాన్పరిహరిష్యామః—ప్రత్యోదావధికారగోచరవిచారః.

ప్రపత్తిః భిల్వేషా కశ్యప నైదికసర్మః । యాగవిశేషరూప
తయాన్యాసవిద్యాయామనుక్రూయతే । సా కథం సర్వాధికారా భవితు
మహాతి? ఇతి కేచిద్వివదంతే । సోఽయం వివాదః సర్వేశ్వరస్య సర్వ
శరణ్యత్వ ప్రతిపాదక శ్వేతాశ్వతరశ్రుత్యాది ప్రమాణ సహస్రేణ పరి

హృతః భవతి । ఉపాసనస్య త్రైవర్ణికాధికారికశ్చే సమధికతేపి
 ప్రపదనస్య సత్యసచనాదివత్ సామాన్య ధర్మత్వావగమూన్ యథాధి
 కారం వైదికమస్త్రీణాం వా తాన్త్రిక మస్త్రీణాం నా సర్వేషామేతదను
 ప్తానస్య నానుపపత్తిః । అతఏవ కాకాగీనామపి సున్నత్వం శాస్త్రీషు
 శ్రూయతే । భగవదాశ్రయణ సామాన్యం సర్వసాధారణమితి
 మాహి సార్థన్యపాశ్రిశ్యేత్వాదినా భగవత్తైవోక్తమ్, అతస్తద్వికేష
 భూతమనం ప్రపదనం సర్వేషాం సాధారణం భవితు మహాః ॥

అథోపాసనస్యాపి సామాన్యంతర్గతత్వాత్ సర్వసాధారణ్యం
 స్యాదితిచేత్ సత్యమ్ । ఉపాసనా ప్రారమ్భప్రయోగ త్రైవర్ణిక శరీ
 రావచ్ఛిన్నత్వ నియమః. తన్నిష్పత్తిస్తు యాదృశతాదృశ శరీరా
 వచ్ఛిన్నేష్యసి ధర్మవ్యాధ శులాధారాదిషు దృష్టమ్. అతః ఉపాసనా
 ప్రారమ్భవత్ ప్రపదనస్య త్రైవర్ణిక శరీరావచ్ఛిన్నత్వ నియమక
 వచన విరహాత్ యాదృశతాదృశ శరీరావచ్ఛిన్నతేపి నానుపపత్తిః.
 తస్మాత్ శరణ్యశరణాగతి స్వభావజ్ఞానవతా మాకించన్యాదిమతాం
 సర్వజాతీయానామపి ప్రవత్త్యధికారి సిద్ధ్యతి ॥

అథాన్య స్వరూప విచారః— విశ్వానః ప్రసత్తిరేవేదిభి
 దధతే । తదభిధానం అధికార కోటావగకోటాచ ప్రనిష్టస్య విశ్వా
 నస్య ప్రాధాన్య కథనాభిప్రాయకం మన్తవ్యం । తత్తైవ—ప్రసత్తి
 ర్విశ్వానః, సకృత్ప్రార్థనామాత్రేణాపేక్షితం దాన్యతీయ విశ్వాన
 పూర్వకం ప్రార్థనమితి యావత్ ॥ ఇతి శ్రీ భాష్యకృతాం
 ముక్తకవాక్యేనాపి ప్రాధాన్యవివక్షయా ప్రథమం విశ్వానమభిధాయ
 భరతమునిప్రణీత లక్షణానురోధేన విశ్వానపూర్వకం ప్రార్థనం ప్రసత్తి
 రితి నిష్కృప్యతే. అయమపి నిష్కషణః ప్రార్థనాయాః రతా

వేత్తామాత్రసాపేక్షత్వ నిబంధన ప్రాధాన్యవివక్షా మూలకః । అన్యథా
స్నానం సప్తవిధం స్మృతమితివత్ షడ్విధాశరణాగతిరిత్యపి వచనం ప్రస
త్తివిధాబోధకం ప్రసచేత్ । తస్మాన్నాన్యసః పంచాంగసంయుత ఇత్యాది
ప్రమాణ బలాదాత్మ నిక్షేప ఏవాగీ, ఇతరత్సర్వమంగమితి సాంప్రతం
స్వీకర్తుమ్ ॥ వివక్షాభేదేనాంగనామపి ప్రాధాన్యేన నిర్దేశః రాజభృత్యై
రాజై వాయ మిత్యాదిః లోకేఽపి ప్రసిద్ధః ॥

శరణం వ్రజేత్త్యాదౌ వ్రజప్రభృతి ధాతునా మధ్యవసాయ
వాచకానాముపాయత్వధ్యవసాయంగక న్యాసనిక్షేపత్యాగాది శబ్ద
వాచ్యాత్మయాగ పర్యంతత్వకథనం వాయవ్యంక్షేతమాలభేతేత్త్యాదౌ
ఆలంభశబ్దస్య సగజ్జపనవాచకస్యతదంగక యాగపర్యంతత్వమివ వై దిక
మర్యాదాయా అప్యనుగుణమ్ ॥ యుగో నామ అస్మై దేవతాయై
ఇదం హవిరితి కశ్చన బుద్ధివిముః । ప్రకృతే శ్రీమన్నారాగణరూప
దేవతాయై స్వామితమం స్వాత్మరూపమిదం హవిరితి బుద్ధివిశేషో
యుగః । ఏవఏవ ముముక్షుశాణాం స్వరూపభర ఫలసమర్పణ రూప
దశత్రయాత్మకః । క్వచిత్స్వప్రవృత్తి నిష్పత్తౌ భరన్యాసవ్యవడేశః
తత్కార్యత్వాత్ । ఏవం చాంగపంచకసంపన్నాత్మరక్షాభరన్యాస ఏవ
నిఖిలప్రపత్తి శాస్త్రేషు ప్రాధాన్యేన విధీయత ఇతి సిద్ధాంతః పూర్వా
చార్యాణామ్ ॥

అత్రకేచిత్ పరమపురుషార్థః తదుపాయావేత్తాయాం సత్యా
మాత్మదాస్యమిశ్వరస్వామ్యంచ స్వభావసిద్ధమితి శాస్త్రజన్యం తత్త్వ
జ్ఞానమంతరేణ సకశ్చిద్విధివిషయోస్తుపామోయపేయః । తాదృశం
చ తత్త్వజ్ఞానమేవ వ్రపదనమితివదన్తి । తదేతత్ అధికారణోటిప్రవిష్టం
వైదుష్యం సర్వపాపమూఢాభిక్షిక్తస్యాత్మాసహజదోషస్య నిష్క్రి

యాత్యేన విహితమాత్మభరార్పణం న నిరుణద్ధి, యతః శాస్త్రజన్య శేషత్వాది విశిష్ట పరావరతత్త్వవివేకవత ఏవ అధికారవిశేషేణ పరికర విశేషేణ ఫలసంకల్పవిశేషేణచ సహితః శేషత్వ ప్రతినంధానగభణః స్వరక్షాభరన్యాసః అనాద్యపరాధమూలనిగ్రహ నివృత్త్యపాయతయా విహితః । యతః స్వేదం శేషత్వవిజ్ఞానం న్యూనోపాసనాది సర్వనివృత్తి ధర్మసాధారణమ్ । తస్మాదధికారలక్షణ మేతద్విజ్ఞానమ్ ॥ శేషత్వవిజ్ఞానం వినా మోక్షార్థః విహిత ధర్మచక్షుషానం యోగ్యం శేషత్వవిజ్ఞానముప జనయ్య పూజానుష్ఠానద్వారా మోక్షం జనయన్ । తతోత్రవిశేషయ మానం న భవతి శేషత్యాగిమాత్రం కిం తస్మిన్ సత్త్వసోమైరభిరస్య ససమితి ॥

అన్యేతు భగవత్పుపాయత్యాగ్యవసానము ప్రపత్తిః । సచ వాక్యమాత్రేణ నిర్ధత్వా త్నిర్ధోపాయ ఇత్యుచ్యతే । శేషణః ప్రజేత్యత్ర ప్రజతేః జ్ఞానాధికారిత్వాది ప్రాహుః । తదపి విగ్రహత్యయఃకులశబ్ద స్వారస్యవిరుద్ధం, విరుద్ధం చ సపరికర ప్రపత్తివిధాయక స్ఫుటత్వాభాస్త్యే నాపి । భగవదుపాయత్వరూప తత్వోపదేశే పర్యవసానాత్ ప్రపత్తి స్వరూపోచ్ఛేదాపాదకం చేత్యవధేయమ్ ॥

పరేతు ముముక్షుం సత్తి సర్వధర్మస్వరూపత్యాగనిశ్చిప్తస్వరూప కార్థస్వవ్యాపారనివృత్తిరేవ ప్రపత్తిః చరమశ్లోకేన విధీయతే । తత్ర నివృత్తౌ విధ్యసంభవాత్ సవిషయే హీతిన్యాసేన సర్వధర్మస్వరూప త్యాగే విధిః పర్యవస్యతి । స ఏవ సాధ్యోపాయతయా విధీయతే ఇత్యాహుః । తత్ర విషయస్య నివృత్తిరూపత్వేన తద్విషయకయాత్మ స్యావర్జనీయత్వాత్, సాధ్యతయావిధీయమానస్య పి విజ్ఞానస్య సర్వ రక్షణార్థం స్వవ్యాపారత్యాగ్యసోక్తివిరోధః సంగప్రపత్తిధాయక శాస్త్రవిరోధశ్చేత్యవధేయమ్ ॥

అత్రకచిత్ప్రత్యవతిష్ఠంతే—ప్రపత్తేస్సాధనత్వం సిద్ధసాధనసహ
కారిత్యం వా సిద్ధోపాయ భూతేశ్వరనిష్ఠైకత్వ సిద్ధత్వ పరమచేతనత్వ
పరమ కారుణికత్వ సర్వ శక్తత్వ నిరపేక్షత్వాది స్వభావ విశేష
విరుద్ధమితి । తచ్చ శ్రుతిస్మృతి విరోధ వ్యాప్తి శూన్యత్వాది వోష
సహస్ర దూషితమ్ । కించ—భక్తైః సాధనత్వాదావప్యేష ప్రసంగః
సమానః । ఇష్టాపత్తిస్తు మోక్షసాధనీ భూతోపాసర పరతయా చరమ
శ్లోకీయధర్మశబ్ద న్యాయానాన్నఘటతే । అథ బలీషదణ్డమనాయ
సైకతభారారోపణవత్ అనుపాయానామఘృపాయత్వోపదేశేనతి
అర్జునబుద్ధ్యా విషయూక్రియమాణా అధర్మా అప ధర్మశబ్దేనానూద్యంత
ఇతిచేత్ సమధర్మతయూ స్రసిద్ధానాం కన్మయోగాగీనాం నిన్వత్తి
ధర్మాణామప్యస్కృత్యై సుత గాం ప్రవృత్తి ధర్మాణా మధర్మత్వావత్త్యా
సకలశాస్త్ర వైకూణీశీతి యుక్తిం చిదేతత్ ॥

అథ భవతామఘృపాసనస్యేన ప్రసరనస్యేన ధర్మశబ్దవాచ్య
త్వాత్ స్వశబ్ద సంకోచభియా సాధనత్వనేషేణ త్యాజ్యత్వే స్వీక
ర్తవ్యే సతి ప్రపదనస్య సాధనత్వం సిద్ధసాధనసహకారిత్యం వా స్వీ
క్రియమాణం చగనుశ్లోక న్యాయాన విరుద్ధమితిచేదుచ్యతే—అత్ర
కిం సాక్షాత్సాధనత్వ బుద్ధిపరిత్యాగః ఆహోస్యేప్రసాదనతానేషేణాపి
తత్పరిత్యాగో విచక్షితః । ఆద్యే—భక్తియోగానేరపి సమానమే
తత్ । అన్త్యే—సర్వశబ్ద సంకోచభియా సనాతనధర్మస్య కృష్ణస్యాపి
ధర్మశబ్దవాచ్యతయా తత్తాపి సాసనాబుద్ధిపరిత్యాగప్రసంగః ॥

అథాస్మిన్లోకే సిద్ధీయమానం ధర్మమపేక్ష్య భిన్నానాం
ధర్మాణామేవ త్యాజ్యతాభ్యుపగంతవ్యా ఇతి చేత్—తదేతదత్త్రైవ
విధీయమానై శరణవరణేషి సమానమ్ । తహిం భక్తి ప్రసత్తోః

సాక్షాత్సాధనత్వా సంభవాత్ సిద్ధోపాయోపకారకతా వాచ్యా ।
సాచ—నోత్పాదకతయా, తస్య నిరుపాధికనిత్యత్వాత్ । నాపి వధక-
కతయా, ఉపచయ రహితత్వాత్ । నాపి సహకారితయా, సదా సరి-
పూర్ణ సహజకారుణ్యాదిమత్వాత్ । నాపి ద్వాదశతయా, ద్వాదశిమేక్ష-
కార్యోత్పాదన సమర్థ సత్యసంకల్పవత్వాత్ । అపిత్వనాద్యపచార-
పరమ్పరామూలసంసార హేతుభూత నిగ్రహోపశమనదాస్యరా భక్తి-
ప్రసత్త్యాదిక ముపకరోతీతి తత్త్వమ్ ॥

తదే తత్ప్రపదన ముపాసనం వా ఫలాంతరాపేక్షిణాం జ్యోతి-
ష్టోమాదివత్ భగవతః తత్తదనుగుణ ప్రీతివిశేషోత్పాదకముఖేర ఫల-
ప్రదం భవతి । మోక్షాపేక్షిణాంతు శాస్త్రనిగ్రహ సిద్ధోపాయ సాధ్య-
యావదాత్మభావి పరిపూర్ణ కైంకర్యపర్యంతం ఫలం ప్రదదాతీతి
వివేకః । తస్మాన్ముఖేః సర్వానిష్ఠనివృత్తిపూర్వక పరిపూర్ణ కైంకర్య-
వ్యంతా సర్వాపి ఫలపరంపరా సిద్ధోపాయసాధ్యా ప్రసాదనరూప
సాధ్యోపాయమూలాచేతి సర్వాణ్యపి ప్రమాణాని అనాకులాని ॥

అత్ర కశ్చిదవిధేయ ప్రపదనవాదః । యథా—శరణవరణ-
రాగతః ప్రవృత్తినంభవాత్ విధిరయుక్తః । యథా హి లోకే కశ్చి-
త్స్వరక్షణసమర్థః సంనిహితం రక్షణసమర్థం స్వయమేవాశ్రయతి ।
తథా స్వస్వరూపం పరస్వరూపంచ సిద్ధపరేణ శాస్త్రేణ విజానీతే,
ప్రవర్తతేచ స్వయమేవాశ్రయణే ఇతి ॥ సోఽయమశాచిత్యమూలోఽ-
వాదః । తాకికాశ్రయణే ప్రకారవిజ్ఞానవత్ అతాకికాశ్రయణేపి అనేన
ప్రకారేణ సమాశ్రితమేతాదృశమధికారిణం స్వీకరోతి భగవానితి
విజ్ఞానమూలవశ్యకమ్ । తచ్చ కర్తవ్య పరశాస్త్రానిదానమ్ ॥

యద్వాళితం స్వామీ సంరక్షతీత్యానుమానితో నిర్ణయః ।
తహ్యుక్తాపాననావిధాయక శాస్త్రమనభవకం, సర్వేషామాశ్రయణే
ఏవ ప్రవృత్తి సంభవాత్ । ఉపాసన ప్రపదనయోస్సమర్థాసమర్థాధి
కారికత్వం తు నానుమానేన శక్యమవగన్తుమ్ । కించ—గాఢసేవావత్
భగవత్సేవాయా మాంలాకర్ణణాదిరూపాయాః యథేచ్ఛ మనుష్ఠానే
ప్రత్యవాయావత్త్యా తత్పరిహారాయ శాస్త్రానుసరణవత్ సదాచా
ర్యోపదేశసాపేక్ష మన్త్రవిశేషాది పరికరసహిత ప్రవత్తి తత్ఫలయోః
సాధ్యసాధనభావే అనుష్ఠాన ప్రకారేచ శాస్త్రమనుసర్తవ్యం తాకిక
ప్రపదన తత్ప్రకార తత్ఫలవిశేషదశిభిరసితి ప్రవత్త్య విధేయతా
వాదో నిరూప ఏవ ।

ఇత్థం యథాధికారముపాయం విహితవత్సవి శాస్త్రే ఉపా
సనాదీనాం స్వరూపవిరుద్ధత్వమభిదధతే కేచిత్, సోఽపి ప్రవత్తి ప్రశం
సార్థోతివాదః । తథాహి—స్వరూప విరోధః కి నాశకత్వాత్, కిమ
సంభవాత్, కిం వానర్థావహత్వాత్ । నాద్యః—స్వరూపస్య నిత్య
త్వాత్ । న ద్వితీయః—భగవదాయత్తస్య జ్ఞానచిక్షేపా ప్రయత్నా
శ్రయత్వరూపస్య కర్తృత్వస్య జీవాత్మస్యభ్యుపగమాత్ । నచ
తృతీయః—నిషిద్ధకామ్యవద్బంధకత్వా భావేన అనర్థానాపత్తైః ॥

అథ బ్రాహ్మణోహం శ్రిత్రయోహం గృహస్థోహమిత్యాద్యభి
మానమూలకవర్ణాశ్రమధర్మస్య తదంగకోపాసనాదేశ్చ దేహాత్మ
వివేకవతో దురనుష్ఠానతయా స్వరూప విరోధ ఇతి చెన్న—స్వరూ
పస్య బ్రాహ్మణ్యాద్యభావేపి ప్రాచీన కర్మవిశేషాధీన బ్రాహ్మణ్యాది
విశిష్టశరీర సంబద్ధత్వాత్ యావత్సంబంధం యుత్పివాసాది పరిహారా
వయికకర్మణామివ వర్ణాశ్రమధర్మాణాం శక్త్యనుగుణానాం పరిత్యాగ

స్వాయుక్తత్వాత్ । కించ—దేహాత్మ వివేకవతామేవ హి పారతాకిక
ధర్మాధికారః । సచాధికారః స స్వరూపే బ్రాహ్మణ్యాది భ్రమః ।
కిం తు బ్రాహ్మణ్యాది విశిష్ట శరీర సంబంధ ఏవ । అతస్సర్వధర్మ
సాధారణస్య ప్రకృత్యాత్మవివేకస్య ఉపాసన విరోధ ప్రసంజనమప
హాస్యం, అపహాస్యం చేదమత్యంతముపాసనస్వాహంకారగభావాత్
రోషేణ విరుద్ధత్వోపపాదనమ్ । యదపి కర్తృసార్జిత కరణకలేదాద్యు
పాధి ప్రయుక్తానుష్ఠానతయా భక్త్యా దేః నిరుపాధిక స్వరూపవిరుద్ధత్వా
శంకనం, తత్ స్వరూపవిజ్ఞానస్య ద్వయమప్రిశ్ననకాదేశ్య మనః
ప్రభృతి కరణసాపేక్షతయా ప్రపదనేపి సమూహమ్ ॥

అధాత్మ్యపరతన్త్రస్యాత్వంతాశక్తస్య స్వరూపాధికారం కర్త
వ్యోపాయవిధాన మనుపపన్నం, తతశ్చ భక్తియోగాదేవ శేషత్వానను
రూపత్వాత్ పారతన్త్ర్య విరుద్ధత్వాత్ అసంభావితత్వమేవోచ్యతే—
అనేకానధిక ప్రసంగాత్ । తథాపి—జీవగతం కలనమన్యతా వి శేష
మనపేక్షమోక్షప్రదానే అనాది మోక్ష ప్రసంగః । మోక్షోపాయ
విధాయక శాస్త్రాస్థికస్య ప్రసజ్ఞః । యథాశాస్త్రం భగవత్ప్రీత్యైక
ఫలక కైంకర్యానుష్ఠానే ప్రపదనానుష్ఠానే చ స్వరూప విరోధ
బుద్ధ్యాఽనధికార ప్రసంగశ్చ । ప్రపదనస్య సాధ్యతాను ప్రాగేరముక్తా ।
తస్మాత్ శేషత్వం పారతన్త్ర్యచ తత్ప్రదత్త మగ్రాదయూపాసనభిముఖతా
నుష్ఠానేన తదీయ కైంకర్య లాభాపయిక మేన । నైవచ విరుద్ధమే ॥

సన్వనన్యాహాశేషభూతస్య సరమైకాన్నితః దేవతాస్తర
ద్వారకో వర్ణాశ్రమధర్మః తదంగకో భక్తియోగాదిశ్చైకాన్య నిరుద్ధ
ఇతిచేన్నైవం—సరమాత్మ విశేషణీభూత దేవతావాచకాగ్నిన్ద్రాది
శబ్దా కాంశ్చిద్వి శేష్యసర్వంతతయా కాంశ్చిచ్చ సామాన్యగన

ద్వాచకతయా చానుసంధాయ ఫలాంతరం చా ననుసంధాయ స్వధర్మా
నుష్ఠానం నైకాన్త్యం విరుణద్ధీతి భాష్యాదిషేవ వ్యక్తముక్తత్వాత్ ॥

యదపి శాస్త్రప్రరోచనార్థోభిచారాది విధిరివ ప్రపత్తి ప్రరోచ
నార్థోఽభక్తి విధిరితి స్వాథే తాత్పర్య విరహాత్ స్వరూప విరుద్ధ
మితి । తత్—అభిచారాదే స్తుచ్ఛఫలత్వాత్ భక్తి ర్మోక్షఫలత్వాత్
ఏకస్మిన్మధికారిణ్యేకస్మై ఫలాయ లఘూపాయ ప్రరోచక గురూపాయ
విధానా యోగాచ్ఛానుసంసన్నమ్ । తస్మాద్విహితత్వా విశేషాద్యథాధి
కారముభయమపి పరిగ్రహ్యం, విరుద్ధతర్కాదినా ఆగమగమ్యస్యై
కస్య బాధనేఽపి స్యాపి తుల్యన్త్యామేవ బాధనంభవాత్ సర్వా
ప్రామాణ్యాసాతః ।

అథ చ విహితత్వేష్యాన్యాయోరుచి పరిగృహీతత్వ వైధుర్యాత్
కైశ్చిత్పరిగృహీతత్వేసి గమ్యంభాదినన్యాయాన్తర విషయకత్వ సంభ
వాచ్ఛ విరోధః ఇతి ॥ ఏతదస్యసారం - కలంపవి శివారి నాథముని
ప్రభృతిపూర్వాచార్య పరిగ్రహదశానాత్ । భగవద్భక్తే స్సమయని
యన్ప్రితత్వాసంభవ్యపగమాన్య ।

తస్మాదుపాసనానికం విరోధాన్తర విరహాత్ చుభాశాస్త్ర
మామరస్యానగాహనాదికిమివకించనస్యాధికార విరుద్ధమిశ్యేన యుక్త
సంభవ్యంగస్తుమ్ । అత ఏవ - నిత్యాదౌ నిత్యైవ్యభావా స్వేతన్తో
పాయతయా ప్రపత్తిమనలంబితనస్తం శ్రుతిః స్మృతిః భగవత్ప్రత్యుచ
భూయసా ప్రస్తాతి । అత ఏవచ - ప్రవృత్తిర్హృద్విస్మృత్తి ధర్మః
ప్రేయాః । తత్ప్రియధ్యాత్మయోగః । తస్మాదపి భగవత్కృగః బ్రహ్మ
విద్యాపరిపర్యాయః । తత్ప్రాపి న్యాసనిజేపాది శబ్దశబ్దితః ప్రపదనా

భ్యోయోగః సుకరత్వ సకృత్కర్తవ్యత్వ శీఘ్రస్థలప్రదత్వాదినా శ్రేష్ఠ తమ ఇతి సర్వశాస్త్ర సారాంశః ॥

అథ పరికర విషయక వ్యామోహ పరిహారః—అనాలోచిత విశేషాశేష లోకశరణ్యే రిపూణామపి వత్సలతరే సకలకల్యాణగుణా కరే భగవతి కర్తవ్యం భరసమపణం ప్రతి ఆనుకూల్య సంకల్పః ప్రాతికూల్య పరిహారశ్చ సుభావిత స్వభావా, నత్వంగతయా నియత స్వభావావతికేచిత్ । తదేతదంగాంకి విభాగ విధాయక సకలశాస్త్ర విరుద్ధమ్ । స్వాభ్యుపగతనియమస్వభావే మహావిశ్వాసేతి ప్రసక్తంచ॥

యదపిచాత్ర కేహంచిన్మతమ్—సర్వసాధారణ శాస్త్రాధిక విశ్వాస వ్యతిరేకేః అంగభూతః కశ్చిన్మహావిశ్వాసోనామ నాస్తితి । తదవ్యతిశయత విశ్వాసస్యాంగతయా విధానాత్ విశ్వాస తారతమ్యస్య లోకేపి సిద్ధత్వాచ్చ పరిహృతం । మద్విశ్వాసానాం ప్రపన్నాభాసా నామపి సంకల్పిత సమయావధేః ప్రాగేవోపాయపూర్తి సుపాదనేన సంరక్షతి తరణ్య ఇతి శాణ్డీల్యాదిభిః సంస్మృతమ్ । తస్మాన్నియత స్వభావేన ఆనుకూల్య సంకల్పాదిపంచకేనోపస్మృతం ప్రపదనమిత్య నావిలం పరికరస్వరూపమ్ ॥

అథ సామాన్యతత్వంకారిహారః—భక్తేః ప్రసత్తేర్వా సంకల్ప భేదేన విశ్వేర్య మోక్షాదిరూప విరుద్ధఫలసాధనత్వమనుపపన్నం, నహ్యేకమేవ బీజం నపురభిసంధిభేదేన విజాతీయంకుజనససమర్థం దృష్టమితి కాచిత్ శంకా । సాపీత్యం పరిహార్యా—అస్పార్థస్య ప్రబల ప్రమాణశాస్త్రైక సమధిగమ్యతయా కేవలన్యాయస్యాత్రానవతారః । ధార్మికమహాధారసరవతి సకాశాత్ విక్రీతత్వలభ్యలాభాపేక్షయా

ఉపహారబుద్ధి సమక్షిత తాదృశ రత్నలభ్యలాభేతి శయస్య దర్శన రూపో విపరీతోపి న్యాయః అస్తీతి ॥

అథ చావృత్త్యానావృత్త్యానినా విషమస్వభానే ఉపాసన ప్రపదనే కథమేకఫలం సాధయితు మహాత ఇతీతరాకాచిచ్ఛంకా సాసియథా దేశభేదాత్కాలభేదాద్వా గురులఘూసాయయోశేషఫల సాధనతా, తథాఽధికారి భేదాదపీతి లాకికే కృషి వాణిజ్యశాశాస్త్రీయే మానస వారుణస్నానాదాచ దృష్టేతివివేకతోనినివార్సశే॥

తథా—స్వతంత్ర ప్రపత్తిరూపోపాయైకరూప్యాద్వాదృష్ట భేదేన ఫలవిలంబావిలంబానుపవత్తి శంకాపి—సంసారతాపజనితనిర్వేద తారతమ్యానుగుణ సంకల్ప తారతమ్యేన ఫలసమయ తారతమ్యమపి స నిబంధనమేవేతి సమాహితా భవతి । ప్రపన్నేషు కేషాం చిన్నాధ ముని ప్రభృతీనాం భగవత్సత్త్వాత్కారః కేషాంచిత్తదభావః ఇత్యత్ర ప్రసత్తి కాలిక ఫలసంకల్ప విషయః ప్రారబ్ధ మిక్యశవి శేషోవా నిరూమక ఇత్యవ్యవధేయమ్ ॥

అథాపి కేచిత్—స్వప్రాథిక ప్రపత్తే క్వచిత్ఫలాభానమన ధార్య సకల ఫలసాధన సమథామూం తస్యామశి శంకగతే । శేషే కర్మకర్తృసాధన వైగుణ్యమూలః క్వచిత్ఫల నిరహనియమ ఇతి ప్రతి బోధయితవ్యా భవన్తి ॥ ప్రకృతే కర్మవైగుణ్యం మహా విశ్వాసాది మాన్ద్యమ్ । కర్మవైగుణ్యం పూర్వోక్తాధికారమ్యాసత్వమ్ । సాధన వైగుణ్యం యథాశాస్త్రం ప్రపత్త్యనుష్ఠానమూలభూతి సమపవేశాది శూన్యత్వమ్ । ఏతత్త్రివిధవైగుణ్యమన్తరేణానుస్థితం దృష్టాథికమపి ప్రపదనం ఫలావిసాభూతమేవేతి ॥

అమర పునరిత్థం మన్యంతే—సర్వశాస్త్రప్రవర్తకైః న్యాసాదిభిః “ధ్యేయో నారాయణస్సదా, హరిగేవ సదాధ్యేయః, స్మర్తవ్య స్సతతం నిష్ఠః” ఇత్యాదిభిః సచనైః మోక్షసాధనత్రయభక్తగేహోపనిష్ఠత్వాత్ చరమశ్లోకోపి “మామేవయే ప్రపన్యంశే” ఇత్యాదినో అంగప్రసత్తిమేన నిధత్తాం స పునః స్వతంత్రాకాంచిదితి ॥ అశోచ్యతే—“శరణం త్వాం ప్రసన్నాయ భ్యానయోగ వినిర్జితాః” ఇత్యాదిభిః ప్రమాణైః సిద్ధాంతాం సత్యం స్వతంత్రం ప్రపత్తైః “ధ్యేయో నారాయణః” ఇత్యాదికం సచనజాత మరోగస్య శ్రీరసాసమివ స్వయం ప్రయోజనతయా ప్రపన్నేవ్యవస్థీతి ॥

తస్మాత్సకల ఫలసాధనతయా భగవచ్ఛాస్త్రీది నిహితం ప్రపదసం భక్తియోగాంశు విరోధి పాపనిబహుకరూపోదాహరణవిరోధ పరతయా అభాషిష్ట భగవాన్ భావ్యకారః । తస్మాదేవచ భాష్య గ్రంథస్య గద్యస్తుతేశ్చవిరోధ ఇత్యనవన్యమ్ ॥

అథ ప్రభావవ్యవస్థా — (౨౫)

ఇత్థం సిద్ధోపాయ విషయకః సాధ్యోపాయ విషయకశ్చ న్యమోహః పరిహృతః । అథ చైతాదృశోపాయవిరోధ నిష్ప్రభావాతిరేకానతిరేకబోధక ప్రమాణ విచారమూలాః కాశ్చిచ్ఛంకాః సరిహియంతే । తత్రాదా జాతిః వ్యవస్థాప్యతే ॥

స శూద్రా భగవద్భక్తా విప్రా భాగవతాః స్మృతాః ।

సర్వవర్ణేషు తే శూద్రా యే హ్యభక్తా జనాదః స ॥

ఇతి భగవద్భక్తిరూప ధర్మసద్భావాభ్యాముక్తి-మానసకముఖ నిర్దేశాత్ భగవద్భక్తా సుర్వేష్యేకజాతీయా ఇతి కేదిస్మన్యంతే ।

తతోచ్యతే భాగవత బ్రాహ్మణం భాగవత శూద్రంచ పృథక్పృథక్
గుదిశ్య ప్రవృత్తం తత్తదాచార నిరూపకం సర్వం శాస్త్రమేకజాతీ
యత్వే వ్యాకుప్యేత్ । సర్వేషాం భాగవతానాం సమత్వం బోధయచ్చ
శాస్త్రం సరమ పురుషార్థ సామ్యతాత్పర్యకమ్ । క్వచిత్ ఉత్కృష్ట
కులబాధవచనమసి కులశబ్ద జాతిశబ్దయోర్భిన్నార్థకతయా వైష్ణ
వత్యోపాధికకులసరం । తతశ్చ భగవద్భక్తి విధుః బ్రాహ్మణాః
శూద్రవదనాదరణీయాః । భగవద్భక్తాశ్చ శూద్రా అపి బ్రాహ్మణవ
దాదరణీయా ఇతి శాస్త్ర తాత్పర్యమభ్యుపగన్తవ్యమ్ । అన్యథా—

చండాలమపి వృత్తస్థం తం దేవా బ్రాహ్మణం వినుః ।

చండాలాః స్రత్యవసితాః పరివ్రాజకతాపసాః ॥

స కేన స్థవిరో భవతి యేనాస్య పలితు శిరః ।

బాలోపి యః ప్రహనాతి తం దేవాః స్థవిరగ విదుః ॥

ఇత్యాదిభిః నిగదాప్రిశగసాపరనాక్యైః స్యానుప్రేయః । మగ్నా
దాస్సర్వా అపి ॥

భాగవతాగ్రేనో వినురోపి స్వజాత్యనుగుణమేన స్మృతమా
తస్మా । సర్వజ్ఞా అపి వాసుదేనాదయః తస్మిన్ శూద్రత్వ మభ్యుప
యన్తి స్మ । యోగప్రభావాద్దేహన్యాసం నిర్వృతస్తస్య విమరస్య
ధర్మరాజానుష్ఠితో బ్రహ్మమేధ సంస్కారః తూష్ణీవా వ్యక్తిని కేష
నియతోవేత్యధ్యపేయః । అన్యథా — నియతీవిశేష నిబాధనేన
పాణ్డమనాం దాగసాధారణ్యేన సర్వోపిగోకా స్యానుప్రేయత్ । తస్మాత్
స్వజాత్యనుగుణ ప్రక్రియస్థువ యుక్తం భగవన్మమం గాధయిషుమితి ॥

విశ్వమిత్ర పరశురామాస్త్రీణాం శు వర్ణవ్యత్యాసః చరువ్య
త్యాసాదినిదానభితి ఆకరే స్పష్టః । శరణోపముని ప్రభృతీనాం వృత్తాన్త

నిశేషశ్చత్ర స నృష్టాంతీ భవిషు మహాస్యస్మాకమ్ । తత్తద్యు
త్తాస్త పర్యాలోచనాయామపి నైవదృశ్యతే కాపి స్వస్వగతివ్యతి
క్రమః । సత్యప్రేవ మభ్యుపగంతవ్యం పూర్వపూర్వవర్ణా లాభదశా
యామితరవర్ణసకాశాత్ భగవద్జ్ఞానస్యావశ్య సంపాదనీయత్వమపి ।
మన్తాదికం పరం బ్రాహ్మణ సకాశాదేవ గ్రహితన్యమితి ప్రమాణ
ప్రతినియతమ్ ॥

తుల్యధారధర్మవ్యాధాదయోపి ధర్మజ్ఞానసూక్ బ్రాహ్మణాన్
సంపూజ్య సన్మాగ్గమాత్రముపదిదిశుః । న శు స్వచక్ర రాచార్య
కమ్ । అత ఏవ భక్తేభ్యోపి మ్లేచ్ఛాదిభ్యః దానాదానాది వచనం
న కన్యాగోచర మపితు జ్ఞానగోచర మితి వ్యాచక్ర ద్విభ్యాః పారః ।
వైష్ణవత్వేన పూజ్యత్వంతు సర్వత్ర సమమితి నిష్క-షణః ॥

ఏవం చ సత్త్వాదిగుణ తారతమ్య నిబంధనం శాగీరం బ్రాహ్మ
ణ్యాదికమేకమ్ । అన్యచ్చ శమదమాదిగుణం మానసికమ్ । తత్ర
శాగీరగుణవిశేషమూలాః జాతివిభజ్ఞాః ఉచ్ఛ్వాసిద్ధాః యుగదాశ్రయ
భావినః । మానసికాస్తు తాదృశాః సర్వజాతీ సాధారణాః ప్రహ్లాదా
గీనా మాదన్మసిద్ధాః । ఇతరేషాం సదాచార్య సంబంధ నిబంధనాః ।
తత్ర శాగీర బ్రాహ్మణ్యాది గోచరాణి కాపి చిచ్ఛాస్త్రాగ్నిః తస్మాత్త్ర
ప్రతినియతాని । కానిదిచ్చ మానసబ్రాహ్మణ్యాది గోచరాణి పురు
షార్థ తదుపాయార్థాంతా ప్రశంసాసాగ్ని సర్వసాధారణాం । త్ర
శరీరేశోత్కృష్టాః మనసాపకృష్టాః దాహాధ పాతాః భృత మహతీ
నిందా మవాఘ్నయః । శరీరేశోత్కృష్టా అపి యది గుహ్యతరైః
ప్రశంసాం పరమామేవాఘ్నయః । తత్ర శాగీగోమానసవిభా సము
త్క-షణః గర్భపేతుశ్చేదావహతి మహాస్తమనభణం । ఉభయ

విధోఽప్యవకషఃః స్వానుసంధాసముఖేన నిర్వేదముత్పాద్య అకించ
నాధికారై స్వతంత్రై ప్రపదనే పరంపరయా యది ప్రయోజకః తహిక
పరమం శ్లాఘాపదం భవతి ॥

ఇథం జాతి వ్యవస్థాయాం వర్ణవ్యవస్థాయాం చ సత్యామసి
భాగవత్తత్త్వైక నిబంధన పూజ్యత్వాది ప్రతిపత్తైః సకశ్చిత్ప్రతిరోధః ।
తత్ర భాగవతేషు దేవతాంతర స్పర్శరహితా ఏకాంతినః । దేవతాంతర
ప్రయోజనాంతర స్పర్శరహితాః పరమైకాంతినః । తత్త్వాపి విలుంబా
క్షమాః భాగవతి న్యస్తభరాః స్వయం ప్రయోజనం కైంకర్యం
కుర్వాణాః భాగవతాః ఘోషశనణాః సువణాః సరణాః సారమైకాన్త్య
వస్తా ఇత్యన్యత్రై స్రవంచః ॥ యస్తు భాగవతమహిమ విషయే—

నారాయణైకనిష్ఠస్య యాయా వృత్తిః (చేష్టా) తదర్చనమ్ ।

యోయోజల్పస్సన జపః తద్ధ్యానం యన్నిరక్షణమ్ ॥

తత్త్వాదాంబ్వశులం తీర్థం తదుచ్ఛిష్టం సుపావసమ్ ।

తదుక్తిమాత్రం మంత్రాగ్ర్యం తత్స్మృష్టచుళులం శుచి ॥

ఇత్యాదికం వచనం, తత్ ప్రమాణం భవదసి స్రవత్తిశబ్దః స నిషిద్ధ
వృత్తిపరః । కింతు దేశకాలాది వైషమ్య నిమిత్త కాపత్కాలీనానంతర
వృత్తిపరః । చేష్టేతి పాతేపి స్వభావాధికాశాస్త్రప్రాప్త నిమేషాన్మే
పాదిచేష్టాపరః । సతు నిషిద్ధచేష్టాపరః । యత్కరోషి యదశ్నాసీ
త్యాదిశ్లోకస్యాప్యత్రైవ తాత్పర్యమ్ । ఏవం జల్పశబ్దోపి స ప్రతి
షిద్ధ వృథా జల్పపరః । భాష్యాకుదృష్టివిశిగ్ము కథాపరో వా ।
నిరీక్షిణపదమసి స నిషిద్ధనిరీక్షణపరం, కింతు శాస్త్రదృష్టి ప్రాప్తినిరీ
క్షణ పరమ్ ॥

పాదాన్ముపదం నశు యాద్యశతాద్యశతోయపగం, కింశు
భాగవత పాతోదక గ్రహణనశాయాం తస్య నా గామ్యతైక నిష్పత్తే
గుణాధిక్య ప్రదశఃసపరమ్ । ఉచ్చిష్టపదమపి పురుషసయనాది ప్రక
రణేషు పావనతయా శాస్త్రప్రాప్తస్యాచ్చిష్టనిష్పత్త్య గుణావేశమం
ప్రతిపాదయతి । ఉక్తిపదంశు తదనుబద్ధి తత్త్వహితవిషయక వాక్య
జాతస్య సదానుసంధేయతా మనగమయతి । ఏవం వ్యవస్థానాదగే
స్పృశ్యాస్పృశ్య భక్ష్యాభక్ష్యోపాదేయానుపాదేయాది వ్యవస్థాపన
సరస్య సర్వస్యాపి శాస్త్రస్య సముచ్ఛేద ప్రసంగః ॥

తతశ్చ వేదవైదికశాస్త్రోక్త నియమానాం స్వరూపేణ పరి
త్యాగస్తామసః । సంబంబభరణా సమర్థతయా తురీయాశ్రమ పరి
గ్రహాయ గార్హస్థ్య పరిత్యాగఇవ ఆలస్యాదినా సగ్యకన్మ పరిత్యాగః
రాజసః । భగవానేవ స్వకీయేనాత్మనా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వాధ్యాధ
నైకప్రయోజనాయ స్వకేష భూతమిదం కర్మకారయతీత్యనుసంధాన
పూర్వకం స్వాధికారానుగుణస్య కన్మణః కరణా స్థాత్వికస్థాగః ।
ఏవమనుష్ఠాన జనిత భగవత్ప్రసాదస్య ఫలతయో మోక్షమప్యస
పేక్షమాణస్య ప్రాగనుష్ఠిత ప్రసదన జనిత భగవత్ప్రసాదేనైవ సిద్ధో
మోక్ష ఇత్యనుసంధానస్య కర్మానుష్ఠానం ముక్తి కరణ్యవత్
అరోగక్షీరనేవనవచ్చ సాత్త్వికశాస్త్రాగపరాకాష్ఠా ॥

సగ్యధర్మాపరిత్యజ్యేత్యత్రి భాష్యకాగీయ ప్రభుమయోజ
నాయాం స కన్మస్వరూప త్యాగోపధీయతే । అపి శు నిరుక్త బుద్ధి
విశేషగుహః సాత్త్వికస్థాగః । సచబుద్ధి విశిష్టః స్వస్థాగః ప్రభు
నిష్పత్త్య ప్రసత్త్యనుష్ఠానకాలే ఉత్తర కృత్యనుష్ఠానకాలే హోపాదేయః ।
ద్వితీయ యోజనాయాం ఉపాయాంతగానస్వయోపగమ్యతే । సాగ్య

సస్వయః ప్రసత్తైః ప్రాగైవాదాగతః అధికారకోటి ప్రవిష్టతయాఽనూ
ద్యతే । పశ్చాత్తు ప్రపత్తి నై రివేత్య బోధక శాస్త్రీణ విధీయతే । ఏవమే
కస్య సరిత్యజ్యేతి పదస్య అనువాదత్వం విధిత్వం చ వ్యవస్థిత పక్షద్వ
యాభిప్రాయేణ సనోపపద్యతే । తతశ్చ ప్రసత్తైః ధర్మాతరనై రివే
త్యేసి స్వతంత్రాధికారప్రాప్త నిత్యనై విత్తిక ధర్మ సోపాగః భగవ
దాజ్ఞాం రుణధీశ్యేన నిష్క షణః ॥

యద్యపి శ్రీమతి గీతాభాష్యే స్వలింగత్ర ప్రసత్తి సంగతియా
చరమః శ్లోకో న హి వ్యాఖ్యాతః । తథాఽపి ప్రసత్తే స్సకలఫలసాధన
రూపతాం ప్రకృత భక్తియోగలక్షణ ఫలవిషయే ప్రదర్శయితుం ప్రవృ
త్తాయాం ద్వితీయయోజనానుం ప్రసత్తే దుష్క రభక్తియోగ
సర్వంకోపాయంతర స్థానాభిషేకోఽన్యభిమతోఽథః । తథాచ—

సుదుష్కరేణ కోచద్యోమేనయేనేప్య సేంశున" ।

సస తస్యహమేవేతి చరమశ్లోకి సంగ్రహః । ఇతిసంగ్రహః ॥

యత్త్విదం భారతవచసం—త్యజ ధర్మ మగ్నం చ త్యజ
సత్యాసృతే అపి । ఉభే సత్యాసృతే త్యక్త్వా యేన త్యజసి తత్యజ ॥
ఇతి ॥ తత్ర ప్రథమఃపాదః కామ్యనిషేధ త్యాగపః । ద్వితీయః—
కైవల్యశ్వర్యాభిసంధిత్యాగపః । శ్రుతీయః ఆదగ్యోతనాను
వాదః । తురీయస్తు - త్యాగేష కర్తృత్వం సరాయశ్శమిత్యనుసంధాస
పః ॥ ఇతి ॥

అథ—తస్మాత్సమద్ధవోత్సృజ్యచోదనాం ప్రతిచోదనామ్ ।
ప్రవృత్తిం చ నివృత్తిం చ శ్రోతవ్యం శ్రుతమేవవా ॥ మామేకమేన శరణ
మాత్మానం సర్వదేహినామ్ । యాహిసర్వాత్మభావేన యస్యసిహ్య

ఋణో భయమ్ ॥ ఇతి శ్రీ భాగవతవచనే ప్రణివోదనా విషయభూత నిసిద్ధనివృత్తేః త్యాగవిధానా త్తాదృశస్యచ త్యాగస్య నిసిద్ధానుష్ఠాన రూపస్య వైధిత్వావగతేః ప్రసన్నే బుద్ధిపూర్వస్యాప్యస్తా గాఘస్యాక్లేష ఇతి కేచిదభిప్రాయన్తి ॥

తదేతత్ సావస్యావశ్యానుష్ఠేయతా ప్రసక్త్యాత్మ్యస్య ముహూన్యమ్ । పూర్వానుష్ఠానసాప్వానుష్ఠాన సేవితరానుష్ఠాన సస్వచస సస్వచచన విరుద్ధంచ ॥ తద్వచనాభిప్రాయస్తు—చోదిత ప్రవృత్తివిషయ భూతేషు ప్రతిచోదిత నివృత్తివిషయభూతేషు ఆనుకూల్య సంగణ్య ద్యుతిరిక్తఃకశ్చిదపి స్వతంత్ర ప్రపత్త్యంగతయానోపాదేయ ఇతి । అణో వర్ణాశ్రమ హతి గోత్ర ప్రవర చరణ కుల దేశకాలావస్థానుగుణ సమయానురోధేనైవ సర్వైః భక్తైః భాగవతైశ్చ వర్జితవ్యమితిసిద్ధమ్ ॥

ప్రభావ ర త్నా (౨౬)

ఇతిముపాయస్య ప్రభావోవ్యవస్థాపితః । అర్థాన్నిభాస విషయకప్రమాదాః పరిహ్రియంతే-విద్యాంతరిన్యా యేనోత్తరపూర్వా ఘ్లాణేషవినాశః అధికారి సమవేతార్త్యానుగుణ్యేన ప్రాగ్భి సేనాహోపి మాశుచ ఇత్యస్యాభిప్రాయ ఇతి సిద్ధాంతః ॥

అత్యేయచూశంకా—ఏవం సతీహోపానుసంక్తః ప్రాగ్భిగ్గు విశేషఫలీభూతం దుఃఖం దుఃఖకాంతీభూతం కర్మచ నోపలభ్యేతి । ఏవ మప్రాతాపి ప్రాగ్భి ఫలనివృత్తిః పంక్తి సావసత్వాదినద్ధితేషుగా భగవతా స్వయమేవ కతోనదీయేత ॥ ఇతి ।

ఇదమత్యోత్తరం—యద్యవ్యధికారీ స్వాభిగామానుగుణ్యేన కంచిత్కాలమైహికభోగాన్ ప్రాగ్భవశాదనుభవతి । యది చ తాన్

దుఃఖప్రిసంగరహితానేవానుభవేత్ స తహ్యత్ర విరచ్యేత్ । స
పుష్పేచ్ఛాస్య భగవదనుభవభోగ్యతా । తస్మాత్కరించేతసాం శిక్షా
లక్షణానుగ్రహవిశేషోఽత్ర ప్రార్థనములక దుఃఖానుభవ ఇత్యను
సంధేయః ॥

తత్ర నియతాయుషాం తావత్తేవకాలే సముద్వేగ జననార్థం
అనియుషాంచ ఆయుష్కామియేష్ట్యాదిషు నివృత్తి జననార్థంచాత్ర
దుఃఖానుభవః హితప్రవర్తక ఉపాధ్యాయ ఇతి పూర్వాచార్యాణా
మభిసంధిః ॥ యథా ప్రాణాధిపతయః కాకస్య ప్రాణదానేన సఫలేపి
ప్రపదనే నేత్రశాతనం పునరపరాధ పరిహారాయ దుష్ప్రకృతితాఢూః
శిక్షణ మనుగ్రహలక్షణమేవ ॥

సకృత్కర్తవ్యస్యాపి ప్రపదనస్య . శ్రూయమాణః ప్రభావః
శాస్త్రోపప్లవగంధరహితనిషయ అసంకోచేనైవాభ్యుపేయః యథా
క్షణకాలకృత పాపవిశేషస్య భూతసంస్థనావధిగో సరకపాతః వాచని
కోభ్యుపగతః । తస్మాత్ మాతాపితృహంతారమపి ప్రపన్నం భగ
వాన్ గృతీత్యాదికం వచనజాతం పూర్వాఘనిషయకత్వేనైవానుప
పన్నమ్ । ఉత్తరఘనిషయకత్వే శు నిస్కారక్రమః పూర్వోక్తవేవ ॥

తస్మాదస్మద్విధాస్త బద్ధాదగాః ముముక్షువః స్వోచితోపాయ
ప్రవిష్టా భాగవతాశ్చ సంతోష్యనుపశాంతాథాన్యనుషంగ శ్చేత్
అసంభాష్యాఇతికేచన వైరాగ్యమాత్ర ప్రధానాః ప్రాహుః ॥ అమార్గ
ప్రవిష్టవిషయే వక్తవ్యాని నచనాని సన్మార్గవ స్థలతాం విషయేనైవ
చింతనీయాని । ఏకాంతేన భాగవతాః యాదృశతాదృశాచారాలపి
అనున్మత్తదోషాలపి ఉపక్లేశపరిభూతాలపి సాధుత్వేన బహుమన్తవ్యా

ఏవ । నైవచాపచరణీయూ ఇతి సకలశాస్త్రసాగార్థః । యతః నారక
లోకస్యాంకురజ్జేత్ర సదృశే సంసారమణ్డలై స్వాధికారానుకూలేషు
ముక్తిమార్గద్వారభూతేషు కర్మయోగాది సర్వసు ప్రవిష్టానామపి విష
యేనమతిః భాగవతాపచారవిన । కిం బహునా—కోముఖన్యాయు
న్యాయేన గావణ భిక్షు న్యాయేన ద భాగవత సేషధారి కోపి యువ
త్తత్త్వవిజ్ఞానం భగవద్బ్రాహ్మణామభ్యా మానర్తచార్య ఏన । ఏతా
దృశ్యైలూపవృత్తివిషయకం స లింగం ధర్మకారణమితి వ్యదికం
వచనమ్ ॥

యథా తథావాపి భగవన్నామసంకీర్తనస్య ప్రభావాశ్చయం
ప్రతిపాదయతో నచననిచయస్య శ్రద్ధా వికలమపి అభిజ్ఞాన సిద్ధుగమపి
బుద్ధిపూర్వానుచ్ఛరితమపి సాంకేత్య పారిహర్యావ్యభిసంధ్యంతరసం
లితమపి ప్రయోజనాంతర సంగసహితమపి చోమాన్తరానియుక్తమపి
నామసంకీర్తనం భగవత్ప్రద్యేష గహితానాం చావసామయే । స తు
భగవత్ప్రతివాదాన్తర్నితనామకీర్తనమపి సాననతనమితి భిన్నాయాః ।
గోపికా కంసచై ద్యాదీనామిని య మాకులుం విధులుం భగవత్సంబంధ
పావనతమిత్యాద్యర్థకం నచనజాతమపి భవాత్సంసంసిద్ధాభి కాని శేష
విషయకమితి పూర్వాపర వృత్తాన్త ప్రతినీయతమ్ । తదభిధానాను—
ప్రద్యేషాభావ ప్రగోచనాయ న తు తథానుష్ఠానాయోగి తత్త్వమ్ ॥

ఏవం భగవత్తేత్ర శరీరవిశ్లేషాదీ గోక్షోపయితాభిధానమపి
పశ్యాదివద్వా ప్రాతికూల్యరహితానాం మోక్షోపకారక అపి నమ్ ।
అన్యథా భగవద్విగ్రహాద్యపహారాయ ప్రవృత్తానాం తత్ర విశిష్టశరీ
రాణామపి మోక్షప్రసంగః । తస్మాదీశ్వర ప్రాతికూల్య భూతయా
ఉపాదీయమానం కించిదపి జేత్రవాసనామకీర్తనాదికం నోపకారకం

కింశు నితరాం బాధకం, ఆనుకూల్య కేవలయోపాదీయమానం కించి
దపి వికలమపి క్షత్రబంధాద్దీనామివ సకలంచసత్ సర్వమపిష్టం శమ
యతి ప్రాపయతి చ సర్వమపీష్టమితి శాస్త్రసారార్థః ॥

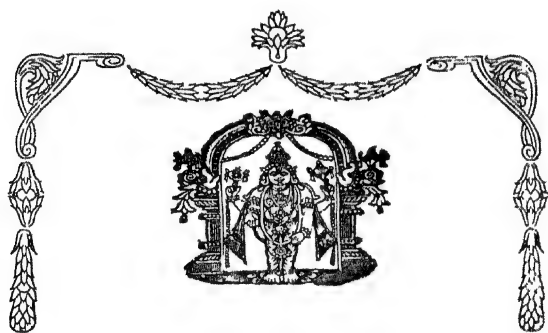
తస్మాత్స్వసంకల్పనియతేన కేవాపి వ్యాజేన ముక్తైశ్వర్య మను
గృహీతుం పరిగృహీతానా మాశ్రితానాం దోషానపాకరోతి సర్వే
శ్వరః స్వయమేవేత్యభిసంధాయ దోషదశకేనేనానాదర మకుర్వతాం
గుణదశకేనేన మరుభూషా శీతల మధురజలదర్శనేనేవ హృష్యతాం
భాగవత సంగత్యాత్రాత్మానం కృతార్థాయతాం శ్రీపతిపరిగృహీతా
నామస్మాకం కదాచిత్కృచ్ఛిదపి న హానిరితి న్యవస్యతాం సరమనద
సామ్రాజ్యాయ షట్పాభిషిక్తౌ నయమిత్యనుసంధాయ కరణత్రయోగోప
సామ్ప్రతం కల్యాణమేనాచరిశు మితి నిష్క-మః ॥

అథ శ్రీమద్రహస్యత్రయసారసంగ్రహే

ద్వితీయః పరిచ్ఛేదః.

శ్రీమతే నిగ మ్నా మహాగేశి కామనమః.

శ్రీయైశ్వర్యము

శ్రీమతే నిగమాన్తమహాదేశికాయ నమః.

శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

(ద్వితీయ సమ్పుటమ్.)

శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే.

సమర్థ సర్వజ్ఞ సహజసుహృది స్వీకృతభరే

శ్రీః || (దీ) శ్రయోదశే ప్రపన్నస్య యథావిధ్యధికారిణి । ఈశే
స్యస్తభరత్నేన దర్శ్యతే కృతకృత్రితా॥ (ప్ర) స్వరూపాపాయార్థేషు ప్ర
ధానప్రతిపత్త్యాధికారమారభ్య అధికారాప్తినేన అధికారిణి స్వరూపం తదుప
యుక్తాంశోచ్యతావై ౭న స్తరం ద్వాభ్యా మధికారాభ్యా మనుష్ఠీయ ముపా
యం సపరికరం నిరూప్య ౧౧న స్తరం దశభి స్తస్థలం నిరూప్యతే. తత్ర స్వ
నిర్గుణస్య పరస్వస్య భరన్యాసస్య సలత్వేన కృతార్థత్వమేవేతి స్వానుష్ఠాన
కథనముఖేనాహ (సమర్థ) ఇతి యద్వా, (సం) నన్వప్రతిపత్తిమాత్రేణ సిద్ధో
పాయతయా ౭వస్థితే భరన్యసనమితి యద్యన్తాయా కింశ్చిత్ గృ-ర్తవ్యం స్యా
త్తదా వైచక్ర్యమపి కిమన్యకరణీయమేవ, స్య స్తభరన్య వైచక్ర్య కర్తు
త్వయోః పరస్పర విరోధాత్; యగి భరన్యగర్భం ప్రకాశితేతి సత్కరణీయం;
త్వగి తచ్చరణయో ర్భరసమర్థులం పశ్యన్తి సమర్థులం వైచక్ర్యమేవ భవే
దితి కథం వైచక్ర్యసిద్ధిః? ఇతిప్రశ్నా (సమర్థ) ఇతి అసమర్థేవా అజ్ఞేవా ౭ద
యేహ భరమన్వీర్వీర్యం వా కృతమపి సమర్థుల మకీర్ణిశ్కరమితి పునస్తత్ర

యదగ్రం కర్తవ్యం న పునరిహ యత్కించ దవినః ।

నియచ్చస్తత్తస్మిన్నిరుపధిమహానద్వలభా

కృతార్థకర్మస్వం కృపణమపి కైజుర్యసమపి ॥౩౦॥

కర్మల్యాప్త్యర్థమస్మిమాని విశేషణాని. యదగ్రం స్వీకృతభరస్తదగ్ర మిత
 శేషః ఇహ - అనిచ్చానప్రవత్తే, నః-అనిచ్చానానామ్, పునస్తదగ్రత్వేక కర్తవ్యం
 యాహ్ని-యహి, న.నహి యావద్దేహపాత మనుష్ఠీయాపాయే ౨. నిచ్చానస్యాధి
 కారి-నిచ్చానః (దీ) కమర్థే-నిచ్చానత్వో, సహజమప్రాప్త-స్వగతిస్సైధ్యే, అజ్ఞాత
 లస్సినా-అజ్ఞాతాని, సహజమన్త-ప్రవత్తయతో, పశ్యేత్సహజ భగవాన్, స్వీకృత
 భరే-స్వీకృతభరమాన ఆత్మారూపభరణే స్వీకృతభరణభరణ, యదగ్రమ్ - యా
 దామ స్వీకృతభరణభరణభరణ, భగవద్యశితరణభరణ భరణభరణ. పునః
 కర్తవ్యమ్, ఇహ - ప్రవత్త్యజ్ఞాతకాలత్వో, నః-అస్మాకమ్, యత్కించ-యదపి
 సా-యదా-యదగ్రమ్ - యదామ ప్రయోజనా-నర నిమిత్తమక కర్త
 వ్యమసాయా-నరగ్రహణ, అథ ప్రయోజనా-నర మిని సమకూ-స్థమిత్త
 య తి.మి-త్త. తద్యత్కించ-యదపి సపునర-స్తి (వి॥పునః - భగవీ-కారా
 నస్తరమ్) తస్మిన్ నిరుపధిమహానద్వ-భగవత్ పిమయే. (ప్ర॥ శ్రీమద్రామానందాయనామః
 స్వరూపానుబంధాత్వా చేమవృత్తిరూప కైజుర్యో-యన నరుపాధికత్వమ్,
 తస్య చ నిరుపాధికత్వా జ్ఞాపిత దపచ్చి-స్వీకృత, సర్వోపా-ప్రవత్తయ
 ప్రతీసమృద్ధికత్వా స్మహానద్వ రూపభరణమ్) స్వమ్-అత్మానమ్, నియచ్చ-స్వగతి-నియ
 మన వర్తమానం మర్త్యస్థి, (ప్ర॥ స్వనియచ్చ-స్వగతి-అత్మానం విజయా-స్తరా
 మభవ తుస్యభయా ఏకాగ్రం మర్త్యాకాశి.) (వి॥ తత్తే)వ కైజుర్యం-మర్త్య
 హాస్యకైజుర్యం-స్వీకృతవర్తమానత్వభావః) ఏకాగ్రత్వే-యమ్, కృపణమపి-
 త్తే ప్రా-కైజుర్యదలద్రుమాత్వాన మిదానీం భగవద్రామానందాయనామః
 త్వో-ప్రకృత్యర్థం-పుతానాక వృద్ధి-కైజుర్య-భగవద్రామానందాయనామః
 జనిత బహుమానేన స్వీకృత బహుమానమ్ కృతోపాయానుష్ఠానానాం కృత
 కృత్యస్వమ్, అనుష్ఠితోపాయస్య కైజుర్యరూప పురుషార్థవర్తిం కృతార్థ
 త్వమిత శేదః. (ప్ర॥ కృపణమపి-స్వమ్ ప్రవదసా త్వా-భగవద్రామానందాయనామః
 కారత కైజుర్యప్రావర్తకావేన శోచ్యమాత్మానం కైజుర్యరూప స్వరూప
 ప్రా-పురుషార్థానుభవేన కృతార్థకర్మ భావ్యం.

ఇవ్వపాయనిష్కా ప్రపత్తిక్కు అనన్తరకాల న్నుజ్జీ తా
నిదుక్కు కోలినఫలభేష్టమ్ తనక్కు కర్తవ్యాంశ త్తిర్
అన్వయమిల్లామైయాలమ్ కర్తవ్యాంశమ్ సస్పదనుస్థానత్తా
లే సిద్ధమాకై యాలమ్ స్వతన్త్రసాయ సత్వసజ్జల్పనాస
ఫలప్రదకా 'మాపచరి' ఎన్దురుళిచ్చెయ్ కైయాలమ్ తనక్కు
ప్పిఅన్ద భరన్యాసరూపదత్తైయై పార్వర్ త్తు సర్వయసాయ
'మామేకంశరణాప్రద' ఎన్దురుళిచ్చెయ్ సిద్ధో పాయత్వేన స్వీకృతి
నాన సర్వోత్పరకా 'అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయ
మామి' ఎన్దు ఫలప్రదాన సజ్జల్పత్తైష్ట్యై మూలే ఇస్ససి

అ॥ (పి) అథ స్వస్యాసప్తి తోపాయత్వా త్పురతః కర్తవ్యా శ్శంభావా
త్సత్త్వోపకరణేన భగవతైవ 'మామేకం' ఇతి శోకేన మేధావీ సర్వసంస్కార మాయ
యిష్యామిసంకల్పం భగవతా కృతత్వాత్సర్వ సామర్థ్యాని సంక్రమ్య
ఫలప్రాప్తా నిస్సంకయస్య నితరపురుషార్థాభాససాధకాని సవాగ్ధర త్యక్త్వా
స్వప్రాప్తకైర్జగత్ పురుషార్థహృదయనాస్సకా దేవాదియుజాభావేన తత్స
మృత్యుం విహాయ నిత్యకర్మస్య కర్మగీస్తాదికరీరక జరమత్యారాధనతయా
అగీస్తాదికదానాం సాక్షాద్భగవద్వాచకత్వ వత్ప్రయతేన సాక్షాత్పురమాత్మా
రాధనతయా వా కైర్జగత్సం కుర్వన్ముక్త తుల్యస్తితే. దిత్యపపాదయతి (ఇన్ద్ర
పాయే) త్యానినా. ప్రపత్తిక్కునన్తరకాలమృత్యు-ప్రపత్తిన్తరకాల మరణ్య,
(కర్తవ్యాంశ త్తి) లితి మాత్రసాధనతయా కర్తవ్యే ౭ స్వయోనాస్తి, స్వయం
ప్రయోజనతయా కర్తవ్యే ౭ స్వయో ౭ క్షేయే ౭ జ్ఞానసంఘ మంశపదమ్
(దీ) మున్దక నిర్భరనాక్షయిల్ పేరుక్కుల్లి 'కామ్యే కిం' (ప్రపత్తిక్కు-
నన్తరకాల) మిత్యానియాల్. స్వతన్త్రనాయ సత్త్వోపకరణనాన వెళ్లను
లమిషుపచనన్ద పేరుక్కుల్. నిస్సంకయత్వ త్తియమ్ నిస్సంకయత్వ త్తియమ్
పేరుక్కుల్లి కైర్ (మామే) మిత్యానియాల్

విశ్వసనీయనుమాయ సమర్థనుమాయ ఉపాయభూతనుమాయ
 ఈశ్వరనైపాత్తు ఫలసిద్ధియిల్ నిస్సంశయనుమాన్ నిర్భ
 యనుమాయ కడైయఱవిట్ట అన్యపురుషార్థజ్జేయుమ్ కామ్య
 ఱవిట్ట ఉపాయాన్తరజ్జేయుమ్ అకిచ్చనన్ అయత్నమాక
 మహానిధియై పెఱుమాప్పలే తాన్ పెఱవ్వుకుకిఱ పరమపురు
 షార్థజ్జేయున్ పార్తు హస్తమసావాన్ “దేవస్థభూరా
 త్మన్యణాం పితౄణాం సకీర్జ్యణో నాయ మృతే చ రాజా |
 సర్వాత్మనా య శ్శరణం శరణ్యం నారాయణం లోకగుణం

|| (వి) నను ప్రపదనము పుత్రపాసన నాన్యాయేన ఫలసాధన
 కర్తవ్యం స్యాదిత్యత్ర పూర్వోక్తం సకృత్త్వం స్మరయతి (సకృ) గితి. (ఓ)
 హృష్టమసావా యరుక్తైరయిల్ హేతుక్కుళి యవస్యసిక్కిరెన్ (కడైయఱ)
 విత్తానియిల్. (ప్ర) కడైయఱవిట్ట-సహసనంత్యక్తాన్, (వి) కర్మ-పాపనా,
 అణయథాభిన్నాస్యత్తథా, విట్ట-త్యక్తాన్, సహసనంత్యక్తానిస్థాన్ (ప్ర)
 కామ్యఱవిట్ట-స్వసాధనై సహత్యక్తాన్ (వి) కామ్య సాధనాని, అణయథా
 సమ్యక్తథా, విట్ట-త్యక్తాన్, సాధనైస్సహత్యక్తానిస్థాన్. కడైయఱవిట్ట ఉపా
 యాన్తరజ్జేయుమ్ కామ్యఱవిట్ట అన్యపురుషార్థజ్జేయుమ్ మిన్ ప్రమహ్యపిణి
 (ప్ర) తాన్ పెఱవ్వుకుకి-స్వేనప్రాప్తవ్యమ్, మహానిధియై సకీర్జ్యణం
 ర్యన్యథిక్త పురుషార్థాపేక్షాభావాన్ తస్మాద్దైర్ఘ్యేన దేవతాస్వేనై
 సమ్యక్తాభావా త్రైకైరార్యగ్ధం చ సకృదేవకర్తవ్యస్య భగవాన్యన్యై స్మరయ
 త్తస్య చ పరాపేక్షాభావేన తదర్థం కర్తవ్య తేషాభావాన్ “కర్తవ్యం సకృత్
 పాపేభ్యో మోక్షయిష్యమి” తిపద్దురపి “సత్యకామ సమ్యక్సకృత్” “అన్య
 ణం చీవతం జహ్యమ్” “మిత్రభావేన సంప్రాప్తం స్యాత్తేయం క్షమానకం
 జోషయద్యపి తస్యస్యా త్వతాపితదగహికమ్” “రామాయ్యగ్నాభిభావయి”
 ఇత్యాదిభి స్సత్యవ్రతిజ్ఞత్వానగమార్చ్య స్వయంప్రసన్నైః శ్రీమద్రామాయణే భవ
 దేవేతిభావః.

ప్రపన్నం” ఎన్నిట శ్లోక త్రికపడియే ప్రజాపతి పశుపతి యున్నా
 ప్పలే పేరిట్టుకొట్టిరుక్మిణు సజాతీయరాన జేత్రజ్ఞరై
 ప్పల్ల వోరో రవసరజ్జలిలే కైక్కులిపోలే శిల ఉపాధికి
 శడియాక వెఱుతా మత్తయిలే యేట్టట్టు కేడక్కిట వడిమై
 త్రిట్టుమ్ ముదల్ మాళాదే పొల్విశైయిట్టుప్పారుకిట తనిశు

అ॥ (ప్ర) సమ “జాయమ నోవై బ్రాహ్మణ స్త్రీభి స్త్రీవాజాయత బ్రహ్మచ
 ర్యేణ ఋషిభ్యో యజ్ఞేన దేవేభ్యః ప్రణయాపిసృభ్యః” “ఋణ నిత్రీణ్యపా
 కృణ్యమసోమోక్షే నివేశయే” ఇతి ఋణిత్యా పగమా దృతాపాతరణార్థం కర్త
 వ్యమస్తీర్ణత్రాహ (దేవర్షిభూతాత్మే) త్యాదినా దేవభూతా ఆత్మానః ఋషి
 భూతా సరశ్చ, తేషామిత్వార్థః. (స్వా) అయం ప్రపన్నాధికారే, దేవానా
 మృషీణామ్, భూతాభ్యుత్పత్తే ఆత్మాసశ్చ భూతాత్మనామ్, నృణాం చ స కింక
 రః, దేవయజ్ఞాగికలిలే దేవాస్తర తేషవృత్తి పణ్యక్కడనల్లకా, దేవానాం ఋ
 ణాపకరణము మృణ్యక్కడనల్లకా, సర్వాస్మానా-సర్వప్రకారేణ, ప్రాప్యత్వేన
 ప్రాపకత్వేన చ (ప్ర) దేవానాం స కింకర ఆయుజ్జే నిరుపాధిక దేవభూత భగ
 వత్కేకర్య కింకరత్వస్యాని నిపేధప్రసంగ ఇతి తన్నిపుత్వార్థ మాస్మానా
 మిత్వార్థః. “ఆస్మానాం పతతామధః” “ఆత్మానః పరమాత్మనః” ఇత్యాదిషు
 జీవేషు ప్రసిద్ధత్వాత్. ఆచార్యకైకర్యనిపేధ వ్యాపృత్వార్థో ఋషిశబ్దః.
 “ధ్యానేన యో వేదతస్పరం బ్రహ్మ విభాతీతి నిర్వాణం సతత్రదేవా సముప
 యో స పితర చుశతే ప్రతిపద్య స్సగ్వం బుధ్యతి” “యజ్ఞేనం బ్రాహ్మణో
 విద్యాత్, తస్యదేవా అసస్యత్” ఇతి ఋణి త్రుత్యబ్రహ్మణ భూత దేవర్షి
 భూతాత్మే త్యాది పదనా దృతాభావాపగమా త్తదర్థమపి కర్తవ్యం నాస్తీ
 త్వార్థః (వి) ఎన్నాప్పలే-విపం ప్రకారేణ, నాయం దృష్టాంతయా నిర్దేశః,
 కిన్చ ప్రదర్శన పరినియా. పేరిట్టుకొట్టిరుక్మిణు - నామధృత్యా ఒపసితపతః,
 జేత్రజ్ఞరై-ప్పల్ల-దేవాసప్రతి, కైక్కులిపోలే-దేవసోపాధిశేష, శిలపుపాధిక

తీర్పుక్కిరి త్వన్నా కుమారే పంచమహాయజ్ఞాదికళాస నిత్యనే
మిత్తిరణ్ణి అవర్కల్ పేర్ శొల్లుమ్బాదు “యె యబ్బన్ది
పితౄణా దేవాణా బ్రాహ్మణాణా సహుతాశనాః సర్వభూతా

శడియాక - “బాయమానోవై బ్రాహ్మణః... పితృభ్యః” “ఏషవా అస్మిన్ భో యః
సౌత్రీయాశ్వా బ్రహ్మచారీవాసి” తి శ్రుత్యా బ్రాహ్మణ్యావ్యవధి మూలకశ
యా, ఎఱుదా మఱైయిలే - లేఖనానర్తే అస్మిన్ మే వేదే ఇతి యాచనః.
ఏటిట్టుక్కిడక్కిఱ - ఆరోపితతయాస్థితస్య, అడుమైళ్ళిట్టు - దాన్యభావకః క్రై
భూతస్య. (ప్ర)ఏటిట్టుక్కిడక్కిఱ వడిమైత్తీట్టుతదేకదేశతయాన్త ర్భాగిని
“త్రిభి ర్మణవా జాయతే” “యథావశురేషం సదేవానా” మి యోగే ద్వి గి
బోధకః పరస్థానీయస్య వాక్యస్య, ముదలోమఱాదే పొలిత్తీమ్మై పొన్
కిఱ - స్వేస్వేస్వతసమసంఖ్యాన్త్రదానేపి మూలప్రకృతిం యథా క్షత్రిగసన్య
త్తథా వర్తమానతయావస్థితత్వ సూచకస్య, తనిశుత్తీమ్మమ్-ముణ్ణావకః క్రైస్తా
నీయస్య, “కుసిదమేకే విహరన్తీసర్వం య ఆశీర్వదన్తే దదతీహ కిజ్జీశీ”
పర్యవ్రలోకాస్తీహతే భవన్తి ఆనాశిషస్తు విజయా యానశ్శాయ” “జీహమి
దదామితే” “త్రిభి ర్మణవా జాయతే” ఇత్యాది శ్రుతివాక్యైః, క్షత్రిజైః సాక్ష
యా లేఖదకత్వాన్, తదవిషయత్వా దిత్వర్థః (బి) ఎఱుదా - పట్టేల
యెఱుదప్పదాద, మఱైయిలే - వేదత్తిలే, ఏటిట్టువైత్త, అడిమైళ్ళిట్టువైత్త కి
కరనాక పెఱుతిక్కుడుత్తీట్టు, ఇవన్ ప్రతిధిసముమ్ తల్లెర్భానాదిమూల భృ
త్యకృత్యంబణ్ణక్కుడవనైకిఱశీట్టుమ్, ముదలో - మూలధనమ్, పొలిత్తీ - స్పృ
కిత్తీత్వనాకైయా లే ముక్తరప్పాలే కి ఇచ్చితరసా యెష్వస్యమ్

ఆ || (వి) సమముణిశుత్యా దేవతావ్రసమ్మత్తాభావేపి క్షత్రిగ
భూత నిత్యకర్మణా దేవతావ్ర సమ్మత్తో ఒపర్జనీయ ఇత్యోగిణాం (పంచ
మహాయజ్ఞాదికలా) నేతి. అఱుదియుట్టపడియే - మహర్షిభి ర్నిర్భూతాగా,
కట్టైమేలేక ఇచ్చకస్యోపరి, ఇట్టాలుమ్ - ప్రతేవేపి, కట్టైయలే - తుహ్యంతీ భూ
కంచుకేస సహ సమ్మత్తం త్యక్త్వా, కంచుకార్థత్వాభావేనేతి భావః. (బి) క్షత్రి
గైరుక్కుమప్పాలే నిఱ్ఱిఱ నిలైయైయు క్కుడైష్వస్యయమ్. నిత్యవైకుంఠభక్త
యనుష్ఠిక్కుమొప్పుడు తత్తద్దేవతాశరీరక పరమాత్మయజ్జనే ప్రమాణం “గోయా
జస్తీ” త్యాది... దేవతాన్తీనః, క్షిత్రాదీభ్యః పుత్రేసర్వభూతావ్రసాత్మకః కర్మ

స్తరాత్మానం విష్ణుమేవ యజన్తితే” ఇత్యాదికిల్ మహర్షిక
శఙ్ఖునియిట్టపడియే రాజసేవకర్ రాజాపుక్కు చ్చట్టైమేలేమా
లై యైయున్ ఆభరణతైయు మిట్టైలున్ శట్టైయిల్ తున
క్కల్లు రాజావిక్ ప్రితియే ప్రయోజనమాక త్తైన్దిరుక్కు-
మాప్పిలే యజ్ఞగ్రహరాధ్యాయాదికిలిమ్ శ్రీహస్తాగిరి
మాహాత్మ్యత్తియిమ్ “సాక్షాదచ్యవరోధం జైమినిః” ఎన్నిఱ
సూత్రత్తియిమ్ శొల్లుకిఱవడియే దేవకళో పితృక్కళో ఎన్నిఱ
శట్టైకళోడు తువక్కిఱ అవ్యో శబ్దజ్ఞళో అవయవశక్తిపాప
ల్యక్తళాలే ఈశ్వరకపక్కులిలే సారాయణాది శబ్దజ్ఞళోహలే
నిట్కొఱనిలైయైయుమ్ కణ్ణు అవల్లీనుడైయ ఉచ్చారణాది

మేవయజన్తి సదేవతామాత్రమ్. ప్రకారవిషయోపచారస్థలాల్ ప్రకారేక్కు-
ప్రితియెన్ను మదిల్ లోకదృష్టాంతం (రాజసేవక) రిత్యాది. తత్తచ్చబ్ధిక్తై సాక్షా
త్పరమాస్మి విషయమాక్కి యజిక్కులామెన్నుమ్ పక్షత్తిల్ ప్రమాణమ్ (యజ్ఞా
గ్రహరాధ్యాయే)ర్యాది. శ్రీమహాభారతత్తిల్ యజ్ఞగ్రహరాధ్యాయమ్. (సాస్వి)
“ఏవమేవ మహాభాగః పద్మనాభ స్ససాతసః । యజ్ఞేన్యగ్రహరఃప్రాక్షా యజ్ఞ
ధాంచనిశ్యదా” ఇత్యాదిక ముక్తమెన్ను కరుణు. (సం॥ తత్ర సర్వశక్తానాం
సాక్షాద్భగవత్పరత్వమేవావయవశక్తిపాపల్యసక్త మితిభావః.) (శ్రీహస్తా
గిరితి) “సయవ్తవ్యామయాయాయం కదాచిదపి దేవతాః । అన్యేనాపి భవా
మౌధిం తద్గుణామేన కేనచిత్” “దత్తంయుష్మన్తభార్యజ్జై- హవిశ్వగాది
కాంతిభిగి ముముక్షుభిస్తథాభుజ్జై స్వయమేవకనార్దనః” ఇత్యాదిక ముక్త
మెన్ను కరుణు. (విభక్తిస్థరస్సార ప్రకాశికాయాం ద్రష్టవ్యః)

అ॥ (సాస్వి)దేవతా స్థర శబ్దజ్ఞకుక్కు- పద్యసానపృష్టియ్యియిలే సాక్షాద్భగవ
ద్వాసక్తైయిల్ ప్రమాణం కాన్బుకితార్ (సాక్షా)దితి. (అవయవశక్తితి) అగ్ని
శక్తి “అస్యగ్నిశ్చేదగ్రంసయ” స్వయాది ప్రకారేణగ్రసేత్పర్యమ్ వైశ్వా
సరశశ్చి విశ్వసేత్పర్యమ్ ప్రజాపతిశక్తి ప్రజాపతిత్వ మిత్యాద్యయవార్థ
పాపల్యోగ్య భగవత్స్వయంత్యా ద్యోగ్యశ్చత్తై ఈశ్వరసే యనుసంస్థేయనా
యాంభ్యసాపిహ సెన్ను కరుణు. (శ్రీహస్తా) శ్లోకాద్యనివాసి శబ్దయజిశ్చ

కిక్కిలో శ్వేతద్వీపవాసికళాన శుద్ధసూరికళుకు... ప్పిలే తక్షా
 పరమైకాన్తిత్వమ్ కులైయాశే నిజ్జ్ అనన్తమై నిగూపిత్తు తక్షా
 వర్ణాశ్రమనిమిత్తగుణాద్యధికార శ్చక్కు అనునూపమాక
 అడిమైకొళ్ళ సజ్జల్పి త్రిమక్కిట శాసనాన శేషమిను
 డైయ శాస్త్రవేద్యాజ్ఞానుజ్ఞాపరిపాలనసూప తైజ్జ్వర్యముఖ
 త్రాతే ప్రత్యక్షవిదిత పరమపురుషాభి ప్రియరాస ముక్తదే
 ప్పిలే కిక్కిత్తురనాన్తకొల్ల ముక్తతల్పనాన్త అనా
 యపూర్తియూలే క్కిత్తిత్వనెన్దుమ్ పురుషాక్షా ప్పి
 యూలే క్కిత్తార్థనెన్దుమ్ శాస్త్రజ్ఞభాటుచే తన్నిస్వరాణును

కుమ్ సాక్షాద్భగవద్వాచక నారాయణాది శబ్దోచ్ఛరణత్వితో ఘటకతయా
 నారాదీశబ్దోచ్ఛరణత్వితో పారమైకాన్త్య భగ్గమిల్లాదాపూర్వే దిద్దేశ్య దేవ
 తాభిప్రాయ మిల్లామైయాలే విరోధమిల్లెయెన్దు కరుణ. (ఏ) శుద్ధయాచార్య
 దేవతాన్తరం కలశాదే స్వమాచారావస్థితత్వా చ్చుద్ధనాన పరమాత్మనై. యజి
 క్కుమవరకళో. (ప్ర) శక్త్యేకభాదు తువక్కుట-కంచువస్థానీయ దేవతాన్తర
 ద్వారత్వాభావే. (వి) కంచుకతుల్య దేవతా ప్రతిపాదన సచ్చంద్రం పరిపూర్ణి,
 కులైయాదే నిజ్జ్-కృషిమై, అవిశేష విద్యామాన స్థితిమ్, అన్ని ప్రాంత కల్ప
 శాకున్తలసాద్యపయకశక్తిపావల్యస్వభగవత్కళ విద్యమానత్వా సర్వం
 ప్రాది. శరీరప్రతిపాదనమద్యారీకృత్య సాక్షాదేవ భగవద్వాచకత్వమితి
 న్యాయాధిక. (సా) వర్ణక-బ్రాహ్మణత్వాది, తద్ధర్మ-సద్భావసాది,
 ఆశ్రమక, బ్రహ్మచర్యాది, తన్నిమితద్ధర్మ భిక్షాది, నిమిత్తం సప్రసానసాది,
 (ఏ) గుణక-కృష్ణకేళత్వాది. ఆదిశక్తం జీవనాదిగ్రహణమ్. (వి) పురుషవత్త
 త్వదిరాది శద్ధాధిక. (ప్ర) అడిమైకొళ్ళ, తైజ్జ్వర్యం స్వీకర్తుమ్ (శాస్త్రస్థా
 యమ్ తన్నిస్వరాలు) మితి. “యోనమసా సస్వస్వరక” “సస్వస్వర భువికళ”
 “నాత్తైవి కరణభస్వ కలాం కొటితమిమమ్” త్యాది భాష్యే “కాశాద పీఠే వి
 త్తాక శబ్దాభివర” త్యాదిభి స్తన్నిష్ఠ వాక్యైశ్చ కృతకృత్యోన్మేషములా అత్యధిక.

కొణ్డాడుమ్మడియరుక్మమ్. ఇవనుడైయ కృతకృత్యత్వాను
సన్ధానతై “అతస్త్యం తవ తత్వతో మద్ధాన దర్శన ప్రాప్తిషు
నిస్సంశయ స్సుఖమాస్వ” సెన్టు శరణాగతిగద్యత్తిలే నిగమి
త్తురుళినార్. ఇదుక్కుక్కరుత్తు ‘అనాదికాలమ్ అజ్ఞాతిలం
ఘనమడియాక వుడ్డాన భగవన్నిగ్రహతాలే సంసరిత్తు పోవ్వు
నమక్కు అవసరప్రతీక్షేయాన భగవత్కృపైయడియాక
వుడ్డాన సదాచార్య విషయికారత్తాలే వద్ద ద్వయోచ్చా
రణానూచ్చారణత్తాలే ప్రపత్త్యసుప్తానమ్ పిఱన్దవిన్సు శర
ణ్యప్రసాదనడ్డళిల్ ఇదుక్కు మే లొప్పిలొమైయాంలే నిగ్రహ

(వి) కృతం, కృత్యమ్ - కర్తవ్యసాయకి యేన సతతోక్తి కృతోక్తి -
కైకర్య రూపప్రయోగం యేన సతతోక్తి ఎన్టు-అతిగా, కొణ్డాడుమ్మడి-
స్తుతస్సక, ఇరుక్కుమ్-తిష్ఠత్.

అ॥ (సా) ఇప్పడియానాత్ శరణాగతిశాస్త్రప్రవర్తకగాన భావ్య
కారర్ శరణాగతి గద్యత్తిలే “మగోహా కృ-యే” అన్బిదిన్ అగిప్తనిన్దు నీన్దు
ప్రాప్తిరూప ఫలమ్ శొల్లియిరుక్కి-అజ్ఞాతిలం కృతకృత్యతయా నిర్భరత్వాను
సన్ధానాదికల్లె యరుచ్చెయ్యను విరుక్కి అగి ఫలరూపయూ నిర్భరత్వా
ద్యమసన్ధానం శొన్నగుపుమ్ గొన్నిన్దరంతుమ్ కొణ్డాడుమ్మడిరుక్కు-మెన్టు శొన్నతు
వుమ్ కూడుమా? ఎన్నకార్ (ఇవనుడైయ) (వి) (దీ) కృత్యతో మద్ధాన
దర్శనప్రాప్తిషు మదిన్దమయన్టు నే, గుర్కు న-సాత్తే-అగి, ప్రాప్తిం సాగివి
త్తురుళినార్. శ్రీభావ్యకారి గెన్టు శేషమ్.

అ॥ (ప్ర) ఉపాత్తెవాక్యైః భగవద్ధానదర్శనప్రాప్తిషు సంశయభావకి
ప్రతిపాద్యతే నతు కృతకృత్యత్వ విర్యత్యాహ (ఇదుక్కుక్కరు) త్తిత్తాన్ది.
అస్యాశిప్రాయ ఇన్బిర్థి (వి) కరుత్తు-తిన్బిర్థమ్ (దీ) కృతకృత్యతైయ
సుడైయ అనుసన్ధానప్రకారత్తి యనువదిర్కి-అగి (అనాదికాలం) విత్తాన్ది.
ఉచ్చారణత్తిసుడైయ అనూచ్చారణమ్ - అచార్యోచ్చారణత్తి యనువదిక్కై,
ప్రసాదనడ్డళిల్ - ప్రసాదగోపాయన్దళిల్ (ప్ర) ఇదుక్కు మే లొప్పిలొమైయాంలే.

హేతుక్కు-తైయెల్లము క్షమింపు ధీమన్తవగంశమై నిర్ముత్తి
 పుణిహంభవల్ల సర్వశేషియీన ప్రయవత్తితానాన రానే
 రక్షింపు-మెట్లు తేజ నిర్భయనాయుడు? ఇతఁడు “మా
 శుచరి” ఎన్నిత శరణ్యవాక్యములును తీర్చి న్న (తీర్చి) గారుత.

అట్లుక భరనానానే ౭.మొట్టిత ౭ న.నగర మహాయుధయా ౭ మొట్టియన్య
 కసావ్యభావాత్, తీర్చవడియవర... (ప్ర) ప్రాంగి ప్రావర శీర్షి భవ
 సాయవతాం సర్వపాపనిర్మలమూర్తికం వైద్యకర్మకారయితా, తేజి-
 ఆభవన్య, “మా తే భూదత్త సంకయి శివసృగం గోర్తమూర్తిగ మే నమ పత్త్య
 కదానన” గామార్థియై భావతే సకృదేవ ప్రపన్నయ... ప్రతంతును సర్వ
 ధర్మాక్ పరిత్యజ్య... మాకుచ’ ఇతి ముద్రపమన్యై” ముద్రాబాద్ “అన్యై
 తవ తత్వత” ఇతివాక్యసోర్తైర్భవన్ జ్ఞాపకత్వేన కృతకృత్యత్వ మత్ర
 వివక్షితమితిభావః (డి) తీర్చవడియవరవైద్య - తుజిన్తవాగితరై, తిరుగి-
 విరోధి నివృత్తి పరిశుద్ధరాకె, పణికొల్లవల్ల - వైద్యకర్మకారయితా శక్తనాన
 తేజి-తేజి, విశ్వసిత్తు (వి) నిర్భరనా యరువేక్ష-నిర్భరభూర్తి జ్ఞానాన
 మిశ్రాన్తః. ప్రపత్త్యనంతరం కర్తవ్యాభావా ద్భగవానం సాధుసా
 తూక్ సర్వాక్ మమిశ్వా స్వాత్రితై వైద్యకర్మకారయితా సర్వకర్మకారయితా
 సర్వకర్త మత్తయాన స్వప్రయోజనాయ స్వయమేవ వివక్షితం నిర్భరన్త
 తేజి శరణ్యవాక్యస్య భావ ఇతిభావః

అ॥ (ప్ర) సమాదాప్యతి వాక్యమనీ సర్వకర్మకారయితా సర్వకర్మకారయితా భావ
 శోకాభావకృ ప్రతిపాద్యతే నమ స్తేభ్యం సర్వకర్మకారయితా తేభ్యం “మా
 శుచు” ఇతి శోకనివృత్తి కృతకృత్యత్వ జ్ఞానానాదే మమకర్మకారయితా
 జ్ఞాపకం కృతకృత్యత్వం నివక్షిత మితిప్రతిపాద్యతా (అ) ఇతి (వి) నిర్భర
 భూర్తి-నివృత్తికర్త. “మాకుచ” ఇతివాక్య సర్వకర్మకారయితా సర్వకర్మకారయితా
 జ్ఞానానాదే మమకర్మకారయితా కృతకృత్యత్వ నిర్భరన్త శోకనాన నిర్భరన్త మితి
 భావః. (డి) తీర్చవడియవర-నిర్భరన్తవర్తమా

అ॥ (వి) నమ పూర్వం శోకనివృత్తి సర్వకర్మకారయితా సర్వకర్మకారయితా భావ
 రత్నబోధనేన శోకనివారణ మితిప్రతిపాద్యతే; పూర్వం శోకనానాదే మమకర్మకారయితా
 శోకనానాదే మమకర్మకారయితా సర్వకర్మకారయితా సర్వకర్మకారయితా

ఇవనుక్కు-ప్రపత్తిక్కు-మున్ను-అధికార్ త్తిరేశోరుకు
 తైయాలే మున్ను శోకిత్తిలనాకిల్ అధికారి యల్లామైయాలే
 “కారణభావా త్తార్యాభావః” ఎన్నిట న్యాయత్తాలే ఉపా
 యనిష్పత్తి యుక్తాకాతు. ఉపాయస్వీకారమ్మణ్ణినానాక
 త్తనై నిన్తైత్తిరున్దపిన్సు శరణ్యక్తియిలే నెకిల్ చ్చియుడైయ
 నాయ్ శోకిత్తనాకిల్ “కార్యాభావా త్తాన్మగ్యభావః”
 ఎన్నిట న్యాయత్తాలే పూర్ణోపాయ నల్లామైయాలే సలమ్
 ఉపాయపూర్తి సాపేక్షమాయ్కో-ణ్ణు నిశ్చిన్మిక్కు-మెన్దరియ
 లామ్. మున్ను ప్రసక్తశోకనాయ్ పిన్సు “మానుచః” ఎన్దు

కృతకృత్యత్వాను సహానమ్? కథంగా నిర్వృత్తి? మిన్ద్రాన్ ద్రాన్ త్రి పూర్వం
 శోకాభావే? అధికారి పిన్ద సన్యాత్; ఉత్తరప్ర శోకనిష్పత్తిభావే ఉపాయ
 పూర్తిరేవ సన్యాత్; అంత కృతకృత్యత్వానుసంధానన శోకనిష్పత్తి ఉపాయ
 పూర్తి ర్జాయత భక్తిభిప్రీతిహం (అనుమతి) (గీ). మన్దుత్తి శోకమ్ - పూర్వం
 పిన్దమాన శోకస్య, అధికారి నిర్వృత్తిరేవ తైయా లే అధికారిని నిర్వృత్తియై,
 మున్ను శోకిత్తిలనాకిల్ - ప్రాన్ద సన్యాత్ శోకాని శోక, కారణభావా త్తార్యా
 భావః - అధికారి కృతకృత్య కృతప్రాయత్స మితిభావః. తనై-సన్యాత్కానమ్,
 ఉపాయ స్వీకారమ్మణ్ణినానాన - ఉపాయస్వీకారం కృతవానిది యథాస్యా
 త్తథా, నిన్తై-జ్ఞానాన్, ఇన్దపిన్సు-స్థిరైవ నరమ్, శరణ్యక్తియిలే నెకిల్ చ్చి
 యుడైయనాయ్ “మానుచ్యమై మనుచః” “దదామ్యేతన్వ గ్రీవ మమ”
 “అప్రతంనోక్త పూర్వంమే” “రామాద్విర్నాభి భావతే” ఇత్యాది శరణ్యక్త
 సన్దేహవాక్సక, శోకిత్తిలనాకిల్-శోకవాక్ భవతి చిత్, కార్యాభావా త్తాన్
 మగ్యభావః, అనుమయత ఇతి శేషః. ఉపాయపూర్తి పుష్కలం కారణం శోక
 నిష్పత్తి, తదభావా గుపాయ పూర్తిభావో ఒమమయత ఇతి శోక నిష్పత్తి
 భావే సది ఉపాయపూర్తిభావ పవీతి భావః. (గీ) అంతాల్ ఫలవిశ్వుము
 మనుమిక్క-ల-మెన్దన్.

అల్ల (సం) తర్తి, పూర్వోపాయభ్యసూప కృతకృత్యత్వ జ్ఞానకం కిమి
 శ్యస్యోపయోగేన నేన గాన్తాన్త్యంభావం నిగమయతి (మున్ను) ఇతి.

భగవతి హతా పారిం గన్తుం భరన్యసనం కృతం
పరిమితసుఖప్రాప్త్యై కృత్యం ప్రహేణమవృత్యవత్ ।
భవతి చ వపుర్వస్త్రైః పూర్వైః కృతైః ద్వియతక్రమా
పరమిహవిభోరాజ్ఞానతు ర్భృథైరసుపాల్యతే ॥౩౧॥

ఇతి కవితార్మికసింహస్య సర్వతస్త్రి స్వతస్త్రిస్య శ్రీమద్వ్య
జ్జటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు శ్రీమద్విహస్య
ప్రాయసారే కృతకృత్యాధికార శ్రుత్యాదృశః.
శ్రీమశే నిగమాంత మహాదేశికాయ నమః.

అ॥ (ప్ర) యద్యపి ప్రపన్నస్య సంసార నివృత్తిర్థం కర్తవ్యమైదిం
నాస్తి, అథాపి యావచ్చర పాత ముపభోగార్థం ప్రహర్షిణానిం కర్త
మస్త్యేపేతి కథం కృతకృత్యత్వై? మిత్యగ్ర పూర్వార్థైః కర్తవ్యభాగార్థం
సాధనానుష్ఠానం కార్య మిద్యుచ్యతేవా? దేహధారణమాత్రార్థ ద్రవ్యసిద్ధిర్థం
సాధనానుష్ఠానం కార్యమిద్యుచ్యతేవా? ఇతి విశ్లేష్య ప్రథమస్య కృత్యవ
త్కార్యత్వం దర్శయత్ ద్వితీయపక్షేపి సంసార నివృత్తివదేవ సిద్ధసాధనత్వా
దేవ న కార్యమస్త్యేత్యం (భగవదహం) త్యాగినా. (ద్వి) పారంపర్యమ్ -
సంసార పారిమాన కర్మమహత్తై శాస్త్రైరగ్రహ్య, భగవతి హతా భరన్యసనం
కృతమ్ (సాన్తి॥ భగవతిరక్షయిష్యమస్తు నకల కల్యాణగూఢ పరిపూర్ణ, హతా-
విరోధి నిరసనహేమ కరమప్రభుః) ఆశ్చర్యం తదర్థమాక వాన్తమ్ శయ్య
వేదా విశిషితముఖ ప్రాప్త్యై నివృత్త్యై కైవల్యప్రాప్త్యర్థమ్, కృత్యమ్-తదహా
యానుష్ఠానమ్. (సాన్తి॥ కార్యగర్థం కర్తవ్యం మముక్షోరసిద్ధిభవత్వై కృత్యమ్
ఆర్థ్యత్వం - నిసిద్ధిగర్థం) కల్యాణమ్-పరిత్యక్తమ్, దేహయాత్రా చ,
పూర్వం కృతైః కర్మభిన్నయూక్తీనా భవతి, (ప్ర) నియంత్ర్యై క్రమైః క్రమేన
సిద్ధ పరిపూర్ణ, నియంత్ర్యై కర్మైః కర్మైః కర్మైః సిద్ధిర్థం కైవల్య కైవల్య
కైవల్య నివృత్తిగర్థమాని త్యాగైః కైవల్యైః) అహం. అనుప్రవేశ్యత్యుత్తర
కాలే, బుద్ధిశిష్టాశ్చైవ ప్రపన్నస్య, పరంపర్యమ్, విభోగీష్ట్యై, శాస్త్రా నీష్ట్యై,
ఆజ్ఞారూప శ్రుతిశ్చుక్త్యై, విద్యాపరిపూర్ణ, వివాన్త్యై వివేచ

గభీరాస్తుష్పూరాన్ గగనమహత శ్చిద్రనివహన్ || ౩౨ ||

ఇప్పడి తనక్కు నిష్ఠైయుణ్ణెన్ఱు తానటైయుమ్మడి యెజ్జనే

యెన్నిల్? పరరాలే పరిభవాదిక భుజ్ఞామ్బొదు తణ్దేహాది
కళైప్పల్లి పరిభావకర్ శొల్లుకిఱ కుల్లిజ్జల్ తణ్స్వరూ
వత్తిల్ తట్టాదపడికణ్ణు విపాదాదికల్ అల్లిరుక్కైయుమ్ (౧)

ప్రభావేత్యర్థః. అసౌ-ప్రపన్నాధికారి. ఆదావెన్నిఱపాతైల్ అసావిత్యధ్య
హరః. అసావాదావేవ, వినీతస్సృక్-వినయవిశిష్టస్సృక్. (వి) ఆచార్యై రేతా
దృశజ్ఞానవత్తయాశిషితప్రపన్నః, గభీరా-వీతావత్ప్రమాణాఇతి జ్ఞాతు మశ
క్యాక్, భయఃకూరానితిభావః. దుష్పూరా-ప్రతివిధాతు మశక్యాక్, గగన
మహతః-అతివిస్తీర్ణాక్, శ్చిద్రనివహన్-అన్యాభిగమన అన్యార్థోపాదానప్రస్థ
చిస్తాదిరూపాక్, అన్యోపాయపరిగ్రహేదిరూపాక్ అనుకూలానాచరణ ప్రతి
కూలాచరణరూపాంశ్చ ఆదా-ఉత్పత్తికాలవిన, (సం॥ కామదివిషయకయ
త్పత్తితేః పూర్వమేవ. (ప్ర॥ భరన్యాసోత్తరకాలే) స్థగయతుం. అచ్ఛాదయ
తుమ్, (సం॥ ప్రతిరోధుమ్, నివర్తయతుంవా.) ప్రభవతి-అనర్థా యథా సోత్స
ద్యోరక్ తథాకర్తుం శక్నోతీత్యర్థః. (స్వా) ఏవంభూతానన్తభిద్రాపేక్షయాపి
స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానస్య పృథుత్వేన తేనాచ్ఛాదయతుం, ప్రభవతి-సమర్థోభవతీత్యర్థః.
అక్రైయాలిపుడిప్పట్టి స్వనిష్ఠాభిజ్ఞాన మతిమహతామపి భిద్రాణాం నిరాసక్షమ
మక్రైయాలే, ఇన్ద్రపథికారియై ముత్తతుల్యనాకకొండ్టాకమక్రైయైల్లెన్ఱపడి.

(దీ) సమర్థోభవతి తత్సంగవమిత్యన్వయః. సప్రాపమక్రాన్. || ౩౩ ||

అ॥ (దీ) “స్వరూపోపాయార్థేషు” ఎన్ని యశోక తైల్ శొన్న స్వరూపాదికలిల్
తనక్కు నిష్ఠై యుడినటిముమ్మడియై ప్రన్నపూర్వకమాక వెలియదుకితార్
(ఇప్పడితనక్కు) ఇత్యాదియాల్. నిష్ఠి-దృఢాధ్యవసాయమ్ ఇన్ద్ర స్వరూప
నిష్ఠాభిజ్ఞానహేతుక్కుతై క్కొల్లుకితార్ (పరంలే) ఇత్యాదియాల్ (|| ౩౪ || పరిభ
వాదిక భుజ్ఞామ్బొదు-పరిభహాత్సంగమయే, కుల్లిజ్జల్-దోహక, ర్జ్జాపుత్ర
ఇత్యాది దుష్కణిని, శరీరం ప్రత్యైవే వేదోహక, తన్ స్వరూపశ్చై-అస్మాన్స్వ
రూపే, తట్టాదపడికణ్ణు-అప్రసక్తత్వైర్కారణిణి చాన్యై. నిష్ఠాత్వైర్కారీరధన్యై,
పుత్వత్వంవశరీరధన్యై, అన్తైర్నిష్ఠైర్నిగూర్మహానాస్తీతి. చార్త్యై మేదాగ
కళై అల్లిరుక్కై-యమ్-మేదాగ-భావన్-స్థానమ్.) పరిభావోపాదికలి

“ శిష్యమానస్య యత్పాపం శబదే మధిగచ్ఛతి” ఎన్నిఱు
పడియే పరిభవాదికళాలే తదపి పత్యవాగ్జీకృత్యుక్తి మదికే
డర్పే పుట్ల “బద్ధవైరాణి భూతాని ద్వేషం కుర్వంతిచేత్తతః
శోచ్యాన్యహాతిమోహేన న్యాప్నోతి మనఃపిణా॥ అత్మ
ద్రుహ మమర్యాదం మూఢ ముగ్ధోనసత్పథమ్ | సుతరా
మనుకమ్పిత సరకార్చిస్తదస్థనమ్” ఎన్నిఱుపడియే కర్మ పురణ
త్వపై యమ్ (౨) “అమర్యాదం తపఃప్రణి” ఎన్నిఱు పురణ
లుమ్ “వాగ్వివాదా” ముసలాన ఆహ వాం కళం సంగర
జ్ఞతాము తనస్క-సుసనేయమాన ఉదాహరణ త్త నోషక్తై
పరివాదాదికళాలే మతివాదపడి ఎన్నిఱు న శక్తి అ ద్రుహకార

విషాదాభావము (౧) అయోగి గ్రంథం శబ్దరూపకలం నీ సుప్తాక్షరముమ్ (౨)
స్వవోషకై కుఱవాదపడికల్గినా సెన్ను ముహతారస్యముమ్ (౩) కర్మ
గుణమా యిత్యర్థప్రసరం బద్ధాకితాం కళస్థు నిర్వికారచిత్తే యమ్ (౪) ప్రా
రబ్ధకర్మం కర్మపాదస్థి అ సద్విషముమ్ స్వరూపనిష్ఠాభిజ్ఞాన పాదకర్మ శక్తితార్
(పర రాలే) ఇత్యాదిమహావాక్యతాల్, విషాదాభావాదికళా- హేతువానపర
మార్గానుసంధానతై కాన్తాకితార్ (అక్షరేనాదికల్గి) అక్షరగ్రామం . విషా
దాదియెన్ను కోపాది ఆదికల్గి- (౧) అవర్ణకళం కల్గి పుట్టికల్గి పాతు
కాన్తాకితార్ (శిష్యమానస్య) తాన్తాయాల్. అక్షరగ్రామం బద్ధవైరాణి, యదా
స్వోక్తబద్ధవైరాణి, తదా-అనోన్యస్థి, స్వోక్త హ, ద్వేషం తత్కార్య
ద్రోహంవా కుర్వంతిచే దహాతిమోహేన న్యాప్నోతి మనఃపిణా తనీ కిశ్చిద్యస
శోచితుంయోగాని భవన్తి యెకై. (అన్యద్రుహ) మతి సద్విషాపాదిమ
మూఢమ్, తతవిహజ్ఞి తస్మాథమ్, తతవిహజ్ఞానమ్, అనోన్యస్థి హేతుమ్,
అతవిహజ్ఞానాగ్నిస్థానం సరం విద్యాభ్యుక్త మనుకమ్పిత సరకార్చిస్తదస్థనమ్
ఎకై (విముతకేజరై పుట్ల ౧-బద్ధిప్రప్తాకప్రతి.) కర్మపాదస్థి ఉత్తరీయమాన(౨)
ఇని ఉపకారస్మృతిపణ్ణామ్ ప్రకారతై కాన్తాకితాం (అమర్యాదం) ద్ర
ఇత్యాది. “కూడియైయవర్ తమ్మడి” త్యాగి “అమర్యు మనుకే సనవిస్త
రుకియవరవర్” ఇత్యాది “నీకనేకానికైయెన్నుమలేక” అక్షరగ్రామం బద్ధి.
(విముదలం-అత్యాదికి, పాశురగ్రామం-అక్షరగ్రామం బద్ధి. అక్షరగ్రామం బద్ధి. అక్షరగ్రామం బద్ధి.

స్మృతియుమ్ (3) ఆత్మాకృశుక్మల్లామ్ స్వరూపానుబద్ధి
యాన భగవత్సారతంత్ర్యైయమ్ ఊత్రశ్చ క్లౌరమ్ కర్మ
వశ్యరాయరుక్మి-ఱ నిలైయైయమ్ పార్తు నమక్కుమ్
నమ్మళవిల్ పరిభవాదికల్ పణ్ణుకిఱ చేతనరుక్మముళ్ళ కర్తా
నుగుణమాక ఇన్బులు మివ్విలైయాట్టుడైయనాన స్వతన్త్ర
శేషియాలే ప్రేరితరా యవక్ కల్ పరిభవాదికల్ పణ్ణుకిఱ
కలైన్దు అవక్ కల్ పగ్గిల్ నిర్వికారచిత్తైయమ్ (౪) ప్రార
భపాపవిశేషమ్ శిక్తెయలుక్మి-ఱడెన్లిఱ సన్తోషముమ్ (5)
నడైయాడిన్ శాకిల్ ప్రథమమధ్యమపదజ్జలిలే శోధితమాననడి
యేఱ విద్వైలక్షణ్యైయమ్ సర్వభూతానుకూల్యాదికళుక్కు
యోగ్యమానన్దానన్దైయమ్ సర్వతోముఖమాన ఆకించన్యతై

దోషమైః కిమస్థి మధాటితాః ? మమ ప్రాప్తగర్వసాధికత్యదర్థ ముద్దాటితా
ఇత్యుపకారస్మృతి మిస్యర్థః.) (3) నిర్వికారచిత్తైయమ్ పార్తునామక్కుమ్
హర్ (ఆత్మాకృశుక్మల్లామ్) మిత్త్యైయమ్ . ఆత్మాకృశుక్మల్లామ్ నిత్య
మత్రాదికళుక్కు ముద్బుడ, (మిసమృతపితృ అగ్రవిష్ణుః, ఇన్బులు మివ్విలై య
ట్టుడైయనాన-ఆనన్ద పాపభూత లీలాపతా) ఇన్బులై-ప్రియన్దమై, అదాకఱ
విలైయాట్టు స్వరస్మృతిమిక్తైయమ్ పరిభవాదికల్ పణ్ణుకిఱ ప్రియన్దమై. (4)
సన్తోషముమ్ పార్తునామక్కుమ్ (ప్రారభపాపవిశేషమ్) సన్తోషముమ్
శుమ్మధనమై శేషమ్ (5) నడైయాడిన్ శాకిల్ (ప్రథమమధ్యమపదజ్జలిలే) శోధితమాననడి
యేఱ విద్వైలక్షణ్యైయమ్ సర్వభూతానుకూల్యాదికళుక్కు యోగ్యమానన్దానన్దైయమ్
సర్వతోముఖమాన ఆకించన్యతై

యుమ్ స్వతస్ స్వసమనాన్ కర్మానుసంపన్నాననస్వతం
త్రకేషిక్కు - ఇష్టవినియోగాహామూర్ఖాః తేషాన్ సార్థేషత్వ
పారతంత్య్ర్యశ్చై యన్ “యద్ధితం మమ దేవేశ” ఇత్యాది
కల్పిత్విషయే పరాధీన హితసిద్ధయైయు ముక్తయ తక్ స్వ

“నిత్యైకజగత్ ప్రాప్త్యపాయభూతి భక్తిపదపాయే” త్యాదుక్త
తద్ధేతువర్గవిషయత్వమ్. (ప్రాయద్వా మకంధోహ మకంధోమైవే
త్యనన్యాయ. శేషత్వబోధకప్రభమపదేనైవ త్యాన్యయశ్చయా కృత్విషయ
భగవదనన్యాయేషేషస్య బోధనా సద్భావస్య యత్యే - ఇప్రప్రతిపత్తిశేషిత్య
భావరూపం సర్వతోముఖమాకిచ్చన్యం ప్రభమపదవిషయత్యేషత్వార్థః.) స్యా
తస్యైవదాధ్యాహారేణ యోజనాయాం పారతంత్య్ర్యరూపం సంధీనహిత
సిద్ధిమత్వస్వరూపం చ శోధితమితి భావః. అయమప్రకృతవిషయదాద్యభావో
విద్యతేచే దచిద్వైలక్షణ్యస్వరూపనిష్ఠాస్తీతి విజ్ఞాతుం శక్యతే, కృపాఽస్తీచేదాను
కూల్యజ్ఞానకార్యత్వాత్కృపాయాః కారణభూతసర్వభూతానుకూల్యయోగ్య
జ్ఞానవత్వస్వరూపే నిష్ఠాఽస్తీతి నిశ్చయం శక్యతే, ఉపకారస్మృతిశ్చకన్యాయో
ముఖాకిచ్చన్యస్వరూపే నిష్ఠాస్తీతిజ్ఞాతుం శక్యతే, స్వయోగ్యత్వానుసంధానే నైవదా
దశీర్లసస్య ఉపకారస్మృతిత్వాసిద్ధేః; నిర్వికారచిత్తతా స్తీనైకైర్మానురూప
ఫలప్రదస్య సర్వశేషిణః ఇష్టవినియోగార్హప్రకారేణానన్యాయేషవత్వపార
తంత్య్ర్యస్వరూపే నిష్ఠా నిర్లతుం శక్యతే, తాదృశానుసంధానంవినా నిర్వికారచిత్తతా
సిద్ధేః; సప్రోమస్తీచే త్వపరాధీనహితసిద్ధిస్వరూపే నిష్ఠాస్తీతిజ్ఞాతుం శక్యతే. “హరి
ర్ముఖాని భక్తేభ్యో హితబుద్ధ్యాకరోతిహితప్రయోగాగ్నికర్మాణి స్య ఫలప్రాయ
యథాపితా” ఇత్యుక్తరీత్యా. యద్ధితంమమదేవేశ-దుఃఖభూతమపి మమ హితం
చేత్తదాజ్ఞాపయ, తేనాభ్యుపగతప్రార్థనాస్యానుభవైకనాశ్యస్య సాహిత్యగ్రీవప
వేతిజ్ఞానా త్వద్రోషసత్వేషంధీనహితసిద్ధిస్వరూపే నిష్ఠాజ్ఞానసమ్మేషాత్; అతిపప
పూర్వం “ప్రార్థనాపాపవిశేషమ్ శిక్షయిష్యి-ఆ” దిత్వైర్జ్ఞమ్ (సం)(సర్వభూ
తే)తి. సర్వభూతానుకూల్యమేవ జ్ఞానస్య ప్రయోజనమపి జ్ఞాతే మగ్యమపి తా
మాకిచ్చన్యం స్యాతస్యైభావరూపంసర్వతోముఖంభవతిత్యేషత్వో ముఖ్యన్యం
పరిభవాదినివర్తనేపి శక్తిశూన్యత్వమ్, ఇష్టవినియోగార్హస్యమే పరిభవో య
రాధానుగుణో2యం భగవద్వ్యతిధియోపి శేషత్వపాతన్త్య్ర్యగోపలక్ష్యమభి

రూప త్రిలే నిష్ఠే యుజ్జేన్ద్రతయలామ్. సర్వేశ్వరనైయోజ్ఞీయ
త్తానుమ్ పిఠరూమ్ తనక్కు త్తజ్జ మన్తేనిఱబుద్ధియుమ్ (౧)
మృత్యుపర్యస్తమాన భయహేతుక్కుత్తైక్కున్జాలుమ్ “పా
యేగా కృతకృత్యత్వాన్తృత్యోరుద్విజతేజనః | కృతకృత్యాః
ప్రతీక్షన్తేమృత్యుం ప్రియమివాతిథి” మెన్దిఱపడియే ఇశ్వరీరా
నస్తరంఁపడప్పకుఱిఱో మెన్దిఱకరై తల్ అల్లు (౨) అభిమతా
సక్తియాలే ప్రీతనాయురుక్కైయుమ్ (౩) “గజంవావీక్ష్యసిం
హంవా వ్యాఘ్రంవాపివరాననా | నాహారయతినంత్రానంబా

ప్రేత్య ‘స్వతస్పర్యసమనా’యిత్యాద్యుక్తమ్. (దీ) సర్వభూతానుకూల్యాది కళ
క్కు. సర్వభూతస్థైర్యము మానుకూల్యాదికరై పృష్ఠాంతము, పరాధీనహిత సిద్ధిన్ద్ర
యమ్ హితస్య-ఉపాయస్య, సిద్ధిః, పరాధీనాచాసౌ హితసిద్ధిశ్చ.

అ|| ఇథోస్వరూపనిష్ఠాపరిజ్ఞానోపాయ ఉక్తః, అథోపాయనిష్ఠాపరిజ్ఞాన
చిహ్నానాహ (సర్వేశ్వరనై) ఇత్యాదినా. (దీ) భగవద్వ్యతిధిక్తరతనక్కుత్త
జ్జ మల్లరెన్దిఱ బుద్ధియుమ్ (౧) మరణభయహేతుక్కుల్ కరై తల్ అల్లు (౨) అభిమతఫలా
సక్తియాల్ ప్రీతనాయురుక్కైయుమ్ (౩) రక్షకావప్తి
మృత్యుత్తానతేల్ మముమ్ (౪) భరన్యాపమయేస్వయత్సనివృత్తియుమ్ (గీ) ఫల
మపకైయదే ఎద్దిరుక్కైయుమ్ (౬) ఉపాయత్రిలస్వనిష్ఠాభిజ్ఞానహేతుక్కుల్.
(వి|| బుద్ధియ-విదా, తజ్జమ్-రక్షకః, మృత్యుపర్యస్తహాన-మరణ పర్యంతా.)
మరణభయహేతుక్కుల్-సింహవాప్తిమ్రచోర సర్వాదికల్. ఇత్రాల్ సంసారభయ
హేతుక్కురై వ్యాపరైక్కుఱదు. (ప్రాయేజే)తి-జనగ్ధో బచుశః అకృతకృత్య
త్వాత్-అనసుష్ఠితోపాయత్వాత్, మృత్యోస్స కాళా ద్విభ్యతి, కృతోపాయాను
ష్ఠానాస్తు, మృత్యుమ్-మరణమ్, ప్రియ మతిథిమివ, ప్రతీక్షన్తే-కదా ఆయాస్య
తీతి గృహపథి వైశ్వదేవాన్తే ఆతిథిమివ. (వి|| ఎన్నడప్పుకుఱిఱోమ్-కీదృశంఁపతనం
ప్రాప్నోమి, ఎన్దిఱ-మృత్యుక్తమ్, కరై తల్ అల్లు-భయంవిహాయ.) అభిమతమ్-
ఇష్టమాన మోక్షమ్. రక్షకావప్తిమృత్యుత్తాన తేల్ మముదులనవల్ నీఱు-ప్పిరాట్టి
దృష్టాన్తమ్. పిరాట్టియిక్-తేల్ మముదులనవైకలిల్ ప్రమాణజొట్టుకిఱార్ (గజం
వే)త్యాది. ఇది-తేల్ మముశొల్లిల్లు. సత్వాన ర్మయేస్వయత్సనివృత్తిశొల్లిల్లు.

హఠారామస్య సంశ్రితా" ఎష్టమ్ "అసందేశాత్తురామస్య
తపసశ్చానువాలనాత్ । నత్వా కుర్చి దశగ్రీవ భష్టభష్ట
గృతేజసా" ఎష్టమ్ "శరేస్తు సమ్మూలం శృణోతికౌ
మరబలాంశం । మం నయేద్దది కాకుత్స్థస్తత్య సదృశంభ

పేర్ల, ఎన్నుకొని పిరాట్లనుడత్తికొట్టిన సమీకాపక్షము లొలుపు
 తేదీ ముమ్ (౪) తాళ భరన్యాసమప్పణిన విషయపుట స్వ
 యత్న మాన్ శీరుక్మై-యమ్ (౫) అదిట అనన్యసత్వ త్రియము
 వ్రహ్మ ప్రియమ్ అవకాశియదే నెమ్మిగుల్లు యు (౬) ముగ్ధా
 యిదగ్రాహి తాళ కలిసిన సకలసలత్తుక్కుము సాధనము కను
 న్నాయ్ చరమస్థితి త్తిర్ పూర్వాస్థితి త్తి విహితము కను స్వ
 యత్తిర్ పూర్వ భక్తిత్తిర్ అనుసంధియము కను త్తి

[illegible]

మన్తత్త్విత్ మధ్యమపదత్త్విత్ వివక్షితమాన ఉపాయత్తిలే
తనకు నిష్ఠైయుజ్జేనజయలామ్. “ఉత్పత్తిస్థితి నాశానాం

స్థితౌచింతాకుతస్తవ | యథోత్పత్తిర్యథానాశం స్థితి స్తద్వద్భ
నివ్యతి” “అచేష్టమానమానీనం (శీః కచ్చి దుపత్తివ్యతి | కర్మ
కర్మానుసృత్యానోన్యన ప్రాశ్యమధిగచ్ఛతి” నిజపడియే ప్రా

దుష్కర కర్మానరనైరపేక్ష్యమమ్ అసకృదావర్తనీ యోపాయాన్తరాశక్త్యా
శోచన్తప్రత్యుపదేశతయాషణకాలసాధ్యత్వమమ్స్వప్తమాకర్తౌబుక్తయా
టమ్ విధివాక్యమాకాయాట మెన్దపడి. కరణకుస్తమాకాయాలే విహితమృత
నాతే ద్వయత్తిత్ పూర్వఖణ్డత్తిలే యసుసన్ధేయమాద్యెస్థిగ్రేఖతు. “సర్వమ
క్షాతరాన్తస్థం యచ్చాన్తగ్రహపి వాన్దయమ్” ఎష్టు సర్వసంగ్రాహకమూలకుస్త
త్తిలే యిల్లాద పుపాయం ద్వయత్తిలుమ్ చరమగ్లోకత్తిలుమ్ నిద్దిగ్రి-అదెకైవిరు
ద్ధమగ్లో? ఎన్నప+గ్ (తిరుమస్తత్తి) లితి అదిలు మిదు వివక్షిత మాకాయాలే
విరోధమిగ్లో యెన్దకరణ్డమ్.

౧౧||౨|| ౧౦౦ దేహయాత్రానివహనం | ౧ మాభావః (౧) అత్యాయాసేపి
భగవత్సద్గుణ్యంబిసా ససాపన్నే గిరిగుర్భిః (౨) శాస్త్రాగ్రంథే స్వయమాగతవిష
యేప్రతిపేధమస్మత్స్వామిసంపదః (౩) విహితవేగనిసృష్టిషు శోకహామకభావః (౪)
ప్రాప్యగుచిః (౫) ప్రాప్యభవ్యగాంధ (౬) ఇన్ద్రితాన్ పురుషార్థ నిష్ఠాజ్ఞాపకా
నాహ (ఉత్పత్తిగ్రి)తి. (౭) దేహయాత్రానివహనం కర్మలభీరీరుక్మయిల్
హేతునై సప్రమామహాత్కాన్యగిహాం (ఉత్పత్తిగ్రి) త్యాదియాల్. ఉత్ప
త్తిగ్రినాశానాం కుగ్రే ఉత్పత్తినాశద్వైస్సేన్దెన్దెన్ద నడువే స్థితియిల్ విశేషమాక
ఉనకు-చ్చిత్తేయే, ఉత్పత్తియమ్ సాశము మెన్దపడి శానేయన్దాకిఅతోఅప్ప
డియే స్థితియమ్ తానే యుగ్ధా కతోవెన్దకై. అచేష్టమాన మితి-ఒరు పురు
షనైవ్యాపారమృతా తిరుక్కృష్ణయ తేయమ్సమృత్తున్వయమేవశేరానిన్దతు,
అన్యః.పిఠారున్ద, కర్మ-వ్యాపారవాన్, (స్వాదేహయాత్రార్థవ్యాపారవా
నపి) కర్మ-వ్యాపారంకృత్వపి, ప్రాశ్యమ్-అశనమ్, (సం||యవాగుమ్.) నాధి
గచ్ఛతి-అదైరీటిలక్ష. (స్వాదేహయాత్రాయాః ౧ నాన్ద నరప్రారంభ కర్మరూప
భగవత్సద్గుణ్యగీనత్యాదిభావః. ౨ నేకకర్మానుసృత్యశ్చేత్తశ్చోయాన్తపే

రభ్యకిగ్మ విశేషాధీనమాంక ఈశ్వరక శెయ్యమ్ దేవాయా
తాదికల్ తరైదల్ అల్లు (౧) తాకాకగ్నాలుమ్ “ఉత్ప
తన్న పిచాకాశం విశన్నపి రసాతలమ్ | అటన్నపి మహిం కృ
త్సా ౨౦నాద త్తమపత్తిన్ తేయత్తి ఇన్ద్రవర్త తేలో కీసర్వం
తన్నద్విచేష్టితమ్ | అన్యోహ్యస్యచిన్తయతి స్వచ్ఛన్దంవిద
ధామ్యహ” మెనిటపడియే ఈశ్వరకనినై విన్నడి యల్లదుబ్బు
మ్నడవాదెన్టు ప్రతిసన్ధానమ్మణ్ణి (౨) “అప్రయత్నాగతా
స్సేవ్యా గృహస్థే ద్విషయాస్సదా | ప్రయత్నేనాపకర్తవ్య
స్సృగర్మ ఇతి మే మతిః” “నాహారం చిన్తయేత్వా శ్శోభర్మ
మేవానుచిన్తయేత్ | ఆహారోహిమనుష్యాణాం జన్మనాసహ
జాయతే” ఎన్టుపరాశరగీతాదికల్లుమ్ నన్ను పతితంభర్మ్యము
పభోగంయదృచ్చయా | ప్రత్యాచక్షే నచాప్యేన మనురున్ధే

కంపదమ్ జన్మా స్తరీయ కర్మానుసారపరమ్; దృష్టవాపారపరత్వకర్మ తేయతద్వర్తి
రంసాత్, తథాచ భగవత్సక్కుల్యవిరుద్ధ దృష్టయత్నేకృతే ఫలాసిద్ధా కరైయ
నిమిత్తమిరై ఎష్టపడి.) (విక్రైతలల్లు. ఆసక్తింత్యక్త్వా.) (౧౦) కథంభవివ్య
తీత్యనుతాపరూపం చిన్తంత్యక్త్వా.) (౧) ప్రయాసప్యక్తాటమ్ ఈశ్వరసక్కుల్య
మిల్లాదపోదు ఒన్టుమ్ సిద్ధియాదెన్ను మదిల్ ప్రమాణచక్రైక్తాల్ (కరై నాలు) మి
త్యాదియాల్. (విక్రై నాలుమ్. ఆసక్తికరణపి) నాదత్తమ్. పూర్వజన్మ త్రిలిప్తమై
యాదపసుసిద్ధియాతేక్తై (వినినైవికపడియల్లదు. భగవతాసక్కుల్యై ప్రకారం
వినా, ఒన్టుమ్ సడవాదు. పికమపి సప్రవరైత, ఎన్టు. ఇతి, ప్రతిసన్ధానమ్మణ్ణి. పిచ మనుసన్ధా
య.) (౨) ఇనిశాస్త్రావిరుద్ధమాసన్యయమాగతవిషయగ్గై విలకా. అనుభవక్రైక్తా
ల్ ప్రమాణజ్గల్ (అప్రయత్నాగతా) ఇత్యాది. విషయగ్గల్ తా. ప్రయాసప్యదాదే
ఇరుక్కు సన్యయమాగతగ్గర్గాకిల్ సేవ్యగ్గల్, భర్తమానాల్. ప్రయాసప్యక్తాకిటమ్
సేవ్య మెన్టుతో కార్థమ్. (సూపరమితి) విషయగ్గల్. ప్రయత్నాగతమాగతే మి
కైయిల్ ప్రమాణమ్. విలకా. దే అనుభవక్రైక్తాల్. ప్రమాణం (సన్ను పికతి) మితి.
భర్తావిరుద్ధభోగం యదృచ్చయా ప్రాప్తమాకిల్, నప్రత్యాచక్షేత్ (వినిత్య
జామి) సుదుర్లభమశ్యేనముపభోగం నావ్యనురున్ధే. క్షిడెయాన్ద్రవ్యము. శ్చిచ్ఛదేవ.
(వినినకాంక్షే.) (సం|| నప్రత్యాచక్షేనకర్మ త్యే, సుఖేనాన్భామిన్ద్రా నానురన్ధే

నుదుర్లభ” మెట్టు అజరోపాఖ్యాన త్రిబుమ్ శొల్లుకిటపడియే
శాస్త్రవిరుద్ధ మల్లాద విషయజ్ఞో తానారువిరకు శెయ్యాది
రుక్క భగవత్సజ్జల్పత్రాలే తానే వరక్కణ్ణ ప్రారబ్ధకర్మ
ఫలమాన తనిశు తీరుకిటతెన్టువిలక్కాదే అనుభవిక్రైయుమ్
(౩) ఇప్పడి కర్మవిశేషాధీనమాక వరుకిట ప్రాప్త్యానరలాభా
లాభజ్ఞలి “తయో రేకతరోరాశి ర్యద్యేనముపసన్న మేత్ |
నసుఖంప్రాప్యసంహృష్యేద్ధృఃఖం ప్రాప్య నసంజ్వరేత్” ఎ
న్టుమ్ “ఉత్తెన్టిటుపూవాక్” ఎన్టుమ్ శొల్లుకిటపడియే హర్ష
శోకజ్ఞశబ్దము (౪) స్వరూపానురూపమాన పరమప్రాప్యకై
జ్జుర్యత్తిలే రుచియుమ్ (౫) స్త్రోత్రత్తిలుమ్ శ్రీవైకృణ్ణగద్యాది

సమృగయామి.) అజరోపాఖ్యానమ్ మహాభారతే. ఇత్తాల్ విషయానుభవమ్
భోగేనకర్మక్షపణమాకైయాల్ పురుషార్థనిష్ఠాకార్యమైత్తాయ్త్తు. (వి||౨౨౪వర
కుశేయ్యాతేయరుక్క. తదర్థంస్వయమేకంయత్నమకుర్వాణవినోదే, వర-ప్రా
ప్తా, తనిశుతీరుకిటతెన్టుప్రారబ్ధకర్మముణంనిచర్తతభితి, విలక్కాదే-అప్రతిష్ఠిద్ద్య
ః, అనుభవిక్రైయుమ్-అనుభవశ్చ.) (౨) ఐహికహనివృద్ధిశిల్పహర్షశోకమణ్ణకై
యిల్ ప్రమాణజ్జి-+ర్ (ఇప్పడికర్మే) త్యాదియాల్. తయోరితి-తయోః
సుఖదుఃఖరాశ్యోర్ధ్యో, ఉపసన్న మేత్-ప్రాప్నోయాద్యగి, తదాసుఖంప్రాప్య
నసంహృష్యేత్, నసంజ్వరేత్-నోద్విగ్నోభవేత్. (వి) ఉత్తెన్టిటుమావారన్టుమ్-మ
మైతదస్త్రీతి గర్వతానభవస్త్రీతి. అబ్దుత్యక్త్యై, (సం) ‘ఉత్పత్తి’ త్యాగినా ‘హవ
శోకజ్ఞశబ్దశ్చ’ త్యస్తేనస్వభోగార్థో ఏదేయభోగజాత్యపరమప్రాప్యరుచిత్వరా
విరోధిత్వాత్తస్య పరమపురుషార్థ నిష్ఠాననుపుత్తిహేతుత్వమ్ “ఉడుత్తుక్కైస్త”
“త్యయోపభూతస్సగ్ధ” ఇత్యాన్యక్తగియా దాన్యమగుణ శాస్త్రీయ భగవ
దారాధనార్థముపాత్రభగవద్భక్త శిష్టపథోగ్యై శాస్త్రానుమతస్య పరమప్రాప్య
రుచిత్వరా విరోధిత్వాభావాత్తన్నిష్ఠానుపుత్తిహేతుత్వం సూక్త్యా ‘స్వరూపా
నురూపమాన’ పితృదిగా పరమపురుషార్థస్వరూపంబన్నిష్ఠాభిజ్ఞాన చిహ్నము
క్తమ్. (౪) ప్రాప్తియిల్ స్యైరైగ్గు-ప్రమ లుక్కైక్కిణ్ణాక్ (స్త్రోత్రత్తిలు) మిత్యా
దియాల్. అశ్వనాక్ పుట్టెన్టి “కదానుసాత్తెన్టి-వానినత్తమి” “కదాపు
నశ్శబ్ద” “కదానుమై కంపిన్టిసెన్టికైగ్గు-న” ఎన్టుమ్, స్త్రోత్రత్తిగియా ద్యా కలియుమ్

కలిలుమ్ “కదాకదా” ఎఱ్ఱ వాయ్పులమ్ పుణ్ణుకిఱ (ప్రాప్తి
యిల్ త్వరైయుమ్ (౬) నడైయాడిల్ శాకిల్ తిరుమంత్రత్తిల్ నారా
యణశబ్దత్తిల్ చతుర్థియాలమ్ ద్వయత్తిల్ చతుర్థీనమస్సుక్క
ళాలుమ్ చరమశ్లోకత్తిల్ “అహంత్యా సర్వపాపేభ్యో మోక్ష
యిష్యామి” ఎఱ్ఱి వాక్యత్రాలుమ్ కడలైక్కైయిట్టు కాట్టు
మాప్పేలే కాట్టప్పట్ట అపరిచ్ఛేద్యమాన పరమపురుషార్థత్తిలే
నిఱ్ఱెయ్ నడైయలమ్ ఇప్పడి యవ్వోలడైయాశ్శళాల్ “అ
హమాత్మా నదేహాస్మి విష్ణుశేషోఽపరిగ్రహః! తమేవశర

“కదాఽహం భగవన్తం నారాయణం మమ నాథం సాక్షాత్కరవాణిచక్షుషః
కదాఽహం భగవత్పాదామ్బుజంశిరసా సక్తఃకామ్యమి, కదాఽహంభగవత్పా
దామ్బుజద్వయ పరిచర్యాశయా నిరస్తసమస్తే తరభోగాశస్త్రత్పాదామ్బుజదన్
యం ప్రవేశ్యమి, కదాఽహం తత్పాదౌ పరిచరిష్యమి, కదాహం భగవాన్
పరిచర్యాయా మాఙ్గావయవ్యతి.” (ప్ర|| “క్రీడన్తం రమయాసార్థంలీలాభూమిభా
శేకవమ్|| శుభుశ్యామంవిశాలాక్షం కదాద్రవ్యమి చక్షుషే” “కదాద్రవ్యమి
హే రామంజగతశ్శోకనాశనమ్” “వట్రాబుక్కుశభ్యజనరోరుహశచ్చక్రమత్స్యి
సుధాకలశకల్పక కల్పితాగ్ధమ్| త్వత్పాదపద్మయగళం. విగళస్రవభాభి ర్భూయో
ఽభిక్షేప్యతి కదాను శిరోమదీయ” మిత్యాది రాదిశబ్దార్థః.) (వి|| వాయ్పులమ్
పుణ్ణుకిఱ-“కదాద్రవ్యమిచక్షుషే” త్యేవం యథాప్రలపేత్తథా తుగ్వన్త్యామ్,
తాదృశాత్వన్తాభిలాషవిషయాయామ్ప్రాప్తియిల్-ప్రాప్తౌ, నడైయాడిల్ శాకిల్
వర్తతేచేత్.) చతుర్థీనమస్సుక్కరాలుమ్. చతుర్థియిల్ పురుషార్థముమ్ నమస్సి
లనిప్తనిపుత్రిప్రార్థనైయుమ్ శొల్లిల్ నీతే. (వి) కడలై+ప్పేలే-అపరిచ్ఛేద్యం
సముద్రంహస్తేనాయం సముద్రఇతి యథాప్రదర్శయన్తి తథాచతుర్థ్యాదిభిః,
కాట్టప్పట్ట-ప్రదర్శితే, అయంభావః అపరిచ్ఛేద్యస్యాపి సముద్రస్య విశదేశనైస్
వహస్తేనయథాప్రదర్శనం తద్వద్విక్రందర్శనరీత్యేతి.)

||౬||

అ|| ఇనిస్యనిష్ఠాభిజ్ఞానలిక్ ప్రయోజన విశేషగ్తై చాట్టుకిఱార్ (ఇప్పడి)
శ్యాదియాల్. అడైయాశ్శళో-పరపరిభవాదిభా విషాదాభావాదిన్దగ్రాలక్తై.
(అహమా త్యేతి) అహం-దీపః, జ్ఞానస్వరూపః, దేహద్విలక్షణో స్త్యై, ఇతప్రణవత్తిల్
మాకాదార్థమ్, విష్ణుశేషభూతః. లుప్తచతుర్దశ్యర్థమ్. అపరిగ్రహః-శేషభూతవస్తు

ణంప్రాప్తస్తత్కైర్జగద్ర్యచికిర్షయా” ఎన్నిటపడియే మూలమ
న్యాదికతైక్కిండ్లు స్వరూపాపాయ పురుషార్థజ్యుల్ తన్నుడై
యనిష్ఠైయైయున్న పోరుమివ్వధికారిక్కు “ నైషాపశ్యతి
తిరాక్షస్య నేమాన్సుష్పఫలద్రుమాన్ | ఏకస్థహృదయానూ
నం రామమేవానుపశ్యతి ” ఎన్నిటపడియే పిరోధియోడే కూ
డియిరుక్కిట తనక్కు పాక్షికమాక సంభావితమాన బ్రహ్మ
వికపచారాది వ్యతిరిక్తజ్ఞాన ఏదేను మొరు భీతిహేతుక్కులిలు
మ్ స్వరూపప్రాప్తకైర్జగద్ర్యవ్యతిరిక్తజ్ఞాన ఏదేను మొరుక్రి
తిహేతుక్కులిలుమ్ కణ్ణోట్టముణ్డాకాదు. యదృచ్ఛయా ఉడ్డా
నాలుమ్ అవోహల్ భీతియుమ్ ప్రితియు ముణ్డాకాదు.

రజాతః, శమస్సినర్థమ్. తమేవశరణంగతః-నరుస్సిక్తాన్థులయోడనార్థమ్. తత్కైర్
జగద్ర్య చికిర్షయా-దేశవిశేషేనిత్యకైర్జగద్ర్యం కరుమిచ్చయా, శరణంప్రాప్తః
ఎత్తన్వయమ్. ఉత్తరచక్రర్థర్థమ్. విష్ణుశేషభితి స్వరూపముక్తమ్. శరణమిత్యహ
యః, తత్కైర్జగద్ర్యేతిపురుషార్థ ఉక్తిః. మూలమన్యాదికతైక్కిండ్లుతేన్ద్రవస్థుశేష
మ్. చికిర్షయా-ఎన్నిటపడియే తేన్ద్రనిష్ఠైయైఅదైయాశ్శరణలేఉణర్కైన్ద్రవస్థయమ్.
(వి|| తన్నుడైయనిష్ఠైయైయుణర్కైన్ద్రహేతుమ్-స్వనిష్ఠాంజ్ఞాత్వా గచ్ఛతః.) నైషా
పశ్యతి-విషా-అశోకపనికైయిలిరుస్త పిరాట్టి, రాక్షసీః. భీతిహేతువాన కామసిక
రైయుమ్, కాణాన్-పుష్పఫలద్రుమాన్-ప్రితిహేతుక్కురైయుమ్, పారాన్, కింతు
రామేస్థితహృదయా-మనస్సాల్ పెరుమరైయే కాణాన్ద్రాశ్శక్తై. విరోధి-శరీ
రాది, పాక్షికత్వేన పక్షాన్తరత్తిల్, (వి|| కాదాచిత్కతయా) అదికబ్బమ్భగవద
వచారాదిగ్రాహకమ్. భీతిహేతుక్కుల్ బద్ధవియోగాది. ప్రితిహేతుక్కుల్
శ్రేత్రపుత్రలాభాది. భగవదప్రితిహేతుక్కుల్ వరిల్ శయవదెన్నెస్టు చిన్తెయొ
ట్టియ బద్ధవియోగాదికల్ వరిల్ శయవదెన్నెస్టు చిన్తెయొమ్ ప్రితిహేతు పుణ్డా
కవేణుమెన్నిట చిన్తెయొ ముణ్డాకాదు. ఉడ్డానాలుమ్ బద్ధవియోగశ్రేత్రలాభా
దికలాల్ భీతిప్రితికశ్శుణ్డాకాదెశక్తై. (వి|| కణ్ణోట్టమ్, అవేక్ష, భీహేతుషనివర్త

ముక్తియ మన్తరమ్ కాట్టియ మూన్తిల్ నిలైయుడైయాన్,
 తిక్క-వైయన్తి త్తకాతవై యొన్తు న్నమక్కి-వైయాన్,
 ఇక్క-రుమన్జ్ కేమక్కుళ (దే) వెన్ను మిలక్కణతాల్
 మిక్కిపుణర్ త్తియర్ మేదిని మేవియ విణ్ణవరే॥ ౨౧॥

నాథపరామన్నుని, శ్రీతిహేతుషు పరిగ్రహార్థ పరామర్శశ్చ. ఉన్మాకాదు-నజాయ
 తే వాసనావశా తాదాచిత్రత్యేవాదగ్ధపటన్యాయేన కార్యకారణీనభవతి
 త్యర్థః. అవత్తాన-ఏతైః. (సం) బ్రహ్మవిదపచారాదివ్యతిరక్తజ్ఞాన విశ్మయ
 స్వరస్వభూతానుకూల్య మేద్యనిష్ఠాజ్ఞాన ఫలమితి వినితప్రపన్నస్య బ్రహ్మవిదప
 చారాని సర్వభా స సమ్యుపగ్రహింశ్చిప్రాయేణ. (ప్ర) ప్రతిష్ఠితోదేవతాస్తర సమ్యుజ్ఞ
 అనిర్దేశార్థః భీతిహేతవః-అకృత్యకరణ కృత్యాకరణదాపా వ్యాఘ్రాది దర్శన
 వగ్రాశ్చ. శ్రీతి హేతవ ఉపాయవగ్రాస్సాన్విధోపభోగాశ్చ. కష్టాటమితి-తాన్నగ
 ణయతీత్యర్థః. యదృచ్ఛయేతిపాక్షికతోన్వితైః. ఏతేన బ్రహ్మవిదపచారాదివ్య
 తిభీతిః కైశ్చ-ర్యానివృత్తిశ్రీతిశ్చ నిష్ఠాత్రయవతో భవతినిర్దమ్.

అ॥(సా) నిర స్తరభగవదనుభవరసిక నిత్యసూనివిజనిత్యభూతియై
 విష్ణు ఇన్ద్రప్రాశ్చ భూమియిలే పసిక్కి-అవనుక్కు మోక్షగప్యధికానస్థము మధ
 డియాకభిద్రనిరాసముమ్ ముక్తతుల్యతైయుమ్ కూడుమో? ఎన్నిఅశ్శెయ్యుల్
 అధికారార్థతైస్త్రిహయూ నిష్ఠకొన్డు ప్రాశ్చభూమియిలే ఇన్ద్రుల్గోకళాక స్వ
 నిష్ఠాభిజ్ఞానముడైయవోకతై ఒరుపాట్టాలే, సుతిక్కి-తార్ (మక్కియే)తి. (వి)
 ముక్కియ మన్తరమ్-ముఖ్యమస్త్రై “మన్తాణాంపరమో మస్త్రః” ఇత్యుక్త
 రీత్యా ముఖ్యమూలమస్త్రై, కాట్టియ-ప్రకాశితేషు, మూన్తి - స్వరూపా
 పాయ పురుషార్థేషుప్రేషు, నిలైయుడైయాన్-నిష్ఠాసత్వః, తిక్క-వై - ఉచి
 తమ్, “సచలతి నిజవర్ణగృతోయః+విష్ణుభక్త” మిత్యుక్తరీత్యాస్వచిత భగవ
 త్రైక్యగర్వ భాగవతత్రైక్యగర్వా దిగ్భవమ్, అన్ని-విదా, తకాదవై-అనుచితాని
 నిషిద్ధాని, ఒన్ముకిగ్భేదపి, తిమక్కు-స్వాస్మానామ్, ఇతైయాన్-అనిచ్ఛస్త్రై, ఇ
 క్కురుమన్గో-నిషిద్ధకామ్యేనోస్య నివృత్తిరూపావ్యాపారా విహితేషు ప్రపృత్తి
 రూపాశ్చ వ్యాపారాః, ఎమక్కు-అస్మాకమ్, ఉళిదు-విద్యస్తే, ఎన్ము-ఇతి, ఇలక్క
 ణతాల్-లక్షణేన, (సా)జ్ఞాపకలింగరాల) మిక్కిపుణర్ త్తియర్, అధిక స్వని
 స్థాజ్ఞానవస్త్రై, మేదిని-భూమ్యామ్, మేవియ-భగవద్విభూతిత్వ శ్రీత్యానర్తమానాః
 విణ్ణవరే-నిత్యసూరయవిన. (సా) భూమియిలే భగవదవతార్ స్థలత్తిల్ వాస
 రుచియైయుడైయ నిత్యసూరికి శస్త్రపడి॥

స్వాపాద్యోగవ్యతి కరనిభే భోగమోక్షాంతరాశే

కాలంకంచి జ్వగతి విధినా కేనచి త్యాప్యమానాః।

తత్తోపాయప్రభుత్విషయేస్వామిదత్తాంస్వనిష్ఠాం

అ|| ఇప్పటి యివ్వధికారి నిత్యసూరితులైనాకిల్ “కామాతక్కు మపే త్య కోపదహసంనిర్వాప్యవిత్తస్పృహవెతాశీంవ్యవసీయ బాధవకథాగ్రం స ముత్తిర్యచ। సగ్లోత్తంసితవాసనాసహచరస్సంసారకారాటపిన్ద్రాన్ని క్రమ పాదుకాంతను మనుద్విగ్నో మునిః యమ్యతి” (సద్గుల్పసూత్రయే) ఎగ్గిజుడి యే అత్యంతబాధక స్వభావకారా గృహతుల్యగీర్తతై యనుద్విగ్ననాయకొగ్గి ఇన్నమ్ శిలకాల మిరుక్కవెణు మెగ్గిశైయక్కుడుమో? ఇప్పటి పుట్టగీర త్తిలే యనాదిదుర్వాసనా సహచరితనాన విమనుక్కు స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానరాజ, స్వ యత్నత్రాలేసిద్ధిక్కుమో? ఎగ్గిజుడైమై శ్లోకణ్డాల పరిహరిక్కిణార్ (స్వా పే)తి. స్వాపః-నిద్రా, ఉద్యోధః-నిద్రానస్తర జాగరణమ్, ఏతను భయోఽన్య తికరః-నిద్రాజాగరసమ్మృక్తస్వప్నావస్థా, తత్సదృశే-భద్వదల్పకాలా వస్థా యిని సంసారమోక్షాంతరాశికాలే, (దీ||సంసారః-ఇనుని ద్రాస్థానీయమ్. “అనా దిమాయయాసుప్తః” ఎక్కగైయాల్. మోక్షమ్, “ జాగృవాగ్ంసస్వమిద్ధతే” ఎక్కగైయాల్ జాగరస్థానీయమ్, తయోర్మధ్యే (ప్రాజ్ఞానాజ్ఞానశబరముముక్తు త్వావస్థేయిలె ఎప్తవడి) కంచిత్కాలమ్-అల్పకాలమ్, కేనచిద్విధినా ప్రారభాన్త ర్గతేనకేనాపిభాగ్యవిశేషేతత్సర్వః. “ సత్యంకపే వారణశైలనాథ వైకుంఠవాసే పినమేఽభిలాషః” ఇత్యాదిప్రకారేణారావతారత్రేమ కాలక్షేపరుచ్యాది రూపభాగ్యవశేన. (దీ||విధిశబ్దత్రైలింగు భగవత్కృపైశొల్లకిణిదెన్టు సక్రమదాయ మ్) స్థావ్యమానః,సాంసారికభోగరుచ్యాదిభిద్దేవాస్థాపనాభావా న్యోక్షదవ్య ధికానస్తజనకారావతారత్రేమ కాలక్షేపరుచ్యాదిభి స్థాపితత్వాన్సవిరోధః. స్వామిదత్తామ్-కేవలస్వయత్న సాధ్యత్వాభావేపి స్వయత్నలేకప్రీతభగవతైవ “సద్గుల్పదేవ భగవాన్స్తత్వతోభావితాత్మనామ్। వృత్తాన్త మఖిలంకాలం నేచయత్యమృతేనతు” ఇతిన్యాయేనగతామ్, స్వనిష్ఠామ్ (దీ||తద్గుల్పదైయపుతి

శ్రీమహాత్మా ఇరసి కృతినశ్శేషమాయుర్నయన్తి॥ ॥౩౩॥
 ఇతి వితార్కిక సింహస్య సర్వతన్త్రస్వతన్త్రస్య శ్రీమద్వే
 జ్జటనాశస్య శ్రీమద్వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు శ్రీమద్రహస్య
 ప్రయసారేస్వనిష్ఠాభిజ్ఞానాధి కారశ్చతుర్దశః.

విశేషణై ఇరసి, శేషం కృత్వా శేషపటికృత్వా, కృతినశ్శేషకృతకృత్వాస్పదః,
 శేషమాయుః. ఆయుశ్శేషకాలమ్, నయన్తి. యావయన్తి త్యర్థః. (సం) విశదేహావ
 సానేప్రాప్య భగవత్పాద నిత్యపరిచర్యాసామ్రాజ్యాధిపేక చిహ్నస్వనిష్ఠాభిజ్ఞాన
 పరివట్టాభ్యు శేషపటి శేషపర శరీరాత్మికా ఇరసిధార్యేతి తథోక్తమ్. కృతి
 శః అపరాధభీతాస్వయం ప్రయోజనకైర్జగద్ర్య రతిమన్తస్సప్తశ్శేషమాయ
 ర్నయన్తి త్యర్థః॥ ॥౩౩॥

ఇతి శ్రీమద్రహస్య ప్రయసార వ్యాఖ్యానోద్గ్రహే
 స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానాధి కారశ్చతుర్దశః.
 శ్రీమతేనిగమా న్న మహాదేశికాయనమః.

శ్రీమద్రహస్యప్రయసారాద్ధ రత్నావళి.

(౧) నిద్రావాక్యైర్వ్యవస్థాన హృదయ కలుషతా మ్నాత్మ్యపే-
 తు ప్రసక్తా వత్సర్థం భీతిరేవం విషమ సమయోజితేహ
 యాత్రాథచింతా నిశ్చింతావస్థితిస్త త్కథమిహ భివేత్యత్ర
 చోద్యేస్వనిష్ఠాభిజ్ఞానే సిద్ధిరస్యాశ్చితి గణయతి తత్త్విక్ మ
 స్మిన్ సమగ్రమ్॥ ॥౨౩॥

(౨) శోకక్రోధాద్యభావ శ్శపతి జడమతే స్వాత్మమార్త్య
 ర్వివేకాత్తత్రాకమానుకమాపుష్కరణమతిస్సాన్వింహసాం

స్థూరకత్వాత్ । అద్రోహాపీశ నిఘ్నం సకలమితి ధియా
భూరిహామోఽపిచేత్స్య త్పృరభంనశ్యతీతి స్వయ మనుమి
నుయా దాత్మనిష్ఠాం స్వనిష్ఠామ్ ॥౨౪॥

(3) త్రాతానాన్యో ముకుందాదితి మతిరభయం మృత్యుహే
తాప్రసక్తే ప్యత్యాసన్నేతి ముక్తి ర్ముదితహృదయతా తగ్ర
విశ్వాసదార్ఢ్యమ్ । తత్సిద్ధ్యేచ స్వయత్నత్యజన మభిమతా
వాప్త్యనిష్ఠోపరోధ స్వామ్యాదుత్తత్వధీశ్చే త్రప్రసరతిభవితో
పాయనిష్ఠేతి విద్యాత్ ॥౨౫॥

(౪) నోసంకుల్పం వినాస్య త్కిమపి భగవతో చస్త్వితి
స్వాస్తదార్థ్యా వైశ్చిన్త్యం దేహయాత్రాప్రతి సముపన
మధర్మభోగానుభూతిః । తల్లాభాలాభయోరవ్యవికృతమతి
తా ప్రాప్యకై జ్జుర్యతృష్ణా తత్రాప్తౌచ త్వరాచే ద్విలసతి
పురుషాథేహినిష్ఠాహ్యసిద్ధా ॥౨౬॥

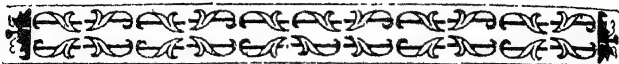
(౫) ఇథం నిష్ఠాత్రయైస్త్రిక్ విశదమవగతే స్వామితదృఢత్య
వగ్రేష్వాగోభిన్నాస్రవన్నో మనసినగణయే ద్భీతిహేతుః
ప్రసక్తాః । తత్కైజ్జుర్యాతిరిక్తాః నయతమపి తథాప్రీతిహే
తునుసాత్తా స్థీతిః ప్రీతిశ్చ నస్యా దధపరిగణనే వాసనా
యా వశేన ॥౨౭॥

ఇతి శ్రీరహస్యప్రయసారాథ రత్నావళ్యామ్

స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానాధికారశ్చతుర్దశః

శ్రీమతే సంగమాన్త మహాదేశికాయనమః,

౧౩౩.

శ్రీమతే వేదాంత మహాదేశికాయనమః.

సన్తోషార్థం విమృశతి ముహుస్సద్భి రధ్యాత్మవిద్యాం

నిర్వింబూతే నిశమయతిచ స్వాదు సువ్యాహృతాని ।

(దీ) ఏవం స్వనిష్ఠాభిజ్ఞాతు రస్య ప్రపదనా త్వరమ్ | కర్తవ్యానిచ కర్మా
 జీవదర్శనైవేదభూతలే || (ప్ర) ఏవం స్వనిష్ఠాభిజ్ఞస్య ప్రపన్నస్య కృతకృత్య
 త్వా “దుత్పత్తిస్థితి నాశానాంఘ్రితౌ చిన్తా కుత ప్రసా యథోత్పత్తి ర్యథా నాశ
 స్థితి ప్రద్యద్భవిత్” త్యక్తప్రకారేణ దేహయాత్రార్థస్య కృతన్నస్యాభ్య
 పగత ప్రాచిద్భికర్మానుగుణ భగవత్సద్గుణా దేవసిద్ధి ర్మోక్షవ్యతిరిక్తాముష్మి
 కనిరక్షేతుత్వా స్మృత్యార్థంచ భరన్యాసస్యానుష్ఠానా ర్తత్పలభూత ని
 త్యనైమిత్తికానవరుద్ధ కాలే అచేతనవ దవస్థితిరెవస్యా నిత్యత్ర నిత్యనై
 మిత్తికైర్గుర్యరస్యాపి విపరీతజ్ఞాన విపరీతప్రవృత్తి హేతు ప్రకృతిమణ్డలే
 కర్మవశా త్థిలస్య తూష్ణీ మవస్థానకాలే వాసనావశా త్సోప్సగ్నో జరనిక
 ర్వాను సన్ధానం నిద్రేతుభూతం స్వస్య పూర్ణత్వానుసన్ధానం అజ్ఞానం విషయా
 న్తరస్యాస్పరాదికం భగవదునుభవసూత్రతా నిర్వికైర్గుర్యవైకల్యంచ స్యాది
 తితన్నివృత్త్యర్థం భగవద్గుణ ప్రతిపాదన ప్రధానాధ్యాత్మ శాస్త్రానుసన్ధానం కా
 ర్యమ్ ; తత్రాశక్తై స్వనిష్ఠాభిజ్ఞసకల శాస్త్రవిశారద భాగవత సహవాసపూర్వ
 కం తదనుష్ఠితాజ్ఞానుష్ఠానైర్గుర్యేషు యావచ్ఛక్య మనుష్ఠేయ మిత్యన్తరకృ
 త్యం దర్శయ న్న నికారార్థం సద్భవోహ (సన్తోషార్థ) మిత్యాదిహ- (స్వా) ప్ర
 పన్న-ప్రపత్త్యనుష్ఠానైరేత కృతకృత్యనానభ్రుమకై, రృష్టాగృష్టిభరవిగమే
 దృష్టదేహయాత్రాభరస్య ప్రాచిద్భికర్మాగ్రీననయా అగృష్టేమాతృభరస్య భగవ
 తాస్మికృతత్వాత్తదుభయవిగమేతదర్థంస్వస్యకర్తవ్యాభావే ; గల్లేదృష్టికి-సావ
 ధానదృష్టియాయ, ప్రపత్త్యనన్తరం ముత్యార్థకర్తవ్యత్రిలుమ్ దేహయాత్రైలు
 లుమ్ వ్రసక్తనామకిల్ స్వస్యనిష్పన్న స్వరూపాపాయ పురుషార్థనిష్ఠా
 భిజ్ఞానమక్కు విరుద్ధమాకైయాలే తదుభయ భరాభావత్రిల్ సావధానగృష్టియా
 యైష్ట్యవడి, ఇదినాలే పూర్వాధికారగర్వయార్థ మనుష్యగ్నో దృష్టకర్తవ్య.

అజీకుర్వన్ననఘలలి తాం వృత్తి మాదేహపాతాత్

దృష్టాదృష్టస్వభరవిగమే దత్తదృష్టిః ప్రపన్నః॥ ౧౩౮॥

ఇప్పుడి కృతకృత్యనాయ్ స్వనిష్టైయైతేలిన్దు శరీరత్తోడిగన్దు

అదేహపాతాత్-దేహత్యాగపర్యంతమ్, అనఘలలితామ్-అపరాధలేశ చా
స్యతయాఅనఘైయాయమ్, బన్ధకఫలా నరసంగరాహిత్యేన శేషత్వస్వరూప ప్ర
యత్తతయా స్వయం ప్రయోజనతయాచ లలితైయాయమ్ సుభగైయాయమ్
మిరుక్తిః, పృత్తియై-వర్ణాశ్రమచారరూపవృత్తియై, అజీకరియానిష్ఠ కాణ్డెన్ద
బడి. కృతకృత్యాధికారికుపాయార్థమాక వర్ణాశ్రమధర్మం కర్తవ్యమల్లా వి
ట్టాబమ్, దేహపాతపర్యంతం వర్ణాశ్రమసమ్మన్త దేహసమ్మన్త మార్గాలమగు
ఇరుక్తైయాలే తత్ప్రయత్నాన్తానూజ్ఞారూపకైర్కర్యం కర్తవ్యమెమ్మ కరున్దు.

సన్తోషార్థమ్ భగవత్కల్యాణ గుణానుభవవనిత సన్తోషార్థమెన్దబడి. (ప్ర
భాగవత్కైర్కర్య పర్యంత భగవదనుభవవనిత ప్రీత్యర్థమ్) (సం॥ శేషిణశ్చి త
రజ్జునాథం స్వానుభవపూర్వ్యర్థం చేత్యర్థః.) అధ్యాత్మవిద్యామ్-శారీరకభాష్యమ్,
సద్భిః-“అస్మిబ్రహ్మేతిచేద్యేద సంతమనం తతోవిదు” రితుక్ ప్రకారేణ
శ్రీభాష్యపరిచయశాఖినిహ ముహూర్విమృశతి. (వినిత్యకర్తానందార్థతాలే
విచారయతి.) శ్రీభాష్యవిమర్శ ముపాయోపయుక్తజ్ఞానార్థ మనవేక్షితమానా
బమ్ స్వయం ప్రయోజన భగవత్కల్యాణ గుణానుభవార్థం కర్తవ్యమెన్దబడి.

శ్రీభాష్యవిమర్శమ్ బహుప్రజ్ఞరుక్మల్లరు ఇతరరీకళకు దుశ్శక
మన్దో? ఎన్నవత్ (నిత్యంబ్రూత) ఇతి. స్వానుకువ్యాప్తతాని “వరాశరప్ర
బన్ధాదపి...సద్యః పరమాత్మని చిత్తరజ్జుకతమైః” ఎన్నిటవడియ శేవిక్కినియ శే
జ్జోల్లాన శ్రీశతకోపాది దివ్యసూరి దివ్యసూత్త్యైర్మతాని సర్వోపజీవ్య భాషా
ప్రబన్ధాదీని శిష్యోన్య నిత్యంబ్రూతే, సన్తోషార్థమితి సర్వత్రానుచక్కి, నిత్యం
గురుసతాశాన్నిశమయతిచ. యద్యా “బోధయన్తః పరిపిమ్” “అశోన్య
గురవో విప్రా” ఇత్యో ప్రకారేణ ప్రవణశ్రావణనిత - ల్యాణగుణ మభిపే
తాలం శీపన్తి ఎన్దబడి (దీ) ఇదు ఉత్తరకృత్యమాన సర్వత్వమగు ముపలక్షణమ్.

అఉత్తరకృత్యతై విభజిన్తు నిరూపిక్కోలి ఆదిల్ ప్రమాణ జ్కొట్టా
నిష్ఠకొట్టా సామాన్యాకారగ్ధాలే ఉద్దేశిక్కిరాల్ (ఇప్పుడి కృతకృత్యనా) యి
త్యాదిమహావాక్యతై. ‘కృతకృత్యనాయస్వనిష్టైయై-స్థ’ ఎన్దులూర్వాధికారత

కాలమ్ పున్దిగునిడైయాట్టత్తిలే నితిదిడత్తై యడైత్తుక్కొన్డై
రుప్పారైప్పిలే ఒరుపడి తువక్కున్డైగుక్కట ఇవ్వధికారిక్కు
ముత్తరుడైయు కైజ్కర్యసరమ్మరైపోలే స్వాదులమమాకై
యాళే న్వినుంప్రభూజనమాయ్ శాస్త్రవిధిక్త కాలవిశేష
నియతమాయ్ ఉత్తుకై జ్కర్యత్తుక్కు అవసరలాభాగమాక

ద్వయానువాదమ్ సగ్గతిప్రదర్శనార్థమ్. తిరువిడైయాట్టమ్. శ్రీశ్రమ్, పూర్వ
శ్రీశ్రమ్. పున్దిగునిడైయాట్టత్తిలే నితిదిడత్తై యడైత్తుక్కొన్డై
రుప్పారైప్పిలే ఒరుపడి తువక్కున్డైగుక్కట ఇవ్వధికారిక్కు
ముత్తరుడైయు కైజ్కర్యసరమ్మరైపోలే స్వాదులమమాకై
యాళే న్వినుంప్రభూజనమాయ్ శాస్త్రవిధిక్త కాలవిశేష
నియతమాయ్ ఉత్తుకై జ్కర్యత్తుక్కు అవసరలాభాగమాక

ద్వయానువాదమ్ సగ్గతిప్రదర్శనార్థమ్. తిరువిడైయాట్టమ్. శ్రీశ్రమ్, పూర్వ
శ్రీశ్రమ్. పున్దిగునిడైయాట్టత్తిలే నితిదిడత్తై యడైత్తుక్కొన్డై
రుప్పారైప్పిలే ఒరుపడి తువక్కున్డైగుక్కట ఇవ్వధికారిక్కు
ముత్తరుడైయు కైజ్కర్యసరమ్మరైపోలే స్వాదులమమాకై
యాళే న్వినుంప్రభూజనమాయ్ శాస్త్రవిధిక్త కాలవిశేష
నియతమాయ్ ఉత్తుకై జ్కర్యత్తుక్కు అవసరలాభాగమాక

ద్వయానువాదమ్ సగ్గతిప్రదర్శనార్థమ్. తిరువిడైయాట్టమ్. శ్రీశ్రమ్, పూర్వ
శ్రీశ్రమ్. పున్దిగునిడైయాట్టత్తిలే నితిదిడత్తై యడైత్తుక్కొన్డై
రుప్పారైప్పిలే ఒరుపడి తువక్కున్డైగుక్కట ఇవ్వధికారిక్కు
ముత్తరుడైయు కైజ్కర్యసరమ్మరైపోలే స్వాదులమమాకై
యాళే న్వినుంప్రభూజనమాయ్ శాస్త్రవిధిక్త కాలవిశేష
నియతమాయ్ ఉత్తుకై జ్కర్యత్తుక్కు అవసరలాభాగమాక

పూర్వకై జ్ఞాన్యమ్ తలై క్కట్టవేణ్ణుమ్మడి శక్తిలిత్తువక్కాయ్
స్వామిసంప్రీతిక్కుక్కా రణముమాయ్ కార్వముమాయ్,
“వాశిత్తు జే, ట్టుమ్ వణిగి వట్టివట్టుమ్ పూశిత్తుమ్పొక్కినేక
పోదు” ఎన్టుమ్ “శీర్కల న్ద శోల్ నినైన్దు పోక్కా రేల్ శూహ్ వి
నైయి నాహ్ తుయరై యెన్నినైన్దు పోక్కురిప్పోదు” ఎన్టుమ్

అనన్తరం బ్రాహ్మముమూర్తపర్యస్తయోగతదుపయుక్త నిద్రాదిక మిత్యేవం
రూపేణ శృంఖలావ త్వరస్వర సంసక్తమా యెష్టపడి. ఇది నా లేనిర స్తరకై జ్ఞాన్యమా
కైయాల్ ముక్తకై జ్ఞాన్యతుల్య మెన్టుకరుత్తు (వి)తలై క్కట్టవేణ్ణుమ్మడి-సమాపయి
తు మపేక్షితం యథాస్యాత్తథా, శక్తిలిత్తువక్కాయ్-శృంఖలావత్వస్వర సమ్మలంభమా
త్వా. (స్వా) కై జ్ఞాన్యంక్రియానుష్ఠానాత్మకమాయోక్త్యాన్వేషాన్విత-మ కైయాల్
పురుషార్థరూపమల్లామైయాలే స్వయంప్రయోజనమాక మట్టుమా? ఎన్నవ+ర్
(స్వామి)తి శేషత్వరసికనుమ్కు స్వామిసంప్రీతి పురుషార్థమ నచడియాల్ తత్వా
ధనతయా ఇదువుమ్ పురుషార్థమెష్టపడి. పురుషార్థసాధనత్వా త్పురుషా మాకల్
కై జ్ఞాన్యమ్ స్వామిసంప్రీతివ త్వరమసాధ్య మల్లామైయాలే యపురుషార్థమాక
ప్రసజ్గియాదో? ఎన్నవ+ర్ (కార్వముమాయ్) యితి. ఇదక్ష-సాధనాన్తరమ్
వేటిల్లామైయాలే యత్తరకై జ్ఞాన్యంప్రతి పూర్వకై జ్ఞాన్యజనిత స్వామిసంప్రీ
తేరేవ సాధనతయా పరమసాధ్యతయాచ ఇదువుమ్ పురుషార్థమెష్టపడి (ద్వి)
కారణముమాయ్-సంప్రీతిత్వత్వాదకమాకైయాల్; కార్వముమాయ్ సంప్రీతియడి
యాక వరుకైయాల్. ఇని ఉత్తరకృత్యధిలో ప్ర మణబ్జుట్టుకిరాల్ (వాశిత్తు
జేట్టు)మిత్యాది. (స్వా)వాశిత్తుమ్-పంతుమ్, కేట్టుమ్-ప్రణమ్యుణ్ణియుమ్, భగవ
ద్గుణప్రతిపాదక శ్రీభాష్యదిగ్రంథకై వత్తుమ్ ప్రణమ్యుణ్ణియు మెష్టపడి వణిగి-
ప్రహీభవిత్తు, ప్రణామమ్యుణ్ణి యెష్టపడి. వట్టివట్టుమ్-అదుతానే యాత్రియ య్,
పూశిత్తుమ్-తిరువారాధన మ్యుణ్ణియుమ్, పోదుపోక్కినేక కాలత్యేవమాక్కా
దే సార్థకమాక పోక్కినేకకై (ప్రణభగవన్నామని ప్రస్తావనలోకృత్యచ్చ
ర్య సబ్రహ్మచారిభ్యశ్శ్రుత్వా ప్రణమ్యుణ్ణి తా. ౧౩౩౪) కారణ నిరస్తర మారాధ్య
చకాలక్షేప మకరరవమితి.) శీర్కాది=శీర్-భగవత్కల్యాణగుణాభిరూపే, కలన్ద
శోల్-భగవత్కల్యాణ గుణాభిరూపే దక క్షయసూక్తికై, నిన్ద-అనుసన్దీర్శ
శూహ్ వినైయ్, శూహ్ ఆత్మానై వ్యాప్తిరుక్కిరియి, వినైయ్-పాపగ్రహదయ
కార్వమాన; అహ్ తుయరై-అగాధమఖిలై, దుఃఖాబ్జియైయెష్టపడి. ఇహ్-ఇహ్

“ఒట్టివిల్ కాళమెల్లాముడనాయ్ మన్నివఱువిలా వడిమై శె
య్యవేణునామ్” ఎన్టుమ్ “పోళ్ళేళ్ళ పుకళ్ళోళ్ వాయవాయ్
పులకొళ్ళో వడివెళుమనత్తతా యళ్ళేమలర్ కళ్ళోళ్ళెయ్యవాయ్
వళ్ళివట్టోడ వరుళిల్” ఎన్టుమ్ “నాడాతమలర్ నాడి” ఎన్టుమ్
“వడివిణైయిల్లా మలర్ మకళ్ మల్లై నిలమకళ్ పిడిక్కు
మెల్లడియై కొడువిన్దెయేనుమ్ పిడిక్కు” ఎన్టుమ్

సంసారదశైయిల పోక్కువేగుమ్, పోక్కారేల్-పోక్కాడేపోనారకశేయాకొల్,
అన్యనగ్గలితశేమి. ఎన్నివైన్దు-ఎత్తెయనున్దిత్తు, పోక్కు-పర్-కాలయేపంబినాదుకి భాది
చిద్రాపనోదక మున్ముమిన్దై యిన్దపడి. (సం) శీర్-కల్యాణగుణాః, తత్ప్రతిపాద
నైక ప్రాప్తితాం ద్రమిడకుత్తి మనుసన్ధాయ ప్రబలపాపార్జితా సగాధాదుఃఖ
సాగరాన్ననిఃర్తయన్తిచే తర్హికిమనుసన్ధాయ తాన్నివర్తయన్త్యస్మిన్యూగ.
(వి). ఒట్టివిల్ కాళమెల్లామ్. విచ్చేదరహితం కృత్స్నంకాలమ్, ఉడనాయ్-అను
వర్తమాసం, సర్వకాలేఘ్నితం, (దీ||స్వా||సర్వదేశ త్రిలుడకనిష్ఠ.) మన్ని-దృఢం,
సర్వాస్థాస్వత్యాజ్యమ్, అట్టివిలా-క్షయరహితమ్, (స్వా||వఱువిలా-స్వాధీన
స్వాధ్ధర్మత్వత్వగోక్తృత్వాది దోషమిల్లాద.) అడిమై-కైజ్జర్యమ్, శెయ్య-
కత్తమ్, వేణుమ్నామ్-వయమపేక్షామహే, పోళ్ళేళ్ళత్యాది-పొక్కు-పిదేవలంయధా
తథా. పుట్ట-పర్థమానాః, పుకళ్ళోళ్-కల్యాణగుణాః, వాయవాయ్-వాగ్విషయా
యథాన్యస్తథా, గుణప్రతిపాదకశ్రీసుత్త్యచ్ఛాసరణం యథాసమ్మతేత్రభేది
భావః. పులకొళ్ళ-ఇన్ద్రయాణామ్, కొళ్ళో-అకర్షకః, వడిపు-దివ్యమగ్గళ విగ్రహః, ఎక
మనోదాయ - మస్మనో విమయోయథాస్యత్తథా, ఇళ్ళే-ఇహలోకే, మలర్
కళ్ళో-సమర్థమణిపుష్పాః, కైయవాయ్-హస్తగతాని యథాస్యస్తథా, వళ్ళి
వట్ట-విలనాగ్గరహస్త్రి. (స్వా||వట్టివట్టోడ-ఇదువే యాత్రేయాక కొల్లు
నడక్కుమ్మడి.) ఉడ-యథాగచ్ఛేయ్యస్తథా, లరుళిల్-కృపాంకరోతిచేత్, ఇళ్ళే
తిరిణ్డేట్టి-మ్రుక్కు-మల్లైన్దీప్త్యయః ఇహైవలోకే సంవరతాం ప్రాప్నువదవ
ద్యంకిమ్? నకించిదపి. ఇహైవ రాయకమానసికవాచికైజ్జగ్గ్యం లభ్యతేచే
న్నకన్దపిదోషఇత్థగ్గః. (ప్ర)నాదాదమలర్ నాడి-దుర్లభమపిఘ్నంసమ్మద్య.
వడివిన్దైయత్యాది. (వి)వడిపు-సౌగంధ్యే, ఇణ్డైయిల్లా-అన్వితీయయా, మలర్ మకళ్ళో-
పద్మవాసన్యాశ్రియా, మల్లై-ఇతోన్యయా, నిలమకళ్ళో-భూదేవ్యావ, పిడి
క్కుమ్-సంవాహ్యమాసమ్, మెల్లడియై-మృదుపాదమ్, కొడువిన్దెయేనుమ్-క్రూర

“తనక్కేయాక వెనైక్కొళ్ళుమీదే” ఎన్టుమ్ “ఉనక్కేనా
మాచ్చెయ్ వోమ్” ఎన్టుమ్ “పళ్ళికొళ్ళుమీడ త్తడికొట్టిడక్కొళ్ళు
మాకిల్” ఎన్టుమ్ “ఎణ్ణక్కణ్ణవిరల్ కళ” ఎన్టుమ్ “ఉణ్ణానాళ్
పళియావ తొన్ణిలై యోవాదే నమోనారణా వెణ్ణానాళ్ళు
మిరుక్కేళు చ్చామ వెద నాణ్ణులర్ కొణ్ణుళా పాతమ్ నణ్ణా
నాళవై తత్తుఱుమాకి లన్టెనక్కవై పట్టినినాళే” ఎన్టుమ్ “నా
కున్నిన్నై యల్లా లటియాదు నానలెళ్ళుపనెళ్ళ వళిమన్టు
” ఎన్టుమ్ “వాయవనైయల్లదు వాఱ్ త్తాదు” ఎన్టుమ్ “తోళ
వనెయల్లాల్ తొఱా” ఎన్టుమ్ “నయవేళ్ పిఱర్ పొరుళై”

పాపాఽహమపి, పిడిక్కయధాసంవాహయామితధా, తనక్కేయాక (సం॥
శేవలంసార్థమేవ) తత్సన్తోమార్థమేవ, ఎన్టె-మామ్, దాస్యంకార్యమిత్యేవత్,
ఉనక్కే-తవైవ, త్వత్సన్తోమార్థమేవ. నామ్-వయమ్, ఆశ్శిశయవోమ్-కైక్క-
ర్యంతుర్ముః. పళ్ళి-శయ్యాయాః, కొళ్ళుమీడత్తు-స్వీకారదళాయామ్, అడికొట్టిడ-
పాదమర్థసంయధాసమృపేత్తథా, కొళ్ళుమాకిల్-గృహ్శాంతిచేత్ ఎణ్ణక్కణ్ణవిరల్
కళ-ఎణ్ణ - భగవన్నామాని సంభాగతుం, కణ్ణ - దృష్టాః, విరల్ కళ -
అబ్జుళయః ఉణ్ణానాళ్+పట్టినినాళే-ఉణ్ణానాళ్-భోజనరహితదివసే, పళియా
వదు-క్షుదితి, ఒన్ణిలై-కిళ్ళిదవినాస్తి, ఒవాదే-విచ్చేదాభావేన - నమోనారణా
వెన్టు-నమోనారాయణేతి, ఎణ్ణానాళుమ్-అస్మరణదివసాఅపి, ఇరుక్కేళుచ్చామ
వేదనాణ్ మలర్-ముగ్యజుస్సామరూప పరిమళయ క్తప్రమ్మణి, కొణ్ణు-స్వీకృత్య,
ఉణ్ణపాదమ్-తపశ్రీపాదమ్, నణ్ణానాళ్-ఆరాధయతు మనమకూలా దివసాఅపి,
అవై-ఇత్యేతే దివసాః, తత్తుఱుమాకిల్-ప్రసక్తాశ్చేత్, అవై-శేదివసాః-ఎనక్క-
మమ, పట్టినినాళ్-ఉపవాసదివసాః. (నాక్కి)-త్యాది. నాక్కు-జిహ్వ, నిన్నెయ
ల్లాల్-త్వాంవినా, త్వదీయస్తాత్రకరణంవినా; అటియారు-అస్యగ్రామపి నజా
నాతి, నాణ్-అహమ్, అదు-తస్య, అణ్ణ-వక్, విళేమి-త్వద్విషయే మమవాక్కుధ్య
భావా త్కించాఽవద్యంస్యాదితి విళేమిత్యర్థః. ఎణ్ణవళమన్టు-వాగ్వినియం మద
ధీనం నభవతి. (సం॥ మజ్జిహ్వత్వాం వినానజానాతి. నానితి=భగవదస్యంస్తా
తుంభీతోస్మి, భగవత్తేవసక్తా జహ్వపి న మద్యశా.) వాయ్+వాఱ్ త్తాదు, వాయ్
వాగ్వినియమ్, అవనైయల్లదు-తంవినా, వాఱ్ త్తాదు-నస్తాతి. తోళితి-తోళ్. హ
స్తో, అవనైయల్లాల్-తంవినా, తొఱా-అస్యస్యాశ్చలిం నకురుతః. (నయవేనితి)

ఎన్టుమ్ “నిరస్తరమ్ నినైప్పదాక నీ నినైక్కవేణ్ణుమ్”
 ఎన్టుమ్ “గురియిరు, ఊనేఱు కెల్వత్తు, నీ నాకమ్ శుద్ధి” ఎన్ఱిఱి
 తిరు మొట్టికల్గిల్ మ్ “వత్తుకి ప్రజానా మైశ్వర్యం పశూనా
 వా నకామయే అహం కదంబో భూయాసం కుండోవా య
 మునాతటే” ఎన్టుమ్ “కురుష్వ మా మనుచరం వైశమ్యకాం
 నేహవిద్యతే । క్షిప్తాఞ్ఘోఽహం భవిష్యామి తవచార్థః ప్రక
 ల్పతే” “అహంసర్వం కిరిష్యామి జాత్ర తస్య పతశ్చతే” “పరవా
 నస్సుకామత్ స్థ త్వయివర్షశతం ప్రితే । స్వయన్తు రుచిరేదేశే
 క్రియతామితిమాంవద” “కామయే వైష్ణవత్వన్తు సర్వజన్మసు

పిఱ్-పరమమ్, పారుళి-అర్థమ్, నయవేకా-నాపేక్షే, (నిరస్తర)మితి. నిరస్తరమ్
 సస్తరమ్, నినైప్పదాక-తావాయథా చిత్తమేయంతథా, నీ-త్వయా, నినైక్కవేణ్ణు
 మ్-సద్గుణ్యితస్యమ్. సఫలశ్రుతికానాం దశగాధానాంతిరు మొట్టిపంజా, ‘ఇరు
 రిరియ’ ఇత్యుపక్రమ ఏకస్తిరు మొట్టిః ఇరురియ-అజ్ఞాననివృత్తయే. ‘ఊనేఱు
 కెల్వమ్-దేశమాంసపర్థక మైశ్వర్యమ్, ‘ఊనేఱు కెల్వ’ మిత్యుపక్రమ ఏకస్తిరు
 మొట్టిః. ‘నీ నాకమ్ శుద్ధి’ ఇత్యుపక్రమ ఏకస్తిరు మొట్టిః. ఎన్ఱిఱి తిరు మొట్టి కల్గి
 లుమ్-ఇత్యుక్త తిరు మొట్టిషు, ఉత్తరకార పతిశాసః.

అ॥ (సాన్వి) ఇని సమ్రుదాయ విరోధగ్రైయిల్ సమ్రుదాయతైయుప
 న్యసిన్దు శాస్త్రమూలమల్లాద సమ్రుదాయమ్ ప్రమాణ మల్లామైయాలే సమ్రుదా
 యత్తుక్కు ప్రామాణికతాసిద్ధ్యర్థం మూలభూగ్రహణచనన్దశై యుపన్యసి
 క్కి-తార్ (వత్తు? ప్రజానా)మి శ్యాదితా. ప్రజానాంపత్వః, ప్రజాపతేష్ట్యా
 ణి, పశూనాంపత్వః రుద్రస్య, విశ్వస్యం సకామయే, కింతు శ్రీకృష్ణచరణ
 సన్సర పవిత్రతే యమునాతటే తదభిమలకదమ్మకున్దరూపస్థావరజన్మభాగ్భా
 యాసమేకాగ్రే. అనేన వియవాసరూపం తైశ్చర్య ముక్తిమ్. కురుక్షేత్రి
 శ్రీరామశ్రుతి రామసుజవాన్యమ్ ముల్, అనుపరివ కంఠరం, కురుష్వ, ఇహ-
 మదనుచరత్వస్వీకారే, తవ, వైభవ్యమే ఆనోచి న్యమ్, నవిద్యతే, అహం త్వ
 దేశశేషత్వ స్వరూపః, శేషస్త్రిలా సకృతార్థో భవిష్యామి, తవచ శేషభూతా
 క్రితోజ్జీవనరూప ప్రయోజనమపి భుతి. అహంసర్వంకై గ్రయం కరిష్యామి,
 త్వయివర్షశతం ప్రితే సతి తావ త్వరవాసస్మి-పరతత్వోఽస్మి. వైష్ణవత్వమ్-విష్ణు

‘కేవల’ మిస్తుమ్ “వర్తమానస్సదాచైవం పాఞ్చికానిక వర్తన్త
నా | సర్వజితైరగ్రహపుష్పాద్యై శ్శుభై శ్శక్త్యనురూపతః | ఆ
రాసయోహంబంధత్యా గమయిష్యామి వాసరాన్” ఎస్తుమ్
శొల్లుకిఱపడియే స్వరూపానురూప కాలక్షేపార్థమాన ఉత్తర
కృత్యమిరుక్కుముప్పడి :—

కింకరత్నమ్, ఇదంబిత న్నావచనమ్. (డి) పాఞ్చికానికానాం వర్తన్తనా. అభిగ
మనాదిమార్గేణ, సేవైవాద్యతైః, శుభైః-ప్రయోజనాన్రాదిహంబరహితైః
(సాన్ || ఎస్తుశొల్లుకిఱపడియే + కాలక్షేపార్థమాన ఇతి-ఇది నాలే కృతకృత్యాధికారి
కు- సామాన్యతః పూర్వోక్త వాచిక మానసికకాయిక కైబ్యర్యమిల్లావిట్టాల్
స్వాధికారవిరుపానేకచ్ఛిద్రప్రసక్త్యా స్వామిసమ్మీళనత్వ మాప్రప్రయంత్రత్వ
మన్విక్తే- స్వరూపానురూప కాలక్షేపార్థమాకపు మివ్వుత్తరకృత్యం కర్తవ్యమిష్ట
పడి.)

అ|| ఇప్పడి సప్రమాణమాక సామాన్యతః ఉపదేశితై పుత్తర కృత్యంగైవివ
రికి-తార్ (ఉత్తరకృత్యమిరుక్కుముప్పడి) ఇత్యాదియాత్. (౧) జ్ఞాతవ్యాం
శక్తి లక్షాతాంశక్తి అచార్యసకాళా చ్చువిక్రయమ్ (౨) ఇవ్వర్థనిష్ఠుడనే
కలస్థపత్రిక్రయమ్ (౩) అవోకశసప్తానత్తాల్ నిమగ్నిత్రవాచారత్రిత
వర్ణాశ్రమాద్యనురూపమనుష్ఠితైక్రయమ్ (౪) అనుష్ఠానాదికై యదైయో
మిష్ట గర్వమడియాక సోత్కర్షపరనికర్షానుసన్ధానరూప శ్వభ్రంశిల్ విభా
దోక్తిక్రయమ్ (౫) తనకు- భగవత్ప్రసాదత్తై భగవత్సాక్షాత్కారాదిక
క్షాకియమ్ కార్యణ్యభేదక్తి కైవిదామైయమ్ (౬) కట్టిప్రస్వానర్యేయైని
నైతు దుఃఖియాదే అవతారరహస్యసిద్ధ భగవత్సోలభ్యానుసన్ధానత్తాలే తెటి గత
తుక్కుశోకియాదేగతమానవయోగ్యతైయైప్పార్ త్రకలభువ్వరాదేఇహోద్దుష్టాన
యోగ్యతైయై అనుసన్ధితుక్కుమై ఇవ్వవన్తై క్కు-సురూపమానవాక్షానుష్ఠానైక్కు
ర్యరసత్తై ఇట్టవాదే ఆహరణ్యధియాలే ఇన్దియన్తై భగవత్సేవా యోగ్యన్తై
కి- ప్రాప్తకైర్కర్మశిల్ మూటి ఆయోగ్యవిషయన్తై నిష్ఠమ్ తిరుప్పి భగ
వత్ప్రీత్యర్థమాక వసుష్ఠిక్కు మూక్షానైర్కర్మత్రియమ్ ఫలార్థమాక వసుష్ఠిప్పార్
తప్పాదే యథాశాస్త్రమనుష్ఠిక్కుమాప్పాలే కాలవిశేషాది నియతమాక వసుష్ఠి
క్రయమ్ (౭) అనన్యప్రయోజనమాక పుకన్త భగ్నాక్రయమ్ (౮) అర్చావతార
త్రికా పాసత్తభోగ్యలాక్షి గుణక్తై యనుష్ఠితు అహోర్మున్తాదికకుక్కు-

తన్ని పై కనురూపమాక త్తెలియవేడ్చుమ్ అర్హభిల్ తనకు
తెలియూదనిలజ్జతై నామ్కృతకృత్యనెన్దు అనాదరిత్తిరాదేఅను
భవపూర్తి యుజ్జామ్పాతు తెలివుమ్ శ్రేమముమ్ వేడ్చుకై
యాలుమ్ “తత్పాదభక్తిజ్ఞానాభ్యాం ఫలమన్యక్తదాచన !
నయాచే త్పురుషో విష్ణుం యాచనా న్నశ్యతిధ్రువమ్ ”
ఎన్నిపడియే జ్ఞానభక్తికైతైయపేక్షిత్తాల్ కుఱ్ మిల్లామైయా
లుమ్ తనకు కేపివిషయత్తిలే చిత్తరజ్జవమ్ పిఱక్కైక్కాక
“ పీతకవాడైప్పిరానార్ పిరమగురునాకివన్దు ” ఎన్నుమ్మడి
నిజ్జుఱ శ్లోవుడైయ పరమైకాన్తికల్ పక్కలిలే “తద్విద్ధిప్రణి
పాతేన పరిప్రన్నేన సేవయా ఉపదేశ్యన్తి తే జ్ఞానం జ్ఞానిన
స్తత్పదగిఁసరి ” ఎన్నిఱకట్టతైయిలే కేట్టు,

రూపమాకప్పణ్ణకైయమ్ (F) ఇష్టభ్యుపసేవై వణ్ణమ్పాదు న్యాయార్జిత ద్రవ్య
గ్గధాల్ సడత్తుకైయమ్ (౧౦) ఇతై యపకారమృణ్ణిసదాక వెణ్ణాదే తకా
స్వరూపలాభమాత్రమాక వెణ్ణకైయమ్ (౧౧) ఇవై యల్లా మాచార్యసమ్మత్తైయ
ణ్ణాయిల్ శ్రౌత్వపక్షపక్కల్ కృతజ్ఞతైయమ్ (౧౨) ఇవ్యాచార్యసమ్మత్తుకుమ్
మూలం భగవత్సహజకారణ్య మెన్దు తెలిన్దు అవిషయత్తిలుమ్ కృతజ్ఞ నాయరు
కైయ మిన్దు యుక్తిరకృత్యమ్.

అ|| (౧) జ్ఞానవ్యాధిసలి లజ్జా లాంకన్తై ఆచార్యసహా ప్రసక్తికై
యైముష్టఱవత్ (నన్నిపై కనురూపమాక) విశ్వాదియాల్. (పరమద్రష్టానసా)
యిత్యస్తత్త్వల్. అనాదరిత్తిరాదే తెలియక్కైత్తెన్దుయమ్. (వి|| అనాదరిత్తి
రాదే. అనాదరమృత్తైయన్.) అదగు-హేను చిత్తర్జు సరి పిఱక్కైక్కాక శిర్గి
అవశపుమ్ చిత్తరజ్జవమ్-మనస్సున్తోడుట్, తిర్ళు. జ్ఞానపై శత్యమ్. (వి|| మల్ మి-జో
మరి.) జ్ఞానమాచార్యమూలమా పుమ్మిఱకు (పీతకవాడై) యిత్యదియాల్.
పీతకవాడైప్పిరానార్-పీతామ్బరసాన పువకారికా, పిరమమరుదా-బ్రహ్మ
వదేష్టాచాసనాచార్యనాకవత్తికై. ఆచార్యును ద్దనైక్కాట్టైతాల్. (శ
బ్దిద్ధి) త-త్రణిపాతక-ద్విప్రణాదు, పరి ద్రక్షన్-ఁచితకాల అపీక్షిత ద్రక్షన్,

“ మన్మోఽప్యవద్దతామేతి సంసదై నివిపశ్చితః । పజ్కు-
చ్చిదః ఫలస్యేవ నిఘ్నేణావిలం పయః ” ఎన్నిఱ
పడియె పరిశుద్ధజ్ఞాననాయ్ “ యస్యానుభవవర్యంతా బుద్ధి
స్తత్వేప్రతిష్ఠితా । తద్బుద్ధిగోచరాన్వర్యే ముచ్యంతేసర్వకల్పి
షేః ” ఎన్నిఱపడియె ఇవ్వరజ్జలిల్ నిష్ఠేయుడైయవర్ కళు
డనే నెరుజీవ రిత్తు అవర్కళనుష్ఠానజ్జలిల్ “యావాన్త ఉద
పానే సర్వతస్సంపుత్రోదకే” ఎన్నిఱప్రకార త్తిలే త్త వర్ణాశ్ర
మజాతిగుణాదికళుక్కు అనురూపమాన కర్తవ్యాంశతైసిష్క
రిత్తు అనుష్ఠిత్తు ఇవ్వనుష్ఠానాదికళై యుడై యోమెన్టుమ్ భా
వనైయడియాకపరుమ్ స్వాత్కర్ష పరనికరానుసన్ధానజ్జళాకిఱ
పడుకుట్టికళై త్తవ్వమ్మడి త్త మున్నడిపార్త్తు నడక్కువుమ్.

సేవా-శ్రమా, మన్మోపీతి-పజ్కుచ్చిదః ఫలస్య-తేత్తామ్విత్తయినడైయ, నిఘ్న-
ర్షి-తేయ్త్తై, ఆవిలమ్-కలజ్జనజలమ్.

(౨) ఇనియివ్వర్ధనిపురుషక కలస్తవర్తిక్తైయిల్ ప్రమాణజ్ఞాట్టుకిరాల్
(యస్యానుభవే) తి-యాదొరుపురువ నడైయ, తత్వేప్రతిష్ఠితాబుద్ధి-తత్వవిషయ
జ్ఞానమానదు, అనుభవ వర్యంతా-భగవదనుభవవర్యనైయా యిరుక్కిఱదు, భోగ
రూపైయాయరుత్తు మెక్తై.

(౩) తత్వవర్ణాశ్రమాద్యను రూపమాక పనుష్ఠిక్తైయైయరుజీ-ర్ (అవ
ర్కళనుష్ఠానజ్జలి) లిత్యాదియాల్ తత్వవర్ణాశ్రమాద్యనురూపమాన వెన్టుదిల్
ప్రమాణం ‘యావాన్త’ ఇతి. సర్వతః పరిపూర్ణోదకమాన, ఉదకే-తటాకాది
యిల్, యావాన్తః-ప్రయోజనమ్, తావదేగ్రాహ్యమెక్తై. (వి॥ నెరుజ్జి-ఆవి
క్లేషమ్) జాతి-గోత్రమ్, పురశ్చుడత్వాదికరాదల్ (ప్ర॥వర్ణః-బ్రాహ్మణ్యది,
అశ్రమః-బ్రహ్మచర్యాది, జాతి, దేవత్వాది-గుణః జ్ఞానశ-క్త్యాది, చరణాది
రాదికర్ణాధి) అనుష్ఠిత్తు-ల్యప్పావేదివివక్షితిమ్.

(౪) జ్ఞానానుష్ఠానస్థానాల్లరుమ్ అహజ్ఞౌరమమకారాదికళై పరిహరి
క్తైయైక్యాట్టుకిరాల్ (ఇవ్వనుష్ఠానాదికళై) ఇత్యాదియాల్. (వి॥ అనుష్ఠానాదికళైయ
డైయోమ్-అనుష్ఠానాదిను స్తః, పడుకుట్టికళై-ఉపరిశిధానయుక్తగర్తాని (స॥స్వ
నాశకగర్తా) “గర్తంపతిష్యామీత్యేవమన్తతా దాత్మానంజగుషే ” దిత్తు
క్తవత్తా (ప్ర॥అస్మిన్ని పతేయురిత్తుపరి శిధానపూర్వకం కృతేగర్తపతనంయథా
నభవేత్తథా.) మున్నడిపార్త్తునడక్కువుమ్ పురఃపాదన్యాస దేశంగృహ్త్వా

“కశైవాయ్ తున్బజులై యాతొఱివాయ్ కశైకణ్మదీ
 లేపుకలొన్జిల్లవడియే” “ఆవిక్కోర్ పద్యుమ్మొన్జి
 లాలజీకిన్జి లే” “కత్తైవకళే పిణ్ శెన్జు” “కుళిత్తుమ్మాన్జనలై
 యోమ్పుమ్” “కులజ్జళాయవీరిరణ్ణి” “ఏత్తైయేతిలక్” “ప
 ద్దీదీలొన్జుమి లే” “తరుతుయర న్దడాయే” “ఎన్జిపాట్టుక్క
 లిలుమ్” “ననర్దునిన్జొన్జు” “ఎన్జిణ్ణోక త్రిబుమ్మివకళళరుళిచ్చెయ్ద
 కార్పణ్యత్తిక్ కవడుకశై యెల్లామ్ అపలమ్మిత్తుక్కొన్జుపోరవుమ్

కశైవాయిత్యాది. భోస్వామి? నీతుకబమ్-సంలారదుఃఖత్తై, పోళ్ళవాయ్, కశై
 యాదొఱివాయ్-అన్జియేపోళ్ళాదొఱివాయ్, వేరురక్షకాన్దరమెనక్కిలై ఎకన్.
 (ప్ర॥దుఃఖంనివర్తయమానాత్వద్వ్యతిరిక్తః కోపిమమదుఃఖనివర్తకోనాస్తి) పుక
 లొన్జిల్లవడియే-శరణ్యాన్దరమిల్లాదవడియే, (ప్ర॥వి॥గత్వన్దర శూన్యోఽ
 హమ్) ఆవిక్కోర్ పత్తుక్కొన్జు-ఎన్నాత్మాపుక్కొరు అపలమ్మనశాబై, నిన్జిలా లరికిన్జి
 లక్-దేవరీయల్లామలమీ. (ప్ర॥ఆత్మన ఉపస్మృతయా ఆశ్రయణీయం
 త్వద్వ్యతిరిక్తం కంచన నజానామీత్యర్థః) కత్తైవకళే పిణ్ శెన్జు-(స్వా॥శేవలము
 దరపోషణార్థమ్, కరైవకళే-గోక్కశై, పిణ్ శెన్జెన్జెపడి. (వి) గవాంపశ్చా
 ధ్వావసంకృత్వా) కుళిత్తుత్తాది, కుళిత్తు-స్నానమ్మణ్ణి, మూన్జనలై-త్రేతాగ్నియై
 ఓమ్మకై-పరిచరైక్కు-యాకిఱి, కురికొళన్దణమైతన్నై-సావధానతోడే నడత్తు
 వేణ్డుమ్ బ్రాహ్మణకర్మలై, ఒళిత్తై-పరిత్యజిత్రే. ఎకణ్ణిలై-ఎన్నెన్జాత్తు
 స్పరూపమ్. ఆత్మస్వరూపజ్ఞానముమిలై. నికణ్ణమ్-దేవరీడత్తిలుమ్, పత్తన
 శ్లే-భక్తియైయదైయేనలై-కులగ్ధాయవీరిరణ్ణి-బ్రాహ్మణాదివర్ణగ్రాహి
 నాలిలుమ్, పిణ్దవనల్లే. ఏత్తైత్తాది. ఏత్తై-భీరు, అజ్జరెన్జపడి. ఏదిలక్-
 విద్యేషి, కీర్తమక-హీనజాతి. పద్దీదీత్తాది, ఇట్టుపద్య గ్రామదు సుకృతమ్.
 అపాశ్రయమానాలాన్జు మిల్లదవక్. తరుతుయర న్దడాయే-కర్మన్దరకిఱిదుః
 ఖత్తై నీపోక్కాయేలుమ్, నికళరణ్ణిలో శరణిలై-దేవరీ తిరుపడికశైయైయ
 వేరోరు ఉపాయమై. ఇవర్కళే-ఆచార్యర్కళే, (స్వా॥కీర్తించున్న నమ్మా
 ధీవార్ నాథమునికళగిట్టార్. కపడుకళే-శాబైకళే, భేదగ్ధై యెన్జపడి (వి)
 కార్పణ్యప్రకారభేదా నిత్యగ్గి. అపలమ్మిత్తుక్కొన్జుపోరవుమ్ ప్రాప్తమిశ్య
 స్వయః)

ఇష్టసి తనక్కనాదికాలమ్ పిఱన్ద అన్నరత్తైయుమ్ అతడియా
కప్పిన్దకైజ్జగ్గర్యత్తైయుమ్ పార్ త్తు “పాయ్విన్దఞానముమ్
పొల్లావొమ్మొక్కు మమ్మొక్కుడమ్మమ్” ఎన్దలబ్బొమ్మమ్ ని
రేవ్దద్రాచుర్యత్తైలేఅవసన్ననాకాదే “ఉయిరళిప్పా నెన్ని
న్ద యోనియు మాయ్ప్పిఱన్దా యిమైయోర్తలైవా” ఎన్దిఱ
పడియేఎత్తిర్ శూఠ్తర్ పుక్కునిట్టిఱశెరణ్యనుడైయ తాయ్ములై
ప్పార్ పోలే పఞ్చతమముమాయ్ ప్రియతమముమానడవదేశ
త్తైలేతెన్దలవతారరహస్యాదిక భాషిఱత్తీర్జ్జలైయవగాహిత్తు త్తేతి

(౬) కట్టిన్ద స్వాస్థరత్తైయై నిన్దైతునుఱిభియాదే యెన్దత్తైక్కాట్టుకిఱార్
(ఇష్టదీతనక్కి) త్యాదియార్. (వి॥ఇట్టన్దకైజ్జగ్గర్యత్తైయుమ్-విస్పష్టకైజ్జగ్గర్య
కుపి) పాయ్విన్దఞానముమ్-దేహత్తిలాత్మఞానాదికళ్, పొల్లావొమ్మొక్కుమ్-త
త్ప్రయుక్తదురాచారముమ్, (వి॥నాశరహిత దుర్వాసనెత్తికేచిత్) అమ్మొక్కుడ
మ్మమ్-తథేతుకమాన కులిస శరీరముమ్ - ఇన్నిన్ననీర్మై-ఇష్టదిన్దసాంసారిక
స్వభావత్తై ఎక్కై. అలత్త-వాయ్పులత్త. (వి॥వివంప్రలాపకర నిరేవ్దదబాహు
శ్యేన, అవసన్ననాకాదే-కార్నరునాఘ్నవన్నేవ- గతేశోకోన కర్తవ్య ఇతి
న్యాయాదవసాదస్య ప్రయోబనాభావాత్కైజ్జగ్గర్యవిరోధిత్యాన్వేతిభావః.)

అ ౬॥

అవతారరహస్యసిద్ధ భగవత్పాలభ్యానుసంధానత్తై తేరియెన్ద
నైయరుళిగిర్ (ఉయిరళిప్పా) నిత్యాదియార్. (వి॥ఉయిరళిప్పా-సంసారి
దేతన సంరక్షణార్థమేవ, ఎన్నిన్దయోనియుమాయ్-దేవతిర్యక్తునుమ్యద్యనేక
జాతిమాన్, పిఱన్దాయ్-అవత్తిర్దవాన్, ఇమైయోర్తలైచా-నిత్యసూరిణాంస్వా
మిన్. ఎదిర్ శూఠ్తర్ పుక్కునిట్టిఱ-పలాయమాన గ్రహణార్థమభిముఖమాగత్య
స్థితవత్సన్నిహితస్య.) ఇవన్దేజాతియిలేవునుగాలుడున్దజాతియిలే ఎదిరవత్తేత్తువరు
కైఎన్దిఱశూఠ్తర్. ఉవదేశత్తైలే-“బహూనిమేవ్యతీతాని జన్మానితవచార్జునే.”
త్యాదిరూపత్తైలే ఎక్కై. అవతార రహస్యమావదు “అవతారస్య సత్యత్వముఱ
హత్స్వస్వభావతా” ఇత్యాదికళ్. (వి॥ప్ర॥ద్వావిమాపురుషులొకే-చిభర్త్య
వ్యయ యశ్వరః॥యోమామేవమ సమ్మాధో-కృతకృత్యశ్చభారత” ఇత్యుక్త
పురుషోత్తమ విద్యా ఆదికబద్ధగ్రాహ్య.) తేరి-పూర్వత్తిలిఱిపు మఱమ్మమ్మడి
అశ్వసిత్తుక్కొట్టు.

“ఉత్తమేచే ద్వయసి సాధువృత్తః” ఎన్టుమ్
 “దురాచారోపి సర్వాశీ కృతఘ్నో నాస్తికః పురా సమా
 శ్రయే దాదిదేవం శ్రద్ధయా శరణంయది॥నిర్దోషం విధితాజ
 స్తు ప్రభావాత్పరమాత్మనః” ఎన్టుమ్ “యద్భ్రష్టకల్పని
 యుతానుభవే ప్యనాశ్యం తత్కిల్బిపం సృజతి జన్తుహిణా
 థే॥ ఏవం సదా సకలజన్తుసు సాపరాసం యోమ్యస్య హి
 తదభిసన్ని విరామమాత్రాత్” ఎన్టుమ్ “ప్రవహత్యేవహిజలే
 సేతుః కార్యోవిజానతా” ఎన్టుమ్ “మాఘమోరిడ త్రిలుమ్
 వక్తోడు మాల్ వదువలమ్” ఎన్టుమ్ శొల్లుకిట న్యాయ
 త్రాలే గతత్తుక్కుశోకియాదే గతమాన అయోగ్యతైయై
 క్కణ్డకలపుమ్పూరాతే ఆపర్యసుయోజ్యమాయ్ అనవధిక
 మాన శర్యప్రభావత్రాలే ఇప్పోదుపిజన్త యోగ్యతైయై

అ || ౬ ||
 ౨-౪-౪ గతమానపయోగ్యతై యైక్కణ్డకలాపైయైయమ్, ఇప్పోదు

పిఱ్ఱయోగ్యతైయై అనుసన్ధిక్కుయైయమ్ ఆగామికైక్కగ్యతై ఇల్లవాపైయై
 యమ్ సప్రమాణమాకాత్కాట్టుకిరాత్ (ఉత్తమేచే) దిత్వాదియల్. “యద్యా
 వనెచరతి విభ్రమేణ సద్వాఽసద్వా యాదృశంవాయథావా॥ఉత్తమేచేద్వయ
 సిసాధువృత్తస్తదేవాస్యభవతి నేతరాణి” ఎన్టుభోధాయన వచనమ్. (సాన్వ॥
 ‘ప్రవహత్యేవహి’ ఎన్టుదు ఇన్ద్రియాణాం విషయాన్తర సఘ్నరూపకైక్కర్క
 విరోధినిరసనేన కైక్కర్యావిచ్చేదే ప్రమాణమ్) ముల్మయపై ఇతరక్కళిల్ ప్ర
 మాణమ్. ఉత్తమేవయసి-వార్థకే, సాధువృత్తనానానాకిలుమ్, సభగవాత్ తద
 భిసన్ని విరామమాత్రాత్-కిల్పిపాభిసన్నియై విట్టమాత్రత్రాల్ మాఘమోరిడత్రిలుమ్
 మరణావస్థయిలేయాకిలుమ్, వణక్కోడు-భగవత్సమశ్రయణోడే, మాల్ వదు.

మరిప్పదు, వలమ్-శ్రేష్ఠమ్. (వి॥అకలపుమ్పూరాదే-ఏతావత్పర్యస్తం పృథైవకై
 క్కర్కధనం సప్రాప్తవానితి విక్లవమవిచారైశ్చవ.) అపర్యసుయోజ్యమితి—
 (సాన్వ॥ “నిర్దోషం విధి తంజన్తం ప్రభావా త్పరమాత్మనః” ఎన్లిజప్రభావమ్
 “సాన్వతస్త్వమైశ్వర మపర్యసుయోజ్యమావళి” ఎన్లిజపడియే పర్యసుయోగా
 సర్వమైష్టపడి. (సం) అనువృత్తాపరాధిసమపి నివృత్తాపరాధ తయాఽనాదిసిద్ధ
 యోగ్యతాస్వభావ మప్యత్వస్తయోగ్యత్యేన, అనాదితయాఽతివృత్తకైక్క
 ర్యాదిక మప్యనువృత్తకైక్కర్యాది మత్తయా స్వీకరణానుగుణత్వంప్రభావస్యా

కృణ్ణవమకుజినీరుకృణ్ణైకోయమ్ కణ్ణిలేయివ్వవన్థేకను
 రూపమాన ఆహ్లానుజ్ఞానువర్తనమాకిఱ కైజ్జుర్యానుభవత్తై
 యిహవాదే ముడియానిల్ పడియే విడాయ్ త్తకరణజ్జలై సాత్తి
 కాహార సేవాదికళాలే యోగ్యజ్జళాక్కి ప్రాప్తజ్జళాన అను
 భవజ్జళిలేమూట్టి అయోగ్యవిషయాన్తరజ్జళిల్ పట్టిపుక్కవాస
 నైకత్తై మాల్ బువిక్కపుమ్-అక్కరైయిర్ అభిమత దేశ
 త్తుక్కుచప్పిక ఓడమ్ పార్ త్తిరుప్పార్ నిన్దైత్తహోదు విడవా
 న్ణాద పణబన్ధద్యూత త్తిలిళియా దేవేణీనమట్టిలే త్తలైక్కట్టుకై

పర్యనుయోగ్యత్వ మనంధికత్వంచ.) పర్యనుయోగ్యుక్తుక్కు. పరిచోదనత్తుక్కు
 విషయమాయ్ ; యోగ్యత్తైయైక్కణ్ణాణకి ఎష్టుశేవమ్. (విల్లవరుకిఱనీరుకృణ్ణై
 కోయిక్కణ్ణిలే-ఆగమిష్యజ్జలధారణార్థనేతుబన్ధన్యామేన) ఇష్యనన్దై-ముముక్షు
 త్వాపక్ష్మై. (విల్లఇహ్వాదే-అత్వత్వైవ.)

అ || ౬ ||
 ౫

ఇని యిన్దియన్దై భగవత్సేవాయోగ్యమాక్కు కైయైక్కాట్టుకి

రాత్ (ముడియానిల్ పడియే) ఇత్యాది. ముడియానే ఎష్టతిరువాయ్ మొట్టి
 యిల్ పడియే. ఇది లాట్టివారుడైయ కరణన్దై విడాయ్ త్తపడి ఇట్టుకిఱదు.
 “ఎష్టుకిఱక్కు-మెన్నెజ్జుమే” “ఎష్టుమెప్పోదుమెస వాళకమే” “ఎష్టుతడవుమెక
 కైకశే” ఇత్యాదియల్ భగవదనుభవాలాభల్లో విడాయ్ త్తవైయై, సాత్తి
 కాహార సేవాదికళ-విపేక విమాతాదికళ అనుభవజ్జళిలే-అనుభవజ్జళిలే-సాత్తి
 లిల్ మూట్టియైష్టపడి. (విల్లపట్టిపుక్క వాసనకల్ మూల్ బువిక్కపుమ్. స్వరస
 లోవిషయేషు ప్రసరద్యాసనా నివర్తనంచప్రాప్తమితిసమ్మత్యః. గవాదీనాంని
 వారకాథావే స్వేచ్ఛయా సస్యాదిభక్షణం ‘పట్టిపుక్క’ శబ్దార్థః.)

అ || ౬ ||
 ౭

ఇనిభగవత్ప్రీత్యర్థమాక వాఙ్మానుజ్ఞాకైక్కర్యజ్జలైయథాశాస్త్ర

మనుష్టికరేణుమెకైయైక్కాట్టుకిరాత్ సచ్చస్తాన్తమాక. ముష్టగృష్టాన్తతై
 కాట్టుకిరాత్ (అక్కరైయి) లిత్యాదియల్. (విల్లఅక్కరైయిల్-పరతీత, అ
 భిమతదేశత్తుక్కు-పొప్పక అభిమతదేశగమనాయ, ఓడమ్పార్ త్తిరుప్పార్-పరతీత
 గత తర్వాగమనంప్రతీక్షమాణా రాజమమరాః, తాణ్ నిన్దైత్తహోదు. స్వసక్కు
 ల్పితసమయే, విడవోణ్ణాదత్వత్తుమయోగ్య, పణబన్ధద్యూత త్తిలే, ఇట్టియాదే-
 అప్రతిక్షేప్త, పణబన్ధద్యూతే ప్రవిష్టాశ్చే త్తమయబన్ధానురోధనసమాప్తీః ప్రా
 గ్విహాయ గమనాయోగాదితిభావః. వేణీనమట్టిలే-అపేక్షితకాలే, పరైక్కట్టుకై

క్రీడాన విహారద్యుత్తతిలే యిహీంద్రాలుమ్ ద్యుత్తశాస్త్ర
 త్రికపడియే యడితప్పాదే కరువికళ్ వైక్కుమాప్పోలేఅజ్ఞా
 నుజ్ఞేకశాలే యడిమైకొఘ్కుకిఱ శాసితావినుడైయ శాసనత్తు
 కుప్పొరుద్దిన కాలవిశేషాదినియతమాన కైజ్జుర్యతై పిత్ర
 పరిహారార్థమాకక్షీరసేవై వజ్జువారై ప్పొలన్తి కేల అయ
 త్నలబ్ధమాన బౌషధత్తాలేఅవిశేష్యితమాకఱగ్యమ్ పెన్ద
 వరీకళ్ పాల్ వాత్తుకణ్ణమాప్పోలే ఉకన్దుపణ్ణవుమ్-అప్పొదు
 నిత్యసిద్ధేతదాకారే తత్పరత్వైచ పాషరాయస్యాస్తిసత్తా

కాణుమ్ - దృష్టసమాప్తికే, విహారద్యుత్తతిలే-విహారద్యుత్తే) ఇత్తాల దా
 ట్టాన్తికత్తిల్ ప్రపన్నక్ ఫలాస్తరసాధన రూపానుజ్ఞాకైగ్ర్యన్తి లిఱ్ఱియల్,
 తకప్రార్థభోగమాత్రావసానత్తిల్ ప్రాప్యదేశతుక్కుప్పొక వరిదాయరు
 క్రైయల్ స్వయం ప్రయోజన రూపానుజ్ఞాకైగ్ర్యన్తి లిఱ్ఱియక్కడవ
 నెన్టు తోన్దుకిఱదు. ఇదుకాలజోగూద ప్రపన్ననిలొచ్చున్దు. (వి||ద్యుగ్గి
 తశాస్త్రత్రికపడియే-ద్యుత్తశాస్త్ర ప్రకారేణ, అడితిప్పాదే-మూలానతిక్రమేణ
 కరువి-శారకాణ్,) కరువికళ్-రథగజ తురగపదాదిరూపసాధనగ్ధళ్, ఇవత్తిల్-ర
 థత్తికగతి మూలైయడియేనడత్తవేణుమ్, గజత్తిసడి శక్తైవయాకసడత్తవేణుమ్
 తురగత్తిసడివక్రగతియాకసడత్తుకై; అప్పడియే ఇజ్జుమ్భగపచ్చాస్త్రాదికళిలొన్న
 కాలవిశేష దేశవిశేషాదికళోడైకైగ్ర్యన్తి నడత్తవేణుమ్ (వి||వైక్కుమా
 ప్పొలే-యధాపాతయ నితథా, అడిమైకొఘ్కుకిఱ-కైగ్ర్యన్తిస్వీకర్తురి, శాసితావిను
 డైయ-శాసనకస్యభగవతరి, పొరుద్దిన-అనుగుణరి, యికాలవిశేషాది స్తేననియతం-
 నియన్తిత్వమ్. (ప్ర) కాలవిశేషాది దేశాధికార్యాది రాదిశక్త్యురరి.)

అ || ౬ ||

ఇని స్వయంప్రయోజనమాక వసుష్టిక-వేణుమెన్టు ముత్తై

కాట్టుకిరార్ (పిత్రపరిహారార్థమాక) విత్యాదియల్. పిత్రపరిహారార్థమాకక్షీర
 సేవైవజ్జువారుడైయ క్షీరసేవైపిత్రపరిహారరూప ఫలాస్తరార్థమయి కేయరు
 వున్దు; అప్పడియన్తికే. ఆయత్నలభ్యత్యాది=ఇత్తాల దాట్టాన్తికత్తిల్
 లభితపద్ధమ్ సులభమాన వీశ్వర కృపైయాకిఱ బౌషధత్తాలే రోగనివృత్తియై పెన్
 దువరగళ్ ప్రపన్నర్. ఇవరగ్రుమ్ స్వయం ప్రయోజనమాక పుకన్దు వజ్జు
 వేణుమెన్టై. పెన్దవరీకళ్-ప్రాప్తరానవరగళ్.

౭||అ|| ఇని యికైగ్ర్యన్తి అర్చనతారత్తిలేవజ్జువేణుమెన్దుకొలి
 ఓరధికార విశేషత్తుకాకఅర్చనతారమ్సాన్నిధ్యతైవజ్జుమదిన్ ప్రమాణకొలి

హృదయే తప్యాసాసన్నిధిం ప్రజేత్ ” ఎన్టుమ్ “ యథా సా
ముద్రమమ్బాబై స్సవప్త మేత్యుపభోగ్యతాం । తద్దేవహిమ
నుష్ఠాణాంభ కేస్త్యమ్భావితోహరిః ” ఎన్టుమ్ శొల్లుకిఱవడియే
ఓరధికారి విశేషత్తుక్కాకి సాన్నిధ్యాదికలై వ్వుణ్ణి పరమైకా
నియాన తన్నై యేకస్తువన్దు అర్చావతారిమ్ పణ్ణియరు
కిఱ ఎమ్మెరుమాకై మక్కిలిలే “ సర్వాతిశాయ పాదుణ్యం
సాస్థితం మంత్రబింబయోః ” ఎన్ది అ పూ ర్తియుమ్ ”

ట్రాకిరాల్ (అప్పది) త్యాదియాల్. అప్పదు-స్వయం ప్రయోజనత్యేన పణ్ణ
మ్మోను. నిత్యసిద్ధతి-ఇదు పామగరసంహితైయిల్ బ్రహ్మవైకుంఠభగవ
ద్వచనమ్ భోపామగర-బ్రహ్మకై, యాదారువధికారికుక్కు, నిత్యసిద్ధి-పరవా
సుదేవస్యతస్య భగవతోద్వి ముగ్ధకైగ్రహే, తస్యభగవతః పరత్వేచ; యద్వా
తస్య విగ్రహస్య స్వరూపాదిభ్యః పరత్వేచవిషయే, హృదయే సత్తైఽస్తి-అస్తితి
సత్తావిషయ బద్ధిరస్తి, తస్యమహాత్మనః, అసౌ-భగవాత్, సన్నిధిం ప్రజేత్-విగ్ర
హపరత్వాభ్యాం విశిష్టస్సర్పా రూపేణసన్నిధిరేవకై.

ఇని యొరుమహాత్మావాన వధికారియై క్కుఱత్తు సన్నిహితనాన వర్చా
రూపియాన భగవాత్ సర్వోపద్యేనా మెన్టుమిడతై సదృష్టాన్త మాకతాట్టుకి
రాల్ (యథే)తి. సాముద్రమ్-లవణత్యేన అనువద్యేమాన సముద్రజలముమ్
మేమగ్ధురాలి స్పృగ్గిక్కుప్పట్టు సావదుతైయై యదైస్తవస్వరూపుము వద్యేమామ్;
అప్పడియే భక్తిమాన్ద్రాన మహాభాగవతిరాలి సగూవిక్కుప్పట్టు, అర్చారూపేణ
ప్రతిష్ఠాపిత్తు సమారాధిక్కుప్పట్టుభగవాత్. ఇన్దవంశం సాన్నిధ్యం పణ్ణికైయిల్
సమ్మతి. సర్వరుక్కు ముపభోగ్యతైయై ఆజ్ఞాసుజ్ఞాకైఽగ్రగ్ధరాలి నేవ్యత్వతై
యదైయుమెకైగై, ఓరధికారి విశేషత్తుక్కాక- దేవగ్నిసిద్ధదునువ్యోకళిల్ ప్ర
హ్లాదనారదభృగుమార్కండేయాదికళుమ్ శ్రీసాధముని యామున యతిపరాదికళు
మకిఱవివరాక్కు, తన్నైయుకన్దు అర్చావతారమ్మణ్ణి యరుకిఱ-అవ్వో అధి
కారికలై వ్యాజీకలగు తన్నైయుజ్జీవిప్పికైక్కుక్కాక మ్మొన్దురుగినదాక వేణ్ణి
బుమెన్టుకరుత్తు. అప్పడిప్పట్టు వెమ్మెరుమాక్ పక్కిలిలెకైగై, (ప్రతిన్నైయు
కన్దుఽన్ద-స్వోన్మిత్తి శ్రీత్యాగకళ్యే.)

౮॥అ॥ ఇని అర్చావతార త్తిక గుణపూర్తి, పావనత్వ విరోధినివర్తక
త్వ ఆశ్రితపారతత్త్యభోగ్యత్వాదికళ విజ్ఞేయిరుక్కుయిల్ ప్రమాణ్యతై య
దైకేకాట్టుకిరాల్ (సర్వాతిశాయ) త్యాదియాల్. మన్దబిచ్చయోః-(స్వా
మానే, బిమ్మే-బిమ్మధిహితరిచ,) పాదుణ్యమ్-(పార్వత్యేభ్యః) సర్వాతిశాయ

“అపీశాన్మౌలిపర్యంతం పశ్యతఃపురుషోత్తమమ్ । పాతకాన్యాశు
 నశ్యంతి కింపునస్తూపపాతకమ్ ” ఎన్నిచ పాపనశమత్వత్వైయుమ్, “సంద
 ర్శనా దకన్మాచ్చ పుంసాం సంమూఢచేతసామ్ । కురాసనా కుబు
 ధిశ్చ కుతర్కనిచయశ్చయః ॥ కుపే తుశ్చ కుభావశ్చ నాస్తికత్వం
 లయం వ్రజేత్ ” ఎన్నిచపడియే ప్రత్యక్షాదిప్రమాణత్రయత్తిలుమ్

పద్మశాః; సర్వేభ్యః పరత్వాదిభ్యోఽతిశయి, సమూర్థం సిగ్మమేకైగై. పా
 వనత్వే ప్రమాణ “మాపీరా” దితి=అపీరాత్-శ్రీపాపపితమారభ్య, మాశి.-కీరీటమ్,
 కేళబుగ్గోవా; అపాపతలమ స్వరం పురుషోత్తమం పశ్యతః పుంసః పాతకాని
 మహంత్యపి నశ్యంతి, వ్యామోహాది విరోధి నివర్తకత్వే ప్రమాణం సందర్శ
 నాదితి = సమూర్థచేతసామ్ - పాపరాశామపి, పుంసా మాకస్మిక సంపర్శన
 త్తాయిమ్ కువాసనాపి నశ్యమేకైగై ప్రత్యక్షత్తిత్ హేతుత్వేన వరుమ్
 కువాసనైయుమ్ అదికో ఫలమాన కుయుక్తియుమ్, అనుమాన విషయత్తిలన్వర్తేతు
 వాన కువాప్తియాత్ వరుమ్ కుభావముమ్ కుత్సితసాగ్య నిశ్చయముమ్, అమత్తి
 లో కుతర్క సమూహత్తాలో వరుమ్ కువాకార్య నిర్ణయము మేకైగై. యద్వా ప్ర
 త్యక్షత్తాలో వరుమ్ కుబుద్ధియుమ్, కువాసనైయుమ్, అనుమానత్తాలో వరుమ్ కు
 హేతుక్కుళు మత్తాలో వరుమ్ కుతర్కజుళుమ్, అమత్తాలో వరుమ్ కుభావముమ్
 భక్త్యభావముమ్, అత్తాలో వరుమ్ నాస్తికత్వము మాతలో. హేతుఫలభావత్తాలే-
 కార్యకారణ భావత్తాలేకైగై. మతియక్కుమ్- బుద్ధివ్యామోహమ్, మరుద్దాయ -
 నివర్తకమాయేకైగై. కువాసనా (సావి॥ కుబుద్ధిరూప) ప్రత్యక్షభ్రమహే
 తుః - కుబుద్ధిః ప్రత్యక్ష భ్రమ, కుతర్కనిచయః అనుమానభ్రమహేతుః, కు
 హేతురనుమానభ్రమ, కుభావోనాస్తికత్వహేతు శ్చిత్త దోషః, నాస్తికత్వం
 యథావస్థితస్తాధికవిపరీతభ్రమః. (వి) ప్రత్యక్షాది ప్రమాణత్రయత్తిలుమ్
 హేతు ఫల భావత్తాలే వరుమ్ - ప్రత్యక్షాది ప్రమాణత్రయే హేతుతయా ఫలతి
 యాచ ప్రాప్తానా, మితి వ్యామోహ విశేషణమ్. తత్ర ప్రత్యక్షాది ప్రమాణే
 కువాసనాకరణదోషః, తత్ఫలం కుబుద్ధి, అనుమానప్రమాణేకుతర్కః - వ్యాప్తి
 భావస్తర్క కరణ విరోధః, తత్ఫలం కుభావః - విపరీత తాత్పర్యజ్ఞానమ్. అత్రకు

హేతుఫలభావతాతే వసుమే మదిమయక్కుక్కశైల్లాత్తుక్కుమ్ మరు
ద్దాయుర్కుఁజ పడియైయుమ్ “యేయథా మాం ప్రపద్యంతే తాం
స్తథైవ భజామ్యహమ్” ఎత్తుమ్ “తమరుకద్దదెప్పురువమ్” ఎన్నిఱ
పాట్రిలుమ్ శొల్లుకిఱపడియే వాఱ్ఱునసాపరిచ్చేద్యమాన అశ్రిత
పారతన్యత్రైయుమ్ “కణ్డకకళి మల్లొన్ఱిన్ఱైక్కాణావే” ఎ

వాసనయాదేహత్య భ్రమః కుతర్కమూలకః, సావయవత్వే అనిత్యత్వ మితిక్షణం
శ మప్యనిత్య మిత్యాదినిశ్చయః. కుహేతుభావః కుభావశ్చ “తత్త్వ మసాహ” య
సర్వేషాం వాక్యానా మద్యతే బ్రహ్మణి తాత్పర్య మిత్యాది నిశ్చయః. తత్ఫలం
నాస్తికత్వంచ యం ప్రతేదిత్యర్థః. మతిమయక్కుక్కశైల్లాత్తుక్కుమ్ — బుద్ధి
వ్యామోహానాం సర్వేషామ్. (సాహిత్యం) కుహేతు రిమమాన భ్రమః, కుభావస్తాత్ప
ర్య భ్రమః, నాస్తికత్వమ్ - వాస్తికత్వహేతు ర్వాక్యార్థభ్రమః ఇని అశ్రిత పా
రతంత్యే ప్రమాణమ్ “యేయథావా” మితి = యే - కేచన, యథా - కాల
తో దేశత ఉపకరణైశ్చానసరేనసరేవా యోగ్యదేశే ౨యోగ్యదేశేవా అ
ర్హాదిమత్రేణవా హోమోపకరణేనవా స్వయంవా ౩స్వేనవా, మామారాధయ
న్తి, తాంస్తథైవభజామి - తత్తచ్చిత్తానుగుణమేవ ఆరాధన వినియోగిణామి ఏకైకైః,
(వి) తమర్ - అశ్రితైః, ఉకనదే - అభిలషితమేన, ఉనువమ్ - విగ్రహః, తది
చ్ఛాసుసారి విగ్రహవానితి తదర్థం. (గీ) తమర్ - అశ్రితర్, ఉకన దెవ్యురువమ్ -
ఎత్తై త్తత్ తిరుమేనియాక వుకన్దార్కళి అత్తయే తనక్కు తిరుమేనియాక,
ఆత్మీయాక్ - చక్రాయుధక్, నిర్ముక్. తమరుకనదప్పేర్ - ఏన తిరునామత్తై
యుకన్దార్కళి, అప్పేరయైదైయ నామ్ సర్వేశ్వరక్. తమరుకన్ద దవ్వణమ్ -
ఎన్ద ప్రకారత్తై పరినాకవాపల్ నులధనాక వాపల్ నియన్దావాకవాపల్ నియా
మ్యనాక వాదలుకప్పర్, శిన్ఱిత్తు - అరుసన్ఱిత్తు, ఇమైయదే - ఇమైక్కొట్టాద
అధ్యపన్ఱిత్తు, ఇరుప్పర్ - ఇరుప్పారాకల్. యద్వా నీలమేఘశ్యామత్యేన హి
ణ్యయ విగ్రహాత్వేనవా అన్ద ప్రకార విశిష్టసేయామేకైః. ఇని భోగ్యతామూ
లాకర్షకత్వతై యదభిప్రాయకరార్ (కణ్డకణ) రిత్యాదియార్ అణియరదై
న్ద మువన్దైక్కణ్డకళి మల్లొన్ఱిన్ఱైక్కాణా - భూలోకాలక్కూరి సూతనాన

నిఱు ఆకర్షకత్వత్వైయు మనుసంధిత్తు “సతీవప్రియభర్తారం జననీవ స్త
నన్ధయమ్ ! ఆచార్యం?మ్యవ నిమిత్తం మిత్రవ ల్లాశయేద్ధరిమ్॥ స్వా
మిత్యేన సుహృత్వేన గుసత్వేనచ సర్వదా । పితృత్వేన తథా భా
వోః మాతృత్వేనచ మాధవః ॥ యథా యువానం రాజానం
యథాచ మవహస్తి నమ్ । యథా ప్రియూతిథిం యోగ్యం భగవం
తం తథాఽర్చయేత్ ॥ యథాచ పుత్రం దయితం తద్దైవోపచరే
ద్ధరిమ్” ఎన్నిఱవడియే అవోపమృద్ధనర్గ పరత్వశాలభ్యానికళుక్కు- అ

అవర్ణనాఽఱు ఎనక్కసాధారణామృతత్వై ఆనుభవితై కణ్ణానమ మత్తొరు విషయై
ఒరు శరక్కాక కాణ్కఱుదిలై ఎక్కొగై (వి॥ ఎన్నముచనై - వీతవమృతమ్,
కణ్ణకణ్ణో - పశ్యతీ చక్షుషీ, ఇని - ఇతః పరమ్, మత్తొస్తు - ఇతోఽన్యత్,
కానావే - నసశ్యతః.) ఆకర్షకత్వమ్ - మనోహరత్వమ్. ఇని అవోపమృద్ధాని
కళుక్కునురూపమాక వర్తిక్కవేణుమెన్లు మదిల్ ప్రమాణక్కొట్టుంరార్. అదిల్
సర్వవిధ బన్ధుత్వేన సమర్చ్యత్వే ప్రమాణజ్ఞో సతీవేత్వాది = సతీ - పతివ్రతై,
లా యేత్ - ఉపచరేత్, ఆరాధన వేళాయాంభావ్యః - అనుసంధేయః (స్వా)
సతీవేత్వాది - సతీ, పతివ్రతా - లా/యేత్, ఉపచరేత్. భావ్యః = ఆ
రాధన వేళాయాం మాతృత్వానినానుసంధేయః. సంబంధ వగానురూపా
రాధనే ప్రమాణ మిదమ్. పరత్వాను రూపత్వే ప్రమాణం యథాయువాన మితి
రాజా నంహి భీత్యా రాధయంతి, మవహస్తి న మపి తథా. సౌలభ్యాను రూపత్వే
ప్రమాణం యథాప్రియూతిథిమితి. ప్రియూతిథింహి సౌలభ్యాది గుణాను సంధాన
జనిత భక్త్యాఽఽరాధయంతి. అదిశబ గ్రాహ్య స్నేహ విశేషారాధనత్తిల్ ప్రమా
ణమ్ యథాచ పుత్రమితి. ఆక్రయాల్ మధున్య పూర్తి పావనత్వ కువాసననాదివి
రోధి నివర్తకత్వా శీత పారతంత్ర్య చిత్రాలంబన సౌకర్యాది ప్రలక్షణ్య యోగ
త్రాలే పరవిగ్రహాదికైక్కొట్టిల్ అర్చయిలే తానే కంకర్య ముచిత మెన్లు
కరుత్తు. జననీవస్త నంధయమిత్వాదికళుమ్ తత్తత్సంబంధ సౌలభ్యాది గుణాను
రూపారాధన ప్రాపకజ్ఞాకైయాలే విరోధముమిలై యెన్లుకరుత్తు. (వి) సంబంధ

నుసూపమాన నృత్యయైః పుణ్యపుష్పైః; అపొసృత తదాహి యత్కార్యము
ముపైతి కించి దుపాయచుదోపచ్యుతం మహర్హమ్ । స పాదుకా

నగేక స్వామిత్వ సుకృత్వ సర్వవిగ బుధుత్వాదే భాగవతి ప్రమాణ సిద్ధత్వా
తత్తదాకారానుగుణ పరత్వ సౌలభ్య వ్యమిసారే, “యథాయువానం రాజాన”
మిత్యాద్యుక్తపకారే, క్రొక్కర్యం కరుణముచిత మిత్యభావం, సతీ ప్రియభావా
లం యథానురాగాదుపచరేత్, జననీ స్తనంధయం యథావాత్సల్యాదుపచరేత్
నత్యేగ్దేవోరప ప్రితిర్వాత్సల్యమ్. ఆచార్యం శిష్యాభావభక్తియపచరేత్, మిత్రం
యథాస్నేహేన పరిచరేత్, యథా రాజానం మహాస్థినంచ భీత్యాపరిచరేత్,
యథా ప్రియాత్మిక మాహర్షురిచరేత్, యథావయతం పుత్రప్రేక్షాపరిచరేత్ త
థాహరిపరిచరే దిగ్భావః. (సం) స్వేనైవనిర్వాహ్యైః ప్రేక్షా స్వప్రయోజనత్వ
బుద్ధ్యాచ లాలనీయత్వాయ జననీవేత్కుక్తిః, అలభ్యమిదం లబమిత్యతి సంతో
షేన లాలనీయత్వాయ మిత్రం మిత్రవ దిత్కుక్తిః - కాస్త్రాభి మతం భగ
వదభి ప్రాయ మగురుభ్య ఘదాను రోగే నాచ్చనీయత్వాయ యువానమిత్యుక్తిః -
అసాపధానత్రాయాం స్వనాభీత్యాసహ ర్చనీయత్వాయ మహాస్థినమిత్యుక్తిః -
అదీ) అవోనోనమృతపరిమే - ప్రియభర్తృత్వాది అప్సారు - అనురూప నృత్యపణ్ణి
(ప్రేమ, (సావి|| అర్చనతారత్తిలే వృత్తియైః పుణ్యమౌషధైః, రాజ్ఞి సేవకృత్తియై,
పణ్ణిక్రడనశైస్త మహల్ ప్రమాణమ్ (తదాహి) ఇత్యాది. తదా- పాదుకాం పురస్కృ
త్యైరాభ్యసాలనసమయే, సః - భరితః, (సావి|| యత్కించైచ్చితార్థ్య ముపైతి- ప్ర
సక్తం భవతి, లోకం వైదికంవా నైష్ఠనిగ్రహశిష్టపరిపాలనాదికమ్, మహర్హమ్ -
అతిశ్లాఘ్యమ్, ఉపాయనమ్ - కరస్సన్యమ్, సామస్తరాజభి రుపహృతిమ్. (సం||
తత్తదేకాదాగత ముపహసించ) తత్సర్వం హిదుకాభ్యం ప్రథమం నివేద్య - వి
జ్ఞాప్య, పశ్చాద్యథావత్ - యథాకాస్త్రమ్, కాస్త్రోక్త నియమ పురస్కరం. తత్త
దుచితం కర్మచకార పేక్షగై. ఎని - ఎన్దు శొల్లప్పదుకలు, తిరువడి నిర్దేశో -
శ్రీమత్పదుక్తకో, ఇదినాలే అనుమతి వ్యవహారాభిలాసాన్న శ్రీమత్పదుకా
విషయత్తిలో భరతాక్షవాక్ లోకవైదిక కృతన్న వ్యాపారజ్ఞైర్యమ్ విజ్ఞాపన
పురస్కరమాక పణ్ణుకటాప్సారే అర్చనతారత్తిలేయమ్ శణ్ణుకటైర్యై ఎన్దు
కరుతు

భ్యాం ప్రథమం నివేద్య చకార పశ్చాద్భరతో యథావత్” ఎ
 స్తు తిరునానిలైకళవిషయత్తిన్ శ్రీభరతాత్ నాన్ నడత్తి చ రాజసే
 నకవృత్తియై న్యా దూర్జితద్రవ్యజ్ఞశాలే నడత్తవుమ్; ఇవ్వృత్తియై
 వాత్క్రైష్ణవ్ పథూపన్ మంగల్యఘాత్రాది రక్షణమాత్రమూక
 నినైత్తిరుక్కవుమ్; ఇప్పటి భగవదుపక్రమమాయ్ భాగవతపర్యన్త

(౯) అ॥ “ఇవ్వృత్తియై స్థూణమౌదు శుద్ధ ద్రవ్యత్రాలే నడత్తవేణుమెన్
 టార్. (న్యాయార్జితే) తి. (సా॥ రాజ సేవకేతి - రాజ సేవక పృత్తి యా
 వమ? రాజ సన్నిధియలే విజ్ఞాన పురస్కరమ్ లౌకిక వైదిక కృత్యన్ వ్యాపారా
 జాం తదధికతయా కరణమ్. న్యాయేతి = “అన్యాయాజిత విలేన యోచక
 యే త్పురుషోత్తమం । నస తత్ప్రతిగృహ్లాతి విఫలం తస్యతద్భవే” దితిన్యాయేన
 శాస్త్రావిరుద్ధ దృష్ట వ్యాపారజ్ఞుమ్ శాస్త్రీయ ద్రవ్యాది నియమయుక్తమాయ్
 కొణ్ణు శాస్త్రీయ మాకైయలే భగ వద్విషయత్తిల్ విజ్ఞాన పురస్కరమ్ తదధిక
 మాక పణివేడిన రాజసేవకవృత్తియాకైయబుమ్ శాస్త్రీయ కైంకర్యోపయుక్తమా
 కైయలే భగవదచన రూప మాకైయల్ అన్యాయాజిత ద్రవ్యత్రాలే పణి
 క్కుడాడెన్తు కరుత్తు.)

(౧౦) అ॥ ఇవ్వృత్తియై తాన్ భగవాను క్కుపకారమృణ్ణినదాక నినై
 యాదే స్వరూప ప్రాప్తమెన్తు నినైక్క వేణుమెన్టిటార్ (ఇవ్వృత్తియై) ఇత్యాది
 యాల్. (సా॥ “మజ్జల్య నూత్ర వస్త్రాదీన్ సంరక్షతి యథావధూః । తథా
 ప్రపన్న శ్శాస్త్రీయ పతి కైంకర్య పద్ధతిం” ఎన్ఱిటపడియే వాత్క్రైష్ణవ్ పథూపు
 క్కు మజ్జల్య నూత్రాది రక్షణత్తిలే స్వయం పురుషార్థమెన్ఱిట బుద్ధియుమ్, అతి
 క్రమత్తిల్ స్వవైధవ్యాద్యనధిక శంకైయుమ్, రక్షణత్తిల్ తాత్కాలిక స్వాల్
 జ్ఞాన బుద్ధియుమ్, పతియున్డైయ ఉకప్పే స్వపురుషార్థమెన్ఱిట బుద్ధియుమ్,
 ప్రత్యుపకార బుద్ధి యన్ఱిక్కే స్వరూపప్రాప్తమెన్ఱిట బుద్ధియు మిరుక్కిరాప్పిలే
 ప్రపన్నసుక్కు మిన్ద వృత్తియిలే యిన్దబుద్ధి పణివేణుమెన్దపడి. మాత్రశబ్దత్రాలే
 భక్తాధి కార్యన్దరత్తిల్ మంగళ్య నూత్రాది రక్షణమాత్ర బుద్ధియిన్దైకింతు సాధ
 నత్వ బుద్ధియుమ్ కలశి యిరుక్కుమెన్దపడి.

మాక వసతి కైబ్బర్యార్థపు పురుషార్థసిద్ధిక్కు ప్రధానకారణమ్
 “పాపియః క్షత్రబంధుశ్చ పుండరీకశ్చ పూర్వకృత్ । ఆచార్యవత్త
 యా ముక్తా తస్మా దాచార్యవాన్భవేత్” ఎష్టమ్ “ఎమ్మిశర్వి
 ణ్ణోర్ పిరానార్వగాః న్మలరడిక్కి థైమ్మైచ్చేర్విక్కుమ్ వణ్ణ
 కళే” ఎష్టమ్ “విల్లిపుదువై నకర్నన్మివిట్టశిత్తర్ తల్లల్ తేవరై వ
 ల్లపరిశు వరువిప్పరే లదుకాళడుమే” ఎష్టమ్ శ్లో॥ కిటపడియే స
 దాచార్యసమ్బంధమే ఎష్టవిశ్వసిత్తు అభిషేకమ్ వణ్ణప్పకటి రాజ

(౧౧) అ॥ ఇక్కైబ్బర్యసిద్ధిక్కుల్లామ్ ప్రధానకారణమ్ సదాచార్య స
 మ్బన్దమెష్ట నిన్మైత్తిరుక్కువుమ్ వేణుమెష్ట సప్రమాణమాక వుపపాగిక్కుఱార్ (ఇ
 ప్పడి భగవ) దిత్తాదియల్. (స్వా॥ ఎమ్మిశర్—అస్మత్సాన్వయా, అస్మదుపల
 క్షితోభయ వికాతినాధనెష్టపడి. విణోర్—నిత్యసూరికళుక్కు, పిరాక్—
 ఉపకారకర్, ఉధయవిసాతి నిర్వాహక స్వామియరుడైయ, మాకు—దోషమ్,
 ఇన—ఇల్లావ, హేయప్రతిభటమాన. మలరడి—కమల కుసుమ సదృశమాన తిరు
 వడికళుడైయ, కీడ్—పరిసరత్తిరే, ఎమ్మై—అపియోజ్యతై, శేర్విక్కుమ్—ప్రా
 పిక్కుమ్, వణ్ణకళే—పుష్పత్వేనరూపిత భగవచ్చరణైకరసికతయా ఆచార్యర్ భ
 మరత్వేన నిరూపిత న్నపడి. (విల్లిపుదువై) ఇత్తాది= (వి) విల్లిపుదువై నకర్న
 మ్మి—శ్రీవిల్లిపుత్తూర్ నగరేసితాః, విట్టుచిత్తర్—విఘ్నచిత్తాః, భట్టనాథాః. త
 ల్లల్ తేవరై—స్వందేవమ్, వల్లపరిశు—ఆశ్రయితుం సమర్థేన సాధనేన, అయలి
 ప్పరేల్—పయాళుమ్ కుర్వన్తిచేత్, భగవంతమారాధయితుం వశీకుర్వన్తిచే త్తత్తి
 శ్యామః. (స్వా॥ డీ॥) అయిప్పరేల్—నామ్ కైబ్బర్య మ్మణుమ్మడి వశీకృతరా
 క్కువారాకల్. (సం॥) వల్లపరిశు అయ వితి సామాన్యోక్తిర్నజ్ఞాప్యతా. (వి) పురు
 షార్థసిద్ధిక్కు ప్రధానకారణ మాచార్య సమ్బన్దమెష్ట విశ్వసిత్తిత్యనేనాన్వయః (డి)
 ఆరకళ తొడుత్త జ్ఞానకైబ్బర్యజ్ఞతై యసుసన్దిక్కు వేణుమెన్దిటార్ (అభిషేక
 మ్మణ్ణ) దిత్తాది=అభిషేకమూనాన వెక్కు. (స్వా॥ అభిషేకేతి=శ్లో॥ ౭భిషే
 క్మూనా రాజకుమారముక్కు పూర్వరాత్రియిరే రాజ పరిజనజ్ఞో విశేక్కుత్తిడిక్కి

కుసూరనుక్కు రాత్రియిల్ విశక్యేన్ ద్రివైక్కుమాప్పోలే తనక్కు
 మ్మల్ పణ్ణిర వెలిచ్చియై యుమ్ అతశియాక త్తనక్కువద్ద పైజ్జు-
 ర్నజ్జైయు మురుప్పిత్తు అవర్కల్ పక్కలిలే కృతజ్ఞనాయిరుక్కవుమ్;
 ఇనైయెల్లాత్తుక్కుమ్ సాధారణమైన ప్రధానకారణముమాయ్ ము
 క్తవశైయుల్ అత్మానుబంధియూ భవదనుభవతైప్పల్ల అపర్యను
 యోగ్య స్వాతంత్ర్యమశియాక శశ్శితమామ్ విచ్చేదత్తుక్కు ప్పరి
 హారమాయి పప్పదు “ఇ పళకన్ ద్రిమెరికతిరో” ముట్టలత్తూడేన్ ద్రి

అనుపచారత్రాలే శ్వకరిష్యమాశాభిషేక త్తిల్ నిస్సందేహతైయుమ్ తన్మూల పర్వ
 ముమ్ త్వరైయుమ్ తననుగు స్రవృత్తియు మిరుక్కిరాప్పోలే ఇట్టుమ్ ముక్తైశ్వర్య
 దిన పూర్వరాత్రిమాన సంసారత్తిల్ భగవదవరక్లాచార్యదత్త తత్వజ్ఞానము ము
 పామాపాపనముఖత్రాలే నిస్సందేహతా పర్వ త్వరావర్తకతయచ ముత్త్యుపకారక
 మెన్దపడి. వెలిచ్చిరప్పు—తత్వజ్ఞానమ్) రాత్రియిలెవ్వత్తాల్ దార్ మైన్దిక త్తిల్
 సంసారకారాత్రి సూచితమ్

(౧౨) అ. శ్రియఃపతి విషయత్తియమ్ కృతజ్ఞనాయిరుక్కవేబమెన్దు మత్తై
 క్కాట్టుంజూర్ (ఇనైయెల్లా) మిత్యాదిమాల్. (స్వా) ఇనైయెల్లాత్తుక్కుమ్—ఆ
 చార్య సమ్మన్ ముక్తదలన ముక్తిపర్యవ్త సర్వత్తుక్కుమెన్దపడి. వ్యాజవిశేషమ్ స్ర
 తిబద్ధక దురితనివర్తనమాత్మోపయుక్త మాక్తయాలే ఇష్టప్రాప్తిక్కు సహజకారుణ్య
 మే ప్రధానకారణమెన్దు కరుత్తు. ఇని యనిష్టనిష్టత్తి విశేషత్తిలు మిదుప్రధాన కార
 ణ మెన్దపలి చెప్పయికిరార్. ముక్తదశైయిలితి=అత్మాను బంధియన—యావదా
 త్మ భావియన. ఇరుళ కిత్తు మిత్యాది—ఇరుళ—అంధకారత్తై, అకత్తుమ్=పో
 క్కుమననాయ్. ఎరి—ఎరిక్కప్పడిమ్, విశేషిక్కప్పడుమ్. కతిరో—కిరణ
 తైయుడైయ నూర్యనుడైయ, మండలత్తోడు=మండల మనస్తత్తాలె, ఏత్తి=పరమ
 దత్తిలె యేత్తి, వైత్తు—తిరుమామణి మణ్డపత్తిలే స్థిరమాకవైత్తు, ఏణినాశ్శి, ఏణి=పు
 నశ్చ ఎరజుక్తక్కు సాధనమాన స్వసంకల్ప మాకట ఏణియై మాత్తిపనైక్కు. పోయి
 నాల్=పరమ పదత్తుక్కు పోనాల్, పరమపదత్తై ప్రాప్తనానాలెన్దపడి. పిన్నె-
 పునశ్చ, ఇత్తివైక్కు-ఇన్ద సంసార రూప ప్రాకృత దేశత్తుక్కు, ఇదుక్కు పోవక
 పోట్టా నిగ్గిరత్తోడే యన్వయమ్. ఎన్దుమ్-ఒరుకాలత్తిలుమ్, పిన్దొక్కొడుక్కు

వై త్తేణినాశ్చి" ఎన్టుచు "పోయినాల్ పిన్నె యిన్నె శై క్కెన్టుచు పిన్నె కొంక్కిలుమ్ పోక ప్పెట్టార్" ఎన్టుచు "వణ్ పుకల్ వారణ తిణ్ కట్టల్" ఎన్టుచు "శన్మ శన్మానర జ్ఞాత్తడి మూకల్ కైక్కొణ్ణు పోయ్ తక్ మై పెఱుత్తి తన్నాళిణై క్కీల్ కొళ్ళుమప్ప" ఎన్టుచు "తన్నాళిణై క్కీల్ శేర్ త్తవన్ శేయ్యుమ్ శేమచు" ఎన్టుచు కొల్లుకి పడి మా శే అచురరావృత్తియిరుచు ముప్పు సంగరిప్పి కై క్కయిల్ పో శే సత్యరజ్జులు వాయ్ శే యార త్రియూపతి మున్నడైయ "పణ్ డై నాళాళే నిక తి పడ ఖమ్ పడ్డ యత్తాళి తి సన ప్పొడ్డొళ్ళు నిక కొయిల్ శేయ్ తు" ఎన్టుచు కొల్లుపట్ట

లుమ్ అడియే నొరుక్కాల్ ప్రకృతి మండల త్తి శే పోయ్ పునస్సు సాంసారిక భోగ త్తై అనుభవిత్తు తిరుమ్బి ఝడితి రూక వరుశేక, పెరియ పిరాట్టి గూర్ పిణై ఎన్టు ప్ర తి న్నావై కొండుత్తాలుమ్ పోక వొట్టార్ - పునరా వృత్తి పణుకర త్తై ఎన్టపడి. ప ణ్ణుకల్ త్తైది. వణ్ = విలక్షణ మాన, పుకల్ = కీర్త్యాది కల్యాణ గుణజ్ఞైయడై య నారాయణ సుడైయ, తిణ్ - దృఢ మాన, ముక్తర పునస్సంసరిక్క వొట్టా దప డి న్నెన్దు త్తైయడైయ, కట్టల్ - తిరువడి క్తై ఎన్టై. శన్మ శన్మానర మిత్యాది. తన్నడిగూర్ కత్తై శన్మ శన్మానరమ్ వారాపడి కాత్తు, పవచుపవత్తి లేరొక్కొణ్ణు పోయ్, తన్నై - తన్నడైయ స్వభావత్తై, స్వస్వరూపావిర్భావత్తై. పెఱుత్తి = ఉణ్ణాక్క, తక్ తాళిణై క్కీల్ = స్వ పదవ్యం ద్వాదశాత్, స్వపద ర్తే పో శే పి రి యాపడి పాదో పధాన మాక. కొళ్ళుమ్ - స్వీకరిక్కుమ్, అప్పక్ - నిరుపాధిక పితావెన్టై. తక్ తాళిణైయత్తాది. తక్ తాళిణై క్కీల్ - స్వచరణ ద్వంద్వ పరిసర త్తి శే, శేర్ త్తు - ప్రాపిత్తు. అనక్ శేయ్యుమ్ = అనక్ పణ్ణుమ్, శేమత్తై = శేమత్తై, పరిపాలనత్తై; ఆపునరావృత్త్యాది రూప గుణత్తై యెన్టపడి. కొల్లుకి పడియారే = కొల్లుకర ప్రక్రయి గూరే, మున్నితి - మున్ను కర్మ పర తంత్ర నాయ్ కొక్కొణ్ణు సంసరిక్కయిల్ సత్య సంకల్ప నానా పో శే ఇప్పొదు సహజ కారు ణ్ణు పర తంత్ర నాయ్ కొక్కొణ్ణు ఆపునరా వృత్తియిరుచు సత్య సంకల్ప నెన్టపడి. పణ్ డైనాళి - పణ్ డైనాళాళే = పూర్వ కాల త్తి శే యుద్ధాన, సహజైయగన వెన్టప డి. నిన్దిరువరుళ్ళుమ్ = దేవతే పడైయ శ్రీమత్కృపైయమ్, పక్కయత్తాళి తిరువ

సహజకారుణ్యమెట్లు తెలిస్తే అవిషయమిట్లు మ కృతజ్ఞనామము కను
వును ప్రాప్తమ - ఇచ్చితరకృత్యమిట్ల మనోవాక్యాయజ్ఞమెట్లు శో
ల్లుకొనరణ్యమిట్లు మూర్త్యాదుల పరిహరణీయజ్ఞములు పరిగ్రహజ్ఞము
లు సారముకుంఘ్రి శోల్లుకొనెను. “విషస్య విషయాణాంచ
దూర మత్యంతమనంతరమ్ । ఉపేభుక్తం విషం హన్తి విషయాస్మత్

దశమ=పంచమ వాసినియాన పెరియపిరా ట్రియినడెయ కృపైయుమ్, కొణ్ణు =
అవలంబ్య, నికోళొయిల్ = త్వత్సన్నిధి దివ్యవిమానాదికలిరేశీ యేతు = తిరువల
మశీయేత్తు, తిరువలమ శేర్ కై మువలన కైకర్యజ్ఞైష్ఠి యెత్తపడి. అపునరా
వృత్తి సజ్జల్పత్తుక్కుమ్ సహజ కారుణ్యమే నిదాన మెత్తపడి. సహజేతి=ప్రధాన
కారణముమాయ విచ్చేదత్తుక్కుమ్ పరిహరమాయుష్పదారు సహజకారుణ్యమెట్లు
తెలిస్తే న్యాయమ్ (వి) నికోళొయిల్ = త్వత్సన్నిధే, శీయేతు = సమ్యక్సాది కైద్యుర్యం
కృత్వా (సం) “ప్రధానకారణ” మిత్యస్య “సహజకారుణ్య” మెట్లు తెలిస్తే నే
నాన్యాయః. మున్మితి=పూర్వ మచిదవిశిష్టానాం పునః కరణకళేబరాది ప్రధానే య
థాసహజకారుణ్యమేవ సాధారణ ప్రధానకారణం తథా ౭ పునరావృత్తా వశీ
త్యధ్యః. స్వరూపానుగుణ స్వభక్త విషయే సజ్జల్ప స్వవికాధి సజ్జల్పాన్తర
శూన్య ఇతి సత్సన్మిల్పనాయిత్యుక్తిః. శేషిత్వం స్వార్థ ప్రవృత్తత్వమ్, ఏవం
విధః కారుణిక స్వకృపయైవ ముక్తంకథం పునరావృత్తయే దిత్తిభావః.

(అ॥ప్ర) ఏవం సామాన్యేన భగవదభిమతస్య కర్తవ్యత్వోక్తే రనభిమత
స్యాకర్తవ్యత్వా త్తేషు కర్తవ్యేషు చా వశ్యకా నస్యాహ (ఇచ్చితరకృత్యజ్ఞలి
లిత్యాదినా (యద్వా॥ సం) ఇత్త ముత్తరకృత్యం. నిరూప్య తత్రాపి సారస్క
ర్షమాహ (ఇచ్చితరకృత్యత్తి) లిత్త్యాదినా (వి) శోల్లుకొనెను = పర్యవసానము.

(అ॥ డీ) మున్మనసుక్కు పరిత్యాజ్యజలిల్ ప్రధానజ్ఞాట్టుకొనె
(విషస్యే) త్యాదియల్. విషస్యచ, విషయాః = శబ్దాయః, తేషాంచ,
అన్తరమ్ = తారతమ్యమ్. (స్వా॥) విషయాః = కామిన్యాదయః, తేషాం
చాన్తరమ్ = బాధకతాయాం తారతమ్యమ్, అత్యంతం దూరమ్ = అత్యంత
మహత్తరమ్. ఏతదుపపాదయత్తుత్తరార్థమ్, ఉపభక్తమిత్యాది = విషముప
భుక్తం సదుపభోక్తారమేవహన్తి, నస్మరణమాత్రాత్, నాన్యాయః; విషయాస్మ

రశాదపి” ఎన్టుమ్ “ఆవిత్తికైక్క వే చరకుమైక్కుమ్ శిర్దీప్పమ్
 సావియేనై పుల నీకాట్టి పుషుప్పాయో” ఎన్టుమ్ శొల్లుకైయాళే ప
 రమపురుషార్థరుచి కులైయామైక్కాక మఱక్కవేణ్ణు మరద్రీర్
 ప్రధానమ్ విషయాసాదమ్; కృతఘ్నై నారామైక్కాక నిలైక్కవే
 ణ్ణు మరద్రీర్ ప్రధానమ్ ఆచార్యశెయ్ స్రవముకటాక్షమ్
 ముదలార ఉపకారమ్. కార్యణ్యమ్ కులైయామైక్కాక చొల్లాదా
 త్రియవేణ్ణు మరద్రీర్ ప్రధానమ్ ఆత్మోత్కర్షమ్; ఉపాయని
 ఘేయై మఱవామైక్కాక “సదైవవక్తా” ఎన్లిఱపడియేకొల్లవేణ్ణు మ

స్మరణమాత్రాదపి, స్మరణస్య తత్రాకర్షకత్వాత్; ఆది తిక్కైవిత్త్యాది =
 (వి॥ ఆది = ఆత్మని, మనసి; తిక్కై = స్థలి, (సా॥ విలక్షణోఽ
 యం విషయఇతి విస్మయిత్తిరుక్క) ఐవర్ = పంచేంద్రియేషు, కుమైక్క =
 బాధకేషుసత్సు, శిత్తిన్బమ్ = స్వల్పశబ్దాది సుఖమ్, కాట్టి = ప్రపర్యే
 త్యన్వయః. (సా॥ పల = బహువాకకాట్టి. పావియేనై = పాపిష్ఠనా
 నవేనై, పడుప్పాయో = పదుత్రవాయో వెక్తై.) పరమ పురుషార్థత్వాది =
 స్మరితాల్ పురుషార్థరుచి కులైయుమ్, కులైయామైక్కు. (సా॥ విషయస్మరణమ్
 మోక్షరుచి కులైయుమ్మడి విషయకామనైయై యుణ్ణాక్కునదాకైయాళే సాధికా
 రనాశకతయా విస్మరణీయేషు ప్రధానమెన్దపడి. (అ॥డి॥) ఇని అవశ్య స్మరణీయ
 తై క్కాట్టుకరార్ (కృతఘ్నై) ఇత్త్యాది (సా॥ కృతఘ్నైతే = “కృతఘ్న
 నాస్తినిఘ్నైతిః ॥ ప్రథమం పాతకినర్గం కృతఘ్న ఏకోహికృతస్స మతిశేతే”
 ఎన్లిఱ కృతఘ్నతానివారతకయా ఆచార్యోపకార స్మరణమ్ “గురుం ప్రకాశ
 యేద్ధిమాన్ మన్త్రం యత్సేన గోపయేత్” ఎన్లిఱపడియే ముముక్షుపుక్కు స్మర
 ణీయేషు ప్రధానమెన్దపడి)

అ॥ ఇని వాచికమాన త్యాజ్యోపాదేయతై యరుళి + ర్ (కార్యణ్య)
 విత్త్యాదియాల్. ఆత్మోత్కర్షమ్ శొల్లిల్ కృపాజనక వృత్తియాన కార్యణ్యమ్
 కులైయుమ్, అదు కులైయిల్ అహక్కార మమకారజ్ఞోపరమ్, అదు వారా
 మైక్కు. ఉపాయేత్వాది = ద్వయం శొల్లాదపాదు ఉపాయనిష్ఠైయై మరద్రప

వత్సానీ ప్రధానమ్ ద్వయమ్. ఉకస్తపణిశ్శుభ్రయనాన చెమ్మ
 యమాక్ తిరపుశ్శుభ్రమైక్కాక కరణత్రయత్తాలుమ్ “శెయ్యా
 దన శెయ్యామ్” ఎన్దుమవత్సానీ ప్రధానం బ్రహ్మవిదపచారమ్.
 పురుషార్థసాగరమ్ వత్సానీదల్ వరైయిమదల్ శెయ్యామ్కైక్కాక
 కరణత్రయత్తాలుమ్ కర్తవ్యజ్ఞిల్ ప్రధానమ్ భగవత్కైక్కర్యత్తిల్
 ఎన్దునిలమాయ్ శాస్త్రానుజ్ఞాతమాన ఆచార్యాది భాగవత్కైక్కర్యమ్.
 స్వయంప్రయోజనమాన ఇపుత్తరకృత్యముమ్ రహస్యత్రయత్తిల్

నామ్, ఉపాయనిష్ఠైయై మరక్కిల్ తన్నధికార్తుక్కిడాన త్యాజ్యోపాదే
 యజ్ఞై నిర్ణయిక్కప్పికాదు.

(అ॥ సావి) ఇని వాక్యనసయోరైక రూప్యమన్తరేణ కాయమాత్రేణ ప్ర
 ధానతయా కర్తవ్య వర్జనీయయోర్ధ్వభత్వా త్కరణత్రయత్తుక్కుమ్ పరిహరణీ
 య పరిగ్రహ్యాజ్ఞైక్కాట్టుకిరాల్ (ఉకన్ది) త్యాదినా. (ప్ర) ఉకస్త పణిశ్శుభ్ర
 పురియనాన = ప్రితిపూర్వకం క్కర్యం స్వీకర్త ముచితతయా స్థితస్య, ఎమ్మెరు
 మాక్ = భగవతః, (వి) అస్మత్సాన్విమనః, తిరపుశ్శుభ్రమైక్కాక =
 హృదయం యథా నిగ్రహాన్మృఖం నస్యాత్. (సావి) భాగవతాపచారే ప
 ణ్ణిపిణి కైక్కర్యత్తాలే ప్రితియు ముదియామల్ భగవత్కైక్కర్య రూపానర్థము
 ముజ్ఞామెన్దపడి. సకలకైక్కర్యఫలోచ్చేదకత్వే సత్యనర్థజనకతయా వజ్జనీయే
 భాగవతాపచారమ్ ప్రధాన మెన్దపడి. భాగవత విషయత్తిల్ మనోవాక్కుకల్
 విరూపజ్ఞతాయుక్తైయిల్ కాయమాత్రేణ భాగవతాపచారవర్జన మపచారవర్జన
 మన్నెన్దుకరుత్తు.

(అ॥ డీ) కరణత్రయత్తుక్కుమ్ కర్తవ్యజ్ఞిల్ ప్రధానమరు + ర్ (పురు
 షార్థసాగర) మిత్యాదియాల్. వత్తుదల్ = నిశ్శేషమాక శోషిత్తల్, వరైయిడు
 దల్ = పరిచ్ఛిన్నమాకై. (సావి) భాగవత కైక్కర్యాభావే భాగవత కైక్క
 ర్యపర్యన్త భగవత్కైక్కర్యవైయవ పురుషార్థసాగరతయా తస్యనిశ్శేష శోష
 సాన్సిత్, కరణత్రయే వ్యవస్థితరేణ భాగవత్కైక్కర్యే ఆపూర్ణతా రూపపరిచ్ఛి
 న్నతా స్యాదెన్దు కరుత్తు.

(అ॥ డీ) ఇపుత్తరకృత్యమ్ రహస్యత్రయత్తిలనుసన్ధిక్కుమ్ ఫలత్తై కాట్టుకి

ఫలప్రతిపాదకజ్ఞాన ప్రదేశజ్ఞితే అనుసంధేయమ్.

విణ్ణవర్ వేణ్ణో విలక్కిన్తి మేవు మడిమైయెల్లామ్,

మణ్ణులకత్తిక్ మకియ్ న్దెన్దెన్దనర్ మణ్ణవరై.

రార్ (స్వయం ప్రయోజనమాన) విత్వాది. ఫలప్రతిపాదకమాన ప్రదేశజ్ఞితే = తిరుమ న్దత్తిల్ వ్యక్తచతుర్థాదికల్.

(అ॥ సావి) ఇప్పుడి యివ్వధికారత్తారే ఆయత్తుల్బహున టొషధత్తారే అవిఁబితమాక వాఱొగ్గమ్ పెన్ద్రువర్కల్ పాల్వాత్తుణ్ణుమాప్పారే యుక్తుప ణ్ణుమ్ ప్రాప్తమెన్టు శొన్నదు కూడుమో? లోకత్తిలే ప్రపన్నర్కల్లెరుమిన్ద త్తొంకర్యమ్ అకరణత్తిల్ ప్రత్యవాయకరమాకైమారే యవశ్య మ్పణవేణుమెన్టు బు ధియారే యన్నో ప్పణుకరార్కల్, ఆకైయారే లోకానస్తాన విరుద్ధమాక ఇప్పుడి శొల్లక్కూడుమో? వెన్న లోకత్తిలే సాధకమాక ద్రమిడ వేదాంత పరిచయరూ ప సామగ్రివికలరాన ప్రపన్నర్ ప్రత్యవాయ పరిహార బుద్ధ్యా పణినాలు మ థాకాను సంఘానత్తోడే సవ్యః పరమాత్ముని చిత్తరంజక తమ ద్రమిడవేదాన్త పరి చయము? ప్రపన్నోత్తమర్ పరిమ పదత్తిలే నిత్య నూరికల్పోలే యుక్తు ప్ప ణ్ణువరెన్టు అరులిచ్చెయ్కరార్. (విణ్ణ) రిత్పారినా = వణ్ణవరై, వణ్ = అత్తికి యితాయ్, విలక్షమాన. తువరై = ద్వారకైయలే, ణకారస్యతకారేట కారా దేశః. నిత్య వాస మ్పణ్ణా నిర్మిణ. కణ్ణక్ = సంకల్పమాత్రత్తారే విలక్షణ ద్వారకా నగర నిమాణ మ్పణ్ణుమ్పడి అఘటిత ఘటనాశక్తియుక్త్ శ్రీ కృష్ణసేన్ద్రపడి: అడైక్కలక్కోళ్ళ = భర స్వీకారమ్పణ్ణ, సమపిత భరస్వీకార మ్పణ్ణుకైయారే యెన్దెన్దపడి. కడక్కల్ = దేవపీఠ పితృ ఋణజ్ఞతై, కత్తియై = తీర్తవరాన, నమ్ = నమ్ముడైయ, పణమరుమ్, పణ్ = గాన భేదజ్ఞతై మర్ నిరుక్కుమ్, తమియ్ వేదమ్ = ద్రమిడ వేదాన్తతై, అచిన్ద. = సాధకమాకవసు సంధిక్కిఱ, పకవర్కల్ = వేదాంత పరిచయసిద్ధ భగవత్ప్రలాభగుణానుభవ జ నిత నిరతిశయ ప్రేమశాశికళాన, భగవచ్చుబ్బనూచిత సార్వజ్ఞశక్తియుక్త్ ప్రపన్నోత్త మాశెన్ద్రపడి = నన్దమియ్ వేదమరిన్ద పకవర్కల్ = శ్రీరక్తరాజ దివాన్జ్జాలబ్ధవే దాంతాసార్యపదరాన తమ్ముడైయ సిద్ధాన్తబహిర్మాతాశస్త్రికై తామరులిచ్చె యేద ద్రమిడవేదాంత తాత్పర్యార్థ నిష్ఠైయై యుడైయ భాగవత్తాశెన్ద్రపడి. “ఆ ద్యస్య నకే క్కులపత్తే” ఎన్టు ప్రసిద్ధకూటస్థ సంప్రదాయనిష్ఠరకతై నమ్ముడైయవ

కృష్ణా నక్షత్రై కృలక్ష్యైశ్చ కృడన్తై కృత్తై ధ్రువ్యనమ్ పణ్ణమరు న
మిత్తైవేద ముత్తిన పకవరకళే । ౨౨

రెష్టు శొణ్డాడుకిఱదాకవుమామ్. విణ్ణవర్, విణ్ = పరమాకాళమ్, అదిలే పసిక్కి
రవర్ విణ్ణవర్; నిత్యముక్తాశ్చైవపడి. వేణ్ణి = ప్రాథికత్తు, విలక్కిన్ణి = అంతరా
యమున్ణి కే నిరంతరమాక, మేవుమ్ = ప్రీతియోడు పణ్ణమ్, అదుమైయెల్లామ్ =
కైంకర్యజ్ఞైయెల్లామ్, మణ్ణులకత్తిల్ = ఇన్ద భూలోకత్తిలే ఇరున్ద, మకి
త్తైన్ద = స్వయంపురుషార్థమాక వసుభవిత్తు సంతుష్టరాయ్, అడైన్దనర్ = అడై
యా నిర్మిహార్కళి. వర్తమాన నిర్దేశతైలదాపి కాణానిర్మహ్మేన్దడిప.

(వి) పణ్ = శ్రేష్ఠాయమ్, తువరై = ద్వారకాయమ్, సిితేన;
కణ్ణి = కృష్ణేన, అడైకృలక్ష్యైశ్చ = రక్ష్యవస్తుతయా స్వీకృత్యా, ఆతవప
కడన్దళి = ఋణాని, కృత్తియ = అపాకృత్య వర్తమానాః, నమ్ = అస్మా
కమ్, అస్మదీయా ఇతిభావః. పణ్ణమర్ తమిత్తైవేదమత్తిన, పణ్ = “పార్యే గే
యేచ మధుర” మిత్తుక్త ప్రకారేణ గానేన, అమర్ = అన్వితాక్, తమిత్తైవే
దమ్ = ద్రామిదవేదాక్, అత్తిన = జానన్తః, పకవరకళే = భగవన్తః, ఉత్ప
త్త్యాదిజ్ఞానవన్తః. విణ్ణవర్ = నిత్యసూరిభిః, వేణ్ణి = అత్యాధరేణ, విలక్కి
న్ణి = అప్రతిహతేన, మేవుమ్ = స్వీక్రియమాణాని, అదుమై = కైంకర్యాణి,
ఎల్లామ్ = సర్వాణి, మణ్ణులకత్తిల్ = భూలోకే, మకిత్తైన్ద = అతిప్రీత్యా, అ
డైన్దనర్ = ప్రాపునన్తి, ప్రపన్నా నిత్య సూరిభ్య కైంకర్యాణి భూలో
క వప ప్రాపునన్తితిభావః. ||౨౨||

(ఆ) సాన్విఇప్పడి నిత్యముక్తకళైప్పోలే స్వయంపురుషార్థమాక మకిత్తైన్ద
డైన్దనన్దై శొన్నదు కూడుమో? నిత్యముక్త రభిముఖమాక వీక్ష్యరన్దైయమ్ త
న్దైయమ్ యథావత్తాక సాక్షాత్కరిక్రైయాలే నిరతిశయ శ్రేమధాసానుభవజని
తస్వయంపురుషార్థ కైంకర్యజ్ఞై పుణ్ణినాలు మిక్కుళ్ళ ప్రపన్నర్ సాక్షాత్కృతప
రావరతత్వరల్లామైయాలే అభిముఖ శేషి సాక్షాత్కారస్థలత్తిల్ పోలే. శ్రేమపరవశ
రాయ్ స్వయంపురుషార్థ కైంకర్య మ్మణ్ణుకూడుమో? ఎన్న లోకదృష్టాంతత్తాలే
సమర్థిగార్ = (ప్రణయిన మివే)తి=యథాకాని త్ప్రియా భర్తా నిరతిశయ
ప్రీతిమత్ప్రభర్త రమగుణం మమ సౌందర్య మన్తినవేతి నిధాకరయత్తుం స్వచ్ఛని
ర్మలే మణిమయదపకణ్ణే మమవశ్శనేసతి దపకణ్ణ మత్ప్రతిబింబే సానుగుణ

శ్రీమద్రామాంగదాశ్వాసాశ్రయసారే.

ప్రణయిసమివ ప్రాప్తం పశ్యాత్త్రియా స్వసమన్వితం మ
హతిముహూరామృష్టే దృష్ట్యా మనో మణిదర్శనే । ప్రపదనధనా స్స
న్త శ్శుద్ధైః ప్రభుం పరిభుంజతే ప్రసృమకమహామోదస్మైరప్రసూనన
మోక్రమైః॥ ॥ ౩౫ ॥

సౌందర్యాదిక మాలోక్య మాం ప్రీణయేద్వా నవేతి శోభయతుం పశ్యాదాగతం
స్వసమన్వితం నాయకం దృష్ట్యా తత్త్వణోద్భూత శృంగార రస పరివాహతయా
చందన కుసుమాదికం వికరంతీసతీ అనుభవతి, అభిముఖనాయక దర్శనేతు స్వసమ
న్విత నాయక దశకానాభావేన నైతాదృశ శృంగారరసావిభావ ఇతి భావః.
ఏవమేవ ప్రపదనధనాః = ప్రపన్నాస్సంతః, ద్రమిషవేదాంతశ్రవణేన స్వపర స్వ
రూప విశేషవంతః; ముహూరామృష్టే = సదాచార్యోపదిష్ట ప్రకారేచ్ఛార్థ నత్తయా
చింతతే, అన్యత్ర మాలిన్యాప సరణాయ విమృష్టే; మనో = మంత్రే, మూలము
త్రాప్తేమణిదర్శనే, స్వ సమన్వితం ప్రభుం భగవంతం స్వకేషిసూతం దృష్ట్యా
బహుశో మంత్రార్థక మననవశేన ప్రత్యక్ష సమానాకార విశదజ్ఞానం లభ్యా,
శుద్ధైః = సాత్వికత్యాగ యుక్తైః, అన్యత్ర శుభ్రైః; ప్రసృమరో = విసృత్వరో,
మహామోదో = మహానంద, స్వీయం పురుషార్థకాతా బుద్ధి ర్భేషాంతైః. అన్య
త్ర నారాయణ శబ్దాత్ నాదగ్ధో మున్నేయుమ్ ఈశ్వరకౌ పశ్యాత్సత్త్వక
యాల్ శొల్లిత్తు. ఇ ద్వా ప్రణవేశాబ్ధ ప్రాధాన్యం జీవస్య అధికప్రాధాన్య
మిశ్వరస్వేత్యభిప్రాయేణ పశ్యాత్ప్రప్రవృత్తిః ॥ ౩౫ ॥

(ఆ-సం—) ప్రపన్న పరమాత్మనో శృంగార రసోక్త లోకాధిక నాయకా
నాయక భావాదపి ప్రపన్న స్వీయ ముత్తరకృత్యాత్మికావృత్తి ర్భగవత్సమతియా
క్లేశకార్యేతి సదృష్టానమహా (ప్రణయినమివే)తి = ప్రియయా = సౌందర్య లావ
ణ్య సూషణాది మహతి దర్పణ విశేషేచే ద్యధావస్థితాదపి ద్విగుణితతయా పరిదృ
శ్యత ఇతి తథాదర్శనోత్కృష్టాయా ప్రీత్యా పశ్యాద్భాగే మణిదశకానాలోకన ద
శాయాం ప్రాప్తమ్, ప్రభుం ప్రణయినమ్, స్వసమన్వితం = స్వాభి మతానరూప
సౌందర్యలావణ్య సూషణభోగ్యా సక్త్యాది సమన్వితమ్, ప్రియా దశకాణా దృష్ట్యా
తం ప్రణయినం ప్రీత్యతిశయ కృత ప్రసూనకస్తుక విహారాదినా యథా పరిభుక్త్యై,
తథాత్రాపి దాస సూతస్య కించిత్కార స్వీకారే ప్రణయినమ్ = సన్నేహ కుతూ

ఇతికవితార్కికసింహస్య సర్వతన్త్రిస్వతన్త్రిస్య శ్రీమద్వేంజ్ఞాటనా
ధన్య వేదాంతాచార్యస్యకృతిషు శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

ఉత్తరకృత్యాధికారః పంచదశః

శ్రీమతేనిగమాంతమహాదేశికాయనమః.

హలినమ్, ప్రాప్తం పశ్యాత్ = "అకారోకార మకార ఇతి తాన్యేకధే" త్యుక్త
పాఠక్రమాద్భలీయసా "మ ఆయ" ఇత్యుక్తార్థ క్రమేణ మకారేణ స్వరూపజ్ఞానా
త్పశ్యాద్భుద్ధి మధిరూఢమ్, స్వసమన్వితం = స్వగతా నన్యాహా శేషత్వానన్య
భోగ్యత్వా ద్యమగుణ నిరుపాధిక శేషిత్వ నిరుపాధిక నిరతిశయ భోగ్యత్వాదినా
స్వేన సమ్యగన్వితమ్, మకారమాత్రేణ జ్ఞానస్వరూపత్వ జ్ఞానగుణకత్వాదినైవ
పరివృశ్యతే. మహురామృతై = శశ్వద్విచారితే, మహతిమనా మణి దర్పణ
లోన్వక్తి స్సకల దిగ్వి యావర్య ప్రచళకత్వాత్; మనురూపే మణిదర్పణేతు
మకారాథోక ౭నన్యాహా శేషత్వా నన్య భోగ్యత్వా నన్యాధేయత్వాదినా.
అకారాథాక్షు నిరుపాధికశేషిత్వ సర్వవిధభోగ్యత్వ సర్వవిధకైంకర్యప్రతి
సంబంధిత్వాదినా ద్విగుణితతయా పరివృశ్యత ఇతిభావః. ప్రణయీచ ధనీచేదేవ
ప్రియాయాఅపి పరమా ప్రీతి రిత్యత్రచ తథేత్యాహ (ప్రపదనధనా) ఇతి = ధ
నమ్=అధరణమ్, ప్రణయినైవ దత్త ప్రపదన ధనాస్సంత ఇత్యర్థః. కర్తృత్వా
దిత్యాగాన్వితతయా శుద్ధే, పరమాధైక స్వభావతయా మనోహరతయా సుఖరూ
ప తయాచ ప్రసూనసమైః, ప్రసిద్ధ ప్రసూనలైలక్షణాయాహ (ప్రసృమర మహా
మోదస్మేరే)తి = "యద్యదాచరతి" త్యుక్త దేశకాలా సంకుచిత వ్రసరవత్త్వా
దస్య ప్రసృమరత్వమ్. సర్వ వైదికసన్తోషకరత్వా దామోదవ ద్దుర్విషయ ప్రవృ
త్త్యాః రూప దుగ్గంధాభి భావకత్వా న్మహా మోదవత్త్వమ్. స్వస్య స్వస
హృదయానాం శేషిణశ్చ చిత్రాకర్షకత్వా న్మనోహరత్వమ్, పశ్చాద్ధా విభక్త
తత్తత్కాల ప్రతినియత క్రమవత్వా దుత్తర కృత్యానాం క్రమైరిత్యుక్తిః. ఏవం వి
ధోత్తర కృత్యాత్మికయా వృత్త్యా శృంగారసోత్తరనాయకానాయకభావశబ్ద
యా ౭నన్యాహా శేషత్వాదినా శ్రియా సామ్యమధ్యవస్యంతః ప్రపన్నాః
ప్రణయినం జగత్పతిం పరిఘంజతే || ౩౫ ||

ఇతి శ్రీమద్రహస్యత్రయసారవాఖ్యానసంప్రసాదే

ఉత్తరకృత్యాధికారః పంచదశః.

శ్రీరహస్యత్రయసారార్థ రత్నావళి.

(౧) ఉక్త్వాప్రాసజ్జికం ప్రాగధిరణ ఉపక్షిప్త కృత్యం వి
వక్షు ర్భక్త్యుజ్జత్వా త్రేపతే రనుప కరణతో బద్ధకత్వా త్ఫలేన । ఆ
జ్ఞానుజ్ఞే విహాయ స్వయ మిహ విచరే తే-వలం క్షుత్పిపాసాశాంతిం
కుర్వన్ ప్రపన్నస్త్విత కలుషధియా బాధయ త్యాప్తవాక్యైః ॥౨౮॥

(౨) శృణ్వన్ జ్ఞాతవ్య మథం విబుధసవిధత ధైర్విదిత్వా ౭
నుతిష్ఠ సుర్తవ్యం స్వయవత్తాద్యచిత మపి విధిం స్వామినమ్రాతి
హేతోః । స్వోత్కర్షస్యావకరా మనసి పరిహరన్ విస్మరన్ వైవక్షా
క్షీప్యం చాపి సాధాదివదపి సుక్ష్మతే స్వామిభోగస్వసిద్ధా ॥౩౧॥

(౩) ప్రాచ్యావర్ణ్యత్వచింతాం జహ దిహ భగవ దైశ్వరవా
త్సవిస్య సద్యో యోగ్యత్వాప్త్యా ప్రహృష్య సుగణమపి దధ త్సా
త్వికాహార శుద్ధమ్ । బిష్కే షాడ్గుణ్యపూర్తం సకల సులభతాం చా
నుసంధాయ కుర్యా చ్చక్ర్య కైంజుర్య మథై ర్విధివ దుచహృతై ర్మి
త్రసత్కారిత్యా ॥ ౩౦ ॥

(౪) ఏషా ౭ శేషాభినద్యా భవతి నిజదశా ౭౭చార్యదృ
ష్ట్యా కృపాస్యా మూలం కులంకషా శ్రీకమితురితి తయో స్సాన్య
చ్చ నిత్యం కృతజ్ఞః । ఆగో రాగోల్బణై స్సస్త్రి భిరపి కరణై ర్వర్ణ
నీయేషు ముఖ్యం పూజ్యే త్యాజ్యతరేషు త్విహ వనివసనం స్వా
మి కైంజుర్యకాష్టా ॥ ౩౧ ॥

ఇతి శ్రీమత్కౌశిక కులతీలక

కవిజ్ఞలరంగాచార్య ప్రణీతాయామ్

శ్రీమద్రహస్యత్రయసారార్థ రత్నావళ్యామ్

ఉత్తరకృత్యాధికారః పశ్చిమశః

శ్రీమతే నిగమాన మహాదేశికాయనమః.

శ్రీమతేనిగమాన్తమహాదేవకాయనమః.

స్వతంత్రస్వామిత్వా త్వబహుమతిపాత్రేషు నియతం.

(దీ) అధాధికారిణోఽన్యైవ కైజ్కర్యం స్వామి చోదితిమ్. తదీయగాస్య పర్యంత మితిహాదేశ ఉచ్యతే॥ (ప్ర) ఏవంత్రిభి రధికారై ర్భరన్యాసాసాధారణఫలం నిరూప్య అనంతరం సప్తభిరధికారైః ప్రపన్నే ఫలత్వేనాన్వితా భక్తానామ పి సాధారణా నోర్థాన్నిరూపయతి. తత్రసాధారణేషు “మమమస్థక్త భక్తేషు శ్రీ తిరభ్యధికాభవే” దిత్వాదిభిః ప్రధానఫలత్వేనోక్తం భాగవత్కైజ్కర్యం ప్రథమం నిరూపయతి. పూర్వాధికారాస్తే ఆచార్యాదిభాగవత్కైజ్కర్యం కిర్యవ్య మిత్యుక్తమ్. తదేవోపపాదయత్యస్మిన్నధికారే.

నన్వనన్యార్థ కేషభూతేన అనన్యప్రయోజనేన స్వామ్యతిశయాధానం విహాయ భాగవత్ కైజ్కర్య కరణస్య విరుద్ధత్వా దన్యంతరి భృత్యకృత్యస్య దూఃఖరూపత్వ దర్శనాచ్చ తత్రోతేరేవానుపపన్నత్వా తస్య పురుషార్థత్వం దూరనిరస్తమితి కథంతస్య ప్రధాన పురుషార్థత్వ మిత్త్యత్ర భాగవత్ కైజ్కర్యస్య పురుషార్థత్వం సహేతుకం విస్తరేణ ప్రదర్శయిష్యే న్నధికారార్థం సజ్జప్తహ్యం. (స్వతంత్రస్వామిత్వా)దితి.

(సా) శ్రియః కాన్తః— యాసర్వైరాశ్రీయతే తస్మాత్పిపతిః, తయైకరస్యంప్రాప్తః, అనేన శ్రియోవైమత్యేన భగవాన్ కిచ్చిదపికర్తుం నక్షమత ఇతివ్యజ్యతే. సదేహః— జగత్సృష్ట్యాది లీలా ప్రవృత్తః, ఖలుప్రసిద్ధా. యదావః సః— ప్రసిద్ధః, (ఇ) “యే యథామాం ప్రపద్యంతే తాంస్తథైవ భజన్యమామ్॥ ఇమా స్మమునిశార్దూతా కిజ్కరా సముపస్థితా” ఇత్యాదిషు భక్తాభిమానిత్వేన (ప్రసిద్ధః.) ఖల్విత్యస్యవినియుక్త్య ఇత్యత్రాన్వయః. “శ్రద్ధయాదేవో దేవత్వ మక్నుతే” ఇత్యాది ప్రమాణా చ్ఛ్రీవిశిష్టతయా సృష్ట్యాదిలీలా ప్రవృత్తి ఇతి ప్రసిద్ధః. స్వతంత్రస్వామిత్వాత్ - స్వతంత్రత్వాత్స్వామిత్వాచ్చేత్యర్థః. స్వతంత్రత్వా త్వరతంత్రాన్నినియోక్తం శక్తః, స్వామిత్వా త్రాప్తశ్చేత్తిభావః. చిదచిత్—స్వతేష సూతం సర్వమ్, “వరద సకలమేత త్సంత్రితార్థం చకర్థ” ఇతి ప్రకారేణ; స్వబహుమతిపాత్రేషు—“అహంసచమమపియః॥ ఉదారాస్సర్వవైతే జ్ఞానీజ్ఞాన్తైవ మేమత” మితిస్వాత్యంత బహుమత భాగవతేషు, నియతం వినియుక్తైః. = నియమేన యాసదాత్మ భావితయా మశ్చేష సూతంసర్వం భాగవత్కేషం భవత్పితి వినియుక్తైః. అనేన భగవదనన్యార్థ కేష తస్మాత్ స్వతంత్రస్వామి వినియు

శ్రియఃకాంతో దేవ సుఖలు వినియుక్తే చిదచితౌ | య
ధాలోకాన్నాయం యతిపతిముఖై రాహితధియాం త
తో నఃకైంకర్యం తదభిమతపర్యంత మభవత్ || 3౬ ||

ఇట్లు భగవత్కైంకర్యతై భాగవతకైంకర్య పర్యంతమాశ

క్రతియా భాగవతశేషత్వం స్వామినోత్పన్నాభిమతతయా నవిరోధీవ్యజ్యతే.

నను శేషత్వసిద్ధావపి భాగవతకైంకర్యం కథంసిద్ధ్యేత్? శేషత్వస్య పార
తన్త్ర్యరూపతయా శేష్యభిమతాచరణ రూపకైంకర్యభావేపి పారతన్త్ర్యరూప
శేషత్వసిద్ధిరత్యంతరాయం (యథే)తి, = యథాలోకేరాజాన స్వభవత్యవగ్ధం స్వా
లక్ష్మీరధూత హుమివాదికంచ స్వాన్తరజ్ఞపుత్రాద్యతిశయాన్తరయా వినియుక్త
నే, యథావేదే “సర్వేన్ద్రైదేవాబలిమానసాన్తి || అచార్యదేవోభవ || తస్మాన్మ
చ్చక్త భక్తాశ్చ పూజనీయా విశేషతః” ఇతి భాగవతకైంకర్యగతయా వినియు
జ్యతే, తదానుగుణ్యేన; యతిపతిముఖైః — ముఖశబ్దోవిషయముఖా ఇతి ప్రత్యుధాన
వచనః. “పత్యస్సంయుమిసాం ప్రణమ్య చరణౌ తత్పాదౌ తీరయా సమృద్ధినేన
సమిశ్రమానవిభవాక్ ధన్యాంస్తథా నన్యానురూక్” ఇత్యుక్తప్రకారేణ శ్రీభా
ష్యకాగోత్రిమాజుచరణయుగళాన్యతిరసమృద్ధినేన ధన్యతీతా ప్రసిద్ధ స్తప్రధాన
క్రైః పూర్వోక్తకై ర్భామునాన్య ప్రణతార్చి హారాచార్య ప్రభృతీభి స్తద్గుణసంజ్ఞా
న బహుప్రీహ్య శ్రీభాష్యకాంతే, ఆహితధియామ్ — “సరగ తాతీశయాధా
వేచ్చనా + సరశేషీ” తిశేషత్వస్వరూపే శిక్షితధియామ్. (వి||మూలమస్త్రా
దినా శిక్షిత తత్వజ్ఞానానామ్)నః- “స్మాకమ్, తస్య- భగవతా భగవత శే
షతయా వినియుక్తతత్వే, కంకరసృత్వోభావే శేష్యతీతయాసిద్ధే శేషత్వ
స్వరూపాచ్చేప్రసక్తా చ్ఛగనదిష్ట భాగవత శేషత్వస్య భాగవత కైంకర్యమ
న్తరేణాసిద్ధే ప్రతిభిమత భాగవతిపర్యంతం కైంకర్య మధన సత్కర్మ. || 3౭ ||
అ|| (ప్ర|| శ్లోకే సప్రజహితం విస్తరేణోపపాదయత్ ప్రథమం కైం
ర్యస్య భాగవత పర్యంత్యై నిబన్ధనం ప్రశ్నపూర్వకము- (ఇట్లు) ఇత్యాది
నా = (సం||) ఇట్లు- ఉత్తర కృత్యాధికారే, (స్వా|| ఉత్తర కృత్యజ్యోతిరే) అ
డ- ఉపపత్తిర్మానంచ. (స్వా|| చేతసస్య భగవదనన్యార్థా శేషత్వా చేష
త్వస్య పారతన్త్ర్యరూపత్వ కైంకర్య ప్రయోజకత్వాభావా చ్ఛగవత్కైంకర్య

చొచ్చుకొని యెన్నెన్నిలో? “పరగతాతిశయాధానేచ్ఛయా ఉ
పాదేయత్వమేవ యస్యస్వరూపం సశేషః పరశ్శేషీ” ఎన్ను వేదార్థ
సంగ్రహాత్తిలే అరుళిచ్చెయవడియే సర్వేశ్వరప్రభు శేషభూత
నాన వివక్త అతిశయాధానమృణ్మిత్రాప్తమ్. అవ్యతిశయంతా న
స్తుశక్తియై అనురూధిత్తు మవేణమ్ - ఆనాల్ జీవనుక్కు పరనై
ప్రభు శక్యమాన అతిశయమేదెన్ను పార్తవవిడత్తిల్ శరీరత్వాది

ర్యన్యైవా ప్రాప్తా భాగవతకైజ్జగద్యపర్యంతం కుత ఇతి ప్రశ్నతాత్పర్యమ్.)

అ॥ శేష్యభిమతత్వం సద్వారకశేషత్వంచోపపత్తిరితివత్తు ముపాద్ధాత స
బ్రత్యా శేషలక్షణం తస్యసర్వలక్ష్యహగతి ప్రకారంచాహ (పరగతే) తి. (స్వా)
పర-శేషీ, తద్గతోయోఽతిశయ స్తదాధానేచ్ఛయా, శేషితనూ శేషగతనూ
ఉభయగతయా మధ్యస్థగతయావా స్వీకార్యత్వమేవ యస్యస్వరూపం సశేషః,
పరః— వ్రతీసమ్బంధీ, శేషీత్యర్థః. శేషీతే-చ్ఛపాత్ర శేషిత్వత్తు క్కుదాహ
రణం గ్రహోపకరణాదికల్. శేషగతేచ్ఛాయత్తత్తుక్కు యాగప్రతికర్తా ఉదా
హరణమ్. ఉభయేచ్ఛాయత్తత్తుక్కు రాజానం వ్రతీ భృత్యా ఉదాహరణమ్.
మధ్యస్థేచ్ఛాయత్తత్తుక్కు యాగప్రతి ప్రయాజాదిరుదాహరణమెన్దుకరుత్తు (వి॥
పణిప్రాప్తమ్- కర్తవ్యయోగ్యః.) (అత్రసారప్రకాశికాయాం శేషలక్షణవాక్య
రవిస్తరోఽనుసంధేయః)

అ॥ ఇషడియానా లీశ్వరనైష్పత్ర యచిత్తుక్కు శేషత్వ మిల్లాదోశీ
యాదో? అచేతనమీశ్వరనుక్కు ప్రీణనరూపాతిశయతై స్పృష్టవిలైయే? ఎన్న
వ + ర్ (అవ్యతిశయస్తా) నితి. ఆచేతనతయా ప్రీణనవ్యాపారాశక్తత్వా త్తద
భావేషి నక్షతిః ఎన్దుకరుత్తు. (వి॥ వస్తుశక్తియై = శేషభూతవస్తుయోగ్యతామ్,
అనురూధిత్తు - అనుసృత్య, వరవేణమ్, - ఆగచ్ఛేత్.)

అ॥ ఆనాల్మమ్ చేతననుక్కుమ్ శరీరత్వా పృథక్సిద్ధ విశేషణత్వ ప్రయు
క్తాతిశయమాత్రేణాపి శేషత్వం సిద్ధిక్తాయలే శేషత్వ ప్రయుక్తమాక కైజ్జగ
ర్యం సిద్ధిక్కు విలైయే? ఎన్నవ + ర్ (ఆనా)నితి. పాదువాయిరున్దదితి = అ
చిదవ్యతిశయతా భగవద్వత్త చిచ్ఛక్తియైయుడైయ చేతననుక్కు ఆచేతనకు

ముఖతాగే అతిశయాధామన్ముఖై ఇననుక్కుమ్ అచిత్తుక్కుమ్ పా
దునాయిరుద్దదు. ఇనన్ విశేషిత్తుస్సజ్జ మతిశయమ్ చైతన్యముఖ
తాగే యాయిరుక్కుమ్. అది లిన్ శాస్త్రవిసద్ధమాక వర్తిక్కు
మ్బును శాసితావాయ్ దండధరనాన ఈశ్వరనుక్కు లీలారసమా
త్రైతైయుష్టాక్కి అమ్ముఖతాగే అతిశయాధాయకనామ్. శాస్త్రా

“యమాన పతిశయాధాయకత్వమాత్రం పర్యాప్తమన్నేనపడి. (వి॥ పార్థవీ
హత్తిల్ - పర్యాలోచనదశాయామ్, పాదువాయిరుక్కుమ్ - శరీరత్వాదేశ్చేతనా
చేతన సాధారణత్వాదితిభావః (ది) శరీరత్వాదీత్యాదిశబ్దేన లీలోపకరణత్వా
దిగృహీతమ్)

అ॥ ఆనాలివన్ శరీరత్వాది కృతాతిశయ మన్నిక్కేయ్య మతిశయ
ముఖతాగే? ఎన్నవ + రీ (ఇవ) నితి. చైతన్యముఖేనాతిశయాధాయకత్వ మచేతన
త్వోడు తుల్యమల్లామెయాలే ఇదసాధారణ మెన్తపడి.

అ॥ ఆనాలుమ్ చైతన్య ముఖేనాతిశయాధాయకత్వం భగవత్ప్రీతి సమ్మ
సనరూపమాకి లైచ్చికసజ్జా మ్మణుకట నాస్తికనుక్కు అచిద్వాన్యవృత్త శేష
త్వ మిలాదోత్తయప్రసజ్జిక్కుమ్. ఇచ్చిక సజ్జారముఖేన లీలారసోత్పాదనరూ
పమాకిల్ కైజ్జ్య రూపాతిశయాధానాభావేపి శేషత్వసిద్ధే ర్భగవత్ప్రేక్ష
యోచ్చేపమ్ ప్రసజ్జిక్కుమ్. శాస్త్రీయనుష్ఠాన రూపాతిశయ సమ్మదకత్వం
పనక్షితిమాకిల్ నిత్యముక్తాశుక్కు - శేషత్వాభావమ్ ప్రసజ్జిక్కు మిత్యాది శ
జ్జేయి లధికారిభేదేన శేషత్వప్రయక్తాతిశయాధానం భిన్నభిన్న ప్రకార మె
న్నుళిచ్చెయ్కరార్ (అనలివ) నిత్యానినా. నాస్తికానాం లీలారసమాత్రరూ
పాతిశయాధాయకత్వం కామకామానాం తత్తత్ఫలహేతు భగవత్ప్రీతి సమ్మ
సనముఖేన భగవదాదార్య ప్రకారనరూపాతిశయాధాయకత్వం నిత్యముక్తానాం
సాక్షాత్కృత భగవత్ప్రీత్యైక ప్రయోజన కైజ్జ్యరముఖేన భగవతో భోగ
రూపాతిశయాధాయకత్వం బద్ధానాం పరమైకాన్నినామపి భగవత్ప్రీత్యైక ప్ర
యోజనక శాస్త్రీయ కైజ్జ్యరముఖేన లీలానువిధ భగవద్భోగ రూప
ాతిశయా ధాయకత్వ మిత్యాద్యుహ్యమ్. (సం॥ శాస్త్రవిరుద్ధమాక - అక్షిపి మ
ర్యాదయా, శాస్త్రానుగుణమాక - ముముక్షు వేదికమర్యాదయా) శుభశ్రుతి = ఆ

నుగుణమాక వర్తిక్కు-మోపును “శుభేత్వసా తుష్యతి దుష్కృతే
తు సతుష్యతే ౭సా పరమ శృరీ” ఎన్నిజపశియే ఈశ్వరనుక్కు-
సుతోషతైయుష్ణాక్కి అవనుడైయ బౌదార్యాదిగుణజ్జల్ కుమరిరా
తపడి అమ్ముఖతాలే “ఉదారా స్సర్వ ఏవైతే” ఎన్టనక తానే
కోణ్ డాడుమ్మడి అతిశయాధాయకనామ్ - అప్పడియే నిత్యరుమ్
ముక్తరుమ్ ఈశ్వరాభిప్రాయతై సామోత్కరిత్తుప్పణ్ణుకిట కైజ్జుర్య
జ్జళాలే “ప్రహర్తయిష్యామి సనాధజీవితః” ఎన్నిజపశియే భోగవి
శేషతై ఉత్పాదిత్తు అమ్ముఖతాలే అతిశయాధాయక రావణ్ కళ్.
ఇప్పికారమ్ శాస్త్రముఖతాలే ఈశ్వరాభిప్రాయతై యతిన్దు క్తేం
కర్యమ్మణ్ణుకిట కృతకృత్యనుక్కుమ్ సమానమ్. ఇవన్ శ్రీ శాస్త్రవి
రుద్ధజ్జళాలే ఈశ్వరనుక్కు లీలారసమాత్రతై యుణ్ డాక్కు-మోపును
తనక్కు అనర్థపర్యవసితమాయిరుక్కుమ్. బద్ధదశైయిల్ శాస్త్రతై

సా-పరమాత్మా, శుభేకర్మణి చేతనేన క్రియమాణే, తుష్యతి, నిషిద్ధక్రియమాణేన
తుష్యతి ఎకై. కుమరిరాదపడి - వృద్ధమాయీరాదపడి. పణ్ణిఇతి శేషః. (వి॥
కుమర - అభర్తృక కన్యకా, సాన్యర్థాభవతి తథానస్మరితిభావః అవకాతానే -
తేనైవభగవతా, కొణ్డాడుమ్మడి - మదోదార్య వైయర్థ్యాభావకారకా ఏతేమ
హోదారాఇతి యథాక్లా ఘేత తథా ఇనక అతిశయాధాయకనామిత్యన్వయః.)
భోగోనామ రాజాదేశ్వననాదిజనిత స్రీతి విశేషవ త్ఫలహేతుసన్తోషా ద్విలక్ష
ణ సన్తోషః.

అ॥ ఇప్పడి నైతన్యముఖేన వతిశయాధాన మపేక్షితమాకిల్ ముక్తతుల్యనా
న కృతకృత్యనుక్కుమ్ శాస్త్రవిరుద్ధావరణేన భగవల్లీల రసాతిశయాధాయక
తయా౭పి స్వస్వరూప శేషత్వసిద్ధిర్భగవత్కైజ్జుర్యమ్ సిద్ధిక్కుక్కుడుమో?
ఎన్నిజక్షేప్రయి లుపోద్ఘాతమాక వసుప్థితియైయరులి + ర్ (ఇవన్తి) లిత్యాదివా
క్యద్యయత్తాలే. ఇవన్తిల్ - పురోవక్రతిశయాధాయకత్వ భేదజ్జిల్, తనక్కు
అనర్థతి = అభక్త్య భక్షణాదికలిల్ తాత్కాలికసుఖభాస స్వపురుషోమిరు

లుమ్ ముక్తదశైయిల్ ప్రత్యక్షతైలుమ్ ఈశ్వరాభిప్రాయజ్ఞై
క్కణ్డు తదనురూపమాక వర్తిక్కుమ్మోదు ఈశ్వరనుజ్ఞయ లీ
లాదిపురుషార్థత్తుడనే ఆనుషంగికమాక శనక్కుమ్ స్వాభిమతపురు
షార్థముణ్డామ్ - ఆనపిన్బు చేతననాఁవివక్ బుద్ధిపూర్వకమాక పై
రు ప్రవృత్తిపజ్ఞుమ్మోదు తేనపురుషార్థముమ్ ఆనుషంగికమాక
వాకిలుమ్ పుకిరవేణ్ణియత్తా లదువరుమ్మోదు ఈశ్వరాభిప్రాయ వి
శేషమడియాక వరవేణ్డుకైయాలే అదుక్కాక ఈశ్వరాభిప్రాయ
త్తై యారాయ్నవిడత్తిల్ భాగవతకైంకర్యమ్ అవనుక్కు సగ్వత్తి
లుమ్ అభిమతమాయునన్దదు. ఇవ్వర్థత్తిల్ “ఆరాధనానాం సర్వే

ద్వాలుమ్ అత్యుత్కృటనరకాది రూపస్వానర్థపర్యవసితమా మెన్దపడి. (దీ) లీ
లాదీత్యాదిశబ్దమ్ భోగాదిగ్రాహకమ్. ఆనుషజ్జికమిత్యాది = శేష్యతీకయమాత్ర
మే ఉద్దేశ్యమాకిల్ లీలారస మెప్పోదు ముజ్జాకైయాలే మోక్షతదుపాయ ప్ర
వృత్తి వ్యర్థమా మెక్కై. స్వప్రయోజనముమ్ పరార్థమాకైయాలే “తనక్కే
యాకవెన్దెక్కొళ్ళు” మెన్జిల వను సన్ధానముమ్ కూడును.

అ॥ (సా) ఆనాలు మానుషజ్జిక స్వపురుషార్థాన్వయ శాస్త్రీయ ప్ర
వృత్తి వేణ్ణినాలుమ్ భాగవతకైజ్జుర్యముమ్ తత్ప్రధాన్యముమ్ సిద్ధిక్కు కూ
డుమా? ఎన్నవ + ర్ (ఆనపిన్బి) తి. (వి) ఆనపిన్బు - ఏవంసతి. (సం) త
దభిప్రాయాననుగుణవృత్తై స్వానర్థపర్యవసానాత్. (దీ) ఈశ్వరాభిప్రాయమ్ -
ఈశ్వరాభిమతమ్, సర్వత్తిలుమ్ - సర్వాభిమతజ్జలిలుమ్. అత్యనాభిమతా
విష్టో స్వప్రజనా శ్వాస్త్రచక్షుషుమ్. అతస్తద్దాస్యపర్యన్తం భగవద్దాస్య మిష్య
తే॥ (వి) ఆనుషజ్జికమాకవాకిలుమ్ - ఆనుషజ్జిక త్వేనాపి, పుకి అవేణ్ణి - ఫలేన్దన్ద
రాభివత్వేనాపేక్ష్య, అత్తాలదువరుమ్మోదు - అజ్ఞానదశాకాలితాతీతయవిలక్షణా
తీతయాధానేచ్ఛయా తత్తైజ్జుర్యప్రాప్తిసమయే, అభిప్రాయ + వేణ్ణుకైయా
ర్ - ఈశ్వరాభిప్రాయ మూలకతయా ప్రాప్తు మపేక్షితత్వాత్, ఆరాయ్నవి
డత్తిల్ - విమర్శదశాయామ్, సర్వత్తిలుమ్ - సర్వస్మాదపి.

అ॥ (దీ) ఇవ్వర్థత్తిల్ ప్రమాణ శాస్త్రుక్కిరార్ (ఆరాధనానా) మిత్యా

మాం విష్ణో రారాధనం పరమ్ । తస్మా త్పరతరం ప్రోక్తం తదీయా
 రాధనం పరమ్ ॥ మమ మగ్భక్తభక్తేషు ప్రీతి రభ్యధికా భవే
 త్ । తస్మాన్మద్భక్తభక్తాశ్చ పూజనీయా విశేషతః ॥ మద్భక్తజన
 వాత్సల్యం పూజాయాంచానుమోదనమ్ । మత్కథాశ్రవణే భక్తి
 స్వరసేత్రాజ్యవిక్రియా ॥ స్వయ మారాధనే యతో మమాథేడం
 భవద్దనమ్ । మమానుస్మృణం నిత్యం యచ్చ మాం నౌపజీవతి ॥
 భక్తిరష్టవిధా హ్యేషా యస్మాక్ మ్లేచ్ఛేఽపి నర్తతే । సవిప్రేంద్రో
 మునిః శ్రీమాన్సయతి స్సచ పండితః ॥ తస్మై దేయం తతోగ్రా
 హ్యం సచపూజ్యో యథాహ్యహమ్ ॥ అనన్య దేవతాభక్తా యేమద్భ
 క్తజరప్రియాః । మామేవ శరణంప్రాప్తా స్తేమద్భక్తాః ప్రకీర్తితాః ॥

ది. = తస్మాత్పరమ్ - తస్మాదుపరి, తదియానా మారాధనం పరితర మేత్యై. మ
 ద్భక్తజనేతి = పూజాయామ్ - మద్భక్తపూజాయామ్, స్వరవిక్రియా - గర్లదత్వమ్,
 సేత్రవిక్రియా - ఆననాశ్రూద్ధమః, అజ్యవిక్రియా - పులకోద్ధమః, అనుస్మ
 రణమ్ - శేషత్వానుసంధానమ్, మాం నోపజీవతి - మత్సికాశాత్ప్రయోజనాంతరా
 పరిగ్రహః. సవిప్రేంద్రోఽతిమన్తవ్యః, శ్రీమాన్ - శేషత్వజ్ఞాన సముద్యుక్తః, య
 తి - నిగృహీతేన్ద్రియః. తస్మైజ్ఞానందేయమ్, తతిః - తస్మాత్, జ్ఞానమ్ -
 సంకయే నిర్ణయ రూపం గ్రాహ్యమ్, పూజ్యః - బహుమన్తవ్యః, అన్యదేవతా
 భక్తానభవన్తి త్వనన్య దేవతా భక్తాః (సావి॥ భాగవతభక్త్యుత్సే ప్రమాణము
 పన్యస్య భాగవతభక్త కైర్గ్రహ్యస్య తస్మాదాధికేయ ప్రమాణ మాహ (మమ
 మద్భక్త భక్తీ) ప్రియః. మమసామాన్యత ఆరాధకేషు సత్సు ప్రీతిర్భవతి, మ
 యి భక్తిమత్సుసత్సు అధికా ప్రీతిర్భవతి, మద్భక్తవిషయే భక్తిమత్సన్వభ్యధి
 కా ప్రీతిర్భవేత్. యతస్తస్మా న్మదధిక ప్రీతివిషయావేక్షయా మదభ్యధిక్రప్రీ
 తివిషయా విశేషతః పూజనీయా ఇత్యర్థః. అభధగవద్భక్తలక్షణమాహ (మ
 ద్భక్తజనే) త్యాది = మద్భక్తే విషయమానస్యాపి దోషస్యాపర్యవమ్. మునిః -
 మననశీలః, తస్మైదేయమ్ - జాత్యంతరతాద్వద్రవ్యదానా సమ్భవేన జ్ఞానందేయ
 మ్. అనన్యదేవతాభక్తాః - దేవతాన్తరభక్తా భాగవతభక్త్యుత్సేవేచ భగవద్భ

శ్రీమద్రామానుజతయనామే.

తస్య యజ్ఞవరాహస్య విష్ణో రమితతేజసః । ప్రణామం యేపి కుర్వన్తి
తేహమపి నమోనమః ॥ తదాశ్రయస్యాశ్రయణా తస్య తస్యచత
స్యచ । సం సేవనాన్మరా లోకే పూయంతే సర్వచాక్షకేః ” ఇత్యా
దిప్రమాణజ్ఞతై యథార్థాయన్ద్రాల్ రాజకుమారోపలాశనమ్మాలే భా
గవతకైంకర్యమ్ భగవానుక్కు అభిమతమాయుక్తైయాల శే
షభూతనాన వివక్షేయ్యమ్ కించిత్కారజ్ఞలిల్ భాగవతకైంకర్యమ్
ప్రధానమాయుక్తై. ఇవ్విడత్తిల్ తత్వవిత్తుక్కు ప్రమాణసరణియై
ప్పార్త్తల్ “యే యజన్తి పితౄణా దేవాణా బ్రాహ్మణా సహుతా
శనాణా । సర్వభూతాన్తరాత్మానం విష్ణుమేవ యజన్తితే” ఇత్యాది
కలిప్పడియే ఈశ్వరణ భాగవతశరీరకనాయక్కోడుమ్ ఆరాధ్యనా
మ్. “సచమమప్రియః” ఎన్నిటపడియే పరమైకావిషయత్తిల్ ప్రీ
తిపరతన్త్రినాన ప్రకారియిరుడ్యేయ నివవైప్పార్త్తల్ “జ్ఞానీత్వా

క్షేః పూర్ణతానాస్తీతిభావః. భాగవతభక్తి ప్రకారమాహ (తన్యే)తి. భాగవ
తకైంకర్యస్య సర్వపాపనాశకత్వమప్యహ (తదాశ్రయస్యే)తి. తస్య తస్య
చేతి తచ్చరమాపదిదాసస్య సంసేవనా ల్లోకే నరా సర్వపాతకైఃపూయన్తే-
పరిముచ్చన్త ఇత్యర్థః. ఇవ్విడత్తిల్ ప్రమాణజ్ఞతైయారాయన్ద్రా లిత్యన్వయః. అ
భిమతమాయుక్తైయాలితి = సర్వత్తిలు మితిశేషః. (వి॥ ఆరాయన్ద్రాల్ - ప
రామృతలిచేత్.)

అ॥ ఇప్పడి భగవదనన్యార్థ శేషభూతనాన యివ్వధికారి భాగవతోప
చార కైంకర్యజ్ఞతైప్పణ్ణిల్ అన్యారాధనప్రయత్నమాక వనన్యత్వ విరోధమ్ వా
రాదో? ఎన్నత + రి ; (ఇవ్విడత్తి) లితి = శేషత్వసమ్బన్ధ మన్విక్కి విధిమా
త్రప్రేరితయ భాగవత కైంకర్యమ్ పణ్ణమిడత్తిల్. తథాచ నిత్యకర్మసు అ
గ్నిస్త్రాద్యారాధనస్య తదన్తర్యామి భగవదారాధనమ్మాలే ఇదువుమ్ భాగవత
శరీరక భగవదారాధనమక్తాయాలే అనన్యత్వవిరోధమైయెఱ్ఱకయత్తు. భాగవ

త్త్రైసమేమతమ్” ఎన్నిటవశియే భాగవత కైంశర్యజై భగవాన్ త
 స్సన్తర్యామివక్కులి? పణ్డిరదాక ఉకక్కుమ్. ఇప్పడి శేషిక్కు అ
 భిమత మెన్నిట వశవేయన్తు; శేషత్యమాకిట సమ్మన్ధమ్ తాన్ సద్వా
 రకమాకవు ముండాకైయూల్ కైంశర్యముమ్ సద్వారకమాకవుమ్
 ప్రాప్తమ్. అదెజ్జనేయెన్నిల్; నిత్యం శ్రీయా సమేతస్య భక్తై రాత్రి
 త శరీరకనాయ్కొణ్ణమితి = “సాక్షాదప్యవిరోధం జ్ఞేమిసి” ఎన్నిటన్యాయత్తా
 లే అద్వారకమాకవుమ్ ప్రమాణబలత్తాలే సద్వారకమాకవు మారాధ్యనామెన్తపడి.

అ॥ ఇప్పడి భాగవతారాధన మన్తర్యామిదృష్ట్యా భగవదారాధనమాక అ
 గ్నిద్రాది పదఘటిత భగవదారాధనమైలే ఇదువు మొరు సద్వారక భగవ
 దారాధనమాకైయూలే ఇదుక్కు ప్రాధాన్య జూడువ దెజ్జనే? యెన్నవ +
 ర్ (సచమమప్రియ) ఇత్యాదినా. సర్వాన్తర్యామిక్కి వేరొరుఅన్తర్యామి యి
 ల్లావట్టాలు మన్తర్యామివ దతిప్రీతివిషయత్వా ద్భాగవతస్య (సాక్షాత్సావిరాధ
 నా పేక్షయా భాగవతద్వారక స్వారాధనమ్ భగవానుక్కు అత్యన్త తుష్టిక
 ర మెన్తపడి. (వి॥ పణ్డినదాక ఉకక్కుమ్ - స్వాన్తరాత్మవిషయే కృతమివసన్తు
 ష్యేత్, అతన్తద్విషయే స్వారసికీ ప్రితిర్జాయతఇతి ప్రితిప్రేరితత్వమ ప్య
 స్తీతిభావః.)

అ॥ (ప్ర) ఏవం భగవచ్ఛేషత్వవైస్య భాగవతకైంశర్యసృష్టాపకత్వము
 క్త్యా భాగవత శేషత్వమపి తదనుష్టాపక మిత్యాహ (ఇప్పడీ)త్యాదినా. (వి॥ అ
 భిమతమెన్నిట వశవేయన్తు - అభిమతమిత్యేతావన్మాత్రమేవ నభవతి, సమ్మన్
 న్దాన్ - సమ్మన్ధస్య, సద్వారక ముజ్జాకైయూలే - సద్వారకస్యవిభ్యమానత్వాత్,
 కైంశర్యంచ సద్వారకతయాపి ప్రాప్తమ్, అవాన్తరశేషిభూత భాగవతనిష్ఠాతి
 శయాధానే భగవచ్ఛేషభూత భాగవతనిష్ఠాతిశయాధానస్య శేష్యతిశయావహ
 త్యా త్పరమ శేషిణోఽతిశయ సిద్ధ్యతీతిభావః.)

అ॥ (స్వా) ఇప్పడి చేతనగత శేషత్వ సమ్మన్ధమ్ సద్వారకమాక కూ
 డుమా? సర్వప్రధాననాన ఈశ్వర నద్వారకమాక సాక్షా దేవ శేషియాకిర్
 శేషత్వముమ్ తదనురూపమాక అద్వారకమాకవే యిరుక్కు శేష్ణావో? ఎన్తు శ
 జ్ఞిత్తుత్తరమ + ర్ (అదెజ్జనేయెన్ని) తిత్వాదినా. నిత్యమితి నిత్యమ్, శ్రీయా -

లక్ష్యం, సమేతస్య భక్తైరాత్మవత ఇతి విశేషణద్యయమును విధేయత్వే యథా క్రమ మన్వయిక్కిరింపదు. శ్రియాసమేతస్య సహ శేషిత్వం - శ్రీసాహిత్యేన సా త్వా తస్య శేషిత్వం స్యాత్. “అస్యామమచ శేషంహి విభూతిరుభయత్మికా॥ ఉభయాధిస్తానంచైకం శేషిత్వమ్” ఇత్యాప్యనుసారంతా లే శ్రియోదేహుడవే శే పిత్వమ్. ఇన్ద్రిక్ శ్రీద్వారకమాకవాదలో శ్రీనైరవేక్ష్యేణవాదలో శేషిత్వ మిల్లెయెన్టుపడి భక్తైరాత్మవతః, మా—నవిద్యస్తే, పరే, యస్మా త్సపరమః, సచాసా వాత్మా, తస్య, భక్తై, రాత్మవతః = “జ్ఞానీత్యాత్మైవ మేమతః”. మితి జ్ఞానిన మాత్మాన—మన్తర్యామిణం మన్వానస్య, ఇజ్ఞాత్కృప్తాన్తరకూన్య నాన పరమాత్మా జ్ఞానియై ఆత్మావాక వుడైయనానదు? జ్ఞానియై స్వోత్కృష్టనాక వె ణ్ణానిర్ కై. స్వతస్సన్వజ్ఞనానచక్ జ్ఞానియై పుత్కృష్టనాక వెణ్ణుకైయానదు? తత్ప్రీణనవ్యాపారతై స్వప్రీణనవ్యాపారావేక్షయా స్వస్వోత్కృష్ట ప్రీణనమా క వెణ్ణుకై. ఆకైయా లిన్దబుద్ధి విశేషతైయైడైయ పరమాత్మాపుక్కు సద్వారక శేషిత్వ ముపపన్నమ్. స్వప్రీణన వ్యాపారా వేక్షయా స్వభక్తప్రీణనవ్యాపారే యి ధికిప్రీతిమత్వరూప శేషిత్వమానదు స్వభక్తస్యకైబుర్త్య జనిత ప్రీతియాపాప్రీతయ భాక్త్యరూప శేషిత్వ మన్తరేణాను పపన్నమన్తో; ఇప్పడి శేషిత్వం సద్వారక మాకైయా లే శేషిత్వ సమ్మన్యమును సద్వారకమాకమ్కైయిల్లె యెన్టుకరుత్తు. భక్తైరాత్మవత్వమును ప్రమాణానరాను గుణ్యతా లే శ్రీవిశిష్టనుక్త్యుకైయా లే సద్వారక శేషిత్వమును శ్రీవిశిష్టనుక్త్యున్టుమిడమును సిద్ధమ్.

(దీ) నిత్యమితి = భక్తైరాత్మవతః, నిత్యం శ్రియా సమేతస్య పరమాత్మనః అద్వారకేణ శేషిత్వేనసహ సద్వారకంచ శేషిత్వం స్యాత్, ఆత్మపదత్యన్తాభిమ తత్వా ద్భక్తశేషిత్వేనవినియోజన మాత్మవత ఇత్యనేన వివక్షితమ్. ఇన్దవిశేష ణతా లే సద్వారకత్య ముపపాదితమామ్. నిత్యం శ్రియాసమేతస్య పరమాత్మన శే పిత్వ మెన్దవిత్తాలోక విశిష్టమే సద్వారకాద్వారక శేషియాన్తు. యద్వాస హచ శేషిత్వం సద్వారకంచ శేషిత్వం స్యాదిత్యన్వయః. శ్రియాసమేతస్య= శ్రీవిశిష్టరూపేణ శేషిత్వమ్, భక్తైరాత్మవతః—భక్తద్వారా శేషిత్వం స్యాది త్యర్థః, యద్వా భక్తైత్యత్ర సమేతస్యేత్యనుపద్యః, ఆత్మవత ఇతి ప్రతిసమ్బుద్ధి నిర్దో శోనపప్యన్తః, జ్ఞానినః ప్రతీత్యర్థః.

(ప్ర) భగవదనన్యార్థ శేషభూతస్య భాగవత శేషత్వంచాకభి మిత్య త్ర సద్బుష్టాన్తం యుక్తితో వచనతశ్చ సమర్థయతే (అడజ్జనేయిన్ని) లిత్వాదేనా.

నిత్యమితి = “హీశ్చ తెలక్ష్మీశ్చపత్నీ॥ అహోరాత్రే పార్శ్వే॥ విష్ణోశ్చీ
రనపాయినీ॥ జ్ఞానీత్వాత్మైవే” త్యాదిభి శ్చియో భాగవతానాంచ నిత్యయో
గాస్తరాత్మతోవ్యక్త్యాఽత్యవ్యాభిమతత్వావగమా తస్య శేష తానాం స్వాత్మ్య
వ్యాభిమత విషయే శేషత్వాపాదనస్య లోకేపిదర్శనా త్తైస్సహ సదాసాక్షాచ్ఛే
షిత్వం తేషామపి శేషిత్వా తద్వైయాంచ సదాశేషిత్వమస్తీత్యర్థః.

(వి) అనన్యార్హ భగవచ్ఛేషస్య కథ మవాన్తరశేషత్వ? మితిశక్యజ్ఞానా
ర్హకం యథారాజ్ఞా స్వశేష భూతాభరణ మాలికాదికం స్వగజాదిషు నిక్షి
ప్య స్వయంతదలక్ష్మారోఽనుసూయతే తద్వత్ “అస్మామమచ శేషంహి వి
భూతిరుభయాత్మికా॥ ప్రభవో భగవద్భక్తా మాదృశాం సతతం ద్విజ॥ మమ మ
ద్భక్త భక్తేషు ప్రతిరభ్యధికా భవేత్” ఇత్యాది ప్రమాణై స్సవిత్రస్త్రేణ భగవ
త్తైవ స్వభక్త శేషతయా వినియుక్తత్వస్యా వగతత్వా త్సద్వారక శేషత్వం జీవ
స్య సద్వారక శేషిత్వం పరమాత్మనశోఽపపన్నమితి సమ్మథ్యతే (అదజ్ఞనేయ
న్ని) లితి - నిత్యమితి. నిత్యం శ్రియాసమేతస్య భక్తైస్సదా ఆత్మవతః - భక్తైః
స్తరాత్మత్యేన అభిమానవతః, తైర్వి నా స్వరూప సత్తానాస్తీతి మన్యమానస్యేత్య
ర్థః. శేషిత్వమ్, సహ - అద్వారక శేషిత్వేన సహ, - సద్వారకంచస్యాదిత్యర్థః.
(కారికాదర్పణే = యథా”దేవదత్తస్యగృహమిద” మిత్యత్ర తత్పత్నీస్సదాత్మ
జానాంచ శేషిత్వమవర్జనీయ మేవమజ్ఞానావి నాభావా దత్యన్త ప్రతివిషయ ల
క్ష్యముఖేనేవ స్వాత్మతయా లక్ష్మ్యుపేక్షయా ప్యత్యన్త ప్రతివిషయ భక్తజన
ముఖేనాపి శేషిత్వం ప్రజాద్యాపి భగవతస్సిద్ధ్యతీతిభావః) భక్తైరాత్మవతః
శ్రియాసమేతస్యేత్యనేన భగవచ్ఛేషత్వం భాగవత శేషత్వ పర్యవసా మిత్య
న్వయః, “అప్యహం జీవితం + విశేషతః” ఇత్యుక్తరీత్యా లక్ష్మ్యుపేక్షయా
భాగవతానాం భగవదత్యవ్యాభిమతత్వం వ్యజ్ఞేతమ్. తథాచ తచ్ఛేషత్వం భగ
వదభిమతమతి భగవదనన్యార్హ శేషత్వస్య నవిరోధ ఇతిభావః.

(సం) నను భగవత స్సద్వారక శేషిత్వేనతిహి చేతనస్సద్వారక శేష
స్సాస్యోత్? తదసిద్ధేరమవ్యసిద్ధ మిత్యభిప్రాయే “అదజ్ఞనేయన్తి” లితిశక్యజ్ఞా
నవతార్య పరిహరణి (నిత్య) మితి. సాక్షాచ్ఛేష్యేవ భగవాన్నిత్యం లక్ష్మ్యు
సమేత ఇతి యథా లక్ష్మ్యుస్సహౌవ లక్ష్మ్యద్వారాఽపి శేషిత్వమ మన్యనే తథా
“పితా పుత్రేణ పితృమా” నితివత్ “జ్ఞానీత్వాత్మైవ మేమత” మితిస్వాన్తరా

వత స్సదా । సహసర్వారకంచస్యా, చేసిన్యం సరమాత్మనః ॥ స్వ-
తస్త్రియాయ స్వచ్ఛందలీలగాన రాజా తాన్ పూర్ణ ఆధరణత్వైయుమ్
ఇత్తూరైయైయుమ్ అడియార్ కళైయైయుమ్ అనై కుత్తికళు-
డైయైయుమ్ కఱుత్తిరే యిపరూప్పోరే “అడియార్ క్కెన్నై యా-
యోపమత్తవిమలక్” ఎన్దుమ్ “నారదో ఒహ మనుప్రాప్త స్తవిద్య-
నకుతూహలాత్ । ప్రభవో భగవద్భక్తా మాధృతాం సతతం ద్విజ”
ఎన్దుమ్ “మల్లొయోర్ తె మేవ ముళితైన్ది ఎప్పో డొత్తిరే
మల్లొమ మున్నడియార్ క్కడిమై” ఎన్దుమ్ శోల్లుకిలపకియే అన్యన్త-

త్మతయా సదాపరమ ప్రితివిషయ భాగవత్సేవచ శేషీ, తథా భాగవతద్వా-
రాపి శేషీతి కైముతికన్యాయేన సిద్ధ మనుమన్తవ్య మితిభావః. పుత్రేషిత్వమ-
త్త్వం కాదాచిత్క మిత్యస్య తద్వైషమ్యదోతనాయ సదేతుక్తిః.

అ॥ ఏవం భగవచ్ఛేవత్వస్య భాగవత శేషత్వ పర్యన్తతాం లోకామ్న-
యాభ్యా మపిదర్శయన్ముక్తారంవివృణోతి (స్వత స్తనా) యిత్యాదినా. (వి)
తాన్ పూర్ణ ఆధరణత్వైయుమ్—స్వయమలబ్ధృతమాధరణమ్, ఇట్టమాలైయే-
యుమ్ ధృతమాలికాంచ, అడియార్ కుడైయపుమ్ - దాసానాంచ, అనైకుడిరైక-
కుడైయపుమ్ - గజా శ్వాదీనాంచ, కఱుత్తిరే - కణ్ణ, ఇడుమాప్పోరే - ప్రతేప-
వత్. అన్యయశేష్ట వినియోగేత్య నేన సమ్మన్యః, గజాదిమార్ధి మాలా ప్రతే-
పతుల్య భాగవతాధీన కరణతా రూప యశేష్ట వినియోగార్హతయా చేతనస్యేతి
భావః. (దీ) ఇడుమాప్పోరే - ఇష్టమానపడి వినియోగిక్కైక్కి అన్బైయారే
యొన్దర్థమ్. యద్వా ఇడు మిడత్తిల్ పోరే ఎన్దర్థమ్. (స్వా) స్వత స్తనాకై-
యారే స్వశేషపన్తువై యన్యత్ర వినియోగిక్కు శక్త నైష్ఠపడి, నిష్ప్రయోజన మా-
క విష్ణుడి వినియోగిక్కు మ్మూడుమో? ఎన్నిఱ శక్తావారణార్థం “స్వచ్ఛన్దరీ-
లనానేతి; రీలారసం ప్రయోజనమెఱ్ఱుకరుత్తు. అడియార్ క్కిత్త్యాది = అడియా-
ర్ కుమ్ - స్వదాన ధూత భాగవతరకకుమ్, ఎన్నై - అడియేనై - ఆలోపదుత్త-
దాన ధూతనాకప్పణ్ణిన, విమలక్ - నిర్మలక్. మత్తుమోర్ తెయవమ్ - అన్యమే-
రువమ్, ఉళితెన్దు - ఉణ్ణెన్దు, ఇరుప్పోరోడు - దేవతాన్తర భక్తాలోడు, ఒత్తి-
రేక్ - సంసర్గయేక్, ఉల్లొదుమ్ - అజ్ఞీకరిత్తరుమ్, ఉన్నడియార్ క్కడిమై -

పారతన్య్యాదికళ అడియాక భగవదిష్ట వినియోగార్హతైయాలే భ
గవచ్ఛేషత్వమ్ తాదాయావదాత్మభావియాన కట్టలైయిలే భాగవ
తశేషత్వపర్యస్తమాంబుద్ధి. ఇజ్ఞు భాగవతత్వ మడియాక స్వరూ
ప్రయక్తమాకనుమ్ “గుణైర్దాస్య ముపాగతః” ఎన్నిట న్యాయత్తా
సే గుణజ్ఞాన మడియాక స్వేచ్ఛేయాలుమ్ వంద భాగవతశేషత్వమ్
“భగవద్భక్తాః - మాదృశామ్” ఎన్నిట ఇరణ్ణుపదత్తాలుమ్ సూచితమ్.

త్వద్దాన భూత భాగవత దాస్యమ్. (పారతన్య్యాదీత్యతాదికదేన (ప్ర॥ అవి
రూఢత భగవచ్ఛేషత్వమ్) గుణజ్ఞానాదికం గృహ్యతే.) (ప్ర॥ అత్యంతపారత
న్యాదీతి = చేతనస్య భగవదత్యంత పారతన్యం భాగవత శేషత్వ నిబద్ధనమి
తి తస్య యావదాత్మ భావిత్యా దస్యాపి యావదాత్మ భావిత్యమిత్యర్థః. (దీ)
యావదాత్మ భావియాన కట్టలైయిలే యెన్ద్రత్తాల్ భగవచ్ఛేషత్వమ్ కాలత్తిల్
కొఱునువిట్టాప్పిలే సమ్మన్ది పర్యంతం కొఱునువిట్టపడి శొల్లిత్తు.

అ॥ (స్వా) ఇప్పడి భాగవత శేషత్వం సిద్ధిమానాలుమ్ “ప్రభవో భగవ
ద్భక్తా మాదృశాం సతతం ద్విజ” ఎన్నిటప్రమాణత్తిలే “మాదృశాం భగవద్భక్తాః
ప్రభవః నత్వస్యేషా” మెను సిదిక్కాయాలే సర్వయక్మ భాగవత శేషత్వం సిద్ధి
క్కివిల్లెయే? ఎన్నవ + ర్ (ఇశ్చి)తి. ఒరుత్తనుక్కు భాగవతత్వ ముట్టాకి లవ
నుక్కు సర్వముమ్ శేషమాకక్కడవదెన్దు భాగవతత్వ మడియాక భగవదిష్ట విని
యోగసిద్ధమానుమ్ భాగవత విషయత్తిల్ తనక్కు గుణాధిక్యదర్శనత్తాలే స్వే
చ్ఛయా వందరాయమ్ భాగవత శేషత్వ మిరణ్ణు విధమ్. “మాదృశా” మెన్ది
టత్తుక్కు భాగవతవిషయత్తిల్ గుణాధిక్య దర్శనత్తైయందైయ వెణ్ణుకొన్ద్ర
మాత్తయాలే “భగవద్భక్తాః - మాదృశా” మెన్దిట. విరణ్ణుపదత్తాలుమ్ క్రమేణద్వి
విధ శేషత్వం సూచితమాత్తయాలే సర్వయక్మ భగవదిష్ట వినియోగ సిద్ధ శేష
త్వం సిద్ధమెట్టకరుత్తు (ది॥ సూచితమ్ - క్రమేణ ఎన్ద్రపడి. (వి॥గుణజ్ఞానమ్ -
భాగవతనిష్ఠా జ్ఞానభక్తి వైరాగ్యది జ్ఞానమ్)

అ॥ ఇప్పడి భాగవత శేషత్వమ్ సిద్ధిత్తాలు మిదు భగవచ్ఛేషత్వా పేక్షయా
ఉత్కృష్ట మెన్ద్రదు కూడుమో? భగవచ్ఛేషత్వమ్ భగవానుక్కు స్వకీయదా
స్యపర్యంత వినియోగార్హమాయుక్కిత్తాప్పిలే భాగవత శేషత్వం భాగవతను

ఇబ్బాగవతశేషత్వమ్ క్రయమ్ శెల్లున్కుశ్చియై “వేళు నా రడియార్
క శెన్దమై విజ్జువుమ్ పెఱువార్ కళ్” ఎన్దు కల్పచూత్ర న్యాఖ్యా
తావాన పెరియాళ్ వార్ అనుళిచ్చెయ్ దార్ - ఇదు మధ్యమపద

క్కు స్వేష్టవినియోగ పర్యంత మల్లా మైయాలే తదవేక్షయా నికృష్టమన్తో?
ఎన్నవ + ర్ (ఇబ్బాగవతశేషత్వ) మితి. వేళువా రడియార్ కళ్ - నామ
సజ్జీర్తన పరరాన శ్రీవైష్ణవర్కశుడైయ, అడియార్ కళ్ - దాసభూతర్, భా
గవత దాస్యరసికరాన. భాగవతర్కళ్, ఎన్దమై-నమ్మై విజ్జువు మ్మెరువా
ర్కళ్ - విత్తుక్కొళ్లవుమ్ సమర్థ రెన్దపడి. (ది॥ కల్పసూత్రవ్యాఖ్యాతాక్కశె
న్దత్తా లిబ్బాగవతశేషత్వాది ధర్మశాస్త్రస్థిమానమైతోర్ మిమ్.) కల్పసూత్రేతి =
ఆక్షాణికగుడైయ శేషశేషి భావస్వరూపముమ్ స్వత్వత్వాగాత్మక యాగాన్తగత
స్వత్వస్వరూపముమ్ సోమక్రయజ్ఞాన్తత క్రయవిక్రయ స్వరూపముమ్ వినియో
గప్రకారములైన వర్ణజ్జలై సమీచీనన్యాయజ్ఞశాలే నిర్ణయముణ్ణి కల్పసూత్ర
వ్యాఖ్యానముణ్ణి పెరియాళ్ వార్ పడి. (ప్ర॥ నిత్యనైమిత్తికే కస్యాప్యం
శస్యాపరిత్యాగేన అనుష్ఠాన ప్రకార ప్రతిపాదన పరత్వా తల్పనూత్రాణాం
తద్వదేవ కృణ్వేన మగురాగమనమారభ్య యావద్ద్యుక్తుణ్ణిగమన మనుష్ఠితే కృతన్న
వ్యాపారాణాం స్వప్రబంధే తేనైవ క్రిమేణ ప్రతిపాదనా చ్ఛీభట్టనాథానాం
కల్పసూత్రవ్యాఖ్యాతృత్వమితి భావః) ఆక్షయాల భగవచ్ఛేషత్వం భాగవతశేష
త్వమైలే క్రయవిక్రయ పర్యంత వినియోగార్హమల్లామైయాలే తదవేక్షయా భా
గవతశేషత్వమే ఉత్కృష్ట మెఱుకరుత్తు.

అ॥ ఆనాలుమ్ స్వరూపశోధనైవమపర్య ప్రవృత్తమాలమన్త్రులే య
వధారణత్తాలే భగవాన్ శేష ఇవాన్త్యా శేషమెఱు సద్ధిమానిర్ క్కు తద్విరుద్ధ
మాక భాగవత శేషత్వ కల్పన జూడుమా? ఎన్నవ + ర్ (ఇది)తి. మధ్య
మ పదత్తుక్కు - నమస్సు క్కొన్దపడి, నమస్సు అత్యన్త భగవత్పారతస్య పర
మాక్షయాలే స్వతంత్ర శేషిక్కిష్ట వివియోగార్హ నెఱు సద్ధిక్కియాల మూలమం
త్రత్తిలుమ్ స్వతంత్ర శేషిక్కు ఇష్టమానభాగవతశేషత్వం సద్ధిక్కిఱగెఱు కరుత్తు.

అ॥ ఆనాలుమ్ భాగవత శేషత్వం ప్రమాణబలత్తాలే సిద్ధిత్తాలుమ్ భాగ
వత కైక్కర్యమ్ సిద్ధిక్కివిల్లైయే? “ఆరాధనానాం సర్వేషాం” మిత్యాది ప్రమా
ణబలత్తాలే యదువుమ్ సిద్ధిక్కుమెన్ది లన్దప్రమాణసిద్ధ భాగవత కైక్కర్య ము

త్తుక్కు త్తాత్పర్యార్థమ్. ఇవ్వర్థతై యనుసన్నితా లిశ్యేషత్వమ్ స
ద్వారకమాకపుష్ అద్వారకమాకపుష్ నిష్టనిలైయిలే శేషవృత్తి
యాన క్షేజ్జగ్యముమ్ నిఱుమ్. ఆకై యాల్ తక్ష క్తిక్కునురూప
మాక భగవత్కైజ్జగ్యత్తినుడైయ సాధ్యాకారవివృద్ధియాన పు
రుషార్థతిల్ ఎలైనిలత్తై త్తిరిళుతూర్ విడాత్తోయి ప్రాప్తమ్.

త్పృష్టసుకృత విశేషమాయ్కోణ్ణ “యేయజన్తీ” త్యాది ప్రమాణబలతాలే
భాగవతాంతర్యామ్యారాధనరూప భగవత్కైజ్జగ్యమాకవే సిద్ధిక్కైయల్ భాగ
వత్కైజ్జగ్య రూపత్విమిల్లైయే? ఎన్నవ + ర్ (ఇవ్వర్థతై) ఇతి. ఇవ్వర్థతై -
భగవదత్వంత పారతంత్ర్యసిద్ధ భగవత్ప్రవినియోగార్హతారూప మధ్యమపదార్థత్వైయ
ప్రపడి. శేషత్వం నిష్టనిలైయిలే ఇతి = శేషత్వ పురస్కారమన్విక్కై ప్రమాణబల
త్తాలే భగవదత్వస్వాభిమతత్వ బుద్ధ్యా పణ్ణిన భాగవతారాధనమ్ “యేయజన్తీ”
త్యాద్యనుసారత్తాలే శేషల భగవత్కైజ్జగ్యమానాలుమ్ భగవచ్ఛేషత్వ పారత
స్యాదికళడియాక వంద భాగవత శేషత్వద్వారకమాకీ తత్కైజ్జగ్య శేష్యభిమతా
చరణరూప కైజ్జగ్యము మహంతరశేషి భాగవత ప్రీణనరూప భాగవత కైజ్జగ్య
ర్యమాయ్కోణ్ణ పరమశేషి భగవత్కైజ్జగ్యమా మెఱుకరుత్తు.

అ॥ (ప్ర) నశేవం భగవత్కైజ్జగ్యస్యేవ భాగవత్కైజ్జగ్యస్యాపి ఫ
లత్వే సాధ్యద్విత్వప్రసక్తిః, భాగవతానా మనంతత్వాదేకం ప్రత్యేక్షకః కైజ్జగ్య
స్యాపి కృత్వా నిర్వర్తయతు మశక్యత్వా “న్నప్యశకనీయ మర్థం వేదోవిధ
ధాతీ” తిన్యాయా న్యంత్ర ప్రతిపాద్యత్వం నోపపద్యత ఇత్యత్ర యథాప్రాభా
కరమతే పరమాపూర్వవైవ పరమసాధ్యత్వేపి స్వర్గస్యాపి సాధ్యవివృద్ధిరూపత్వేన
సాధ్యాంతరాభివః; మతాంతరేపి స్వర్గస్యసాధ్యత్వే తత్రకాలాంతరభావి స్రక్చ
ననాద్యను భవస్య తదనువృత్తైశ్చ సాధ్యవివృద్ధిరూపత్వేన సాధ్యాంతరాభివ స్త
ద్వదేవ భాగవత కైజ్జగ్యస్య సాధ్యవివృద్ధిరూపత్వ మేవేత్యభిప్రేత్య భగవ
త్కైజ్జగ్యే యథాశక్త్యనుష్ఠేయత్వవ ద్భాగవత కైజ్జగ్యేపి యథాశక్త్యను
ష్ఠేయత్వవైవ విధితత్వస్య విషయత్వా ద్రహస్యత్రయే ఫలప్రతిపాదకాంశవ
వ తస్యాపి ప్రతిపాదన మిత్యాహ (ఆకైయాలి)తి. (దీ॥ సాధ్యాకారవివృద్ధి -
శేషసూత్రాల్ సాధ్యం. భగవత్కైజ్జగ్యమ్, అదినుడైయవాకార వివృద్ధి - సీ

ఇదు “భర్తృభృత్యగణస్యచ” మధ్మమై “ఆర్తే విష్ణో రనాష్టస్య
ద్విధా పరికర స్మన్మితః । నిత్యో నన్ద్యా నచానిత్యః కర్మవశో
ముముక్షుభిః” ఎన్లు శ్రీహమ్మరాదికళిల్ శొన్న న్యాయత్తాతే పతి
వ్రతాధర్మమౌలే యిరుక్కిట పరమైకా నిత్యత్తుక్కు మికవుమ్ ఉ
చితమాన పతిచిత్రానువర్తనమ్. ఆకై యార్ హేత్వన్తగత్తాలన్తిక్కి
అనన్యార్ శేషత్వ జ్ఞానమడియాక పరుకై యాలే ఇవ్వన్యశేషత్వమ్

మాభూమియాన భాగవత కైజ్జగర్వన్ యెక్కగై.) తరిశుతూర్విడాదొడ్డియ .
సీమాంతవ త్సప్తాద్వ్యనర్ధారణ్యం యథానభవేత్తథాకర్తం యోగ్యమ్. యథాక్షే
త్రాదినాం కర్షణాదిపూర్వకానుభవాభావే కిష్కితాల్లానన్దరం కర్షణాదే స్వ
రూపాయోగ్యమహారణ్యంభవే దేవమేవ భాగవత కైజ్జగర్వస్య యావచ్చక్ర
నుష్టనాభావే భగవత్కైజ్జగర్వ కరణే స్వరూప యోగ్యతాప్యపేయాదితిభా
వః. (వి॥ ఎల్లెనిలత్తే - పరమాపధిమ్)

ఆ (ప్ర) ఏన మన్య భాగవతశేషత్వే “శేషవానన్యదేవతా” ఇత్యు
క్తపారమైకాంత్య విరోధ స్సాన్యదిత్యత్ర యథాపతి వ్రతాయా భర్తృభృత్యా
నాంచ పరిసరణేపి నపాతివ్రత్యవిరోధః ప్రత్యుత పతిచిత్రాను వర్తనయాప
త్వేన పాతివ్రత్యానుగుణ్య మేవ మేవ భాగవతపర్యంత శేషత్వస్య తచ్ఛేష
త్వానుగుణ్యమేవేతి నపారమై కాంత్య విరోధఇత్యాహ (ఇదు భర్తృభృత్యగణ
స్యచ) త్యాదినా. “నదోహహియథాలాకే భర్తృభృత్యగణస్యచ । మాననాభర్తృ
పత్నీనాం సమాక్షేవా పరోక్షతః” ఇతిహమ్మరసంహితాయా మైకాన్త్యాక్షే
ప సమాధాన పరమిదం వచనమ్. ధర్మపత్నీనాం భర్తృభృత్యగణస్యచ శి
శ్రూహ యథానదోహ సైద్ధన్తదోహ ఇత్యర్థః. (దీ) ఆప్తఇతి. విష్ణు విష్ణుదై
య పరికరమ్ - భృత్యర్థమ్, ఆప్తమెన్లు మనాప్తమెన్లు మిరణ్ణవిధమ్. అదిలా
ప్రాయోగిత్వః భాగవతాది స్సముముక్షుభిరారాధనీయః; అనిత్యరాయనాప్తరా
న బ్రహ్మరికకో కర్మవశ్యతయావంశ్యర్.

అ॥ ఉపపాదిత్యై యుగసంహరిక్కిఱార్ (ఆకైయాలి)తి. (సాన్వి) ఆకై
యార్ మికవు ముచితమాన పతిచిత్రానువర్తనమాకైయార్, హేత్వన్తరత్తాల

భిరుద్ధమస్తు. ఇద్భాగవత శేషత్వమ్ స్వాభావికమో బోపాధిక
మో నెన్నిల్ కర్మా రుప్రపాధికః “నిత్యాభివాఞ్చితపరస్పరనీచ భా
వై” ఎల్లిజవశియే యారదాత్మభావియాయ్కొణ్ణుము క్తదశైయిలు
మునువర్తిస్తులొన్టాయాలే స్వాభావిక మెన్నపుమామ్ - భగవత్సం
బద్ధ జ్ఞానవిశేషనిబద్ధనహూకై యాలే బోపాధికమెన్నపుమామ్. ఇప్పు
న్దిక్కేతి = అనన్యార్థభగవచ్ఛేషత్వ జ్ఞానమడియాక న్ననన్య శేషత్వమే వి
రుద్ధమస్తు; భర్తృనబద్ధ విషయత్తిల్ పతివ్రతేక్కి హేత్వస్తరతారే న్న శేషత్వ
మైరే భాగవత విషయత్తిలుమ్ హేత్వస్తరతారే న్న శేషత్వం పరమైకాన్తి
క్కు విరుద్ధమెనుకరుత్తు. ఇక్కు భాగవతనుక్కు భాగవత శేషతాయామ్ ప్రతి
సమ్బద్ధి భాగవత నెల్లిజ బుద్ధియుమ్ స్వస్యభగవచ్ఛేషతా బుద్ధియుమ్ నిమిత్తమ్.
ప్రతిసమ్బద్ధి భాగవతనెల్లిజ బుద్ధియిల్లావిట్టా లభాగవత శేషత్వం ప్రసక్తిక్కుమ్.
స్వస్య భగవచ్ఛేషత్వ జ్ఞానాభావే స్వతంత్ర శేషీష్టవినియోగార్వతా జ్ఞానా
భావేన భాగవత శేషత్వ జ్ఞానాసమ్బువాదెన్తు కరుత్తు. (చి॥ హేత్వంతరతారే -
కర్మతాత్వపడి. (సం॥ క్షుద్రప్రయోజనాన్తరాత్) “ననానిత్యః” ఎన్టనిషేధి
త్వేయా లనన్యార్థ శేషత్వజ్ఞాన మడియాకవుమ్ దేవతాన్తర శేషత్వ మాకాదె
న్తులొన్ ట్టుకొనుట.)

అ॥ జీనాలు నిబద్ధనవత శేషత్వమ్ భగవచ్ఛేషత్వమైరే స్వాభావి
కమాకిల్ వస్తుస్వరూప ప్రయత్నతయా భగవచ్ఛేషతాజ్ఞాన ప్రయత్నత్వా భా
నా త్స్విస్వేతన్తార్వ భగవచ్ఛేషత్వమ్ విరోధిక్కుమ్. బోపాధికమాకిల్ ము
క్తిదశైయిలు మనువర్తియదే దేవతాన్తర శేషత్వమైరే యపురుషార్థమాక ప్రస
క్తిక్కు మెన్తు తాత్పర్యతారే శక్తిత్తుత్తరమరులి + ర్ (ఇద్భాగవత శేషత్వ)
మిత్తి (చి॥ నిత్యేతి = ఆభివాఞ్చితః, అన్యోన్యం ప్రతినీచభావః - శేషత్వమ్,
వహంతై ఎన్టై. (స్వా) ముక్తిదశైయిలుమితి = ముక్తిదశానువర్తమానతయా
స్వాభావికమెన్తు తొల్పపుదుమ్. స్వరూపప్రయత్నం స్వాభావికమైష్టపడి.
భగవత్సమ్బద్ధి = (చి॥ భగవతః సమా భాగవతానాం యస్యమ్బంధజ్ఞానవిశేష
ప్రన్నిబంధనత్వాదెన్టై యద్వా స్వస్యయో భగవతాసహసమ్బంధజ్ఞానవిశేష
ప్రన్నిబంధనం భాగవత శేషత్వ మిత్తర్థః) భగవత్సమ్బంధ జ్ఞానప్రయత్న శేషత్వ

డియాకిల్ ఇరువసుక్కుమ్ భాగవతత్వముజ్ఞానాల్ ఒరువరైప్పల్
ఒరువర్ క్కు శేషత్వముమ్ శేషిత్వముమ్ నరుకై విరుద్ధముమ్
వెన్నిల్ పరస్పరోపకారో పకారక భావాదికలి తోప్పిలే ఇట్లుమ్ వి
రోధమిలై. అధికార్యవస్తయిలే క్రియైక్కు శేషియానవనానే కర్తృ
రూప్రయక్తత్వా భావా దనన్యార్ శేషత్వ విరోధమిలై దేవతాంతరాది శే
షత్వస్ త్కర్మాద్యుపాధిక మల్లామెయారే పురుషార్థత్వముమ్ ముక్తిదకానువు
త్తియిమ్ కూడామెన్టుకరుత్తు.

అ॥ (వి) నను భాగవతానాం పరస్పర శేషశేషిభావే ఏకస్యైవ శే
షత్వం శేషిత్వంచ విరుద్ధ మిత్యాశబ్ద్య పరస్పరోప కార్యోపకారకత్వాదిష్టి
వ క్రియావ్యక్తి భేదేన నవిరోధఇతి పరిహృత్యావస్థాభేదేనాపి దృష్టాంత ప్రద
ర్శనముభేన పరిహరతి (అధికార్యవస్తయిలే) ఇతి = యదా (స్వా) ఇవిభాగవ
తయోః పరస్పరం శేషశేషిభావోత్పత్త్యా విరోధమ్ ప్రసక్తియాదో? ఎన్నిక
త్తైయై అనువసిత్తుప్పరిహారిక్కిటార్ (ఇప్పడియాకి) లిత్యాదినా. ఇప్పడియాకి
ల్ — (దీ) భాగవత శేషత్వ ముజ్ఞానపక్షత్తిల్. (సం) భాగవత శేషత్వశ్చ
స్వాభావిక త్వేన సదాక్షరణీయత్వే. యస్యయంప్రతి శేషిత్వం తస్యైవ తంప్ర
త్యేష్వ శేషత్వంచస్యాదితి విరోధఫలకత్వా దయం నప్రామాణిక ఇతిభోష్య
ఇమంవిరోధమపి దృష్టాత్వేన పరిహరతి (అధికారీ) తి = (దీ) యత్యుమాణుక్కు
ప్రథమ మధికార్యవస్తౌ పిన్బుకర్తృత్వావస్తవరుమ్. అజ్ఞధికారియా యిరుక్కు
మ్మాదు ఫలిత్యైతారే కర్మత్తైక్కురిత్తు శేషియాన యజమానతానే కర్మ
త్వాదనరూప కర్తృత్వావస్తయిల్ కర్మత్తుక్కు శేషమాయరుక్కు మెన్టుక్కిరిత్తై
ర్కకశ్శే. (యదా)

(స్వా) పరస్పర ప్రతిద్యంద్విరోధర్థయో లేకనిరూప్యయో లేకత్రవిరో
ధమో? నోచదేకప్రతియోగిక శేషత్వ శేషిత్వయోర్విరోధమో? ఎన్టువికల్పిత్తు
ఆద్యపక్షత్తిలుత్తరమ + ర్ (పరస్పరీ) తి. ద్వితీయపక్షత్తిలుత్తరమ + ర్ (అధి
కార్యవస్తయిలే) ఇతి = ప్రథమం ఫలకామనాయ స్వస్యఫలిత్వసిద్ధ్యర్థం యాగ
క్రియై విహితైయాక్తయార్ ఫలిత్వేన యజమాన సంపక్రియైక్కు శేషియానాక,
ఫలార్థమ్ క్రియైయై పుణ్యమ్మాదు కర్తృకారక మన్వియిలే క్రియైనిష్పన్నైయల్లా

త్యావస్థయిలే అదుక్కు శేషమాన్ నిల్లానిన్దా - అప్పడియే అ
న్యాయస్థమ్ పణ్ణమ్ అతిశయజ్ఞై యుపజీవియాదే ఒసత్తరుక్కుసు
త్తర్ అతిశయధామ్యుజ్జివాల్ అతిశయాధాయకత్వ వేషత్తాలే ఇ
రువరుక్కుమ్ శేషత్వముద్దాయ్ అతిశయత్తుక్కు ఆశ్రయమానవేష
త్తాలే ఇరువరుక్కుమ్ శేషిత్వముద్దాకక్కు-త్తైయిల్లై - ఇప్పడి ఈశ్వ
రేచ్ఛయాలే ఇరువరుమ్ పరస్పరం అతిశయాధాయకరాక వినియు
క్తరాకై యాలే ఇరువరుక్కుమ్ భాగవత శేషత్వసంబధమ్ ప్రమా
ణికమ్ - గూఢశీకృతనాన తన్నినై వాలే భగవద్విషయత్తిలుమ్ భా

మైయాలే క్రియైక్కు కర్తృత్వేన శేషమానానెత్తు : న్యాయవిన్నిర్ణిత మెత్తపడి.
అ॥ (ఏ) ఉక్తార్థత్వైదార్ మైన్దికత్తి లేతుకితార్ (అప్పడియే) ఇత్యాదియా
ల్. (స్వా) యజమానసుక్కు క్రియై శేషమాయమ్ శేషియమాయమ్ మిరుక్కు
రాప్పాలెయమ్ క్రియైక్కు యజమానక్ శేషమాయమ్ శేషియాయమ్ మిరు
క్కురాప్పాలెయమ్ శేషశేషిత్వజ్ఞై కూదుమెక్ గైయిల్ దృష్టాన్తమ్. అ
న్యాయస్థమ్ అతిశయజ్ఞై యుపజీవియాదే ఎన్నిటత్తుక్కు దృష్టాన్తమ్; ఛ
అనిష్పాదనాతిశయత్తై యుపజీవిత్తన్తో యజమానక్ క్రియానిర్వృత్తియైపణ్ణుకిట
దెత్తు కరుత్తు. (వి॥ ఉపజీవియాదే - కృతప్రతికృత బుద్ధిం విహాయ, తథాత్వే
అతిశయాసిద్ధ్యా శేషత్వాభావప్రసక్తాత్; (ఏ) కృతత్తుక్కు ప్రతికృతమాక శె
ణ్ణిచ్చెయ్యిల్ విలెయ మితనై యెక్ గై.)

అ॥ (సం) ఏవ మవిరుద్ధే ఈశ్వరేచ్ఛాయత్తే భాగవతశేషత్వే నాప్రా
మాణిక గన్తోపీత్యాహ (ఇప్పడి)తి.

అ॥ తేతనగత శేషత్వస్య దాసత్వే పర్యవసన్నత్వా తన్నిరుణం విరు
ద్ధం గుణం ప్రతిపచే ద్దుఃఖాయస్యాదితి శేషత్వ విశేషభూతం భాగవదృక జా
సత్వం విశేష విషయం పర్యవసాయయతి (గుణవశీకృతనాన)వితి.. (ఏ)విశ్లేషాలే-
ప్రీతియాలే. (వి॥ తస్మైత్తమాయుక్కుమ్ - స్యస్యాతిశయావహం భవతి, ప్రపద
ర్కిత రీత్యా విరోధాభావేన భగవదిచ్ఛాసిద్ధం భాగవత పరస్పర శేషత్వం భ

గవతవిషయత్తిలుమ్ వరుమ్ దాసత్వమ్ భాగవద్ధకమాయకొండ త
స్నేహమామయికుమ్. ఇవిడత్తి. ఈశ్వర స్వాతస్త్వసహ
కృతైయాత త ఇచ్చెయాలే భాగవతర్కెల్లామ్ శేషిత్వతైయ

గవత్రితిహేతు కైజ్యర్యపర్యంతం ప్రమాణసిద్ధం స్థాపితమ్. గుణవశీకృతస్య
చ్చాధీన శేషత్వంతు “క్షీరం శర్కరయా యుక్త”మితి న్యాయేన మహా
యదాస్యస్య లోకే సుఖకరత్వ దర్శనా దశస్త్రానందావహత్వేనా తుల్యైష్ట
మితి “ఇప్పడి ఈశ్వరేచ్చెయాలే” ఇత్యాదివాక్యవ్యయస్య ఫలితాంతః.

అ॥ (ప్ర) నస్వేవం రాజాదిభి స్స్వవాహనాదా స్వభృతమాల్యాదివి
యోగవ త్వస్వామి శ్రియఃపతి స్స్విభక్తా స్వకీయశేషత్వేన శేషిత్వేనచ
వినియత్తేచే తద్వత్సంసారిణః ప్రత్యసితథా వినియజ్జితేత, తేషామపి తథా భ
గవద్విభూతిత్వా విశేషాత్; ఏవంచ ప్రకృత్యై స్సంసారాశ్చ శ్రయాతీయ
జననప్రసక్తః, నచేష్టావత్తః, “మహాపాపాతా + శశ్వత్వేత్తమ్ సజ్జమ”
ఇత్యాదివిరోధ ప్రసక్తాదిత్యత్ర “మమ మద్భక్త భక్తేషు” ఆరాధనానాం సర్వ
షామ్ తదాశ్రిత్యాశ్రయణాత్ + సర్వపాతకై రిత్యాదప్రమాణై స్స్వతీత్ర
స్వామి భాగవతానేవ శేషిత్వేన శేషత్వేనచ వినియజ్జ ఇత్యేవగమా స్మృతి
ప్రసక్తః ఇత్యభిప్రేత్యాహ (ఇవిడత్తి) లిత్వాదిసా.

యదాన్వ॥ (స్వా) ఇప్పడి ఈశ్వరేచ్చెయాలేవస్త శేషత్వమ్ తవిర గుణకృ
తభూయ స్వేచ్ఛాయత్త శేషత్వముడాకి. లన శేషత్వ ప్రతిసమ్పన్న శేషిత్వముమ్
స్వేచ్చెయాలే వస్తదాకి లిదు స్వయాప వితిద్ధమజ్జో? కించ భాగవత శేషత్వ
మధికప్రీతిజనకతయా ఈశ్వరేచ్ఛాదిసిద్ధయా నాటమ్ శేషిత్వ మిశ్వరేచ్ఛా సిద్ధ
మల్లామెయాలే శేషిత్వ మద్రామాణికము మాకదాళ ఎన్నవ + ర (ఇ
విడత్తిలిశ్వర)నితి. భాగవత శేషత్వవ దధికప్రీతి జనకత్వాభావేపి స్వస్వాత
వ్రాదేమ భాగవతర్కముక్కు శేషిత్వతై యన్తామక్కు మెన్దవడి. (క్ష) తన్నిచ్చె
యాలే ఎన్దనా శేషియాక శేషమెన్ద శేషియాకెణవసదైయ విచ్చెయాలే
వర్తికొంటిదు. (వి) రాజాదిభి స్స్వవాహనాదా స్వభృతమాల్యాది వినియోగ
వ త్వస్విభూతిత్వా విశేషాత్ప్రకృత్యాత్మేనా ప్రత్యవకిం నవినియజ్జ ఇ
త్యేత్రోక్తమ్ స్వాతస్త్వతీత “స్వాతస్త్వ మేశ్వరముపర్యనుయాజ్యమాహు”

జ్ఞాన్కుమ్ - ఇవర్ కళితై చ్చయైయు జ్ఞాన్కుమ్ ఇవర్ కళుక్కు భాగవత శేషత్వత్తై యున్ డాక్కుమ్ - ఇప్పడి స్వామిక్కు ఇప్పవని రితి తత్ర పర్యను యోగోనిరర్థక ఇతి భావః. నను తతవన విపరీత వినియోగోపి కింస్యాదితి చెన్న, “జ్ఞానీత్వాత్మైవ మేమత” మితి భక్తాభిమానిత్వస్యైవైతా పృశస్వాత స్త్రినియామకత్వాదితి ధ్యేయమ్.

అ॥ (స్వా) ఇప్పడియానాల్ గుణకృత భాగవత శేషత్వత్తుక్కు స్వే ఛైయే ప్రయోజితయాకైయాలే యీశ్వరేచ్ఛాధీనత్వ మెల్లమైయాలే అపా మాణికత్వం ప్రపసక్లియాదో? భగవదనభిమతత్వా తస్యరూప విరుద్ధత్వముమ్ ప్రసక్లియాదో? ఇష్టపత్రియైత్తో స్వేచ్ఛాయత్తం శేషత్వ మెన్దదు విరోధియా దో? ఎన్నవ + ర్ (ఇవర్ కళితైయైయు) మితి. తథాచ గుణాధిక్య దర్శనస్థలే ఉభయేచ్ఛా సిద్ధ శేషత్వ మన్యత్. భగవదిచ్ఛామత్ర సిద్ధ శేషత్వంచాన్యత్, ప్రమాణ సిద్ధ ప్రయోజితేచ్ఛా భేదవత్త్వాత్; శేషిత్వస్యతు ప్రయోజితేచ్ఛా భే దాభావాదేకత్వ మెన్దుకరుతు. ఉభయేచ్ఛాసిద్ధతయా భగవదభిమతమైయాలే స్వరూప విరోధమిల్లై యెన్దుకరుతు.

అ॥ అనాలుమ్ భాగవతర్ కళుక్కు పరస్పర శేషత్వవహనమ్ స్వరూప సాప్తమానాలుమ్ శేషిత్వవహనమ్, మమకారరూపమాకైయాలే స్వరూపవిరుద్ధ మన్దో? ఎన్నవ + ర్ (ఇప్పడిస్వామిక్కు) త. ఇరువర్ క్కుమ్ శేషిత్వమ్ స్వ త స్త్రిస్వామి భగవదభిమతమాకైయాలే తద్వహనమ్ స్వరూపలాభరూపమెన్దుక రుతు. (సి॥ శేషికళాయ నిత్తు తన్నాలే శేషితయాపీతత్వాత్, పెత్తార్ - ప్రాప్తవన్తః.)

(సం) ఏవం పశుస్థితి ముక్త్యా తతశ్చక్ష్మాదతుష్టయస్యాపి పరిహృతత్వం క్రమేణ హేతుబలా దాహ (ఇప్పడి) త్యాదినావాక్యచతుష్టయేన, “శేషిత్వంచ దనుమతం తదా సర్వభాగవత శేషత్వరూప స్వరూపాన్నితి స్వాస్యత్ (౧) అన జ్ఞాచిత పురుషార్థకాష్ఠాలాభోపి నస్యాత్ (౨) శేషిత్వస్య ఈశ్వరభోక్తృత్వ యో రాకర్షకత్వా ద్భగవత తదుభయమ పశుజ్ఞాచితంనసిద్ధ్యేత్. (౩) శే పిత్యనుమతిమతో భోక్తృత్వ మప్యనుమతమేవేతి పురుషార్థకాష్ఠానిరహజ్ఞా రా నసిద్ధ్యే (౪) దితి శక్త్యాచతుష్టయమ్.

యథావర్తనం స్వామినః ఇష్టం తథావర్తనమేవ స్వరూప మితి నస్వరూ

యోగార్హరాయ్కొణ్ణు శేషికళాయ్నిత్తై తన్నాలే యిరువరుమ్
స్వరూపమ్ పెర్నాదొక్కళ్. స్వాభీష్టమాన భాగవత శేషత్వముమ్
అదికఫలమాన భాగవత కైంకర్యముమ్ సిద్ధికైయాల ఇరువరుమ్
పురుషార్థకాష్టై పెర్నాదొక్కళ్ - ఇరువరైయు మిప్పడి పరస్పర శేష శే
షికళాక నియమిత్తు రసికైయాలే ఈశ్వర త ఈశ్వరిత్వముమ్

పోచ్చితి: (౧) మస్తార్థదానాదిరూపకైబ్బర్యేణ పరేషు భాగవతేషు మస్తా
ర్థాదిజ్ఞానరూపాః ౨తిశయఅధీయతఇతి నపురుషార్థకాష్టానజ్ఞోహి. (౨)
నిరుపాధిక శేషిత్వవైషవ తదుభయకర్షకత్వా తద్వత్వేన తదుభయమపీతి స్వా
ర్థమేవేతన్ నియన్తరి తయోర్న సజ్ఞోచలేశస్యాప్యపత్తి: (౩) పరస్పరం శే
షత్వ శేషిత్వే భగవద్భక్తృత్వైకార్థేఇతి నిర్ధారణాన్న సా హజ్జారతా పు
రుషార్థకాష్టాయా (౪) ఇతి క్రమేణ శజ్జాచతుష్టయ పరిహార ఇతిభావః
అ॥ (స్వా) ఇప్పడి భాగవత శేషత్వ శేషిత్వవహన మిరణ్ణుమ్ స్వరూప
లాభాత్మక మైయాల భాగవత శేషత్వవహనమ్ పురుషార్థ కాష్టాయాప మె
న్దితి విశేషోక్తిశేరుమా? కైబ్బర్యమ్ పరమాద్వైత్యమయిరుక్క భాగవత శేషత్వ
త్తుక్కుపురుషార్థకాష్టాయాపత్వ మెజ్జనే? ఎన్నవ + ర్ (స్వాభీష్టమానే)తి. (వి॥
కాష్టై—ఉత్కర్షమ్.) భాగవత శేషత్వ శేషిత్వవహనయో రుభయో స్వరూ
పలాభాత్మకత్వేపి శేషత్వస్య తత్కార్యకైబ్బర్యస్యచ స్వేచ్ఛావిషయతయా
పురుషార్థకాష్టాయాపత్వమ్ కూడుమెన్దుకరుత్తు.

అ॥ ఇప్పడి యిరువరుక్కుమ్ పరస్పర శేషిత్వముమ్ పురుషార్థకాష్టాభా
క్త్యము ముణ్ణాకి లీశ్వరమదైయ నిరుపాధిక సర్వశేషిత్వత్తుక్కుమ్ తత్సమని
యతేశ్వరత్వత్తుక్కుముదిక్ ఫలమాన భోక్తృత్వత్తుక్కుమ్ న్యూనతైవారాదో?
ఎన్నవ + ర్ (ఇరువరైయు మిప్పడి) తి. భాగవతకరుక్కు పరస్పర శేష
త్వ శేషిత్వముమ్ కైబ్బర్యరూప పురుషార్థ భాక్త్యము మీశ్వర రసానుభవ
హేతువాక్యాయాలు మీశ్వరనియమనాధీనమైయాయి మీశ్వరత్వ భోక్తృత్వ
ద్దరుక్కు న్యూనతైయిల్లెయెన్దుకరుత్తు. (వి॥ భోక్తృత్వమ్ — కైబ్బర్యాను
భవిత్వమ్.)

భోక్తృత్వమును పెర్నాథా - ఇప్రుకారత్తాలే తజ్జుకు వద్ద శేషత్వ శేషిత్వాదికల్లామ్ ఈశ్వరనుడైయ భోక్తృత్వత్తుక్కు శేషమెన్దు తెలికైయాలే ఇరువసుక్కుమ్ కోదర్శుపురుషార్థకాష్ఠే ఉన్దాకిదు. ఇప్పుడి నిశ్చితార్థరాయ్ సారివిత్తుక్కుళాన కృతకృత్యుక్కు అపరాధరుచియుమ్ అతిశంకైయుమ్ అన్యదేవతాస్పర్శముమ్ ఆత్మానీనభోగముమ్ ఆత్మార్థభోగముమ్ ఆకిట పలుదిల్లాద పరమైకాన్తికల్లుడైయ ప్రసాదమే ఎప్పదుమ్ స్వయంప్రయోజనమాక అనేక్షణీయమ్.

అ॥ ఇప్పుడి భాగవతర్కకుడైయ పరస్పరశేషత్వ శేషిత్వజ్ఞ శీశ్వరభోక్తృత్వ శేషమాకి లిరువదుమ్ పురుషార్థకాష్ఠేయెజ్జనే? ఎన్నవ + ర్ (ఇప్రుకారత్తాలే) ఇతి. ఇప్రుకారత్తాలే—భగవన్నియమనత్తాలే. (దీ॥ వి॥) భోక్తృత్వత్తుక్కు శేషమ్ - భోక్తృత్వా పాదకమ్, కోదత్త—దోషమత్త, ఋజీపంపరి హృత్వస్థితా; స్వాభోక్తృత్వాది దోషరహితేత్యర్థః (దీ॥ కోదు - అసారాంశమ్, భగవత్ప్రీత్యైక ప్రయోజనమాకామై)

అ॥ (వి) ఏవం భాగవతనిష్ఠావలోపరాధరుచ్యాదిరహితానాం పరమైకాన్తినాం ప్రసాద ఏవానేక్షణీయోవాన్య ఇతి నిగమయతి (ఇప్పుడినిశ్చితే)తి. (సా॥ఇప్పుడి నిశ్చితార్థరాయ్—ఉత్తప్రకారేణ భాగవత శేషత్వ నిశ్చయత్తైయడైయరాయెన్దపడి.) (దీ) ఇప్పుడి నిశ్చితార్థరాయ్, అతవస సారివిత్తుక్కుళాన, భగవద్భాగవతవిషయాపరాధ రుచియుమ్. (సం) అతిశక్త్యా—“కర్తవ్యంసకృదేవ” త్యాదిన్కోత్త. (దీ) పలుదు—మోఘమ్, శుత్రమెన్దపడి. ప్రసాదమ్—ఉకపు, ఇప్పుడి స్వయ ప్రయోజనమాక - ప్రసాదం సాధనమాయ్ అదుక్కురు సాధ్యాంశత్తై యెల్లాదే ఎక్కోగై (సం) ఇల్లాద ఇత్యనేన తద్వతాం తద్విరహితేషివ వృత్తివిశేషేణ విశేషప్రసాదోవానేక్షణీయ ఇతి ఫలితమ్. అనేన శుద్ధాన్త సిద్ధాన్తసామితి సజ్జహన్కోకస్థపదం విస్మృతంభవతి, కృతకృత్యుక్కుత్వజ్ఞేన సిరధియా మిత్త్యస్థార్థఉక్తః. ప్రసాద మనేక్షణీయ మిత్త్యస్య ప్రసాదార్థం తత్తైక్కర్యం సర్వదాకార్య మిత్త్యభిప్రాయః. అనేన ప్రసత్తిం లభేమహిత్యంశఉక్తః.

వేదమఱిన్ద పకవర్ వియక్కు విశిష్టయశీర్

నాదకవకుత్త వక్త పెళ్లు నా మనవల్లడియార్

క్కొదరమిక్క వడిమైయిలై స్థిర్యామై నూల్

నీదినిలుత్తి నిలైకులైయావక్త నిన్దనమే ||౨౩||

అ॥ (సా॥) ఇప్పటి భాగవత కైజ్జర్య జ్జర్జర్యమెను శొన్నరు ఈ దుమో? అప్పొదు పిత్రాది కరుక్కు ముత్తమాశ్రమికరుక్కుమ్ బ్రాహ్మణ భాగవతరకరుక్కుమ్ పుత్రశివ్య గృహస్థ భాగవత శూద్ర భాగవతవిషయత్తిలున్ వన్దనోపసర్పణాది కైజ్జర్యమ్ ప్రసక్తియాదో? ఎన్నవధికారార్థత్తెప్పొటలే సబ్రహియానిష్ఠకోణ్ణు శజ్జెయిపరిహరిక్కితార్ (వేదమఱిన్ద) విత్. వేదమఱిన్ద పకవర్ - ఆనుష్ఠానపర్వన్ద వేదాన్తార్థజ్ఞానముడైయ భాగవతర్మలో, వియక్కు - విస్మయిక్కు, ఆశ్చర్యపుదునుడి. విశిష్టయ - విశిష్టానిట్టులు, శీర్ - కల్యాణ గుణజ్జలైయడెయ, సర్వస్మాత్పర నెన్దపడి. నాదక - నాదక, స్వత స్త్రస్వామి యెన్దపడి. వకుత్త - స్వేచ్ఛెయారే వినియోగిత్త, వక్త - భాగవత శేషత్వత్తె, (వి॥ భాగవత భజనాత్మకం ప్రకారమ్) పెరునామ - పెత్తవరాననామ, అవక్ - అన్దస్వామి యినుడైయ, నేల్లడియార్కు - అపరాధయ్యాది దోషరహిత భగవద్దాన భూతాకుక్కు, అదరమ్ - గుణాధిక్య దర్శనత్తారే వడ్డరాగొత్తుట్టుమ్, మిక్కు - ప్రచురమాన, అదుమైయిశెయ్దు - శేషత్వకార్యకైజ్జర్యత్తె యిక్కిరిత్తు, అట్టయ మైతూల్ - నిత్యమానవేదాత్తిసారే, నీదినిరుత్త - నీతి యోజ్యేవసాపేక్కుప్పట్ట, నిలై-నీతి, కాస్త్రీయ తత్తద్వరాశ్రమ గురుశిష్యపితృ పుత్రాదివ్యవస్థిత ధర్మాచారమ్, కులైయావక్త - కులైయాదప్రకారత్తిరే, నిన్దనమ్ - ప్రతిష్ఠితాశాసోమన్దపడి. పుత్రశివ్యదికరుక్కు భాగవతత్వ మిరుద్దాలుమ్ సర్వాశ్రమాదే విరుద్ధమల్లద భాగవత కైజ్జర్యమే భగవదభివతమాక కాస్త్రసిద్ధమాత్తయారే పుత్రాదివిషయత్తిల్ పిత్రాదికరుక్కు వన్దనోపసర్పణాది ప్రసక్తియ లైయెన్దపడుత్తు.

||౨౩||

అ॥ (సా॥) “ఇప్పటి నిశ్చితార్థరా” యిత హక్యార సజ్జహిత మధికారార్థం హ్యభిప్రాయాశాసనాభ్యాం సేవృదయ హృదయోహేయ భజ్జహతి. (నాదక) ఇతి. (సా॥) నా - భాగవత శేషత్వరసికానాం సారవిదా మస్మాకమ్,

నాథేన స్త్రుణ మన్య దన్య దపివా తన్నాభినాళీకినీ
నాళీకస్పృహణీయసౌరభముచా వాచా నయాచామహే ।
శుద్ధానాం తు లభేమహి స్థిరధియాం శుద్ధాంతసిద్ధాంతినాం
ముక్తైశ్వర్య దినప్రభాతసమయాసక్తింప్రసక్తిం ముహూః ॥ ౩౭ ॥

నాథే - పరమేశ్వరి, తన్నాభినాళికి నీత్యాది సమభివ్యాహరణ చతుర్ముఖోత్పాదకతయా ప్రసిద్ధి సర్వస్మాత్పరేచ స్వతంత్రస్వామితయా భాగవతశేషత్వ కైజ్జ్వర్య కరణపర్యంతతయాఽస్మద్వినియోజన సమర్థే, విషయసప్తమి. భగవద్విషయే; త్పుణ - మైహిక పశుపుత్రాదికమ్, అన్యత్ - ఇద్వాది దేవపదమ్, అన్యత్ - బ్రహ్మపదమ్, ఆపి - కైవల్యమ్, వా - మోక్షమపి, తస్యనాభిరేపనాళికినీ = పద్మినీ, తస్యామత్పన్నం నాళీకమ్ - పద్మమ్, చతుర్ముఖోత్పాదకమ్, తేనస్పృహణీయం సౌరభం యస్యాస్స - తయావాచా, నాళీకస్య చతుర్ముఖోత్పాదకతయా తత్త్వానతయాచ దేవతాస్తర సంసర్జేణ పారమైకాన్త్యాభావేన భాగవతవాచో దేవతాస్తర ప్రయోజనాన్తరాభావేన తత్సారభావేతో చిత్తేతి భావః ఏవం భూతయావాచానయాచామహే - యదనాంనకుర్మః, ఏతాదృశ ఫలార్థమ్ యాగ్లోపలక్షిత ప్రపత్తింనకుర్మః అత్రైహికాది పురుషార్థ సమభివ్యాహరో దృష్టాన్తార్థః. యదైహికాది పురుషార్థనిమిత్తం స్వరూపవిరుద్ధత్వాద్భగవంతంనయాచామహే తథామోక్షమపి నయాచామహే, భాగవతప్రసాదవైశ్వాన సాలోపేయత్వా తస్సరవిదా ముస్మాకం భగవత్కైంజుర్మరూప మోక్షయాచనమపి నో చిత్తమిలిభావః.

తస్మి కిమ పేక్ష్యతే? ఇత్యత్రాహ (శుద్ధానా) మితి. శుద్ధానామ్ - రాధరుచిరూప దోషరహితానామ్, స్థిరధియామ్ - మహావిశ్వాస విరోధిశక్త్యాః పశుకరూపాది క్షణికాహితానామ్, శుద్ధాన్త సిద్ధాన్తానామ్, శుద్ధాన్తః - అన్తః పురస్త్రీయః, తేహం సిద్ధాన్త - పాతి న్రత్యమ్, పారమైకాన్త్య మేహంసృష్టిశి శుద్ధాన్త సిద్ధాన్తినః, అన్తఃపురస్త్రీయోహిపాతిన్రత్య శాలిన్యః పత్నీర్భగోగాపత్య శీనభోగాశ్చ. తథాచాత్మాశీనభోగా త్యాగభోగరహితానాం పరమైకాన్తినామ్; యన్వా ఆత్మాశీనభోగాత్మార్థభోగరూప దోషరహితస్వామిశి శుద్ధానా మిన్య త్రవిఃక్షిప్తమ్. శుద్ధాన్త సిద్ధాన్తినామిన్యత్ర పారమైకాన్త్యం విక్షిప్తమ్. ఏవం భూతానాం భాగవతానామ్, ముక్తైశ్వర్యదిన ప్రభాత సమయాసక్తిమ్ - ముక్తా

ఇతికవితార్కికసింహస్య సర్వతన్త్రస్యతన్త్రస్య శ్రీమద్వే
 జ్జుటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్యకృతిషు శ్రీమద్రహస్య
 త్రయసారే పురుషార్థకాస్తాధికార స్తోడశః.
 శ్రీమతేనిగమాంత మహాదేశికాయనమః.

నామేశ్వర్యమ్ - పరిపూర్ణ బ్రహ్మనుభవః, తదే. దినమ్ - “సకృద్వివాహేవాస్య
 భవతీ” తిశ్రుతేః; తస్యదినస్య ప్రభాత సమయాస్తతిః - ప్రాతః కాలాస్తతిరూ
 పామ్, ప్రసత్తిమ్ - ప్రసాదమ్, ఏతాదృశభాగవతి ప్రసాదేనతి ప్రభాతేనతి ది
 నాగమనవ న్యోతుస్సవ్యతవ భవతీతిభావః. (ద్వి|| ప్రభాతసమయాస్తక్తిమ్ -
 ప్రాతః కాలాస్తతిరూపైయాన. (వి) ప్రభాతసమయాస్తక్తిమ్ - ప్రాతః కాల స
 మ్బద్ధరూపామ్) స్వతన్త్ర నిష్టాపేక్షయా భాగవత నిష్టాయా నిర్విరోధాయత్వా
 ద్భాగవత ప్రసాద మేహి ముహుర్లభేమహి -- ఉపాయతయా ఫలతయాచ లభే
 మహీత్యర్థః. (ద్వి) ఇత్రాల్ సరమైకాన్తి ప్రసాదత్తిల్ మోక్షస్యాచిర భావిత్వం
 నూచిత్వమ్. భాగవత ప్రసాదమ్ స్వయం ప్రయోజనమక్షయాతే ఇదిల్ మోక్ష
 సాధనత్వోక్తి యథాన్వితమాన భాగవత ప్రసాద ప్రభావపరిమితనై. ప్రసత్తిమ్ -
 ఉక్తిప్రైయేయడిక్కడి పెరక్కడవోమెక్కె. (విస్తరిస్తారాస్వాదిన్యామేర
 విశేషణోఽను సన్దేయః.)

ఇతి శ్రీమద్రహస్యత్రయసారస్యఖ్యాసంజ్ఞిహ

పురుషార్థకాస్తాధికారస్తోడశః.

శ్రీమతేనిగమాంత మహాదేశికాయనమః.

శ్రీమతేనిగమాస్త మహాదేశికాయనమః.

శ్రీరహస్యత్రయసారార్థరత్నావళీ.

(౧) శుశ్రూషా స్వామిభృత్యే భవతి విరచితా స్వామికై
జ్ఞాన్యకామైత్తుక్తి స్నోసజ్జతాస్యా దుదయతిహి తదా పారమైకా
స్త్యభజః । కించైవందేవన్దరే ప్రసజతి వరినస్యాపి వేధోహరాదౌ త
దభృత్యత్వావిశేషాదితి బహుముఖత సున్ని సుధేఽత్ర శక్యాః॥౮౨॥

(౨) దాసేన స్వామ్యు భీష్టాచరణ కుతుకినా భావ్య మిత్యేతదా
ర్యం కార్యం తస్మా న్మూరారేః పరమహిత తదీయార్చనం తస్యదా
నైః । తద్బుద్ధైవ స్వశేక్యం కథమివ భవితా తావత్తైకా స్త్యహానిః
పత్యుర్భన్ధావచారో భవతిఖలు గుణ సుస్మతీనాం సతీనామ్ ॥౮౩॥

(౩) త్సుద్రాణాం దేవతానాం క్వచరతు పరతాపాతగోచరా
ణాం మోహ త్సారమ్యబుద్ధా విఫల యతనతా స్వాత్మహానిశ్చ సి
ద్ధేత్ । ఇథం హరితమభైన్య శ్రుతిస్మానయవిదా మగ్రగణ్యైర్నిషి
ద్ధే తద్దేహస్తః ప్రవేశే హరిచరణజుషాం కై వక్తై జ్ఞర్యవార్తా ॥౮౪॥

(౪) భక్తద్వారాపి సాక్షాదివ భవసవతే శ్వేషతాయాః ప్ర
మాణై స్వస్మిన్సిద్ధ్యా తదర్చా పుష్పనిపతతి తద్వారతః పారత
న్యైత్ । స్వేచ్ఛాతోప్యస్తి సిద్ధం గుణకృతభగవద్భక్త శేషత్వమచ్య
త్తస్మా దాశాస్య ఏహంవిరచిత దురితో ఘావసాదః ప్రసాదః ॥౮౫॥

ఇతి శ్రీమతౌశిక కులతిలక కపిస్థబ రంగాచార్య విరచితాయామ్

శ్రీరహస్యత్రయ సారార్థరత్నావళ్యామ్

పురమార్గకాష్ఠాధికార ష్టాదశః.

శ్రీమతేనిగమాస్త మహాదేశికాయనమః.

శ్రీమైనమః

శ్రీమతేనిగమాస్త మహాదేశికాయనమః.

ముకుందే నిశీప్య స్వభర మనఘో ముక్తవ దసా
స్వతంత్రాజ్ఞాసిద్ధాం స్వయ మవిదితస్వామిహృదయః ।

(ద్వి) అగోతడియ సర్వవై కైస్కర్యనియతస్యతు । పుంస శాస్త్రీయస
ణి రసుకో ధ్యేతి వ్యసతే॥ (ప్ర) ఏవం కృతకృత్యేన స్వనిష్టాభిక్షేన ప్రపన్నే
న భగవద్భాగవత విషయేఽత్యాచరణ కర్తవ్యస్య కైస్కర్యస్య భగవద్భాగవత
ప్రత్యేక ఫలకతయా నిషిద్ధరసి యదిభాగవతానాం స్వస్యవా ప్రతిర్భవే తదా తై
రసి కైస్కర్యం కర్తవ్యం స్యా దిత్యాశంక్య శాస్త్రాను గుణ్యేన కర్తవ్యత్వం స
మర్థయతే.

ప్రపన్నేన నిత్యసూరిభిరవ భగవదత్యనాభిమతస్యైవ కర్తవ్యత్వా ద్యావ
చ్ఛరీరపాతం ముక్తానామిన భగవదభిప్రాయ సాక్షాత్కారాభావా చ్ఛాస్త్రప
ర్యాలోచనేన కరణే నిషిద్ధస్యాప్యనుప్రవేశసమ్భవా త్తదనుష్ఠానేన, “యద్య
దాచరతి శ్రేష్ఠ సత్త వేవేతగో జనః” ఇత్యాద్యుక్తప్రకారేణ తరేషుం శాస్త్రీ
యనియమాతిలబ్ధన హేతుత్వేన స్వస్య పరేషుంచ “మద్భక్తౌపి న వైష్ణవ” ఇ
త్యుక్తభగవదస్మితి విషయత్వాపాతా దవశ్యం శాస్త్రీయనియమోఽనుసరణీయ ఇ
త్యాహ (ముకున్ద)ఇతి. (ద్వి॥ అసా—వధికారి, ముకున్దే స్వరక్షణభరం నిశీ
ప్య, అనఘః - సర్వ పాపేభ్యోముక్తః, (సావి॥ వినష్టాశిష్ట పూర్వోత్తరహంపత
యాఽఘరహితః) అతఏవ నిర్భరతయా ముక్తవత్స్వయంప్రయోజనం కైస్క
ర్యం కుర్యాణః. ఏతావన్మాత్రే ముక్తానాం దృష్టాంతత్వమ్. నతు ముక్తానాం శా
స్త్రీయ సరణ్యనుసారః. యద్వా ముక్తవ దవిదితస్వామి హృదయః - వ్యతిరేక
దృష్టాంతోఽయమ్. ముక్తానువిదిత స్వామి హృదయా స్వయం శాస్త్రంవిసా
ప్రత్యక్షేణ విదిత స్వామి హృదయా, హేతుగర్భమిదంపదమ్; అవిదితస్వామి
హృదయత్వాదితి. స్వత న స్య—భగవతః, ఆజ్ఞయా - శ్రుతిస్మృతిరూపయా,
సిద్ధామ్ - విహితామ్, అతఏవా లక్ష్యామ్, లబ్ధనే ప్రత్యవాయం దర్శయతి

పరిత్యాగే సద్య స్వపరవివిధానర్థజననా దలంఘ్యా మామోక్షో
దనుసరతి శాస్త్రీయసరణిమ్ || ౩౮||

ఇశ్యేషత్వసమ్మిథ మడియాక భగవద్భాగవతవిషయజ్ఞశీల్ ఇ
వక్పణ్ణమ్ కైజ్కర్యమ్ శాస్త్రసాపేక్ష రుచియాలేయో? శాస్త్రని
రపేక్ష సుచియాలేయో? ఎన్నిల్ ఇరుల్ తరుమాఞాలత్తు శిరుక్కిఱ వి
వనుక్కుశాస్త్రమ్ కైవిశక్కాకవేణ్ణుకైయాలే యథాశాస్త్రమాయ్
శాస్త్రం వికల్పిత్తవత్తైత్ యథా సుచియాకక్కడవదు. అదెజ్జనే

(పరిత్యాగ) ఇత్యాదినా. శాస్త్రీయ నియమత్యాగే, సద్యః - తత్త్వజన్మని, స్వ
స్య పరేషంచ వివిధానా మనర్థానామ్. ప్రత్యవాయానామ్, జననాత్; అనర్థాఇ
హ భగవదప్రీతి పరమవైదికనిదా, పరత్ర నరకపాతాయ. శాస్త్రీయ పద్ధతిమ్-
శాస్త్రాక్షనియమ మార్గమ్, ఆమోక్షాత్ - ఏతద్దేహవసాన పర్యంతమ్, అనుస
రతి - అనుసరేదితి విధి ర్వివ షీతః. అత్రాలజ్ఞ్యామిత్వనేన “ఏం విలజ్ఞయక్
మర్త్యో మర్యాదాం వేదనిర్మితామ్ | ప్రియోపి నప్రియోఽసౌమే మదాజ్ఞావృతి
వర్తనా” దిత్వాదివచనం సూచ్యతే. అనుసరతీతి నర్తమాన నిర్దేశేన ఆవిచ్ఛి
న్న సమ్రుదాయగతత్వ కూచనేన సత్సమ్రుదాయప్రమాణమపి సూచితమ్.
పూర్వార్థేన, అనన్యధాసిద్ధలిప్తం శాస్త్రానుసరణే ప్రమాణ ముపన్యస్తమ్. ఆ
మోక్షాదిత్యనేన కృతకృత్యత్వేష్యనకుత్సేపి స్వతోవర్ణాశ్రమాదిరహిత స్వస్వరూ
పనిష్ఠావత్సేపి వర్ణాశ్రమాద్యనుబద్ధ దేహసమ్మన్ధస్యైవ శాస్త్రనశ్యతాయాం నిమి
త్తత్వా దిత్వేపి సూచ్యతే ఎష్టుకరుత్తు.

|| ౩౮||

అ|| ఇప్పుడి శాస్త్రీయమార్గానుసరణ జూడుమో? “స్వస్యచ ప్రియమా
త్మనః|| ఆత్మనస్తుప్తిరేవచ” ఎష్టు స్వాత్మరుచ్యున గుణమాకవే కైజ్కర్యాను
స్థాన ముణ్ణవేణుమెష్టు ప్రమాణమ్ శొల్లుకైయాలుమ్ కృతకృత్యతయా శాస్త్రవ
శ్యతై యిల్లామైయాలుమ్ శాస్త్రానుసరణ జూడుమో? ఎన్నిఱవభిప్రాయత్తాలే
శక్కిత్తు శ్లోకత్తాలే సజ్గిహీతార్థతై విస్తరేణోపపాదిక్కురార్ (ఇశ్యేషత్వే)
త్యాదియల్. ఇరుల్ - అజ్ఞానతై, తరు - తరానిజ్జిఱ, మా-మహత్తాన, ఞా
లత్తుల్ - లోకత్తిల్, భగవత్స్వరూపతిరోధానకరియాన ప్రకృతి మణ్ణలత్తుక్కు
శ్చేయేష్టపడి. (వి) కైవిశక్కాక - హస్తస్థదీపత్వేన. (దీ) యథాశాస్త్రమాయ్ -

యెన్నిలో? ఎమ్మెరుమానార్ తిరునాట్టు కైయన్దరుళుకిఱపాదు శ్రీ
పాదత్తలే సేవిత్తిరున్ద ముతలికళుడైయ ఆర్తియైక్కణ్డు ఇవర్కళైయ
త్తైత్తురుళి “యెన్నుడైయవియోగత్తిల్ దేహత్యాగ మ్మణ్ణి నా
రుణ్డాకిల్ ఆళవన్దార్ శ్రీపాదమే, ఎన్నొడవర్కళుక్కు సం
భమిల్లై” యెన్దరుళిచ్చెయ్య ఇవర్కళు మిత్తైక్కేట్టు మికవుమ్ శో
కార్తరాయ్ ఇని యెళ్ళుళుక్కుచ్చెయ్య వసుప్పదేడెన్డు విణ్ణిప్పమ్మై
య్య ఇవ రుళిచ్చెయ్తరుళినవార్తై “ఒరున్క ప్రవన్ననానాల్
అవనుడైయఅత్తుయాత్తై” భగవదగీనై యాక్తేయాలే అదిలవనుక్కు
అన్వయమిల్లై ఉడెన్దిరున్దానాకిల్ ఆత్మసమర్పణమ్ పాయ్యామిత్త
అవికల్పిత స్థలత్తిల్ యథాశాస్త్రం కర్తవ్య వ్యవస్థ, “తండులైర్వాయన్ద్రా
నామయా” దన్దు వికల్పిత స్థలత్తిల్ తక్కుచియాలే ఒన్దు కర్తవ్య మామ్.

అ॥ (స) నన్వేయం శాస్త్రీయ నియమాను సర్వవ్యోక్తి బిర్లునప్రకర్తక రా
మానుజాచార్య వచన విరుద్ధా స్యాత్? శిష్యప్రశ్నోత్తరే త్రైకాస్త్రీయమేవ క
ర్తవ్య మిత్యనుక్తవా భాష్యస్సంప్రదాదే తప కర్తవ్యత్వోక్తే? రిత్యుత్ర తేషాం
శాస్త్రీయత్వా చ్ఛాస్త్రీయేషు కేషాంచి దుక్తే స్మర్యోప లక్షణత్వా న్నవిరో
ధ ఇత్యాహ (అ ద్భజనేయెన్ని) లిత్యాదినా = శాస్త్రీయస్యావశ్య కర్తవ్యత్వం క
థమిత్యర్థః. (వి) తిరునాట్టుక్కు—సరమపదస్య, ఎమ్మెరుళుకిఱపాదు—గన్దు
మణ్ణిక్కృత్పీఠి సమయే, ముతలికళుడైయ—ప్రధాన శిష్యాణామ్, కణ్డరుళి-ద్ర
ష్టుం దయాంకృత్వా, అత్తైత్తురుళి—సమీపాగమనాయదయాంకృత్వా, ఆహూ
యేతియావత్. ఆ వన్దార్ శ్రీపాదమే—యామునాచార్య శ్రీపాదో భవద్భి ర
తిక్రావ్తస్సాదితి భాషః. (స్వా॥ శ్రీపాదత్తానైయన్ద్రపడి.) ఉడెన్దిరున్దానాకిల్ -
ఉపాయన్వయోస్తీతి విద్యతేచేత్, పాయ్యామిత్తనై-కృపాస్యాత్. (సం॥
అననుష్ఠితాస్యాత్) కరైయవేణ్డా—భేదోనకార్యః, కరైన్దానాకిల్ -శోచతిచేత్,
నాన్తికనా మిత్తనై—నాన్తికోభవతీత్యేత స్మాత్రమ్, (సం॥ నాన్తికతా కర్యా
త్వనభ్యుపగమ పర్యవసావ నిబన్ధనా) వేణ్ణిత్తుచ్చెయ్దు - అపేక్షితం కుర్వక్,

౨. దేహయాత్రై కర్మాగ్రీనై యాక్తే యాలే యదుక్కుక్కరైయ
 వేణ్ డా - కరైన్దానాకిల్ నాస్తికనామిత్తనై. ఆక్తే యాల్ ఉభయ
 యాత్రైయుక్కిణ్ణిచనుక్కు కార్యమిల్లై - ఆనాల్ మనోనాక్కా
 యజ్జళాకిట త్రివిధకరణజళైయుక్కిణ్ణు వేణ్ణిత్తుచ్చెయ్దు . తిరి
 య వమైయుమోచెన్నిల్ అదుఇవనుక్కుస్వరూపవస్తు, ఉపాయాం
 శత్తిల్ అన్వయమిల్లావిట్టాలుమ్ ప్రాప్తమాననై కర్యత్తిలే యి
 వన్ద్రైయస్వయిప్పిక్కుమత్తనై. అది లివనుక్కిరున్దనాల్ పణ్ణ
 లామ్ కైజ్జుర్యమ్ అజ్జుణ్ డు - అవైయావన భావ్యజైవాత్తు
 ప్రవర్తిప్పిత్తల్, అతుక్కు యోగ్యతైయిల్లైయాకిల్ అరుళిచ్చెయ
 లైక్కేట్టు ప్రవర్తిప్పిత్తల్, అతుక్కుయోగ్యతైయిల్లైయాకిల్ ఉక
 న్దనుళి దిచ్చదేశజగుక్కు అముదుపడి శాత్తుప్పడి తిరివిళక్కు త్తి
 రుమాలైకళైయుణ్ డాక్కుతల్, అకక్కు యోగ్యతైయిల్లైయాకి
 ల్ ద్వయత్తినుడైయ అర్థానుసన్ధాన మ్మణ్ణుదల్, అతుక్కు యో
 గ్యతైయిల్లైయాకిల్ ఎన్నుడైయననెన్లు అభిచూనిచ్చా మెరు శ్రీవై
 తిరియమైయుమో-యధేచ్చం సచ్చరేత్కి మిత్త్యన్లు. స్వరూపవస్తు-స
 రూపానురూపం నభవతి. (ద్వి) ఉపాయాంశత్తిలిత్యాది. ఇకనుక్కిణ్ణుశైయ్యవే
 ణ్ణుపదిరణ్ణు; మోక్షోపాయానుస్థానముమ్ కైజ్జుర్యముమ్. అదిలివనుక్కు ఉపా
 యాంశత్తి అన్వయ మిల్లా విట్టాలుమ్ శాస్త్ర ప్రాప్తమాన భగవదాది కైజ్జుర్య
 జ్జళిల్ మనోవాక్కాయజ్జళై అన్వయిప్పిక్కు మత్తనై ఎక్కై. (వి॥ అజ్జు-ప
 ఇచ్చ, ఉణ్ణు-సన్ని) వాళిత్తు-అచార్యసకా శాత్పుత్తిత్తు, (సాన్వ॥ ఉకన్దరుళి
 న-ఆత్మవార్క భుకన్దరుళినదివ్యదేశత్తుక్కు ప్రాధాన్యం శొన్నపడి.) దివ్య
 దేశజగుక్కు-దివ్యదేశస్థనాన వెమ్మెరుమానుక్కు, అముదుపడి-నివేదనోపయు
 క్త ద్రవ్యజ్జళి, శాత్తుప్పడి-తిరుప్పరియట్టమ్ తిరువాభరణ మ్ముదలానవై ఎ
 న్నుడైయవనిత్యాది = ఒరుభాగవతనుక్కు పరతన్త్రనాయ్ తత్తైజ్జుర్యనిరత
 నాయ్ వర్తిక్కై ఎక్కై. (వి॥ అరుళిచ్చెయ్యలై-శతకోపాదిభిః ప్రవర్తత

ష్టవనుడైయ అభిమానత్తిలే యొదుగ్గి వర్తిత్తల్ శెయ్యలామ్ - ఇ
ప్పడి వర్తిక్కుమ్ అధికారిక్కు మున్నడిపార్త్తు వర్తిక్కుణ్ణువ
మూన్టువిషయముణ్ణు. అవైయావన? అనుకూల రెన్టుమ్ ప్రతి
కూలరెన్టుమ్ అనుభయరెన్టుమ్. అనుకూలరావార్ శ్రీవైష్ణవర్క
ళ్. ప్రతికూలరావార్ భగవద్విష్ణుక్కళ్. అనుభయరావార్ ఇ
వ్విరణ్ణుమిల్లాదసంగుడికళ్. ఇదిల్ అనుకూలక్కుణ్ణుడల్ చ్చ
నకురుమానికల్ పోలవున్ నిలవున్ తెన్లుమొలవున్ అభిమత

ద్రావిడదీప్తి ప్రబంధాక్. ఎన్నుడైయ క్. - మనీయః, ఎన్దభిమానిపామ్ - ఇత్య
భిమానవక్తః, ఒరుత్తినర్తిల్ - అనుగుణాన్తనంవా, శెయ్యలామ్ - వర్తనమ్.

అ॥ (స్వా) ఇప్పుడి యుక్తగ కృత్యం స్వశక్త్యనుగుణమాక అభిమతాకీ
సర్వేషా ముత్తరికృత్యం పుణ్యమాక ప్రసజ్జియాదో? ఎన్న దుర్లభవిశేష మ
రు + ర్. (ఇప్పుడి) ఇతి. (ప్ర) మున్నడిపార్త్తు - పుగతః పాదనిక్షేపస్థల ము
నాకీక్య, యథాపురతోఽన లోక్యగమనే గర్తాదిసమ గానే తత్రవిపరేయై రే
సంతాన్త్రతోఽనుబద్ధ మనాలోచ్య నిషిద్ధానుష్ఠానేఽన్యస్సాన్యదితి శాన్త్రనిషిద్ధం
తదవ్యతిరిక్తంచజ్ఞాత్యా నిషిద్ధ సరిహరేణైవ కైబ్బుర్యం కుర్వాన్తై ర్వర్తితన్య మి
త్యర్థః. వర్తిక్కు-వేణు న మూన్టువిషయ ముణ్ణు. - అ స్థాతుం యోగ్యం వి
షయత్రయమస్తి

అ॥ తేకేవిషయా? స్తేషు కథంవా వర్తితన్య? మిత్యాకాక్కుయా మా
హ (అవైయావనే)తి - తేకేవిషయా ఇత్యర్థః. చన్తనేత్యాది = ప్రథమోఽపార
ణేన భోగసాధనత్వమ్, ద్వితీయాదాహరణేన “నిరస్తరం నిర్విశత్ స్వనీయ”
మిత్యుక్త ప్రకారేణ చిరకాలానుభవేష్యమక్షణ మత్యన్తభోగ్యత్వమ్, తృతీయా
దాహరణేన “యస్యాం న నిరతిశయినీయ స్సవినాస్య ప్రయితమోభవతి॥ స్వభ
రిచరణభోగ శ్రీమతి క్రియమాణ” ఇత్యుక్త ప్రకారేణ క్రియమాణత్వేనా భో
గ్యతమత్వంచ వివక్షితమ్. భోగ్యమత చేతనస్య క్రిత్యభావజ్ఞానే భోక్త్రోక్త
గ్యతమత్వస్యాదితి తద్వివక్షితే భోగోపయక్తా. ఏవంచ సర్వప్రకారేణాపి

విషయద్వారా పోలవుమ్ ఉకస్తు వర్తిపాక్షం. ప్రతికూలకైక్కణ్డాల స
ర్వాగ్నికకైక్కణ్డాల పోలె వెరువి వర్తిపాక్షం - అనుభయకైక్క
ణ్డాల కాపలాప్రాదికకైక్కణ్డాలతోలే తృణవత్కరిత్తు. వర్తి
పాక్షం. ఇవర్కళ అనుకూలిపార్కళాకిల్ ఇవర్కళకు జ్ఞానతై
యణ్డాలకవుమ్ ఇవర్కళ అనుకూలియార్కళాకిల్ అయ్యోవ
న్వివర్కళ వక్కలిలే కృవైపణ్ణయిరుక్కవుమ్ అడుక్కుమ్. ఇప్పుడి
చ్చెయ్య ప్రిట్టాదొత్తికిఱు అర్థకామద్వారా ప్రావణ్యమ్ - అర్థకా
మద్వారాదియాక శ్రీవైష్ణవర్కళై అనాదరిత్తిరుక్కుమాకిల్ సార్వ

భాగ. తా భోగ్యతమా ఇతిభావః. (వి॥ నిలవుమ్ తెన్దలు మొలవుమ్—చన్ని
కామి. చ మురుమానతమి. చ, అభిమతవిషయద్వారా పోలవుమ్ - సున్దరభార్యా
పుత్రాదీని. చ) (ది) చందనాది దృష్టానత్తుక్కు భగవత్కైక్కణ్డాల భోగ్య
కత్వత్తిల్ తాత్పర్యమ్, నిలవు తెన్నల్ దృష్టానత్తుక్కు సాంసారికతాపహరత్వ
త్తిల్ తాత్పర్యమ్, అభిమతవిషయ దృష్టానత్తుక్కు స్వయమ్భోగ్యరాయ కై
జ్ఞానప్రతిసమ్మన్ధికళా యుక్తైయిల్ తాత్పర్యమ్. వెరువి—భయప్పట్టు, తృ
ణ తక్కిత్తు—అనాదరిత్తు. ఇవర్కళ—ప్రతికూలానుభయర్. (ప్ర) సర్వశ
బ్దేన సమ్మన్ధవిశేషేణ బాధకత్వం వివక్షితమ్ అగ్నిశబ్దేన సమ్మన్ధమాత్రేణ వి
నాశకత్వం విక్షితమ్ (వి॥ అడుక్కుమ్ - యుక్తమ్)

అ॥ (సావి) అనుకూలాదికకైక్కణ్డాల అర్థస్వభావత్రాతే ఉకస్తు వర్తికైక్క
యమ్ వెరువి వర్తికైక్కయమ్ తృణవత్కరిత్తుయమ్ స్వతః ప్రాప్తమాకైయాలే
విధిక్కువేణుమా? ఎన్ను + ర్ (ఇప్పడి) ఇతి. అర్థకామాపాధికమాక సన్యథా
వర్తనమ్ ప్రసక్తమాక తన్నిపుత్త్యర్థం విధిక్కువేణుమెఱుకరుత్తు. (వి॥ ఇప్పడి) తై
య్యోట్టాదొత్తికిఱు—ఎవం ప్రకారేనాకరణమ్. పాతుపాతుమలోశ్చేదవ్య
పదేన. అర్థకామప్రావణ్యం స్ఫోక్తవివరితార్థానుష్ఠానే పాతు రతస్తత్పరిత్యా
జ్య మితిభావః.

అ॥ అన్యథా వర్తనత్తిల్ బాధక మార్గాకిలజ్ఞో ఇప్పుడి వర్తిక్కు వేణు
వదు. అదిల్ బాధకమేవన్ను + ర్. (అర్థకామద్వారా) విత్యాదిన. (చ)

భామనామరుప్పా నె పరాజానినుడైయ పుత్రర్కళై రాజసన్నిధి
యిలే పరిగొత్తార్ రాజావెఱుక్కుమాప్పోలే ఎమ్మెరుమాన్ తిరు
వుళ్ళమ్ శీఱుమ్. అర్థజకానుళడియాక ప్రతికూలరై ఆదరిక్కుమాన్
లో రాజా సార్వభౌమనాయరుక్కు రాజమహిషీ శుద్రజన్తుక్కుల్
పక్కలిలే మడిప్పిచ్చెపుక్కాల్ రాజావుక్కు అవద్యమాయ్ అ
త్తాలేయవళై యచన్ వెఱుక్కుమాప్పోలే ఎమ్మెరుమాన్ తిరువు
ళ్ళమ్ వెఱుత్తి పక్కుమ్. అర్థకామజ్జళడియాక అనుభయగై ఆద
రిక్కుమాన్ రత్నత్తుక్కుమ్ పాపాణత్తుక్కుమ్ చాళియఃరియాతా
ప్పోలే ఇవనుక్కుప్పిఱున్దజ్జానమ్ కాగ్యకరనూచ్చుగిల్లై యాకాతే
యెఱ్ఱు అవచళవిలే ఎమ్మెరుమాన్ అనాదరిత్తి పక్కుమ్ - ఇప్పడి శ్రీ

అనాపరిత్తిరుక్కుమాకిల్ - అనాచృత్యస్థితశ్చేత్, వెరుక్కుమాప్పోలే - యథాకు
ప్యతీతవ్యత్, శీరుమ్ - కుప్పేత్. శుద్రజన్తుక్కుల్ పక్కలిలే - శుద్రజనవిషయే,
మడిప్పిచ్చెపుక్కాల్ - స్త్రాగ్ధలం ప్రసార్య భిక్షం యాచమానాయామ్.
అవళై - మహిషీమ్, అచన్ - రాజా, వెరుక్కుమాప్పోలే - యథాకుస్య
తీతథా, వెరుత్తిరుక్కుమ్ - కుపితోఽఽతిశ్లేత్. వాఱియఃరియాతాప్పోలే - తా
రతమ్య మనానతాం జ్ఞానమి, ఆకాదే - ఆస్యోత్పన్నం జ్ఞాననభఃతిమ్, ఎ
ఱ్ఱు - ఇతి, అవన/విలే - తద్విషయే. అనాపరిత్తిరుక్కుమ్ - అనాచృత్యతీశ్లేత్.
ఏతద్విషయం శ్రీ భాష్యకారోపదేశవాక్యాని.

అ॥ నను 'కులటాపణ్డే' త్యాది శాస్త్రైశ్చ ప్రతికూలవిషయాదే స్వర్వ
స్యాపిజనస్య నిషిద్ధత్వా ద్విపక్షే భగవన్నిగ్రహణియాదోపన్యాసపూర్వకం భాష్య
కారోపదేశస్యకం ప్రయోజన? మిత్యత్రాహ (ఇప్పడి శ్రీ భాష్యకార) రితి. య
ద్వా (దీ) ఇదు శాస్త్రసాపేక్షరుచియిల్ ప్రమాణమానపడి ఎజ్జనే? ఎన్నవిది
తాత్పర్యార్థతై కాట్టురార్ (ఇప్పడి శ్రీ భాష్యకార) రిత్యానియాల్ (నిజకర్మాది)
ఎఱ్ఱుమ? వాక. ధర్మవిరుద్ధార్థకామజ్జ .డియాక విపరీతానుష్ఠానమాకా దిఱ్ఱుమదు
స్పష్టమకైయా తిక్కునక్రస్యమల్లామైయూల్ ధర్మవిరుద్ధార్థ కామజ్జడియాకవు
మునుమాల్లాదికలిల్ విపరీతానుష్ఠాన మాకా దిఱ్ఱు తాత్పర్య మెక్క. ధర్మవిరుద్ధా

భాష్యకార రసశిచ్చేయద ఉత్తరకృత్యత్తిల్ “కులటామండపతిత
వైరిభ్యఃకాకణీమపి । ఉద్యతామపి గృహ్ణీయా న్నాపద్యపి కదాచ
న॥ పరంధేషు జాత్యన్ధాః పరదారే వ్యపుంసకాః । పరీవాదేషుయే
మూకా స్తేతీవ ద్యుతా మరు” ఇత్యాదికళిఙ్కపడియే ధర్మవిరు
ద్ధార్థకామజ్ఞో ‘దూరతో నిరస్తజ్జ్ఞానపడియా లే ధర్మావిరుద్ధజ్ఞాన
అర్థకామజ్ఞో ఉపాధియాకపుమ్ అనుకూల ప్రతికూలో దాసీన వి
షయజ్ఞో తాన్ నిష్టనిలై కులైయలాకాతెన్టు తిరువుళ్ళమ్. అదిల్
అనుకూలరై అనాదరిక్కులాకాదెన్టు మిడమ్ శ్రీశాణ్డిల్యస్మృతియిలే
“అనాదృతసుతం గేహీపురుషం నాభిసన్దతి । తథానర్చితసదృశక్తం
భగవాన్నాభిసన్దతి” ఎన్టు శొల్లప్పట్టమ. ప్రతికూల సంసర్గమాకాదె

గకామజ్ఞ భాకాదెన్టు మిడత్తి లభవిషయే ప్రమాణం “కులటే” త్యాది. కులటా-
వ్యభిచారిణీ వేక్యాచ, షడ్వి—నపుంసకః, (సం॥ వైరిణః - విష్ణుద్వేషిణః)
కాకణీ—క్షుద్రధాన్యాంశః (సా॥ ఏతేభ్యః కదాచిదపి నగృహ్ణీయా దాపద్య
పి నగృహ్ణీయా త్కాకణీమపి నగృహ్ణీయాదితి సర్వప్రకారేణ నిషేధా ద
య మర్థాగమో ధర్మవిరుద్ధః ఎన్టు కరుత్తు.) సరరన్ధాణి—అపవాదస్థానాని,
అపుంసకాః—నపుంసకాః. కామవిషయే ప్రమాణమ్ “పరదారే ష్వితి. ధ
ర్మావిరుద్ధేతి = సర్వాధికారివిషయమాక నిషేధ మిల్లా మైయాల్ ధర్మావిరుద్ధ
మెనిఱదు. తాన్ నిష్టనిలై కులై కైయాపదు—శాస్త్రీక్తపరీతానుష్ఠానమ్. (సం॥
సోపచిత్తస్థితి భ్రంశేన నభవితన్యమితి భావవర్ణనః.)

అ॥ (వి) భాష్యకారవాక్యేషు పక్షపాతోక్తివ్య శక్కువాన్యైత్తర్థం
ప్రమాణాన్యాహ. (ది) తత్రానుకూలరైత్తి అనాదరిక్కులాకాదెన్టు మిడిల్ ప్ర
మాణమ్ కాట్టురార్ (అనాదృతే)తి. గేహీ—గృహస్థస్య, (సా॥ సా
రాధకమపి) అనాదృత స్వసుతోయేనఱమ్ - అన్వపురుషనైసన్తోషియాదాప్వోలే,
అనర్చిత సదృశక్తమ్—(సం॥ ధర్మావిరుద్ధార్థాదినిమిత్తేనచా నర్చితేర్థనః.) భా
గవత్తై పూజియాదవనై, భగవా మకవానెక్కై. ప్రతికూలసంసర్గమాకాదెన్టు మి

స్తుమిదమ్ మహాభారతత్రిలే “యే ద్విషన్తి మహాత్మానం నష్టగన్తి
చ కేశవమ్ | సతేహం పుణ్యతీర్థేషు గతిస్సంపర్గి కామసి” ఎన్టుశోల్లప్స
ట్రు. అప్పడియే “మూడైఃపాపరతైః కూర ర్భగవచ్ఛాస్త్రదూ
షకైః | సమృద్ధం నాచరే ధృక్తి ర్న శ్యే త్యేతైస్తుసజ్జమే” ఎన్టు ప్ర
తికూలసంసర్గమ్ భగవత్ప్రేమతైయతీక్కుమెన్టు శోల్లప్సట్రు. ఉ
దాసీవరై తృణవత్కుడిక్కు వేణుమెన్టురుడమ్ “అద్యప్రభృతి హేలో
కా యూయం యూయం వయం వయమ్ | అర్థకామపరా యూ

డత్తిలో ప్రమాణం యే ద్విషన్తి = (స్వా॥ స్మరణాభావరూప కార్యపర్యస్త
ద్వేషంకుర్వన్తి) తత్సంసర్గికామసి పుణ్యతీర్థేషు గతిన్తిపి ఎకైః. (స్వా॥
ఏతేహం పుణ్యతీర్థేషు, గతిః—ప్రాప్యంఫలమ్, నాస్తి, ఆత్రసంసర్గజ్జేన త
త్కూరణీ, నాత ఆవర ఉపచర్యతే. ప్రతికూరే ఆదరవతాం శుద్ధ్యాపావకతీర్థ
గత్వభావోక్త్యా భగవతోపస్థానస్య నిర్వర్త్యత్వం ద్యోతితమాకరు. ఇది
నారే వెసత్తిరుక్కు మెన్టురుపపన్నమ్. (సం॥ సంసర్గికామసి—ధర్మావిరు
ద్ధావ్యర్థ సంసర్గికామసి.)

॥ కృతకృత్యమక్కు ప్రతికూలసంసర్గత్తిలో బాధకమేదెన్నవ + ర్ (అ
ప్పడియే) ఇతి. మూడైః—ఆత్మ జ్ఞానరహితరాయ్ భగవచ్ఛాస్త్రతై ధూషిక్కు
మవరాయ్ అథవా భగవాన్వైయమ్ తత్ప్రతిపాదక శాస్త్రతైయమ్ ధూషిక్కు
మ. రాయ్కైః కూరపురుషరోదు వివాహాదినమృద్ధంపణవోజాదు. (స్వా॥
బుద్ధిపూర్వకసంసర్గంనాచరేత్) సమృద్ధమ్ పణ్ణిలో భగవచ్ఛక్తిదికర్ నశిక్కు
మేకైః. అద్యప్రభృతి. లోకకాక్ ప్రతినారదవచనమ్. (స్వా) ఆత్ర “నాస్తి
సజ్జతిరస్మాకం యుష్మాకంచ పరస్పర” మితిసిద్ధవన్నిరేక్షేన అర్థకామపరై ర్నా
రాయ్పర సమృద్ధం నకుర్యాదితి విధిః కల్పితే. ప్రతికూలసంసర్గాపేక్షయో
దాసీనసంసర్గస్య న్యూనపాతకత్వేనా నానరిత్తిరుక్కు మెన్టుశొన్నదెన్టు కరు
త్తు. యూయం యూయమితి=యూయం యూయమేవ, నత్యస్మద్గోష్ఠీప్రవేశే
ననయ్యమిత్తుక్యర్తా ఇత్యర్థః. వయం వయమ్—భాగవతగోష్ఠీప్రవిష్టతయాసర్వే
షాం భాగవతానాం వయస్సుక్యర్తా, నకు యూయ మిత్తుక్యర్తాః ఎన్వపది.
భాగవతో భాగవతిత్వం “అర్థకామే”త్యాది. తత్ప్రహరు ర్యయం ద్వితి.

యం చాదాయణపదావయమ్ || నాస్తి సంగతి రస్మాకం యస్మా
కంచ పరస్పరమ్ | నయంతు కింబాచిత్త్యో ర్హ్యాయం వింద్రియకింక
రాః” ఇత్యాదికలిలేప్రసిద్ధమ్. ఇప్పుడి మున్నడిపార్తు నడక్కజేణు
మెన్దురుళిచ్చెయ్ద అర్థమ్ శాస్త్రీకవేద్యమాకైయాలే శాస్త్రీయజ్ఞభు
క్కు ఉపలక్షణముక సారోద్ధారమృణ్ణి ఇవరరుళిచ్చెయ్ద కైంకర్యజ్ఞ
భుమ్ తావేణ్ణిపడి శేయ్యపైణ్ణిమైయాలే శాస్త్రీకమాన నియ
మత్తోడ శేయ్తాల్ కైబ్బర్యమా మెన్దురూచితమ్ - వేణ్ణిచ్చె
య్దు తిరియవమైయుమోవెన్దిల్ అదు ఇవనకున్వసూపమన్దెన్ద
రుళిచ్చెయ్దపడియాలే “అశాస్త్రమానురంకృత్సం” ఎన్దు ఆళవన్దార
రుళిచ్చెయ్దపడియే శాస్త్రవిద్యజ్ఞ్ దేనప్రకృతియాన ఇవన్వ

అ॥ (వి) ననుభాష్యకారై శాస్త్రీయమేవ కర్తవ్య మిత్యనుక్తే ర్యథాక
థంచి త్రియమాణమపి కైబ్బర్యం కంనస్యా? దిత్వాశక్త్యాం “మున్న
డిపార్తు వర్తికజేణు” మిత్యుక్తే శాస్త్రానురోధన వర్తితవ్య మిత్యభిప్రా
యకత్వా చ్ఛృణ్ణి గ్రాహికయా సర్వమపి క్రియమాణం శాస్త్రానుసారేణ కృతిం
చేదేవ కైబ్బర్యం నోచేదపరాధరూపమితి సూచితం భవతీత్యాహ (ఇప్పుడిము
న్నడి) తి (ప్ర॥ అనుబంధమువేష్యేత్యర్థః) (డి॥ మున్నడిపార్తు వర్తికై
శాస్త్రీకవేద్యమాకైయాలే ఎన్దపడి. (సా॥) శాస్త్రీకవేద్యమాకైయాలే ఎన్దికత్తు
క్కు సూచితమెన్దికత్తోడెయన్వయమ్. ఉపలక్షణమితి = శ్రీభాష్యప్రవర్తనస్యా
పి శాస్త్రీయతయా తమక్తే శాస్త్రీయ సర్వ ర్వాశ్రమ భక్త్యుపలక్షణస్వి మెన్దు
కరుత్తు. శ్రీభాష్యప్రవర్తనాదికమ హ్యచారి శిష్యకృత్యాధికారోక్తనియమ మ
న్దికే శేయదాల్ శేవ్యనభిమతాచరణ రూపతయా కైబ్బర్యమాకమాట్టాడె
న్దుకరుత్తు. (డి॥ సారోద్ధారమృణ్ణి - సారాంశతై యెదుత్తుదాహరిత్యుళి, కైబ్బ
ర్యజ్ఞ్ - శ్రీభాష్యప్రవర్తనాదికభుమ్ నిత్యనైమిత్తికాదికభుమ్.)

అ॥ (సం) “ప్రీత్యైవకారిత” ఇత్యుక్త్యా శాస్త్రీయనియమ మతి క్రిమ్య
స్వసూక్ష్మాకృతీమపి కైబ్బర్యతా మేతీత్యైవ సూచితం కంనస్యాదిత్వాశక్త్యాం
భాష్యకృత్యామసాచార్య శరణ్యైక్తిభి ర్విరోధప్రదర్శనేన పరిహరతి (వేణ్ణిచ్చె)

హపత్తుక్కుప్పొరుద్దామైయాలమ్ “శ్రుతిస్మృతిర్మమైహజ్ఞా యస్తా ముల్లంఘ్య వర్తతే । ఆజ్ఞాచ్ఛేదీ మమద్రోహీ మద్భక్తోపి నవైష్టవః” ఎన్టు అడిమైకొళ్ళుకీనన్ అరుళిచ్చెయ్ సపడియాలమ్ ఇవన్ శరీర త్తోడిరున్దకాలమ్ శాస్త్రవశ్యనాయ్ అడిమై శెయ్యవేణుమెన్టు తిరువుళ్ళమ్. “నిజకర్మాదిభక్త్యస్తం కుర్యాత్ప్రీత్యైవకారితః । ఉపాయతాం పరిత్యజ్యస్య నే ద్వేవేతు తామభీః” ఎన్టు శ్రీగీతార్థసజ్జహత్తిల్ “ప్రీత్యైవ” ఎన్టి అవధారణత్తాలే సాధనత్వబుద్ధియై వ్యవచ్ఛేదిత్తాన్టు మిడమ్ “ఉపాయతాంపరిత్యజ్య” ఎన్టు వివర్తియాలేసువ్యక్తమ్- శాస్త్రీయక్రేంకర్యత్తినుడైయ ప్రేరకత్వాతిశయమ్ వివక్షితమానా లుమ్ “నిజకర్మాదిభక్త్యస్తం” ఎన్టి వివర్తీన్ స్వరూపత్తుక్కు-శాస్త్రమే ప్రమాణ మెన్టుమిడమ్ నిజకర్మశబ్దత్తాలే దర్శితమాయిల్లు.

త్యాదినా. (ప్ర॥ ఆపద్దార్—యమనాచార్యాః.) (దీ) గీతార్థసజ్జహత్తి లరుళిచ్చెయ్ సపడియోక్త. పొరుద్దామై—యోగ్యమల్లామై, మహజ్ఞాచ్ఛేదీ మ మద్రోహీచనన్. (సా॥) అడిమైకొళ్ళుకీననితి = శాస్త్రాతిక్రమ మ్మల్లంకించన్ మద్భక్తినాయిరున్దాలమ్ మమద్రోహీ ఎన్టుమ్ వైషననన్తెన్టుమ్ శేషియాన శరణ్య నరుళిచ్చెయ్ కైయాలే శాస్త్రవిరుద్ధం సావ్యమ్యనభిమతమాకైయాలే కైబ్బు ర్మమాక మాట్టమైయాలే శాస్త్రానుగుణమాక వర్తిక్కువేణుమెన్టు కరుత్తెన్టపడి.

ఆ॥ ఇప్పడియాకిల్ “నిజకర్మాదిభక్త్యస్తం కుర్యాత్ప్రీత్యైవ కారితః” ఎన్టుక. పద్దార్ శ్రీగీతార్థసజ్జహత్తిల్ తానే శాస్త్రత్తైవ్యచ్ఛేదిత్తు “ప్రీత్యైవ” ఎన్టు విచిక్కిమాక కైర్మమ్ పణ్వేణుమెన్టు శొన్నను విరోధియాదో? ఎన్నన + ర్ (నిజకర్మాదీ) తి. “(దీ) ప్రపన్నన్ నిజకర్మమరభ్య భక్తియోగపరిన్యస్తం కేవలం ప్రీత్యైవప్రేరితఃకుర్యాత్. క్రియమాణకర్మణ్యుపాయత్వబుద్ధింపరిత్యజ్యకు ర్యాత్, తా మునాయతా మభీరయం దేవే భగవతితు న్యనేత్. “సాధనత్వ బుద్ధియై” ఇత్యాది = ప్రీత్యైవ ఎన్టువధారణత్తాలే శాస్త్రీయసరణి ర్మమాక వర్తిక్కు ఎన్టుకయత్తు.

ఇశ్యాస్త్రీయనియమమ్ - “అవిష్ట వాయుధర్మాణాం పాలనాయకులస్య చ | సంగ్రహాయచలోకస్య మర్యాదాస్థాపనాయచ || ప్రియాయ మ మ విష్టోశ్చ దేవదేవస్య శాంగ్రిః | మనీషీ వైదికాచారం మనాఽపి నలంఘయేత్” ఎన్టు ప్రపత్యధ్యాయ త్తిలే ప్రిధమ్ - ఇదు తవి

అ॥ (సావి) “ప్రీత్యైవ కారితః” ఎన్టు శబ్దసావరస్యత్వాలే శాస్త్రప్రేరి తనన్తిక్కే ప్రీతియినాలేతానే ప్రేరితనెన్టు తోదోదవిల్లెయో? ఎన్నన + ర్ (శాస్త్రీయే)తి. శాస్త్రవశ్యత్యై యిల్లెయూకి లిన్నకర్మమ్ నిజమ్ ఇన్నకర్మమ్ నిజమనెన్టు శొల్లక్కుడామెయాలే నిజకర్మశబ్దత్వాలే శాస్త్రైకవేద్య స్వవర్ణా శ్రమధర్మమే శొల్లప్పదుకిఱునెన్టు కరుత్తు.

అ॥ అనాలుమ్ “శ్రుతిస్మృతిర్మమైవాఙ్గా + నవైషణః” ఇత్యాదికళోభ క్రియోగనిష్ఠవిషయమాయుమ్ నిర్వహిక్కులాయుక్కు ప్రపన్నవిషయత్తిల్ శాస్త్రవశ్యతానియామక ప్రాతిస్త్వికవచనము మిల్లదేయిక్కు ప్రపన్ననుక్కు శాస్త్రవశ్యతై శొల్లక్కుశుమో? ఎన్న + ర్ (ఇశ్యాస్త్రీయనియమ) మితి. మ నీషీ—(దీ॥ ధీమాక్) ప్రపన్నః, ధర్మాశామ్—వేదవిహితానామ్, అవిష్టవా య—అనుచ్ఛేదాయ, కులస్య—పుత్రాదేః, లోకస్య—అతత్వవిదః, సజ్గ్రహా య—అనుసరణాయ, మర్యాదాస్థాపనాయ - బ్రాహ్మణనియమోఽయమ్ త్న త్రిమాసినియమోఽయమ్ (దీ॥ ఇత్యాదివేదవిహితమర్యాదయై పరిపాలితాద పోమ సర్వసజ్గరాదికళోనమ మెన్టుకరుత్తు) ఇతి వ్యవస్థాపనాయచ, మమ — లక్ష్మ్యోః, విష్టోశ్చ సనోహర్థం వైదికాచారం మనసాపినల్భయేత్, కిమత కాయతః? ప్రపత్తి - ప్రపత్యధ్యాయ పరితతయా ఇదుకే ప్రపన్నవిషయత్తిల్ ప్రాతిస్త్వికవచనమెన్టుకరుత్తు.

అ॥ ఉక్తవచనత్తిలే ధర్మాద్యవిప్లవాది ఫల్యామాశవన్తో శాస్త్రీయాను సరణం శొల్లప్పదుకిఱుదు? అదుకామ్యమాక్తయాలే స్వరూప విర్భుమన్తో? కిం చ అర్థఫలాభిసన్నియిల్లవ పధికారిక్కు శాస్త్రీయానుసరణమ్వేడ్డాదే విచ్చిక సర్వార్థ ప్రప్సజ్గియాదో? ఎన్నన + ర్ (ఇదుతవిర్ నపో)దితి. లఙ్ఘయక్— విచ్చిర్తయక్, ప్రియోపి - పూర్వంప్రియోపి, అసా—ప్రపన్నః, ఇదానీమా జ్ఞాతిక్రమాన్నప్రియోభవతి—నిగ్రాహ్యోభవతీత్యర్థః. (ప్ర॥ ఇదుతవిర్ నపోదుప

రొన్దపోదువరువ్ అనిష్టమున్ “యథాహి వల్లభో రాజ్ఞో నదీ
రాజ్ఞాన్రివర్తితామ్ | లోకోపయోగినీం రమ్యాం బహుసస్యవివర్ధ-
నీమ్ || లంఘయన్ శూలమాగోహే దనపేక్షోఽసి తాంప్రతి | ఏ
నంవిలంఘయన్మహ్నో మర్యాదాంవేదనిరుతాం || ప్రియోపినప్తి
యోసామే మదాజ్ఞావృతివర్తనాత్” ఎన్టు అనంతరమ్ శొల్లప్ప
ట్టడు. ఇన్ద భగవదప్రీతిక్కు ట్టమైకొణ్డిలనాకిల్ ముక్తనావదఱ్ఱుము
న్నే అధికారానురూపమాక ఏదేనుమొరు అనిష్టతైవిలైప్పిక్కుమ్.
అనునీఱ్ఱు సత్వప్రకృతియాన ఇవనుక్కు భగవదప్రీతిక్కు మేత్ప

రుమ్—వీతత్పరిత్యాగే సమ్భవత్, శాస్త్రీయనియమపరిత్యాగే ఉదయమానవి
త్యర్థః.) ఆనుకూల్యసంబంధదృష్టపశ్చాత్తేరిక్తానాపేక్ష ప్రపత్తి ప్రకరణ ప
తితత్వా త్రప్రసన్నాత్తప్రతిభానః)

అ|| ఇప్పుడి శాస్త్రాతిక్రమమ్ పట్టినప్రపన్ను భగవన్నిగ్రహవిషయనా
కిన్ నిగ్రహఫలభూత సరకాదివిధానర్థానుభవనిమిత్త మనన్త జన్మప్రసక్త్యా ఏ
తద్దేహః సానత్రిన్ కోలిన మోక్షమ్ ప్రతిబంధమాక ప్రసక్తియాదో? ఎన్నఁ
ర్ (ఇన్దభగవదప్రీతి) తి. అధికారేతి = భక్తాధికారియాకిల్ జన్మాంతర విఘ్న
మవిరుద్ధమ్, కాలజుగ్గరియాదే ప్రపన్ననానాటమ్ జన్మాంతరం విరుద్ధమన్తు;
ఏతద్దేహఃసానత్రిన్ మోక్షార్థం ప్రపన్నమక్కు మిద్దేహత్తుక్కుల్లే “అన్ధాభవ
నీ” త్యాదికలిజ్వుడియే ఉపక్లేశాదికలైయుద్ధాక్కుమ్, సర్వధా “నఖిలు భాగ
సతా యమవిషయంగచ్ఛనీ” తిప్రమాణత్తారే సరకమిలై ఎన్తుకరుత్తు. (డి|| ట్ట
మైకొణ్డిలికనార్—పునఃప్రపత్త్యాత్మమిప్పిక్కిలనాకిల్, అధికారానురూపమ్ -
ప్రపన్ననానవిషయదైయ నిధికారత్తుక్కిడాక, అన్తజన్మతిల్ కాణత్పభిజ్ఞత్వాదిక
రి లేనాకిలు మొరుప్రత్యవాయత్తై విలైప్పిక్కుమ్; ఇతరరుక్కు జన్మాంతరాకదిలై
ఎన్గై; ట్టమైకొణ్డిల్ పరిహృతమామ్.) (బి||) విప్పిత్సెక్కుమ్-ఉత్పాదయేత్.

అ|| నను భగవదప్రీతిర్భవతు? సరకపర్యంతంనభవతి ఖిలత్ ఆహా (అ
యన్తోక్కి) తి. తస్యాం భగవదప్రీతా సత్వామిత్యర్థః.—(డి||కాణత్పాదిప్రత్య
వాయ విషయజ్ఞానవిధిక్కు.) ఇవనుక్కు—భగవత్ప్రీత్యైకప్రయాజనస్య, తిప్రీ

ట్టరకమిల్లై. అన్ద భగవద ప్రీతిశమిప్పదుమ్ పిన్బు త్తమైక్కిల్లల్
“సుహృదం సర్వభూతానాం” మెచ్చుముడి నిరర్గళుహృత్తాః ఈశ్వరమండై
య అప్రీతిశమిప్పిక్క-మళపు మివనుక్కు అరున్దదమాయుసుక్కుమ్.
ఇజ్జనిరాదవనుక్కు న్వామివిషయత్తిల్ ప్రావణ్యముమ్ కై య్యరూ

తిక్కి మేల్ పట్ట నరకమిల్లై—భగవద్వైముఖ్యా దధికోనరకోనాన్తి, “యస్త్వి
గూఢహ సస్త్విరో నరకోయస్త్వియావినా” ఇత్యుక్తరీత్యా ప్రతేరేవ పంను
పురుషార్థత్వా న్న కేవలం తదభావవేద, అప్రీతిరప్యధికాచేత్కిచ్చుశస్త్రతో నరకో
నామేతిభావః. “దివివాభువివా మమాస్తువాసో నరకేవా నరకాన్తక ప్రకామమ్ ।
అనధీరతకారదారవిన్దా చరణోతే మరణేఽపి చిన్తయామ్” ఇతినరకేఽపి
భగవత్ప్రీత్యనుకూలవ్యాపారశ్చ నానర్థః. అతస్తదభావో నరకాదప్యధికఇతి క
ముత తదప్రీతేర్నరకత్వ మితిఫలితారః. (ది॥ అప్రీతియై అనరమాః క్కొల్లా
నాల్ ప్రీత్యైక ప్రయోజనత్వమిల్లామైయాల్ పురుషార్థనిష్ఠేకులైన్దు యథావస్థి
త ముముత్తుత్వ మిల్లైయెన్దుకరుత్తు.)

అ॥ అతవేద విచేకినో మరణపర్యన్తమపి భగవదప్రీతి ర్నృపయశూతయః
వస్తతఇతి శ్రీఘంక్షామణే ప్రసవ్తిరిత్యభిప్రేత్యాహ (అన్దభగవదప్రీతి)తి. పిన్బు-
అపరాధాన్తరమ్, అప్రీతిశమిప్పదుమ్-అప్రీతిం శమయితుమ్, త్తమైక్కిల్లల్—
త్తమోషాయంస్వీకరోతిచేత్; అప్రీతిశమిక్కు మళపుమ్—అప్రీతిశమనపర్యన్తమ్,
అరున్దదమాయుసుక్కుమ్—మర్మస్పృగ్భవతి. అప్రీతితి కర్తృపద మధ్యాహార్యమ్.
కోకేప్యాపాధిక సుహృదప్రీతిరప్యనిష్ఠతయా దృశ్యతే, కిముతనిసర్గనుహృదప్రీ
తే రనిష్ఠత్వమిత్యభిప్రేత్య “సుహృదం సర్వభూతానాం” మిత్తుక్తమ్. అతస్మి
ఘంక్షామణం కుర్యాదితిభావః.

అ॥ అప్రీతే రనిష్ఠత్వాభావే ప్రసవ్తిరిత్యస్య నిష్ఠేత్యభిప్రేత్యాహ (ఇ
జ్జనిరాదవనుక్కి)తి. యద్వా॥ (సం) యస్యభగవదప్రీతిర్నారన్తరా తస్యా
లిల్లునా త్కింస్యాదిత్యత్రాహ (ఇజ్జనిరాదవనుక్కి) త్యాదినా. నహిభయం
నాన్తికాన్రప్తి శాస్త్రీయ మర్యాదాం శిక్షయామ ఇతి నిశః. (వి) శక్తిక్కు-
చనుక్కుమ్—సన్నిహిత్యాతామ్, దృఢతయానభిష్ఠితః.

అ॥ వేతన్పాస్త్రీయ నియమస్య మక్రేఽను సనేయ స్థలం దర్శయతి

సమం మోక్షాత్ అభివచియిం శక్తిక్ అనుక్కుమ్. ఇవ్వా
జ్ఞాతియను మే 'ప్రహరయిష్యామి' ఎన్లు ఉద్దేశ్యైర్యూస భగవత్ప్రీతి
య్య విరోధియాసపడియాశే ఇశ్వాస్త్రీయనియమమ్ రహస్యత్రయత్తి
న్ విరోధిచిచ్చత్తియై యనానధిక్కుమనజ్ఞలిశే అనునధిక్కుప్రాప్తమ్.
ఇన్ద నియమానువర్తనమ్ పూర్ణోపాయనల్లాద అధికారికళుక్కు
ప్రపాయపూర్తివిరోధియై శమిష్టుక్కున్లు భగవత్ప్రీతాదనమాయ
నుక్కుమ్. పూర్ణోపాయ నుక్కు- అజీలంఘనసే తుకా ప్రీతిపిటవానపడి
పడ్డెక్కున్లు భగవత్ప్రీతానమా నుంకుమ్. అజ్ఞానుజ్ఞావిభాగేన ద్వి
ధాశాస్త్రీయపద్ధతిః । నిగ్రహానుదయాయాద్యా సూత్రాత్థులూప్త

(ఇవ్వాజ్ఞే)తి. (స్వా॥ అజ్ఞాతిలక్షణమ్ పునుష్ఠాయాస భగవత్ప్రీతిక్కు విరోధి
యాసపడియాశే అజ్ఞాయాస శాస్త్రీయ నియమానువర్తనమ్ విరోధినిష్ఠాయాస
మాత్రయాశే విరోధినిచ్చత్తినుసన్ధానస్థలజ్ఞలిశే (౧॥ ననుశ్చైవృజికలిశే) యను
సన్దేయ మెన్లుకయత్తు)

౧౧॥ (౨) ఇశ్వాస్త్రీయ నియమానువర్తనత్తుక్కుత్తత్తదధికారిమియత్తేల్
ప్రత్యక్షయయతి + రీ (ఇన్దనియమానువర్తన) మిత్యాదియాశే. (ఎ) ప్రసాదనమ్ -
ససాంజనకమ్, అప్రీతిపిటవానపడి అప్రీతిర్యథా నోన్లుద్యేత తథా, పడ్డెక్కున్లు
నుర్వక్, ప్రీతానమ్ -ప్రీతిజనకమ్.

౧౨॥ అజ్ఞానుజ్ఞాయాస ద్వివిధకైర్బుర్యేపి శాస్త్రీయనియమోన్లు సన్దస్య
ఇతిక్తుం ప్రథమంతద్దేవశూస (అజ్ఞానుజ్ఞే)తి. (కా॥ ౨॥ శాస్త్రీయపద్ధతిః,
శాస్త్రీయస్య -కైర్బుర్యస్య, పడితి -ర్మార్థః, ప్రస్పృతిరోయాపత్, అజ్ఞాను
జ్ఞావిభాగేనద్విగా -అజ్ఞానాన్లుగృహనుజ్ఞాకైర్బుర్యంచేద్విరూపమ్) నిగ్రహాను
దయేత్యర్థం లక్షణం, నిగ్రహానుదయఫలక శాస్త్రీయకర్మాజ్ఞాకైర్బుర్యమ్
తత్ప్రస్పృతిరణోక్త ప్రీతిమాత్రఫలక శాస్త్రీయకర్మాజ్ఞాకైర్బుర్యమితిభావః ॥౧౦॥

౧౩॥ అనుజ్ఞాకైర్బుర్యేపి శాస్త్రవిహితస్యార్థసాధకావాసీయ గర్భపు
ష్పసూయపాద సమర్పణేషు క్రమత్వాత్తదతిక్రమేత్తత్యవాయ స్సాన్లుదిశ తత్రాపి
శాస్త్రీయ నియమ అవశ్యకఇత్యాహ (అనుజ్ఞయా ప్రస్పృతేపీ)తి. క్రమకోసః -

యే ॥౧౦॥ అనుజ్ఞామూల్యవృత్తేపి కృమకోపాదిసంభవే । ఆజ్ఞాతికృమ
దోషస్యాన్నియమోతోదురత్యయః ॥౧౧॥ ప్రత్యవాయపరీహారే

విహితక్రమ వ్యత్యాసః, ఆదిశబ్దేన దేశకాలవస్తు స్వభావాద్యసంజ్ఞానాని వివక్షి
తాని. అశుచిదేశేనకర్తవ్య మితిదేశనియమః. ప్రాతరేవపుష్పాద్వనం కర్తవ్యమి
తికాలనియమః, దుత్తారాదినా నకర్తవ్యమితి వస్తునియమః, అస్మా లేన నకర్త
వ్యమిత్యవస్థానియమ ఇత్యాదీనిబోధ్యాని (స్వా॥ కామ్యకర్మణ్యపి విహితక్ర
మదేశకాలాద్యతిక్రమే “అశాస్త్రమాసురం కృత్స్న” మిత్యాజ్ఞాతిక్రమే యో
భగవన్నిగ్రహ స్తావృతభగవన్నిగ్రహస్యాత్, అతోనియమ—శాస్త్రీయనియ
మః, దురత్యయః—సురతిక్రమః, ఇదినాలే అనుజ్ఞాకైర్బుద్ధిపి శాస్త్రానుసరణ
మానశ్యకమెవపడి). ॥౧౧॥

అ॥ నను భగవన్మత్త్యా భగవన్మత్త్యోల్లాసాయ క్రియమాణం కర్మకైర్బు
ద్ధిమ్, అతోనుజ్ఞాకైర్బుద్ధ్యం ఫలాన్తరంవినా భగవన్మత్త్యోల్లాసేక ప్రయోజన
తనూ క్రియతే. అశస్త్ర భక్తరేపి వినియోజికా, నత్యాజ్ఞా; నిత్యాదికగతు
ప్రత్యవాయపరీహారానుసంప్రీయమాన మాజ్ఞామాత్రప్రయుక్త మాజ్ఞాకైర్బుద్ధిమ్,
తాత్రాజ్ఞావినియోజికా; నభక్తిః. ఏవంచాజ్ఞామాత్రప్రయుక్తం భక్తియుక్తత్వాని
వా త్కైర్బుద్ధ్యం నభవే? దిత్వాశబ్ద్య తస్యోభయప్రయుక్తత్వస్యాపి “ఆ
హరహ స్సన్ధ్యా ముపాసీతే” తి “ప్రియాయ మమ విష్ణుభ్యు దేవదేవస్య శా
ర్క్వణి” ఇతి ప్రమాణనశేనోభయఫలకత్వస్యాపిసత్వా భగవన్మత్త్యోల్లాసాయ శ్రీ
త్యాక్రియమాణత్వేన నకైర్బుద్ధ్యత్వక్షతి రిన్యభిప్రేయ నిత్యకామ్యగ్నిహోత్రా
దివి ద్వినియోజక భేదేపి కర్తృత్వా దేకస్మాదే ప్రీత్యర్థానుష్ఠానా త్పృత్యవా
య నివృత్తిశ్చ ఫలసిన్ధుతీతి సద్భిరనుష్ఠాన ప్రవృత్తిర్హిన్యాప్రచర్చనపూర్వ
క మానా (ప్రత్యవాయ పరీహార) ఇతి కారికాద్యయేన. నిత్యనైమిత్తిక కర్మసు
ప్రత్యవాయ పరీహారకే ఫలాన్తరసమన్వితే—భగవత్ప్రీతిరూప ఫలాన్తరేణ సమన్వితే
తేనతి, భక్త్యాజ్ఞారూప వినియోజకయోః పృథక్త్వేపి ఇద్వానరాభ్యాసాది కర్మ
భేదకప్రమాణాభావా త్కర్మైకేయ కర్తృకాలాద్యభేదా త్వయోగైక్యేన సమన్
వతి ప్రత్యవాయ పరీహార భగవత్ప్రీతిరూపాధికార భేదేపి జీవనస్వరావ్యధికార
భేదవిష్టాగ్నిహోత్రాదావివాధికార సులలితః శాస్త్రజ్ఞా, ఫణిని; సకృదనుష్ఠీ
తాదేశసా త్పృత్యయనిధే రధికారస్య సంవలితత్వమ్. అతోనపుభగవన్మ
న మితిభావః ॥౧౨॥

ఫలాంతరసమన్వితే । తత్త్ర సన్వలితం ప్రామా రధికారం వివక్ష
 యః ॥౧౨॥ నిత్యకామ్యస్వరూపై క్యే వినియోగపృథక్త్వతః । ఫలా
 ర్థం క్రియమాణేఽపి నిత్యం భవతి తస్మిన్ ॥౧౩॥ అనుజ్ఞామాత్మసి

అ॥ నను తహి- “సన్ధ్యా ముపాసతే యేతు సతతం సంశితవ్రతాః । విహత
 పాపాస్తేయా బ్రహ్మణః మనామయమ్ ॥ ప్రాజాపత్యం గృహస్థానాం బ్రా
 హ్మణం సన్ధ్యాసేవాంస్మృత” మితి నిత్యకర్తృజామపి ఫలోక్తేః ప్రత్యవాయ పరి
 హారాన్యరానుష్ఠావాపి బ్రహ్మణః ప్రాప్త్యాదిఫల ముచితవ్యంస్యా? ద్విత
 తహ (న్యకామ్యే)తి. ఏకస్యతాభయత్వేన సంయోగపృథక్త్వన్యాయేన “వ
 శ్చేద్వియ కామస్య జామయా” దితి ఫలార్థ వివేచనాన్ని నిత్యాన్ని హోత్ర
 సిద్ధి త్ఫలార్థం క్రియమాణసన్ధ్యావ్రతనాదేరేవ నిత్యప్రయోగనసిద్ధిః, తస్మత్తః
 సకృత్క్రియమాణ మనోపకారకంహి తస్మిన్, నతునిత్యాత్మామ్యసిద్ధిః, కా
 మ్యేఫలకామనావానధికారి, ఫలకామనావిరహేనధికారిఃకృత మకృతమితి
 కామ్యభావాన్నస్పృశసిద్ధితిభావః. ప్రకృతేచ ప్రపన్నస్య కామనావిరహాన్న
 నిత్యాత్మామ్యసిద్ధి రిత్యత్రితాత్పర్యమ్, అనోవాన్యతోకస్య ప్రకృతా సజ్జతి,
 నచప్రపన్నేతరస్యాపి ప్రత్యవాయానుష్ఠితి కామనావిరహే కామ్యసన్ధ్యావ్రతనా
 దేర్నునిత్యత్వసిద్ధి స్సాన్నిధితివాగ్యమ్, నిత్యేవిహితకాలజీవన శుచిత్వబ్రాహ్మణ్య
 దేరేవాధికారతయా తత్కామనావిరహేపి తస్మిన్దేరవర్జనీయత్వాత్;

నను ప్రపన్నస్య యదికామనా నాస్తి తహిశ్రీత్యరం ప్రత్యవాయ పరి
 హారార్థంచ కర్మానుష్ఠానమేనన సిద్ధ్యేత్, అథాజ్ఞాభక్తిభ్యాం తస్మిన్ద్యతీతిచే త్త
 హ్యేకాజ్ఞానతి లబ్ధనంకార్య మిత్యేవం రూపస్యాను కూ సజ్జల్పరూపస్య ప్రా
 తికూల్యవర్జన సజ్జల్పరూపస్యచాభిపిత్త్యాత్కామనాప్రయుక్తత్వస్యా వశ్యక
 త్యాత్, భక్తిశ్చ మమనీయవిషయే ప్రీతి స్తయా భగవత్ప్రీతి ముద్దిశ్య క్రియమాణ
 త్యాత్తదాకారస్యాపి కర్మణః కామనాప్రయుక్తత్వా త్కామనాప్రసజ్జిభితిత్వే
 త్యమ్. స్వాధ్యం కామనాయావేవ నిషిద్ధత్యాత్; తస్మా ద్జ్ఞాభక్తిప్రయుక్తం క
 ర్మానుష్ఠేయమితిసిద్ధమ్. ఆతనవ భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థమితి సామ్రుదా
 యకసజ్జల్పస్సమీచీవః పథా ఇతి సర్వం సమజ్ఞానమ్. ॥౧౩॥

అ॥ నేత్యసజ్జాతై ర్యస్యాస్యకరణే ప్రత్యవాయస్యా ఇచ్చత్రీయత్వా
 విశేషా? దిత్యత్రాహి (అనుజ్ఞామాత్రసిద్ధ) ప్రితి. విపక్షేద్యసర్వవేచ్ఛా అజ్ఞా

దేమ కైంశ్యేషు విచక్షణైః । అభ్యుత్తతత్ఫలాలాభోః సతుదోషఇ
తిరితమ్ ॥౧౪॥

నిష్ట మన్ముడైవానోర్ నిలైయిల్ నిలమళద్దాక్
నన్దు తీయదిదెన్దు నడత్తియ నామ్మత్తైయాల్
ఇన్దు నమ క్కిరవాదలి లిమ్మదియిన్నిలవే

అప్రహితాన్తీకారోనుజ్ఞేతిభేదః. శాస్త్రీప్రకరణే ప్రత్యవాయానుజ్ఞేః మాలాకరి
ణాదిష్టమజ్ఞాకైజ్జుర్యత్వ మస్తత్రనదోషః. తత్రక్రమాదినియమస్యైవా జాసేద్ధ
త్వాత్తదతక్రమే దోషఇతిభావః. తత్రక్రమాదివిశిష్ట గర్భపుష్పాది సమర్పణ మా
జ్ఞానుజ్ఞోధయస్థిత్వమ్, ఆతః క్రమాద్యంశవ్యవచ్ఛేదాయ మాత్రేత్కుక్తమ్. (డి॥
మాత్రశబ్దేన ఆజ్ఞేవాన్వర్తిదు.) ॥౧౪॥

అ॥ (ప్ర) నిసర్గసుహృదా భగవతైవ త్యాజ్యోపాదేయవివేకపూర్వకం
స్వకైజ్జుర్యకరణే ప్రతిష్ఠితానా మస్మాకం యావచ్ఛరీరపాతం భగవదభిప్రాయ
సాక్షాత్కారాభావా త్తద్జ్ఞానార్థం పరమభోగ్యం శాస్త్రమేవ స్వీకార్య మిత్యభి
ప్రేత్యాహ (నిష్టన) విత్యాదినా. (వి) నిలమళద్దాక్, నిలమ్—ఘామిమ్, ఆ
శిద్దాక్—ఆక్రమతా త్రివిక్రమేణ, ఆశ్రితానాశ్రితవిభాగానాదరేణ సర్వేషాం
స్వచరణారవిన్ద ప్రదానేన నిరసధిక సర్వవిషయ కృపాపతా. (స్వా॥ నిలమళ
ద్దాక్—త్రివిక్రమవతారం పణ్ణి జగత్తై యశస్తస్వామి) ఇదు—ఇదమ్, నన్దు—
సమీచీనమ్, ఇదు—ఇదమ్, తీయదు—అనిష్టసాధనమ్, ఎన్దు—ఇతి, నడత్తి
య—ప్రవర్తితేన, నామ్ మత్తైయాల్—వేదచతుష్టయేన, అన్ముడైవానోర్ నిలై
యిల్—భక్తిమతాంపరమపదవాసిసాంశీతోనిరపరాధకైజ్జుర్యే, నిష్టనమ్—ప్ర
తిష్ఠితాస్యైః, నిత్యనూరీణామివ భగవదభిప్రాయసాక్షాత్కారాభావేపి తత్ప్ర
ణీత వేదేనైవ తదభిప్రాయంజ్ఞాత్వా కైజ్జుర్యే ప్రతిష్ఠితా అహమేతి భావః.

సంసార రాత్ర్యాం వేదజన్యజ్ఞాన చన్ద్రికాదివిరహే నిరపరాధకైజ్జుర్య
కరణే తోపుష్పపాయా నాస్తీత్యాహ (ఇన్ది) తి. ఇన్దు—అద్య, ప్రారబ్ధక
ర్మకృతైతచ్చరీరసిద్ధిసమయే; నమక్కు—భగవదభిప్రాయ సాక్షాత్కారహీనా
నా మస్మాకమ్, ఇలవాదలిల్, ఇలవు—రాత్రి, ఆదలిలితి పశ్చిమార్థం. సర
సారస్య రోత్రుల్యత్వా దవేక్షితార్థప్రతితి ప్రతిబద్ధకా జ్ఞానవశాదితిభావః.

అన్తి యశిక్కుడి యారిహడీక్కు-నశియుశ దే ||

||౨౪||

(శుతిన్మృత్యావారై స్వమతిగతిభి శుద్ధమనసాం సునయ
నై ధమై :- కులచరణ దేశాదినమయై : | నియోగై ర్యోగ్యానాం

ఇమ్మదియిన్నిలవే యన్తి—వచాన్త్రజన్యమచి చన్తి కాంచినా, అశిక్కుడి—పదే
సదే, అరియశీర్క్కు—పరిపూర్ణాన్తకానిన్తనాయ, అడ—కారణమ్, ఉశ
దే—అన్తికిమ్, ఇతికామః; నాస్తీతిభావః. (సావి|| అర్—అభిసృష్టమాకానిర్
క్కిఱ. వేదతనపజీవి ప్రమాణజ్ఞకన్తిక్కు అప్యన్తాతీన్తి) గున్తిలే అన్తాకాన్తి
నిమానాదినశుమ్ ప్రమాణమాకమాన్తాదన్తపడి. ప్రమాణమాకలో వేదలంపజీవిన్తి
శాస్త్ర సుసజీవియాకన్తిక్కు ప్రమాణమెన్తుకరుత్తు.) ||౨౪||

అ|| ననువేదానా మనన్తత్వా త్థిలత్వాచ్చ శాస్త్రీయనియమజ్ఞాతున
శక్యత? ఇత్తిన్తాహ (శ్రుతి) త్యాదినా. (సావి) శ్రుతిః—“యావజ్జీవ మగ్ని
హోత్రంజహోతి” త్యాదిః. ఏతద్భుత శ్రుత్యా అగ్నిహోత్రాదికం భగవదభిమ
తిమితి స్రుధమం ధర్మప్రతిపత్తిః, తదభావే తదవిరుద్ధయా “అప్రకా కర్తవ్యా”
అత్యాది స్మృత్యా భగవదభిమతం జానాతి; స్మృతే రభావే తదుభయవిరు
ద్ధాచారణ ధర్మం జానాతి, ఆచారస్య శబ్దాత్మకత్వాభావేపి శ్రుత్యాద్యమ
మాచకతయా జ్ఞానసాధనత్వమితిభావః. శ్రుత్యాదిభి ధర్మస్వరూపప్రతిపత్తావే
వికల్పితస్థలే, స్వమతిగతిభిః—“స్వస్యచప్రియమాత్మన” ఇత్తుక్తాత్మకప్రతిభిః, ర
న్యతరస్య భగవదభిమతత్వావగతిః. శుద్ధమనసాం సుసజ్కులైః—అన్తఃకరణప్ర
తిభిః, “సతాంహి సదేహపదేహు వస్తుభు ప్రమాణ మన్తః కరణ ప్రకృత
య” ఇత్తుక్తీ; యద్వా—సుసజ్కులైః—శోభన సజ్కులైః, సన్తాత్కామ
నీయతాహేతు గుణవిశేషస్యజ్ఞాత్వేన్తి. ధర్మత్వైః—ధర్మాదనవేత్తైః, అనిసి
న్తేతియావత్ “ధర్మపత్తర్థన్యాయాదనవేత్తై” రిత్తుక్తీ; ఏతే“నాత్మన స
మ్యక్సజ్కులప్రజానామ్” ఇత్త్యంశో వ్యాఖ్యాతః. కేహంచి త్కులచరణాగిభిర్భ
గవదభిమత్యంగమ ఇత్యాహ (కులచరణ) త్యాదినా. కులాచార శ్చతురావర్తిత్వ
పంచాన్తర్నిత్యాదయః, (దీ|| కులసమయః—స్వంశసజ్కులైః, యథాపురస్కా
దత్వాది) చరణాచారః—ఋగ్యజుస్సామవేదిత్వ ప్రయుక్త శ్చత్వారింశ త్స
స్కారేభు స్ఫుటః; (దీ|| చరణసమయః—యదాశ్చేగ్నికై శ్చావణిపారమాస్యాం

నియమములు రాదే రభిమతం నిమిత్తస్వప్నాద్యైరపి నిపుణ మన్వి
చ్ఛతిబుధః || ౩౯ ||

ఇతి కవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రీ స్యతన్త్రీస్య
శ్రీమద్వేద్యుటనాధస్య శ్రీమద్వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు
శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

శాస్త్రీయనియమనాధికార స్పష్టదశః.

శ్రీమతేనిగమాస్తమహాదేశికాయనమః.

వేదోపాకరణం బహ్వైవైశ్వవణే సామగ్రహకస్తఇతి. దేశసమయః—నర్మ
దాతీరవక్షిణవాసినిం కర్మకమానేతూపాకర్మ, ఉత్తరతీరవాసినింతు సింహ
ఇతి దేశసంకేతితా ఆచారాశ్చసన్ని ఆంశజ్ఞేన యుగధర్మాగృహ్యస్తే. యో
గ్యానామ్—మహతా, మేవంకుర్వితినియోగైః, నిమిత్తైః—ధర్మసద్దేశా అస్య
తిరాసుప్తానోద్యోగవేశానాం దక్షిణాక్షిస్ఫురణాదిభిః, స్వప్నైశ్చ—ఆదిశబ్దే
నోప శ్రుత్యాదిగ్రహణమ్. (వి॥ స్వప్నః—స్వప్నాధ్యాయోక్తలక్షణవాతపిద్ధో
పమాలరహితశ్చతుర్థయామోత్పన్నత్వాది ప్రమాదః, ఆదిశబ్దేన భగవత్సన్ని
ధా వభిమతే పత్రపరీక్షాదిగృహ్యతే.) అర్చకనియోగస్యవాగ్రహణమ్. ఏతైః,
శ్రుత్యాసాక్షా దితరైశ్చుత్త్యనుమానద్వారా. ఆదేర్నియమయితుః—(సం॥ జగ
త్కారణసూతస్యనియమయితుః), అభిమత, మన్విచ్ఛతి—జానాతీత్యర్థః. (ప్ర॥
కపిచి చ్ఛగవదభిమతేషు నిమిత్తస్వప్నాద్యైస్తద్రూపత్వావగమః, త్రిరూపాహి
తమాచక్షే మనుష్యాణాం కలహారిః । గురుశ్చ స్వప్నదృష్టశ్చ పూజాస్తే చా
ర్చకాననా” నిత్యుక్తన్యాయేన ఇజ్యాకాలేపాతాత్కారాన్చక్షోఃస్యదిరాదిశబ్దా
ర్థః, నిపుణమన్విచ్ఛతి—సమ్యక్జ్ఞిచ్ఛినోతీత్యర్థః. ఉక్తేషు కేనచి ల్కర్తవ్యతయా
నిచ్ఛితమేవాత్మన్త్రప్రతిపూర్వక మనుష్టేయ మితిభావః.)

|| ౩౯ ||

ఇతి శ్రీమదమన్యత్రయసారవ్యాఖ్యా సజ్జగహే

శాస్త్రీయనియమనాధికార స్పష్టదశః

శ్రీమతేనిగమాస్తమహాదేశికాయనమః.

శ్రీమద్రహస్యత్రయ సారార్థ రత్నావళి.

(౧) హస్తానంచేన్నిపిథప్రణయి బుధజనప్రీతిహేతోః కదాచి
త్కర్తవ్యం తచ్చ భాష్యప్రవచనము సత్పశ్యకర్మోపదేశాత్ ||
అస్తే శ్రీభాష్యకాస్త్యజనమనుమతం నిత్యనేమిత్రికానామి
త్యేనం కామచారే ౭ వతరతి దృఢయత్సత్ర శాస్త్రాచారోధమ్ ||

(౨) తైరేవాస్యస్వకామానుగుణవిహరణం స్వస్వరూపాను
సూపం నైవేత్యుక్తంచ పశ్యప్రకథనమపి తత్కర్మణాం; వైదికా
నామ్ | అన్యేషాంచప్రదృష్ట్యేనయదికథమయం యుజ్యతే శేషి
దమ్పత్యుక్తిర్ద్రోహమమాజ్ఞాహతికృదపి హితో నప్రియోఽసాము
మేతి ||

||౨౭||

(౩) తస్మాత్కార్యంప్రపన్నైరపి పరిచరణం స్యామిశశ్శాస్త్ర
నశ్చైర్దాక్షాచుష్ణానిభాగాదిరముగయనిధం స్రత్యవాయోపనుత్యైర్
ఆద్యం తత్రాన్తిమం స్యాదభిలషితఫలావాప్తయే తచ్చ కుర్యా
త్కామే శాస్త్రవిరోధాద్విఫలమితరథా స్రత్యవాయో ౭న
పాయః ||

||౨౮||

ఇతి శ్రీమత్కపిస్థమ్ రంగాచార్యవిరచితాయామ్

శ్రీరహస్యత్రయసారార్థ రత్నావళిమ్

శాస్త్రీయనియమవాధికారస్సప్తదశః.

శ్రీమతేనిగమాన్త మహాదేశికాయనమః.

శ్రీమతే విగమాస్తమహాదేవకాయనమః.

స్వచ్ఛ స్వాదు సదావదాత సుభగా దైవా దయందే
హాభ్యుక్తా లిన్యప్రశమాయ మాధవ దయాయందాకిని విస్తతి ।

శ్రీః॥ (ద్వి) ఆథాస్య తాత్త్రనిష్ఠస్య క్వచిత్ స్థలనసమ్భవే । పునః ప్రస
దనం విష్ణో శ్చ తేఽన్యపి సర్వతే ॥ (ప్ర) పూర్వాధికారే “నియమోఽలోలు
రత్యయ” ఇత్యుక్త తాస్త్రీయ నియమే నియమవ వ్యావర్త్యతయా ప్రసక్త
స్య “యే ద్విపన్తి మహాత్మానం నస్మరన్తిచ కేశవమ్ । నతేషాం పుణ్యతీర్థేషు
గతిస్సంసర్గజామపి ॥ నారాయణే సదాభక్తి గ్నుశ్చ త్యేతైస్తు సజ్జమే ॥ ప్రియోఽ
పి నప్రియోసామే మదాజ్ఞావ్యతివర్తనా” దిత్వాదిపూర్వస్యా పరాధస్య పరిహర
న్యత్వం విస్తరేణోప పాదయత్యేత దధికారే. అప్రప్రాధాన్యేన ప్రతిపాదితస్యా
పరాధ పరిహరస్యా వశ్యకత్వా దవిస్మరణాయ తత్ప్రత్రాధికారాంతరే పునః
పునః ర్తనమ్. “సవమమక్రియా” ఇత్యుక్తరీత్యా ౨౨ శ్రితవిషయేఽతి క్షీణ
యుక్తస్య ఆశ్రిత విషయే క్రార్యకహితయా “ఆన్మశంస్యం పరోధర్మ స్త్వ
ర్తవవమయశ్చుత” ఇత్యాదిభిరవగతస్య “ఆన్మతం నోక్తపూర్వంమే ॥ రామోద్వి
ర్నాభిభాషతే” ఇత్యాది సుత్య ప్రతిజ్ఞతయా ౨వగతస్య భగవత సుజ్ఞా
ల్పా దశ్శిష్ట పుణ్యపాపస్య నిషిద్ధానుష్ఠానేపి నదోష ఇత్యాశబ్దా “ఇహైవై
షాం కేచి దుపప్లవాభవన్తి” త్యాదిభి వేషామ పుష్కలకానగమా త్తన్ని
వృత్త్యథో నిషిద్ధపరిహారోఽనశ్యం భావిత్యాహ (స్వచ్ఛస్వాదు సదావదాతే)
త్యాదినా. దయాయా స్వచ్ఛత్వం స్వార్థనిరపేక్షత్వమ్, స్వాదుత్వచోప
కర్తాస్తీతిధియా సామానాధికరణ్యాభావః, సదావదాతత్వంచ బుద్ధిపూర్వోత్తరా
ఘేఽపి క్రోడీకృతకారే మోక్షహేతుత్వమ్. (స్వా) ఆయం దేహభృత్;
దైవాత్ - యాదృచ్ఛికాది సుకృత విశేషాత్, సదాచార్య కటాక్షాది ద్వారా
ప్రాప్తివిరోధి సాపరూప మాలిన్య ప్రశమాయ, స్వచ్ఛా - హేయగుణ సంస్క
రహితా, అన్యత్ర మలరహితా; స్వాదు-ఆశ్రయణ దశాయా మపి భోగ్యభూతా,
అన్యత్రమసూరా, సదావదాతా - సాపనివర్తికా, అన్యత్రశుక్లా; సుభగా- ఇష్ట
సాపికా, శోభనగుణవతీ; వనం - సతాం, మాధవ పరమామదాకినిం, విస్తతి - ఉపా
యాపయా విస్తతి, ప్రపన్న ఇత్యర్థః. యద్యప్యేన మిత్యుత్తరాఘా సమ్భవితత్వ
ద్యోతకః, అథాపి తత్సమ్భవితత్వమాహ (అసా) విత్వాదినా=అసా - ప్రపన్నః,

యద్యస్యేక మసా నసార విషయస్రోతః ప్రమాతైః పురః పంక్తరే
వ కలంకయన్నిజతనం ప్రాప్తైర్గు సగ్గిష్యతే ॥ ౪౦ ॥

ఇప్పుడి భగవచ్చేషతైక స్వభావనానాయక శాస్త్రనియత
తత్వజ్యోతిర్వికాసనాన ఇవ్వధికారిక్కు- ప్పిన్ను అనాపత్తల్ బు
ద్ధిపూర్వకమాన అపరాధము ననుకై పుట్టిన క్షయైకనిష్ఠక్కు
విరుద్ధమాకై యారే ప్రాయేణ సమర్థవిశమస్తు; ప్రాగభ కర్మవిశేష
నశత్రాణి దేశకాలానన్ధా వైగుణ్య హేతుకమాకనమే ప్రామాదిక
పుష్టనశనన్దు; ప్రారబ్ధాంశే వీతదేహమభావ్య సదసత్ఫలజనక ప్రారబ్ధ మభ్య
సగమ్య స్థిర ఇత్యర్థ; ప్రారబ్ధకాదేన అసారా--సాన్దరహితాః, విషయా--
కృత్యాదివిషయములేవా. తేషాం ప్రాంతాంసి--గుర్వాసనాః. (౬॥ ప్రాంతాంసి--
పెరుక్కుకల్, యద్వావిషయేషు ప్రాంతాంసి-- అనుభవప్రవాహాః), తాభిః ప్రమా
తైః, పక్షైః-- పాపైః, కళిన్మయై--నివశరీర మనమాకం కుర్వక్యన, ప్రా
జ్ఞైః--మహద్భిః, న సంశ్లిష్టతవన, సాధుబహిష్కార్యవసథ తీవ్రర్థ; నతుప
రమథల ప్రతిస్థాపితాః. యద్వా ప్రాజ్ఞైరేవ సంశ్లిష్టతే--పక్షైరేవాసంభవ్య
పహార్యతనా త్యజ్యులే, నతు స్వీక్రితభేద తరణ్యేనేతభావః సహితత్వబ్యు క
ర్మిత్వసహ మరీచసరసు గద్యప్రాసాదా గజ్జా ప్రవాసమజ్జనన విగతతవమాలి
క్యాపి స్వస్వభావనశేన పునర్భవ కర్మిన్యలపతార్చత్తు దగర్వకవిర్వినేన పక్షి-
గాత్ర పృష్ఠాదిభిః పునర్మైవ సంశ్లిష్టత ఇత్యప్రస్తుతాన్ధాన్ధ్యా సమా సోక్త
చాక్యా రః. (సం) న సంశ్లిష్టతవన--మరీచయతీవన న సంశ్లిష్టప్రాయమతివన, యా
సన్నిహిత్యేనేషాం. (౭) భగవతైకభగవత్తయా న స్వీక్రియ-ఇత్యర్థః. ॥రం॥

అ॥ (వి) నను శాస్త్రజన్య విశేషజ్ఞానవతః కృత్యపవనస్య క్షుద్ధిర్భూతి
 ష్టస్యాపరాధ ప్రసక్త్య గావా లోకంపరిహరన్యత్ర? మిత్యాదికృత్యప్రప్రవృత్తి ము
 పనాదయశ్చ (ఇప్పడీ) త్యదివా. (సావ్వి॥ ఏరికృత్యనానైకాతే ముక్తతల్యుర
 చా విచ్చికి సభాచరేణా పరాధమ్ సమాభివలెచన్తో? ఎల్లిం శక్త్యా-వలెజాన్తమ్
 పూర్వాధికారార్థతై స్మరిసిక్కి-తారీ (రాస్త్రీ)సి.) ఏన్ను ప్రపత్తిననరమ్,
 శనా సత్తిల్ —అనావరి, అది బద్ధిపూర్వాపరాధాపి నల్లిష్టశోభి గానా. పత్తి
 నక్షబ్ధి-ర్యనిష్టెగు —ప్రాప్తక్షుద్ధిర్భూతిస్తానూ, (సావ్యే)వానాభివలెచమస్తు —
 ప్రాచీణ ననమ్భుతతి, తాదృశనిష్టాయాం సత్యా ముపరాధేషు బద్ధిర్న ప్రసవతీతి

మాకవుమ్ సుఖప్రాప్త్యనష్టకలిలుమ్ వరుమపరాధ తేజస్సుశుశ్మనై
అశ్లేష విషయమాయ్ కల్పిస్తుహమ్. బుద్ధిపూర్వక పాపారంభక
పాపజ్ఞకుక్కజ్ఞి అనైయుజ్ఞులైయవేణమెన్దు ప్రపత్తిపణ్ణాదే పామో
యోరు కూయిలే పున్యాత్ పోలే ప్రకృతియోడే కూడవిసక్తిః

గానః. ప్రాయేణేవ్యనేన క్వచిత్సమ్భవ్యతఃకలిజ్ఞాయతే. తదేవానుసరం బుద్ధిపూ
ర్వేతిమహాకేన ప్రవర్తయిష్యతే.

అ॥ (పాప) అనాపత్తిర్ బుద్ధిపూర్వకమాక పురాధాన సమ్భవితమానా
లుమ్ ఆపద్దశైయిల్ బుద్ధిపూర్వకమాకపుమాపద్దశైయి లబుద్ధిపూర్వకమాకవుమ్ సు
ఖప్రాప్తిదవత్తకలిలుమ్ సమ్భవితాసరాధతైలే ఈశ్వరకృతవిదానో? ఎన్నవ + ర్
(ప్రారబ్ధే)తి. పాపమూల పాపమన్త్రికే ఉత్తరాఖ మదిక్కుమో? ఎన్ని శక్తిగ్రా
హరణార్థం ప్రారబ్ధేత్పుక్తి. దేశవైగుణ్యమ్—దురుకాస్తారాది, కలగైగుణ్యమ్—
దుర్భిక్షకాల, అనస్థానైగుణ్యమ్—వార్ధక్యలోగాది, ప్రామాదికమాకవుమితి—
(సం॥ చికిత్సా మంత్రరేణ ప్రాప్తప్రామాదికమ్) జాగ్రద్దశైయి లజ్ఞాతయాదృచ్ఛికి
సుకృతమోలేవరుమ్ పాపమెన్దుపడి. సుఖప్రాప్తిదవనైకలిమితి—మహాభాగవ
తాద్యాగమనే అభ్యుత్థానాభావాదిరూపవాపమెన్దుపడి. ఆదిశబ్దేన మూర్ఖాస్వప్న
సజ్జిహః. (వి॥ లేశజ్ఞకుక్కజ్ఞై—లేశాత్మనావిద్యమానాని, అశ్లేషవిషయమాయ్—
అశ్లేష శాస్త్రస్యవిషయ తానిసన్తి (సం॥ అశ్లేషః—ప్రతిబుద్ధశక్తిత్వస్య) కర్మ
స్థాపామ్-నివర్తనై, పద్మపత్రేపయాంసీననగ్నిఃప్రీతిభావః)

అ॥ ఆనాలుమ్ ప్రారబ్ధవిశేషతైలే అనాపత్తిర్ బుద్ధిపూర్వకమాక పు మా
త్తరాఖుమ్ సమ్భవిత మన్తో? పాపారంభకపాపముమ్ నశిక్కువేణమెన్దు ప్రపత్తిప
ణ్ణినామక్కు మూల ముచ్చిన్నమాకైయా లుత్తరాఖు ముగయా దన్తి లప్పడి ప్రప
త్తిపణ్ణాదారు కుత్తరాఖుమ్ సమ్భవిత మాకైయా లవర్కతై యార్వరకృతైక
దానో? ఎన్నవ + ర్ (బుద్ధిపూర్వకే)తి. (దీ॥ బుద్ధిపూర్వక పాపారంభక
పాపజ్ఞకుక్కజ్ఞి అనైయుమ్ కల్పియవేణమెన్దు లోలి యడియిలే ప్రపత్తిపణ్ణినాన్
బుద్ధిపూర్వకపాపజ్ఞ కుదియదు, అదు శైయోదే ఎత్తై) పాపారంభక పా
పమందూలుమ్ వివేకాదిమూలాత్మగుణపూర్వై ప్రతిబుద్ధశక్తికి మాకైయైలే ఋ
ప్రాయనాన వివసుక్కుత్తరాఖు జూడ మో? ఎన్ని శక్తిగ్రాహరణార్థం “పా
మోజే” ఇతి. (వి) పామోబదు—సర్వేషాంసమ్, ఒరుకూత్తైయిలే “ఏకస్మిన్”

వివనుక్కు- ఆశ్రమగుణపూర్తి యిల్లామెయ్యానే మన్దధేర్యరాన ఋషిః
భుక్కుప్సేతే బుద్ధిపూర్వకనూకవుమ్ శిల స్వనిష్ఠావివరీతజ్ఞః వద్వా
లుమ్ నిరర్గసుహృత్తాప క్రియఃసతి రక్షణోన్ముఖనాయ నిత్యైకయాతే
ఇవిపరీతానుష్ఠానజ్ఞః ఋక్సోశిమాసామాయనిలై నిశ్చల మవైయ
న్వికే- అక్కాలత్తిల్ నిలన్ద స్వనిష్ఠావై పరీత్యనూఃల విలన్దైక్క-డుక

నబీరే, సముల్లాస్ పోలే-వాసనత్, శరీరరూప ప్రకృత్యాసహ వాసనత,
పాంధ్యర్థకా ప్రపత్త్యనన్దరమపి పాపానిసమ్మనన్తి, ఆభ్యుగత ప్రాకృతనిష్ఠ
ప్రకృత ప్రపత్త్యకరణేపి ఆగ్రహపాపోత్పత్తి హేతు తాభ్యుపగత ప్రాకృత
క దేవపాపాన్యపి నిర్వహామితి యదిప్రథమప్రసత్తి వేళియాం సజ్జల్పః య
నివా తదర్థం సృథగేవ ప్రసత్తి స్తత్రపాపానినోత్పద్యన్తే, తద్దేతుగౌత పాపనా
తా తానుగ్రీవిరహత్; యదితథానన కల్ప ప్రదా ప్రాకృతకా వస్సరోచర్యనే
చిహ్న రుద్రతా మృషీజామివ ప్రకృతి సమ్మన్యమహిమ్నా (స॥ ఆశ్రమగుణపూర్తియ
ల్లాదేతుక్తి (సకన్తస్థి) తస్యధర్మకత్వకృతా) మన్దధైర్యజ్ఞాం పాపాని సమ్మ
వన్తితి నామ. “నన్యా” మిత్యుక్తేన పాపసమ్మన ఉక్తిః. (సాప్) ఇప్పడిపాప
ముడ్డానాన్ “పాపగుణజ్ఞాన నాశ మతి క్రియమాణం పునఃపునః । నప్రసజ్ఞః పా
పమేవ పునరాంభతే నరః” ఎన్నింటియో నిగ్రహస్రన్తేశ్వర సజ్జల్పత్తాళే
ఉత్తరాశం నిలెన్ద దుర్వాసవాసనకమాకల్ అంతాప మిల్లామెయాలే ప్రాయ
శ్చిత్తావలమ్మన ముడ్డాకకూ-మమో? ఎన్నిజ శక్త్యాంరిహారాథమ్ “నిరర్గసుహృ
త్తాసే” త్యాదికమ్. ఆర్యస్థివిరోధి విషయత్తిల్ పోలే నిగ్రహప్రవృత్తనన్వికే-
“దుశ్కృత్యోద్భుట కర్మజాటి నిబిడోఽప్యదేశవశ్యః కృత్” ఇత్యాది ప్రకారే
గక్షణోన్ముఖ నాక్తిగూలే అనుతాపాదిద్వారే ప్రాయశ్చిత్తావలమ్మనతుక్కు
న్ముత్తైయిల్లై యెన్దుకరుత్తు. (ప్ర॥ మిన్నోలిమాత్రమాయ్ — విద్యుత్ప్రకాశ
మృత్యావ, నిలెరింకు మనెయన్దిక్కి-సైర్యాభివేన (వి) విద్యుత్ప్రకాశాది
రివాలానుధన ప్రగాసన ఆశునినాశిని యథావక్కుప్తగౌ భగవతో రక్షణో
న్ముఖతయా నరకపర్యస్తాభివే ఉత్తల్పసల సదానమపి యగౌనమర్తా త్తథా
పాయశ్చిత్తావలమ్మనముడ్డా” మితి సమ్మన్యః.

ప్రాయశ్చిత్తాధికాగ్రహకారందగ్ధయో (అక్కాలత్తి)లిత. స్వనిష్ఠావైపరీత్య

అనుసంధిత్తు యథోచితమాక లజ్జానుతాపజ్ఞో విజన్తు “అపాయ సం-
సేవవ్యః ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ | ప్రాయశ్చిత్తిరియం సాత్ర య
త్పున శ్శరణం వ్రజేత్ || ఉపాయానా ముపాయత్వ స్వీకారే వ్యేత
దేవహి | అజ్ఞానా దధ వా జ్ఞానా దపరాధేషు సత్సవపి | ప్రాయశ్చి
త్తం క్షమస్వేతి ప్రార్థనైవ కేసలమ్ || విదితస్సహిధర్మజ్ఞ శ్శరణా
గతరత్నలః | తేనమైత్రీభవతు తే యదిజీవితమిచ్ఛసి || ప్రసాదయస్వత్వం

మాకిం విత్తివై—స్వనిష్ఠావైపరీత్యరూపన్యూనతామ్, కడుక—శీఘ్రమ్, ఇదం ల
జ్జానుతాపాత్పత్తి హేతుతయోక్తిమ్.

(స్వా) ఆనాటు మకి చిననాన వివనుక్కు గురుగర ప్రాయశ్చిత్త శక్తియి
కలైయే? ఎన్నవ + ర్ (అపాయసంప్లవ) ఇత్యాది. “అపాయసంప్లవే సవ్యః +
పునశ్చ శరణం వ్రజే” ఇష్ట నిర్దేశితాల్ పూర్వమనుష్ఠిత మోక్షార్థప్రపదన జ్ఞశ్చ
తమాయ తదర్థం పునశ్చ కర్తవ్య మెష్ట భావించును, తాదృశభావని వారామల్
సమ్భవితోత్తరాఘతుక్కు ప్రాయశ్చిత్తిమాకవే పునఃప్రపదనం పునఃప్రపదనం
ద్యోతనార్థమ్ “అపాయసంప్లవేసవ్యః స్థాయశ్చిత్తం + శ్చైవ” ఇష్టనిర్దేశితము
(దీ) అపాయనామ్—పాపనామ్, సంప్లవ—స్సంప్రాప్తిః, సవ్య—ప్రదానీమే
న, పునశ్చరణం వ్రజేదితి య త్రైవాత్యి ప్రాయశ్చిత్తిరస్యేతి. ఉపాయానామ్—
కర్మయోగాదీనామ్, ఉపాయత్వేనానుష్ఠానేష్యేతిదేవ పునఃప్రపదనం ప్రాయ
శ్చిత్త మేకైవ. (స్వా) ఇదినాలే అపాయసంప్లవత్తిల్ సగ్రితిపదోక్తప్రాయశ్చి
త్తముమ్ వికల్పితమెత్తుతోర్భుకింబు.) అజ్ఞానాదితి=(వి॥ దోషత్యాజ్ఞానా త్కృ
తేషు బుద్ధిపూర్వకేష్వీత్యర్థః. అథవా జ్ఞానాత్—దోషత్వ జ్ఞానా త్కృతేషు
బుద్ధిపూర్వకేష్వీత్యర్థః. అన్యథా బుద్ధిపూర్వకాణా ముక్లేష విషయత్వేనప్రాయ
శ్చిత్తిలోపదేహయోగాత్;) విదిత ఇత్యేదిత్యోకవ్యయం రావణంప్రసి సీతావచ
నమ్ భోరాక్షస? శరణాగతిధర్మజ్ఞ సురామ శ్శరణాగత సత్సలఇతి లోకేష్యసి
చ్ఛిభిలు తేనసహితేమైత్రీభవతు —(స్వా) మైత్రీహేతుగూత ప్రపదనం భవ
త్వీత్యర్థః) ప్రసాదయస్వశరణాగత్యా, నిర్యాతయితుమ్—పునస్సమర్పయితుమ్,
(స్వా॥ ప్రపదనేన భార్యాపహారజనితదోషనిర్మూక్తః పరిశుద్ధోఽపూర్వా మాంచ
నిర్యాతయితు మర్హసి. నోచేన్మత్సమర్పణేపి రవాధికారో నాస్తీతిధన్యతే. దృ

నైరం శరణాగత వత్సలమ్ మాంచాస్మై ప్రయతోభూత్వా నిర్యాశ
యిశుమర్హసి" ఇత్యాదికలిట్ శొల్లుకిటపడియే యథాధికారమ్ స్రా
యశ్చిత్తానలమ్బనముణ్డామ్. ప్రాగ్భకర్మ విశేషవశత్తాలే కఠినప్రకృతి
యాయ్ శుమైశోభ్యుక్తై యుమ్ కై తప్పినపోదు "స్వపుంష మభివీక్ష్య
పాశహస్తం వదతియమఃకిల తస్యకర్ణఃసూచే । పరిహర మనుమాదన
ప్రపన్నాః ప్రభురహమన్యన్మణాం న వైష్ణవవామ్ ॥ కమలనయన
వాసుదేవ విష్ణో ధరణీధరాచ్యుత శంఖచక్రచానే । భీనశరణ మితి
రయన్తి యేవై త్యజభట దూరతరేణ తా సపాపాః ॥ జేనం
శౌజ్ఞాధరంనిష్ఠుం యేప్రపన్నాః పరాయణమ్ । సతేహం యమసా
లోక్యం నచతే సరకాకనః" ఎన్దు వైష్ణవవామనాది పురాణాల్గలి
పాశున్గళున్కు మూలమానశ్రుతియిల్ శొల్లుకిటపడియే యమవిష

వ్యాసహాస్యతే ప్రియశ్చిత్తం ద్రవ్యపదానమపి కర్తవ్య మితి ద్యోతనార్థం
మాంచేతి.) యథాధికారమ్ — రూపే రహస్యరూపమ్ సదస్యే సదస్యరూపం
చ. (సావ్రి శక్తిప్రతిపద మశక్తస్య ప్రపదన మెష్టుకరత్తు) (ప్ర) శక్తేన ప్రతి
పదోక్త ప్రియశ్చిత్తం కర్తవ్య మిత్యేతత్ "మాంచాస్మైప్రియతోభూత్వా ని
ర్యాతయితు మర్హసి॥ ప్రసాదయస్వత్వంచైవ" మిత్యత్ర ప్రయతత్వ పూర్వక
పునఃప్రదానస్య ప్రసాదనస్యచ విధానా దనగన్యతే.

ఆ॥ నను దృష్టప్రసన్నానా మభ్యుదయ ప్రియార్థకర్తవ్యతాన్ని సిద్ధానుష్ఠా
నే స్వామిశ్చిత్తాననుష్ఠానేవ మోక్షః ప్రతిబద్ధ్యేతేత్యత్ర "నఖిలుభాగవతా య
మవిషయంగచ్ఛన్నీ హైవైహం కీచిరుపహ్లావా భవన్తి కాజాభవన్తి కజ్జాభవన్తి
విధేయపుత్రాభవన్తి" త్యాదిభిరత్యన్త సిద్ధానుష్ఠానేపి నరకప్రాప్త్యభావైహిక
సక్తీశయోర్జాపనా ల్లోకేష్యన్తరజువిషయే ౭-ధికారాధే ప్యల్పదజ్ఞేన తానేర్దర్శ
నా దసమ్భవిత్వాభావాచ్చ నమోక్షప్రశిబ్ధ ఇత్యాపం (పారభ్య క్తే) త్యాదిసా.
క్షతప్పినపోదు — సమయాతిహాసేసతి (సం॥ కైరసివనపోదిప్యస్యయమవిషయ గ
మనమన్తికే ఇత్యనేనాన్వయః విషయః — జేతం) (క్రి॥ సే శ్రీమన్మమ్ — సాపి

యగమసమస్తి క్కే వేళిట్టుప్పాయవేణ్ణుమదు ముళ్ళిట్టు పాయ్న్దు కత్తి
ముమెన్గిట కణక్కిలే, 'కాణ్ఖంజక్' ఎన్ఱుముదలాక వోదుకిట విజ్ఞు
న్దై ఉపక్లేశముఖత్తాలే శిన్దైయఱుక్కుమ్ విరకుకల్లై మున్నిట్టు
సర్వేశ్వరక్ తమాప్రేమ దయావాత్సల్యజ్ఞళాలే తణిన్ద ప్రతాపన్దై
యుడైయనాయ్ మికవున్ దణ్ణిక్కు-పేణ్ణుమపరాధత్తుక్కు సేవ్యనాన
సార్వభౌమ న్డైయాళక్కారర్ అంతఃపుర పరిజనమ్ కూనర్ కుట
ళర్ కునూరర్ కళో విషయత్తిర్ అపరాధజ్ఞభక్కిడాకవుమ్ అన్దరజ్ఞ
త్వాది తాగతమ్యత్తుక్కిడాకవుమ్ సమ్మన్దా నృశంస్యాదికళాలే ప్రీతిన
డక్కుచ్చెయ్దే యవర్ కళో తప్పిన్దత్తుక్కు త్తమైక్కొళ్ళుకైక్కాకవుమ్
కల్లై ఇల్లుత్తుక్కొణ్ణువా వెన్ఱుళిప్పాయమ్. కర్ణమూలే—రిహస్యమాకైయాలెన్ఱుడి.
భవశరణమితిరియన్దై ఉక్తిమాలేనిష్ఠరాఃరార్, అసాపానితి—విదిత్వేతిశేషః.
ఇదు శ్రీవిష్ణుపురాణవచనమ్. దేవశార్ జ్ఞధర మెన్ఱువామనపురాణవచనమ్. ఇవ
త్తుక్కుమూలమానశ్శుతి (నఖలుభాగవతా) ఇత్యాది. వేళిట్టుప్పాయవేణ్ణుమదు—
ఆయుధజ్ఞళాల పృహరిక్కువేణ్ణు మపరాధమ్. (వి॥ వేల్—కుంతమ్, ఇట్టు.. గృ
హీత్వా, పాయవేణ్ణుమదు—వేదనేన నివర్తయితు మవేక్షితోపరాధః, 'య
ళ్ళిట్టు పాయ్న్దు కత్తియు మెన్గిట కణక్కిలే—కణ్ణం గృహీత్వా వేదనేన ని
వర్త్య ఇతి న్యాయేన) కాణ్—ఏకచతుర్వికలక్, ఖడ్గ్—ఏకపాదవికలక్,
(వి॥ ఓదుకిట—శ్రుతిసిద్ధేన) (౪) ఇల్లుత్తై—అత్యత్యేన) శిక్షయరుక్కుమ్ వి
రకుకల్లై—శుమద్దకణక్కుడైమై తీసు-ముపాయజ్ఞలై (౫) అనశ్వానుభావ్య శే
షవివాశమార్గాక్, మున్నిట్టు—పురస్కృత్య) తణిన్ద—మన్దీభవితై. సర్వేశ్వర
నిన్కపక్కల్ పణ్ణుమ్ కణ్ణిళివుక్కు శౌకికదృష్టాన్ఱుమ్ కాట్టకటార్ (మికి
వుమ్ దణ్ణిక్కు) నిత్యాదియల్. సేవ్యక్—సేవాయోగ్యక్, సుజన నెన్ఱుడి. అ
దైయాళక్కారర్—ఇత్య చామరాదికలై ధరిక్కు మూత్రయక్కారర్. అన్ఱః
పురఃపరిజనమ్ - అన్ఱః పురత్తినుడైయ ఊత్రయ క్కారిన్కిళో, కూనర్ - కు
జ్జర్, కురగర్ - వామనర్, (స్వా॥ కుమారర్ - పుత్రగర్ కళో) అన్దరజ్ఞత్వాది
త్వాదిజ్ఞత్తాలే శరీరసమ్మనాద్విహీతమ్. (స్వా) ఉశ్వరిక్ సమ్మన్దానృశంస్యా
దికళాలే సృసన్నవిషయత్తిల్ పీతిమానైయాలే అపరాధజ్ఞిల్ నిగ్రహంశణ

మేలైక్కుమ్ శిత్తైయాకైక్కాకవుమ్ ముకజ్జొడాదే యరుత్తల్ శమ్మట్టియిట్టడిత్తల్ తళ్ళువిత్తల్ వాశలిలే తక్కై విత్తల్ శిటిదనాల్ సేవైయై విల్కివిఃపదల్ శెయ్యుమావోలే ఒరుకణ్ణివాలే ఇవ్వాల్ శి త్తై రక్షిత్తువినుమ్. ఇప్పసి మృదుప్రకృతికలై త్తమైక్కొళ్ళ ప్పణ్ణివి

క్కుడుమో? ఎన్నవ + ర్ (సమ్మన్)తి. (౬॥ సమ్మన్---ప్రత్యక్షాది, ఆ నిశబ్దమ్ దయాదిగ్రాహకమ్. (వి) పీఠినడక్కచ్చెయదేయుమ్ - పీఠా సత్యా మపి, త్తమై - త్తమాసాధనమ్, కొళ్ళుకైక్కాకవుమ్---యథా స్వీక్రయలే తథా కర్తమ్, మేలైక్కుమ్ శిత్తైయాకైక్కాకవుమ్---యత్కొచ్చి దుష్కళాకరణ ఆగ్రేపి తథాన క్రియేలేతి తదభావాయదేసి, ముక జ్జొడాదే యరుత్తల్ ముఖ మదత్వైఽస్థానమ్, శమ్మట్టియై యిట్టడిప్పిత్తల్ - కళాంగృహీత్వాత్మ నమ్, తళ్ళువిత్తల్ - కణ్ణేహస్తం నివేశ్యాపనోదనమ్, వాశలిలే తక్కై విత్తల్ గ్వారనిరోధమ్, శిలమనాల్ సేవైయై విల్కి విఃపదల్-కత్రిపయదివసా నే సా నివారణేన త్యాగమ్.) లోకన్యాయత్తై ప్రిపన్నవిషయత్తిల్ సమ్మన్ ప్పైక్కుడుమో? ఎన్ (కాకే)తి. లఘుదణ్డరూపనిగ్రహముమ్ సమ్మన్మృశం న్యాది ప్రియుక్త ప్రికార్యమాకైయాలే విరోధమిత్తై. (౭॥ ఒరు కణ్ణివాలే.

కేనచిల్లఘుదణ్డనరూపదణ్డనేన) లోకకైదిక దృష్టాన్తమ్ ప్రమాణస్థి కాణత్వాది లఘుదణ్డత్తై క్కుచితత్తానాగ్ధ మెన్దు కరుత్తు.

ఆ॥ ఆనాల్ మోక్షార్థపత్తియిలే తానే ఈశ్వరగ్ ముద్దిపూర్వత్తరారుత్తైయిమ్ త్తమిక్కు- మెన్దు శిలవధియుక్తర్ శొల్లుకిఱరు విరోధియాదో? ఎన్న + ర్ (ఇప్పడి) ఇతి. (॥ త్తమైక్కొళ్ళప్పణ్ణివైయిత్తల్ - త్తమోషాయ స్వీకార సర్వర్థనమ్, దణ్డ విశేష మ్మణ్ణుదల్ - లఘుదణ్డకరణమ్, ఎన్దిఱవివముమ్ - ఇత్యే తత్. ముద్దిపూర్వత్తరారుత్తైయిమ్ త్తమిక్కు- మిత్తుక్కై కోఽర్థో? మృదుప్ర కృతీనాం త్తమణుప్రన్ననే కఠిన ప్రకృతీనాం దణ్డవిశేష కఠిణేనచ త్తమతే; న - కపర్యైఽనిగ్రహం గుల్పం నకరోతి, అతోనశేతివ్యమ్; ప్రపన్నం సర్వధా - త్తితు మేః ప్రియశ్చిత్తే ప్ర - ధన వా లఘుమధనప్రదానంవా కరోతీత్యర్థ. యమపి త్తమాసగ్రకారభేద ఇనిధి వా. సదుభయస్య త్తమాప్రకార భేదతోన్వితై.

త్తల్ కఠిన ప్రకృతికలుక్కు శిక్షారూపమాన ద డవిశేషమ్ పణ్ణుత
 ల శేమకీచిదముసె పూర్వప్రపత్తి ఫలమాన త్మమయిక్ ప్రకార
 భవమైపు శిక్షక గాన శేషిపక్కులిలే కృతజ్ఞతై నడక్కుక్కాక బుద్ధి
 పూర్వోత్తరాఘతైయుమ్ తుమిక్కు-మెన్టు శిలర్ శొన్నార్ కళ్. ప్రా
 ర్థకర్మత్తిల్ పాపాంశమ్మాలే బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘమ్ ప్రాయశ్చి
 త్తమ్ పణ్ణవపోమ నఫలమానాయమ్ పణ్ణిప్రపత్తి మోక్షమ్ కొడా
 వొత్తీయుమోనెన్టు శంకిక్కు చ్చెన్టాదు. పెరుక్కాయమ్ వెయ్ త్త మరజ్జ

స్తేషాం-కిమర్థేత్యతఉక్తం (శిక్షకవానే) తి=సర్వధేత్యర్థః. తథాచ త్మమిత్వాత్ త్మ
 తీతి. కృతజ్ఞతై నడక్కుక్కాక—కృతజ్ఞతా ప్రవృత్తిర్థమ్, మద్రానాం విశ్వాస
 వృధీకరణార్థ మితిభావః. “ఇప్పశీ”త్యారభ్య “ప్రకారభేదమెన్టు” ఇత్యంతం
 తేషా మాశయనర్ణనపరమ్, “శిక్షకవానే” త్యాయం ప్రయోజన ప్రతిపాదనప
 రమ్. బుద్ధిపూర్వోత్తరేతి తదుక్త్యనువాద ఇతివివేకః. ఈశ్వరక్ త్మమియా
 వపోదు ఉత్తరోత్తరపాపజలిలే మూట్టి ఇతర విషయత్తిల్ పోలే గురుతరనిగ్రహ
 ముమ్ పణ్ణప్రసక్తిక్కైయాలే త్మమాఫల మెన్టపడి.

అ. (ద్వి) ఈశ్వరక్ బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘతై త్మమియానాకిల్ ప్రాయశ్చి
 త్తమృణ్ణవపోదు పణ్ణిన ప్రపత్తిక్కు హని నరుమో? ఎన్టుమ్ శక్తిక్కైయై నిరిసి
 క్కైరార్ (ప్రారబ్ధకర్మత్తి) లిత్తాదియల్. (ప్ర) పాపాంశమ్మాలే ఇతి—య
 థాఽభ్యుపగత ప్రారబ్ధపాప ఫలానుభవేషి దేహాన్తే మోక్ష స్తథాఽననుష్ఠితప్రా
 యశ్చిత్త. బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘ ఫలానుభవేషి స్వాపేక్షితకాలే ముక్తిర్భవేదేవే
 త్యర్థః. (విశేషాంశస్త్రోత్రావానుసంధేయః) (సం॥ విరక్తి విశేషేనతి పుణ్యాంశస్య
 నసాఫలమితి “పాపాంశమ్మాలే” ఇత్యుక్తమ్) (వి) పణ్ణినప్రపత్తి—కృతప్ర
 పత్తి, మోక్షం కొడాదొత్తీయుమో —మోక్షమవత్వా నిసర్వతేకి. మితిశక్త్యా
 ర్థః. అభ్యుపగతప్రారబ్ధస్య యావద్దేహభావిదుఃఖప్రదత్వా ద్బుద్ధిపూర్వోత్తరా
 ఘస్య ఏతద్దేహసమయే ఫలప్రదానావకాశాభావా ద్దేహానంతరభావి నరకాదిఫ
 లమసి దద్యాత్కిమితిఫలితార్థః.

అ॥ ఏతద్దేహకాలేన ఆయుర్వృద్ధ్యాదివిశిష్టేనవా తదభావనతాం ఖష్టా
 త్వా ద్యుపక్లేతైర్వా నివర్త్య దేహానంతరం మోక్షందదాతీతి సప్రహస్తం పరిహర

భుక్తు స్థగ్ధాదివిశేషజ్ఞానా లే హస్తాత్తుక్కు కాల తారతమ్యముభ్యుక్తా
త్రమే. ఇద్దురువర్కల్ సంగార త్తినుడైయు నిశ్చేషనిచ్చుత్తి పిఱ
క్తైక్కుక్కు విశమ్యావిశమ్మ నైషమ్యమేయుభ్యుక్తు ఇద్దేహానంతరమ్
మోక్ష మ్మోక్షవేష మ్మోక్షపేషీత్తాబుమ్ అనియతా యుస్సుక్కుళాయ్ వి
శ్చేమ్యాత్తునురా యుకువ్మార్ క్కు ఆయు ర్వృద్ధియూలే విశమ్మచేవనమ్.

మా (పెరుక్కాయ) మిటి, పెరుక్కాయమ్ వెయ్ త్త - మూలనిక్షిప్తహింసకా
నామ్, మరద్దకుక్కు—వృత్తానామ్, స్థలవిశేషజ్ఞానా లే—జలాపురహిమ్
హాకాలాది విశేషే, బాట్తుక్కు—శుష్కిభావస్య, కాలతారతమ్యమాత్రమి
తి ప్రహాకాలేవా జలాపురదేశేవా సహింసకస్తయః కలియదిసాని త్తిష్ఠతి, తి
దన్యదేశే తదన్యకాలేచ శీఘ్రశుష్యతీ తద్విదిహేతి గానం. (సా) ఘరమ్
వామకినిమిత్తమాక వేరిలే పెరుక్కాయమ్ వెయ్ త్తాల్ నడికచ్చి ప్రదేశ త్తిలుమ్
వహాకాలత్తిలుమ్ వి. మ్మేన వాట్టుమ్ అన్యకాలదేశజ్ఞానీలే అవి, మ్మేన వా
ట్టుమ్ శుద్ధాంతాప్సలే మోక్షార్థప్రవర్తిణీనాయుమ్ కాలవిశేష సజ్జల్పితభ
యమార్థపురమ తదితరపురమ భేదేన బుద్ధిభాగోవృత్తరాఘవ తదితర ఘరమ భేదేనచ మ్మో
క్షఫలత్తుక్కు విశమ్మవి మ్మమే యుభ్యుక్తు, ఫలత్తిల్ సంతయ మిల్లైయెమ్మకగుత్తు.

అ. (సం) “వీతద్దేహావసాన” ఇతి సజ్జల్పితమ్య కథా విశమ్మ; ఆశే
కకాలానుభావ్య బుద్ధిభాగోవృత్తరాఘవ్య వీతద్దేహావసానం సఫలతావాకథా
మిత్రప్రశ్నే వికల్పముభేనోత్తరమాహ (ఇద్దేహానన్తా) మిత్యాదినా. (వి) ఆయు
రపుష్కీతి=నన్దాయుర్యద్యాది రాయుష్కామేష్ట్యాది ప్రారబ్ధఫలమేవనబుద్ధిభా
గోవృత్తరాఘవమితి చేన్న, ఆయుష్కామేష్ట్యాది ప్రాప్తాయుర్వృద్ధ్యా పురుష
యుషః ప్రమాణాతిక్రమేనతి ఆయుష్కామేష్ట్యాది ప్రాప్తాయురనుభవానన్తరం బు
ద్ధిభాగోవృత్తరాఘవఫలానుభవాయ తతోవృద్ధికాయ స్సమ్మన సమ్మభాతో; ఉక్త
ఆయుష్సుపక్లతే—విద్యమానాయుర్మధ్యవన, నశు విద్యమానాయుర్మధ్యకాల
స్యాభ్యుపగత ప్రారబ్ధాదుత్థానాధ మస్యావకాశఇతిచేన్న, తన్మధ్యవన
కల్పిసనుభవ ప్రారబ్ధ సమ్మనీ కల్పిదనుభవో బుద్ధిభాగోవృత్తరాఘ సమ్మనీతి సమ్మ
భాదేస్మిక్ కాలే నానాదుఃఖసమావేశ దర్శనాదితి యత్-ఇన్సిదేశత్.

అ. నను బుద్ధిభాగోవృత్తరాఘస్య ఫలావినాభా ఇతి వే జటా భరనా

నినుతాముసుకుళుక్కు డళ్ళ ఆయుసుకుళ్ళే వేలిత్తువిడుమ. “భవే
య శరణహి నః” ఎన్ పిన్పుముణ్ణాన రాక్షసికళుడైయ బుద్ధిపూ
ర్వాసచారణ్ణో “మర్షయామిహ దుగ్ధలా || పాపానాంవా శుభానాం
వా” ఎన్గివసియే పిరాట్టిక్కు తుమావిషయమాయ్ ద్ధల్లయో
వెన్లివిడ త్తయిమ్ అవర్కళుక్కు తిరువడి నలియప్పుకుకొనెన్గి భ
యమ్ విలైన్దు నలివుక్కు విలక్కుణ్ణానపడియా లే పాళాలేయోజ్జీగిడు
మాప్పోలే దండలేకముమ్ త్తైయైమ్ సిద్ధిమ్. ఆకైయోల్ ప్రస

సాంతరతరాక్షసి బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘ్నిబోధక. “మర్షయామి” త్త్యక్తి విరు
ద్ధేత్యేత్ర రాక్షసిభో ద్బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘ్నిఫలం హనుమద్భర్తన మను నయ ర
క్షణం. ప్రాప్తమితి సోదాహరణమా (భవేయ) మిత్యాదివా. (స॥ బుద్ధిపూ
ర్వాసచారణమ్ తుమావిషయమానమైక్కు పిరాట్టిచచనమ్ “మర్షయామి” త్యా
ది=మర్షయామి—స, పేడా, భుక్త్యా—శ్లితహాసాం హింసనం ద్రష్టు మశక్త
ఎకై. సాపానా వేతి=త్విన్మతేనపాపానాంవా మన్మతేన శుభానాంవా వధా
ర్హాణామపి ప్రాణినాంవిషయే, ఆర్యేణ—సత్పుష్పేణ, కరుణమే కార్యమ్, న
త్తుకాతిన్యమ్. తథాహి విచార్యమాణే కశ్చిదపిపురుషః అపరాధరిహితోనాస్తి, స
ర్వేపి సాపరాధా దణ్డశ్చ ఎకై. అవిడ త్తిలుమ్—రాక్షసికళిడత్తిలుమ్)
తిరుడి—హనూమాక్, నలియప్పుకుకొరాక్—చిత్రధం కరిష్యతి, ఎన్గిభయం
విలైన్దు—ఇత్తుక్త భయముత్పాద్య, నలివుక్కు—వధస్య, విలక్కుణ్ణానపడియా
లే—“మర్షయామి” తినివారణస్య విద్యమానతయా. (స॥ వాళాలే యోజ్జీ=
భీషణుతుం ఛేదనాయాసి ముద్భృత్యేత్యర్థః) లోకే అయంవాం దృఢంవా నీతి
యధాదుఃఖంభవేత్తథాసి మాక్షిస్య ఇదాసీంచామి ఇతఃపరమేవ మకృత్య
కరణే ద్విధాచ్ఛేత్సామితి సద్వియత్వా త్యాగవత్.

అ॥ ఏమసతి “బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘ్నియణం నకార్యమ్; దణ్డవిశే
షోపినాస్తి” ఇత్యభియుక్తాతివాదవాక్యానాం శరణ్యగుణ శరణాగతి ప్రభావ
ప్రతిపాదనవన తాత్పర్య మిత్యాహ (ఆకైయా) లిత్యాదివా. (సా॥ ఆకైయా
క్—తిజటాశరణాగత్యైర్నరూప్యైకశాన రాక్షసికళుక్కుమ్ పిరాట్టివిషయత్తిల్
బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘ్నిత్తుక్కు ద్ధలేశం సిద్ధమాకైయాలే) త్తమైక్కువిడిలుమ్—

న్ననుక్కు బుద్ధిపూర్వోత్తరాధుమ్ లేపియాదెన్టు విశేషిత్తువొల్లువ
దొ సప్రమాణమన్తి క్కే యిరుక్క యివనుక్కు పిన్పు బుద్ధిపూర్వాప
రాధమ్ పిఱన్దొలుమ్ త్తమైక్కొళ్ళ నేన్డామెన్టుమ్ త్తమైక్కొళ్ళావిడి
లుమ్ శిక్షారూప దండవిశేషమిలైయెన్టుమ్ విశమ్భాత్తమనుక్కు

పరమఫలత్తుక్కు విశమ్బుమ్ తారాదెన్టుమ్ ప్రారబ్ధసుక్కుత విశేషాదిక
కాలే న సమ్ ఇన్దుల్ దై కై కర్మత్తుక్కు విచ్చేద సంఖోపద్యో నారా
దెన్టుమ్ శొల్లుకిఱపత్తద్యో శరణ్యుడైయ గుణజ్జలై యుమ్ శరణాగతి
యిరుడైయ ప్రభావత్తైయుమ్ శొల్లుకైక్కాక వత్తనై. ఇప్పడియల్లా
దపోమ ప్రపన్నరావ పూర్వోకళుడైయ అనుష్ఠానపరమరైక్కుమ్
ప్రపన్నరైప్పల్ దైవే ప్రాయత్తమ్ విధికిఱ శాస్త్రత్తుక్కుమ్ మో
త్తమైక్కుకైక్కు క్కాలజ్జుత్తైయ ప్రపత్తిపడ్డాదే అనున్మత్తబ
ద్ధిపూర్వాపరాధమాయ్ విశమ్భాత్తమనుక్కు యిరుప్పోర్ క్కు
విశమ్బుమ్ శొల్లుకిఱ ప్రమాణజ్జుక్కుమ్ శేరాదు. “సర్వపాపే

త్తమాపాదన స్వీకారాభావేపి. (సావ్య) అత్యంత—ఇదుక్కు విశేషితు చొప్ప
ల్లు దొరు ప్రమాణమన్తి క్కే యిరుక్క పెన్సిఱత్తోడేయన్వయమ్. రాక్షసికళుడైయ
బుద్ధిపూర్వాపరాధత్తుక్కుమ్ చణ్డశిమిల్లైయోకి లిఱ్ఱవేమాణ మకైయారే
“ప్రమాణమన్తి క్కే యిరుక్క” వెన్టు శొల్లక్కుడాన్మోకరుత్తై. యదా “శరణ్య
ుడైయ + వత్తనై” విన్సిఱత్తోడే యన్వయమ్. “ఎవ మేనంబిడిపంకర్మనల్లెక్కై
వన్దుమదు ప్రామాదికవిషయమాకైయాలదు సప్రమాదాయత్తుక్కు మూలమాకమాట్ట
కైన్దుకరుత్తు.

అ॥ (సం) సోక్తాకే పరత్వస్థేమ్న విపక్షే బాధకమాహ (ఇప్పడియల్లాపి
పోది) త్యాదితా. శాస్త్రత్తుక్కుమ్ — ‘అపాయ సంప్లన’ ఇత్యాదే, ప్రమాణజ్జు
క్కుమ్ — ‘అపాయాద్విరతశ్శశ్వన్యాదప్రవ శరణంగతః । తనాకృత్యాభిఖం పాపం
మామాప్నోతి నర శ్చనైః’ ఇత్యాదీనామ్. (వి॥ కాలమ్ కురిత్తు — మర్యాదీకృత్య)

అ॥ (సీ) నను “సర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామి” ఎక్కై నానా సగో

భ్యో మోక్షయిష్యామి" ఎట్లు సామాన్యేన శొల్లచ్చెయ్ తేయుమ్
 "ప్రాయశ్చిత్తిరియ ౨ నా ౭ త్ర యత్పున శ్శరణం వ్రజేత్" ఎట్లు విశే
 షిక్తైక్యాచాభే బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘతుక్కు ప్రపత్త్యంతరం ప్రాయ
 శ్చిత్తమాక ప్రాప్తమాయిత్యు. పునశ్శరణాగతియై విధిక్రియ నచన
 తై యశ్చియే బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘతుక్కుమ్ పరిహారమాక ప్రపత్తివ
 ణ్ణాధార్ విషయత్తివే నియమిత్తాలో వెన్న వైణ్ణాదు. బుద్ధిపూర్వో
 త్తరాఘతైయుమ్ పత్తి ప్రపత్తివణ్ణలామెట్లు విశేషిత్తు కంతోక్తివ

త్తరాఘతుక్కు మిదువేప్రాయశ్చితమన్తో? ఎన్నన ౪౦ (సర్వపాపేభ్యో ఇత్యా
 దియాల్. (స్వా॥ "విశేషిక్తైక్యాచాభే ఇతి=పునశ్శరణం వ్రజేత్" ఎట్లు ఉత్తరా
 ఘతిల్ మోక్షార్థప్రపత్తియైతవర ప్రపత్త్యంతరతై ప్రాయశ్చితమాక విధిక్తైక్యాచా
 భిన్న విషయమాకైయా లిస్సప్రదాయతుక్కు శాస్త్రవిరోధం దుస్యజమెట్లుకరుత్తు.
 (వి॥ సామాన్యేన శొల్లచ్చెయ్ తేయుమ్—సర్వపాపేతి పదస్య బుద్ధిపూర్వకాణా
 మపి సక్త్యాకారయా "అపవనీయో హోతి" త్యత్ర స హోతినా పదహోమస్యే
 వాభిధానసమ్యవేషీత్యర్థః. విశేషిక్తైక్యాచాభే—అపాయ సంస్థః" ఇతి విహీ
 తప్రాయ శ్చితస్య "యత్పున శ్శరణం వ్రజే" దితి పునశ్శరణాగత్యాది విశేషిత
 త్వా ద్బుద్ధి పూర్వోత్తరాఘాదేశేన పునశ్శరణాగతే ద్విహితత్వాదిత్యర్థః. ప్రా
 ప్తమాయిత్యు—పదే హోతి" హోమవిశేషోద్దేశేన విహితవదేన "అపవనీయో
 సహోతి" త్యత్ర స హోతినా పదహోమప్రతిపాదనవ దిహ సర్వపాపశబ్దేన "అపా
 యసంస్థన" ఇత్యపాయవ్యతిరిక్తానామేవోపాదానా త్పదహోమే అపవనీయస్యే
 శేనా మోక్షార్థప్రపత్తేరప్రాప్త్యా ప్రపత్త్యంతరం ప్రాయశ్చిత్తం సిద్ధమేవేత్యర్థః.)

అ॥ నను ఇవిశేష చనతై యధికారివిశేషత్తి లూడిక్కినాలో వెన్నవో
 ణ్ణాదనితార్ (పునశ్శరణాగతి) త్యాదియాల్="సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యా
 మి" ఎట్లము పాపపూర్వ విషయవచనమ్. ఒరధికారిక్కు స్వరూపేణామి
 మ్ముమ్, ఒరుణుక్కు ప్రాయశ్చితత్తారే ఎట్లనియమమ్ కూడాదు. (స్వా॥ విశే
 షిత్తితి=బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘతుక్కుమ్ మోక్షార్థప్రపత్తితానే పరిహారమామెట్లు వి
 శేషచనముణ్ణాకి లిన్దవచనముమ్, బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘతిల్ పునఃప్రపత్తిరూప
 ప్రాయశ్చిత్తివిధియుమ్ సరస్వర విరుద్ధ విశేషవచనమాకైయాచే పూర్వోక్తప్రకార

జ్ఞామనోరు ప్రపదముజ్జాకిల్లితే ఇప్పశి నియమిక్కలావదు. ఇప్పప్ర
బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘతుక్కుమ్ పరిహారమెన్ఱుతిన్దాల్ ఇచ్చెట్టైవిడువా
రైయుమ్ కిడైయామైయూలే పునః ప్రపత్తివచనమ్ నిర్విషయమామ్.
సామాన్యనచర త్తళవైప్పల్లి విశేషనచనత్తై బాధిక్కిచ్చెట్టాదు.
ఇప్పశి విశేషనచనత్తై బాధిక్కిల్ ఉపాసన నిష్ఠుకుక్కుమ్ బుద్ధిపూ
మాక ప్రాయశ్చిత్తవిధిక్కు ప్యవస్థేసమ్భవిత్తై, అన్దవచనమే దుర్లభమెన్ఱు కరుత్తు.)

అ॥ ఇప్పత్తైత్తిల్ పునః ప్రపదన చనతుక్కు అనసత్తానరూపా ప్రామాణ్య
ముమ్ ప్రసక్తిక్కు మెన్ఱితార్ (ఇప్పప్రత్తి)తాదియూల్ = కెట్టు — అయత్నలా
భమ్, నిర్దోషమాకయ ప్రాచరణం సిద్ధిక్కయూల్ కెట్టిన్ఱిజు. (స్వా॥ కెట్టాదు
గురూపాయ సాధ్యాభీష్టాత్తై సామర్థ్య మిరుక్కు చెయిదేయుమ్ లభూపాయ
త్తాలే సాధిక్కై. (ప్ర॥ వి) ఇచ్చెట్టై — ఇదంసామర్థ్యమ్ (ప్ర) అకృత్యకరణే
సి కత్తులనసుభవోపాయ భూతమిత్త్యర్థ. (వి) విడువారయుమ్ పుణ్యతామ్
కిడైగూమైయూలే — దుర్లభతయా, అకృత్యకరణేపి పూర్వ పస నావార్యా త్తప్ప
లనసుభవఇతిపత్తయ్య పర్యేషామ ప్యనుకూలత్వేన తదైవాద్రయే పునఃప్రసక్తివి
ధాయకనగనం నిర్ధంస్యాతి భావః.)

అ॥ (స్వా) ఆనాల్ “సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి” ఎన్ఱు సామాన్యే
న సర్వపాపప్రాయశ్చిత్తమాకి ప్రపత్తియై విధిక్కయూలే బుద్ధిపూర్వోత్తరాత్తఘతు
న, మిప్రప్రత్తి సాయశ్చిత్తమెన్ఱు తోత్తుక్కయూలే తద్విరుద్ధతయా పునఃప్రసక్తివ
నం నిర్విషయతయా బాధ్యమాకాదో? విశేషనచనమ్ సామాన్యనచనతుక్కు స
బ్బుచితవిషయత్వా పాదకమాయ్కోట్టు బాధకమాకిల్ సామాన్యనచనత్తాలే
తాక్ విశేషనచనం బాధ్యమాకాలాకాదో? ఎన్ను + ర్ (సామాన్యే)తి. ఆ
పు — పరిహారమ్, అనేకవిషయబ్యాప్తిరూప పరిహారమెన్ఱుపడి. ఇననిరేళంసా
భిప్రాయమ్ అనేకవిషయసామాన్యవచనమ్ విశేషవచనవిషయ క్రియోరిక్తవిషయ
తయా సజ్జోచార్హ ముక్తయూలే విశేషనచనత్తాలే ఏతావద్బాధ్యమానాలుమ్
విశేషనచనమ్ సామాన్యత్తాలే బాధ్యమానాల్ విషయలేశస్యాప్యలాభత్తాలే
త్యన్తబాధ్యతై ప్రసక్తిక్కయూల్ న్యాయవిరోధముమ్ విశేషనచనతుక్కు తన
నాప్రామాణ్యముమ్ ప్రసక్తిక్కు మెన్ఱుకరుత్తు.

నోవ్త్తరాఘత్తుక్కుమ్ దోషమిత్తే యామ్. ఇబ్బుద్ధిపూనోవ్త్తరాఘ
త్తిలుమ్ పరమైకాన్తికళాన ఇవర్కళిరునర్క్కుమ్ యమవశ్యతాదిక
ళిత్తే యెన్నుమిడమ్ “యస్మిన్కస్మిన్ కులేజాతా యత్రకుత్రనివాసి
నః । వాసు దేవరతానిత్యం యమలోకం నయాన్తితే” ఇత్యాది వచన
బలత్తాతే సిద్ధమ్. ఒం చాపయతానే జాతిగుణాద్యధికార భేదత్తానే

అ॥ ఇని విశేషవచనబాధ్యతైయితే అనిష్టప్రపజ్జనయుమ్ పణ్ణుకేతార్ (ఇ
ప్పడీ)తి. ఇప్పడి—ఇన్ద్రప్రకారమాక సర్వశబ్దత్తాలేతాన్ సామాన్య చనత్తిమదై
య సర్వవిషయవ్యాప్తియాలేతాన్వైష్టపడి. ఉపాసకనుక్కుమ్ “యద్గోషికాతూల
మగ్నోప్రోతంప్రదూయతే ఏవంహాన్య సర్వేపాప్యానః ప్రదూయన్త” ఇతి స
ర్వపాపసాశ్చశ్రుతిసమైకూక్తయాలే “అపిచేత్పాతకంఽశ్చి దోషగీకర్త్యాప్రమాద
తః । యోగమే హిమర్వీనాన్యం యోగం సమాచరే” దిత్తుత్తరాఘత్తిల్ ప్రా
యశ్చిత్తవచనముమ్ బాధ్యమాయ్కోక్త్యై అవనక్కుమ్ యః స్థావరణముమ్ ప్ర
సజ్జిత్తుమైస్తుకరుత్తు.

అ॥ అనాలుమ్ ప్రపన్ననుక్కు బుదిపూనోవ్త్తరాఘఫల తాత యమవిష
యమున నరకాకళిల్లైయెన్దువైష్టన వాసునాదినచనమ్ శొల్లుకైయూలే పునఃప్ర
సజ్జియూం విశేచనవచనత్తుక్కు బాధ్యతైయుంపన్నైయానాలుమ్ భక్తియోగనిష్ఠమ
క్కుప్పడి ఇచనమిల్లామైయూలే యుత్తరాఘత్తిల్ సదోషత్త్వి మావశ్యకమన్తో?
ఎన్నుం + ర్ (బుద్ధిపూనోవ్త్తరాఘత్తిలు)మితి. పరిమైకాన్తికళానవిష్ణువేర్క
కుక్కుమితి=“వాసు దేవరతా నిత్యం యమలోకం నయాన్తితే” ఎనిజవచనత్తిల్
వాసుదేవరత శబ్దముమ్ పరిమైకాత్తైరమిన్దియాల్ భక్తప్రపన్న యో రుభయోరపి
పరిమైకాన్తిత్వం పుష్కలమూక్తయాల్ క్షేప్తవచన పురాణాది చనత్తిల్ ప్రప
న్నశబ్దముమ్ సహృదకాహృదకప్రపన్న రమాయ్కోక్త్యైభయపరమైస్తుకరుత్తు.

అ॥ (౨) “వాసుదేవరతో” ఎన్దు భక్తప్రపన్న రిరువర్కుమ్ పాదువాకి
లప్రపన్న విషయత్తిల్ గురుభక్తిమాన పాపమ్ ప్రపన్న విషయత్తిల్ లఘుభలమాక
క్కుగ్నాదువో? ఎన్నుం + ర్ (ఒరుచేషమ్ తానే) ఇత్యాదియాల్ జాతిః—బ్రా
హ్మణ్యాదిః, గుణాః—జ్ఞానానుష్ఠానాదయః, (వి॥ ఆతితాగ్నిత్వాదిః) ఆదిశ
బ్ద మాశ్రమాదిపరమ్. (వి॥ ఆదిశబ్దేన బుద్ధిపూర్వకత్వాది సజ్జియః) (స్వా) జాతీ

గురులఘుఫల భేదవత్తా యిరుక్కు మెన్టురుడమ్ స్వస్వం పటిపన్నమ్. ఇవ్వర్థమ్ రాజపుత్రాపరాధాదికభిత్తోలే లోకమర్యాదైయాలమ్ ఉపపన్నమ్. నప్రాగ్నత్ బుద్ధిపూర్వాఘే నచాత్మంతమ(ని) నుగ్రహః! లఘుర్దణ్డః ప్రపన్నస్య రాజపుత్రాపరాధవత్ ॥౧౨॥

అ|| బ్రహ్మహత్యాదిపాపమ్ బ్రాహ్మణకృతమానాల్ ద్వావశాజ్జవతనివత్త్వ లఘు ప్రత్యవాయముమ్ శూద్రకృతమానాల్ చతుర్థణమెన్టుమ్ “వినుషోఽతిక్రమే ప ధూయన్తు” మిత్యుక్తరీత్యా విద్యత్యైతపాపాపేక్షయా ౭విద్యత్యైతపాపత్తు క్కు అధిక ప్రత్యవాయమెన్టుమ్ ప్రాయశ్చిత్త శాస్త్ర సిద్ధిమెచ్చుకరుత్తు.

అ|| సర్వసమనాన ఈశ్వరనుక్కు పురుషభేదేన ఒరు అపరాధత్తుక్కు న్యూనాధిక ఫలప్రదాన మనుపపన్నమన్తో? ఎన్న + ర్ (ఇవ్వర్థ) మితి. న్యూనాధిక ఫలప్రదానత్తై శాస్త్రం శొల్లుకైయాలే శాస్త్రమాలమాక పనుపపత్తి శజ్జి క్కు వొడ్డెదు. ఇనిలోక దృష్టిమాలమాకవు మనుపపత్తి శజ్జిక్కు వొడ్డెదు, చతుర్థ లోకదృష్టియుమ్ ప్రకృతార్థత్తుక్కుపపత్తి సాధికై ఎన్టుకరుత్తు.

అ|| ఆనాలుమ్ పురుషభేదేన ఈశ్వరనుక్కు ఓరుపరాధత్తిల్ గురు లఘు ఫల ప్రదాన ముపపన్న మానాలు మొరుపురుషనుక్కుత్తానే ప్రపత్తిక్కు మన్యు ఓరపరాధత్తిల్ గురుభూత నరక ప్రదానముమ్ ప్రపత్తిక్కు ప్పిచ్చ ఉనక్లేశాది రూప లఘుఫల ప్రదానముమ్ విరుద్ధమన్తో? ఎన్న + ర్ (నప్రాగ్న) దిశి.

ప్రపన్నస్య బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘే నప్రాగ్నత్—పూర్వావస్థాయా మి నరకా దిరూపాత్మ్యన్త నిగ్రహః, నచ—నాస్తి, అత్యన్తమనుగ్రహోనాస్తి, (దీ|| నచేతి= భగవానుడైయేతిశేషమ్. అబుద్ధిపూర్వేష్వివాక్లేష పర్యన్తమైయు మిల్లై.) (వి|| అత్యన్తమనిగ్రహశ్చన) కింతురాజపుత్రాపరాధవత్—సప్తమ్యన్తాద్యతి, రాజపుత్రాపరాధత్తిలోపోలే లఘుదణ్డ మెన్టుపడి. ఇబ్బ ప్రపన్న ఎనిఱదు హేతుగర్భమ్. పురుషభేదత్తిలేయుమ్ గురులఘుఫలతుక్కు ప్రపన్నత్వా ప్రపన్నత్వమ్ నియా మతిమాకైయా లేకపురుషనిడత్తిలుమ్ ప్రపన్నత్వా ప్రపన్నత్వా వస్థాభేదత్తాలే గురులఘు ఫలభేదముపపన్నమ్. రాజపుత్రాపరాధవ దెన్టుఱ్ఱ లఘుదణ్డ ఎన్టుఱ్ఱ నంశమాత్రత్తిరుదృష్టాన్తమ్. నప్రాగ్నదిత్యాదికకుక్కు దృష్టాన్తమన్టు. యగ్వా రాజాజ్ఞాతః పుత్రోరాజపుత్రః, వేటెయిలే కైతప్పిన రాజకుమారకే అపరాధమ్ పణ్ణినాలుమ్ అ ముక్కు పుత్రత్వాపరిజ్ఞాన దక్షయిల్ గురుదణ్డముమ్ పుత్రత్వపరిజ్ఞాన దక్షయిల్ లఘుదణ్డము మోలే యెన్టుకరుత్తు.

అక్రయాల్ అధికారానురూపమాక లఘుఫలముమ్ వారా
మైక్కాక పునః ప్రపదనమ్ విధిక్కుప్పడుకిఱదు. శిష్టతయావ్యవదే
శ్వరార సమర్థుఁడు లోకసంగ్రహత్తుక్కాకవుమ్ ప్రసిద్ధ నిమిత్తజ్ఞ

అ॥ ఇప్పటి ప్రపన్నుకు బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘుత్తిల్ లఘువడ్డో మావశ్యక
హుకిల్ పునః ప్రపదనరూప్ ప్రాయశ్చిత్తవిధానమ్ వ్యర్థమన్తో? ఎన్నవ + ర
(అక్రయా) లితి. అక్రయాగ్—ప్రపన్న విషయత్తి లుత్తరాఘుమ్ నగకజనమల్లా
మైయారే, అధికారేతి=ఇదుక్కు పునఃప్రపదనమ్ విధిక్కుప్పడుకిఱ దెన్బిత్తోళ్ల
యన్వయమ్. శక్తసుక్కు ప్రతిపదోక్తప్రాయశ్చిత్త మశక్తాధికారిక్కు ప్రపదనమె
న్వపడి. యద్వా అధికారానురూపమాక విత్యస్య లఘుఫలముమ్ వారామైక్కెన్బి
అత్తోడేయన్వయమ్. మోక్షత్తుక్కు కాలజుగ్గిత్తు ప్రపత్తి పణ్ణాదవసుక్కు మ
నియతాయుస్సుక్కుమ్ జన్మాన్తరాపాదానత్తారేయమ్. ఆయుర్వృద్ధియూలు ము
పక్లేశానికల్ వారామైక్కుమ్, కాలజుగ్గిత్తు ప్రపత్తిపణ్ణి ననియతాయుస్సుక్కు
కుక్కు ఉల్లతాయుస్సుక్కుళ్లె లఘుఫలమ్ వారామైక్కుమ్ తద్దేతు పాపసాకార్యం
పునః ప్రపదనమ్ విధిక్కుప్పడుకిఱ దెన్బకగుత్తు.

అ (ద్రి) ఇనిప్రసక్తా దధికారివిశేషత్తిల్ ప్రాయశ్చిత్తవిశేష మవశ్యం కి
ర్తవ్య మెన్బితార్ (శిష్టతయే)త్యాది. న్యవదేశ్యర్—ప్రసిద్ధర్, సమర్థుఁడు—
శక్తరుక్కు. (సావి) న్యవదేశ్యరాసేతి=“యవ్యదావరతి శ్రేష్ఠ స్తత్తదేవేతహోస
నః” ఎన్బిఱపడియే వ్యవదిష్టాధికారిక్కు లోకసజ్జహమ్ కర్తవ్యమ్; న్యవది
ష్టహయిరుక్కుచ్చెయదేయమ్ సామర్థ్యమిత్తయూకిల్ ప్రసిద్ధప్రాయశ్చిత్త మున్బి
క్కెవేడ్డా, సామర్థ్యమిరుస్తు న్యవదేశమిల్లెయూకిల్ పాపనిష్కర్తవ్యమేవ ప్రతిప
దోక్తప్రాయశ్చిత్తమకర్తవ్యమ్, లోకసజ్జహమ్ కర్తవ్య మున్నెన్బపడి ప్రసిద్ధి=
అప్రసిద్ధినిమిత్తజ్ఞిల్ రహస్యప్రాయశ్చిత్తవ్యాయత్తారే ఆత్మమాత్ర సాక్షికుక
రహస్యమాక ప్రపదనానుష్ఠాన మెన్బపడి. ప్రతిపదోక్త మెన్బ లొల్లాదే ప్రసిద్ధి
ఎన్బనిరేశత్తారే ప్రసిద్ధాప్రసిద్ధ ప్రతిపదోక్తావేక ప్రాయశ్చిత్త ముడ్డాకిల్ వ్యవది
ష్టసుక్కు ప్రసిద్ధప్రతిపదోక్తప్రాయశ్చిత్తమే కర్తవ్య మెన్బకయత్తు. యథాశక్తితి=
లోకసజ్జహ్నతయా నిత్యత్వాకారము ముడ్డాకెయారే యథాశక్త్యనుష్ఠాన మెన్బ
య మెన్బపడి.

శిల్ యథాశక్తి ప్రసిద్ధ ప్రాయశ్చిత్తముచితమ్. అదు తవిద
కైయుమ్ ముక్తశోన్న ఆజ్ఞాతిలబ్ధనమామ్. పైరంధ్రైక్కు
సేవై తప్పినపోదు తాదాత్మికమాక పరిమళాదికలైయు మిల్లన్దు
భయానుభవము ముడ్డామాపోలే ఆజ్ఞాలబ్ధన మిరణ్డుపడియనర్థమ్.
స్వేచ్ఛామాత్రత్రాలే బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘతైయుమ్ పల్లె అడి
యిలే ప్రపదనమృణ్ణినాలోవెన్దిల్ ఇదు ఉపాసనైయుమ్ బుద్ధి
పూర్వోత్తరాఘతుక్కుమ్ పరిహారమాక పుణ్ణినాలో? అజ్ఞప్రపత్తి
యుమ్ అదుక్కు చేరప్పణ్ణినాలో? వెన్దితి ప్రతిబందియాలే నిరి

అ॥ ప్రతిపదోక్త నానాప్రాయశ్చిత్త ముడ్డాకిలప్రసిద్ధప్రతిపదోక్త ప్రాయశ్చి
త్తానుష్ఠానత్రాలేయు మిల్లపాపమ్ నివర్తమాకైయాలే ప్రసిద్ధప్రాయశ్చిత్తమే ఉచి
తమెన్దు కూడ మో? ఎన్నవ + ర్ (అదుతవిరుక్తై) ఇతి. ముక్ ఇతి = “అజ్ఞాను
జ్ఞావిభాగేన” ఇత్యాదినా పూర్వాధికారోక్తా జ్ఞాతిలబ్ధనమ్ ప్రసక్తిక్కు మెన్దు
డి. (వి) అదుతవిరుక్తై — తత్త్వగః, ముక్ శోన్న వాజ్ఞాతిలబ్ధనమ్ — “అభిద్వీ
లోకసర్వహమ్॥ సద్గ్రహీయచ లోకస్యే” త్యాజ్ఞాభక్తస్యాన్య దతస్సన్యస్య లభు
చిత్తాభ్యుపగమే సత్యపి లోకసర్వహీనంవా ప్రాయశ్చిత్తం కార్యమితిభావః.

అ॥ ప్రపన్న పాశ్చాత్యుష్ఠన మప్రపన్నా వేత్తయా ద్వేధా ౭ నన్ధ హేతురి
తి సదృష్టాన్తమాహ (పైన్దికైక్కు) ఇతి. (సం॥ అనులేపనాచ్యులక్ష్మీన కరీ
త్రీ సైన్ధి) కా (దీ) రాజాదికగు వ్యుక్తిరీక్కుమహర్ ఇల్లన్దు — పరిత్యజ్య,
ఇరణ్డుపడి — ద్విప్రకారేణ, స్వస్యకైక్కురోశ్యోనవాభావో నిగవశ్చేత్యవ
ప్రకారేణా నర్థమిత్యర్థః.

అ॥ (దీ) ఇని ఎదనాభావేచ్ఛామాత్రత్రాలే బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘతైయుమ్
ప్రత్య పూర్వమేవ ప్రపత్తి పణ్ణినాలో? ఎన్దుమ్ ? కైక్కు యై ప్రతిబద్ధిద్వయత్రాలే
కైక్కుకైక్కు (స్వేచ్ఛామాత్రే) త్యాదియాలే.

అ॥ అజ్ఞమ్ తథా ౭ న్దు ఎన్నవ + ర్ (ఇవిరువక్కు) మెన్దు. (వి) ఇ
దువక్కుమ్ — భక్త ప్రపన్నయోః, ఇన్నడి యాకట్టు మెక్కు — ఏనుభవమీత్యు
క్తిః, భాష్యాదీతి = “అనావిభుర్వన్నన్యయా” దిశిసూత్రభాష్యవిరోధః. త్రి
“బాల్యేనతీష్ఠానే”దితి విషయవాక్యే బాల్యంకింకామచారః? ఉచిస్వయాపానాః

స్తమ్. ఇవి సమరుక్మమ్ ఇప్పడియాకట్టు మెక్కై భాష్యాదివి సద్ధమా
కైయాలే అపసిద్ధా స్తమ్. ఉపస్తి ప్రభృతికళాన బ్రహ్మనిష్ఠర్కభుజై
య అనుష్ఠానత్తుక్కుమ్ విసద్ధమ్. అకైయాల్ విశేష వచనమిల్లా
మైయాలే “కృతే పాపేనతాపోవై” ఇత్యాదికల్ కణక్కిలే నిమి
త్తమ్ ఉదిత్తాలల్లు నై మిత్తికమ్ ప్రాప్తమన్తెన్దితి న్యాయమ్ బుద్ధి
క్కురణః మితిసద్విద్యా “నావిరతోదుశ్చరితా” దిత్తుక్కే కామచారా సమ్భవా
స్వరూపానా విష్కరణ మేవేతి సిద్ధాన్తికరణాత్; యద్యపానసేనవా ఒద్ధప్ర
సత్తానా బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘస్యాప్యశేష స్తదా కామచారస్యాపి సమ్భవేన సి
ద్ధాన్తాసిద్ధి ప్రసజ్యఇత్యపసిద్ధాన్త ఇతిభావః

అ॥ (దీ) బ్రహ్మనిష్ఠరుడైయ వసుష్ఠానత్తోదుమ్ విరోధిక్కు మెన్దితార్
(ఉపస్తి) త్యాదియాల్. ఉపస్తియావాక్ ఛాన్దోగ్యతి లెడుత్త బ్రహ్మనిష్ఠా.
(వి॥ తేనహి కుల్యాపాకభక్షయిత్వా జలంపిబేత్సుక్తే ప్రాణాత్యయ సమయేసా
నధారణార్థం కుల్యాపా భక్షితాః, తేన ప్రాణేషు ధృతేషు పశ్చాదుచ్ఛిప్తంమే
తంస్యా దిత్తుదకపానం నిషిద్ధమ్, యదివోషేనభవే త్తర్హి కిమర్థం నిషిద్ధేత్? ప్ర
శ్నతి శబ్దేన “నూప్రయోనావసం బాతోనాతోఽన్యద్యత్తు ముత్సన” ఇత్యా
న ద్విదురాద్యనుష్ఠానం గృహ్యతే. (ప్ర॥ “నావిరతోదుశ్చరితాత్॥ నాశాన్త
మనసోవాసి” ఇత్యాదిరాదిశబ్దార్థః.) (సం) ఉపస్తితి=ప్రాణాత్యయవిరహే శే
షం సర్వాన్నానుమతేరపీతిభావః)

అ॥ (సా॥) ఆనాలుమ్ ప్రతిబన్ధి ఉత్తరమామో? పాపారమ్భకిపాప ప్రా
యశ్చిత్తమాక మోక్షార్థప్రపత్తియోడే శేరి ప్రపదన మనుష్ఠిక్కితి కణక్కులే బు
ద్ధిపూర్వోత్తరాఘత్తుక్కుమ్ ప్రాయశ్చిత్తమాక ప్రపదనమ్ మోక్షార్థప్రపత్తియోడే శే
రననుష్ఠిక్కులాకాదో? ఆకైయాలుత్తరకాలత్రిలో యశ్చేష్టసంభూతమ్ సిద్ధిక్కులాకా
దో? ఎన్నవ + ర్ (అకైయా) లితి. ఆకైయాల్—పునః ప్రపత్తిశాస్త్రవైయర్థ్య
సిద్ధాన్తవిరోధాది పూర్వోక్తవివక్ష బాధకత్వా లెష్టసది. విశేషేతి=విశేషవచనము
శ్లాకిల్ పూర్వంతానే ప్రామాదికోత్తరాఘప్రాయశ్చిత్తరాప మోక్షార్థప్రపత్తియ
సస్థిక్కితాపోలే బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘ ప్రాయశ్చిత్తమాక ప్రపదన ముపపన్నమా
రము? విశేషవచన మిల్లామై మూలుమ్ నేచ్చామాత్రత్తారే పణ్ణినాల్ బ్రహ్మవిష
నుష్ఠాన సిద్ధాన్త విరోధా బాధకం వగుకైమూలుమ్ “కృతేపాపేనతాపోవై”

పూర్వోత్తరాఘ్నైర్ బాధితచూకాదు. ఆనపిన్సు ఆగామిబుద్ధి పూర్వ పాపత్తుక్కుజ్జగినానాకిల్ అదుక్కుక్కారణమాన ప్రారబ్ధపాపత్తుక్కు ప్రపదనరూప ప్రాయశ్చిత్తమ్ పణ్ణప్రాప్తమ్. “సాధ్యభక్తిస్తు సాహం త్రీ ప్రారబ్ధస్సాపిభూయ” ఎన్టాన్కళితే. “జన్మా తరకృతంపాపం ఇత్యాది ప్రకారేణ నైమిత్తికజ్గళిల్ నిమిత్తత్వ మధికారమాకాయరే పూర్వమధికార మిల్లైయెనుకరుత్తు.

అ॥ (దీ) ఆనాల్ తెయ్యవడిప్పదెన్నెన్నవరు + ర్ (ఆనపిన్సు)త్యాదియాల్. (సాస్) ఆనపిన్సు—ఉదిత పాపానుతాప యుక్తాధికారికే నైమిత్తిక ప్రాయశ్చిత్తం కర్తవ్య మెఘతీర్వ పిసైన్వపడి. (వి) అజ్ఞానానాకిల్—విభేతిచేత్, ఆగామి బుద్ధిపూర్వక పాపసమర్థవ సమ్భావనయా ప్రథమప్రపత్తికారేభయ మస్తి చే దాగామిపాపారమ్భకస్య ప్రారబ్ధ పాపవిశేషస్య నిస్సత్వర్థం ప్రపదనం కర్తు ముచితమ్. నిమిత్తస్యోదితత్వాత్; సత్తాసన్దేహేపి గ్రన్థాదా విఘ్నశబ్దాయా మజ్గళాచరణవచ్చ కర్తు ముచిత మితిభావః. (సం॥ “అదుక్కుక్కారణ” మిత్య సేనతు అస్యోదితత్వాన్నన్యాయవిలోధితీ సూచితమ్)

అ॥ సమభక్తీరేవ ప్రారబ్ధనికర్తృత్వం నాస్తి, మతః ప్రపత్తేః పాపారమ్భక పాపరూప ప్రారబ్ధనికర్తృత్వో? మిత్యత్రాహ (సాధ్యభక్తి)రితి. సాధ్యో—ఘోషాతా, భక్తిర్యస్యాసాని తథోక్తా ప్రపత్తిర్యర్థః. (దీ) సాధ్యభక్తిర్యయా సా సాధ్యభక్తిః—ప్రపత్తిః, హయనీ—ఇతర ధర్మేభ్యో బలవతీ, ప్రారబ్ధస్యాపి నాశినియామ్. (వి) హయనీ—భక్తేః ప్రబలతమా. “సత్కర్మనిరతాశ్చుదాః + కోటితమిమపి” ఇత్యాది ప్రమాణాదితిభావః. (సం॥ ప్రారబ్ధస్యాపి—పాపాన మ్భాన్యుభాపాపస్యాపి, హయనీత్వక్తి స్సర్వఫలవత్వ కృతా.)

అ॥ (సాస్) భక్తియోగతాల్మమ్ నాశ్యమల్లాద ప్రారబ్ధమ్ లఘుతరప్రపత్తి నా శ్యమెక్వై యుపపత్తి విరుద్ధమన్తో? ఎన్న (దీ) ప్రపత్తి ప్రారబ్ధత్వైయుమ్ పోక్కు మెఘమదు క్తేముత్యసిద్ధమన్తో? ఎనిటార్ (జన్మాన్తరే)త్యాది—తచ్చాన్తి—పూర్వ జన్మకృత ప్రారబ్ధఫలవ్యాధికాన్తి, దానజపాదికళిలు మల్ పద బద్ధు ప్రథమోపాత్తమాన దేవధత్తై ఎడామెక్కు త్రాత్పర్యమ్ దేవధమ్ ఫలప్రణి బద్ధకమాత్రమె న్దు; ఆకైయాల్ తచ్చాన్తి—ప్రారబ్ధపాపఫలవ్యాధికాన్తి, దేవధత్తాల్ సాతా దేవఉత్థామ్, దానాదికళాల్ ప్రారబ్ధ నిష్పత్తిద్వారా వ్యాధికాన్తివరుమెఘ స్తోక

చ్యాధిరూపణబాధతే తచ్చాంతి కాపదైర్దైర్జైర్జవహలూమార్చనాది భిః' ఇత్యాదికలిలుమ్ దానజపాదికలిలుముఖేపడ ప్రారబ్ధపాపనా శమ్ శొల్లప్పటితే. అక్రయాల్ పాపారమ్మక పాపత్తుక్కజ్జి ప్రపత్తి పట్టినానాకిల్ అప్పోదు బుద్ధిపూర్వక పాపమ్ ఉదియారు. "వాస స్సఖా వాహన మానసం ధ్వజః" ఇత్యాదికలిఱ్విడియే అత్యంత భగవ దన్తరంగ్కుమ్ సాత్వికాపరాధతేశముమ్ ప్రత్యనాయకర మెన్దుమి యమ్ శాంఠి వృత్తాంతాదికలిలే ప్రసిద్ధమ్. సర్వేశ్వరనైప్పలే

తాత్పర్యమ్. (ప్ర॥ తదీయారాధనాది రర్చనాదీత్యత్రాది శబ్దార్థః) (వి॥ జపా దికలిలు ముఖేపడ—జపాదిష్వపి, (సం) సాధారణ ధర్మాజ్ఞామసి ప్రారబ్ధనాశ కత్వే "తస్మా న్నాస్య మేహంతపసా మతిరిక్త మాహ" రిత్యాదిభి స్సర్వధర్మ శ్రేష్ఠతయాక్తాయాః ప్రపత్తే ధన్వాశకత్వం కైముత్యసిద్ధమితిభావః.

అ॥ (సావి) ఇప్పుడియాకిల్ ఇదానీవన ప్రసన్నర్మశ్లొలుక్కుమ్ సాయకమాక బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘం యవానేక? ఎన్నఁ + ర్ (అక్రయా)లి ట. అక్రయా—లిప్రపత్తిక్కు. సాగబ్ధనాశకత్వ ముక్త్యాక్రయాలే, పాపారమ్మక పాపత్తుక్కజ్జి పూర్వాధికారియాయ్ ప్రారబ్ధపాపనాశక్తైయుమ్ కాలి ప్రపత్తిప ణ్ణనార్కుత్తరాఘ ముదియారు. అన్యదృశకళుక్కు ప్రాయోణోత్తరాఘ మ శత్యంభావియైస్తపడి.

అ॥ (వి) భగవదన్తరంగ్జ్ఞామసి సాత్వికవిషయాపరాధోన్వర్ణావహితీ భారత్య శాశ్వతీపృత్తాన్తం సర్వయతీ (దానస్సఖే)తి. (సావి॥ యాదోయ వేద మయనాన పెరియ తిరుండి భగవానుక్కు దానస్సఖావాహన మానసం ధ్వజః ఎకాన్త) (సం॥ శాశ్వతీవిషయేనైవ తేయస్య మానసికాపరాధతేశన పక్షాపగమశ క్తమాద్యాది ప్రాప్తిః ప్రసిద్ధేత్యర్థః.) (దీ) శాశ్వతీ ఎన్నోయ ఎల్లభాగవతై (అ త్ర"మహూర్తాత్పతిబుక్కు + యథాగతముపామ" దిత్యాది భారతకథా ప్ర సారాస్వాదిన్యాదివ్యాఖ్యానేషు ప్రవృత్త్యా)

అ॥ శాశ్వతీ పృత్తాన్తైల్ నిత్యరాన పెరియతిరుండిక్కు చొన్నఁ + పరా గాచరణముమ్ తత్పరిహారాచరణముమ్ సూచుమో? ఎన్నఁ + ర్ (సర్వేశ్వర

సూరికళ మవతరిత్రాల్ కర్మవశ్యత్వాభినయ మృణ్మి లోకహిత ప్రస
ర్తనార్థమాక అపచారపరిహారాదికలై నడత్తిప్పరువర్కళే. అట్
మాల్ భగవత్ప్రీతి యిరుమామైక్కాకపు మదుక్కాక పునః ప్రపత్తి
మాదల్ లఘుదణ్డమాదల్ స్రుజ్జీయైక్కాకపుచే మేల్ వసుమప
రాధజ్జలై వేరఱుక్కుమ్ విరకుపార్కి వేణుమ్. అపరాధజ్జలైల్లాత్తు
క్కుముడి అవివేకమ్. అదిల్ ప్రధారమాన అవివేకమచిత్స్వభావమ
జడత్వవికారాదికలై చ్చుమక్కైయుచే ఈర్వర స్వభామాన స్వసిష్ట
త్వ స్వాతన్త్ర్యా నస్యార్థత్వాదికలై చ్చుమక్కైయుచే. ఇవ్వవివేకత్తై
నైప్పోలే ఇత్యాదియాల్ (వి॥ అపరాధాభావేపి తదభినయో మహతామష్య
య మనతిక్రమణీయ ఇతిసూచనాయ.)

అ॥ అతః “ప్రక్షాళనాద్ధి పద్మస్యమారా దస్వర్చనంజర” మితిన్యాయో
న అపరాధాకరణమేన శ్రేయ ఇత్యాహ (అక్రయాల్) ఇతి. ఇరుమామైక్కాక
పుమ — అవిసాతాయద, మేల్ వసుమపరాధజ్జల్ పారుక్కుమ్ పిరు, — అగా
యపరాధానుత్పత్తుపాయః, పార్కవేణుమ్ — ప్రప్త్యుః, పారుక్కుమ్ శబ్దస్య
క్షమాత్కత్యే స్వాచిత్యాదవత్పత్త్యర్థత్వం గ్రహ్యమ్. (స॥ మేల్ వసుమ్ — స
ప్రసజ్జిక్కు మ్మెన్దపడి) (స్వా॥ వేరఱుక్కుమ్ విరకుఇతి సారవస సమీచిన
యోపాత్తః)

అ॥ (స్వా॥) అపరాధజ్జళుక్కు కార్తరణమ్ కర్తావాన ఇజ్జీవాత్మన్యూ
శపకరణమాన కరీరాదికళు మాక్రయాల్ అదుక్కుబద్ధదత్తయి లుచ్చేదకముట్టో?
ఎన్నవ + ర్ (అపరాధజ్జ) ఇతి. అడి — మూలకారణమ్, అసాధారణకారణవా
న్తపడి. అక్రయాల్ వేరఱుదు అసాధారణకారణ మాక్రయాల్ తరీరదికళే
ర్యాసర్వజ్జళుక్కు సాధారణకారణమాక్రయాల్ తదుచ్చేదకాన్వేషణం గ్రహ్య
సాధారణకారణానివేళోచ్చేదకాన్వేషణం కర్తవ్యమెఘ్తురుత్తు.

అ॥ ఘటపట్టాద్యవివేక మపరాధ మూలమన్తే? ఎన్నవ + ర్ (అస)లి.
అదిల్ — నిర్లసిమననవవివేక త్తిరెన్దపడి ప్రధానేతిశరీరాత్మప్రముఖున స్వ
తన్త్రాత్మప్రముఖమెన్దపడి. (ప్ర) కుమక్కైయుమ్ — భారణమపి

అ॥ అనయో రయత్తు నిర్లకమాహ (ఇవ్వవివేకత్తై) ఇతి. అయిదికళే

యజ్ఞుక్కు-త్తెలివాళాయరుప్ప దేస్తచ్చుకు-మట తన్నళవి
లుడ్డానతెలివు. అవివేక ప్రభుత్వాదే ర్నిదానస్య నివర్తనాత్ । అర్థ
కామాపచారాణా మయతోన్మూలనంభవేత్ ॥౧౬॥ ఇష్టేయెల్లాత్తు
కు-మడి ఫలప్రదానోన్మూలమాయరుప్పదారు పూర్వామూకై యా

౩ మిత్యర్థః తెలివాళాయరుప్పదు—నిర్మలాసిగ దయత్నతః కార్యకరమ్, ఏ
త్తచ్చుకు-మట—అధికృత్యనతారాహిత్యేన, తన్నళవిలుడ్డానతెలివు—స్వ
విషయసమ్యక్ జ్ఞానమ్. జీవన్మరూపస్య భగవదనన్యార్థ శేషత్వేన ఆనన్య శర
ణత్వేన ఆనన్య ప్రయోజనత్వేనచ జ్ఞానం నివర్తకమిత్యర్థః. (సావి) ఏ త్తచ్చు
కు-మట—అనపేక్షితాధికారకార విషయత్వము మపేక్షితాకారమ్యన విషయత్వ
మ మన్నిక్కి యరుక్కిట, తెలివు—శ్రవణమనన నిదిధ్యాసన జనిత ప్రత్యక్ష
సమానాకారస్వాకృతివేకమెన్దపడి.

అ॥ ఇప్పుడి యవివేకం నివృత్తమానము అర్థకామభ్యుదయక సరుక్కి
బుద్ధిపూర్వోత్తరామము నివృత్తమక మాట్టుమో? ఎన్నన + ర్ (అవివేకే) తి. =
అవివేక—దేహత్మభ్రమః, ప్రభుత్వం స్వతంత్రత్వభ్రమః, ఏర్పరమఖిస్వాది
త్వ భ్రాన్త్యాదే (సం॥ తత్కార్యమనిశబ్దార్థః) ర్నిదానస్య పక్ష్య స్వయం
సమాధిరణమ్. అవివేకాదిరూప నిదానస్య నివర్తనాత్—యథావస్థితాత్మజ్ఞాన
న బ్రాన్తినివృత్తసత్త్వం మూలచ్ఛేదేన స్వరసవ యత్నమస్తరేణై (సావి) నిమా
లార్థకామ ప్రయుక్తాపచారాణామోత్తరామజాం నివృత్తిర్భవేతిత్యర్థః యచ్చ
(సావి) అవివేకప్రభుత్వాదేర్నిదానమ్—పారభృత్యార్థా విశేషః, తస్య
సత్త్వనివర్తనాదేతోస్థత్యా ర్యాణా మ్మకామమూలాపచారాణా మయతోన్మూ
లనమజ్ఞామ్ (సం॥ ఆయతోన్మూలనమ్—పునఃప్రపదనాది యత్న మస్తరేణై)

అ॥ (సావి) ఇప్పుడి ఆత్మవివేకత్వాలేతానే అవివేకనివృత్తివ్వారా ఉత్తరా
మూన్మూలనమానాల్ పాపారమ్భక సాపనివృత్త్యర్థ మవేయిలే ప్రపత్తిః పాప
మెన్ద శొన్నదు అనుపగన్నమాకాదో? ఎన్నన + ర్ (ఇష్టేయెల్లాత్తు) మితి.
సెల్లాత్తుకు-బుద్ధిపూర్వోత్తరామముత్తుకు-తన్మూలసూతార్థకామబ్ధకుకు-
తన్మూలసూతావివేకాదక సెల్లాత్తుకు-మెన్దపడి అడి - మూలమ్, నిగానమ్. సా
మద్వాపరమ్మరూపా సుధానకం మెన్దపడి. ఫలేతి=ఫలప్రదానోన్మూలమా

1

తే అదినుడైయ నిచ్చత్తిక్కుమాక వడియి నే ప్రపత్తివణ్ణువల్ ఇహ క్కెన్టు పిమ్మెరు ప్రపత్తివణ్ణువల్ శెయ్దార్ క్కు ఇన్ద్రెయెల్లమ్ పరి హృతజ్జళామ్. ఇచ్చశ్చి యిచనుక్కు పరిహరణీయద్దళానవన్ద్రీల్ రాజదా గాపరాధమ్మాలే భాగవతాపచారం ప్రధానమెన్టు మిడతై

కావట్టా లివ్వధికారిక్కు అభ్యుపగత ప్రారబ్ధా నరతమలామెయాలే మోక్షార్థ ప్రపత్తియాలేతానే నాశ్యమామెట్టుకరుత్తు. ప్రపదనతైలే పాపారమ్మకపాపం నిచ్చత్తమానాల్ వివేకమ్మిటన్దు పాపమూలవివేకం నిచ్చత్తమాయ్ అర్థకామన శుమ్ నిచ్చత్తజ్జళా మెత్తవడి.

అ॥ పాపారమ్మక పాపనిచ్చత్తర్థం ప్రపత్తియై మోక్షార్థ ప్రపత్తియోగే మాన పణ్ణవేణుమెట్టు శోన్నరు కూడుమా? తత్కాలత్తిల్ పాపారమ్మక పాప త్తిలుమ్ శోకముజ్జాకిల్ కర్తృకాలదేక్షకృతాతే తన్త్రమాక పున్ద్రులమెన్ద్రీల్ తత్కాలత్తిల్ పాపారమ్మకపాపత్తిల్ శోకమిల్లావ వధికారిక శుక్కు తన్త్రమాక పున్ద్రు కూడాదే? ఎన్నవ + ర్ (ఇరుక్కెన్టు) వితి. ఇన్ద్రెయోగమితి = బుద్ధిపూర్వో వత్తరాఘమూలవివేకాదిక శుమ్ చన్మూలకార్థకామజ్జశుమ్ తన్మూలా వత్తరాఘజ్జశుమె త్తవడి. అక్రయూల్ పాపారమ్మక పాపనిచ్చత్తర్థం పూర్వనానే ప్రపత్తిపణ్ణ ప్రాప్తయెన్ద్రుడుపపన్న మెట్టుకరుత్తు. (అత్తివెరిశ్శాంప్రతిచిచిత్తాః కేవల వి శేషార్థాస్తత్తై నానుసనేయాః)

అ॥ (వి) అథ పరిహర్తవ్యాపరాధేషు భాగవతాపచారః ప్రధానమితి స మ్మతిపూర్వకమాహ (ఇప్పకే)తి. (సం॥ భాగవతాపచారస్యాతిదుస్సహత్యానా రాజదారాపరాధో దృష్టాన్తితః) “ఏషం ముక్తిఫలానియమస్తదన్ధానావస్థితే” రీ త్యుపాసనాద్యకర్తృణః ప్రబలత్వా త్ప్రతిబద్ధాసమ్మగ ఇత్యాశక్తిర్న త్ప్రతిపి ప్రా ప్తివిదపగారాజాం పూర్వకృతానాం ప్రబలానాం సమ్మథా త్ప్రతిబద్ధ సమ్మప ఇతి భాష్యకారా అహంనన్దిత్యర్థః. తదన్ధానావస్థితే—పూర్వసూత్రోక్తా త్ప్రతిబద్ధావస్థావస్థితే, తద్దేతో రిచిపి సమానత్వాదితిసూత్రార్థః.

అ॥ జాత్యాద్యుక్తమోకపకమయో త్భగవత్సబ్దగుప్తయతిత్తైస్సోస్వప్రసోక్త త్కషణం పరిస్య నికషణంచానుసనాయ భాగవతవిషయే తిరస్కారబుద్ధి ర్న కార్యత్యాహ (అనపిన్ది)తి. (సం॥ పాదున్దిపాపపుమ్ ప్రాప్త మిత్యర్థేవ.)

“ఏమనుకొని ఘోరియమ స్తదవస్థావధృతే స్తదవస్థావధృతే” ఎన్నికల సూత్రాన్ని అభివ్యక్తిగా అనుభవించుచు. అపరాధము జరిగిన అపరాధానికి అతడు ఉత్తమమైన పరాశరవాసాన తుల్యమునాధముని ప్రభుత్వమును తనకు తాను భాగవత్తానికి తుల్యమున పరమపురుషార్థ లాభమును తుల్యమునందులును భగవత్పరిగ్రహమాన గోగోప జాతికలుడై యవును తుల్యమున చంపకానికి తుల్యమున గోమయ మృగ మదానికి తుల్యమున వైషమ్యమొనరించు భగవత్సంకల్ప విశేషప్రయుక్తమైన తత్తదుపాధి స్వభావమున సిద్ధజ్ఞాన ఉత్పన్నాపకరములై

అపరాధము—ఏమనినట్లేనది, (స్వా॥ భాగవతాపచార మత్స్యస్తవస్థాయ మైదుతీర్ ద్విష్య) జాతి—బ్రాహ్మణ్యతాదియా. (స్వా॥ జాతితి—“దేవపితృభూతా త్యనృతా” విత్తాద్యుక్త దేవత్వ ఋషిత్వా ద్యవస్తా జాత్యా ఎవ్వరది. ఇ ఋజాతికలుతుక్కు బ్రాహ్మణ్యాదిజాతి వివక్షితయానా తనకును బ్రాహ్మణ్య తాదిజాతి యుక్తయాలే చాపానికి తుల్యము జాత్యా ఉత్పన్నం కొత్త ముదాదిత) గుణ—(దీ) జ్ఞానభక్త్యాదయః, (వి) కాత్రసాక్షిత్వాది, శేషత్వపాత్రాది జ్ఞానభక్త్యాదియాపన్న (స్వా॥ గుణే—అన్యత్వాది వి రతికయగుణేన.) (2) పుత్ర—మారు, అదికలుకలుచును. (వి) పుత్ర— గుణసన్యాద్యుత్పన్నం, భగవచ్చామర ధారణాదియాపన్న. అప్రతిష్ఠిత్యుత్పన్నత్వే తుల్యమునందువును, గుణాతికయోత్పన్నత్వే గోపజాతి చమక మృగమద దృష్ట్యా, గోపజాతే రసరాగపత్వాదతో జాతిపాణిత్వాద్యుత్పన్నం (3) కృత్రాభాగవత్తవయో తిరస్కారః కార్యః. తథానకా ద్రభాగవతేస్త్వస్య భక్త్యాది గుణాధిక్యే సత్యపి బ్రాహ్మణ భాగవతవయో స త్రాభివ్యక్తిమితి తిరస్కారః కార్యః, స్వాతి కయార్థం భగవతేవ జాతిగుణాదివిషయసన్నిహితత్వాత్; గోమయ మృగమదాదిశేషయ త్వాత్ భగవదతికయార్థాదిత్వాత్ స్వాత్మస్యత్వమే పరమార్థ్యాం ప్రయోజనార్థాత్ త్రాభ్యాం. శేతర తిరస్కారబుద్ధికార్యతిభావః. (దీ) తదుపాధిస్వభావత్వాత్—సర్వజ్ఞత్వాజ్ఞాన బ్రాహ్మణ్యకృత్యాది స్వభావత్వా

అసూయా ప్రాదుర్భావ ప్రకరణ త్తిల్ ఆత్మా తమాసపడియే తిరస్కరి
క్క నిన్నె యాతో ధీయవుమ్ (౧) జాత్యాద్యుపాధికళాలే భాగవతర్
తిఱుత్తిల్ “అనుజ్ఞాపరిహారౌ దేహసమ్బన్ధా జ్యోతిరాదివత్” ఎన్నిఱ
న్యాయత్రాలే ప్రవృత్తి విశేషజ్ఞకుక్కు యథా శాస్త్రం నియమ
ముఱ్ఱానాలుమ్ “సాధురేవ సమస్తవ్యః” ఎన్టుమ్ “స్మృతస్సంభాషి
తోపివా” ఎన్టుమ్ “యశ్శూద్రంభగవద్భక్తం నిహదంశ్యపచంతథా ।
వీక్షతేజాతినామాన్యా త్సయాతినరకంనరః” ఎన్టుమ్ “తస్మాద్విష్ణు
ప్రసాదాయ వైష్ణవాః పరితోషయేత్ । ప్రసాదసుముఖోవిష్ణు

రే. అసూయా ప్రాదుర్భావ ప్రకరణ త్తిల్—ఉపనిషద్విశేష త్తి లోదప్పట్టగడి
యే.) (ఏ) జనకేన సహస్రంగా ఆహృత్య ఆగతఋషిమధ్యే సర్వాధికేనేమా
గావ స్వీకార్యా ఇత్యుక్తే తేషు సర్వేషు తూష్ణింతివత్సు యాజ్ఞాన్యైన తా
సు గోషు స్వీక్రియమాణాసు ఋషయో యాజ్ఞాన్యైం తత్తదర్థాః పృష్టా
తస్మాహత్యైం తిరస్కర్తు మద్యుక్తా ఇతి వాజసనేయాదిషాక్షప్రకారేణేత్యర్థః.
నిన్నె యాతో ధీయవుమ్—తిరస్కారాభిసంధిరాహిత్యేనాస్థానంచ ప్రాప్త మిత్యగ్ర
తేనేనాన్వయః. (౧)

అ॥ నను క్వచిజ్ఞాత్యా క్వచిద్భక్త్యాదిగణవిశేషాచ్చ బ్రాహ్మణభాగవ
త శూద్రభాగవతయోస్సామ్యే యదిపరస్పరప్రణామ స్తస్మి భోజనకన్యాప్ర
దానా ద్యాచారప్రసంజ ఇత్యత ఆహ (జాత్యాద్యుపాధికళాలే) ఇతి. (ద్వి) అను
జ్ఞాపరిహారాదితి=ఆదావదు? ఎల్లారుమ్ భాగవతరేయాకిలుమ్ శిల్పపక్కలో శి
క్రూషాదిప్రవృత్త్యవస్థైయ్య మిప్రవృత్తి పరిహరముమ్ శాస్త్రస్థితిమ్. కుతః? దే
హ సమ్బన్ధాత్—ప్రళస్తా ప్రళస్త దేహవిశేషసమ్బన్ధాత్. ఇదిల్ దృష్టాన్తమ్,
జ్యోతిరాదివత్, జ్యోతి—రగ్నిః, శ్రోతియాగారా ధోమార్థాగ్నైనయనా భస్
స్వజ్ఞా, శృణానాదిభ్యోనిషేధశ్చ విధీయతే, ఉభయత్రాగ్నే స్సమానత్వేపి త
ద్వత్ ఎకైః సాధుత్వ ప్రతిపత్తి నడక్కవేణు మెష్టుమదిల్ ప్రమాణం “సా
ధురేవే” ధ్యాయ. “అపితేత్సుదురాచారో భజతే మామనన్యభాకా” ఇతి పూ
ర్వాధ్యమ్. “స్మృతస్సమ్భాషితోపివా ॥ పునాతి భగవద్భక్త స్సహస్రాంశు దివో

స్తేనైవసాక్ష్యస్ససంశయః ఎస్టుమ్ “పయిలుమ్ శుడరోళి || నెడుమాల్ కడిమైగళిలుమ్ విశేషిత్తవడియే. ప్రతిపత్తియిల్ కత్తైయన్ ద్రిరుక్కువుమ్ (౨) ఇప్పటివత్తిమాత్రతాలుమ్ “తస్యేదమితిధీహేతు రప్య పకారి ఎన్నివడియే పరిపూర్ణవిషయత్తిల్ శేషత్వోచిత కించిత్రార

దితః || యశ్చాప్ర” మితి=కూద్రాదికల్ భగవద్భక్తరానా లవస్తే స్వజాతీయరో శే సమానమాక యదౌరువక్ పార్ క్కిరాక్ అవక్ నరకత్తై యడైయుమ్. స జాతీయరిలు మధికత్వేన మహామహిమత్వేనవుమ్ పార్ క్కివేణుమెక్ గై. తస్మా దితి=కైన్యవాక్—యాంశ్చకాంశ్చన, కైన్యవశబ్దమ్ సర్వజాతీయ భాగవత్తైయుమ్ శొల్లుమ్. (వి) పయిలుమ్ + విశేషిత్తవడియే—“పయిలుమ్ శుడరోళి” త్యా రభ్యోక్తవశగాధాసు “నెడుమాల్ క్కుడుమై” ఇత్యారభ్యోక్త వశగాధాసువ విశిష్ట కులసాధత్వ స్వామిత్వ భోగ్యత్వాదిసోక్తాకారేణేత్వర్థః. ప్రతిపత్తియిల్ కురై యత్తియక్కువుమ్—ప్రతిపత్తై మనశ్చాచ్చల్యరాహిత్యేన భృణాధ్యవసా యేనావస్థానంచ ప్రాప్తమిన్యనేనాన్వయః. (౨)

అ॥ యత్తిళ్ళి తస్యైశక్య కైజ్జర్యాభావేపి ప్రతిపత్తిమాత్రేణాపి కై జ్జర్యసిద్ధిరిమిమత్వాననస్థానం చోచిత మిత్యాహ (ఇప్పటివత్తిమాత్రతాలు)మి తి. (ది) ప్రతిపత్తి—భక్తి. (స్వా) తస్యేదమితి=శేషత్వం శేషిప్రీణన వ్యా పార ప్రయోజకమ్, భాగవత శేషత్వమ్ భగవచ్ఛేషత్వకార్యమాకైయాలే కా శ్రువిరోధ మిల్లావ. వివత్తిల్ పరమశేషిప్రీణన ప్రణామాదిపర్యవ్రమాయరుక్కుమ్. కాశ్రువిరోధముల్లవివయత్తిల్ పరమశేష్యనభిమతతయా ప్రణామాది పర్యవ్రమి ల్లావిట్టాలుమ్ “ఇదం తస్య శేషసూత” మితి బుద్ధిరేన శేషిప్రీణనతయా కై జ్జర్యరూపత్వా త్వాదృశ బుద్ధిరూప కైజ్జర్య శేషత్వస్య విషయతయా జ నకతయా కాశ్రుజన్య శేషత్వజ్ఞానస్య జనకతయావా శేషత్వకార్యకైజ్జర్యం సిద్ధమైస్తు కరుత్తు. ఇరుక్కువు మితి ప్రాప్త మిత్యనేనాన్వయః. (సం) తస్యేద మితి=తస్య శేషసూత మిదమితి యాదీః, ఇవాన్యక్రయత్వేన ధీహేతుత్వంవివ త్తీరమ్. సోపి భగవత ఉపకారి—కిళ్ళిత్కారి, భాగవత విషయే ఉక్తవిధప్రతి పత్తిస్థితికేణ కిమపి భగవాన్నాపేక్షతే, పరిపూర్ణత్వాదిత్వర్థః. (వి) హేతు మాత్రస్యకిళ్ళిత్కారిత్వే ధీమతః కిళ్ళిత్కారిత్వం కైములికన్యాయసిద్ధమితిభావః.

కైంకర్యమ్ సిద్ధమైర్విరుక్తవుమ్ (3) ఇన్నిలైకలిలాన్తు కోణిసహాదు
“సర్వంజహ్నం మృత్యుపద మార్జనం బ్రహ్మణః పదమ్” ఎన్నిజహ
డియే మృత్యువికాడ వాయితే యకష్టట్టాత్ పోలే నడుగ్గి “కృతాప
రాధస్యహితే నాన్యత్పశ్యామ్యహంతుమమ్ । అంతరేణాంజలింబధ్వా
లక్ష్మణస్య ప్రసాదనాత్” ఎన్టుమ్ “యదికించి దతిక్రాంతం విశ్వా
సాత్పూరియేవచా । వ్రేష్యస్య త్విమిత్యంమే సకశ్చి న్నాచరాధ్యతి”
ఎన్టుమ్ “యచ్చశోకాభి భూతస్య శ్రుత్వా రామస్య భాషితమ్ । మ
యాత్వం పరుషాన్యైక్త స్తచ్చత్వంతుంతుమర్హసి” ఎన్టుమ్ మహా
రాజగుడై యవుమ్ ఇలై యపెరుమాళుడై యవుమ్ అన్యోప్య ప్రసాదన
ప్రకారమ్ శొల్లుఁజ్జొక్కజ్జలై పరామర్శిత్తు అప్పడియే యిర్ త్తినవా

అ॥ భాగవతాపచారప్రసక్తా సత్యాం తత్త్రివాపరాధ పరిహరం కృత్వా
పూర్వస్థా దధికన్నేహేన చక్రితన్యమిత్యాహ (ఇన్నిలజ్జలిరై) ఇతి. ఇన్నిలజ్జలి
రై - ఏత దుక్తాకారేషు. (సం) ఉక్తేషు త్రిష్యనుష్ఠేయేషు, ఒన్టు కోణిసహాదు -
ఏకస్యాపి వైపరీత్యేనతి. (ద్వి) జహ్నమ్ - కుటిలమ్, సర్వమ్, మృత్యో - స్మర
సారస్య, సానమ్. (స్వా॥ అహత్కార మమకారం కాస్త్రాతిక్రమ ద్వారా
మృత్యుపదమ్) అకాటిన్యం సర్వం పరమపద స్థానమెఱుపడి. మృత్యువికా -
యమనుడైయ, కడైవాయ - దంష్ట్రైకల్. (వి॥ ఆకష్టట్టాప్పోలే-ప్రవిష్టవత్)
కృతాపరాధస్యేతి హనుమవ్వచనం సుగ్రీవంప్రతి. కృతాపరాధస్యహితేఽజ్జలిం
బధ్వాన్లక్ష్మణస్య ప్రసాదనం కర్తవ్యమ్. ప్రసాదనా దస్తరేణాన్య దుపాయా
స్తరమ్, సవశ్యామి ఎక్-గై. యదికించిగితి లక్ష్మణంప్రతి సుగ్రీవస్య ప్రసాదన
రూపం చచనమ్. అపరాధేష్యస్తరక్తా నస్మాన్నవీసృజతీతి విశ్వాసా త్రవణ
యకలచావత్ప్రణయేనవా భృత్యస్యమమ యదతిక్రాంతమస్తి తద్భవతా త్తస్తవ్యమ్.
నిరసరాధిజనోదుర్లభః ఎన్టుకరుత్తు. యచ్చేలి సుగ్రీవంప్రతి లక్ష్మణస్యవచనమ్.
భోసుగ్రీవ ! శోకాభిభూతస్య—సస్యభావేష్యనీతస్య, రామస్యా—గ్రజస్య,
జ్ఞాపీతమ్—“నచసర్గు-చిరః పశ్యతః॥ (స్వా) సగుయేత్తవసుగ్రీవ” ఇత్యాశ్చి

యజ్ఞేరియామల్ వజ్రలేపఘటితమానాత్మ్యలే పొరుద్ది ప్సౌరువుమ్
ప్రాప్తమ్. జ్ఞానవా నానవక్ ప్రాతి కూల్యత్తిలే బుద్ధిపూర్వకమా
క ప్రవృత్తవానాలుమ్ పునః ప్రపత్తియాలే సర్వేశ్వరక్ తమిక్కు
మెన్నుమిశమ్ శ్రీబరకాశ్రమత్తిలే క్రోధాన్ధరాయ్ ధర్మాత్మజనాన
భగవానోడే ఎతిరమ్ముకోత్తరుద్రదై బ్రహ్మ తెలివిత్తు విలక్కు
అవసుమ్ “ప్రసాదయామాస భవో దేవం నారాయణం ప్రభుమ్ ।
శరణంచజగామాద్యంవరేణ్యం వరదం వారిమ్ ఎన్నిటవడియే ప్రసాద
నమాన శరణాగతియైపు (జ్ఞేవాక్)న్దు “తతోథ వరదోదేవో జితక్రో
ధోఃలేంద్రియః। ప్రీతిమా నభవ త్తత్రరుద్రేణ సహసంగతః ఎన్నిట

భాషితంశ్రుత్వా పూజ్యోపి త్వంమయాఽశేన పరమాణ్వుక్త ఇతి యత్తచ్చ
త్వం త్వస్తు మర్హసీత్యర్థః. (వి) ఈర్ త్తినవాయ్—పాపాజాడే త్తినన్దు ప్తానమ్.
తెరియామల్—యథానజ్ఞాయేతితథా, ప్రజలేప ఘటితమానాత్మ్యలే—లేపద్రవ్య
ణ సజ్జటితమిష, పొరుద్ది ప్సౌరువుమ్—అతి స్నేహనాత్మ్యత్వం ప్తానం చో
చితమిత్యర్థః. (౪)

అ (౬) జ్ఞానియానవక్ బుద్ధిపూర్వకమాక ప్రాతికూల్యత్తిలే ప్రవృత్తవా
నాల్ అత్తై భగవాక్ తమిక్కుమో? ఎన్నన + ర్ (జ్ఞానవానాన) విత్యా
దియల్. ధర్మదేతెయిక్ పుత్రనాన బదరికాశ్రమ శ్రమన్నారాయణోదే,
న్దు. తత్పితావానబ్రహ్మ, ప్రసాదయామాసేత్యాది=భః—రుద్రక్, ప్రసాద
నార్థం శరణంచజగామ. తత ఇతి=తత—శరణాగత్యా దేవ—నారాయణః
జతేన్ద్రియత్వా జితక్రోధో వరదోభూత్వా తత్రతద్రేపితమానభవత్—పూర్వ
వత్తేన సుఘటితస్నేహవా నభవత్ ఎక్న్దు. (వి) ఎదిరమ్ముకోత్త—ప్రత్యుత్త
ప్రయోక్తారమ్, తెలివిత్తు—తన్మాహాత్మ్యం జ్ఞాపయిత్వా, విలక్కు—నివార
యతి సతి.)

అ॥ నిష్కారణమాక బరుభాగవతర్ తన్నైశీరినారాకిలుమ్ సర్వథా అ
వరైత్తమిప్పిక్కునేలుమ్, అన్ముఖత్తై శీశ్వరక్ ప్రభన్ననా మెట్టుమిడత్తై సప్ర
మాణమాకక్కాట్టురార్ (తాక్ శుత్రవా) విత్యాది. (ప్ర)॥ శుత్రవానాకపు
మాకు—శ్చతారూఢోభవేద్వాన్దు ఇజ్జన్యతి ఇన్దు శేషమ్. (౪)॥ ఇహోదుకుత్రమ్

పశ్చిమ సర్వేశ్వరక ప్రసన్ననాయ రుద్రనై అంగీ కరితా సైన్యై
యా లే సిద్ధమ్. తాకుత్తవాళ నాకవుమామ్ తానిప్పదు కుత్తిమ్
శైయయాతేయిరుక్క జన్మాంతర దుష్కృతత్తాణే యాకవుమామ్
శిలభాగవతర్ తన్నై వెరుక్కిల్ ఏదేనుమొరు విరకాలే యవర్ కల్లై
క్షమైకోళ్ళుకిఱ ముఖత్తాలే ఈశ్వరనై క్షమైకోళ్ళనేమెన్దుమిడమ్
“రూక్షా క్షరాణి శృణ్వన్వైతథా భాగవతేరితాః । ప్రణామపూర్వ
కం క్షాన్త్యామోనదేద్వైష్ణవోహిసఃపిష్టు శ్రీవైష్ణవలక్షణమ్ శోల్లు
కిఱ ప్రమాణత్తిలే సిద్ధమ్. ఇజ్జునఞ్చెయ్ యాదపోదు “యే బ్రాహ్మ
ణాస్తేహమనంశయంనృప తేష్వర్చితే ష్వర్చితోహం యథావత్ ।
తేష్వేవతుష్టే వ్యహమేవతుష్టో వైరంచలైస్సస్య మమాపివైరమ్ ॥

శైయ్యాదేయిరుక్క—ఏతజ్జన్మన్యపరాధాకరణేఽపి, తన్నై వెరుక్కిల్—స్వవి
వయోపాలమ్ముం కర్వాణేషు, (వి) ప్యాచీన దుష్కర్మ శాద్భాగవతేషుస్వా
త్మానం విజయతు తత్ప్రపాదనమేవకార్యమ్ తత్ప్రపాదనమేవ భగవతః ప్ర సా
దనమితిభావః) రూక్షాక్షరాణి=ఇదు లిజ్జపురాణత్తిలుత్తర భాగత్తిల్ వచనమ్.

అ॥ ఇజ్జనమ్ తైయాదపో మమమన్యజ్జై క్కాట్టుకితార్ (ఇజ్జన) మి
త్యాదిథాల్. ఇన్వరత్తిల్ ప్రమాణజ్జే “యే బ్రాహ్మణా” ఇత్యాది. మ
హాభారతత్తల్, భోయిధిష్ఠిర? యే బ్రాహ్మణాః - బ్రాహ్మవిషా, భాగ తా
ఇత్యర్థః. యే సన్నితే ఎవామేవ - మద్రూపా వర, అనునామ్ - గ్రహ సుశ
యో నాస్తి, తేషు పూజితేషు సత్స్వరూపేన యథావదర్చితో ఽస్మి, తేషు
తుష్టేష్వహమేవ తుష్ట ఇతి విధి, య్య, తై - బ్రాహ్మణైః, వైరమ్ - విరో
ధః, లేనమమాపి విరోధః. ఘ్నుస్తమితి=మన్తమ్ - తాడయనమ్, శవస్తమ్ -
రూక్షాక్షరాణివదన్తమ్, శాపంవా దదతిమ్, పరుషం వచం బ్రాహ్మణం యథా
ఎహం భృగుం ప్రణతవానస్మి తథాయా కల్పిన్న ప్రణమే తనమాథ స్సర్వ
సావకృ త్యాహ్మణా కోపదవాన్ని నా దగ్ధస్వరూపః; మమాపిపిష్టుః - వధోర్ధ
వతి, ఆస్మదభిషుతత్వనభఃతి శేషిత్వం స్వరూప మెన్దులామ్మడి యెక్కొగ్గయా.
లిష్వధికారిక్కి శేవత్వహ నివధమ్, చక్షురాదికల్ పోలే శమాది స్వానయ స్థానీ
అథాత్తైయాల్ తద్ధాని దణ్డమెక్కొగ్గ.

ఘృంతం శేషస్తం పరుషం వదస్తం యో బ్రాహ్మణం న ప్రణమే శ్యమా
హం న సావకృ ద్భ్రహ్మ దవాగ్నిదగ్ధో వధ్యశ్చ దండ్యశ్చ న చాశ్మదీ
యః” ఎన్నిటవడియే భగవదభిమాన బాహ్యనుమాయ వైష్ణవ ప్రకృతి
యాయుక్కిర తనకును స్వరూప మెన్నలా ముడి అస్తరజ్జమాన
భాగవత శేషత్వతైయుమ్ న్యభావమాయ నిర్మితి శమదమాదికల్పై
యు మితిద్వారామ్. ఇవతైయుక్కితానే ఇదనుక్కు వధుమమ్ ద
ణ్ణముమ్. భగవదభిమాన బాహ్యతైయుక్ కొడుమైయై “అలియ న
మైయలెన్నారమ్మవో కొడియవారే” ఎన్న భాగవత శేషత్వమే త
మక్కు నిరూపకమాక పచిత్త శ్రీకృష్ణరశిప్పాడి యాత్మవార రులిచ్చ
యేదార్. ఇశ్లోకజ్గలిల్ బ్రాహ్మణ శబ్దమ్ “విష్ణుక్రాంతం వాసుదే
వం విజానన్విప్రో విప్రత్వం గచ్ఛతే తత్త్వదర్శీ” ఎన్ని ప్రక్రియాయాలే
విశేష విషయమ్. సామాన్య విషయమా నాలుమ్ భాగవత విషయ

అ॥ (సా) శేషతైక స్వరూపనుక్కు తద్ధాని నధరూపానర్థమానామ్
‘నచాస్మదీయః’ ఎన్న భగవదభిమాన బాహ్యతైయై దుష్పలమాకన్పొల్లపోమా?
ఎన్నవ + ర్ (భగ) దితి. కొడుమైయై - క్రూర్యతై, అలియనమ్మయ్యలెన్నా
రమ్మవో కొడియవారే - (వి) అస్మత్సాన్నివి శ్రీరజ్జనాయకః, అలియ - మద్దా
స్య మాపుత్య, నమ్మయ్యగ్ - అస్మదీయాశ్శిశవః, ఎన్నార్ - నాభిషన్యతై,
అమ్మవో - అహో, (దీ॥ అయ్యో) కొడియవారే - పోవన్యక్రూర్యమ్.
(తొడ్డరడిప్పాడియాత్మవార్ - భక్తాష్టిరీకేవళ)

అ॥ (సా) ఇప్పడి ఉక్తవకారేణ భాగవతాపచార పరిహరక్రమమ్ కొ
న్నదు కూడుమా? ఉక్తవచనజ్గలిలే సామాన్య బ్రాహ్మణ విషయత్తిలన్తో ఆపచా
రపరిహరముమ్ వీపక్షత్తిల్ బాధకముమ్ శొల్లంకిటదు? ఎన్నవ + ర్ (ఇశ్లోకజ్గ
లి) లితి. (దీ) విష్ణుమితి = క్రాంతం - లోకాక్ క్రాంతవన్తమ్, వాసుదేవం
చేదాన్తవేద్యమ్, జానన్విప్రత్వదర్శినక్ విప్రత్వంగచ్ఛ త్యన్యథా విప్రా
భాన ఇతి.

అ॥ సామాన్య విషయ మానాల్మ తతోప పరమైజ్జార్ (సామాన్య) త

త్రిల్ అవరాధ (త్రిపరామ్) మ్ ముతకన్యాయత్రాతే సిద్ధమ్.
“అనుతాపా దుపరమాత్మాయశ్చిత్తో స్మృతిభవతః తత్పరణాచాన్
పరాధాన్సర్వేనశ్యన్తిపాదశః ॥౧౭॥ పూర్వస్మిన్ వా పరస్మిన్వాకల్పే
నిర్విణ్ణచేతసామ్ । నిన్ద్యతారతమ్యేపి ప్రపత్తిర్నవిశిష్యతే ॥౧౮॥

(స్వా॥ పరుషభాషణ మ్మణ్ణాకిణి సామాన్య బ్రాహ్మణ విషయతిల్ “చేదా
విప్రాః కేశవ త్రైకరాశిః” ఇత్యాది ప్రకారేణ భగవద్రజతయా ఆజ్ఞో ప్ర
ణామపూర్వకం తాపణం శీలుకితదు. ఇప్పడియానాల్ భగవత్కృతానరస్య
భాగవత విషయతిలపరాధపరిహరమ్ కైమత్వ సిద్ధమైస్తు కరుణ ఇలు సామాన్య
బ్రాహ్మణత్వ భాగవత బ్రాహ్మణత్వ కృత కైమత్వవ్యాయం శోన్నాల్ మర్నా
నర భాగవత విషయతిలపరాధతాపణం సిదియామల్ ప్రసక్తిక్కు మిత్యాది
బాధకమాహ్యమ్.

అ॥ (ప్ర) నను “నిరవధిషు కృతేషు చాగస్యహో మతి రనుశయినీ యది
స్యాత్తతః । వరదహిదయసే నసంశేమహే నిరనుశయధియో హతాహైనయమ్ ॥
యద్భృహ్మకల్ప + తామ్యస్యహో తదభి సద్ధి విరామమాత్రా” దిత్వాదిభి రను
తాపాభిసద్ధి విరామమాత్రాదీ నామపి దుష్కర్మ వివాశకత్వం బోధ్యత ఇతి కథ
మవశ్యం భాగవతావచారే తత్ప్రసాద ఏవ కార్య ఇత్యుచ్యత ఇత్యత్రాహ (అను
తాపా) దిత్వాదినా. (సం) జానంతోష్యహం కథమిద మకర మ్, నిగ్రహస్య
మహతః పాత్రమాస్మ, శిష్టగర్వాచాసీ’ దిత్వాదిరనుతాపః. ఉపరమశబ్దః అభి
సద్ధి విరామపరః, ప్రాయశ్చిత్తరమ్భ సంవిధానం ప్రాయశ్చిత్తోష్మభవత్వమ్, స
ర్వే - బుద్ధిపూర్వాశ్చేత్యర్థః.

॥౧౭॥

అ॥ నను గురుణి గురుప్రాయశ్చిత్తం లఘుని లఘ్వీతి స్మృతా సత్యా మనేశే
మం గురుణాంచైకా లఘ్వీచ ప్రపత్తిః కథం ప్రాయశ్చిత్తతాం భజే దితిహం శ
క్నాం. దృష్టాప్తేన సమాధతే ద్వాభ్యామ్. (పూర్వస్మిన్వే) త్యాదినా
అద్యేదృష్టాప్త ప్రదర్శనమ్ ద్వితీయే దార్ష్టాన్తి కస్యకథనమ్. (దీ॥ పూర్వ
బ్రహ్మ కల్పజ్జరితే నిర్విణ్ణరానార్క్కు ఉత్తరకల్పత్రిల్ ౧౮ ఋణానాన్తే కా
ట్రి ల్పపాపమ్. ఉత్తరకల్పత్రిల్ ముముక్షుక్కుశుక్కు కాలదర్శనత్రాలభిక
పాపములు. ఇప్పడి నిన్ద్యపాప తారతమ్యముజ్ఞాకిలు మేకరూపైయాన
(ప్రపత్తిః సర్వమ్ పాపనాశితాయమ్.) (స్వా॥ ఏవమేవ గురుణాం ల

ఏనమేవ లభూనాంవా గురూణామపి వాగసామ్ | సకృత్ప్రపత్తి రైక్తే
వ సద్యః ప్రశమ కారణమ్ ||

||౧౯||

ఉశతాన వల్లవినై క్కుళ్ళమ్ వెరువి యులకళన్త, వళర్తా
మరైయిణై వళ శరణాక వరిత్తవర్తామ్, కళైతానన వెయ్మ కళ

ఘూనామాగసామ్, సకృత్ప్రపత్తి - ర్నత్యావృత్తా, ఏక్షన - ఏకరూపైవ, నాన్ద
భూయస్త్య యత్న గౌరవాదియుక్తా, సద్యః ప్రశమకారణమ్ - సద్యఏవ నాశ
కమ్. ప్రోపసర్గా ని క్షేపనాశకమ్. నతు మోక్షార్థ ప్రపత్తివ త్సద్యః కిన్చ
దంశనాశకమ్, శరీరావసానే క్షేపనాశకమైష్టుకరుత్తు) సకృత్ - భక్తివదావృ
త్తిరహితా, (వి॥ గురుతమే ప్యేకవారమేతేత్యర్థః) ప్రపత్తిస్తరా నపేక్షేతి
భావి. ప్రాయశ్చిత్త ప్రపత్తిరేవ - ప్రతిపదోక్త సహాయ వ్యాఖ్యత్వార్థమేవ
కారః. ఏకా -భక్త్యాదినా సహనపేక్ష, సద్యః-ప్రయోగానన్తరక్షణ ఏవ॥౧౮॥

అ॥ (ప్ర) “అనుభవిత మఘాఘ” మిత్యాద్యుక్తిత్యా ౭నన్తజన్మ పర
మూర్జితాశక్యవిస్రంసన కర్మనిష్కర్త్యం భగవతి కృతభరవ్యాపా ౭పథప్రవృ
త్తిం విహాయ చాతకవ ద్భగవద్దయా ప్రతీక్షా భవత్ప్రత్యాహ (ఉశతాన) త్యాదినా
(వి) ఉశవాన - విద్యమానాత్, వర్ - దృఢాత్, విత్తిమ్ - పాపాత్, జా
త్యేకవచనమ్, ఉళ్ళమ్ - మనసి, తెరువి - భీతేపరి, ఉలకళన్త - లోకానాక్రమ
తో భగవతః, వళర్తామరైయిణై - అభివృద్ధ ప్రాణారవిన్దవ్యస్త్యై, తామరై
శబ్దేన పాదయో ర్విగీర్వాభ్యవసానమ్, వళ శరణాకవళిపువర్ - దృఢోపాయ
త్యేన స్వీకృతజన్మ, ప్రపన్నా ఇత్యర్థః, తామ్ - స్వయమ్, (దీ॥ వరిత్తవర్
తామ్ - పత్తిన ప్రపన్నరకాత్.) కళైతానన—పశ్యన్మద్ధి ప్రతిబన్ధక కృణమి
తి, ఎయ్మ—ఉత్సాహత్, (సా॥ కళైసోపేతే విహిత భగవదనుభవాది ఫలత్తు
క్కు ప్రతిబన్ధకమాక వారానిర్మిణి) కళామమ్—పాపమ్, తురప్పర్—పరిహర
న్తి, కైక్కర్య వివృద్ధి ప్రతిబన్ధకం పాపం వర్జయన్తీత్యర్థః. (సా॥ దుష్కర్మ
జ్జై కాలత్రయత్తిలుమ్ పణ్డార్.

బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘ మూలగూతా వివేకమిరుద్దాల్ బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘం
తురక్కూడుమా? ఎన్నవ + ర్ (తుజన్దిడిలు) మితి. తజన్దిడిలుమ్—దు
ష్కర్మవర్జనత్తిలుమ్, దుష్కర్మవర్జనత్తై యుక్తాక్కుక్కైయిలుమ్మెన్దనడి. ఇళైతా

మమ్ తురప్పర్ తురన్తిడి(లుమ్)నుమ్, ఇత్తై తానిలై కెక వెజ్జళ్ పి
రానరు ట్టేనెయ్మే ॥౨౫॥

ప్రారభేతర పూర్వ పాపమఖిలం ప్రామాదికం చోత్తరం
న్యాసేన తువయ న్ననభ్యుపగత ప్రారబ్ధఖండంచనః । ధీపూర్వోత్తర
పావృనా మజననా జ్ఞాతేపి తన్నిష్క్మతేః కాటిలేయ సతి శిక్షయాప్య
నితై—మన్దబుధితానిలై, మన్దబుధితా రూపా వివేకనిలై. (వె॥ దుర్బలతయాప్తి
తిః) కెక—నశిక్కుమ్మడి, (వి॥ నరస్య బుద్ధిదౌర్బల్యాదుపాయాన్తరమిష్య
త” ఇత్యపరాధ ప్రవృత్తిర్యథానస్యాత్తథా) ఎజ్జళ్ పిఱాక—ఎజ్జఱుక్కుపకార
కనాన శ్రియఃపతియనుడైయ, ఆరుళ్—దయైయాకిఱ, తేక—మధువానదు,
ఎయ్మే—(వి॥ అభివర్ధతే) పాపమూల పాపప్రాయశ్చిత్తమాక ప్రపదనమ్ పణ్ణి
నవసుక్కు భగవత్కృపైయాలే అవివేకమ్ నశిత్తు వివేకమిజ్ఞాయ్ పాపవర్జనము
జ్ఞామెన్దుకరుత్తు. తేనాక నిరూపణత్తాలే ఆయుర్వేదసిద్ధ సకలవిషయారత్వ
భోగ్యతా ప్రభృతి గుణజ్ఞళ్ వ్యజ్ఞితజ్ఞళ్. (వి) తదీయ కృపాముహిమ్నా ఆపా
యాప్రవృత్తి స్తవభావేన కైఱ్కూర్పాభి వృద్ధిశ్చ భవతీతిభావః. ॥౨౫॥

అ॥ (దీ) సర్వేశ్వరకో శరణాగతమనుడైయ పాపజ్ఞైక్కుఱ్ఱిక్కు మ్మక్కార
త్తై శ్లోకత్తాల్ కాట్టుకిరార్ (ప్రారభేతరే) తి. ప్రభుః—సమర్థస్సాన్వమి,
నః—శరణాగతరాన నమ్ముడైయ, ప్రారభేతర పూర్వపాపమఖిలమ్—ప్రార
భాంశవ్య తిరిక్తమాన పూర్వజన్మ కృత సర్వ పాపజ్ఞైయుమ్, (వి॥ ప్రారభే
తి=కర్మ ద్వివిధమ్, ప్రారబ్ధ మప్రారబ్ధంచేతి, సహకారి సమవధానేన ఫలొన్ము
ఖం యత్త త్పారబ్ధమ్, తదన్య దప్రారబ్ధమ్. ప్రారబ్ధ మపిద్వివిధమ్—ఆభ్యుప
గత మనభ్యుపగతంచేతి, పునశ్చకర్మ ద్వివిధమ్—పూర్వాఘ ముత్తరాఘంచేతి.
ఉత్తరాఘం ద్వివిధమ్—బుద్ధిపూర్వక మబుద్ధిపూర్వకంచేతి. తత్రప్రారభేతర
పూర్వ పాపస్యానేక జన్మానుభావ్య ప్రారబ్ధమధ్యే వీతజ్ఞానుభావ్య ప్రారబ్ధ
వ్యతిరేకేణ ప్రారభాన్తరస్యాపి న్యాసేననాశః, ఆభ్యుగత ప్రారభాంశస్యాను
భవః, ఆర్తస్యత్వే తజ్ఞాను భావ్యప్రారబ్ధస్యచనాశః) ఉత్తరకాలీనమాన ప్ర
మాద కృతజ్ఞైయుమ్ ప్రారభాంశ త్తిలుమ్ ప్రపన్నసు క్కనిష్టాంశత్తేయు మిప్రప
త్తి మాత్రత్తాలే కఱిక్కుమ్. ప్రతిబుద్ధసుమ్మ మేల్ బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘం చా

సఘయః క్రోడీ కరోతిప్రభుః

॥౪౧॥

ఇతి కవితార్కిక సింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య శ్రీమద్వేంకట
నాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

అపరాధ పరిహారాధికారోద్ఘాతశః.

శ్రీమతే నిగమాంత మహాదేశికాయనమః.

రామాయణ మప్రతిబుద్ధనుక్కు వస్త్రాలుమ్ తదుచిత ప్రాయశ్చిత్తతాలే కత్తిత్తుమ్,
ప్రాయశ్చిత్తమ్ పణ్ణాద కరినత్వం వరిల్, శిక్షయాపి—కాణత్వాది రూ. అఘద
ద్దిత్తల్, పాపజ్ఞులై క్కుచ్చిత్తు నిమ్మపనాక్కి అపక సర్వధా క్రోడీకరిక్కుమ్—
స్వసేవాయోగ్యనాక్కు మెన్దపడి. (సం) స్వసజ్జల్పితకాల ఏవ ఫలేన సం.
యోజయతీత్యర్థః.

॥౪౧॥

ఇతి శ్రీమద్రహస్యత్రయసారవ్యాఖ్యా సజ్జగిహే

అపరాధపరిహారాధికారోద్ఘాతశః.

శ్రీమతే నిగమాంత మహాదేశికాయనమః.

శ్రీరహస్యత్రయసారార్థ రత్నావళి.

(౧) యద్యేవంస్యాత్ప్రపన్నే స్థలతి భగవతో నిగ్రహో
ఽనుగ్రహోర్ధ్వే ప్యంహోరాశే రముష్య ప్రకృతిపరవశత్వేన సమ్భ
వితత్వాత్ । నిష్క్రూత్యా దుశ్శేకత్వా దపరిమితయా తద్వ్యపోహ
స్య నూనం సమ్పాతో నారకే స్యా ద్దితి పరిహరతి త్రాస మత్రాస
తాం సః ॥౯౦॥

(౨) ప్రాయేణ సౌనకుర్యా త్ప్రకృతిపరవశో వ్యాత్మయా
ధాత్మ్య విత్త్యా ధీపూర్వం ప్రాగ్వదాగస్త్య మతి కృత మముం
నస్సశే న్నాస్యసభూమ్నా । మత్యైవా ధావరాధ్నోత్పదిత భ
యభరో నిష్క్రూతిం న్యాసనూపాం తత్క్షాన్తర్థం విదధ్యా ద్భగవతి
సపది ప్రేమసిద్ధౌ స్వబద్ధౌ ॥౯౧॥

(౩) ఆలస్యా తత్ప్రవృత్తిర్నయది సభగవా వైహిక్లశరూ
పై శ్చిత్తాభేదై ర్విశోధ్య ప్రణయతి నియతాయుష్క మస్తే స్వమ
జ్ఞీమ్ । ఆయుర్వృద్ధ్యావిలమ్బం విరచయతి తదస్యస్యతు స్వా
జ్ఞీసిద్ధే గ్లోకానాం సజ్గిహాయ ప్రతిపదవిహితా చాంహస స్నాన్య
ద్వరిష్టే ॥౯౨॥

(౪) ఆగస్త్యే స్వామి భృత్యే తమను తపనవాణా తాపయే
దీరకృత్యై స్తస్యాభావే ముకుందం తదిద మితరథా స్వామిమర్మోప
ఘాతి । సశ్రద్ధేయా ప్రపన్నే ప్యఘ్నిని విధి రసా నేతి కేహంచ
దుక్తి శ్చాస్త్రానుష్ఠానబాధా న్నరకవతనభీ ర్నైతివా భావ ఊహ్యః ॥

ఇతి కవిస్థలశ్రీమత్రైలికరంగాచార్య ప్రణీతాయామ్

శ్రీరహస్యత్రయ సారార్థ రత్నావళ్యామ్

అపరాధపరిహారాధికారో ఽస్తాదశః.

శ్రీమతే నిగమాన్త మహాదేశికాయనమః.

శ్రియో నమః.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

శ్రీమతే సిగమాన్త మహాదేశికాయనమః.

స్థానవిశేషాధికారః.

యత్రైకాగ్ర్యం భవతి భగవత్పావసేవాచనాదే ర్యత్రైకాంత్య వ్యవసితథియో యన్యకస్యాపిలాభః । వాసస్థానం తదిహ కృతినాం భాతి వైకుంఠకల్పం ప్రాయోదేశా మునిభి రుదితాః ప్రాయీ

(ద్వి) ఏవం నిరపరాధస్య ప్రపన్నస్యాస్య యత్రతు । స్వామికైజ్జర్య సామగ్రీ వాసస్థానం తదుచ్యతే ॥ (ప్ర) ఏవం భక్తప్రపన్నయో రావశ్యకం కాస్త్రీయ నియమ మపరాధ పరిహారంచోక్త్వా నిరపరాధకైజ్జర్యరూప ఫలానుభవానుగుణం వాసస్థానంచాహ (యత్రైకాగ్ర్య) మిత్యాదిహ = (స్వా) యత్ర స్థతే, భగవత్పావ సేవార్చనాదే, రైకాగ్ర్యమ్ - చిత్తసమాధానం భవతి, (సం॥ ఇతర విరక్తిపూర్వికా భగవత్సమరక్తైకాగ్ర్యమ్) “యత్రైకాగ్రతా తత్రావిశేషా” దిక్కుతాయ భక్తా పుక్తస్య ఫలభక్తావపి సమానత్వాదితిభావః. యత్ర స్థతే, ఏకాస్త్యే - దేవతానైక ప్రయోజనాస్తకానన్వయే, నిశ్చితధియః పరమైకాన్తినః, యన్యకస్యాపి - వర్ణవిశేషాద్యనాదతః శ్రీకాశ్చీ మునిసన్మతస్య యన్యకస్యాపి లాభః, యత్రేతి శబ్దావృత్తి స్సముచ్చయాలాభే ప్రత్యేకం వాసస్థలతా జ్ఞాపనార్థా. “నిగృహీతేన్ద్రియ గ్రామీ యత్రయత్ర వసేన్నరః । తత్ర తత్ర కురుక్షేత్రం నైమిశం పుష్కరం తథా” ఇత్యుక్తే. తథానిలంకృతి నాప్యే—ప్రపన్నానామ్, ఇహ—సంసారదశాయామ్, వైకుంఠకల్పం వాసస్థానమ్, విరోధి సంసారాభావా త్కైజ్జర్య విఘ్నాభావాచ్చ వైకుంఠ సమాన మితి భావః.

ననుమునిభి ర్గజ్ఞాప్రయాగ పుష్కరాదిషు ప్రళయప్రయోక్తేషు సత్సు కథమేవ ముక్త? మిత్యత ఆహ (ప్రాయ) ఇతి, ప్రాయోదేశాః, అత్రప్రాయః పదం బహుత్వ పరమవ్యయమ్, బహువో దేశా ఇర్హ్యన్యః. తేన ప్రాయక శబ్దేన న పానరుక్త్యమ్. గజ్ఞాప్రయాగాదయః ప్రాయోణ భాగవత సమ్మత రూపా చిత్య

కౌచిత్యవంతః ॥౪౨॥ ఇ(క్షి)రున్ద నాశిష్టసి స్వయంప్రయోజ హూ
క నిరపరాధానుకూల వృత్తియితే రుచియిమ్ త్వగై యుముడైయవ
నాయ్ “ఏకాంతీ వ్యవదేష్టవ్యోనై వగ్రామ కులాదిభిః । విష్ణు
నా వ్యవదేష్టవ్య స్తస్య సర్వం సవవహి” ఎన్టువడియాయునుక్కిర
పరమైకాంతి (క్కు) వృత్తిక్కునుగుణమాక వాః స్థాన విశేషమేతెన్ని

వత్వా చ్చిత్తైకాగ్ర్యానుగుణౌచిత్య వత్వాచ్చ ప్రశస్తతయోదితా ఇత్యర్థః. (వి॥
తత్కాలే ధర్మాభి వృద్ధిదేశేన్వన తాత్కాలిక ప్రచురయోగ్యతా మాదాయ ము
నిభిః పరిగణితాః) ॥౪౨॥

అ॥ (ప్ర) నన్వేపం భగవద్భాగవత విషయే నిరపరాధ కైజ్జర్య ప్రపు
త్తస్య “నిగ్రహీతేంద్రియగ్రామ” ఇత్యాది ప్రకారేణ యత్రకవచన వాసేషి
నదోష ఇతి స్థానవిశేష నిర్ణయో వ్యర్థ ఇత్యత్ర కవచనగ్రామేవాసే “ఏకాన్తీ
వ్య వదేష్టవ్యో నైవగ్రామ కులాదిభిః” ఇతి నిష్పద్యవ్యవదేశ నిష్ప్రతిపూర్వకం
“విష్ణునావ్యవదేష్టవ్య స్తస్య సర్వం సవవహి” ఇతి విహిత స్వప్రతిపూర్వగుణ
కాంచీపూర్ణ శ్రీకైల పూర్ణాగి వ్యవదేశ వద్భాగవత సమృద్ధపూర్వక వ్యవదేశ
సిద్ధ్యర్థం వస్తవ్యతయా ఋఘ్యుక్తారావరాది దేశానా మిదానీం తులుషుక్తు
పహతత్వా త్ర్యజ్యత్వజ్ఞానార్థంచ స్థాన విశేష నిర్ణయః కర్తవ్య ఏవేతి వాస
స్థానం సామాన్యేనాహ (ఇరున్దనాశి) త్యాశినా. (స్వా) ఇరున్దనాశి—
“కాలంకిశ్చిజ్జగతి విధినాకేన చిత్తానప్యమానాః” ఎన్నిట వర్థనూచనముభేన కృతే
కృత్యాధికార స్వనిష్ఠాభి జ్ఞానాధికారార్థం శొన్నపడి. “తస్య సర్వం సవవ
హి” ఎన్టుముడియాయుక్కిర” ఎన్నిట విడతిలేతాక కృతకృత్య స్వనిష్ఠాభిజ్ఞా
నాధికారార్థమ్ శొన్నపడి. ఇప్పడీతి=ఇప్పడి—భాగవతకైజ్జర్యపర్యవ్త భగవ
త్రైజ్జర్యత్తిలే, ఇదినాలే ఇతరాధికారచతుష్టయార్థమ్ శొల్లప్పట్టరు. (డి॥పతి
పూర్ణ భగవదనుభవత్తిల్ త్వరైయుమ్. యద్వా ఐహికకైజ్జర్య కణిత్తిల్
త్వరైయుమ్.) తానిరున్ద విహమ్ కైజ్జర్యవిరుద్ధమాకిల్ త్వరాయపశ్చద్దయాయుమ్
కైజ్జర్యత్తిలుత్కటరుచియాయుమ్ తద్యోగ్యస్థలవిశేషం కిడైయాపిట్టా లాత్మభా
రణ ముభమాననాన పధికారియెన్దపడి. ఏకాన్తీతిప్రప్రన్నక్ ప్రసిద్ధనాయు.

లో, ఆర్యావర్తాది పుణ్యదేశజ్ఞో యుగస్వభావత్రాతే ఇహోదు వ్యా కులజ్ఞభావపడియాతే చాతువర్ణ్యధర్మమ్ ప్రతిష్ఠితమానడత్తితే వ సిహ్వానైరదే ఇహోదైక్కు ఉపాదేయమ్. అవిద్యజ్ఞో తన్నిలుమ్ “కరున్దముకిల్ వణ్ణనై క్కడైక్కొణ్ణై వైతోఱుమ్ పత్తర్కళిరున్ద పూరిలిరుక్కుమానిడరత్తనజ్ఞో శెయ్తార్కోలొ” ఏన్నిఅపడియే

నాలుమ్ | గ్రామకులాదికళాతే న్యపదేశ యోగ్యనల్లా మైయాలుమ్ విఘ్ననాన్యప దేష్ట్యనాకైయాతేయుమ్ “అవిద్యః ప్రాకృతఃప్రోక్తో వైద్యోవైష్ణవ ఉచ్యతే | అవిద్యేన నకేవాపి వైద్యః కించి త్సమాచరే” దెష్ట ప్రాకృత సహవాసా యోగ్య నాకైయాలుమ్ ప్రాకృతజన భూయిష్ఠ గ్రామాదివాసం. కూడాదెష్ట కరున్తు, ఆత్త యాల్ వాసనల మిచ్చధికారిక్కు పూర్వోక్తఫల మస్తిక్కే మేమణ్ణో? ఎష్ట ప్ర శ్నతాత్పర్యమ్.

అ॥ సామాన్యత సర్వరుక్కుమ్ వాసస్థలమాక ఋషికళో శొన్న వార్యా వర్తాది దేశమిదైయో? ఎన్న పరిశేషప్రమాణత్తాతే యుత్తర మరళి + ర్ (ఆ ర్యే) తి. ప్రసిద్ధులమ్ యుగస్వభావత్రాతే అయోగ్యమాసాల్ గత్యస్తరాభావ త్రాతే అప్రసిద్ధమయిరున్దాలుమ్ ధర్మప్రతిష్ఠా యోగ్యదేశమే ఉపాదేయమెన్దపడి. (వి॥ ఇహోదైక్కు—ఏతత్సమయస్య, ఉపాదేయమ్—“యత్ర యజ్ఞశ్చ వేదా శ్చ తపస్సత్య” మిత్యుక్త స్థానమేవ గ్రామ్యమిత్యర్థః.)

అ॥ చాతుర్వర్ణ్య ధర్మానుగుణమయిరున్దాలుమ్ “తేవదాస్య సుఖైకసక్తి శాం భవనేష్వస్త్యపి కీటజన్మమే” ఎన్నిరుక్కిఱ వధికారిక్కు భాగవతరిల్లావవి డమ్ వాసయోగ్యమాకా? ఎన్నవ + ర్ (అవిద్యజ్ఞో తన్నిలు) మితి. (వి॥ త త్థానేష్వపి) కరున్దిదేతి=కరుమ్—కరుస్థాయ్ తిడమ్ - దృఢమాన, ముకిల్ - మేఘమ్, వణ్ణన్ - నిబిడమేఘ సదృశవర్ణనై, సంసారతాపహరనాన శ్రీకృష్ణనై యెన్దపడి. కడైక్కొణ్ణై - తజ్జళుక్కు రక్షకవాక శరణమ్ముక్కు, యద్వా కడై- నైచ్చమ్ స్వనైచ్చత్తై మున్నిట్టుక్కొణ్ణై, వైతోఱుమ్ పత్తర్కళో - ప్రణామాద్య ర్చనమ్ పణ్ణానిర్క్కిఱ భక్తర్కళో, ఇరున్దపూరిల్ - ఇనియానిర్క్కిఱ పూరితే, ఇరుక్కుమ్ మానిడర్—మసుష్యర్, ఎత్తవమ్ శెయ్దార్కోలొ—జన్మాన్తరత్తి

భాగవతోత్తరః పాదః శ్రీమ ముముక్షువుక్కు పరిగ్రాహ్యమ్ | “కలా
జగత్పతిం విష్ణుం సర్వప్రహరమీశ్వరమ్ | నాచయిష్యంతి
మైత్రేయ పాండవోపహతాజరాః” ఎన్ద్రచ్చేయదే “కలాఖలుభవి
ష్యంతి నారా మణ పరాయణాః | క్వచిత్క్వ న్నహ భాగాద్రా
ప్రమిదేషుచ భూరితః | తామ్రపశ్చనదీయత్ర కృతమాలా పయ
స్విసీ | కావేరీచమహాభాగా ప్రతీచీచమహానదీ | యేపిబంతిజలతా
సాం మనుజామనుజేశ్వర | స్రామోభక్తా భగవతి వాసుదేవేనమ
లాశయాః |” ఇత్యాదికళితే కలియుగత్తిల్ భాగవతకళే వసి
క్కుమ్ దేశవిశేషమ్ శొల్లుకైయాలే ఇంద్రయుగత్తిల్ ఇప్పిదేశజ్జళిత
భాగవత పరిగ్రహీతమాన స్థశబ్దలే పరిగ్రాహ్యజ్జళే. తిరునారాయణీ

లే ఎవరపవై పుష్కరై పుణినార్కలో వెన్దై. సామాన్యత శ్వాస్త్రవశ్యతా
ప్రయుక్తమాక చాతుర్వర్య ధర్మయోగ్య దేశమును పరమేశ్వరాత్రిత్య ప్రయుక్తమా
క భాగవతోత్తర దేశమును చిత్తుకైయాలు భయాకారసమున్న దేశమే విశిష్టత
మెఱుకరుదు.

అ॥ ఇంద్ర కలియుగత్తిలే “కలాజగత్పతిం విష్ణు” మిత్యాది పరాశరాది
ఋషివాక్యజ్జళలే భాగవతకై యిత్రయెఱ్ఱ తోత్తుక్కుయాలే భాగవతోత్తర దేశ
మే వాసస్థలమెను శొల్లకూడుమా? ఎన్నన + ర్ (కలాజగత్పతి) మిత్యాదినా.
(దీ॥ జనాః పాషణోపహతా స్సన్దః కలావిష్ణుం నార్పయిష్యన్తి. (వి॥ ఎన్ద్ర
చ్చేయదే—ఇతుక్తత్వేపి) కలాఖల్యితే=ద్రమిదేవ్య రిక్త దేశేషు క్వచిత్క్వచి
త్—విప్రకీర్తతయా మహాభాగవతా భవిష్యన్తి, ద్రామిదేషుతు భూరిత ఆవి
ర్భవిష్యన్తీతి. ఏవం సామాన్యత తత్త్వా శ్రీశకతోపాది నివ్యనూరీణా మవి
రాఫన మభిప్రేత్య విశిష్య ఋషిరాహ (తామ్రంరీ) తి=దీవ్యనూరీణాం మద్యే
శవతోపమునే శ్చేష్టత్వా త్తామ ర్శీతి తదావిరాభావస్థలస్య ప్రథమ కథనమ్
కృతమాలా (వైకాయ) శ్రీవిష్ణు త్తా విరాభావస్థల కథనమ్. పయస్విసీతి (శ్రీ
రసదీ) భక్తిసారాదే. కావేరీతి భక్తాంఘ్రిరేణు ప్రభృతీనామ్. (దీ॥ యత

యత్రి “ఏకపాదస్థితే ధమే యత్రక్వచనగామిని । కథంవస్త
వ్యమస్మాభి భగవం స్తవ్యదస్వ సః” ఎట్లు దేవకీకథమ్ విణ్ణప్యమ్
కేయ్య “గువోయప్రపూజ్యతే సాధువృత్తాశ్శమాన్వితాః । వ
స్తవ్యం తత్రయస్మాభి ర్యత్రధమో న హీయతే ॥ యత్రవేదాశ్చ
యజ్ఞాశ్చ తవస్సత్యం ధమస్తనా । హింసాచ ధమ సంయుక్తా
ప్రచరేయు స్సురోత్తమాః । సైవై దేవోహి వస్సేవోవ్యమావో ఽధర్మః
పదాప్యశేత్” ఎట్లు భగవానరుళిచ్చయేదాః. అవిష్కణ్డో త

దమహానది ప్రతీచీ ప్రత్యజ్ఞుభీ) కులశేఖరాదే రావిరాభవస్థు కథనమ్. ఇప్పు
దేవజ్ఞలిలితి=చాతుర్వర్ణ్య ధర్మం ప్రతిష్ఠితమాన ప్రదేశజ్ఞలితే యెద్దపడి.

అ॥ ఋషిప్రశంసిత ప్రదేశజ్ఞైవిట్టు కలికాలత్తిలే విశేషప్రమాణమన్తి కే-
చాతుర్వర్ణ్య ధర్మయోగ్య భాగవత సమృద్ధదేశమే వాసస్థలమెట్లు నిర్ణయిం-
ప్పోమా? ఎన్న ప్రమాణమరుళి + ర్ (తిరునారాయణీయత్రి) లితి=క్రిమహ
భారతే మోక్షధర్మ నారాయణీయ ఇతిఖ్యాతే ప్రకరణే ఎత్తపడి. ఏకపాదస్థి
తే - ఏకేన పాదేన స్థితే, ధర్మే, యత్రక్వచనగామిని—గర్హముద్వృత్తేనతి, కలి
యుగ ఇత్యర్థః. గురవఇతి=శోభనవృత్తాః—నిగృహీతేంద్రియా గురవ శ్శృ
ష్టాః పూర్వోక్తా నారాయణ పరాయణా భాగవతాః యత్ర దేశే పూజ్యస్తే,
తత్ర—భాగవత ప్రచరే, శవద్విర్వస్తవ్యమ్, యత్ర భాగవత సన్నిధానాద్ధర్మో
నహీయతే తత్రేతి పూర్వేదాన్వయః. యద్యాయత్ర ధర్మో నహీయతే య
త్రవేదాః యత్రతద్విహితాః పశ్చాదుహామజ్ఞాః, తపః—ఉపవాసాదికమ్, స
త్యం—యథార్థవచనమ్, ధమః—ఇన్ద్రియ నిగ్రహః, ధర్మసంయుక్తాః—ధర్మ
సంయుక్త పశ్వాదివిశనన శాధ్యక్షోతిష్ఠోమాది యజ్ఞాశ్చ ప్రచరేయు, హేను
రోత్తమాః? వః సదేశస్సేవ్యః, వః—యుష్మాక్, అధర్మః పదాపినస్పృశే
త్—కులోపసేదిత్యర్థః. అధర్మస్య పాపనిధానావకాశో ఽపి నాస్తీత్యర్థః,

అ॥ (ప్ర) నమాక్తాకారయక్తానా మశేకేషం స్థలానాం విద్యమానత్వా
“తృమసౌరభసుషుమాసు చ్యోతన్మకరన్దసిద్ధ ధారాసు । కలికాసు రసాలతరోః
కాంబాపరిహరణం మగుకరః కలికా” ముక్తురీత్యా స్థానవిశేష నిర్ణయోపపాద్య

న్నిల్ ఉకన్దరుళిన దివ్యదేశజుళితే తనక్క కైంకర్యత్తుక్కు సాకర్య ముళ్ళ విడత్తిలే నిరంతరవాస మృణ్ణ ఉచితమ్. ఇత్తై “యానచ్చ రీర పాతమత్త్రైవ శ్రీరంగే సుఖమాస్వ” ఎన్దు సత్వోత్తరజ్జఘాన భగవత్ షేత్రజుళుక్కు ప్రవశనాధకమాక వరుళిచ్చెయ్దార్. భగవత్ షేత్రజుళై వివేక్కు వానస్థాన మెన్దురుడత్తై “యత్రనారా యణోదేవః పరమాత్మాననాతనః । తత్పూణ్యం తత్పరంబ్రహ్మ త

దిత్యత్రాహ (అద్విడజుళితన్ని) లితి. ఉక్తగుణాన్వితేషు తేష్వపి. (స్వా)భా గవతోత్తరమాన ధర్మదేశజుళుక్కుళ్ళే ఐకాగ్ర్యం కిడైయావిట్టా లుకన్దరుళిన దివ్యదేశమ్ వాసయోగ్యమాహా? ఎన్దిట శక్తావారణార్థం కైంకర్యత్తుక్కుత, భాగవతోత్తరమాన దివ్యదేశవాసమే ఉచితమాకైయాల ఆర్థవార్తకు మచార్య ర్కుళు మత్తై ఆకాశితార్తక కైన్దు కరుత్తు.

అ॥ ఇప్పడి సామాన్యతః ఉకన్దరుళిన దివ్యదేశమ్ వాసత్తుక్కుచిరమాల్ గద్యత్తిలే “యావచ్చరీరపాత మత్త్రైవ శ్రీరంగే సుఖమాస్వ” ఎన్దు విశేషిత్తు సా వధారణమాక వాసస్థల కథనమ్ విరోధియాదో? ఎన్నవ + ర్ (ఇత్తై) ఇతి=కేర శాదిదివ్యదేశమ్ సత్వోత్తర మన్ద్రామైయాలే తద్వ్యవస్థేదార్థమాక సత్వోత్తర కథనమ్. (దీ॥ ప్రదర్శనార్థమాక—ఉపలక్షణమాక) విశేషోక్తియుమ్ సర్వదివ్య దేశోపలక్షణ మాకైయాలే విరోధమిల్లెయెన్దుకరుత్తు.

అ॥ జ్ఞానశూన్యనాయురుక్కు మవనుక్కన్తో షేత్రవాసనియమమ్? విశే కియాయ్ జ్ఞాతావాన ప్రవన్నసుక్కు ఐకాగ్ర్యసుగుణదేశ మొట్టియ దివ్యదేశ నియము ముణ్ణో? ఎన్నవదుక్కు ప్రమాణమ + ర్ (భగవత్తేత్రజుళి) ఇతి. త త్పరం బ్రహ్మ—తత్పరత్వః పరిబృథమిత్యర్థః. ఏకకారస్య తత్రేత్యత్రాన్వయః, తత్తైవ వసన్తీత్యర్థః. సర్వభాతుమాక—సర్వభాతవో గైరికాః (దీ॥ మనశ్శిలా దయో యత్రసః) మోక్షీభిః—ముముక్షుభిరిత్యర్థః. ‘సర్వేచైవ తపోధనాః’ ఎన్దుమ్ ‘మోక్షీభిః’ ఎన్దుమ్ శొల్లుకైయాలే భగవదధిష్ఠితేత్రమే జ్ఞాతావుక్కుమ్ వాస స్థల మెన్దుకరుత్తు.

అ॥ ఆనాల్ శ్రీరామాయణత్తిలే ఋషికకుడైయ సాన్నిధ్యాదికత్తై మున్ని

తీర్థకం తత్తపోవమ్ । తత్రదేవషణ్మయస్సిద్ధా స్సర్వేచైవ తపో
ధరాః” ఎఱ్ఱ అరణ్యపర్వత్తిర్ తీర్థకయాత్రైయిలుమ్ “గోమంతః
పర్వతోరాజ స్సమహ స్సర్వ ధాతుమాక్ । వనతే భగవాన్
యత్ర శ్రీమాన్మమలచోచనః ॥ మోక్షీభిస్సంస్తుతో నిత్యం ప్రభు
ర్నారాయణోహరిః” ఎఱ్ఱ ప్రదేశాంతరత్తిలుమ్ మహాషికతానరుభి
చ్చైయదాక్. శ్రీవాల్మీకి భగవానాలుమ్ “సుభగశ్చిత్ర కూటాసాగి
రిరాజో పమోగిరిః । యస్మిన్వనతి కాకుత్స్థః కుబేర ఇవసందనే”
ఎన్ఱివిషత్తిర్ భగవదధిష్ఠిత తేత్రత్తినుడైయ అభిగంతవ్యతై సు
భగశబ్దత్తాలే సూచిక్కప్పట్టను. శ్రీసాత్వతాదికళిలుమ్ స్వయంవ్య
త్త సైద్ధ వైష్ణవజళైన్ఱి తేత్రవిశేషజళైయుమ్ అవత్తిన్ఱైకళిల్
వత్తచ్చురక్కజళైయుమ్ పిఱియచ్చొల్లి “దుష్టేంద్రియపశాచ్చితం

ట్టుక్కొండు చిత్రకూటాది ప్రదేశభిల్ చక్రవర్తి క్షీరుమకణ్ పసిత్తారెస్స శొత్తి
భగవద్వాసత్తాలే తేత్రత్తు క్కటిశయమ్ శొల్లామలిరుక్కిఱుదు విరోధియాదో?
ఎన్నవ + ర్. (శ్రీ)వాల్మీకిభగవానాలు) మితి. యస్మిన్మాకుత్స్థో వనత్యసాగిరి
రాజోపమోగిరిస్సగః’ ఎత్తనవ్యుక్తైయాపే సుభగశబ్దత్తుక్కు భగవద్వాసత్తాలే
వస్తవతిశయత్తిల్ తాత్పర్యమెవ్వపడి.

అ॥ (ఓ) భగవచ్చాస్త్రజగిలమ్ భగవత్తేత్రవాసత్తిక్ ఫలవిశేషమ్ కాట్టు
కిఱి వ్యాజత్తాలే అదిక్ వస్తవ్యతై కాట్టప్పట్ట డెన్ఱిఱార్. (శ్రీ)సాత్వతాదికళిలు)
మిత్యాది. యత్రభగవతాస్వయమేవా విరూఢిత మదుస్వయం వ్యక్తమ్—శ్రీర
క్ష్ణాది. సిద్ధః ప్రతిష్ఠాపితం సైద్ధమ్, వైష్ణవై ర్మహాపూజిభిః ప్రతిష్ఠాపితం వైష్ణవమ్.
(వి॥ ఇవత్తి లెల్లకళిలే—వతాసు మర్యాదాసు, వత్తచ్చురక్కజళైయుమ్—ఉ
త్కర్షాపకర్షా, పిఱయ—పుధక్, (సం) శ్రోశశ్రోశయుగ శ్రోశశ్రయాదిషు
పూర్వపూర్వదేశవాస ఫలాధిక్యం విభజ్యోక్త్యేత(న్) దుష్టేంద్రియేతి=న్స
జామ్—పామరుడైయ, మనస్సు, దుష్టేంద్రియ పాపశ్యత్తాలే మరణాత్పూ
ర్వం సర్వకాలముమ్, కల్మషై—దేహయాత్రార్థకృత పాపజ్ఞకాలే మలినమానా

నృణాంయత్ (కిచ్చిమై) కల్మషైవృతమ్ । తదంతకాలే సంతృప్తిం
యాతినారాయణాలయే” ఎష్టవో తేత్రజగితైలైక్కుళ్ళే వసిత్తవసు
క్కు దేహన్యాసకాలత్తిలేవసుమ్ విశేషముమ్శొల్లప్పట్టదు. అకై
యాల్ “యత్కించదసిగుర్వాణో విష్ణోరాయతనే వసేత్ । కించి
దసిగుర్వాణో విష్ణోరాయతనేవసేత్” ఎన్నికపడియే ప్రవృత్తినివృత్తి
కళాలే వల్లకైంకర్యతై పుణ్యోక్తిం భగవద్భాగవతాభిమాన విష
యమాన సత్వోత్తర తేత్రత్తిలే వసిక్కై ఉచితమ్. “నిగృహీతేం
లుమ్ భగవత్తేత్రత్తిల్ మరణమాత్రత్తల్ తత్కాలత్తిల్ సమృద్ధిర్మలత్వతై
యదైయుమ్ ; అవర్కళు క్కప్పొదు భగవాన్ స్వసాక్షాత్కారతై కొడుక్కు
మెష్టపడి. (సావ) ఎల్లెక్కుళ్ళే - తేత్రమధ్యత్తిలే మరణమానాల్, కైముత్యన్యా
య సిద్ధమెష్టపడి. (దీ॥) విశేషముమ్ - శ్రేయావిశేషముమ్.

అ॥ ఇప్పడియానాల్ భగవద్విట్టుప్పొలే భతవద్దోహవ్యసచారజ్జరేప్పడి
కొట్టు తేత్రత్తిలే వసిత్తవసుక్కు మివ్వతిశయ ముట్టాక ప్రసక్తియాదో? ఎన్నవ +
ర్ (అకైయా) తితి. (సం) యత్కిచ్చదపి - స్వరూపాచితం (సావ॥ దీ॥ వి
హితకాయక వాచిక మానసిక కైజ్జుళ్ళేషు శక్యం యత్కిచ్చక్కుర్వాణో భగ
వత్తేత్రవసేత్) విష్ణోరాయతనేచే త్వలపమపి శతగుణతయావివర్ధతే. కించి
దపి - కించిత్కారమ్, నకుర్వాణోఽపి విష్ణోరాయతనే వసేత్, తస్యాపిక్రమేణ
కించిత్కారాదిషు రుచిరుత్పద్యత ఇతిభావః. యద్వా అకృత్యం కిచ్చదపి కు
ర్వాణో విష్ణోరాయతనేవసేత్ - తస్యాపి తత్ర శతగుణత్వాదిభావః. ఆ
కృత్యంనకెచ్చదపి. (సావ॥ ప్రవృత్తికళాలే - విహితకైజ్జుర్కర్తాలే, నివృత్తిక
ళాలే - నిషిద్ధనివృత్తియాలే యాదలెష్టపడి.

అ॥ (దీ) ఇని “నిగృహీతేంద్రియ గ్రామో యత్రయత్ర వసేన్నరః”
ఎష్టదు ఆపద్విషయ మెగ్గిజార్ (నిగృహీతే) తి. గత్యన్తరమ్ - భగవత్తేత్రవా
సజ్జిడైయాదుపొడకై. (సావ) ప్రశస్తేతి=భాగవతాధిష్ఠితదేశ ప్రసంసార్థ
మాకైయాలేయుమ్ గత్యన్తరమిల్లాదపొదు హీనదేశ త్తిలుమ్ వసిక్కలూమెష్ట తోర్పు
నిక్కైయాలుమ్ విరోధమిల్లె ఎష్ట కరుత్తు.

ద్రియగ్రామో యత్రయత్ర వసేన్నరః । తత్రతత్ర కురుక్షేత్రం
నై మిశం పుష్కరంతథా' ఎఱ్ఱ శొల్లుకిఱ విదు గత్య-తర మిల్లాదపో
దు ఏదేనుమెరుదేశ్తిలే వసిత్తాలుమ్ ఇవక వాసత్తాలే అద్దేశ
ముమ్ ప్రవశ స్తమామైక్కాక. ఇదుక్కు శాంశిలీ వృత్తాంతముదా
హరణమాక క్కణ్ణుకోళవమ. అక్రైయాల్ “జ్ఞానసమకాలముక్త్యా
క్రైవల్యం యాతిగతశోకః; తిథేశ్వపచగృహేవానప్త స్మృతిరపివరి
త్యజకదేహమ్” ఎఱ్ఱ శరీర పాతత్తుక్కు ఒరుదేశ విశేష నియమమి
లై యెచ్చదువుమ్ ఎప్పడిక్కుమ్ ఫలత్తిల్ ఇల్లివెల్లై యెన్నైక్కాక.

అ॥ గత్యస్తరమిల్లాదపోదు భాగవతసుక్కు హీనదేశ్తిల్ వాసమ్ కూడు
మో? కూడినాలుమ్ తద్వాసత్తాలే హీనదేశ్తిత్తుక్కు ప్రాశస్త్యంతాక్ కూడు
మో? ఇతిహాసపురాణాల్లిలే ఇరుక్కుదాహరణ మిల్లామైయాల్ ఇన్ద్రమాణమ్
నిర్విషయమన్తో? ఎన్న + ర్ (ఇదుక్కి) లి. శాణ్ణిలీ ఎన్నిట మహాభాగవత్తై
సముద్రద్వీపత్తిలే ఎసిక్రైయైక్కణ్ణు పెరియ తిరుండి ఇన్ద హీనదేశ్తిలే ఎసిక్కు
వేణుమో? ఎఱ్ఱ మనస్సిలే ఎణ్ణుక్రైయాల్ అవరుక్కు పక్షదాహరూహానర్థమ్
కాణ్ణెయాలిదు ఉదాహరణ మకక్కుత్తైయిలై ఎన్దపడి.

అ॥ (ద్రి) ప్రసన్నసుక్కు మరణకాలత్తిల్ దేశవిశేష నియమ మిలై ఎక
గైయాల్ వాసత్తుక్కుమ్ దేశవిశేష నియమమిల్లై ఎఱ్ఱ తోత్తుకిఱెన్నవ + ర్
(అక్రైయా) లిత్యాదినా. జ్ఞానసమకాలమితియదారుణ, జ్ఞానసమకాలమ్ -
యదా జ్ఞానోదయ స్తదేమం మన్తముక్త్యా - శరణరణం కృత్యేత్యర్థః, అనన్ద
రమ్, తీర్థ - పరిసృష్టమాన భగవత్తేత్రత్తిలే యదల్ అతిదుష్టమాన శ్వపాకసుడై
య గృహత్తిలేయాదల్ దేహత్తై విడుకితానసోపదు, నప్తస్మృతిః - నప్తజ్ఞానోఽ
పి, మరణాత్పరం గతశోకస్యక, కైవల్యమ్—మోక్షత్తై, అదైయమెక్ గై. (వి॥
ఎప్పడిక్కుమ్—సర్వధా, ఇల్లివెల్లై—సంశయోనాస్తీ, ఎక్ గైక్కాక—ఎత
దర్థమ్, నతు సతీసమ్మవే దివ్యదేశాపరిగ్రహార్థమితిభావః.)

అ॥ (ప్ర) ఏవం భాగవతపరిగృహీత భగవత్తేత్రేషు వస్తవ్యత్వ ముక్త్య

ఆరాదవపశముతమ్ పొదిన్దకోయి లమ్బయత్తో నయోత్తిమన్న
 క్కళ్ళిత్తకోయిల్, తోరాత తనివీరక తొయ్దకోయి త్తొయ్దకోయి
 నవీడణమ్ త్తొయ్దకోయిల్, శేరాదపయ నెల్లామ్ శేరక్కమ్

జానికానితి విశేషజ్ఞానాయాం తేషాం సర్వేషా ముక్తా గ్రన్థవిస్తరసాన్నిధితి తే
 షు ప్రధానస్థానాని వైదర్భయక్ తేషుపి ప్రధానతయా పూర్వాచార్యః “ఆ
 రామమ్ శూన్యపరజ్ఞమ్” ఇత్యాదిషాక్తం శ్రీరఙ్గం ప్రథమ మావా (ఆరాద) వి
 త్యాదివా. (వి) ఆరాద—అననరతానుభవేప్యలంబుధిమచదత్; అరు. ముదమ్.
 కృపారూపామృతమ్, పొదిన్ద—ప్రవాహయత్, కోయిల్, కోక్—స్వామి,
 ఇల్—స్థానమ్, దేవస్థానమ్. (ప్ర॥ నిరవధిక కృపారూపామృతస్య ప్రవా
 హస్థానసూత భగవత ఆవాససూత మిత్యర్థః) అమ్మయత్తోక్—అమ్మజాననే
 న, అయోత్తి—అయోధ్యాయామ్, మన్నయ్—రాజ్యమ్, అలిల్—దత్తిమ్,
 కోయిల్—స్థానమ్. తోరాద—పరాజయరహితేన లివివీక్—అద్వితీయవి
 శేణ రామే, తొయ్ద—ఆరాధితమ్, కోయిల్—స్థానమ్, తులైయాన విడ
 ణొక్కు—సహజహితస్య విభీతణస్య, తులైయామ్—సాంసారిక భయ ని
 పృత్త్యర్థం సహాయభూతమ్, కోయిల్—స్థానమ్. శేరాద—దుర్గభమ్, ప
 యక్—కైశ్చర్యమ్, ఎల్లామ్—కృతస్మిమ్, శేరక్కమ్ కోయిల్—ప్రాపయ
 ధామ (ప్ర॥ దుర్గభానామపి ఫలానాం ప్రాపకస్య స్వామినో వాసస్థానమ్)
 శెయ్—సమృద్ధానామ్, ముత్తియన్—వేదానామ్, ముదలెయ్త్తు—ప్రథమాక్షర
 స్య ప్రణవస్య, శేర్న్దకోయిల్—తుల్యంధామ, ప్రణవవచ్చుత్తప్పికాశక మిత్యర్థ
 ధ్యః. (దీ॥ ప్రణవమ్ సర్వశేషియాన శ్రియః పరియోక్త్యాట్టుమాప్సితే తానమ్
 సర్వరక్షకానాన సర్వశేషియోక్త్యాత్తుకై.) తీరాద—అనివర్తనీయమ్ వినై—పామ్,
 అనైతుమ్—సర్వమ్, తీర్క్కుమ్—నివర్తకమ్, (నివర్తయత్) కింతదేవం విధం స్థా
 నమ్యాత్రాహ (క్షిరపరజ్ఞమేనే)తి. తిరువరజ్ఞమెన—శ్రీరఙ్గమితి, తిళయమ్—
 ప్రమాణేషు ప్రకాశమానమ్, కోయిల్—స్థానమ్, తానే—ఇవమేన, పూర్వోక్త
 సర్వవిశేష విజ్ఞమిత్యర్థః. ఆరరాతిశయా త్పునః పునః కోయిలిత్తుక్తి. (సాన్ద
 కోయిల్ తానే—శ్రీరఙ్గవిమాననానే.)

కోయిల్, శైలుమస్తైయిక్ ముగలైయైత్తు చ్చేర్వోయిల్, తీరాద
విన్నైయైత్తుచి తీర్క్కుమ్మోయిల్, తిరువరణ్ణమెనత్తికయై
టానే ||

|| ౪౨ ||

కణ్ణవడియిణ్ణై యెమక్కుక్కాట్టుమ్ వెర్పు, క్కుడువిన్నైయరి
రువిన్నైయిమ్ కడియిమ్ నెప్ప, త్తిణ్ణమిదు వీడెన్నత్తికయైమ్ వెర్పు,
తైళిన్ద పెమ్మత్తిరణ్ణళ్ శె (ర) రిన్దవెర్పు, పుణ్ణియైక్ పుకులిడె
న్నపుకయైమ్ వెర్పు, పొన్నులరొక్కమెల్లామ్ పుణర్క్కుమ్ నెర్పు, వి

అ॥ శ్రీరజనాయకస్య రామాత్మకత్వం శ్రీవేంకటనాథస్య కృష్ణాత్మకత్వం
శ్రీమద్వరరాజస్యోభయాత్మకత్వ మిత్యభిప్రేత్య సమ్ప్రదాయపతా చ్చీరక్లాన
స్తరం శ్రీమద్వేంకటాచలం ప్రశంసతి (కణ్ణనడీ) తి=కణ్ణక్—కృష్ణస్య, అతి
యిణ్ణై—చరణవస్త్రస్య, ఎమక్కు—అతీనీచానామస్మాకమ్, కాట్టుమ్—ప్రవ
ర్యయిక్, వెర్ పు—తైలః. (దీ॥ ప్రత్యక్షమాకక్కాట్టుమ్ మలై) కడువిన్నై
ర్—అధికపాపపతామ్, ఇణ్ణై—అధికమ్, విన్నై—పాపమపి, (దీ॥ స్వా॥ ప్ర॥
సం॥ ఇరువిన్నైయు మితిపాతః—తూరగమ్మర్మవాన్తగుడైయ పుణ్యపాపాభయ
కర్మతైయుమ్, సంహరిక్కుమ్ మలై) కడియిమ్—వినాశయన్, వెర్పు—పరవ
తః, తిణ్ణమ్—భృగమ్, ఇదు—ఇదమ్, వీడెన్న—పరమపదమితి, తికయైమ్—
ప్రకాశమానః, వెర్పు—తైలః, తైళిన్ద—నిర్మలైః, పెన్నీర్తణ్ణళ్—మహాతీర్థైః,
(ప్ర॥ సర్వపాపనివర్తక అతినిర్మల తిరుక్కోనేర్ పాపవిశాకాకాశగక్లాప్రభృతి
భిః) శెరిన్ద - నీరంధ్రః, పుణ్ణియైత్తిక్ - పుణ్యస్య, పుకల్ - ఫలభూతః, ఇడెన్న-
అయమేవేతి, పుళయైమ్—స్తూయమానః, (దీ॥ పుణ్యభగ్గుక్కెల్లామ్ వాసస్థలమిదు
వెన్న పుకయైమ్మలై) (స్వా॥ పుణ్యభగ్గుక్కెల్లామ్, పుళి—ఉపాయమ్, వాఱ
థలమెన్దవడి. (ప్ర॥ పుణ్యశబ్దవాచ్యస్య భగవతో “మాయావిపరమానందం + సమా
మోదత” ఇత్యాదిషు పరమప్రీత్యయో ప్రశస్యమాన తైలః) పొన్నులరొక్క—
స్పృహణీయలొకే పరమపదే, పొకమెల్లామ్—భాగం సర్వమ్, పుణర్క్కుమ్—ఉ
త్పదయిక్, (ప్ర॥ “పురంహిరణ్మయంబ్రహ్మ ప్రవివేకపరాజితా” మిత్యాద్యుక్తరీ
త్యా పరమపద ప్రాప్తిపూర్వక కృత్స్నభోగా నత్రైవమూదయిక్ తైలః) విణ్ణ

జ్ఞానరుమృత్యునరుమ్ విరుమ్ముమ్ వెప్పు, వెళ్ళవ వెచ్చెన విశ్ణుమ్ వేదవె
చ్చే ॥ ౧౪౩ ॥

ఉత్తమమర్ తల మమైత్తతోఁగైత్తిల్లను పుయిర్ శక్తకై
యాల్, అత్తిరవరక్కన్ ముడిపత్తు మొరుగొత్తెర పులిర్ త్త (నరు
ళోన్) తిఱిగోన్, మత్తు పమికత్తయిర్ మొయ్ త్త వెణై వమ్ త్త
తుణుమ స్తనిడమామ్, అత్తికిరిపత్తిర్ వినై తొత్తిరనరుక్కు మణియ
వమమ్—పరమపదస్యై, మణురుమ్—లీలావిహితస్యై, విరుమ్ముమ్—అత్యంత
రేణ సేవితః, వేళ్ళడవెచ్చెన—వేళ్ళటచల ఇతి, విశ్ణుమ్—ప్రకారమానః, వేద
వెచ్చే—వేదపత్వతవ. “గిరింగచ్చతకాణేవికటే” ఇతి ఋగ్వేదోక్తిరీత్యా వేద
ప్రతిపాదితః పరవ్రత ఇత్యర్థః. ॥౧౪౩॥

అ॥ హస్తీగిరి నాథస్య భయాత్మకత్వ మభిప్రేత్యానస్తరగ హస్తీరిం ప్ర
శంసతి (ఉత్తమమర్ తల) మితి. అమర్—యుద్ధస్య, తలమ్—స్థలమ్, ఉత్త
మమ్—“రామరావణయోధ్యుద్ధం రామరావణయోధివే” త్యుక్త యుద్ధయోగ్యత
యా శ్రేష్ఠమ్, అమైత్తమ్—సమాద్య. ఓర్—అద్వితీయేన, ఎత్తిల్—తేజోవీ
న, అత్తను—“శుద్ధదం వైష్ణవం రామ ధనుఃపరసుభాస్వర” మితి ప్రసిద్ధగణపా,
ఉయర్ త్త—ఉత్తిప్తేన, (దీ॥ సద్ధానమ్ పణ్ణుట్ట) కైయాల్—బాణేన, అత్తిర
వరక్కన్—“ద్విధాభజ్యేయ మప్యేకం ననమేయం కథంచన” ఇతి సిరప్రతిభ
స్య రావణస్య, ముడిపత్తుమ్—శిరోదళకమ్, ఒరుగొత్తెన - ఏకోగుచ్ఛ ఇతి య
థోచ్చేతతథా, ఉదిర్ త్త - యుగోన్ - ఛిత్వావిక్షిపతోదయాళోః, (దీ॥ స్వా॥
ఉదిర్ త్తతిఱిగోన్ - ఉదిర్ త్తవిఱుమ్మడియాన సామగ్ధ్యతైయుడైయ రామనాయ) -
పునః కథం సూతస్య ? నుత్తురు - మన్దాపం బలాన్నిక్షిప్య యథా నిర్మథనం క్రి
యతే తథా, మికుత్త - కారిన్యాధికే, యద్యా; మత్తురు మికుత్త - మన్దన సాధన
స్య దృఢస్పర్శేన ప్రశిఖిల సంయోగవత్తయా బహుభవతి. (దీ॥ కృష్ణానతార్ త్త
ల్ మత్తారుత్తి కడైయయోగ్యమాయ్ అతిప్రచురమాన తయిరిల్) తయిర్ - ధ
ధిని, మొయ్ త్తవెణై - అపృత్యవర్తమానం నవనీతమ్, వెయ్ త్తను - దళో వివి
చోద్ధ్యస్య శక్యేనిక్షిప్తమ్, ఉణు - భక్షయతః, అత్తన్ - సిరుః, సర్వాభివృద్ధి

త్తికిరియే ||

* * *

౪౪||

తేనార్ కమల త్తిరుమకల్ నాతగ్ తిక్ క్కన్దుత్తయమ్,

వానాడుకన్దవర్ వైయ త్తిరుప్పిడమ్ వన్దరుమ,

త్తానారిమయముజ్జుజ్జైయుజ్జావిరియుజ్జుడలుమ్,

నానానకరముమ్ నాకముజ్జుడియనన్నిలమ్ ||

౨౬||

భూషితస్య శ్రీమతః కృష్ణస్య, ఇదమామ్=స్థానం భవత్, అత్తికిరి = హస్తీగిరి,
పత్తర్-భక్తానామ్, వినై=పాపాని, తొత్త=ఏకదేశపరిశేషాపి యథానస్యాత్తథా,
అరుక్కుమ్=వివాళయమ్, అణి-భగవతో భూమేర్వాఽలక్ష్మీరభూతమ్, అత్తి
కిరియే=తచ్చక్రమేవ, చక్రసదృశ ఇత్యర్థః. యద్వా; అత్తికిరి=హస్తీగిరి, తికిరి-
పాప నివర్తకే చక్రే, అణి=భగవ ద్భుజాలక్ష్మీరే సత్యపి, అరుక్కుమ్=అన్య నిర-
పేక్షం పాపాని చినత్తి. ఉక్తేష్వన్యతమేదేశే వన్దవ్య మితి భావః. (స్వా)
పాపరూప శత్రు నిరసన మన్యతో వన్దపడియాలే కేవలం భుజాలక్ష్మీర మెన్దపడి ||

అ|| (సా.నం) భగవతి న్యస్తే భరాః ప్రపన్నాయత్ర నివసేయస్త దేవ సర్వాతి
శాయి వాసస్థల మిత్యధికారార్థం గాధయాపి నభ్యుక్తాతి (తేనా) రితి. (వి) లేక-
మధునా, ఆర్=పూర్ణే, కమల=పద్మే స్థితాయాః, తిరుమకల్=లక్ష్మ్యః, నాతగ్-
నాథః, తిక్ క్కన్దు=ఉజ్వలతయా, ఉత్తైయుమ్=యథా వర్తేత తథా స్థితమ్
వానాడు=పరమపదమ్, ఉకన్దవర్=కాంక్ష తామ్, వైయత్తు=భూమా, ఇరుప్పిడమ్,
వాసస్థానమ్, (దీ) మధుస్యన్దియాన తామరై పూపవీలిరుక్కుమ్ పిరాట్టిక్కు-
న్దుభానాన శ్రీయశతి విశిష్టిక్కున్దు నిత్యవాసమృణ్ణమ్ పరమపదత్తై విరుమ్మి
భగవానైయాశ్రయత్త ప్రపన్న రిబ్బామిరులిరుక్కు మిడమే) వత్తరుమక్కానార్
వత్=దృఢత్వై, ధర్మాచరణ యోగ్యైరితి యావత్. తరుమ క్కాన్-ధర్మ
రజ్యైః, ఆర్=పూర్ణే, ఇముముమ్=హిమవాన్, (స్వా|| హిమవత్సర్వతో
పరిశీతమాన దివ్య దేశమ్) క్కన్దుయుమ్= (స్వా|| దృఢవాదేవ సాధవః) ఎన్ది
అపడియే పాపనతమ్ గత్తాతీర మెన్దపడి. కావిరియుమ్=కావేరీ చ, కడ్లుమ్.
(ప్ర|| నేతుశ్చ) నానా నకరముమ్ ప్ర|| శ్రీముష్ణం వేజ్జుటాద్రిం చ సా-
గ్రామం చ నైమిశమ్ | తోతాద్రిం పుష్కరం వైవ నరనారాయణా శమమ్

సాకాశీతి నచాకాశీతి భవిసా యోగ్యేతి నాధ్యాస్యతే
సావస్త్వీతి నకల్మషాదవతిసా కాశ్చీతి నోదజ్జతి ।

ధత్తేసామధుశేతి నోత్తమధురం (రాం) మోన్యాపినాన్యాపురీ
యావైకుంఠకథా సుధా రసభుజాంగోచేననోచేతనే ॥౪౩॥

ఇతి కవితార్కికసింహస్య సర్వతన్త్రస్వతన్త్రస్య
శ్రీమద్వేంకటాచార్యవేదాంతాచార్యస్యకృతిషు
శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

స్థానవిశేషాధికార ఏకోనవింశః.

శ్రీమతేనిగనూన మహాదేశికాయనమః

అయోధ్యా మధురామయా కాశీ కాశ్చీ హ్యవన్తికా । పురీద్వారపతీచైవ
సప్తైతా మోక్షదాయికా ” ఇత్యాద్యుక్త వానా వగరాణిచ) నాకముష్ .
పరమపదంచ, కొడియ - మిళిత్వా, నన్నిలమే - సమీచీనపద మేన, భూమా
భాగవతానాం నివాసస్థలమేవ సర్వేషాం పుణ్యతీర్థ త్రైత్ర సమాహార కల్ప మిత్యర్థః.

అ॥ (సా-సం) పుణ్యక్షేత్రతయా ప్రసిద్ధానాం కాశ్యాదీనామపి “యత్ర యత్ర
హి నీతి స్వాస్య ద్వైవనీ వీత కల్మషా । తత్ర తత్ర వనీ న్నిత్యం నాన్యత్రేతి మతి
ర్మమే ” త్యాది ప్రమాణైః పరమ భాగవతాభిమాన విషయత్వ ఏవ ప్రపన్నై
రుపాదేయ తామాహ (సాకాశీ) తి. (నీ) యాపురీ వైకుంఠకథా సుధారస
భుజామ్ = భగవత్కథామృత రసాస్వాదశీలరాస త్రిభాగవతరుదైయ, చేతనే =
తిరువుళ్లత్తుక్కు, నోరోచతే=ఉకప్పక్కు విషయమాకాదు, భాగవతా భిమతై
యాకా దెస్తుపడి. సా-అదు, కేవల కాశీతి నామ మాత్రత్రాల్, న చాకాశీ-విశక్తాదు.
(స్వా) సా పురీ కాశీతి నాన మాత్రేణ వా కాశీత్వయాపాసాధారణ ధర్మమాత్రేణ
వా న చాకాశీతి ఆధిక్య మ్మైరమాట్టా దెస్తు కరుత్తు. సా - తిరువయోద్వైయమ్.
(స్వా) అయోధ్యేతి నామ మాత్రేణ వా అయోధ్యాత్వాకారేణవా, నాధ్యాస్యతే -
న వా అయోగ్యేత్యర్థః. (సం॥) నాధ్యాస్యతే ఇత్యస్య నాధివాస్యతే ఇత్యర్థోవా
నాధ్యవస్యత ఇత్యర్థోవా ఆద్యో పరమైకాన్నిభి రితి శేషః. ద్వితీయే పరమైకాన్నిభి

రావాసస్థానస్యేవేతిశేషః - (ద్వి) ఎల్లాస్థానజ్ఞకుమ్ శ్రీభాగవతరుదైయ పరిగ్రహత్వాశే
అవ్యో ఆధిక్యజ్ఞై అదైస్తవ.

ఇతి శ్రీమద్రహస్యత్రయసార వ్యాఖ్యాన పంచకసర్గిహే
స్థానవిశేషాధికార ఏకోనవింశః

శ్రీరహస్యత్రయ సారార్థ రత్నావలీ

(౧) ఇత్థం నాశ్లేషవాచో విషయ ఇతి యదిత్వస్య కీపూర్వ
మాగః కైజుర్యం విశ్వమూర్తే రనఘ మిహ నభః పద్మసోదర్య
మేవ । కాశ్యాది ప్లేవవాసం మునయ ఉపదిశంత్యత్ర హి మ్లేచ్ఛ
సజ్ఞా ద్బుద్ధి రైవవామలాస్యా త్కలిబలత ఇతి ప్రక్షిపత్యత్ర
శజ్ఞామ్ ॥

౯౩ ॥

(౨) పూర్వం ధర్మోత్తరత్వా త్వర ముపదిశతాం తత్ర
వాసంఘనీనాం సాధోర్ధర్మా నపేతే వసతి రభిమతా యత్ర
కుత్రాపి దేశే । ఉక్తం శ్రీసాత్వ తాదావపి భగవదభివ్యక్తిసుక్షేత్ర
వాసే శుద్ధిం యా త్యంతకాలే హృదయమఘమయం పామరాణాం
నరాణామ్ ॥

౯౪ ॥

(౩) పారాశర్యోప్యపారామృత వచన నిధి ర్భూత భావ్యర్థవేదీ
ప్రాహస్మా విర్భవిష్యంత్యతి ముని విబుధా స్తామ్రపర్ణ్యాదితీరే ।
తస్మా త్కాలే త్ర ధర్మస్థల సులభతయాస్వామితద్దాసజుప్తే స్వాహే
దేశే ప్రశస్తానివసతిరగతౌ యత్ర కుత్రాపివాస్యాత్ ॥

౯౫ ॥

ఇతి శ్రీరహస్యత్రయ సారార్థ రత్నావల్యాం

స్థానవిశేషాధికార ఏకోనవింశః

శ్రీమతేనిగమాస్త మహాదేశికాయనమః

శ్రీయోగము

శ్రీమతేనిగమాన్తమహాదేశికానుసమః

మనసికరణగ్రామం ప్రాణే మనఃపురుషేచతం

ఝటితి ఘటయన్ భూతేష్వనంపరేచ తమాత్మని ।

స్వవిదవిదుషో రిత్తం సాధాతతే సరణేర్ముఖే (ఖైః)

నయతి పరతో నాడిభేదే ర్యథోచిత విశాఖ్యః ॥ ౪౪ ॥

(ద్వి) అథవింశతే అధికారే అస్య స్వోచిత స్థానవాసినః । దేహావసానే నిర్వాణ ప్రక్రియా సమ్ప్రదర్శయతే ॥ (వి) ఏవం ప్రపన్నస్వోత్తరకృత్యం విగపరాధకైజ్జురూపం కాస్త్రనియతం భాగవతకైజ్జుర్యపూర్వకం తదుచితస్థానభోజేషుచ ప్రదర్శయతి ఇదానీం దేహా నిర్వాణప్రకారం విశద మవపాదయన్యోప్రథమం స్తోత్రేన సజ్జిహ్వాతి (మనసికరణగ్రామ) మితి. (స్వా) ఈశ్వరః, మనసికరణగ్రామమే అస్య సోమ్యపురుషస్య ప్రయతో వాఙ్మనసి సమ్ప్రద్యత ” ఇత్యధిగత్యుక్తప్రకారే వాఙ్మనీయోభక్తిత మిన్ద్రియవర్గమ్, యథాస్మకార్యాత్మమం తథా, మనసి ఝటితిఘటయన్ సయోజయన్, (వి) అత్ర సమ్ప్రతి స్వంక్షేపమాత్రం నతుతచ్ఛావ మాత్రమితి అనేన “ వాఙ్మనసి దర్శనాన్యథా చ ॥ అతఏవ సర్వాణ్యను ” ఇత్యధిగత్యయార్థ ఉక్తః. తత్సంయుక్తం మనః తథా ఇన్ద్రియచత్వైశ్చ సంయోజయన్, “ తమత్క్రమన్తం ప్రాణో అమాత్క్రమతి ” త్యుక్తప్రకారేణ తత్సంయుక్తం ప్రాణమ్, పురుషే - తేవే, తథా ఝటితిఘటయన్, అనేన సోఽధ్యక్షేతదుపగమాదిభ్యః ” ఇత్యధిగత్యయార్థ ఉక్తః, ఏనమ్ - తేనమ్, “ భూతేషుతస్మాత్ ” ఇత్యధిగత్యుక్తప్రకారేణ సాక్ష్యభూతేషు సంయోజయన్, తమ్ భూతసంయుక్తం తేనమ్, సో అత్తని - స్వస్థిక్ సంయోజయన్, ఘటయన్విత్యనేన “ అవిభాగోపవహా ” దిత్వధిగతరణార్థ ఉక్తః. పరేచతమాత్మనీత్యనేనచ “ తావిచరేతథాత్మహ ” ఇత్యధిగతరణార్థ ఉక్తః. స్వవిదవిదుషో - (విదేః కర్తరిక్యే) విచ్చావిచ్చ విదవిద స్వస్య విదవిదో - బ్రహ్మవిద బ్రహ్మవిదో, ఇత్య - ముక్తప్రకారేణ, సో రణేష్టాంకరీరాన్నిర్యాణేనతి. అనేన “ సమానాచాస్యత్యుక్తమా దమ్యతత్

ఇప్పటి “లోకవిక్రాంత చరణౌ శరణం తే వ్రజం వీభా”
 ఎన్జివక కాలైప్పిడిక్క “హస్తావలంబనో హ్యేకో భక్తిక్రీ
 తోజనాదకః” ఎన్జివడియే ఇవనై కైప్పిడిత్తు “రాజా
 ధిరాజస్స ర్వేషాం” ఎన్జివడియే ఉభయవిభూతినాథనాన

చానుపోవ్య” ఇత్యధికరణార్థ ఉక్తిః. పరతః - అంతరమ్, యథోచితమ్.
 తత్తదధికారానుగుణమ్, సరణే ర్ముఖైః - ధూమాది మార్గాచ్చరాది మార్గ ముఖభూ
 తైః, (ద్వి॥ సరణేర్ముఖే - అర్చిరాది ధూమాదిరూపమాన మార్గత్వమిదైయ, ముఖమ్ -
 స్థూలశరీరాన్నిర్యాణమ్, స్వవిద విదుషాః, సాధారణే) స్వా॥ సరణే ర్ముఖై
 రితిపాత ఉపాత్తః, నాడీభేదైః - “శతంచైకావ + ఉత్క్రియతే భవన్తి”
 త్యుక్త ప్రకారేణ నాడీభేదైః, అబ్రహ్మవిద ఇతరనాడీభి ర్బ్రహ్మవిదో మూర్ధన్య
 నాద్యాః, నయతి - ప్రాపయతి త్యర్థః. అనేన “తదోగ్రజ్వలనమ్ + శతాధిక
 యా” ఇత్యధికరణార్థ ఉక్తిః ప్రపన్నశక్తు విద్యామాహాత్మ్యత్వాలే మూర్ధ
 న్యనాద్యా ఉత్క్రియణ మాత్మయాలే తిర్యక్సౌడీగమన ప్రయుక్త నారకాదికభిల్ల
 యెష్టు కరుణు.

(వి) ఏవం భగవత స్త్వరయా నిర్గమనకరణే భగవదత్యన్తాభిమతత్వమేవ
 హేతురితి భోగస్థానప్రాపణోద్యుక్తస్య రాజ్ఞోమహిషీవ పరమైకాన్తి భగవదభిమత
 వర్తనేన తిష్ఠే దితి త్వరయా నిర్గమన హేతుతయా పురుషార్థకాస్థాధికారా ద్యుక్త
 స్థితిం స్మారయతి (ఇప్పటి)తి. లోకవిక్రాంతస్య - పాదవిన్యాసాక్రాంతలోకస్య,
 చరణౌ శరణమవ్రజమ్ - ఉపాయతయా అగృహీవమ్, (వ్రజగతా విత్యస్మాన్ని
 జ్యడాగమః) ఎన్జ - ఇతి ప్రమాణవశాత్, ఇవక - అన్తికజీనే, కాలేపిడిక్క -
 శ్రీపాదం గృహ్ణోతిసతి, ఇవనై - ఏనం జీవమ్, కైప్పిడిత్తు - హస్తేన గృహీత్వా,
 అభయప్రదానం కృత్యేత్యర్థః. మహాత్మనః పాదయోః ప్రణతం చాస్తేష దా
 ష్టిశ్చా దుత్థాపయన్తి తద్వదితి ప్రతీయతే. అత్ర ప్రమాణం “హస్తావలంబన”
 ఇతి=హస్తేనావలంబుత ఇతి హస్తావలంబునః - (నన్ద్యాదితాల్ల్యైః) (స్వా) హ
 స్తక అవలంబున, మాత్రతావలంబనం, యస్యసః, భక్తిక్రీతతయా జనార్దన, ఏక
 ఏవ, హస్తావలంబునః, అన్యకోపినేతి భావః, కైప్పిడిత్తు - కైయాలే అనైత్తు

సర్వేశ్వర తామకద్వదారు నిలత్తిలే వైక్క అభిషిక్తేయాన
మహిషియైప్పోలే బహుమతనాయత్త పరమైకాన్తిత్వత్తుక్కు
అనురూపమాన వృత్తియోడే పోరుమివ్వధికారి - ఇప్పడిప్పట్ట

క్కొణ్ణు, రక్ష్యతయా స్వీకృత్య ఎన్బపడి. యద్వా - హస్తస్యా వలమ్మన ఇతి
వాఽర్థః. సంసారసాగరే మజ్జతాం హస్తేనా వలమ్మితుం యోగ్య ఇతియావత్.
కైప్పిడిత్తు - కైయిప్పిడిత్తెన్బపడి. కాలెప్పిడిత్తెన్బ కైప్పిడిత్తెన్బ చూటూక్తియామ్
తోన్బుకీఱు! కైప్పిడిత్తిత్తు నేన పాణిగ్రహణ సమాధిపి సూచ్యతే. తాన్
మహిషీత్వేన కైప్పిడిత్తు అన్యదీయస్థలత్తిలే వైక్కె యనుచితమన్బో? ఎన్బి శక్కు
వారణార్థ ముధయిభూతీతి. పారశ్య మొన్బుమిల్లెన్బు కరుత్తు. స్వకీయమా
యరున్బామ్ దేవతాన్తరక్షేత్రత్తిలే వసిప్పిక్కె యనుచితమాకైయారే 'తామ
కద్వదారు' పెన్బు శొన్నదు. తిరువడికలిరే విల్లవనై కైప్పిడిత్తెన్బ కైయారే
శరణ్యమక్కినన్బ విషయత్తి లభిహనోదేకమ్ శొల్లప్పట్టు. (వి) సర్వేశ్వర -
సర్వేశ్వరే, తామకద్వదారు నిలత్తిలే. స్వాభిలషితాయాం కస్యాంచి త్థితో,
వైక్క - స్థావరయతిసతి, బహుమతమాయ - బహుమానవిషయాశృతయా, వృత్తి
యోడే - వృత్త్యాగమా, అభిషిక్తేయానమహిషియైప్పోలే - రాజుః పట్టాభిషిక్త
తరుణీన, పొయమ్-వర్తేత, అభిషిక్తేయానే' తివిశేషణ మభిషేకరూప ధర్మవిశేష
కిన్తనద్వారా ఇతర సత్త్వశేషయా ఆదర విశేషవ్యజ్ఞానామ్. అన్యథా చిత్తి
మాత్రాభిప్రాయమితిస్సాత్.

అ॥ నన్నేన మభిమతవృత్త్యా నిర్తమానం త్వరయానయతీత్యుక్తమ్. తత్ర
కిం? శరణాగత్యనన్తరమేన నయతి? ఉతిసజ్జుల్పానుసంధిమ్? తనన్తే? తచ్చరీ
రాన్తేవా? అథనా తదభిమత సమయేపి? 'తావదాత్' రితిల్లోకేపి యావచ్చర
ణం యాతి తావదిత్యుక్త్యా ౭నంతరమేవ ఫలమితి పృతీయతే. తథా ౭నభిమత
వర్తనవత శరణాగతస్య "తమాకృత్యాభిలం పాపం మామాప్నోతి శతశ్చనైః॥
అథోపాయ ప్రసక్తోపి భుక్త్వా భోగా ననామయాన్ ॥ అన్తే విరక్తి మాసాద్య
విశలే నైష్ఠం పద" మితి విశిష్ట స్మర్యతే. తత్ర కిం యావత్కల్పం
విశిష్టమ్? కింవా యావద్భవిష్టప్రళయ? మితి విశిష్టవిశిష్ట ప్రకారం
పృచ్ఛతి (ఇప్పడి పట్ట పధికారిలిలే) ఇత్యాదినా. ఇప్పడిప్పట్ట ఏవముక్తేషు

అధికారికలిలే ప్రారబ్ధదుష్కృత విశేషవైచిత్రియాలే వరుమ్
అహజ్కారి మమకారజ్జళెన్న, అవైయడియాకవరుమ్ అప
చారజ్జళెన్న, ప్రయోజనాంతర రుచియెన్న, అశడియాక
సంభావితమాన దేవతాంతరస్పర్శమెన్న, బుద్ధిదౌర్బల్యమెన్న
అశడియాకవరుమ్ ఉపాయాంతర ప్రత్యాశైయెన్న, ఇవ్వై
పరీత్యమ్ పిఱన్దవక్ కళుక్కుమ్ ఇవైపిఱవాతే ప్రారబ్ధసుకృత
విశేషతాలుమ్ పూర్వప్రపత్తియిల్ ఫలసంకల్పవిశేషతా
లుమ్ చిద్రమిల్లాత కైంకర్యత్తిలే ప్రతిష్ఠితరాయ్ బోద్ధవక్
కళుక్కుమ్ సంసారత్తిల్ నిన్దుమ్ నిర్యాణత్తుక్కు విళమ్బావిళం
బంగళిల్ నిలైయిరుక్కుమ్మడి యెజ్జనేయెన్నిల్ ? ఇవ్విడత్తి

అధికారికలిలే = ఉత్తమ మధ్యమా ధమాధికారిమ. (స్వా॥ పౌరధేతి =
అభ్యుపగత పారబ్ధతాలే ఎత్తపడి.) దీ॥ వైచిత్రియాలే వరుమ్మెన్దుమత్తై (ప్రయో
జనాంతర రుచి బుద్ధి దౌర్బల్యజ్జళిలు మన్వయిత్తు కొల్వదు.) విళమ్బు హేతు
దోషాక పరిగణ య్యాహ (ప్రారబ్ధే) తి. పౌరధేత్యస్య అహజ్కారే ప్రయో
నాంతర రుచా బుద్ధి దౌర్బల్యే చ ప్రత్యేక మన్వయః! (దీ॥ బుద్ధిదౌర్బల్యమ్
విశ్వాసమన్దుమ్, ప్రత్యాశై - స్పృహ, ప్రపత్తియిల్ ఫలసంకల్ప విశేష
మానదు? పూర్వ ప్రపత్తికాలత్తిలే ఇవ్వైపరీత్యజ్జళిన్దుమ్వారాదపడి కొలిచ్చె
యైకై.) ఎన్నెన్దిల్ కీన్దుళి, కింబ్రహ్మకల్పదిపర్యన్తో విళమ్బు? తాదృశవిళ
మ్బుహేత్యభావే ఆర్య భావేపి విధిలిఖితాయామః పూర్వమేవ మోక్ష ఇత్య
విళమ్బుళ్ళ కిం నస్యాదితి ప్రశ్నఫలితార్థః.

అ॥ (దీ) ఇవ్వై పరీత్య ముజ్జానవర్గలిల్ అహజ్కార మమకార మ్పిఱన్ద
వర్ కళుక్కు నిస్తారజ్కాట్టుకీకార్ (ఇవ్విడత్తి) లిత్యాది. (వి॥ నిలైవిన్దు + పుకి
రాదు - స్థిరతయా విద్యమానా వహజ్కారమమకారా నప్రవిళకః, అహో
బ్రహ్మకల్పాది విళమ్బా నాస్తీతి భావః. అపహితరాయ్ + మాప్పిలే సావధానం

లవర్కభుక్తుః చార్వాకాదికభుక్తుస్థితే నిలైవిష్ట అహ
జ్జగరమమకారజ్ఞో పుకిరాదు. అవహితరాయ నడప్పరిడరు
మాస్థితే ఎజ్జను మొరుక్కాల్ వరుమ్, అహజ్జగర మమకా
రజ్ఞో వివేకావధికళాయ పికపుర్తి తెలివాలే కట్టిన్దుపోమ్.
అపరాధజ్ఞో పిటన్దాల్ తుపకావధియాయుమ్ శిత్తోవధి
యాయుమ్ కోలినకాలత్తుక్కుళ్ళే అపరాధ నిస్తారంపిటక్కు-
మ్మడి అపరాధ పరహారాధికారత్తి లే శొన్నోమ్-మోక్షమ్మె
టుకైక్కు కాలవిశేషజుఱియాలే ప్రపన్నరానారెప్పర్తి
“ అపాయా (నిరతః) ద్విరతశ్శశ్వ న్నాంచైవశరణంగతః ।

సత్సారతాం స్థలవమివి, ఏదేమమ్ - యత్రకుత్రచిత్, ఒరుక్కాల్ - హేతునా,
తెలివాలే - వివేకావతత్వజ్ఞానేన, కట్టిన్దుపోమ్ - నశ్యతః.

అ॥ తావత్సర్వవ్రాహ్మణ్యమమకార మూలాపరాధా అపి ప్రాయశ్చిత్తే
నవా లఘువిజ్ఞేనవా శీఘ్రమేవనశ్యంతీతి తేషి విశిష్టసహేతు ర్భవంతీతి త్వాత్సో
క్తమేనస్మాద్రయస్నానా (అపరాధజ్ఞః) తి - త్వాపరాధియాయుమ్ - ప్రాయశ్చి
త్తావధికంగా, శిత్తోవధియాయుమ్ - అనుభవావధికంగా (స్వా) కోలినేతి - ఇదెల్లాం
భగవదభిమాన కార్య మెవ్వవడి. కాలజుక్తిప్రపత్తి పణ్ణినవనుక్కు అక్కా
లత్తుక్కుమేల్ విశిష్టమిదై ఎష్ట కయత్తు. (దీ॥) “ నా మాస్థితీ నర శ్శనైః ”
ఎష్ట మోక్షవిశిష్టమ్ కోల్లిత్తే ఎన్నవ + ర్ (మోక్షం పెరుకై) క్రిత్యాది

(వి॥) నను “ తనూ + కనై ” ద్విత్వకరీత్యా కనై రాష్ఠీతి త్యుక్తత్వా
దపరాధా విశిష్టసహేతు ర్భవంతీతి త్యాశబ్ద్యా తద్వచన మనితాయా ద్విచయ
మిత్యాసా. (సం॥) మోక్షాయ కాలవిశేషమ్ నిర్దిశ్య ప్రపన్న స్తస్మాదాహ్మ
రాది నిర్గతి త్యాకా ప్రాప్తి రధిక విశిష్టవర్తిత్యానా - (మోక్షం పెరుకై) క్రితి.

(దీ॥) అపాయేతి - ఘం శరణం గతోపి ఉత్తరకారే కళ్యతన్మతేభ్యో
ఽపాయేభ్యో ఽవిరతశ్చే త్సవరః స్థాయశ్చిత్త ముత్సర్వకా అభిభవో హావఫల

తనూకృత్యాఖిలంపాపం మామాప్నోతినరశ్శనైః " ఎఱు
 శొల్లకిఱు. ముముక్షువాఱుల్లిద్రవనాకైయాలే ప్రయోజ
 నాన్తరరుచి నిలైనిఱువుణ్ణాకాతు. ఉభయభావనర్కు
 ప్నోలే మోక్షరుచియోడేకూడ ప్రయోజనాన్తర రుచి

మనుభూయ, శనైః - కాలవిళిమేప్పన, మామాప్నోతి ఎకాగై. విరత ఇతి పాతే
 శశ్వత్కృతాపరాధా ద్విరత స్సన్నిత్యర్థః.

అ|| ఇని ప్రయోజనాన్తర రుచి పిరన్దవర్కకుక్కు నిస్తారమ్ కాట్టికిఱార్
 (ముముక్షువా) యిత్యాదియాల్. (పృ||) ఏవ మహాజ్ఞాన మమ కారయో
 రధికారి విశేషే ఫలవిళిమేతుత్వ ముక్త్వాఁత్త్యన్త విళిమ్మ హేతుభూతా
 యాః ప్రయోజనాన్తర రుచా ప్రతిష్ఠాయాః ప్రపన్నే వ్యసంభవం దర్శయన్
 కాదాచితాకాయా స్తస్యా అపి కాలవిశేసా క్రోడీకారేన ప్రపన్నేష్వేవాల్ప
 విళిమ్మవహత్వ మాహ (ముముక్షువాఱుల్లిద్రవనాకైయాలే) ఇత్యాదినా. (సం||)
 నను తస్మిన్ సద్యోరస్యేషు ప్రయోజనాన్తరేషు అస్య రుచిః కదాచిదపి ననిర్వృత
 ఇత్యతే ఆహ (ముముక్షువాఱుల్లిద్రవ) నితి. (సా||) కాలజుగ్రితు ప్రపత్తి
 పణ్ణివమమక్కు అకాల్-లత్తుక్కుళ్ళై అత్యంతాభిమానత్తాలే ఫలాన్తర తై కొండా
 దేయుమ్ వైరాగ్యతై యుణ్ణుపణ్ణియుమ్ శిలఫల తై కొండుత్తు విరక్తాశామప్పడి
 పణ్ణియుమ్ పృయోజనాన్తరవైముఖ్యతై ఈశ్వరనుజ్ఞాక్కు మెన్దపడి. విళిమ్మమ్
 శ్రొలికిరతు కాలజుగ్రియాతే ప్రపత్తి, ణ్ణివ ప్రయోజనాన్తర తదుపాయ ప్రసక్త
 పపన్నవిషయ మెన్దపడి (ప్ర||) పృయోజనాన్తరాజా మల్పస్థిత్య దుఃఖమిశ్రత్వా
 దికం జాత్వా తిజ్జిహాసా పూర్వకం మోక్షార్థం ప్రపన్నత్వా దిత్త్యర్థః, నిలైనిర్కు
 ఉణ్ణాకాతు - అతిచిరకాలం ఫలాన్తరానుభవ ఏవ యథాస్యా త్తథా ప్రయోజనా
 న్తరరుచి ర్నభవే దిత్త్యర్థః. (వి||) పౌరబ్రహ్మ దుత్పన్నాపి స్థితయా నత్యంతి.
 మోక్షరూప పరమ పృయోజనానుసంధానేన నిర్వృత ఇతిభావః

(దీ||) ఉభయభావన - కర్మబ్రహ్మోభయ భావనాయుక్త బ్రహ్మదికల్.
 (వి||) ఉభయస్మిక్ - ప్రయోజనాన్తరే బ్రహ్మజీవ, భావనా - నిష్ఠా, అనుభవః

యుమ్ కలన్దువన్దాల్ ఇవనుక్కు హితపరనాన ఈశ్వరః
 “యాచిత్తోపిసదాభక్తై ర్నాహితం కారయేద్ధరిః । యస్యాను
 గ్రహమిచ్ఛామి ధనంతస్యహరాన్యహం ” ఇత్యాదికళిలుమ్
 కుండధారో పాఖ్యానాదికళిలుమ్ శొల్లుకిటపడియే శిల
 ప్రయోజనాంతరజ్గళై కొడాతే కణ్ణభిత్తుమ్ శిలవర్తనీలే
 అల్పస్థిరత్వ దుఃఖమిత్రత్వాది వివేకత్తాలే ఇవన్ తనక్కు
 అరుచియై విల్లైప్పిత్తుమ్ సాభరి కుచేలాదికళుక్కు స్సోలే
 శిలభోగజ్గళై కొడుత్తు త్తానే యలమరన్దు విడప్పణ్ణియుమ్
 విడుక్తై యాలే మోక్షకాలఙ్కుటిత్తు ప్రపత్తి సన్ణిసవనుక్కు
 అక్కాలత్తుక్కుళ్ళే ప్రయోజనాన్తరవైముఖ్యం పిటన్దు
 విడుమ్, మర్తణ్ణాయవనుక్కుమ్ “అథోపాయప్రసక్తోపి
 భుక్త్యాభోగాననామయాన్ । అంతే విరక్తిమాసాద్య విశతే
 వైష్ణవం పదం ” ఎన్గిటపడియే వైరాగ్యావధి విశంబమాంబు
 రుక్కుమ్ - దేవతాంతరస్పర్శ మున్దాంబుర్మగ్రాసిలుమ్ సర్వే

యేహంతే చతుర్ముఖాదయః (ప్ర॥) కలన్దువన్దాల్ - సహగతాచేత్, (ద్వి॥) అహి
 తం - ప్రయోజనాంతరం, నకారయేత్ - నమస్కారే, (వి॥) కొడాతే - ఆనందోన,
 కణ్ణభిత్తుమ్ - ఉపేక్ష్యచ. (ద్వి॥) ఇతు పృథులకర్మ ప్రతిబద్ధమాన సుహృత్సం
 క్రమణీ సుపుణ్యవిషయమ్, అస్తిక్ విషయే దృష్టాన్త మాహ (కుండధారే) తి. (స్వా॥)
 అపరాధ పరిహారాధికారత్తాలే ఇత్యారభ్య + మర్తణ్ణాయవనుక్కు వైరాగ్యావధి
 విశమ్బ మున్దేన్దు తొల్లిక్తయాశే జన్మాన్తర వైరాగ్యమిల్లె యాశిల్ జన్మాన్తర
 విశమ్బమున్దేన్దు తొత్తుకిరత్తు. (ద్వి॥) మత్తైయవనుక్కితి - కాలజ్యోలూత ప్రపన్న
 నుక్కు మెన్దుపడి. ఉపాయప్రసక్తిః - ప్రయోజనాన్తరసాధనే తత్పరః, యావ
 ద్రుచి, అనామయాన్ - నిరుపద్రవాన్, అంతే - వైరాగ్యం లభ్యా, వైరాగ్యావధి
 భోగం వడక్కు మెన్దుపడి.

అ॥ దేవతాన్తర స్పర్శ మున్దానవర్కుకు నున్దారమ్ కాట్టుఁటార్
 (దేవతాంతరస్పర్శ) మిత్యాదియార్. (స్వా॥) దేవతాంతరానక్త ప్రపన్ననుక్కు

శ్వరక్ ఏతేను మొరునాళితే శ్రుత్యుక్తమానపడియే పరమై
కాన్తికళోడేశేర్తు లజ్జావధియాకత్తిరుత్తి ఇవనుడైయ వ్యభి
చారత్తై తీర్క్కుమ్. శిలర్క్కు దేవతాన్తరస్పర్శమ్ నిలై
నిర్కుచూకిల్ మున్బు ఉపాయస్పర్శమిలై, మేల్ నరకాదికళు
ముడైపటియలామ్ - ఇవనుక్కు భగవద్విషయత్తిల్

విశమ్బ విశమ్బ వ్యవస్థై యరు + ర్ (దేవతాంతర) తి - దేవతాంతరసంబంధమ్
నిలై నిల్లతి స్రవన్న విషయమ్ “ నైనం జహతి ” ఎన్ది ప్రితివాక్యమ్. దేవతాం
తర సంబంధమ్ నిలై నిష్ఠతాకిల్, తద్విషయత్తిల్ “ యోవైస్వా ” మిత్యాదిశ్రుతిః.

అ || ప్రపత్త్యనుష్ఠానమ్ పణ్డినవనుక్కు మోక్షమిలై యెన్ఱుశొల్లుకిఱతు
అసద్గత మన్తో ? ఎన్నవ + ర్ (మున్బి) తి . నిలైనిష్ఠ దేవతాన్తరస్పర్శమ్ స్వదే
వతాప్రచ్యవన హేతునాకైయల్ పూర్వ ముపాయమ్ నిరవేరినాల్ స్వదేవతా
ప్రచ్యవనమ్ కూడామెయాలే తదన్యథా ౭నుపపత్త్యా పూర్వ ముపాయ మిలై
ఎన్ఱపడి. (నరకే) తి - “నఖలు భాగవతాః యమవిషయం గచ్ఛన్తి” త్యాది
కళుమ్ “ అనన్య దేవతాభక్తా ” ఎన్ఱు శొల్లుకిర అనన్య దేవతాపరమెన్ఱు కరుత్తు.

(దీ ||) దేవతాన్తరస్పర్శమ్ యావద్దేహపాత మనువర్తిత విషయత్తిల్
అరు + ర్ (శిలర్క్కు) త్యాదియల్. (మేల్ నరకాదికళు) మిత్యాది “ నఖలు
భాగవతా ” ఎన్ఱదు ఉపాయరిప్పర్ విషయమితే.

అ|| భగవద్విషయత్తిల్ ఇవనుడైయ ఉచక్రమాంశమ్ యదాకదాచి త్ఫల
పర్యంతమా మెన్ఱితార్ (ఇవనుక్కు భగవ) దిత్యాది. (స్వా||) ఆనాల్ ఇవనుక్కు
పూర్వ ముపాయానుష్ఠాన భావనైయుమ్ తదనుగుణామకూల్యాచరణాదికళుమ్
వ్యర్థజ్ఞానక ఒట్టియాతో ? ఎన్నవ + ర్ (ఇవనుక్కు) తి. (ప||) నన్దేవం తర్పి
చక్రాది భగవచ్చిహ్నుధారణం వ్యర్థమేవ స్యాత్ - తథాచ “స్వల్ప మప్యస్య
ధర్మస్య త్రాయతే మహతోభయ” దిత్యాది విరోధస్యాది దిత్యత్రాహ
(ఇవనుక్కు) తి. (సం||) కృతాంశమ్ . ప్రపత్త్యాభిముఖ్యాక్తోంశ ప్రసక్త్యాది

కృతాంశం, ఎట్టేనుమొరునాళ్ ఉపాయనిష్పత్తిగై ఘట్టి
కార్యకరమామ్. మహావిశ్వాసమ్ పూణా మాకప్పిటన్దు
ప్రపత్తి ఘట్టినార్కు- బుద్ధిదౌర్బల్యముమ్ ఉపాయానర
ప్రత్యాశైయుమ్మిటవాతు. ఇవైపిటన్దునర్కభుక్కు మున్ను
పిటన్దు విశ్వాసమ్ మన్దమామురుక్కుమ్ - ఇవర్కశైయుమ్
సర్వేశ్వరక మహావిశ్వాసావధియాక త్తిరుత్తి పూణా
ప్రపత్తి నిష్కరాక్కుమ్ - ఇవైపిటన్దు శ్రీమమ్మిటవాతే

కమ్. (ప||) ఎలేను మొరునాళ్ . యావచ్చరీపాతం జేవతాన్తరస్పర్శ జనిత
భగవన్నిగ్రహసంకల్పఫలానుభవా వసానే.

అ|| అథ బుద్ధిదౌర్బల్యస్య విశ్వాసహత్వ ప్రకార మహా (మహావిశ్వాస)
మిత్యాదినా - (సా||) పూర్వ మనుషీతోపాయమక్కు శక్తైపిరవాతెన్ని
ద్వయాధికాన వాక్యముమ్ విశ్వాసమ్ మెన్నిశక్తైయిల్ అరు + ర్ (మహా
విశ్వాస) మితి - (సం||) బుద్ధిదౌర్బల్యమ్ - గురుఫలం న్యాసమాతేః కథం
అభ్య మిత్యాది రూపాబుద్ధిః.

సా|| (ఇవై పిరన్దునర్కభుక్కు) ఇతి ఉత్తరకాలత్తి లివ్విమయత్తిల్
శక్తై పిరనానపడియాన ప్రథమక్షణత్తిల్ విశ్వాస మధిమాన్తాయలే బుద్ధి
దౌర్బల్యాది కరుణానమక్కు మహావిశ్వాసా ఇవిశిష్ట పూర్ణప్రపత్తి నిరకేరామై
యాలే తన్నివ్విత్తి పర్యంతమ్ విశిష్ట ముండెన్దు కరుత్తు. బుద్ధిదౌర్బల్యాది
నిష్కరాక్కుమ్ పూర్వప్రపత్తియినున్దయ వర్ణనశ్శిల్ తాత్పర్యమ్.

అ|| వి|| విశ్వా ద్విశ్వాస మాన్యాదికమ్ భవతిచే త్పుర్వం మహా విశ్వాసా
నోత్పన్నవినే త్యాహ (ఇవై) ఇతి. పూర్వం విశ్వాసమాన్యేపి పరిపూర్ణ విశ్వాస
పర్యంతం శిషిత్వా భగవానేవ రక్షతీ త్యాహ (ఇవర్కశైయుమ్) మితి. పరిపూర్ణ
విశ్వాసానాం తదిచ్చయిం విశిష్ట, విశిష్ట శక్త్యాపి నాస్తి.

అ|| యదా ఇచ్చతి ప్రపత్త్యనంతర త్తజేవా వీతచ్ఛరీరావసానేనా
తజైవమాక్ష ఇత్యాహ (ఇవైపిటన్దు) మితి. (ప||) ఏవం విధ విశిష్ట హీతునా

నడస్తవర్కభుక్కు విశమ్బాదితజ్జేయు జూడవలె - ఇవర్
కభుక్కు ఇచ్చానధి విశమ్బమ్ - ఇవర్కళ కోలిన ఎల్లెయిల్
మోక్షమ్ అనివాభూతమ్ - ఇన్నిపైయై పెర్మ ఇవ్యధికారి

మభావే ప్రపన్నేచ్ఛా సమకాలం మోక్షస్పిధ్యే దితి “సాధ్యభక్తిస్తు సాహంతి”
త్యాది ప్రమాణావగతత్యా దార్తప్రసన్నానాం విశమ్బప్రసన్నావన నాస్తీత్యభిప్రాయే
ణాహ (ఇవ్యైపరీత్యజ్జి) త్యాదినా (స్వా||) ఇప్పడి ఇవ్యైపరీత్య ముడైయవరుక్కే
విశమ్బ మెన్టు నియమిక్కప్పోహే ? ఇవ్యైపరీత్య మిల్లాదవనుక్కుమ్ ఉత్తర
క్షుణ్డిల్ మోక్షమిల్లా మైయాలే విశమ్బమ్ శొల్లవేణ్ణావో ? వెన్నవ + ర్ (ఇవ్యై
పరీత్యజ్జి) తి. విశమ్బత్తుక్కు క్కార్ణమాన వైపరీత్య మిల్లామైయాలే విశమ్బ
ప్రసక్తియై యిల్లె ఎన్టవడి.

అ|| ఇప్పడియాకిల్ ఉత్తరక్షుణ్డిల్ తానే అవిశమ్బేన మోక్షమ్ ప్రసక్తి
యాతో ? ఎన్నవ + ర్ (ఇవర్ కభుక్కు) తి. (ఇచ్చేతి) - ఇవర్కభుక్కుత్యం తా
ర్తియిల్లామైయాలే ఉత్తరక్షుణ్డిల్ మోక్షమిల్లె. ఏతద్దేహోపసానే ఎన్టు సజ్కల్పి
క్కైయాలే స్వేచ్ఛాధీనమ్ విశమ్బమ్. వైపరీత్యముడైయవరుక్కానాల్ అపరా
ధాది ఫలానుభవార్థమ్ ఆయుర్వృద్ధియాలే విశమ్బ మెన్టు కరుత్తు.

అ|| స్వేచ్ఛైయాలే విశమ్బముణ్డాకిల్ ఏతద్దేహోపసానే ఎన్టు కాలజుగ్గరిత్తు
ప్రసక్తి పణ్ణి అనన్తరమ్ జన్మాన్తరత్తిలే ఇచ్చెయ్ముణ్డానాలుమ్ జన్మాన్తరవిశమ్బమ్
ప్రసక్తియాతో ? ఎన్న వ + ర్ (ఇవర్కళకోలిన) వితి, పిన్బుజన్మాన్తరేచ్ఛైయం
ణ్డానాలుమ్ పూర్వ ప్రసక్తినీకృత భగవత్సజ్కల్పతాలే తత్కాలత్తిలే మోక్షం
నియతమ్. (ప్ర||) ఇవర్కళకోలిన వెల్లెయిలే. ఏతత్సజ్కల్పితావసరే, అర్తప్రసన్నే
ప్రపరాధోదయ కర్మాయావినా భావాత్తక్షణ ఏవ ముక్తి స్సాస్య దితిభావః.

అ|| దీ|| ఇవ్యైపరీత్య మెన్టు మిల్లార వధికారి శ్రియఃపతిక్కు నిత్యముక్తరై
ప్పోలే సర్వదా లభిమతనాయుక్కు మెన్టితార్ (ఇన్నిపైయై పెర్మ) విత్యాది.
(స్వా||) వైపరీత్య ముడైయవనుక్కుమ్ వైపరీత్యమిల్లాదవనుక్కుమ్ అతిశయ
మేడెన్నవ + ర్ (ఇన్నిపైయై పెర్మ) వితి. ఇన్నిపైయై - ప్రపత్తినిపైయై,
సిద్ధోపాయనిపైయై, ఇవ్యధికారి — ప్రపన్న మాత్రాధికారి, ఈశ్వరభయా

“ కడైత్తలై యిరున్దువాక్రమ్ శోమ్బరై యుకత్తి ” ఎన్ఱిఱు
 పడియే శ్రియఃపతియాన సర్వేశ్వరనుక్కు సర్వదాఽభిమత
 నాయుకుక్కుమ్ - ఇవన్తిరత్తిల్ నిరుపాధిక సర్వశేషియాన్
 నిరుపాధికస్వతంత్రనాయ్ సత్యసంకల్పనుమాన సర్వేశ్వరక
 సర్వభయఙ్గళుక్కుమ్ కారణమాన నిగ్రహ సంకల్పత్తై “ తద
 ధిగమ ఉత్తరపూర్వాఘయోరశ్లేషవినాశౌతద్వ్యపదేశాత్ ”
 ఎన్ఱిఱుపడియే సద్వారకప్రపత్తినిష్ఠనుక్కు ఉపాసన ప్రారంభ

నిగ్రహ క్షమమక్కుమ్ అనుగ్రహైకశిల పురుషకార సన్నిధానత్తాచే అభిమాన
 ముపపన్న మెట్టు తోత్తుకైక్కాక. (శ్రియఃపతియాన) ఇతి. (పీ॥) కడైత్తలై. శ్రిపాద
 పరిసరమ్, తత్త స్వస్థభరరా యరున్దు, శోమ్బరై - సాధివాన్తరాన్నివృత్తరై,
 ఉకత్తి - ఉకప్పితైక్కై, (సం॥) ఏవం సర్వదాఽభిమతాధికారిణో ప్యుత్తర
 పూర్వాఘాస్త ఇతి కథం తస్య వక్ష్యమాణవివ నిర్వాణ సంభవ ఇత్యత్ర
 భక్తస్వేన తత్పిష్ఠువం ప్రపన్నస్య తస్మా దధిక కృపా విషయతా ప్రయా
 క్తా తిశయంశ్చాహ— (ఇవన్ తిఱత్తి) రిత్యాదినా (ప్ర) సర్వశేషియా
 యిత్యనేన శేషభూతస్య సర్వపాపనివృత్తే ర్భగవత్ప్రియోజనత్వం ద్యోత్యతే. తత
 ఏవ పూర్ణత్వాచ్చ లఘుతమ భరన్యాసమాత్రా త్సర్వపాపనివర్తకత్వ ముప
 పద్యతే. నిరుపాధిక స్వతంత్రినా యిత్యనేన గురు లఘూపాయయో స్తుల్యఫల
 ప్రదత్వ ముపపద్యత ఇతి ద్యోత్యతే. సత్యసంకల్పత్వాద్భుద్ధిపూర్వోత్తరాఘేషి
 ప్రాయశ్చిత్తశిక్షాన్యతర పూర్వకం నియమేన ఫలప్రదత్వం ద్యోత్యతే. (సా॥)
 నిగ్రహసంకల్పత్కనన్ధత్వ ద్యోతనాగ్ధం (సర్వభయఙ్గళుక్కు) మితి. (ప్రపత్తి) తి.
 ప్రపత్తియమ్ మోక్ష సాధనతయా వేదాన్త విహిత విద్యావిశేషమానపడియాచే భగవతో
 భక్తిస్థాననివేశన వ్యాపారమాకై యాలుమ్ భక్తియోగ ఫలవర్షజలిదుక్కు. ముపపన్న
 జ్ఞ శ్లేషపడి. పీ॥ (తదధిగమ) ఇతి, ఇనినగ్ధమ్ - ఉపాసనత్తిమదైయ ప్రారమ్భ
 మాత్రత్తిల్, ఉత్తరపూర్వాఘయో - రబుద్ధిపూర్వోత్తరాఘుత్తుక్కు, అశ్లేష-
 అలేషః, పారివర్జితవిహితస్య పూర్వాఘస్య సర్వస్య వినాశశ్చ భవతః. కుతః ?
 తద్వ్యపదేశాత్ - తయోరశ్లేషవినాశయో రుపనిషత్సూపదేశాత్. “ తద్వ్యపదేశా
 త్మోక్షమ్ + ప్రదూయన్త ” ఇతి, సద్వారక నిరసత్తినిష్ఠక - భక్తినిష్ఠక,

త్రితీయే ప్రపత్తి వాక్యోచ్చారణత్తిలే ప్రథమక్షణత్తిలే విలక్తి, ఇవనైయుమ్ ఇవనుడైయ అనుబంధికత్తియుమ్ నిత్యసూరికల్ కోర్వైయిలే కోర్తాలుమ్ ఆవల్ కెడాతే ఆశ్రితాపరాధ రాశికళి లుణ్ణతురుక్కాట్టాతే వయిఱుతారి యామ్ అనుబంధికళుడైయ బుద్ధిపూర్వాపరాధంగళుక్కుమ్ అనుతాపాదికళాలే నిస్తారమ్మణ్ణవిక్కుమ్మడి క్కీడాన అను గ్రహ సంకల్పత్తైప్పణ్ణి “విణ్ణులకమ్ తరువానాయ్ విత్తై

స్యా|| (ప్రపత్తి వాక్యోచ్చారణత్తి)లితి. మనఃప్రవృత్తియన్తి క్కే-వాక్ప్రవృత్తి కూడా మైయాలేఉచ్చారణ హేతు ప్రపత్తియైత్తపడి. (ప్రథమక్షణత్తి) లితి-అసక్యదావృత్తాన్తిమప్రత్యయాన్తోపాసనత్తిలే ప్పారమ్మ సమాపనదశా భేదమ్మైలే సక్యదనుసన్ధాన రూపప్రపత్తియిల్ పురుషకృతిసాధ్య ప్పారమ్మవసాన దశాభేద మిల్లామైయాలే ద్విత్రిక్షణావసానైయాన ప్రపత్తియిల్ ప్రథమక్షణత్తిలే యెన్టు నిర్దేశితదు యిన్వది కారియినిడత్తిల్ విశేషాభిమాన దోష్ఠితార్థమ్.

అ|| అసాధారణా నుగ్రహప్రకారజ్ఞై న్నొల్లుకిణార్ (ఇవనైయు) మిత్యా దినా. ఇవనుడైయ భరన్యాసత్తిలే యన్తర్భూతరానవ ర్కుళైయు మెన్టపడి. కోర్వై - పత్తి, కోర్తాలుమ్ - శేర్తాలుమ్, ఆవల్ కెడాదే - శ్రిధాతిశయం నిప్పత్త మాకాదే, ఉణ్ణదు - పోక్కిన దిన్న దెన్టు, ఉరు - స్వరూపమ్, కాట్టాదే - ప్రకాశయాదే, వయిరుతారియాయ్ - ఉదరమ్మరియాయ్, ఉణ్ణదీపత్తుమ్ పోరాదే వయిరుతారియాయ్-న్టపడి. (అనుబద్ధికళుడైయ) లితి - శరీరాను బద్ధికళుడైయ వెన్టపడి, “యయాకయాచవిధయా సమ్మన్తస్సతుపావసః” ఎన్టదితే.

అ|| బుద్ధిపూర్వాపరాధజ్ఞుక్కు తత్కర్తా ప్పాయశ్చిత్తమ్మణ్ణాదపాదు నిస్తారమ్ కూడాదే? ఎన్నవ + ర్ (అనుతాపా) దీతి. ఆదిశబ్దేన ఉపరమప్పాయ శ్చిత్తసజ్జిహః. విణ్ - పరమాకాశమాకిణ, ఉలకమ్ - లోకమ్, పరమపద మెన్టపడి. తరువానాయ్ విత్తైక్కిణ్ణా - తరుక్కి ఉదోగ్గిత్తా, పరమపదమ్ తరుక్కి - త్వరితాన్టపడి. (వి||) ఇవనిశ్చైవవిశమ్మత్తుక్కు - ఏతద్విశమ్మస్య,

కిష్టా” ఎన్నిటపడియే ఇవనిశైస్త్ర విశమ్భుత్తుక్కు తాన్ సాను
శయనాయ్ త్వరిత్తు, “ఇరుల్ తరుమాభాలత్తు తినిప్పిటవియాన్
వేణ్డే” ఎన్టమ్, “మాయణ్మయ్యలెన్నై” ఎన్టమ్ శొల్లు
కిటపడియే ఇవనుక్కు ఇశైవైయుణ్డాక్కి “ఉన్దిరుమార్
పత్తు (వైత్తు) మాలెనజ్గై వాళణ్మయ్ పుంగుమ్మలూల్
తిరువాణైనిన్నాణ్డే” ఎన్ట ఇవన్తా త్వరిత్తు వలైక్కు-ముడిపణ్ణి,

సానుశయనాయ్ - సానుతాపనాయ్, ఇవనుక్కు-తానే అవిశమ్భుత్తిలే ఇశైవు వరు
ముడిత్వరిత్తు. (ఇరుల్) త్యాది; ఇరుల్ - అజ్ఞానత్తై, తరు - తరానిట్కియ, మా - మనా
తాన, ఇాలత్తుల్ - లీలావిభూతిభూతమాన విష్ణులొత్తిల్, ఇనిప్పిటవి - దేవరీర్
కటాక్షత్తాలే తత్వజ్ఞానమ్మిటపడినప్ప, పిటవి - జన్మత్తై, యాన్ - అడియేన్
వేణ్డే - ఇచ్చియేన్, ఎన్నై మున్నుపోలే, మాయమ్ శెయ్యోల్ - ఇచ్చి
యాదేశోల్. (విల్ త్వద్యతిరిక్తే భోగ్యతాబుద్ధిం జనయిత్వా నవ్యామోహాయే
త్యర్థం) ఇశైవై - అశ్లేకారత్తై, (విల్ ఇచ్చామ్, సానుశయనా యిచ్చాముత్పాద్య
త్విన్యయః) ఝడితి పురుషార్థప్రాప్తియిలే అశ్లేకారత్తై యుణ్డాక్కి, (ఉన్ తిరు
మరి) త్యాది. ఉన్ - దేవరీరుడైయ, తిరుమార్ - శ్రీమద్యక్ష స్థనలైలే,
వైత్తు - వసిక్కిర, మాలెనజ్గై - తిరుమాలెయైప్పిలే ఇరానిర్మిట వక్షస్థల
లక్కరభూలైయాన, నజ్గై - గుణభూలైయాన, వాళమ్ శెయ్ - వాననైయై
చ్చెయ్కిన్ట, పరిమళత్తై క్కొమక్కమదాన; భూమ్మలూల్; భూమ్ - దర్శనీయ
మాన, కుమ్మల్ - కేశవాళత్తైయుడైతాన, తిరు - పెరియపిరాట్టియారుడైయ,
(విల్ అశై - శవధం) అవగుక్కు ఎల్లభరాయ్ ఉపాయభూతరాన, నిన్నాణ్డే -
దేవరీర్ శ్రీపాదత్తాణ్డే. సిన్దోపాయభూతరాయ్ పరస్పరమాణ్డైయై మిరమాట్టాదే
ఇరువరి డత్తిలెయు మాణ్డే. అడియేనై పురమపదతుక్కు క్కొణ్డూపో మెన్టపడి.
(విల్ ఇవన్తాన్ - అయంజీవః, తాన్ - స్వయమ్, త్వరిత్తు - త్వరాం కృత్యా,
వలైక్కు-ముడి పణ్ణి - అనస్త్రిత యథా స్వయం వగచ్చే త్తథా శ్రీపాదం గృహీత్వా
నైవస్థితం కృత్యేత్యర్థం.) విశమ్భుత్తై ఇశైయన్దవన్ తానే త్వరిత్తు పరుమదవన్
తన్దా లొత్తియ వినుకిటలై ఎన్ట తిరువడిశై క్కొణ్టుమ్మడి పణ్ణి యెన్టపడి.

“శరణమాను న్నతాశ్చైన్ద్రాన్ కైల్లామ్, మరణమానాల్
వైకుంఠ జ్ఞోడుక్కుమ్పిరాన్” ఎన్నిటపడియే యివ నోలు
తలుక్కిడాక ప్రారబ్ధశరీరావసానత్తిలే పరమపదప్రాప్తియు
జ్ఞాక్కువతాక కోలి పొన్ను మిరుమ్ముమాన విలంగుకళ్
పోలే బంధకంగళాన పూర్వోత్తర పుణ్యపాపజ్గళైయుమ్
పారబ్ధకార్యమాన కర్మత్తిల్ ఇవనిశైన్ద్రవంశమొగ్గియ
మేలుళ్ళ కూర్మణ్ణయుమ్, “పోయపిణ్ణయుమ్ పుకు
తరువా నిష్ఠనవు న్తీయినిత్తూశాకుమ్” ఎన్నిటపడియే మున్నే
యివనోడు తువక్కుటుత్తు వైక్కైరూలే శరీరపాతత్తుక్కు
నినైప్పిట్ట సమయమ్ వన్దవాతే - “ప్రియేషు స్వేషు సుకృత

(వి) శరణమాను - ఉపాయతయా, తనతాల్ - స్వవరణారవిన్దే, అదైన్ద్రాన్ కైల్లామ్ - ఆశీతపతాం సర్వేషామ్, మరణమానాల్ - దేహసానం భవతిచేత్ -
వైకుంఠ జ్ఞోడుక్కుమ్పిరాన్ - వైకుంఠదాతా సన్నుపకారకః. ఇన్ద్రాన్ కైలు
తలుక్కిడాక - ఏతదిచ్ఛానుగుణమ్, ఉజ్ఞాక్కువతాక కోలి - పరమపదప్రాప్తి
ర్యథాభవే తథా సజ్కల్ప్య, పొన్ను మిరుమ్ముమాన విలంకుళ్ పోలే - సువర్ణాయస
శృంఖలేవ, ఇవనిశైన్ద్రవంశ మొగ్గియ - అభ్యుపగత ప్రాబ్ధం వినా, మేలుళ్ళ
కూర్మణ్ణయుమ్ - ఉపరివిద్యమానభాగమ్, (దీ|| ఇన్ద్రాన్ద్రపేతు కర్మాంశమ్
అనశిష్టసర్వకృత్య మితియాచత్ ; పోయ పిణ్ణయుమ్ - పూర్వపాపమ్, పుకు
తరువా నిష్ఠనవుమ్ - ఉత్తరాశుంచ, (దీ|| పుకురానిఱ్కుమ్మవై) తీయినిల్ తూశా
కుమ్ - అగ్నినిక్షిప్త తూలరాశిమివ, మున్నే - ప్రపత్తివాక్యోచ్ఛారణ సమయఏవ)
ఇవనోడు - అనేన జీవేన సహ, తువక్కురుత్తు - సమ్మన్దం నివర్త్య, వైక్కై
రూలే - స్థాపితతమా, పూర్వోత్తరాశుయో రిత్యర్థః. ఏతత్కర్మఫల సమ్మన్దః
ఏతస్య సభవతి, సజ్కల్పితియేతిభావః. పూర్వాశుస్య వినాశోనామ ఏత దిమ
భోక్తవ్యతయా కృతస్య సజ్కల్పస్య నివృత్తిః, ఉత్తరాశుశ్లేషః - ఏతదనభోక్త
వ్యతయా సజ్కల్పస్యానుభూతి రితి వివేకః. నినైప్పిట్ట సమయమ్ వన్దవారే -

మప్రియేషః చదుష్కృతమ్ । విసృజ్య ధ్యానయోగేన బ్రహ్మ
 జ్యేతీసనాతనమ్ ” ఎన్టుమ్, “నమ్మో పోలే వీట్రత్తిముక్కు
 న్నాట్టిలుళ్ళపావ చెల్లామ్ శుమ్మెనా తేకై విట్టోడి త్తూటుకల్
 పాయ్దపవే ” ఎన్టు స్మృతాఁక్కల్ శొన్న ఉపనిషదర్థత్తిఁ
 పడియే ఇవనుక్కు అనుకూలప్రతికూలగాయరున్దుళ్ళ విరండు
 శిఱికిలుమ్ ఇవఁ పక్కల్ ఆనుకూల్యప్రతికూల్యంగళుక్కు
 ఫలయాక వశల్ పిళ్ళ న్దేటిడుకిఱ తెన్నుమ్మడి పణ్ణి, “దివాచ

ఁజగ్రత్తిత సమయే ప్రాప్తే. (దీ॥ స్వేష - స్వకీయండత్తిల్, ధ్యానయోగేన -
 పుభక్త్యా, బ్రహ్మ - క్రియఃపతియై, అజ్యేతి - తత్రలేవోభవతి, ప్రాకృతాకారత్తై
 విట్టు బ్రహ్మ సమావగుణనామైవ పడి. దీ॥ (నమ్మో పోల) విత్యాది. నమ్మో - నమ్మ,
 యమ్మ - అవఁ పోల్ వీట్రత్తిముక్కుమ్ - సంసారసముద్రత్తిల్ చిత్తివిచుత్తు ఆక్ర
 మిక్కు మదాన. నాట్టిలుళ్ళపావమెల్లామ్-శాస్త్రీత్తిల్ ప్రసిద్ధమాన సర్వపాపదగుమ్,
 శుమ్మెనాదె - శుమ్మెన్టు శబ్దానుకారమ్, తూట్టిం భూగర్భాయ మూచ్చుచిదాదే
 ఇవనై కైవిట్టోడిపొయ్ తెడికల్ ప్రవేశిత్తన వెక్కై. (వి॥ తూయల్-దుప్ప) శే
 కాఁ కుంజాఁ, - కుంజనదృశాఁ సుహృద్ధుర్వృదః ఆశ్రిం తి)

స్మృత్కల్ - స్మృతికర్తాఁక్కల్, ప్రబద్ధగుమ్ వేదోపబృంహ
 ణిర్బోకైయా లాట్రవార్తగుమ్ స్మృత్కల్. ఉపనిషదర్థత్తికపడి “సుహృద
 స్సాధుకృత్యాం ద్విచక్షః పాపకృత్యా ముపయన్తి”తి; ఇరణ్ణుశిఱిలుమ్ - సుహృ
 ద్విష్ణుద్రూపమాన విరణ్ణుపక్షత్తిలుమ్. (స్వా) అన్యఁ నణ్ణిన సుకృతదుష్కృత
 జగుక్కు అన్యండత్తిలే ఫలప్రదాన జ్ఞాదుమో! ఎన్ఱిఱ శక్కావారణార్థమ్
 (ఇవఁ పక్క) లితి. అశల్ పిళ్ళ న్దేరిడుకిఱను; పిళ్ళన్టు - పూర్వస్థానత్తిల్ నిన్టుమ్ పిళ్ళన్టు;
 అశలిల్. అన్యండత్తిల్, ఏరిడుకిఱను - ఆరోపిత్తదెన్టుపడి. (ప॥ వృక్షఖణ్డర్వయన్త్రాకీ
 కరణాయఖణ్డర్వయప్రాప్తేవిచార్య ఏక దేశం ఖణ్డయిత్యాసహాయ విచారితఖణ్డైక
 దేశోపరస్పరం సంయోజ్యైకీకరణమ్ ‘అశల్ పిళ్ళ న్దేరిడుకిఱ’దిత్యస్మార్థః) దీ॥ ముమూర్ష
 తామ్ - ముత్తమిచ్చుక్కుగుక్కు, నిర్యాణమ్ పురప్పాదు, ముముక్షుక్కుళాకిలు
 మవిష్పన్నోపాయరైయు మెక్కై. ఇత్రాల్ “నిశినేతిచే” దిత్యాదిక్కుమ్ ‘దివాచ

శుక్లపక్షశ్చ ఉత్తరాయణమేవచ | ముమూర్ష తాం ప్రశస్తాని”
ఎన్టు స్మృతియిలుమ్ జ్యోతిశ్శాస్త్రత్తిల్ నిర్యాణప్రకరణత్తి
లుమ్ ఫలాంతరప్రసక్తరైయమ్ మోక్షోపాయపూర్తియి
ల్లాతారైయమ్ పత్తి చ్చల్లుమ్ కాలనియమ మన్త్రికే -
“నిశినేతిచేన్నసంబాధస్య యావద్దేహభావిత్వాత్ ” ఎన్టుమ్,
“అతశ్చాయనేపిదక్షిణే” ఎన్టుమ్ కొల్లుకపడియే మనుష్య
పితృ దేవకకళుడైయ పకల్ కళిలే యాతల్ రాత్రికళిలే
యాతల్ తా సజ్కల్పిత్త సమయత్తిలే అప్రచ్యుత పూర్వ
సంస్కార మనోరథనామ్నడి పణ్ణి, శితైకిడన్ద రాజకుమారక
తిఱత్తిల్ ప్రసన్ననానరాజా విలజ్గై వెట్టి చ్చితైక్కుడత్తిల్
నిన్టుమ్ కొండు పుటప్పడుమాప్పోలే ప్రశస్తాప్రశస్త నియమ
మఱ తత్కాలోపస్థితమాయరుప్ప తేతేను మొరు శరీరవిక్లేష
నిమిత్తత్తై యుడాక్కి, వాగాదికళాన బాహ్యేంద్రియంగళ
పత్తైయిమ్ మనస్సిలే శేర్త్తు, ఇప్పుడి కర్మజ్ఞానేంద్రియజ్ఞ

శుక్లపక్షశ్చ ” ఇత్యాదిక్కుమ్ విరోధమ్ పరిహృతిమ్. మనుష్యుడైయ పకల్ -
అహస్సు, పితృక్కుళుయ పకల్ - శుక్లపక్షమ్, దేవతైకళుడైయ పకల్ -
ఉత్తరాయణమ్, మనుష్యుడైయ రాత్రి - అస్తమయాత్మరమ్, పితృక్కుళుడైయ
రాత్రి - కృష్ణపక్షమ్, దేవకళుడైయ రాత్రి - దక్షిణాయనమ్. (అప్రచ్యుతే) త్యాది-
మోక్షమేవేష మెన్టు మభిలాష తై మఱవాదపడి పణ్ణి ఎన్టనడి. (వి శితైకిడన్ద -
కారాగృహస్థితే, రాజకుమారక తిఱత్తిల్ - రాజకుమారవిషయే, విలక్ష్ణవెట్టి -
శృంఖలాం శ్లఘిత్యా, శితైక్కుడత్తిల్ నిన్టుమ్ — కారాగృహాత్, కొండు -
స్వీకృత్య, పురస్కడుమాప్పోలే — ఒహి ర్విర్గమనవత్.)

అ॥ ఏతాశ్చత్వర్తన్తం ప్రసక్తాన్తచసక్త మాక ఇవ్యర్థజై నిరూపిత్తు
అధికారార్థమాన నిర్యాణత్తిల్ “ వాబ్ధినసి సమ్మద్యతే” ఎన్టుమర్థత్తై క్కా + ర్
(వాగాదిక) లితి. “ మనఃస్థానై” ఎన్టుమర్థత్తై క్కా + ర్ (ఇప్పుడిక శ్రీ) త్యాది.

శైల్లాత్మోడు జూడిన మనసైని పాణివాయువోడే శేర్త్తు, ఇప్పడి పతివోరు ఇద్దియజ్గోడు జూడిన పాణివాయువై జీవనోడే శేర్త్తు, పాణేద్దియసంయుక్తనానజీవనై తిస్థూణ ఊభదశైయిలే స్థూలదేహత్తిల్ నిన్జమ్ కడైన్దెడుత్తు పచ్చ భూతసూక్ష్మజ్గోడే శేర్త్తు, ఇప్పడి ఇద్దియపాణిభూత సూక్ష్మసంయుక్తనాన జీవనై నిసర్గసాహార్దముడైయ హార్ద నాన తకవక్కలిలే ఇళైప్పొమ్మి, ఇప్పడి స్థూలశరీరత్తిల్ నిన్జమ్ విద్యదవిద్య తానారణమాన ఉత్కాన్తిక్రమడై నడత్తి, “అనంతారశ్మయస్తస్య దీపవద్యస్థిసోహృది । సితా సితాశకద్రునీలాః కపిలాః పీతలోహితాః ॥ ఊర్ధ్వమేక స్థినిత స్తేషాం యోభిత్వాసూర్యమండలం । బ్రహ్మలోకమతిక్రమ్య

‘పాణిస్తేజసి’ ఎత్తైక్కా + ర్. (ఇప్పడి పదివోరు) ఇత్యాదియార్. (సం॥ పృథ్వీగణం స్థూణాస్థానీయం ప్రధానాస్థిత్రయం త్రిస్థూణమ్. ఫల శేదా త్విజ్జభూత సూక్ష్మోద్ధరణం మథనసాధ్యమ్. మథనవైచిత్ర త్రిస్థూణక్షోధ రణా.) వి ॥ కడైన్దెడుత్తు - మథనేన గృహీత్వా.

అ॥ (స్వా) ఇప్పడి పరవశనాన జీవనై వత్సలనాన వీర్యగణ శ్లేశిప్పిక్కిరియచితమా? ఎన్నవ + ర్ (ఇప్పడి ఇద్ది) సే. తి. చి॥ తకవక్కలిలే ఇళైప్పొమ్మి - స్వస్థిక్ శ్రమం నివర్త్య.

అ॥ (స్వా) ఇన్ద్ర పుత్రక్రమణం పాక్యతజనసాధారణమైయూలే ఇదీశ్వ, మక్కు విశేషాభిమాన కార్యమా? ఎన్నవ + ర్ (ఇప్పడి) ఇత్యాదియా. చి॥ “స్వస్థి, పవిమహి + సరణేయ శ్లే” ఎత్తవర్థైక్కాట్టుకిరాన్ — (ఇప్పడిస్థూణే) తి (అనంతారశ్మయ) ఇత్యాది - యోజీవాత్మా దీపనద్భునిస్థితః తస్మానంతా రశ్మయో (సం॥ తస్యరశ్మయః - తచ్చబ్రహ్మజ్గోణసమ్బుద్ధిరశ్మయః) నాడ్య స్సన్నిహితాసితాః రూపాః. తేషాం మథ్యే య ఊర్ధ్వముఖిణో రక్తి రయం సుమహ్నాదీశ్వ చ్యుతే. తేనరక్తినా జీవ సూర్యవర్ణం లిత్వేత్యాది. (స్వా॥) సూర్యవర్ణం

తేనయాతిపరాంగతిం || యదస్యాన్యద్రశ్యైశ్చత మూర్ధ్వమేవ
వ్యవస్థితం || తేన దేవశరీరాణి సభామానిప్రపద్యతే | యేనై
కరూపాశ్చాధస్తా ద్రశ్యయోస్య మృదుప్రభాః | ఇహకర్మో
పభోగాయ తైస్సంసరతిసోవశః” ఎన్నిటపడియే కళ్ళు కొండ్లు
పోమ్ వట్టికళ్ళపోలే ఆత్మపహారికళ్ళ స్వర్గనరకజ్జుకుక్కు
బోమ్ మాగాన నరజ్జుకుక్కు ముఖజ్జుళాన నాడివిశేషజ్జుళిల్
పోకాతపడి వట్టివిలక్కి, అర్చిరాచన ర్గతుక్కు ముఖమాన
శతాధికైయాన బ్రహ్మనాడియాలే ప్రవేశిప్పిత్తు, సూర్య
కరావలంబియాయ్ కొండు పుటప్పడు మ్పడి పట్టుమ్,

భిత్వా బ్రహ్మలోక మతిక్రమ్య పరాంగతిం యాతీత్యర్థః) అస్యాత్మనః ఉక్తం
రశ్మిం విహాయ యదన్యద్రశ్యైశ్చత మూర్ధ్వమేవస్థితం తేన దేవశరీరాణి (సం॥ సభా
మాని - బౌద్ధవ్యవస్థా) స్వర్గంద ప్రతిపద్యతే. యేచానేకవర్ణా మృదుప్రభా
అభోముఖారశ్మయ స్సన్తి తైర్జ్ఞాః కర్త, రుశః ఇహలోకే కర్మోపభోగాథం
సంసరతి ఎకైః. (సం॥ తైర్నిగత స్సంసరతి) కళ్ళర్ కొండ్లుపోమ్వట్టికళ్ళ - కన్ను
వట్టికళ్ళ. (॥ వారస్వీయత మార్గాణామివ) ఆత్మపహారికళ్ళ - సంసారికళ్ళ,
ఆత్మవార రాక్షయాల్ మార్గానరతిల్ పోక వేణ్ణితైః. ముఖజ్జుల్ - ద్వార
జ్జుల్. “శతంచైకాద హృదయస్య నాడ్య” ఇత్యాద్యర్థతైక్యా + ర్
అర్చిరాచీ) త్యాదియాల్. “భవోగోగ్రజ్వలన” మిత్యాద్యర్థతైక్యా + ర్.
(బ్రహ్మనాడియల్ ప్రవేశిప్పిత్తై) మ్ప. బ్రహ్మనాడీ - సుఖమైనాడీ. “రశ్మయసాశీ”
ఎవ్వర్థతైక్యా + ర్ (సూర్యకరే). తి. (వి॥ సూర్యకరావలంబియైస్కే యథాగచ్ఛే
త్తథా కుర్యాత్. “ఇనైతిజ్జిత్తి” రిత్యారభోక్త చూర్ణికాయాఇహా భూమిః.

అ॥ (౧) సమ సర్వేశ్వో స్సకృద్భగన్యాసమ త్రా ద్వేపవియోగకాలే
శతాధికనాడిం ప్రవేశయతీత్యేత దనిపపన్నమ్ ? “ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాపార
న్యూనుస్మరణా యః ప్రయాతి త్యజన్ దేహం సయాతి పరమాంగతి” మిత్య
న్తిమస్మృతేరపి పరమగతికారణత్వోక్తే ద్భవ ప్రవర్తకైః రామానుజాచార్యైః
కూరే. నిమగతాయాం ద్వయోపదేశద్వయా భగవత్స్మరణాచ్చ, త్యత్యాహ

అట్లవా అన్నిమద్యైయిలే విడాయిలేనాక్కొట్టి ఎమ్మెరు
మానార్ తిరువడికల్ ప్రిడిక్క ఇవరప్పోతు అట్లవా శేవి
యిలే ద్వయత్తై యరుళిచ్చెయ్య, ఇప్పేటు నమక్కు-వరుకై
యరితునామెన్న శెయ్యక్క డవో? మెచ్చు అప్పోతు సేవిత్తిరున్ద
ముతలికల్ కలజ్ ఇవరకల్ అభిప్రాయత్తై త్తిరువుళ్ళమ్మమ్మి
అట్లవా పక్కయిటియూర్ కళో? ఇవ్వవన్దెయిలివరుక్కితు
కట్టూరన్దెయిమ్ ఖిల్లాశర్కరైయెయి మిట్టమాత్రమన్దో,
నామితు ఉపాయత్తుక్కు పరికర (ఉపకారక) మాక
చ్చెయ్తోమల్లో? మెన్దరుళిచ్చెయ్య ముతలికల్ తెలిన్దునిర్భర

(అట్లవా) నిత్యాది. శ్రీవత్సాబ్జమిశ్రాణాం కూరత్తావనాని ద్రావిడనామ్న
ఏకదేశభూతో విశేషణరహితో విశేష్యభాగః. యద్వా (దీ) ఇన్నిర్యాణదశావిష
యమాక ఓరైతివ్యాత్తై వెలియిడుకా రనిమస్మృతి నిరూపణార్థంక (అట్లవా)
నిత్యాదినా. — విడాయిలేనాక్కొట్టి — త్రిష్టాణక్షోభ జనిత శ్రమేణ
విషక్తితోక్త్యశక్తే ధృవత్వాజ్ఞై ధృరామానుజ పదారవిష్టేఅవలన్బ్యమానే.
ఇవర్ - (వి) రామానుజమునా, శేవియర్ - శోలేర్; ఇప్పేరు - ఆయంద్వయో
పదేశరూప పురుషార్థః. అటిదు - దుర్లభః, ఎన్న శెయ్యక్కడవోమ్ - కింకర్మభిః
సేవిత్తిరున్ద ముదలికల్ - సేమానేషు శిష్యప్రధానేషు, కలజ్ ఇన్నేషు సత్సు,
తిరువుళ్ళమ్మత్తి - జ్ఞాత్వా. అట్లవా పక్కయిరియూర్ కళో - కూరేశస్యమన్మ
ఖాద్వా తేన్ద్రేణే పునఃపునస్స్వయం శుకూహస్యభావం నజానీధ. (స్వా|| అట్ల
వా పక్కయిరియూర్ - " రామానుజార్జ నశగః " ఎన్దనిప్త నివృత్తిప్త ప్రాప్తి
ముదలన సర్వము మాచార్యాధీన మెన్దు నిర్భరరా యిరుక్కిట స్వభావమ్) ఇట్ట
మాత్రమ్ - దానమాత్రమ్, శ్రమాపనోదనమాత్ర మేతత్. (ప్ర) యథావా కర్మా
రం శుష్కాస్యస్యాస్య శోషం నివర్తయతి; యవాథా ఖిల్లాశర్కరా ల్లెత్తన్ద
భోగ్యా తథా తాదాత్మ్యో పక్షే నివృత్తిపూర్వక పరమభోగ్యత్వేనో పదిప్త మి
త్తన్ద. (వి) ఉపాయత్తుక్కు + మల్లోమ్ - ఉపాయస్యో పకారక తయా
నకృతవన్ద స్మృతి.

రానార్కల్, ఆకై యాలే “నప్తస్మృతిరపి పరిత్యజ్జాదేహమ్”
ఎన్తుమ్, “స్థితేమనసిసుస్వస్థే” ఎన్తి శ్లోకద్వయత్తిలుమ్
“తుష్టదైయారైయదైవతెల్లామ్” ఎన్తి పాట్టిలుమ్ శొల్లుకిట
పడియే ప్రపన్నునుక్కు అన్తి మస్మృత్యాదికళిల్ నిర్బన్ధమిల్లె.
“శరీరపాతసమయేతు కేవలం మదీయయైవదయ యా తిప్రబుద్ధో
మామేవావలోకయన్న ప్రచ్యుతపూర్వసంసారమనోరథః”
ఎన్తురుళిచ్చెయ్తతు, ఇవ్వచనంగళుక్కు అవిరుద్ధమాక వారు

అ॥ (స్వా) ఆనాలుమ్ “ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరక్ మా మను
స్మరక్ యః ప్రయాతి త్యజ్జాదేహం సయాతి పరమాంగతిమ్” ఎన్తుమ్, “అన్త్య
కాలేచ మామేవ స్మరక్ ముక్త్యా కశేబరమ్” ఎన్తుమ్, పరమగతి సాధనమాక
ఎన్తి మస్మృతి అన్త్యకాలత్తిలే అనశ్యం సమ్పదసియై యెన్తు పమాణం శొల్లనిఱ్ఱు-
తద్విరుద్ధమాక ఇప్పడిశొల్లపోమో? ఎన్నవ + ర్ (ఆకై యా) తితి. ఆకై యాల్ -
ఉపాయత్తుక్కు పృథికరమాక చెయ్దో మల్లో? మెన్తు శ్రీభాష్యకారర్ శొల్లుకై
యాలే, ప్రమాణభుక్ ప్రపన్నునుక్కు “నప్తస్మృతిరపి,” ఎన్తుమ్, “కామసాహణ
సన్నిభ” మెన్తుమ్, “అన్తి మస్మృత్యుపేక్షైయిల్లె యెన్తు విశిష్యశొల్లుకై యాలే
పూర్వోక్త ప్రమాణమ్ భక్తియోగవిష్ణు విషయమెన్తు కరుత్తు. (తుష్టదైయా)
రిత్యాది- (దీ) తుష్ట = రక్షణసామర్థ్యమ్, అదుడైయవనై ఆశయిప్పుదుయెల్లామ్ ;
[శోరవిదత్తు - “కామసాహణసన్నిభ” మెన్తు దత్తైయిల్, సకలేన్ద్రియోపరమదత్తై
యిలెన్తు పడి. తుదైయావరెన్తున్తోవేన్.] సాహాయక ముణ్ణువారెన్తున్తో సహర్థనై
ఆశ్రయిప్పుడెన్తు పడి. (దీ॥ అన్తి మస్మృత్యా దీత్యాది శబ్దమ్ తిరునామ సక్కిర్తన
గానాకమ్.)

అ॥ స్వా॥ ఇప్పడియాకిల్ “శరీరపాత సమయే” ఎన్తుతుడదీ గద్యత్తిలే
ప్రపన్నునుక్కు అన్తి మస్మృతి యుజ్జానదాక చ్చొల్లుకిటదు విరోధియాదో?
ఎన్నవ + ర్ (శరీరే) తి.

అ॥ పంచజ్ఞో “నప్తస్మృతిరపి” ఎన్తు కణ్ఠోపేణ స్మృతియై నిషేధిక్కై-
యాలే అవిరోధవర్ణనం దుర్బటమన్తో? ఎన్తి విభిన్నాప్రాయతాలే శక్కిర్తుత్తర

ప్రకారతాలే నిర్వాహ్యం ఎజనేయెన్నిలో? గద్యస్తిలో అరుళి
 చెప్పికిట అన్నిమస్మతి (ఇవ్వతిమ స్మృతియైయుమ్)
 ఉపాయఫలమాకర్కొలి ప్రపన్నరానవర్కభుక్కు నరక్క
 డవతెన్లు శిలకార్యకర్క నిర్వహిస్సాగ్కర్. ఇప్పడియాకి
 లొరుశరీరత్తిల్లు మన్నిమమానపత్త్యయం నిర్విషయమాయి
 రామైయూల్ ఇదు భగవద్వ్యతిరిక్తవిషయత్తిలే సోమా
 కిల్, “యంయంవాపిస్మరకభావం” ఎన్నికణకిలేచిహరీతఫల
 మామ్. ఆనపిన్లు గద్యత్తి లరుళిచెప్పియేతపడియే స్వతంత్ర
 ప్రపత్తినిష్ఠనుక్కు భగవద్విషయత్తిలో అంతిమపత్త్యయనువ

మరు + ర్ (ఎజనేయెన్ని) లిత్తాది. (దీ) అన్నిమస్మతి ప్రపన్ననుక్కుఉపాయ
 ఫలమాకర్కొలిల్ నియతం వరుమ్, తద్విషయం గద్యవాక్య మెన్నివర్కర్కశక్కుమ్.

అ॥ ఇతిలనుపకత్తి ప్రదర్శనపూర్వకమాక ముఖ్యపత్తై యుపన్యసిక్కి
 టార్ (ఇప్పడియాకి) లిత్తాదియాల్. (వి) ఏంచేదిత్త్యర్థః. అన్నిమస్మతిం
 ఫుల్లేన క్రోడీకృత్య భరంస్యస్యతాం సాభవేదితి వివక్షయా భాష్యకారై స్తథో
 క్తమితిచే దిత్త్యర్థః. ఇదు - ఇదు మన్నిమస్మతిః, భగవద్వ్యతిరిక్త విషయే
 ప్రసరతిచే దిత్త్యర్థః. అన్నిమస్మతిర్నామా నిమిషకాభావినీ స్మృతిః, సాఫల
 త్వేనా భిలష్యతేచే నిర్విషయానాస్తీతి సవిషయత్వే కదాచి భగవద్వ్యతిరిక్త
 విషయా స్యాచ్చే ద్విపరీత ఫలాస్యాదిత్త్యర్థః. నను భగవద్విషయేషు స్మృతి
 రనిమిషకాయాం మే స్యాదిత్త్యభిలష్య ప్రపత్తిః క్రియతే తథాత్వే దోషానా
 స్తీతిచే దేవమపి తథాభిలష్య భరన్యాసం కుర్వతామేషు స్మృతి స్యాన్యోత్ సర్వ
 సాధారణ్యేన నసిద్ధ్యేత్, సహిభాష్యకృద్భి రధికారవిశేషపరతయా ఉక్తీత్యాశయః.

అ॥ స్వాభిమతం పరిహరమాహ (ఆపిన్ని) తి. నిర్వాహస్తరస్యా
 సుపపన్నత్వేసతి. దీ॥ (స్వతంత్రే) తి - స్వతంత్రప్రసన్ననుక్కు పూర్వ పపత్తికుక్కు
 ఫలమాకర్కొలొదిరుక్కుచెప్పియేదే భగవద్విషయత్తి లన్నిమపత్త్యయ ముపాయ
 ప్రభావతాలే నియతమాక వరు మెక్కా.

శ్యమ్వరుమ్-నప్తస్మృతిరపి'త్యాదికళ్ శ్రీగీతైయిల్ అప్తమా
ధ్యాయత్తిలుచె, "యంయోగినఃపాణవియోగకాలేయత్నేన
చిత్తేవినివేశయంతి" ఇత్యాదికళిలుమ్ స్వయత్నసాధ్యమాక
విధితకట్టలైయిలే ఉపాయమాక అంతిమస్మృతి వేండావెన్ని
ఊనవెన్టు శిలఆచార్యర్కళ్ అనుసన్నిహిత్ కళ్. "కేవలంమ
దీయయేవదయయా" ఎట్టితే ఇజ్జరుళిచ్చెయితతు - అన్నిమ
స్మృతియావతు? వాగాదికళుపశాంతమానాల్ మనస్సు
ఉపశాంతమావతఱ్కు మున్నే పిఱప్పత్తిరు స్మృతి.

అ|| (వి) నను సర్వప్రపన్నానా మన్నిమస్మృతి సద్భావాశ్చీకారేతదభావ
బోధకవచనవిరోధస్యా? ఉత్తత్రాహ (నప్తస్మృతిరపి) త్యాది. (అప్తమాధ్య
యత్తిలు) మితి - "ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరణ్ మా మనుస్మరణ్"
ఇత్యత్రేత్యర్థః. "నప్తస్మృతిరపి" త్యాదికళ్ ఉపాయమాక వన్నిమస్మృతి
వేండావెన్నిఊన ఇత్యన్వయః. ఉపాయతయాన్నిమస్మృతి రసపేక్షితా, ఇత్యేవంపరా
"నప్తస్మృతిరపి" త్యాదయ ఇతిభావః. భక్తానాం యథాఽన్నిమస్మృతి స్వయ
త్సాధ్యా తథా ప్రపన్నానాం, స్వయత్నసాధ్యా నభవతి, కింతు భరన్యాసఫల
తేన పురుషయత్నమస్తరేణ భవతీతి భాష్యకారాభిప్రాయ ఇతిభావః.

అ|| (స్వా) ఇంద్రియహం సోపపత్తిక మానాలుమ్ సత్సంప్రదాయగత
మోగైక్కు నిమామక ముణ్డో? ఎన్నవ + ర్ (కేవల) మితి. (వి) ఏకారేణ
కేవల పదేనచ పురుషయత్నస్య వ్యాపిత్వత్యా దితిభావః.

అ|| (స్వా) ఆనాలు మన్నిమస్మృతి అవశ్యం వరు మెన్టుశొల్లక్కుడుమో?
ఇవ్వాన్మాపుక్కు ఇతేపరం భగవద్వ్యయ జ్ఞానమిల్లెయకెలన్తో విదస్మృతియై
అన్తిమైయెన్టు శొల్లబాదు? పిమ్మసార్వజ్ఞం ఎరుకైయాలే అదుకూడాదే?
ఎన్నవ + ర్ (అన్తిమ స్మృతియావది) తి. బద్ధదత్తైయిల్ ఇన్ద్రియాధీనజ్ఞానజ్ఞాన
క్కుళ్లే అన్తిమై యెన్టు కరుత్తు, (పిఱప్పది) తి - భగవదనుగ్రహసంపత్త మనస్సాలే
పిఱప్పదెన్టుపడి.

అ|| మనోరూపేన్ద్రియాధీన జ్ఞాన మజ్ఞాశీల్ ఘటాదిజ్ఞానమౌలే సమీప
పర్తి పురుషర్కళుక్కు ప్రకృతివిప్రత్యాది కార్యజ్ఞో తెరియవేజ్ఞావో? ఎన్నవ + ర్

ఇతః అరుకిరున్దార్ క్కుత్తెరియాతు. “దృశ్యతేహి వాగింద్రి
య ఉపరతేపిమనఃప్రవృత్తిః” ఎన్నిటభాష్యముమ్ ఏతేను
మొరులిజ్జత్తాలే ఒరు మనఃప్రవృత్తి ఇవనుక్కుణ్డై వ్విటికిట
వళనై చొల్లుకిటతు. తనక్కు శిల వ్యాధ్యాద్యవస్థైకళితే
కణ్డపడియై చొల్లుకిటతాకవుమామ్ - ఆపిన్బు భగవ
ద్విషయత్తిల్ అన్తిమస్మృతి ముక్తరాకిటవర్ క్కుమ్
మోక్షమ్ కొడుక్కిటవర్ క్కుమ్ తెరియుమిత్తనై -

(ఇది) తి. అరుకు . సమీపమ్, వాగిన్బిరు ముపకావ్తమాకైయాలే బాహ్యలింగం
కూడామైయాలే తెరియాదెన్టుకరుత్తు.

అ॥ (ద్) తెరియావాకిల్ “దృశ్యతేహి” ఎన్టు భాష్యకార రుభిచ్చె
య్యక్కాడుమా ? ఎన్నవ + ర్ (దృశ్యతేహి) త్యాది. వాగాదిదశేన్బ్రియో
పరతివిషయమన్టు, వాక్యోహోపరతివిషయమెన్టుపడి. (వి॥ అటికిటవళనై - జ్ఞాన
మర్యాదామ్, దశస్విన్బ్రియేషూపరతేషు మనఃప్రవృత్తి రిత్తై జ్ఞానయర్ ఇతి
భాష్యకారతాత్పర్యం నభవతి, దశస్విన్బ్రియే షూపరతేషు స్మృతిర్ని అన్తిమ
స్మృతిః. అతో నవిరోధఇతిభావః.

అ॥ (స్వా) ఇన్ద్రవాక్య మనుమితిపరమాకిల్ “దృశ్యతే” ఎన్టుప్రత్యక్ష
జ్ఞానవాది ధాతుప్రయోగ జ్ఞాన్దుమా ? ఎన్న ప్రత్యక్షపరమాయ మొరుయో
జనైయై యరులి + ర్ (తనక్కి) త్యాదినా, తనక్కు వ్యాధ్యాదినా వాగిన్బ్రియం
బద్ధమానాల్ మనఃప్రవృత్తి, తనక్కు ప్రత్యక్షమానపడి వ్యాధినివృత్త్యనన్తరం నానిప్పడి
మనస్సిరే యెన్జిక్కొడియన్డే నెన్టు వ్యవహరిక్కైయాలే సర్వయక్మప్రసిద్ధమెన్టుపడి
ఆక్రయోల్ భాష్యవాక్యం సర్వేన్బ్రియోపరతి కాలత్తిరేమనోమాత్రత్తాలే వద్ద
వన్తిమ స్మృతిపర మన్మెన్టుకరుత్తు. అదు లోకప్రసిద్ధ మిట్ట.

(వి) తల్లికేసహిసా జ్ఞాయర్ ఇత్యగ్రాహ (అపిన్బి) తి. అపిన్బి- ఏవంశితే
(సం॥ అన్తిమస్మృతే రన్త్రై ర్ద్రష్టేయత్వాత్) తెరియు మిత్తనై - ప్రకాశే
(స్వా॥ ఈశ్వరనుక్కు తెరియు మెన్టు కొల్లాదే మోక్ష కొడుక్కిటవరుక్కు
తెరియుమెన్టు నిర్దేశత్తాలే అన్తిమస్మృతి యన్బిక్కి మోక్ష కొదానెన్టుమ్
మోక్షప్రదానానధిక్యతే దేవతాన్తరజ్ఞుక్కు మోక్షప్రయోజకాన్తిమస్మృతి
తెరియాదెన్టుమ్ వ్యజ్ఞేతమ్.)

ఇదుక్కు అనన్తరమ్ యోగికళోడుమ్ అయోగికళోడుమ్
వాళియట హర్దనాన పరమాత్మావిఁ పక్కలిలే విశ్రమిక్కు
మళవుమ్ సుషుప్తితుల్యమాయరుక్కుమ్. ఇవ్వవస్తయైప్పుఱ్ఱ
“కాఢపాషాణసన్నిభం, నప్తస్మృతిరపి” ఎన్టుమ్ “నిన్తెక్కు
మాట్టే” ఎన్టుమ్ శొల్లుకిఱతెన్టాల్, ప్రపన్నాధికారిక్కు

అ॥ నను “నప్తస్మృతిః, కాఢపాషాణసన్నిభ” మిత్యాదికమన్తిమస్మృతి
స్వప్రయత్నసాధ్యా నభవతీత్యేవం తత్పర మిత్యుక్తమ్. తేవస్య భూతనూత్న్య
విశిష్టస్య ఉపరతసర్వేంద్రియస్యా ప్రసృతధృత్ - భూతిజ్ఞానస్య పరమాత్మని విశ్రమ
మాణస్య స్వాత్మమాత్మనిభవ్యతిరేకేణివి పయగ్రహణాభావా త్సుషుప్తితుల్యా
వస్థతయా తదవస్థాపరమేవ కిఱనస్యా? దిత్వాకజ్ఞాన తాదృశవస్థాయా స్వర్వ
ముముక్షుసాధారణత్వాత్ప్రీపన్నవివయేఽ యత్నసిద్ధస్మృతిమత్వరూప విశేషః
సప్రతిపాదతస్యైదితి తద్విశేషప్రతిపాదనపరమిత్యా కజ్ఞానా (ఇదుక్కునన్తర)
మిత్యాదినా. యద్వా॥ (సా) ఇవ్వనిమస్మృతి భగవత్కృపాయత్యైయాకైయాలే
ఉత్తరకాలత్తిలు మనుర్తితా లన్తిమస్మృతి ఎన్ఱిఱదనుపవన్నమన్తో? ఎన్నవ + ర్
(ఇదుక్కునన్తర) మితి. దీ॥ యోగికో - భక్తిప్రవత్తి విద్యావ్యయ నిష్ఠర్,
అయోగికో - సంసారికో.) పరమాత్మావిఁ + మళవుమ్. పరమాత్మనియావాఁ
విశ్రమస్తావత్పర్యన్తమ్ అప్రసృత ధర్మభూతజ్ఞాన మప్రసిద్ధ మతిభావః.

అ॥ ఇప్పడి సుషుప్తితుల్యావస్థ యుజ్ఞాకిర్ “కాఢపాషాణసన్నిభ”
మిత్యాదినదనధికుక్కు ముఖ్యార్థమాక వివృతైయే విషయమెన్టు శొల్లలాయరుక్కు
క్లిష్టకత్యా స్వయత్నసాధ్యస్మృతి కూన్యలైయిలే తాత్పర్యమెన్టు పూర్వంశొన్నదు
అనుపవన్నమ్ ఎన్న + ర్ (ఇవ్వనిపై యైప్పుఱ్ఱ) వితి. (వి॥) శొల్లుకిఱతెన్టాల్
సుషుప్తితుల్యావస్థం ప్రత్యుక్తమితిచేత్. (ప్రపన్నాధికారికి) తి — (సా॥)
ఇవ్వనిభ భక్తమక్కుమ్ సాధారణమానపడియాలే “స్థితేమనసి సుస్వస్థే” ఎన్టు
తుడక్కి ప్రపన్నమక్కుతిశయం శొల్లుకిఱప్రకరణత్తిలే “కాఢపాషాణసన్నిభ”
మెన్టు సాధారణాకారత్తై చొల్లుకిఱదు ప్రత్యుత నిష్ఠాసహ మాకైయాలే యసజ్ఞ
మాక ప్రశ్నీక్కుమ్. ఆకైయిల్ భక్తనైప్పిలే స్వయత్నసాధ్యాన్తి సుప్తతి

విశేషితు ఓరశీశయమ్ శోల్లిగ్రామకాతు. ఇతుమ్మ
మేల్ “ మత్తస్సత్తి జ్ఞానమసోహనంచ ” ఎన్నిట
ప్రాజ్ఞ మణర్త తప్పికాశిత ద్వారనాయక్కుడు
బ్రహ్మనాడియిలే ప్రవేశితాల్ పిన్ను కాలిత్యముళ్ళు
తనెయుమ్ మొరు ప క లా యు గ ర్ తియే యా మ్.

మానస్తిక్యే యుద్ధాలుమ్ నానాశే స్పృతియై యుజ్జాక్రిపరగతియై నయిప్పే
నెన్నిటను ఇగ్వాక్యమెన్టాల్ సుసజ్జితమెన్టుకరుత్తు. శోల్లిగ్రామకాదు - కిశ్చిదతిశయ
ఉక్తోపభవతి. పుష్పస్య విశేషః ధనాత్త వ్యవసాయుత్పన్నసిద్ధాంతిమత్యయ
రూపవిశేషపరత్వా భావే వైయక్త్యః పాదీతి భావః.

అ॥ (వి) నమ సుమప్తశుల్యస్య కథం బ్రహ్మనాడీ జానమ్యిత్ర స్వవిషయ
స్మృతివి ద్భగవద్వత్ జానేవేత్యాహ (ఇదుమ్మమే) లితి. విశ్రమానవ్రమ్
(సం॥ సర్వసాధారణసుఖప్తిశుల్కావస్థాయా ఉద్భవమ్. (దీ॥ ప్రాజ్ఞమణిర్త -
ఉగర్త - ఎత్తస్స) ప్రాజ్ఞేభగవతి జానప్రదేనతి. అపొహసమ్ — జానా
భావః. (సం॥ ఉహోహోహోత్పికాబుద్ధిః) నమ భగవదుత్పాత జ్ఞానశ్చేత్ జ్ఞానస్య
జన్మతయా ముక్తిదశాయామపి జ్ఞానస్య వినాశ స్సాధితిత్వత ఆహ (పిన్ని) తి.
కాలిత్యముళ్ళదనైయుమ్ - యాంత్రాలతశ్చంద్భావమ్, నిత్య మిత్యన్ధి. ఒరు
ప క లాయ - ఏకదినసూపమ్, ఉగర్ తియేయామ్ - సర్వప్రకాశకం జ్ఞానమేన
భవేత్. నతుకన్నాశః, ప్రకృతిసంసర్గమోచనస్య స్వభావసిద్ధ సార్వజ్ఞప్రతిబద్ధక
నిష్పత్తిరూపత్వేన తస్య త్వే సార్వజ్ఞప్రకాశనాత్పునస్సంసారాభావా “ న్నక్తమ
హరేవాభినిష్పన్యతే, స్పృద్విభాతో బ్రహ్మలోకః, జాగృనాం సస్సమిధత ”
ఇత్యాద్యుక్తరీత్యా ముక్తా. స్తావ్యసార్వజ్ఞేన సర్వదా చిదస్రప్రాయమేవాహ
భవన్తిత్వన్ధి. “ యథానక్రియతేజ్యోత్స్నా + నిత్యావిమాశ్మనోహితే ” ఇత్యా
నికమత్రానుసంధేయమ్. (ప్ర) అహో జానైక హేతుత్వవశోజ్ఞానస్యాపి సర్వదా
సర్వవిషయ జ్ఞానజకీత్యా ద్విలక్షణ దినసత్వేనరూపణమ్. (స్వా) ప క లాయరు
ద్దాలుమ్ పాత్యతహాకత్తిలేపోలే సుఖప్తి సమ్భవితైయన్ధి? ఎన్న ఉగర్
త్తియేయామెన్టు శొన్నదు.

నన్నిలమామతు నత్పకలామతు నన్నిమిత్తమ్,

అ॥ ఆనాలుమ్ లోకత్తిల్ శ్రేయోనిమిత్తం ప్రసానకాలత్తిల్ శుభనిమిత్త
కాలాది ప్రతీత్తై నియమేన పణ్ణకిరాప్పోలే ఆత్మవాఘ్యదయరూపమాన పర్పిరాది
మార్గ గమనత్తుక్కు శుభనిమిత్త దేశకాలాపేత్తైవేణావో? ముముక్షువాన భీష్మ
రుమ్ ప్రశస్తోత్తరాయణకాలప్రతీత్తై పణ్ణవిల్లెయో? ఎన్నిఱ శక్తైయై పురిహరి
యానిష్ఠితో ణ్ణధికారార్థత్తై ప్పాట్టాలై సజ్జహిక్కిఱార్ (నన్నిల) మిత్యాది నా.
(ప్ర) అరణ్డరడియవర్ క్కుశ్రీరణ్డవాధ దాసానాం ప్రపన్నానాం పరమైకాన్తి నామ్,
(వి) మిన్నిలై మేని విడుమ్ముత్తు - విద్యుత్తులన్దితే శరీరస్య త్యాగభూర్వక
ప్రయాణస్య, (స్వా॥ విడుక్తయాఃపయాణత్తుక్కు, లోకత్తిల్ ప్రయాణత్తిల్
శుభాశుభనిమిత్త దేశకాల ప్రతీత్తైశక్త్యయాక్తై యాలే కర్తవ్యేయానాలుమ్ “తిథే
శ్వపచగృహేనా” ఎన్ఱ దేశకాలానియమమిల్లెయెన్ఱుశ్శొల్లైక్తయాలమ్ నియమ
మిల్లెయెన్ఱుకరుత్తు. భీష్మర్ స్వచ్ఛందమరణరాక్తై యాలే శరీరవిశేషకాలమ్,
సేవ్యయానియన్ఱుం శక్యమాక్తై యాలే లోకసజ్జహిర్థమాక లోకత్తుక్కుత్తరాయణ
ప్రాశస్త్యవ్యోతనార్థ ముత్తరాయణ ప్రతీత్తైపణ్ణినాన్ఱుకరుత్తు.) యతానుమ్ -
దేశకాలాదిమ్, ఆదు - భవతి, “రథ్యాన్తరే ముత్రేపురిషగత్తై” ఇత్యాది
రూపమ్, అదు - తదేన, విలక్కిలదు - గత్తవ్యదేశాదన్యత్ర గమన రహితే పరమ
పదైకగామినీత్యర్థః. ఓర్ - అద్వితీయేన. (స్వా॥ ప్రారణాసాధికానియత స్థూల
శరీరరూప ప్రతిబద్ధక నిష్పత్తికాలన్తవిర ప్రశస్త దేశకాలాది ప్రతిష్ఠావిశిష్టసహ
మల్లాద, ఓర్ - “శతంపైకాచ + ఏకా॥ ఊర్ధ్వమేకస్థినివేషా” మెన్ఱుమ్ శ్లోపదు
కిఱి అద్వితీయైయాన) నన్నిలైయాన. సమీచీనస్థితౌ, భగవత్ప్రాప్త్యనుకూలస్వభావ
ఇత్యర్థః. (స్వా॥ ఇతరనాడికల్ పోలే నరకాదినిమిత్తతయా హేయ ప్పిన్ఱిక్కే
పరమపురుషార్థప్రాప్తినిమిత్తతయా శుభస్వభావైయాన) నడునాడి - మధ్యస్థమూర్ధస్య
నాణ్యశ్శ్యో, వట్టిక్కు - మార్గే, నడైపెఱవే - గమనరూప బ్రయోజనాయ, నన్నిల
మావదు - సమీచీనస్థలమ్, ఆమదువే - భవత్యేవ, (సం॥ నన్నిలమామదు - స ఏనదేశ
స్మిరక్తాద దేశః)నగ్రపకలామదు - “దివాచ శుక్లపక్షశ్చే” త్యుక్త ప్రశస్తకాలః,
పకల్ శబ్దః కాలమాలోపలక్షణః. అమవే నన్నిమిత్తమ్ - తాదాత్మికసమాభి
విత నిమిత్తమేవ శస్త్రీహితాదికం ప్రయోగార్థోదక స్థాపనాదిరూప సమీచీన
నిమిత్తమ్, ఎన్ఱలుమామ్ - ఇతి వత్తుం యోగ్యం భవేత్, కిమప్యనపేక్ష్య మితి

ఎన్నలుమామదు యాతామరజ్జ ర (యతానుమామజ్జ) డి
మిన్నిలై మేని విడుమ్మయణత్తు విలక్కిలతోర్, [యమర్ కుమ్మ,
నన్నిలై యా నడునాడివమ్మిక్కు నడై వెఱవే || ౨౭||

దహర (జతర) కుహరే దేవ స్తిష్ఠ నిష్ఠ ద్వరదీర్ఘికా
నివతి నిజావత్యా దిత్సావతిర్ణ పితృక్రమాత్ ।

ధమనిమిహన స్తస్మిన్నాలే సపవ శతాధికా
మకృతకపురప్రస్థానార్థం ప్రవేశయతి ప్రభుః || ౨౮||

ఇతి కవితార్కికసింహస్య + కృతిషు శ్రీమదహస్యత్రయసారే
నిర్వాణాధికారో వింశః .

భావః. (ప్ర||) యేన పార్వరబ్ధి ఫలభూతోద్భవనాదినా శరీర మశ్విజ త్తదేహ్యా
రాదినా గర్భం యోగ్యత్యే నోక్తాన్ని ప్రవేశ భృగుసతత సరయూ గర్భాది జల
ప్రవేశ యోగాభ్యాసాదిరూపం సమీచిన నిమిత్త మిర్భ్యర్థః. (ఇట్లు “యాదామ
మామద్దడియవమ్మ” ఎన్ఱుమ్ “అరజ్జరడియవమ్మ” ఎన్ఱుమ్ పాతవ్యయ ముల్లు.
(స్వా|| అట్లు - అనియతనిమిత్త దేశకాలజ్ఞిర్, యాదామమామ్ - ఏదాకిలుమామ్.
అరజ్జరడియవమ్మ ఎన్ఱిఅపాతత్తిరే “యాదామర్దడియవమ్మ” ఎన్ఱుపాతమ్,
యాదామ్ - ఏదాకిలుమామ్, అన్దదేశమే నన్నిలమామ్. అన్దకాలమే నన్బకలామ్.
అన్దనిమిత్తమే నల్లనిమిత్త మెన్దలుమామ్. యద్వా|| అరుభిన్నపదమాయే అదు -
అన్దదేశమ్, నన్నిలమామ్ - నల్లదేశమామ్, అదు - అన్దకాలమ్ నన్బకలామ్, అదు -
అన్దనిమిత్తమ్ నన్నిమిత్త మెన్దలుమా మెన్ద యోజనైయాకపుమామ్. ౨౯||

అ|| (ప్ర) నశ్వేన మిదానీం పార్వజస్య పార్వజ్ఞోత్పాదనపూర్వకం శతాధిక
నాడీప్రవేశయితృత్వం నోపపద్యతే, తస్య “పార్వజేనాత్మనాసమృద్ధివృత్తః || ఏష
సర్వభూతాన్తరత్యే” త్యాః క్రుతిభి స్సర్వజ్ఞపి దేహేషు సాన్నిధ్యావగమా
జ్ఞేనస్యచా నాదిసంసారే ౭నన్త దేహవత్స తత్తద్దేహ వియోగకారే శతాధికనాడీ
ప్రవేశకరణాభావం దిదానీమపి తత్కరణా సమృధా దిత్యత్సాహ (దహరకుహర)
ఇత్యాది. (స్వా) జతర కుహర ఇతి. దేవః - కర్మోపాధిమహేత్య్ తీలాప్రవృ
త్తి నిష్ఠద్వరదీర్ఘికా - “నిష్ఠద్వరస్తుజమ్మల” ఇత్యమరః. జమ్బులపూర్ణదీర్ఘికా

యాం కూపే నిపతితస్య, నిజాపత్యస్య - స్వకీయ పుత్రస్య బాలస్య, ఆదిత్యయా
 ౭-వతీర్ణపితృక్రమాత్ - తత్రద్విర్వికాయాం పజ్జ-సంసర్గాది హేయతా మనాలోచ్య
 స్వయం పురుషార్థతయా పుత్రోద్ధ-జార్థం స్వయముపి పతిత పితృన్యాయేన, జతర
 మహారే, రక్షణావసరప్రతీక్షయా హర్దయాపేణావతీర్యతిష్ఠక, అనేనఃపరిత్యాజాయ
 సాధూనాం వినాశాయచదుష్కృతా' మిత్యాది ప్రమాణోక్తరీత్యా హర్దయాపే
 ణావతీర్య హేయశరీర ప్రవేశ శృరణ్యస్య సంసారకూపపజ్జ-నిమగ్న స్వదాసోద్ధ
 రణైకప్రయోజనార్థః, నతు సంసారోత్పాదనార్థ ఇతి ధ్యనితమ్. ప్రభుః - స్వామి,
 తస్మిక్-కాలే-యా దృచ్చిక ప్రాసజ్జికాది సుకృతవిశేష పరమృతయా స్వసమీపిత
 రక్షణావసరే. (దీ॥ ఇహ - ఇద్దహరాకాశత్తిలే, పూర్వమేవ తిష్ఠక, తస్మిక్-కాలే-
 నిర్యాణకాలే) సమ - తీలాప్రస్తుతమీన స్వామిత్యా త్వన్వతోరక్షణ ప్రవృత్తతయా
 లీలాపరతికాలే, నః - అస్మాక్, శతాధికాంధమనిమ్ - వాడీమ్, అకృతకపురస్య -
 అపత్రిమస్య స్వతః ప్రాప్తస్య, పురస్య - పరమపదస్య, ప్రస్థానార్థం ప్రవేశయతీ
 త్యర్థః. నిరుపాధికతయా స్వతః ప్రాప్త పురప్రవేశార్థం సోపాధికతయా అగస్త
 కపురా నిర్మలమనకరణ ముచిత మిత్యపి నూచ్యతే ॥ ౪౫ ॥

ఇతి క్రిమద్రహస్యత్రయసార వ్యాఖ్యానప్రసే

— నిర్యాణాధికారో వింశః —

క్రిమతే నిగమాన్తమహాదేశికాయ నమః

శ్రీ రహస్యత్రయసారార్థ రత్నావలీ.

(౧) ఇత్థం సప్తాధికారై స్సునిశేద ముపదిశ్యాస్య యావచ్ఛరీరం
 కర్తవ్యం న్యాసవిద్యా ౭౭చరణఫలతయా ౭ నస్తరం దేహపాతే ।
 సాధ్యం నిర్ధారయిష్యం స్త్రీభి రుపదిశతి స్థూలదేహో దముష్మా
 నిర్యాణం సర్వసాధారణ మిహచ తదాభావినోస్మిన్విశేషాః॥౯౭॥

(౨) పుణ్యక్షేత్రేహి క్లృప్తం సుకృతమివ భవత్యేకమంహ
 ససహసం పానకపున్యేన తస్య తుపణమనుభవే కోటిదేహైరపి

శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

స్యాత్ । కా ముక్తే శ్చైశ్చుక్తివారాకథమివ భగవత్కన్తిమప్రత్యయో
వా తిర్యక్నాడీ ప్రవేశే గతిరపిచతదాకేతి ధూనోతి బోధ్యమ్ ॥౯౭॥

(3) ఐకాన్త్యాదిప్రదేశే ప్రియశమ మనఃకుం వర్తయే దేన మీశః
పాపేజాతేఽపి దష్టో లఘు రపథచరద్రాజసూనోరివాస్య । ధీమా
న్త్యా దన్యదేవాశ్రయణమపి కుతాప్యేవ దేవో ఽపనుద్యా తత్తేనిర్యే
విద్ధి పూర్వప్రపదనవికలత్వం తతో నారకం చ । ౯౮ ।

(౪) ఉత్పన్నం భోగశృష్టాదికమపి శమయా మోచయే దిప్త
కాలే కాలానుద్దేశతస్తు ప్రపదనకరణే ముక్తిరాశాద్యపాయే ।
న్యాసారవేళతు పూర్వోత్తర సుకృత తదన్యాఘయా ర్హాన్యలేపా
సజ్జల్పాస్త్రిస్తా మృతౌ తౌ శ్లథయతి ఘటయ త్యస్య మిత్రే
వ్యమిత్రే । ౯౯ ।

(౫) తీర్థేవా నిద్యధేశే త్రిదశపితృన్మణాం వాసరేవా రజన్యాం
కాలే సజ్జల్పితే పాక్షక్వచనరచయతి ఘోరదేహా ద్వియోగమ్ ।
అన్త్యాధీరస్యనేతు ర్భవతి కరుణయా స్వప్రయత్నానవేత్తా వాగాద్య
తోపశాన్తా మనస ఉపరతేః పాగ్నియం నాన్యవేద్యా । ౧౦౦ ।

(౬) హృద్యక్షం ప్రాణ ఏత ధ్లుటయతి తమథో పూరుషే
భూతసూక్ష్మే స్వేనంతం సూక్ష్మదేహం శ్రమపరిహరణా యాథ
సమ్మోదసిన్ధౌ । హర్దోఽయం స్వాత్మనిద్రాగఘలజనసమా సుప్తి
తుల్యా దశేయం తం పశ్చా ద్భ్రహ్మనాడిం నయతి నిజపురి వర్తన్త
నో ద్వారభూతామ్ । ౧౦౧ ।

ఇతి శ్రీరహస్యత్రయసారార్థరత్నావళ్యామ్

— నిర్యాణాధికారోవింశః —

శ్రీమతేనిగమాస్తమహాదేశికాయనమః.

శ్రీయై నమః

ఓమి నమః నిగమాంత మహాదేశికాయ నమః.

(25)

గతిచింతనాధికారః.

జ్వలనగివసజ్యోత్సాహ పక్షోత్తరాయణ వత్సరాఢ
 పవనతపసప్రేక్షాంకూః క్రిహ దచిరద్యుమ్ ।
 జలచ (స)రపతిం దేవాధీశం ప్రహపతి సుగత
 స్తరతి విరజాం దూరేవాచస్తతః పరమస్థితమ్ ॥ ౬ ॥

(దీ)॥ ఏకవింశే బ్రహ్మనాడ్యా నిర్గతస్యాస్య దేహినః । అర్చిరాది గతా
 తైస్త్వై స్సత్కారస్సాను నర్జ్యతే॥ (ప్ర) ఏవం శరీరాన్నిర్మలానాం పరమపదం
 గచ్ఛతాం మాగ్ధోఽత్ర నిరూప్యతే. తత్ర సుఖానునధానార్థం మార్గం సజ్జహ్య
 దర్శయన్మనోమాగ్ధో గతానాం సర్విభూతానుభవః ఫలమిత్యాహ (జ్వలనే)
 త్యాదినా, (వి) జ్వలనః - అర్చిరభిదూనితేనతా, దినః - దివసాభిమానిదేవతా
 సర్వతైస్సమే. చాన్దోగ్య 'మానేభ్య స్సంపత్స' సంపత్సరా దాదిత్య'
 మితి శ్రుతిమ్. అన్యత్ర 'మానేభ్యో దేవలోకం దేవలోకా దాదిత్య' మితి.
 తథా తత్ర 'యగానై పురుషోఽస్మాల్లోకా త్వేప్రితి స వాయులోక మాగ
 చ్ఛతి - తస్మై సతత్ర విహిత' ఇతి. తత్ర దేవలోక వాయుశబ్దయో ర్వాయు
 విషయతాం స్వీకృత్య చాన్దోగ్య శ్రుతి మాదిగ్య సంస్కారా నస్తద్యం వాయు
 వా వ్యవహిత మితి 'వాయు మత్సా నవిశేష విశేషభాగ్' మితి సూత్రే నిర్ణీతమ్.
 తదభిప్రేత్య పవనతపసేత్యుక్తమ్ పవనః - వాయుః, తపనః - మార్గః,
 ప్రాప్తేయాంకూః చంద్రః, 'ఆదిత్యా చంద్రయనం చంద్రయనో విద్యతి' మితి శ్రావ్య
 క్రమా త్వప్రేయాంకూకక్రిమా దచిరద్యుతి మిత్యుక్తమ్. 'ఏతం దేవయానం
 పథాన మాచార్య స్తిలోక మాగచ్ఛతి - స వాయుబోధం స వాయుబోధక స ఇన్ద్ర
 లోక' మితి శ్రుతౌ పరమస్థ వాయుస్సర్వత్రవశేష 'తటితోధివరుణ స్సమృద్ధా'

ఇప్పటి మూర్ధన్యనాడినులే పువేళితవాన ముముక్షువై

దితి నూతే తత ఉద్భృత్య తటిత్సమ్మన్దా ద్వైద్యుతా నన్తర్థం నిర్ణీతమ్. తథా
 “ స ఇద్వైభాకం స శ్రిశ్చాత్రలోకం స బ్రహ్మలోక ” మితిపూతమ్. తనభి
 ప్రేత్య జలచరపతిం జేవాధీశం ప్రజాపతి మాగత ఇతుక్తమ్. “తస్మదహం
 ౭మానవ స్సపినాక బ్రహ్మగమ మతి” తి సైద్యుత పురుషస్యా హను సంశ్చిత్వం
 బ్రహ్మగమయత్పంచ కురితిసిద్ధమ్. తస్య బ్రహ్మగమయత్ప్రేమ సుఖేష్వరి ప్రజా
 పతియస్తస్యానుగ్రహాకా స్స న్నహకారిణ ఇతిప్రవృత్తమ్. (సా|| అతి బయణాది
 పదం విహాయ బంధనపతి పదసర్వేతో విద్యుతాసా-ం మేఘానాం రిశ్వమూపా
 న్తరజ్జసమ్మన్త ద్యోతనార్థః. అత్రావ్యచింద్యుతి మితి నూత్రిస్థ ప్రథమపద
 పర్యాయగ్రహణేన “తటితో ౭ధివరుణ స్సమ్మన్దా” దితిన్యాయముచనార్థం భిన్న
 పదతయా నిర్దేశః. జేవాధీశమ్ - ఇన్ద్రమ్. ప్రజాపతిమ్. “ స ఇద్వైభాకం స
 ప్రజాపతిలోక ” మితిపాతతః క్రమేణోక్తావిన్ద్రపరిజాపతీ. అత్ర ద్వంద్వనిర్దేశః
 పూర్వద్యంద్వ నిర్దేశస్థలవ చ్ఛుతిక్రమో నాస్తి, కింతు పాతక్రమ ఏవేతి జాప
 నార్థః. ఏతాక్రమాత్పూర్వః, అనేనక్రమ నైయత్వం గమ్యతే. ఏతాత్పూర్విరాది
 జేవతాః “అతివాసీకాన్తలిక్తా” దితినూతే) ముక్తస్యాతివోధార ఇతి నిర్ణీతమ్
 అనన్తరం విరజాం తరతి. తతః పరమద్భుతమ్ - “సంశ్చిత్వమయం జేవ” మిత్వ.
 క్తప్రకారేణా పూర్వతయా పరమాశ్చర్యవహా గియాత్మానుభవనిత మాశ్చర్యం
 తద్వైద్యుత వాగవిషయతయా ౭౭శ్చర్య మిత్వక్తమ్. అపూర్వ స్వరూపా
 విర్భూతమైవస్మిత స్తివ్యతీతి భావః. (దీ|| తతఃపరం వాచోదూరే “మతో
 వాచో నిరన్తరే” ఇతుక్తమ్. అచ్ఛతం- జేవేశేషం పరమాత్మానం, తతః -
 పాప్రీస్తీతి, తరతి గత్ర పాప్రీస్త్యర్థః. “నైనం నేతు మహాంతే తరత ”
 ఇతివత్. యద్వా|| తతః పరమద్భుతం వాచోదూరే భవతి - వాచానుగోచర
 మిత్యర్థః. (ప్ర) “అనేకాద్భుత దర్శనమ్|| సర్వాశ్చర్యమయం జేవమ్” ఇత్యా
 దిభి రదభుతిత్వేనోక్తం పరనానుజేవ మనుభవతీత్యర్థః ||

౪౬||

(అత్ర) సారాస్వాదిన్యాయం నిబధ్ధాన్విరాది పదసిద్ధ్యర్థమనియాయాన్యాయ
 ప్రత్యేన ద్రష్టవ్యః.

అ|| (దీ) ఇవ నర్పిరాదిగత్యా పరమపదత్వై శ్చెల్లుమ్మనీయై అరుణశ్చయ్య
 తదర్థం పూర్వోక్తనిర్వాణత్వై సదృష్టస్తమాకవనువిక్లిప్తాక (ఇప్పటి) తి.

సూలశరీరమూకిట బ్రహ్మపురత్తిల్ నిస్తుమ్ బ్రహ్మన డియా
కిట తలై వాశలాలే వత్సలనానహర్దక్ వార్ తైశొల్లక్కట్కిట
ముఖివశ్య(ముగ్ధ)నాన రాజకుమారనైరాజు ఎడుత్తుక్కొండ్లు
ఉలావుమాప్పోలే కొండ్లుపుటప్పట్టు, “మన్నుజ్జుడుజ్జుతిరోక్
మణ్డలత్తి నన్నడువుళ్ అన్నదోరిల్లియినూడుపోయ్” ఎస్తుమ్,
“ తేరార్ నిటైకతిరోక్ మణ్డలత్తై క్కీండ్లువుక్కు ” ఎస్తుమ్,

(వీ)॥ వి॥ బ్రహ్మపురత్తిలో నిష్ఠుఁడు — “అథ యుషస్వికా బ్రహ్మపురే
దహరం పుణ్డరీకం కేశ్మ” ఇతి శుతౌ బ్రహ్మపురత్తేన నిర్దిష్టౌ త్థాన్వలరీ
రాత్.) తల్లెనాళలో — ప్రధానవాళలో, మార్గస్థినాడీ పవనవి యోగార్థమ్
శొన్నదాహ. వార్తల్లె శొల్ల విత్త్యాని పుష్టన్తోపస్యాపమ్. ఉహాపుకై —
పవనం సచ్చరిక్తిగ్. (సం॥ తత్తదానన్తానుభవార్థం మిదప్రచారణి) ముఖశ్శనాన -
ముఖతాలే విరుచిక్కు ముదనాన. (సం॥ దత్తవైచార్య కైతప్పి సంసరిత్తుపాపిద
వి.కౌ యాదృచ్ఛికమక ఇదానీం సత్తై పెల్లై ల్లనాకైయాపి దృష్టానం
కూడుమెన్ఱు కరున్ఱు) (వి॥ వార్తల్లె శొల్ల + రాజా - రాగుచ్చాణాభ్యాసావస్థ
ముఖాభిలాషీ రాజా పుష్పట్టు - నిమ్మివ్యా)

అ|| (౧౦) అస్యమాన్యస్య మాన్యమణ్డలశేవ సేవ గరుససాధనతయా జేవ
యాసహార్దశ్చైతి అస్యశైచ్చే - సహర (సహ) తాని ప్రభవనుహ (మన్ను) మిత్యా
దినా. (సావ్) మన్నమ్ - 'పృథమా'య, చిగకాలస్థాయీయా. కడుమ్ -
కూరమాన ఉష్ణమాన. కదిగో - కిర తైయుడైయ, సూన్యమడైయ, మణ్డలత్తి -
మణ్డలత్తినుడైయ, నన్నమపుల్ - నల్లమపుత్తిల్, అన్నగు - శేష్మనాన, ఓరిల్లి
యినాడు; ఓర్ - అశ్వతీయమాన, ఇల్లి - రథ్రిన్, ఊడు - మగ్యమ్, శ్రేష్ఠరథ్రినధ్య
త్తాతే, పోయ - "సజతిత్వమాగచ్ఛతి తస్మై సజత్ర విహితేయథాడమ్పరస్యశం
తేనస ఉర్ధ్వమాకరిమతే" ఎన్నిక భుక్తిధం సూచిత మెన్నురుత్తు. (సం|| మన్నమ్
అనుస్తు దాంగాహసన త్రూక్ - తగోష్ఠ్యం పుం త్రిరణమ చ నిజ్జలమగ్యస్థా,
అన్నచోంత్యాని = సునిధాద్విత్వీయ రథ్రిం సుసుఖం త్వరయా (ప్రతిశ్య నిర్దశ్య) తేరా
రిత్యాది = తేరిన్ - రథత్తిల్, ఆర్ - పూర్ణనాన, నిక్కుకదిగో - మణ్డలమ్ - నిక్కు
న్యకది - కిరణత్తైయుడైయ సూర్యమణ్డలత్తై, కీడ్డు - ఏవమే మణ్డలం భిత్వా

“శబ్దమణ్డలత్తి నూడు శెను” ఎన్దుమ్ “ఇరుళనత్తు మెరికతిరోక్”
మణ్డలత్తుడేత్తలి వైత్తేణివాణ్ణి” ఎన్దుమ్ శోల్లుకిట దేవయాన
మార్గత్తిలే ప్పళిప్పడుత్తి, “అమరరోడుయర్ విత్తెన్జులువర్
తమ్ పిఱిని యచ్చితైయే” ఎన్దిటపడియే అర్పిస్సెన్దుమ్,
అహస్సెన్దుమ్, పూర్వపక్ష మెన్దుమ్, ఉత్తరాయణమెన్దుమ్,

ఎన్దిటపడియే ఖేర్తు, పున్దు - ప్రసేతై నై. (సం॥ శోల్లుప్పిరస మూర్త
శ్లోతిశ్చ మనివిహరణః స్మృత్యంభిత్యప్రవిశ్య) కణ్డెతి = శబ్దమణ్డలం; చణ్డః
కూరకః, మార్యకః. అనుడైయ చణ్డలత్తి నూడు - చణ్డలం శబ్దతే శబ్దబాధయై
జ్ఞపడి. (సం॥ చణ్డకిరణమణ్డలం గల్వేతి) ఇసుళితి = ఇసుళి - అన్ధకారతై, ఆక
త్తుమ్ - నాపిక్కు-మదాన, ఎరి - ఎరుప్పడుకొం, కేగవత్తాన. కతిరోక్ - కిరణతై
యడైయ మూర్వమడైయ, మణ్డలత్తి నూడు - చణ్డలం శబ్దతాతే, ఏత్తులివైత్తు -
ఇన్దికారమై ఉర్ధ్వతే మెన్దుప్పడి ప్పళిప్పడు, శోల్లు కిట - సబ్దమణ్డలం కి ఏణియై,
సబ్దలత్తై వాణ్ణిత్తిరుమ్మి ఎరణ్దుప్పయ్య ప్పళిప్పడి ఎన్దిపడి. (సం॥
అన్ధకారవిపరక చణ్డకిరణ మణ్డల మధ్యర్థమాగోళ్య పురరాగతినివృత్తయే పాగిగా
రోహణ నిశ్చేతికామసంప్రద్య) (దీ) శోల్లుకిట - శోల్లుప్పడుకొం, దేవయానమార్గ
త్తిలే - “తేమంవైత్తేయ ఎద్దానం గచ్చుతాం వృజన్తుమ్ | ఎద్దలొక తమో
హస్తా ఆదిర్యోద్వారసం చ్యతే” ఎన్దు శోల్లుకైయార్ మూర్వమణ్డలం దేవయాన
మార్గత్తిలే ప్రధానమ్, - ప్పళిప్పడుత్తికై ప్రవేశిప్పిక్కె. (అహరోడి) కాడి =
అమరరోడు - అతివాహిక దేవరోడు, అహరోడి - అహమహితి తైయైచ్చెన్దు,
పిరవి - జన్మమ్, అదాకయ అక్రియ శ్చైవై, శ్చైవైక్కు అర్థకావదు అతికూరతై.
అరువర్ - పాకపెరురురెకై. (సం॥ అతివాహితై కిరణాహితస్స స్పర్శస్యః
పదేన్ద్య ఉచ్చితే ప్రకృతే రుపభాగే గత్వా ఒతికూరక కారాగారకల్పం ప్రకృతి
సహజం పరిశుభన్తీర్థం.) యద్వా॥ నిత్యమూరికీదోత్త ఉచ్చాయతైయై
డైయవరాయ పిఱిపయచ్చితై యరువర్.

అ॥ “తేదెన్దుమ్ భిసంవికని అర్పిచోదహా” ఎన్దు శ్రుత్తర్థతై ప్రమేణ
కాట్రుకిడార్ (అర్పిస్సెన్దు నహస్సెన్దు) మిత్యానియల్. (సం॥ అర్పిరాది
కర్తా అర్పిరాద్యభిమానిదేవతావికేషణరూపే తేదతివోధార ఇత్యాదివాచికా॥

సంవత్సరమెన్దుమ్ వాయువెన్దుమ్ ఆదిత్యనెన్దుమ్ చంద్రనెన్దుమ్
వైద్యుతనెన్దుమ్ అమానవసంజ్ఞానాన ఇవనుక్కు సహకారి
కళాన వరుణేంద్ర ప్రజాపతిక శ్చేనుమ్, శొల్లప్పడుకిట
వహ్నినడత్తుమ్ ముదలిక శ్చేయిట్టు “అహం స్మరామి మధ్యక్షం
నయామి పరమాంగతిమ్” ఎన్నిటపడియే తాక ప్రధాన
నాయ్ నడత్తి అవో ఎలెకలిల్ భగవచ్చాస్త్రత్తిలే పరక్క
ప్పీన భాగజ్జశ్చేయుమ్ అనుభవస్సిత్తు, “లోకంవైకుణ్ఠ

గన్తవాణాంమయి తా ఇత్యర్థః విద్యు భిమానీపురుషో వైద్యుతః, అస్యైవా
రాజ్యభిమానిభ్యో వైలక్త్యా మానవ సంజ్ఞా. “ఏనాక్ బ్రహ్మగమయతీ”
త్యమానవవిషయిణీభిః శ్చుశిభిః. అమానవేత్యాది=అమానవసంజ్ఞాయై యుడైయ
వివైద్యుతసుక్కు (సా|| సహకారి శాసని|| = వైద్యుతిక్ బ్రహ్మత్వై
ప్రాపిక్కు చెప్పుదును శ్చేన్ద్రప్రజాపతిక శ్చేత్తన్తామెల్లై శ్చేన్ద్రుమ్ సహకారిక రాక
వహ్నినడత్తుంక శ్చేన్ది “వైద్యుతేనైవ తత్సచ్చుత్తై” త్యధికరణార్థం శ్చేన్దిపడి
యాలే అమానవగమయిత్వై విగోధమిల్లై యెన్దుకరుత్తు వివహ్నినడత్తుం ముదలిక శ్చే
యిట్టు. మార్గప్రసక్తైః పూజ్యైరాతివాహితైః స్సహ) తాక ప్రధాననాయిత్యాది-
అవర్గశ్చ ప్రధానధాతరస్త్వమ్నడి హర్దనానతాక ప్రధాననాయస్త్వ వహ్నినడత్తి?
తాక ప్రధాననాక వహ్నినడత్తుయిల్ ప్రమాణమ్ “అహం స్మరామి” త్యాది.

అ|| (సా||) మార్గాన్తరస్మైలే కూరమాకిల్ త న్యార్గమజ్జూడుమా,
ఎన్నవ + ర్ (అవో ఎల్లై) శితి దీ|| ఎల్లై కళిల్-సీమాన్తరశిల్ భగవచ్చా
స్త్రత్తితితి=“ఆక్షేపమమరాన్తర సహవివ్యాప్నోగజ్జైః సోపహారాః ప్రహర్షణ
ప్రత్యుద్గచ్ఛన్త్యపాగతమ్ || అగ్నిరాజకయాగత్యా శ్చత్రత్రాచ్ఛిత్తస్మయైః | అతిత్యలా
కానశ్చేతి వైకుణ్ఠంపీతకల్మషః” ఇతి భగవచ్చాస్త్రత్తి ర్జ్ఞపడి

అ|| చిరవాసితమాయ్ కాంక్షితమాన వైషయికభోగత్తై విట్టు “సంసృజ్యతే
యదినదాసజనస్తద్విద్యు స్సంసారపీషభగవన్న పరగ్రహః” ఎన్ని భాగవత్సంసర్గత్తై
యమ్ విట్టు ఇష్టమాకాద విపరచితోకాన్తరగమనత్తై ప్పణ్ణివైక్కు-కూడుమా?
ఎన్నవ + ర్ (లోక) మితి. దివ్యమ్-దేదీప్యమానమ్, పాడుణ్యసంయుతమ్

నామానం దివ్యంషాద్ధ్యసంయుతమ్ | అవైష్ణవఃసామప్రా
ప్యం గుణత్రయవివర్జితమ్ || నిత్యసిద్ధై స్సమాక్షిం తస్మయైః
చంచకాలిక్రైః | సభాప్రాసాదసంయుక్తం వస్త్రచ్ఛపవనై
(రుక్తం) శ్శుభమ్ || వాపీకూపతటాకైశ్చ వృక్షపరిణామైశ్చ
డితమ్ | అప్రాకృతంసురైర్వంద్య మయతార్కసమప్రభమ్ ||
ప్రకృప్తసత్వరాశిం శం కదాద్రక్ష్యామి చక్షుషా” ఎను నెడు
జ్జాలజ్జాలం ఆశైష్వర్యదారు దేశవిశేషాంతరే శైష్వరాజే

షాద్ధ్యప్రకాశయక్తమ్, షాద్ధ్యసంయుక్తం యక్తంవా. నిత్యసిద్ధిః - ఆనంద
గురుః దివిత్వసూరిభిః, తస్మయైః (దీ) విష్ణుభోగపరైః) తత్సర్వరూపైః, పాశ్చాతాలి
క్రైః-మతైర్విత్తైః. ముక్తాహి పూర్వం పాశ్చాతాలి తాభూత్యా నిర్వహణపద
భనా పాశ్చాతాలివత్ప్రజ్జగత్సర్వై రితివాచ్యైః. విధిపర్యంత్యాహి-జేపి పాశ్చా
తాలి-త్యాభావా దితిభావః. సభా-ఆస్థానమణిపః, గుణత్రయవిన్యాసాత్ మితిసిద్ధే
తిప్రాకృతమితి పునఃకథనా త్ర్యంబకవికార దుఃఖాని రహిత మత్యైః. సురైర్వం
ద్యైః-ఇంద్రాదిభిర్వంద్యైః, ముక్తైః-మితివా. ప్రకృప్తసత్వమ్ శుద్ధసత్త్వమ్, నెడుజ్జా
లమితి=ఇవ్యధికారి ఇతరపురుషార్థజ్ఞై ర్దోషదర్శనత్వాలేసవా గనమాకవిటు పరమ
పురుషార్థస్వభావతై చిరపరిచయమృణ్ణి నిత్యంప్రాప్తిక్రైయా లేచుమి ఆనందభాగ
వత భూయిష్ఠమాకై యాలున్ విరోధిజనమిల్లా మైయాలు మనిష్ఠతా ప్రసక్తమిల్లై
కింతిస్తతమ మెఘుకరుత్తు. (ప్ర) నెడుజ్జాలమితివాది. అతిచిరకాలంబరధృద్రు
మభిలషిత నిస్సంభ్యధిక దేశవిశేషగతే సతి తాదృశదేశాత్మనానన్త ప్రకృత్యస్త
భాగం గతసతీశ్యుః. శైష్వరాజే—“ సఆగచ్ఛతివరవాంసదీ” విశిష్టతప్రకారేణ
విరజాశీరంగతేసతి.

ఆ) నను శరీరవియోగా సమయవేద ‘తస్యపుత్రాదాయ ముపయన్తి సుహృద
షాద్ధ్యకృత్యాం ద్విషంతః పాపకృత్యా” మిత్యాదిభి ర్నిశ్చేద కర్మవివర్త్యవ
గమ తున్మత్తశరీరాన వృత్త్యుపపత్తై స్తత్త్వోక్తిగోపనచక్రభక్త్యత కర్మ
తా తమమవృత్త్యభావే-పి “ఉపపన్నస్త్వల్లగ్నాహోపలభ్యేన్ద్రీయైః | తే || నూత్నం
ప్రతాపతశ్చ తథోపలభ్యే” రిత్యుక్తరీత్యా “తమాగతంపుచ్ఛం కోపీతి? తంప్రతి
ప్రాయాత్పత్త్యం బ్రాయా” ఇతి కాషీతీక్ బ్రాహ్మణవాక్యవ్యవగత చక్షుష

కమః ఫలవిశేషభోగాధకమాకవస్తి క్షేవిద్యై మా లే స్థాపిత
 మాయగతి హస్తత్తుక్కాక అనువృత్త మాన సూక్ష్మశరీరస్తే
 ఆఱుకడక్తైక్కుప్పర్మినితెప్ప హోకవిడుమాప్పోలే హోక
 విడుత్తువిరజైక్కరైప్పడుత్తి అప్రాకృతశరీరత్తైక్కొడుత్తు
 విరంమదీయ మెన్నిట సరస్సినళవు ష్శోర్ త్తు సోమసవన మెన్నిట

స్సంవాదస్య అర్చిరాద్యాతివాహిక కృత సపర్యామభవస్యచ నూత్న శరీరమస్తరే
 ణానుపపత్తైర్విద్యయైవ తత్సిద్ధిరీత్యాహ (కర్మఫలవిశేషే) త్యాదినా: (దీ! విజైశి
 యాలే - భక్తిప్రపత్తివిశేషకృత భగవత్సజ్జల్పత్తాలెన్దు తాత్పర్యమ్.)

అ॥ నమవిద్యాఫలభూతా తివాహికకృత సపర్యాభోగార్థం నూత్నశరీరం
 విద్యయై నస్థాస్య తేచే త్వరమపదే భ వత్తైక్కుర్మ్యం జగద్రహిత దేవస్థాపేతతే
 త్ర కాలకృతపరణామ యుక్తస్య ద్రవ్యస్థాకాలకాలే శుద్ధస త్వేప్రవేశావపవతై
 రస్యత్రానపేక్షితత్వాచ్చ విరజాయా అనప్రదేశ ఏకకృతకా శ్చిన్యతస్య త్యాగం
 సద్వస్తానమాహ (ఆఱుకడక్తై) క్కైత్త్యాదిహ. (ఏ) ఆఱుకడక్తైక్కుమ్మనదాః.
 పరతీరగమనా య, పర్మినిన్మహితస్య, తెప్పమ హోతస్య, హోకవిడుమ హోలే-పరతీ
 రం వ్రాహ్మణిన్ద్రవ్యం, హోకవిట్టు-విర్మ్య, ఏతల్లోకమాః భ్య విరజాయా అర్వా
 క్తీరహస్యంతం నద్యాం హోతేనత్వా హలన్యం ద్తవ త్నూత్నశరీరేణత్వా నూ
 త్నశరీరం తతోనినన్త్యేతిభావః. విజైక్కుర్మరైప్పడుత్తి-“ తాం నదీం మనసా
 త్యేతీ ” త్తుక్తత్వా న్మనశ్శబ్దితనజ్జుత్తేన శరీరంవిదేవ పరతీరం ప్రావయ్య
 (ప్ర) అప్రాకృత శరీరత్తైక్కొడుత్తు - మాలా చూర్ణాన్జ నాభి రలక్కొరార్థ
 మప్రాకృత శరీరం ప్రదాయ.

అ॥ (వి) కాషీతకీర్త్యాశ్చ తే “తదైగం మదీయంసర స్తదశ్వశ్శస్సోమసవన”
 ఇత్యారభ్య “తింపశ్చశతాన్యస్సరః ప్రధావన్తి శతంమాలాహస్తా శ్వతమశ్శసహస్తా
 శ్వతంమార్దహస్తా శ్వతంవాసోహస్తా శ్వంభూషాహస్తా స్తంబిహ్మలక్ష్మికోకే
 ణా లం కుర్వన్తి స ఆగచ్ఛతి తిల్యంత్తుం తం బ్రహ్మగంధః ప్రవిశతిలజ్జం సంస్థా
 నస్తం బ్రహ్మగంధః ప్రవిశతి స ఆగచ్ఛన్మహరాజిత మాయతనం తం బ్రహ్మతేజః
 ప్రవిశతీ” త్యాదినోక్తాం. ప్రక్రియాం విస్తరణాహ(విరంమదీయ మెన్నిట) విత్యా
 దినా. సరస్సినళవుమ్ - సరఃపర్యవ్తిం హ్రియ్య.

అశ్వత్థైక్కిట్టచిత్తు, నూలాజ్జనచూర్ణం సోఘామణహస్తై
కళాన విన్నూతుచిన్యాపురసుక్కున్దయ్యునిగోళోవెత్తు,
బ్రహ్మలంకారతాతే అలంకరిప్పిత్తు, బ్రహ్మగోభగన శేషగ్గు
క్కరై ప్రవేశిప్పిత్తు, కుడియడి బొరినర్ గోవిన్దకాళన
కైన్దు, ముడియుడై వాచనర్ ముత్తై బుత్తెయ్యునిగోళో, గో
డియణినెడుమతిశో కోపురజ్జుఁకురువిత్తు, ఇంద్రపాదపాదక
ళెన్దు పేరుడైయ ద్వారగోపరైక్కిట్టిచిత్తు, “సైవసైవ
పుకుతలు” మెన్దు తువజ్జి మేవమూన్దున కైన్దున శోన్దుకెణ్

కిట్టిచిత్తు - సమీపం ప్రాప్తయ్య, ఎదిర్ కోళోచిత్తు - పరిశుద్ధమయ్య, అలంకరిప్పిత్తు -
అలంకారం కారయిత్వా, ఇనర్ - ఏతె, కోవిన్దకాళనకున్దు గోవిన్దస్య, గోడియడియార్
కులదాసాః, ముడియుడై - కిరీటివత్తు, వాచనర్ నిశ్చలారూప ముత్తైముత్తై - ప్రత్యే
కం ప్రత్యేకమ్, ఎదిర్ కోళ్ళప్రత్యుద్భవత్తు, కోడియణి - ద్వబాలజ్జుగోమ, నెడుమ
దిశో - దీర్ఘప్రాకారమ్, కోపురమ్ - గోపురమ్, కుటుకుటత్తు - సమీపప్రాప్తయ్య, ద్వార
గోపరై - స ఆచ్యతీన్దు ప్రజాపతీద్వారగోపా వితి శ్రున్దుకత్త ద్వాన్దానాళ, కిట్టిచిత్తు -
ప్రాపత్య (ది||) కేరైయుడైయవెత్తతాలో ప్రాప్తితేన్దు పరిహరణశల్ల వెన్దు
లోభయ్యున్దు. (నైకున్దు పుకుదలు) మిత్తాః - పుకుదలున్దు - పుకున్దుచి
రైన్దుపడి. వాళలోకాకున్దు దేవర్ కళో నైకున్దుపడియ దానర్. ఎట్టళో న్దుమి
కళాన సీర్జళో, ఎమడిడమ్ - ఎట్టళోప్రాసర్జళిలో, పుకున్దు ఎన్దును పుకున్దు పున్దుపడి.
పుకున్దురళవేణుమెన్దు, వియన్దునర్ - విన్దుయన్దుట్టార్ కళో. మున్దునర్ - పుకున్దు
పుకునదాక విధియే భోగ్యతై పున్దుపడి. వితియన్దు - నయ్యున్దును భాగ్యవిశే
షతైలో వేదియర్ - వేదపరిపాద్యర్, నిత్యనూరికళో. పతియిగో - తద్దళోగృహ
జ్జిలో, పాణ్ణిలో - యథోచితమెన్దుపడి. నితియిన్దు - వద్దాని నిధి, నయన్దు, తియ
పడి విరైకళైయమితివా, నల్లమార్జునైయన్దు, నిరైన్దుకళైయన్దు పున్దు కున్దు
జ్జియన్దు. విళక్కయన్దు - కున్దుకళిన్దుజ్జియన్దు, మతిముకమిన్దునై యార్ - చంద్రముఖ
కళాన యువతికళో, వన్దు - ఇవనైక్కిట్టి ఎదిర్ కోణ్దుగోళో. వీర్చియర్ - ఇప్పుడి
వన్దుదేవర్ కళో ఎదిర్ కోళ్ళనిఱు తియమామణిమన్దురైన్దు అనగయన్దున పరమాన
నన్దుదే నిరవధిక పరమానన్దుతైయన్దునై నిత్యముక్తరైన్దు కూడ సర్వకర్మరణే

పడియే అప్రాకృతజ్ఞాన రాజోపచారజ్ఞే పుణ్యవిత్తు, ఆనంద
మయమానమంటపత్తిలో అగ్రకోలక్కత్తి లే వుకుతట్టు -
“అనయాఽహం వశీభూతః కాలమేతన్నబుద్ధవాః । ఉచ్చ
మధ్యమసీచాంతాం తామహం కథమావసే ॥ అపేత్యాహ
మిహంహి(భి)త్వా సంశ్రయిష్యేనిరామయం । అనేనసామ్యం

తిరువోళః గ్రహయ ఎఱ్ఱనరుళి ఇరుక్కుమిగ మై. (స్వా) అప్రాకృతజ్ఞానేతి.
అస్మదాస్థానే ప్రవేష్టవ్యమితి ప్రార్థనముమ్, ఆగమమవలొక్క విస్మయ వత్సయమ్,
పార్థసమర్పణముమ్, ఆగమన విద్యుపచారముమ్, పూర్ణకమ్మ సమర్పణముమ్,
దీపాపచార మప్సరసా మభిముఖీకరణ ముగలూన ఉపచారజ్ఞేష్టపడి. ప్రకృతి
సంబధా భావాత్పూర్వాపరి భావ మనాలోచ్య ఉపచారమైష్టపడి. ఆనందయు
మాన-ఆనంద ప్రచురమాన, అగ్రకోలక్కత్తిలేచుడరభాయామ్, పుకురవిట్టుప్రవేశ్య.

అ॥ (స్వా) ప్రాకృతభోగవనోరథ మనువర్తితైలుమ్ దివ్యలోకవిషయ
పూర్వోక్త మనోరథమైలే భగవత్ప్రీతియిల్ మనోరథమిల్లావిట్టలు, మదుక్కు-
పురుషార్థత్వమెజ్జినే? ఎన్నవ + ర్ (అనయాఽహం) మిత్యాదినా. (దీ॥ మనోరథి
త్వం డిన్క-ప్రమాణమ్, ఇగు ముయ్యువినుడైయ చనుసన్ధాన ప్రకారమ్) అనయా .
వశ్యత్యా, వశ్యత్యా, ఏతంకాలమ్. ఏతావద్యర్థంకాలమ్, నబుద్ధవాః, ఉచ్చ-
బహులోకాదా వుత్తమశరీరూపః, మధ్యమః-మనఃకరీరూపః, నీచః - నర
శరీరరూపశ్చాస్త్యః ప్రదేశోయాస్యాస్తామస్సమధ్యమసీచాంతామ్ (సం॥ సత్త్వరజస్త
మోమయిమ్, ఆత్మనాశఃరీనేతిభావః)తామ్-ప్రకృతిమ్, కథమావసే-కథమధివసామి
ఎష్టపడి. ఇహంప్రకృతిం, హిత్యా - త్యక్త్వా (సం॥ భిత్వా, శరీరమితిశేషః,
అపేత్య - దూరంగత్వా, నిరామయంచేవం (దీ॥ కథం సంశ్రయిష్యే? (సం॥ నిరా
మయమ్-హేయప్రత్యనీకమ్) అనేనభగవతా, సామ్యమ్-పరమసామ్యమ్, యాస్యా
మి, అచేతసా-చేతోహితయా, అనయా-ప్రకృత్యా, సామ్యం నయాస్యామి-మాధ.
స్వభావత్వం నయాస్యామి. అనేన భగవతా ఏకత్వ “మవిభాగేనదృష్టత్వా”
దిత్యాయేనా పృథక్విధతయా ఏకత్వానుసన్ధానంక్షుచమ్, అనయాప్రకృత్యాసహ
ఏకత్వం శరీరాత్మ బ్రాహ్మరూపం నక్షుచమ్. (సం॥ అనేన నిరామయేన పరేణ
బ్రహ్మణాసామ్యం, స్వరాత్త్వవిపశ్చిత్వాభ్యామ్, నిషేధ్యం ప్రకృత్యాసామ్యం

యాస్యామి నానయాహమచేతసా || క్షమంతుమసహనేన నైక
త్వమనయాసహ | క్రీడంతం రమయ సార్థం లీలాభూమిషు
కేశవమ్ || మేఘశ్యామంవిశాలాక్షం కదాద్రక్ష్యామిచక్షుషా |
మేఘశ్యామంమహాబాహుః స్థిరస్త్వద్దృఢప్రతరం || కదాద్రీ
త్యోమహే రామః జగతశ్శోకనాశనమ్ | దృష్టవహినశ్శోక
మపనేష్యతిరాఘవః || తమస్సర్వస్యలోకస్య సముద్యన్నివభా
స్కరః" ఇత్యాదిః శిల్ కట్టలైయిలే ఇవక్ మనోరథిత్రపడియే
ఇల్లవ్ విల్లవెల్లామ్ తీర, నిరతిశయ భోగ్యనాన తన్నై
త్తా కాట్టి తన్నై వెఱుత్తి త్తా తాళిన్జేక్కిక్కొండ్లు

మహా విచక్షిత్యాభావవ, ఏకత్వమ్. పరమసామ్యమ్, అనేకసహైకత్వయోగ్యస్య
మమ అనయాససా ఏకత్వం నక్షమమ్.) పాకృత భోగతిలే రాగమణ్డాకలన్జో
భగవత్ప్రాప్తిక్కు పురుషార్థ న్యూనతాపశ్చివయస్, పృథ్వీత పాకృత భోగం
విట్టుపోక వేణుమెట్టేమత్తమడైయ విషనన్ధాన తై సమానం శొల్లకిజదెట్టుకురుత్తు.

అ|| ఇం భగవదనుభవ రూపప్రాప్తియిల్ ఉత్కటమనోరథ మరు + ర్
(కీర్తన) మిత్యాది. లీలాభూమిషు - లీలాద్యాకేషు. మేఘేతి=కీరామాయణ
లోకమ్. దృఢస్వత్వగుణోయస్యతమ్, దృఢం - ఆశితరక్షణప్రకం యస్యతమ్.
(సం|| తమ ఇతి = సర్వలోక సమ్మన్థి తమోనివర్తక సముద్యక్ భాస్కర ఇన
స్థితి.) ఇవక్ - ముక్తక్, ఇల్లవ్విల్లవెల్లామ్ - ఉచ్ఛిష్టమాన దుఃఖజ్ఞుల్లెల్లామ్
నివృత్తమాప్నుశి. (ః|| పరమభోగ్య కైబ్బర్య పరిత్యాగేన ఏతావంతంకాలం
వృద్ధవానైషం అహం భగవంతం కదాద్రక్ష్యామి? కదావచ్చన్తకైబ్బర్యం కరి
ష్యామి త్యపేక్షా యథానివర్తేయుస్తథా, తన్నై కాట్టి-పరమపదస్థం స్యాత్మా
నం ప్రవర్ష్య, తక్మై - స్వస్వరూపమ్, అపహతపాపృత్యాది స్వరూపావిర్భావమ్,
వెఱుత్తి - ప్రాప్తయ్య, తక్ - స్వస్య, తాళిన్జేక్కిక్కొండ్లు - (ప్రపాదయో
ధస్తా తీవ్రకృత్య, స్వహానారివిష్టసమీపభావం కృష్ణేత్వర్థః) శిరపాదోపధాన
మాకొండ్లు. అనామ మనాదియాక భ్రావ్యమన భవికీర నిత్యనారిక భుక్కు అతి
శృంగారానన్దముణ్ణాకిల్ తనక్కు పురుషార్థ న్యూనతై వారాదో? ఎన్నవ + ర్.

తన్నోడు సమానభోగత్వలక్షణమానసాయుజ్యతాలే ఇవనుక్కు
సజాతీయరాన అద్వైత పేరిన్మత్తడియరోడినుత్తి, ఇప్పటి సమస్త
ప్రతిబద్ధక నివృత్తి పూర్వక మాకవుమ్, స్వస్వరూపావిర్భావ
పూర్వక మాకవుమ్ దేశ కాలావస్థాన కోచ మిల్లా పడియాక
వుమ్, తామనోరథత్తు క్కనురూపమాక ఇవ తామనోరథత్తు
కైజ్జగ్య నర్తజ్యలై యెల్లామ్ యాదాట్ట భావియాక కొండ్ల
రుళి - "సమయ స ఇవయే నిశ్చయిర్దొంగనా," ఎన్నిటపడియే
తనకు అన్యోన్య మొరువయస్సిల్ తోడూ చూరైప్పోలే
యిరుక్కిట నిత్యసూరికళోడుమ్, ఇన్మవన్ద వివనోడుమ్,

(తన్నో) శితి. ఇనకు - ముక్తమకు, భాగవతానమానభోగత్వం తనకుమ్
నిత్యసూరికళోడుమ్ తుల్యమెట్టపడి. అద్వైత్ - కాలతస్వరూపతత్వాపరిచ్ఛిన్న
మాన, కేరిన్మత్తు - మహానిద్రరాన, అజియర్ - నిత్యసూరికళోడు, ఇరుత్తి -
తెన్నహో వస్థాప్య.

అ॥ అనామి దాసభూతమకు కైజ్జగ్యమన్తే పురుషార్థమ్ ? భగ
దను భవమాత్మం పురుషార్థమాకమాట్టుమా ? భగవదనుభవ పరివాహమాక
కైజ్జగ్యమన్తేకై రూల్ నిరోధమిల్లె యెన్మిల్ సంతారదతైయిల్ పోలే విచ్ఛిన్న
మాకిల్ సంతారదశాపేక్షయా అవిశం ప్రసక్తియాదో ? దేశకాలావస్థా
సజోచమిల్లద కైజ్జగ్యమన్తేయిల్ అనన్తగరుడానకళో వణ్ణుమ్ కైజ్జగ్య
జ్జిల్లామైయాలే మనోరథ భగ్గమిల్లె యో ? ఎన్నన + ర్ (ఇప్పడీ) తి. తా
మనోరథత్తుక్కునురూపేతి = దాసభూతమకు స్వామి మనోరథ విరుద్ధమాక
కైజ్జగ్యమన్తే యున్దొకాదెట్టరుత్తు. అనన్తగరుడానకైజ్జగ్యం నియతమాక
భగవదనుభవాకై యాలే అదివమక్కిల్లాదను దోషున్మెట్టరుత్తు

అ॥ కైజ్జగ్యమన్తే శేషీ అన్తేకరియావిట్టాల్ పురుషార్థమామో? ఎన్నన + ర్
(సమయస) ఇతి. పురైయన్ - భేదమిల్లారుల్, పరిమాటి - సంశ్లేషిత్తు, (దీ)
సమయస - సమాన మయస్కా, సఖాయయే అనన్తగరుడానయ. నిత్యం దోష
గర్హితా, పరిమాటుకై - శేరక్కలకై. స్థాతిత్తిలగుచ్చెయ్ద మనోరథమ్ .

వాళియటప్పరై యట ప్పరిచూటి స్తోత్రత్తిలుమ్ శ్రీవైకుంఠ
గద్యత్తిలుమ్ అరుళిచ్చెయ్ద మనోరథత్తిపడియే ఏకాంతి
కాత్యతిక నిత్యకింకరనాఁ ఇనఁకుప్పాలే తా నిరతిశయా
సదనాఁయుకుమ్. వసాది పదప్రాప్తిపూర్వక మోక్షసా
ధనమాన మధునిద్యాఁళిలుమ్ సస్వం నవాతి శుద్ధాత్మా

కదానుసాక్షాత్కరవాణిపక్షుఁడు || కదాపుఁజ్జబ్బ || కదాఁచు మైకానికనిత్య
కిజ్జరఁ, ప్రహర్షయియ్యమి” త్యాది, గద్యత్తిలో కదాఁచుం భగవంతుం
నారాయణుఁ || కదాఁచుం భగవత్పాదాఁము జన్మయన్ || కదాఁచుం భగవాన్
స్వకీయయాఁతి కితలయాదృశాఁనబోక్తే” త్యాది, “నిత్యకిజ్జరోధనసీ”
త్యాది చ, ఏకానికత్వం నామ? ప్రయోజనాన్తరా నన్వయేన తదేకనియ
తత్వమ్, తత్వేన నిత్యానుభూత్య మాత్మనిఃత్వమ్. అన్యార్థేన తత్త్విజ్ఞా నిష్
క్రేత, నిరతిశయత్య మాత్మనికత్వ మితిచాహుః.)

అ॥ ఆనాఁడు కైబ్బర్యజనితానందమ్ కర్తావాన ముక్తనుక్కి యరుక్కై
యాలే ఈశ్వరనుక్కిల్లామైయాల్ ఈశ్వరనకుమ్ ముక్తనుక్కిమ్ సమాన
భోగత్య మెబ్బనే? ఎన్నవ + ర్ (ఇనునఁప్పాలే) ఇతి. యద్వా॥ ముక్తనుక్కి
కైబ్బర్యజనితానంద మానాల్ శ్రేయశిశయాభావా త్వసూచ విరుద్ధచక్షోః?
ఎన్నవ + ర్ (ఇనునఁప్పాలే) ఇతి. పజ్జగత శుకక్షిరపానేన రాక్షోమహానంద
మైలే ఎఱ్ఱకరుత్తు, ఇదివాలే నిషర్వరదీర్ఘకానిపతిత నిజాపహోద్ధరణ ప్రసృత
పితృన త్వయం పురుషార్థతయా శరణ్యతానే ఇవను క్కేతావత్పర్యన్త పురుషార్థ
పరస్పరైయై శెయ్కిరా నెవ్వరమ్ నూచితమ్.

అ॥ ఇప్పడి అర్పరాదిమార్గచూత్రి నిరూపణం వల్లకూడుమో? మహాభార
తాదికిలే పరమపదగమనత్తుక్కు మార్గాన్తరగతుమ్ శొల్లుకైయాలే ఆమక కైయుమ్
నిరూపిక్తవేణ్ణావో? ఎన్నవ + ర్ (వస్వాదీ) తి. వస్వాదిపదప్రాప్తిపూర్వక
బ్రహ్మప్రాప్తికామనయా ఉపాసనమృణ్ణివర్తిక శుక్కు వస్వాదిరూపమ్ వరుక్కై
యాలే యథాధికారిత్వం సిద్ధికైయా లధికారావసానత్తి లాదిత్యాదికి శుమ్ లయి
క్కైయా లాదిత్యాది ఘటితార్పరాదిమార్గమ్ ఘటియాదిష్టుఁడుత్తు. (స) సత్వం
వహతీతి. సత్వమ్ - శుద్ధసత్వాధిస్థాతారమ్ = పూహవాసుదేవం నారాయణమ్,

దేవంశారాయణం (ప్రభు) హరిం । ప్రభుర్వహతిశుద్ధాత్మా
పరమాత్మానమాత్మనా ॥ యేతుదగ్ధేనాలోకే పుణ్యశివ
వివర్జితాః । తేషాంనై (క్షేమ) స్థవమధ్యానగచ్ఛతాంద్విజ
సత్తమ ॥ సర్వలోక మోహంతా ఆదిత్యోద్వారముచ్యతే ।
జ్వాలామాలీమహాజేజాయేనేదం ధార్యతే సగత్ ॥ అదిత్యదగ్ధ
సర్వాంగా అదృశ్యాః కేనచిత్కృచిత్ । సగమాణ్వాత్మ

శుద్ధాత్మా సజ్జర్ణణోహతి-ప్రాయతి. సచ, పూర్వహవాసుదేవ శుద్ధాత్మా సక-
నిచ్చత్తవిగ్రహసజ్జల్పస్సక, స్వతః సరిబృథతయా పృథుమ్ - పరవాసుదేవా
శ్చింతనారాయణం హతి - ప్రాయతి, పృథుశ్చ (దీ) అనిరుద్ధాదికార్యరూపః)
పరమాత్మా నిచ్చత్తవిగ్రహసజ్జల్ప ఏవ ప్రాప్త్యాన్త రాభావా దాత్మానమేవాత్మనా
ప్రాప్త్యుత్పత్తిర్థ్యర్థః. ఏతచ్ఛక్తిక ప్రకరణే భక్తియోగేన దేవంశారాయ పరమ
పం గచ్ఛతో విజయః సగమం నూర్యప్రాప్తిం. తదనంతరం వాయు ప్రాప్తి మ
నంతరం మనస్తత్వాధిష్ఠాతు, పృథుశ్చ స్య పాప్తిం, తదనంతరం తమశబ్దవాచ్య ప్రకృ
త్యధిష్ఠాతు శ్రుతాదానిర్గ, ర్దు రనిరుద్ధస్య ప్రాప్తిం, తదనంతరం ప్రకృతి శక్తియు
క్తతయా రజశ్శబ్దాద్విప్ర జీవాధిష్ఠాతు సజ్జర్ణణస్యచ ప్రాప్తి మభిధాయ. “అజో
హతి రాజేన్ద్ర సత్త్వస్య హమాం గతి” మితి శుద్ధసత్వాధిష్ఠాతు ర్వాహవాసు
దేవస్య ప్రాప్తియోక్తే రనంతరం “పరమాత్మాన మాసావ్య తద్భూతా యత
యోఽమలాః । అమృతత్వాయ కృచ్ఛే నచావర్తంతిచాభిభా” ఇతి ప్రాప్త్యాన్త
రాభావా త్తమేవప్రాప్త్యానతా భూత్వా పునర్నవర్తంత ఇత్యుక్తే శ్చేతిభావః.

అ॥ ఏవం ప్రకృతోపాసనవిష్టయ ప్రారబ్ధేఽపి సమాక్షేమాద్గవిశేషమహ
(యేతుదగ్ధేనా) ఇత్యాదితా. “తద్యథైషికాతుల మగ్నాప్రాయం ఏనాయేత
ఏవం హ్యసర్వేపాపాః పునాయంత” ఇత్యుక్తప్రకారేణ వినాశితప్రాప్తి
విరోధిః శ్రావ్యః, విధాతపుణ్య పాపా ఇత్యర్థః. (దీ) యేత్వీతి = ఇమ నారాయ
ణీయవచనమ్, అస్మిన్లోకే యేపుణ్యపాపవిచ్ఛిత్త్యా దగ్ధేనాః - దగ్ధసంసారా
గ్నిధిఃపుణ్యపాపకర్మాణః, మార్గస్య నాద్యా నిర్గతాః, తేషాం విష్ణులోకాధ్యా
సం గచ్ఛతామ్ ద్వారః చిత్త్యః. జ్వాలామాలీత్యాదిత్యస్య విశేషః. అదిత్య
దగ్ధేతి = దగ్ధప్రాప్త్యా, అశరీరత్వాదవృత్త్యాః పరమాణూపాత్మ

భూతాశ్చతందేవం ప్రవిశంత్యుత । తస్మాదపివినిర్ముక్తా అని
 రుద్ధతనాస్థితాః । మనోభూతాస్తతోభూయః ప్రద్యుమ్నం
 ప్రవిశంత్యుత ॥ ప్రద్యుమ్నాచ్చ వినిర్ముక్తా జీవనంకర్షణం
 తతః । విశంతినిప్రపరా సాక్షిభ్యయోగాశ్చతేస్సహ ॥ తత
 స్త్రైగుణ్య హీనాస్తే పరమాత్మాన మంజసా । ప్రవిశంతి
 ద్విజశ్శేఠాః తేత్రజ్ఞం నిర్గుణాత్మకమ్ ॥ సర్వావాసం వాసు
 దేవం తేత్రజ్ఞంవిద్ధితత్వతః । సమాహిత మనస్కాస్తు నియతా
 స్సంకృతేద్వియాః । ఏకాంత(ఏకాంత)భావోఽగత వాసు
 దేవం విశంతి తే" ఇత్యాదికథాన మహాభారతాది వచనజ్ఞలిలుమ్
 "శ్వేతద్వీపమితఃప్రాప్య విశ్వరూపధరంహరిమ్ । తతోనిరుద్ధ
 మాసాద్యశ్రీమస్త్రీ రోదధాహరిమ్ ॥ తతప్రద్యుమ్నయాసాద్య

స్వరూపమాత్రాః శిష్టాస్తందేవ మనిర్ముద్ధం పశ్యంతి - తస్మాదపి వినిర్ముక్తాః = అనిరుద్ధతనా
 స్థితాస్తే, తస్మాదపి వినిర్గుతా మనోభూతాః ప్రద్యుమ్నం పరివిశంతి.
 (పరి॥ వి) మనస్తత్వజ్ఞా ప్రద్యుమ్నాధిష్ఠేయత్వా ద్వినిర్ముద్ధాధిష్ఠేయత్వం పారిశ్ర
 వ్యమ్యుమ్నం పరివిశంతి తద్ధర్మః.

సం ॥ సాష్ట్యయోగాశ్చేతిచ శబ్దస్య సజ్జర్నాంచ విశన్తిశ్చన్యయా.
 "తల్లాకే తత్సంయుజో భవన్తితి" తద్ధర్మః) పరి॥ భూయః - పునః, అనంతరమిత్య
 ధః (దీ) జీవం - జీవాధిష్ఠితారం, విప్రసంగిరాః - ఆత్మగుణపర్యుర్థ శ్రేష్ఠాః
 సాష్ట్యనిష్ఠాః, త్రైస్సహ - యోగసహ శ్చోభయేపి, నిర్గుణానిష్ఠానాం మోక్షో
 పదేశాత్, (సం॥ యే సాష్ట్యయోగవిష్కతయా విప్రసంగిరాః, సాష్ట్యమే-జ్ఞానయోగాః)
 తతస్త్రైగుణ్యేతి = సజ్జర్నాపాప్రవృత్తనందం అజ్ఞానా వాసుదేవం పరమాత్మా
 నం విశన్తి, సర్వావాసత్వా ద్వాసుదేవమ్, తేత్రజ్ఞ మనస్తర్యామిణమ్. (సం) ॥
 సపరవాసుదేవ ఏవ సర్వతేత్రజ్ఞానర్యామిణి తత్వతోఽద్భుతి తేత్రజ్ఞం విద్ధిత్వ
 క్తమ్) నియతాః—నియమయుక్తాః, విషయాన్తరేభ్యస్సంకృతేద్వియాస్సన్తః.
 అతోవాసుదేవ ఏకాన్త్యభావ ముపగతావిశన్తి, ఇత్యేతత్వత్వతోవిద్ధితి.

శ్వేతద్వీపమితి=ఇత శ్వేతద్వీపంప్రాప్య, (సా॥ విశ్వరూపధరంహరిమ్ తత్ర
 త్యంప్రాప్నువన్తి, తతః శ్రీరోదధా) అనిరుద్ధమాసీదన్తి, తతప్రద్యుమ్నం ప్రాప్ను

దేవం సర్వేశ్వరేశ్వరమ్ । తతస్సంకర్షణం దివ్యం భగవన్తం
సనాతనమ్ ॥ అయమప్యపరోమార్గ సుదాబ్రహ్మ సుతైషి
ణమ్ । పరమైకాన్తి సిద్ధానాం పంచకాలరతాత్మనామ్”
ఎన్దిష్టవ్యజ్ఞైకళితే జయత్సంహితా దికళిలుమ్ “ విభవాదర్చనా
ద్వ్యాహంక్రాష్మవ్యూహార్చనాత్పర ॥ తద్భ్రహ్మవాసుదేవా
ఖ్యో సూక్ష్మైః క్రాష్మైః క్రితవదన్తి” ఎన్దు శ్రీపంచరాత్రాధి
కరణత్తిలుచ్ శిల అధిః రివిశేషజ్ఞైష్వప్నం చొల్లుకిఱ క్రమ
ముక్తి పక్షత్తిలుచ్ సత్యలోకాదికళిలిరున్దు ముక్తరామనర్
కళుక్కుముళ్ళు గతివిశేషాదిక క్లిరుక్కుమ్కట్టలైక శవో అధి
కారికళుక్కై జ్ఞాతవ్యమాకై యా లిజ్జవై వకుత్తుచ్చొల్లుకై
యచేషిశమన్దు. ఇగ్గత్యనుసంఘానాదికళి స్యతంత్ర ప్రపత్తి
నిష్ఠనాన ఇవనుక్కు సద్వారకప్రపత్తి నిష్ఠనుక్కుప్పోలే
ఉపాయాంగ నూకనాళి త్రోఱుచ్ కతకవ్యంగళస్త్రేయాకిలుమ్

ఎన్ది తతస్సంకర్షణమ్. సదాబ్రహ్మ సుతైషిణామ్ - సార్వకాలిక బ్రహ్మనుభవ
సుఖాపేక్షిణామ్, పరమైకాన్తిః సర్వతేసిద్ధాశ్చ, పంచకాలరతాత్మనాం మమక్షూ
ణా మమమపరో మోక్షమాన్యః. (వి॥ ఇష్టజ్ఞైకళితే-విశిష్టశేషం.) (ప్ర॥ సత్య
లోకాదీతిః=“బ్రహ్మజ్ఞానపాతే సర్వే సమ్రూప్తేః పరిసృజ్యతే । పరస్యాస్తే వహా
త్మాః ప్రవేశన్తి పరంపర” మిత్యాదిపూర్తానామితిర్థం) సత్యలోకాదికళి లిరున్ది
త్యాది శబ్దేన తపోలోకవాసిన్యకానాం స్వాత్మానాం లోకతయానిర్దిష్ట కారణ
వైకల్యం సినో ౭ యోధ్యాస్థితాశ్చ గృహీతాః.)

అ॥ (ప్ర) నమ నిర్వాణ గతిచింతన వేదపూర్ణానుభవానా మనసస్థానస్య
ప్రకరణాన్యక్షణికోత్తమ త్ప్రసక్తజ్ఞత్యాభావా త్ప్రపన్నానాం తదనసస్థాన మన
శేక్షితమితి తన్నియోగం వ్యర్థం స్యా దిత్యత్ర అజ్ఞత్యాభావే పరిపదనాత్పు
ర్యభావ్యమనస్థానస్యవా శ్చాద్భావ్యమనస్థానస్యవా వైయర్థ్య ముచ్యత? ఇతి
వికల్పోద్భవయోరప్రయోగమహా (ఇగ్గత్యనుసంఘానాదిక) లిత్వాదినా. నిర్వాణ
జ్ఞానుసంఘానాది రాదిశబ్దార్థః. (దీ॥) ఆదిశబ్దమ్ పరమఫలానుసంఘాన గ్రాహకమ్.

ఇవ్యపాయత్తి బిభ్రీయుమ్నోదు అధికారత్వ సిద్ధికాగ్ర-
 ఫలాధికత్వమ్ అపేక్షితమాకైయాలే ఫలపర్వ విశేషాను
 సన్ధానమాయ్ ప్పకుతక్కడవన. పిన్బు నరప్పకుకిల
 కణ్ణాలత్తుక్కు నాళైన్ది యరుక్కుచూప్పోలే పూర్వరాధిక
 పురుమాధాన్ స్రురణమాత్రమాయ్ ఇవ్వరుమాధాన్ మ్ పెట
 ప్పకుకితో మెన్దిట పీత్తతిశయై ప్పైప్పిత్తుక్కుండు
 స్వయం ప్రయోజనమా యరుమ్. ఆత్త కూ లిజ్జు
 సముదాయజ్ఞానత్తాలుమ్ ఇవనుక్కు అపేక్షితసిద్ధియున్దు.

(స్వా) ఆవిశత్తేన బ్రహ్మయశఃప్రవేశాద్ సద్భ్రహ్మ. (వి) ఇబ్బియమ్నోదు .
 ప్రవేశసమయే, పురురక్కడవన - ప్రవేశము, ఫలాంతరతాదేయ రిత్యర్థః.
 పిన్బు - ఉపాయనిష్పత్త్యనంతరిమ్. (స్వా) పిన్బితి=నాళైన్దివిట్టాలున్ కల్యాణం
 స్వతఃనా ఇష్టనీయమాక వరానికొచ్చెయదేము స్యయం ప్రయోజనమాక
 నాళైన్దుమాప్పోలే యెట్టవడి. (ప్ర) భావ్యత్వవేదనసా త్పూర్వభావి దివసపరిగణ
 నం గతవిశేషాద్యుపసన్ధానస్య భరన్యాసాత్పూర్వ మధికారిఘటాత్వా త్పూర్వా
 దేవంభూతం ఫలంలభ్య ఇతి తుష్టిహేతుత్వాన్మునధేయత్వ నిర్దిరిభావః.)
 పరప్పకుకిల + ఇరుక్కుచూప్పోలే - భవిష్యత్కల్యాణస్య దివసాన్గయత్వా స్థితి
 వత్, పెరప్పకుకిలోన్ - ప్రాప్త్యాను, ఎన్దిటపీత్తతి శయై - ఇత్యభివా
 కారిపీత్తతిశయమ్, విప్పిత్తుక్కుండు - అభివర్ధయత్.

అ. (ప్ర) ఏవం తర్వర్పిరాదిమాన్దే ప్రమాణ ప్రతిపన్న కృత్వైభోగా
 ముక్తభోగప్రకారవిశేషాన్చ విశిష్టవక్తవ్యా ఇత్యతాహ (ఆకైయా) లితి. (స్వా)
 అగ్నేమన్దిక్క గతివిస్తైఫలపర్వవిశేషాను సన్ధానమాకైయాలే అధికారస్య పురు
 మార్థత్యస్య చైతావతాపి నిర్దేష్టదర్శమేవదతేషాం జాతవ్యత్వాది త్యర్థః. (డి॥)
 ఉపాయాన్దిమల్లామైయాలే. (౪౦॥ స్వయం ప్రయోజనత్వాత్, ఉపాయాన్ది
 త్యహాసమ్యగేవజ్ఞానత ఇతిభావః) ఇజ్జు-ప్రకృతార్పిరాది గతివిశేషావాదిత్యర్థః.
 (డి॥ సమూదాయజ్ఞానమావన ? తద్విషయ మ్మాలజ్ఞానమ్. ఇవ్వరుమాలుమ్ ఫలాపే
 త్తసిద్ధిమ్నోదు.)

“సమీపం రాజసిహస్రస్య రామస్య విదితాత్మనః । పంకల్ప
హయసంయుక్తైర్యాంతీమివ మనోరథైః” ఎన్నుమప్పడి పిరాట్టి
యిరుద్దిరుప్పు ఇవనుడైయ గత్యనుసన్ధానత్తుక్కు-నిదత్తనమ్.

నడై పెరి వజ్జిప్పకలొళినా భుత్త రాయణమాణ్ణు,

అ॥ (స్వా) ఆనాటి ముపాయోత్తరకాల విస్త మార్గత్తైరే పరమఫల
మడైయ క్కడవోమెట్టు గతిచిన్తైవేణుమా? అత్యస్తాకిచ్చననాయ అత్యస్తపరత
స్త్రినాన దాసక తాకప్రధానఫలయల్లామైయార్ స్వతస్త్రిస్వామితానే స్వాస్థ
మాక. ఘటై త్తరుమెట్టు నిర్భరనాయ నిశ్చిన్తనాయన్తో యిరుక్కు ప్పొప్తమ్ ?
వేయొచ్చిన్తైవేణుమా? ఎన్న పారతస్త్రినిదిక నిరుద్దాలుమ్ ప్రిమపరవశైయారే
స్వామి విశ్లేషం సహిక్కమాట్టామల్ ప్రిమపరివాహమా? పురుషార్థత్వరార్థమ్
స్వత ఏవ గతిచిన్తై ముమెట్టు దృష్టైస్తముఖేన సమర్థిక్కితార్ (సమీప) వితి.
రాజసింహస్య : స్వతఏవ పురుషార్థ ప్పొపణ శక్తస్య, రామస్య - గుణవత్తయా
భోగ్యతయా విశ్లేషానర్హస్య, విదితాత్మనః - సర్వజ్ఞస్య - ఆశ్రితసంరక్షణః
మాత్మానం యదమేవా. సమీపమ్, సజ్గుల్పః - నిశ్చయ ఏవేదానీమేవ మయా
తత్సమీపే గన్తవ్యమితి నిశ్చయ ఏవ, హయః - అశ్వః, తత్సంయుక్తై ర్మనోరథైః
‘మనోరథాః - పరమఫలాలపయుక్త ఫలపర్యేచ్ఛాః, తఏవరథా, స్తైర్యాన్తీమి-
గచ్ఛన్తీమిత్యర్థః. అత్యస్తపరత స్త్రియన పిరాట్టి ప్రిమ ముల్లడక్టాదే స్వయ
మేవ స్వామి సమీప గమనత్తై మనోరథిక్కిరాల్పారే ఇవ్యధికారియమ్ గతి
చిన్తై పణ్ణుకిణ్డెన్తు కరుత్తు.

అ॥ ఇప్పడి యివ్యధికారత్తిరే నూత్తుళరీరం విద్యావశీకృత భగవత్సజ్గు
ల్పత్తారే గతిమాతార్థమాక స్థాపితమెట్టు కొన్నదుకూడుమా? అట్టి దర్పిరాది
మార్గత్తిరే భోగవిశ్లేషం కొల్లుకిణ్డు విరోధియాదో? భోగముణ్ణాః లభితే తానే
అత్యాసక్తనాయ తిదుపరిగన్తు మనిచ్చువాకానో? ఎన్న కర్మఫలభోగపుష్టిక్కి
విద్యామాహాత్యైత్తారే ఆనుమజ్జికఫలానుభవపూర్వక మర్పిరాదిగమనం మామై
న్గితార్ (నడైపెరి) వితి. నడైపెరి - నూత్తుళరీరత్తోడే నడైపెత్త మాళిత్తిరే
(వి॥ గతిలాభేనతి) గమనకాలత్తిరే ఎత్తపడి. అక్తి - అగ్నిః, ఆర్పితేనత్తై ఎత్తపడి.
పకల్ - దివా, ఒళినాల్ - ప్రకాశయుక్త దివజ్జల్, (వి॥ జ్యోతిష్షు, దివస్సా॥)
శుక్లపక్షమ్ మెత్తపడి. ఉత్తరాయణమ్ - స్వప్రప్తమ్. అణ్ణు - సంపత్సరమ్

ఇదైవగుకాన్త్రుగ్నిరవియిరవిఁ పతిమిఁవరుణఁ,
కుడైయుడైవానోర్కోమాఁపిరశాపతి యెన్నివరాల్,
ఇడైయిడైపోకంగళెయ్తె యెఘ్రిఱ్ పతమేఱువరే ||౨౮||

పితృపథ ఘటీయన్త్రా రోహవరోహ పరిభ్రమై
ద్విరయ పదవీయాతాయాత్రమైశ్చనిరంతరైః ।

అధిగత పరిశ్రాంతి నాజ్ఞాధరై రతివాహ్య న

ఇదైవయమ్ - “ సంవత్సరా దాదిత్య ” మెఘ్మ శొల్లచ్చెయ్ దేయమ్ న్యాయత్తారే
మధ్యేవరుమ్, కాన్త్రు - వాయు, ఇరవి - సూర్యఁ, ఇరవిఁపతి - రాత్రిపతి, చన్ద్ర
నెన్ద్ర పడి. మిఁ-విద్యుత్తు, వరుణఁ - స్పష్టిమ్. కుడైయుడై - సర్వలోకాధిపత్యం
తోఘ్మమ్మడి తచ్చిన్నమాన ఇత్రైయై యుడైయవనాన, వానోర్కోమాఁ-దేవనాయక
నానవిన్ద్రో, పిరశాపతి - పృజాపతి, ఎన్దివరా లిడైయిడై - మధ్యేమధ్యే కర్కశుల
మన్దిక్కి అనుషణ్ణికమాక వన్ద, పోకన్దళెయ్తె - భోగన్దళై యడైన్ద్ర, ఎఘ్రిల్ -
శోభాయాక్తమాన. (వి॥ సమృద్ధమ్. సం॥ తేజస్వమ్) పదమ్ . అర్చిరాది
పద పరమ్పరైయై, ఉత్తరోత్తర ముత్కృష్టపద తై, సర్వోత్కృష్ట పరమ
పద తై ఎన్ద్రవుమాన్. ఏఱువరే-ఆరోహణ మ్మణ్ణువరెన్ద్ర పడి. ఉత్తరోత్తర ముత్కృ
ష్టమాక్తయారే యన్తరాళిక భోగత్తిరే యత్యాసక్తనాయ పృతిష్ఠిత నాకా
నెన్ద్ర కరుత్తు. ||

అ॥ (సీ॥) ఇన్ద్రర్చిరాది గతిపూర్వక భగవత్ప్రాప్తియై స్వాసుసఘ్నానద్వారా
దర్శిష్టిక్రితార్ (పితృపథే) తి. పితృపథః - స్వర్గమార్గమాన ధూమాది మార్గమ్.
సం॥ ధూమరాత్ర్య పరపక్ష దక్షిణాయన పితృలోకా కాళ చన్ద్రోక్రమేణ స్వర్గా
రోహణ మార్గోయ స్పపితృయానమార్గః) పితృయానమాకిం, ఘటీయన్త్రైమ్-పూర్వై
కున్దజ్జితై. (సం॥ బలోద్ధారణసాధన యన్త్రవిశేషః ఘటీయన్త్రః) అదిలారోహ
మెన్న అవరోహమెన్న ఏతద్రూప పరిభ్రమింజులమ్, నిరయపదవియిర్ నిర
న్తరమాకపోక్తపరుక్త యాకిం పర్యాయజులమ్, అధిగత పరిశ్రాంతి, న-మిత్ర
మిత్రైతనమైత్రి, (సం॥ తత్రయథా ఆరోహన్త్యవరోహన్తి చ తత్తుల్యపరిభ్రమన్తైః)
నిరయస్య-రారవాదే, పదవ్యాం నిరన్తరైః-అనవరతం క్రియమాన్తై ర్గతాగతయాన్తై
స్పృహన్తైః (ప్రాప్తపరిశ్రమాకనః), స్వయమేవ అజ్ఞాధరైః-అజ్ఞానుపరిభ్రంశి రాతి
భావోక్తః పురుషైః, అతివాహ్య-సత్కారపూర్వకమాక లీలావిధూతియైక్కుడత్తి,

సుఖయతి నిజచ్ఛాయాదాయా స్వయంహరిచందనః । ౪౬ ।

ఇతి కవితార్కికసిహస్య సర్వతంత్ర స్వతంత్రస్య

శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్య

కృతిషు శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

గతిచింతనాధికార ఏకవింశః

(సం॥ అతివాహ్య - స్వపవప్రాపయ్య) హరిచందనః హరిచందనస దృశనానభగవాన్, యద్వాహరియాకించందనమ్, నిజచ్ఛాయాదాయా-స్వపాదచ్ఛాయాందత్వా, యావత్కాలమ్ సుఖయతి-నిజకైజ్జగర్భ సామ్రాజ్యసుఖం ప్రాపయతి ఏకాగ్రై. (స్వా॥ స్వయమిత్యేన సపురుషాంతరముఖేన నవాసోపాధికతయా, కింతు స్వతఏవేతి గమ్యతే ॥ ౪౬ ॥

ఇతి శ్రీమద్రహస్యత్రయ సారవ్యాఖ్యాన సజ్జిహే

— గతిచింతనాధికార ఏకవింశః —

శ్రీమతే నిగమాంత మహాదేశికాయనమః.

శ్రీరహస్యత్రయ సారార్థ రత్నావళి.

(౧) నిశ్శేషం కర్మనాశే వలరిహ జహత సూక్ష్మదేహానువృత్తే
ర్నాపేతా నిష్ఫలత్వా దభవతి తదా కర్మనాశోఽత్తి చాస్థ్యమ్ ।
కించైన్మార్గచిన్తా కృపున రుపకరో త్యస్య భక్త్యజభూతా తస్మా
ద్వ్యర్థోవిచారః పరమపదస్మతే రిత్యతః శీఘ్రేఽత్ర ॥ ౧౦౧ ॥

(౨) నిహాన్తో బ్రహ్మనాడ్యా రవికిరణ మశాలమృత్య తస్యాం
నిబద్ధం గచ్ఛాపిప్రేమ తుల్యం పథిరుచిరపురఃప్రస్థితోన్వామిసేవీ ।
వ్రత్యుద్యాతోఽర్చిమా ప్రాగ్భయ భరవినమన్మౌళి తద్దత్త పూజాం
స్వీకుర్వాణస్ససీమావధి మధిగమితో నిస్సర త్యుర్ధ్వ మస్మాత్ ॥

(౩) ఏవం ఘనాచ్ఛవతోదగయనశరదాం దేవతై స్త్రియమాన
స్త్వస్త్వస్థానాపతచ్ఛి సుబహుమతి తతో యాతి వాతం సమేతమ్ ।
తేహాప్యత్యాయతోఽసౌ రథపద సుషిరప్రాయ మార్గేణ తస్మా
ద్ధిర్గతోర్ధ్వం క్షణేనానితీ ఘృణీమయ మణ్డలా చణ్డభానోః ॥

(౪) పూజాం రాజాత్మజార్హా మిహ భజతి తతో మధ్యరన్ధ్రా
ద్వినిర్య న్నారా దారాధితశ్చోత్పతతి హిమరుచా దున్దుభిచ్ఛిద్ర
మధ్యాత్ తోహచ్ఛేషాధ్వనేతాఽభిసరతి త మథోవైద్యుతోఽమా
నవాఖ్య స్వస్థాన స్థా సుహాయా వరుణ హరి సరోజాసనాస్తస్యక్లేప్తాః ॥

(౫) తేనైవపాపితోఽసౌ త్వరిత మథతపః పారసీమాస్రవ స్తీం
తత్రైస్రం సూక్ష్మదేహం త్యజతి భగవతా స్థాపితం మార్గగత్యై ।
ఏతాం సద్యోఽవగాహ్య మృతమయ విరజాం దివ్యదేహంచ లబ్ధ్వా
సంస్పృజ్తో వాసనాం తాం విస్మజతి స పవిత్రేణ హస్తేన తేన ॥

(౬) పశ్చా దైరంమదీయే సరసికృతపదో యాతి చాశ్శత్రవృక్షం
భూమా సౌగంధ్యే చూర్ణాశ్చన కలితకరాణ్యపుర స్త్రీనిశతాని ।
ప్రత్యుద్ధమ్యాతే పశ్చాద్ధిరతటి దుపమా న్యాత్మ లావణ్య వేణ్యా
బ్రహ్మలక్ష్మీర భేదై రకృత జనపదే తం పరిష్కూర్పతేచ ॥ ౧౦౨ ॥

(౭) అణ్డాన్తశ్శిల్పిజాతే రతిపతిత మనోభూమి సమ్భావనాని
క్రీడాస్థానాని పశ్యన్మనిషః పయన స్తత్ర తత్రా ద్భృతాని ।
నానా నాథాః పదానా కలిత వికసిత స్వర్ణ పాథోజ రిజ
ద్భృగ్గోత్రభక్తీ మధురసమధురాఽ దివ్యలీలా తటాకాః ॥ ౧౦౮ ॥

(౮) చేలత్పంస్కరితానాం గళతల విగళత్సమగాన ప్రభేదై
ర్ముక్తైరాకర్ణ్యమానైః తుణవిరత నిజామ్నాయ వాచాం విచారైః ।
హృద్యా నుద్యానవర్గానపి కృతజనతా శ్లాఘ్య సంస్పర్శ శయ్యా
నద్దాన్మద్దా నిలాన్దోళిత విటపిశిఖా నిష్పత త్పుష్పతత్యా ॥ ౧౦౯ ॥

(౯) కల్యాణారైః ప్రదీపైః కరకమల ధృతైశ్చాతసు మైశ్చ కుమ్భైః
కృత్వాఽగ్రే దివ్యనారీ స్సరయ మభివత త్సురిభి ర్లాట్యమానః ।
ముక్తాభేష్ట ప్రహపర్యభిర హరిపురీ గోపుర ద్వారపాభ్యా
మానందం మణ్డపం దాక్రృణమతిశతథా సూరిజుప్తం ప్రపిప్ట ॥ ౧౧౦ ॥

(౧౦) పర్యజే- తత్రదివ్యే మహతి సరసిజే హంసడిమ్భానుకారి
స్మేర శ్రీ చామరొద్భుత్కరతల విమలా ద్యేధమానాప్త పత్రే ।
నిత్యావిహృతగన్ధే విరతఘృణి ఫణారత్న విద్యో తితాశే శేషేస్వా
సీన మేషోఽను భవతి మహితం శ్రీపతిం సూరిబృందైః ॥ ౧౧౧ ॥

(౧౧) చిన్తాన్యా దర్శిరాదే రధికృతిఘటికా ప్రాకృపక్షేపరస్తా
త్పాప్రవ్యే తత్పనుర్థే విరచయతి భృశోత్కృణితత్వం త్వరాంచ ।
శ్వేతస్వినాది భాజం ద్రుహిణః పదజుహం చాపరేషా మయోధ్యా
జన్మానాం భారతాదౌ పరిసరణయ స్తై ర్విచిన్త్యావిముక్తైః ॥ ౧౧౨ ॥

ఇతి శ్రీమత్కౌశిక కులతలకకపిస్థల రజనాథార్య ప్రణీతాయాం

శ్రీరహస్యత్రయ సారాథ రత్నపర్యామ్

గతిచింతనాధికారం ఏకవింశః,

శ్రీయై నమః.

—o—o—o—

పరిపూర్ణబ్రహ్మనుభవాధికారః.

విశమసి పదే లక్ష్మీకాంతం విచిత్రవిభూతికం

సచివగమిత స్సంపద్యా విర్భవ త్సహజాకృతిః ।

(దీ) అద్విరాదికయా గత్యా ప్రాప్తస్యాస్య పరంపదమ్ । పరిపూర్ణ
పరబ్రహ్మ మథవో ౭౪ ప్రకాశ్యతే ॥ (సం) ఏవ మద్విరాదినా పరమపదం
ప్రాప్తస్య పరిపూర్ణబ్రహ్మమథవ ప్రకారం వత్తు మధికారాన్తర మవసర సజ్జత్యా
ఆరభమాణః ప్రతిపాద్యం సజ్జిహ్వాతి (విశమసి) తి. (స్వా ॥ అస్మిక్ శ్లోకే
“కార్యం బాదరి రస్య గత్యుపపత్తే” ఇత్యధికరణమారభ్య “అనావృత్తి శ్చబ్దా
దనావృత్తి శ్చబ్దాత్” ఇత్యధికరణపర్యవ్రాధికరణాధాః క్రమేణోచ్యతే.) విశమసి -
తమోనుగ రహితే శుద్ధపత్వమయే, పదే - పరమపదే, (స్వా ॥ ఆదిత్యవర్ణం రమసః
పరస్తాత్” దిత్వస్తే తమ శ్చబ్దవాచ్య ప్రకృతి మణ్డలోత్తీర్ణే స్థానే వర్తమానమ్)
(వి ॥ సచివ గమితః - ఆదివాహికైః క్రమేణ సత్కారపూర్వకం ప్రాప్తిత స్సక్,
విచిత్ర విభూతికమ్ — ఆశ్చర్యావహ లీలాభోగ విభూతి యుక్తమ్)
(స్వా) “సహస్ర శీర్షా పురుషః” ఇత్యారభ్య వివిధ విచిత్ర
సంస్థాన లీలాభోగహేతు విభూతి విఘ్నతయా ప్రతిపన్నమ్. లక్ష్మీకాంతమ్ -
“హ్రీశ్చతే లక్ష్మీశ్చపత్యా” విత్కుత్త రామవాకే లక్ష్మీనాయక త్వేన ప్రసిద్ధమ్.
కావశజ్ఞేన లక్ష్యా అపి స్వయం పరణ యోగ్యతయా కైముత్యే నేతరాక్ ప్రతి
భోగ్యతమత్వం వ్యవ్యతే. అనేన లీలావిభూత్యవర్తత కార్యబ్రహ్మవాస్తవ్యత్వః, నిర్గుణ
ప్రహృణ స్తుచ్ఛతాద దోశ్యతే. సచివగమితః - ‘తస్య దేవా ఆనకావశే, సర్వ
స్మైదేవా బలిమాహన్తి” ఇత్యాదిభిరుక్త సచివరూపాద్విరాది దైవైర్లమితః ప్రాప్తితః,
ముక్త ఇతివిశేష్యపద మధ్యావార్యమ్. అనేన “కార్యంబాదరి” ఇత్యధికరణార్థ
ఉక్తః. సమ్యగ్ - ‘పరంజ్యోతియప సమ్యగ్ స్యేనరూపేణాభినిష్పద్యతే ॥
సఉత్త మఃపురుషః’ ఇతివాక్యోక్తరీత్యా పురుషోత్తమం కియఃపతిం పరంబ్రహ్మ
సమ్యగ్ ప్రాప్య, నిశ్చేషవిద్యానివర్తనేన, ఆవిర్భవత్సహజాకృతిః - ఆవిర్భవన్తి
సహజానత్వాగస్తాకా, అకృతీర్యస్యసః, అనేన “సమ్యగ్వివిర్భవస్సేవశబ్దాత్”

స్ఫుటతదశుభక్సిద్ధి సిద్ధ్యద్గుణాప్తక తత్ఫలం

భజతి పరమం సామ్యం భోగే నివృత్తికథోజ్జితమ్ || ౪౭ ||

ఇత్యధికరణసిద్ధస్వస్వరూపావిర్భవ ఉక్తః. (వి॥ ఆవిర్భూత దేవాది శరీరవ్యావృత్తి స్వాసాధారణ జ్ఞానానందా కారః) స్ఫుటతదశుభక్సిద్ధిః, స్ఫుటా - ప్రకృత్యక్షితాః; తేన - బ్రహ్మణా, అపృథక్సిద్ధిః - పృథగ్వ్యవచేకానర్హ సంక్షేప విక్షేపా యస్యసః. (వి॥ ప్రకృత్యభూతపరమాత్మా పృథగ్భవః, ప్రత్యక్షితశరీరశరీరభావఇత్యర్థః) అనేన “అవిభావేనవృత్తత్వాత్” యిత్యధికరణార్థ ఉక్తః. సిద్ధ్యద్గుణాప్తక తత్ఫలః - సిద్ధ్యన్తిగుణాప్తకాని ప్రకరణే బ్రహ్మసమ్బుధితయా శ్రుతాని అపమాత పాపమత్వాదీని తత్ఫలనిచ- “సమీకథా భవతి త్రిధాభవతి || సజ్గుల్వాదేవాస్య పితర స్సముత్తిష్ఠన్తి జక్షుః క్రీడకా రమమాణః” ఇత్యాదిభి రుక్తా సజ్గుల్వాదేవ మాతాపిత్రాది సృష్టి శరీరత్వాశరీరత్వాదిరూప ఫలపర్య విక్షేపా యస్యసః. (వి॥ సిద్ధ్యదభిప్రాయం, గుణాప్తకమ్ - అపమాతపాపావిజరో విమృత్యు ద్విశోకో విజి ఘతోఽపిసాన సృత్యకామ సృత్య సజ్గుల్వా” ఇతి ప్రజాపతి వాక్యోక్త గుణాప్తకమ్, తత్ఫలమ్, - కైజుర్య పర్యవ్త ఋహ్యగ్నానుభవో యస్యస తథోక్తస్సృక్) అత్ర గుణాప్తకేత్యనేన “బ్రాహ్మణ జైమిని రుపన్యాసాదిభ్యః || చితితన్మాత్రేణ || ఏవమపునన్యాసాత్” ఇత్యధికరణార్థ ఉక్తః. తత్ఫలేత్యనేన “సజ్గుల్వాదేవ తచ్చుతేః” ఇత్యధికరణార్థః. “అభావంబాదరిః || భావం జైమినిః || ద్వాదశానాన దుభయవిధం” ఇత్యధికరణార్థ ఉక్తః. నివృత్తి కథోజ్జితమ్ - పునశ్చ సంసారా పత్తి గర్భరహితమ్, భోగే - (వి॥ భోగమాత్రే) బ్రహ్మణా పరమం సామ్యం భజతి నతుజగత్కారణత్వాదినా, అత్ర “భోగే పరమం సామ్య” మిత్యనేన “జగద్వాన్య పార వర్తం ప్రకరణాదసన్నిహితత్వాచ్చ || భోగమాత్రసామ్య లిక్తాచ్చ” ఇత్యధికరణార్థ ఉక్తః. నివృత్తి కథోజ్జిత మిత్యనేన “అనావృత్తిశ్చబ్దా దనాసృత్తి శ్చబ్దాత్” ఇత్యధికరణార్థశ్చా నుసంహితః. ఇవ్వశవాల్ కార్య బ్రహ్మ విలక్షణపర బ్రహ్మశబ్దాభిధేయా ౭ప్రాకృతదేశ విక్షేపవర్తి భగవత ఏవాపిరాది గతిప్రాప్యత మ్మెష్టుమ్, పితృలోకసృష్ట్యా వ్యాపార మావిర్భూత స్వరూపస్య బ్రహ్మనుభవ పక్షి వాహరూప కైజుర్యమెష్టుమ్, పరమసామ్యం భోగమాత్రత్తిరే ఎష్టుమ్, తిలపిద జగత్కారణత్వాదికలి లై ఎష్టుమ్, ఏవంభూత భోగవిక్షేపమ్ ప్రాప్తమగున్వేచైచ్చ యలేతాక పరేచైచ్చయలేతాక పునరావృత్తి యిలై ఎష్టుమ్ శొల్లపపట్టదు || ౪౭ ||

ఇగ్గతివిశేషత్రాలే శైవసనుడైయ పరిపూర్ణానుభవమ్
 ఇరుక్కున్నుడియెజ్జనే యెన్నిలో? “అనైత్తులకుముడైయ
 అరవిన్దలోశననై త్తినైత్తనైయమ్ విడాల్” ఇత్యాదికలి
 అబ్బియే సర్వదేశసర్వకాల సర్వావస్థై కళిలుమ్ సర్వేశ్వరనై
 అనంతజ్ఞాన విగ్రహ గుణాభూతి చేప్పితజ్జలిలాన్తుమ్ కుత్తై
 యామల్ నిరతిశయ భోగ్యమాక విషయాకరిత్తు క్కొణ్ణిరు

అ॥ (పృ) ఏవం శ్లోకే సజ్జిహితం కైజ్జర్యపర్యన్త. పరిపూర్ణానుభవ
 రూపఫలం విస్తరణ ప్రశస్తాత్మాద్యకం దర్శయతి (ఇగ్గతివిశేషే) త్యాదివా. (వి)
 శైవవిముడైయ - గతస్య, అనైత్తులకుముడైయ - సర్వలోక విశిష్టమ్, (స్వా॥ విభూతి
 ద్యయవిశిష్టవాన) ఆరవిన్ద లోశననై - అరవిన్ద లోచనమ్, తినైత్తనైయమ్ -
 తిలాంతిమ్, ఏకదేశపతి, విడాల్ - నపరిత్యజన్తి, సర్వవిధ కైజ్జర్యతైయ
 మితి సముచ్చయేనానుభవోఽపి సజ్జిహితః. (స్వా) సర్వేతి = దేశవిశేషేవా
 కాలవిశేషేవా అవస్థావిశేషేవా సంసారదత్తైయిల్ పోలే సజ్జుచిత విషయక
 మత్తైత్తు కరుత్తు. నిరతిశయేతి = తృణలోపాద్యవధవమ్పారేయన్తిక్కి నిరతిశయ
 భోగ్యస్య ప్రకారకమైత్త పడి. (వి॥ కుత్తైయామల్ - న్యూనతారాహిత్యేన)
 అత్తి “సర్వదేశ సర్వకాల సర్వావస్థై కళిలుమ్ సర్వేశ్వరసనుడైయ సర్వవిధ
 కైజ్జర్యతైయమ్ గద్యత్తిలే పలకాల మరులిచ్చయదా” రీతి సామ్యుదాయః
 పాతః, కేమచిత్కోశేష “సర్వావస్థై కళిలుమ్ + విషయాకరిత్తుక్కొణ్ణి
 నిర్క్కు” మిత్యాది “మున్న శొన్నకైజ్జర్యమ్ + పరివాపామెన్తుమిడత్తై గద్య
 త్తిలే” ఇత్యన్తం. పరిపూర్ణానుభవ ప్రకార వివరణ రూపాగ్రణః. ప్రక్షిప్తాద్యశ్లోకే.
 పోఽపి వ్యాఖ్యానమై.

అ॥ (స్వా) ఇగ్గతివిశేషత్రాలే దేశవిశేషం ప్రాప్తసుక్తిశ్వర మజ్జాకలిన్తో
 తనక్కిశ్వరానుభవమ్ పురుషార్థమాచిదు? నిరజ్ఞానః పరమం సామ్య ముత్తై” ఎన్
 శ్వరనోడు పరమసామ్యం శొల్లుకైయాలే తనక్కు మిశ్వరత్వ మజ్జాకైయాలే
 స్వ సమానే శ్వరాన్తరానుభవమ్ పురుషార్థమాక మాట్టుమా? పరమసామ్యమ్
 శొల్లుకేరదు పురుషార్థ ప్రకరణమాకైయాలే భోగాంతర్తిలే ఈశ్వనోడు పరమ
 సామ్య పరమాకైయాలే విరోధమైత్త ఎన్ది లిప్పొదు యక్కిచ్చొన్ద్రమసామ్యత్తై

క్కుమ్. ఇవ్వనుభవమ్ ఇవనుక్కుమ్ ఈశ్వరమక్కుమ్
 అత్యంత తుల్యనూకైయాలే పరమసామ్యమ్ శొల్లకిఱదు
 “ ఉణ్ ముత్తరలమ్ ” ఎత్తుమ్, “ నిరస్తా శిశయాహ్లాద
 సుఖభావైక లక్షణా । భేషజం భగవత్సౌప్తి రేకాంతా

పరమసామ్యమెట్లు శొల్లపాపమో? ఎన్నవ + ర్ (ఇవ్వనుభవ) మితి. ఇవ్వనుభవమ్ =
 నిరతిశయభోగ్యత్వ ప్రకారక విగ్రహగుణవిభూతి సకలకారవిశిష్టేశ్వరానుభవ
 రూపభోగమ్, అత్యంతేతి = అత్యంత సామ్యత్వై పరమ సామ్యమెట్లు శొల్లకు-
 త్తైయలైయెత్తుకరుత్తు. ఈశ్వరమమ్ విశిష్టస్వరూపత్వై నిరతిశయ భోగ్య
 తయా అనుభవైక్తయాలే ఇజ్జిరువరుక్మమిదు అత్యంతతుల్యమెన్నవడి. (వి॥ విగ్రహ
 గుణ విభూతి చేష్టితా నాం మగ్ధే కస్యచిదంతస్యాసరిత్యాగేన క్షయాయోగణ విశిష్ట
 భగవదనుభవః పరమ సామ్యమితి సార్వజన్యోభయో స్తుల్యత్వా త్తదనుభవ
 జనితానందస్య వోభయో స్తుల్యత్వా దిదమేవహి భోగసామ్యమితి విషక్షితమ్.
 ఇయాక్ సరం విశేషః, భగవత స్సర్వమిదం, మదియ మిత్యానందః, దాసానాంతు
 మత్సామివ స్వస్య మితి తాపృతానందే నకిందివి తారతమ్య మితి హృదయమ్.)

అ॥ ఇప్పుడి విశిష్ట బ్రహ్మత్వై భోగ్యతయా ౭నుభవైక్కుమ్మూదుమో ?
 మక్తనుక్కు సావత్మా అనుకూలతయా స్వప్రకాశనాకైయాలే భోగ్యనానాయమ్
 బ్రహ్మస్వరూపమ్ భోగ్యమెక్కుత్తుక్కు ప్రమామమ్మో? ఉజ్జానాలుమ్ తదనుబద్ధి
 గుణ విగ్రహ విభూత్యాదిక కుక్కు భోగ్యత్వై ఎద్దనే? ఎత్తు శక్తిత్తుత్తరమ + ర్
 (ఉణ్ ముత్తరల) మిత్తాదినా. ముత్తరలైదు కాకాక్షిన్యాయత్వాలే ఉభయత్రా
 న్యయిక్కిఱను ముత్తరలై - కృతాన్వయముమ్ జ్ఞానస్వరూపమ్, ముత్త
 రలమ్ - కార్తవ్యునా న్దస్వరూపమ్. నిరస్తేతి శ్రీ విష్ణుపురాణ వచనమ్. నిరస్తా
 తిశయాః — ఉత్క్రష్టాః ధిహితాః, (సం॥ అహోదః - సంతోషః) అత్యేషా
 మప్యాహ్లాదజనక తయా సుఖభావైకలక్షణా, (సం॥ సుఖభావః - సుఖత్వమ్, తదేక
 నిరూప్య విషయితీ సదా ౭నుభవేపి స్వక్షయోనుభవాభిలాషయా ఏవ ఉత్తరో
 త్తర మభివృద్ధిః రీతి సుఖభావైకలక్షణేత్వక్తిః, అతిఏవనిరస్తాతిశయాహ్లాదా- స్వజ
 న్యాహ్లాదా తీక్రాంతిశయితాహ్లాదకూన్యా, శబ్దాదివిషయానుభవరూపవ్యాధినికర్తా,
 ఏకాంతా-గుణవిక్రేహోవ్యనుభవరాగస్యావ్యనువయకరీ) ప్రయోజనాంతరగర్భహితః,

త్యన్తి కీమతా ” ఎన్ఱుమ్ శొల్లాకిఱపడియే భగవత్స్వరూపమ్
భోగ్యమాక పాప్తమ్. మత్తుళ్ళవై భోగ్యమామ్మడి
యెఱ్ఱనే యెన్నిల్ ? రాజమహిషిక్కు రాజా భోగ్యనానాల్
అవను క్కభిమతజ్జళామ్, అవన్ఱైయ భోగత్తుక్కుఱుప్పాస
భోగోపకరణ భోగస్థానాదికళుమ్, ఇనభుక్కుమ్ అనుకూల
మాయరుక్కుమాప్పేలే ఇఱ్ఱుమ్ భగవత్స్వరూపానుబద్ధి
కళానవై యెల్లామ్ భోగ్యమాకక్కుఱైయిల్లై. ఇప్పడి సర్వ
ప్రకారవిశిష్టనామ్మొణ్ణు సర్వేశ్వరక భోగ్యనెమ్మమిడమ్
శ్రుతిస్మృత్యాదికళిలే ప్రసిద్ధమ్. ఇవ్వురత్తై భూమాధికరణ

అత్యన్తికీ — సర్వకాలానుభూతా, (సం॥) యవదాత్మభావినీ ఇతి మతా;
భగవత్ప్రీతిః - సంసారవ్యాధిభేదజమిత్యర్థః. (౨॥ భగవత్స్వరూపమితి = యథా
“ పురాభూతసాక్షికం ప్రథమ మవిభిన్నాతను ” రితిన్యాయేన తాదృశావస్థాయాం
ప్రియాయాః ప్రియస్వరూపం భోగ్యం తథా భగవత్స్వరూపం భోగ్యమిత్యర్థః.)

అ॥ రాజానినడైయ భోగత్తుక్కురుప్పాసవై యుమ్ కదాచిద్రాజాపుక్కు
అనభిమతమాకి అనుకూలమామాట్టాదే? ఎన్ను + ర్ (అనుకూలభిమతజ్జళా)
యితి. యదాప్రి—భోగోపకరణత్వాదేవ అభిమతజ్జళాయెన్ఱు హేతు హేతుమద్భా
వేన అన్వయిక్కువుమామ్.

అ॥ ఇప్పడిలోక దృష్ట ప్రక్రియైయై అతీన్ద్రీయ భగవద్విగ్రహ విభూతిగుణాది
కళిలే సజ్జరిప్పిక్కుప్పామో? అప్పడియాకిర, రాజ్యభోగ్య వస్తువిశేషమ్ వ్యా
ధ్యాది దత్తైయిలే రాజపత్నిక్కు ప్రతిహులమాయుమ్ కాణ్గై యాలే వైపరీత్యం
ప్రసన్గియాదో? ఎన్ను + ర్ (ఇప్పడి) తి. “సోఽశ్చ తే సర్వాన్ కామాన్
సహ, బ్రహ్మణా విపశ్చితా ॥ రసన్గ్ ప్యేవాసుం లభ్యావైఽన్వనీభవతి ॥ వప
శ్యోన్మృత్యుం పశ్యతి సరోగం నోతమఖతామ్ ॥ యం హి పశ్యః పశ్యతి సర్వమా
ప్సాతి నన్వత ” ఇత్యాది శ్రుతిస్మృతి సిద్ధ మెన్ఱుది.

ఇప్పడి సర్వప్రకార విశిష్టరత్నేశ్వర భోగ్యనాకిర నూత్ర భాష్యాదికళిలే
శొల్లవేణ్డావో? ఎన్ను (సం॥) ఉక్తాస్య న్యాయానుగృహీత శృతి సిద్ధితేన భాష్య
కృదభిమతత్వరూపా (ఇవ్వురత్తై) ఇతి. “ యత్ర నాన్యత్పశ్యతి నాన్య
చ్ఛృణోతి నాన్యన్విజానాతీ ” తిశ్రుతి వివరణ రూపే యదుద్ధ ఇత్యాదికే జగ
న్నిరతిశయ ప్రీతయే భవత్సేవేత్వన్త భూమాధికరణ భాష్య ఇత్యర్థః. (విస్తరస్తు
వివరిత్యా మనుసంక్షేపః)

త్తిలే సాధితరుశినాన్. ఇవంబ్రుల్ నిరతిశయానుకూల్య
త్రాలే పరమప్రాప్యమాకై యాలే భగవత్స్వరూపత్వై పరమ
పదమ్ ఎన్నిటదు. ఇబ్బగవత్స్వరూపత్తినుడైయ పరిపూర్ణాను
భవమ్ పెరువదు భోగ్యతమచాయ్ సర్వోత్తరమాన్ ఇరు
ప్పదొరు స్థానవిశేషత్తిలే శెన్టాలాకై యాలే అన్ద స్థాన
విశేషత్తైయుమ్ పరమపదమ్ ఎన్నిటతు. ఇవ్వనుభవత్తుక్కు-
అశ్రయమాయ్కోణ్ణ అనుభావ్యమాకై యాలే భగవద్వి
భూతిభూతనూయ్జానానన్దలక్షణమానతః స్వరూప తైయుమ్

అ॥ ఇప్పుడి సర్వప్రకార విశిష్ట బ్రహ్మనుభవమ్ పరమప్రాప్యమానాల్
విష్టైఖ్యం-పరమం పదం ॥ విష్టాః పదేపరమే ॥ తద్విష్టాఃపరమం పదమ్ ॥ యం
ప్రాప్యనవిన్దంతి తద్ధామ పరమం మమ ॥ ఇత్యాదిక శిలే పరమప్రాప్య వాచియాన
పరమపద శబ్దత్తాలే తుల్యమాక భగవత్స్వరూపత్వైయుమ్ స్థానవిశేషత్తైయుమ్
జీవస్వరూపత్వైయుమ్ పరమపద మెన్టు శొల్లక్కాడుమో? ఎన్నవ + ర్ (నిరతి
శయానుకూల్యత్తాలే) ఇత్యాదినా. ఇవంబ్రుల్-ఓవ్యాత్మస్వరూప విగ్రహగుణ విభూ
త్యాదిమ మధ్య ఇత్కర్ణః. నిరతిశయానుకూల్యం గుణవిగ్రహయోగ్యవిశిష్టమితి స్వరూ
పత్వై ఇత్యక్త్యా తాచలక్షితౌ. స్థానవిశేషస్వరూపయోగి పరమపద శబ్ద బోధ్య
తేవన ఒద్దదకాయామపి నిరతిశయాన కూల్యం భగవత్స్వరూపస్యైవే త్యభిప్రేతమ్)
పరమప్రాప్యమాకై యాలే స్వరూపం పరమపద శబ్ద ముఖ్యాన్యమ్. (వి॥ పద్యతే
గమ్యత ఇతి పదమ్, (ప్రాప్యం-పరిపూర్ణానుభవప్రాప్తిః, స్థానవిశేషత్తిలే శెన్టాల్-
స్థానవిశేషే (ఓవిప్రేసతి). స్థాన విశేషం తదుపయుక్తమాకై యాలుమ్ సర్వో
త్తరస్థానమాకై యాలుమ్ ఇన్వశేషద్యోతనాగ్ధముపచారత్తాలే పరమపద మెన్టు శొల్లా
కిఱదు జీవస్వరూపమ్ పరమప్రాప్య భగవదనుభవాశ్రయితయా ఒచిద్యాన్య
వృత్త జ్ఞానానంద లక్షణ విభూతి తయాచ విశేషద్యోతనాగ్ధ ముప చారత్తాలే పర
మపద మెన్టు శొల్లక్కాడుమెన్టు కరుత్తు. (వి॥ అనుభవత్తుక్కు-అశ్రయమాయ్కోణ్ణ
అనుభావ్యమాకై యాలే- అనుభవాశ్రయితయా స్వరూపస్యానుభావ్యత్వా దిత్యర్థః
బద్ధదశ యాం న తాదృశ నభవాశ్రయానుభావ్యత్వ మితి న పరమపదత్వమ్.)

పరమపదమ్ ఎన్నిటదు. ఇవైమూన్లుక్కుమ్ మంత్రిముఖ్య
 పంత్రిక్కుమ్ పాప్యత్తమాత్రమవిశిష్టమ్. ఇప్పడి భగవత్స్వ
 రూప గుణ విగ్రహాదికభుమ్ శుద్ధ సత్వాశ్రయచూన
 నిత్య విభూతియుమ్ స్వస్వరూపముమ్ భోగ్యమానాలుమ్
 ప్రతికూలమాక ప్రత్యక్షాది ప్రమాణ సిద్ధిమాయ్
 ముముక్షువుక్కు త్యాజ్యమాక శాస్త్రజ్ఞోల్ శోల్ల ప్సట్ట లీలా
 విభూతియిల్ పదార్థజ్ఞో ముక్తచుక్కు భోగ్యమాక క్కుఁసు
 మోవెన్నిల్ ? ఆదిలుమ్ కుత్తెయిల్లె. ప్తిహతనుక్కు
 ప్రతికూలమాన పాల్ పిత్రమ్ శిమిత్రాల్ అనుకూలమామా
 ప్సలవుమ్ సార్వభౌమనాన పితావినుడైయ శితైక్కుడమ్
 శితైడిక్కిట రాజకుమారనుక్కు అప్సృతుప్రతికూలమాయ్

అ॥ ఇప్పడి పరమపద శబ్ద మాపచారిక మాకిల్ ప్రాప్యతై యిరుక్కైయాల్
 ప్రకృతి కాలాదికలిలుమ్ పరమపదశబ్దప్రయోగమ్ ప్రసగ్గియాదో? ఎన్నె + ౯
 (ఇవై మూన్లుక్కు) మితి. ప్రాప్యత్తమాత్రమవిశిష్టమ్ - విశేష విశిష్టం నభవతి.
 ఇవైమూన్లుక్కు మితరాశేక్షయా ప్రాప్యతైయిల్ పూర్వోక్త విశేషమిరుక్కై
 యాల్ అగ్గే దౌషచాకప్రయోగం విశేషద్యోతనార్థయా సార్థకమానాలుమ్
 ఇతరబ్ధిల్ ప్రయోజనమిల్లవై యాల్ దౌషచాకప్రయోగం కూడాదెన్లు కరుత్తు.
 (ప॥) ముక్తుశ్చ పంత్రిక్కుమ్ - భూతిచేష్టి తాదీనామిత్యర్థః. స్వస్వరూపే భూతి
 భూతమా యత్కుక్తియైక్తా భోగోప కరణత్వేన బద్ధనకాయామ్ నామరూపవ్యాక
 రణాద్యర్థానుప్రవేశ ద్వారత్వకృత లీలాపకరణత్వేన చ ఉపాదేయత్వ కృతా.

అ॥ ముక్తం శ్రతి త్యాజ్యతయోక్తానాం లీలావిభూతి గుణపదార్థానాం
 తంప్రతి భోగ్యత్వ మాక్షిక్య సమాధితే (ఇప్పడిత్యాదినా + ఉపపన్న) మిత్యజ్ఞేన.
 లీలావిభూతి గత పదార్థా అనుకూలవర్గతయా ప్రతికూలవర్గతయా విభక్తా ఇతి
 క్షీరం కారాగ్రహం దృష్టాన్తితమ్. ప్రకృతి విముక్తస్య కర్మసమృద్ధరూప దోషాని
 గమా తేస్విన తుల్య భోగతయా భగవత్తైవా స్థానాచ్చ భగవత్తవన ముక్తస్యచ
 లీలావిభూతిరవ్యసమాదేవేతిభావః. ద్రహ్మాణి స్తచిత్తానాం లీలావిభూతావపి
 స్వీయాదీన క్షణిద్విషయే స్వాసనుకూలత్వాభిగన్ధి ర్భగవదనుకూలత్వ ప్రసక్తి

రాజా శితైక్కుడత్తిల్ నిష్టుమ్ పుటప్పడవిట్టుకన్దు తుల్య
భోగనాక వైశ వళవిల్ శితైక్కుడచూనకోప్పక్కలైయా
దిరుక్కచ్చయ్దే పితావిక విభూతియెచ్చ అనుకూలమానూ
ప్పొలవుమ్, “యస్త్వయా సహ సస్యగో నిరయోయ
స్త్వయా వినా” ఎన్టుమ్ “నహి మే జీవితేనాథో నైవార్తై
ర్నచ భూషణైః | వసంత్యా రాక్షసీమధ్యే వినా రామం
మహారథమ్” ఎన్టుమ్ “ఏతాభిమితైయోనిలుచు” శొల్లుకిట
పడియే భగవత్సాక్షేషమన్తిక్కే తాన్ నిష్టాతు కర్మాను
మాపమాక త్తనక్కు | పతికూలమాయమ్ అల్పానుకూల
మాయమ్ తోర్నిన లీలా విభూతియిల్ పదార్థజ్జో ముక్త
నాయ్ నిరంతర భగవదనుభవమ్ పణ్ణకిట క్కనక్కు
నిరతశయ భోగ్యవర్గత్తై శొరుకై ఉపన్నవమ్.

కృతైశ్చ ప్రదర్శనాయ “యస్త్వయా సహ” త్యాద్యపశ్యంతమ్. (సా||)
సంపారదత్తైయిల్ స్వత సిద్ధానుకూల్యం తోత్తమైక్కు ప్రభవద్వస్తాన్తమ్.
ఉత్క్రమణానన్తరం తా నే లీలాభూత్యన్తరపదార్థజుక్కు పాత్రికూప్రయో
జక కర్మం కల్పికైయాతే స్వతసిద్ధానుకూల్యం తోత్త వేణావో? ఎన్ని శక్త్యా
వారణాగ్గమ్ ద్వితీయదృష్టాన్తమ్. కారాగృహతుల్యమాన నూక్కు శరీరం కల్పి
కైయాతే విరజాతరణానన్తరం తా నే ప్రహ్లాదపసమ్మతేః పూర్వం స్వతసిద్ధాను
కూల్యం తోత్తాచక్రగ్నకాక తృతీయ దృష్టాన్తమ్. (ః|| శితైక్కుడత్తిల్
నిష్టుమ్ - కారాగృహతో, పురప్పడుట్టు బహిర్విర్గమయ్య - ఉపస్థుతుల్యభోగ
నాక - యథా సమ్మత్తగచ్ఛేత్తథా, విట్టవళవిల్ - పిమోదనసమయే) రాజకుమ
రనుక్కు శితైక్కుడ విప్పీదు వేరొరు ఆకారమత్తైయాల్ ఆనుకూల మాక
తోత్తలమే? ఎన్ని శక్త్యావారణాగ్గమ్ కోప్పక్కలైయాదే ఇతి. కోప్ప -
ఆరారమ్ (సం||) ఏతాభి మితైయోక - పుష్పభి వాహనో భూత గణాధిపః
(ః|| ఉపసన్నమ్ - లీలావిభూతిన్ పదార్థానాం భోగ్యవర్గైః సమ్మత్తాన్ ఉపసన్న
ఇతి భాషః.)

ఇప్పడి బద్ధరుక్కు ప్రతికూలమాయమ్, అల్పానుకూలమా
యుమ్, కర్మబద్ధమిల్లాదార్ క్కు అనుకూలస్వభావమాయమ్
ఇరుక్కై అప్పదార్థజ్ఞభుక్కు భగవదిచ్చాసిద్ధమ్. ఇప్పడి స్వేచ్ఛా
సిద్ధనూ అనుకూల్యతై యుడై తానతః ప్రకారజ్ఞేల్లాఁడుమ్
కూడిన శ్రీమానాన నారాయణః పాప్యనెన్నుమిడమ్ తిరు
మస్తత్తిలుమ్ ద్వయత్తిలుమ్ చతుర్థ్యన్త పదజ్ఞళిలే అభిప్రేతమ్.

అ॥ ఇప్పడి ఒరుస్తుతానే ఒరుకాలత్తిలే ముక్తనై స్పృహ వనుకూలమాయమ్
బద్ధనై స్పృహ ప్రతికూలమాయమ్ మిరుక్కై విరుద్ధన్తో? ఏక కాలత్తిలే తానే
ప్రాతికూల్య స్వభావమ్ మణ్డాకిల్ సర్వజ్ఞరాన నిత్యమక్తర్కశుక్కు ఇరణ్డుమ్
తోత్తకణ్డావో? ఎన్నవ + ర్ (ఇప్పడి) ఇతి. బద్ధర్ క్కు ఇప్పదార్థజాతం
ప్రతికూలమాయుకక్కు క్కడవదెన్తు భగవదిచ్చా సిద్ధమాకైయాలే ఏక కాల
త్తిలే భిన్నసమ్బద్ధి నిరూప్య ప్రాతికూల్యమకూల్యజ్ఞభుక్కు విరోధమిల్లె. బద్ధర్
క్కు ప్రతికూలమెన్తు మక్తాడిక శుక్కుమ్ ప్రత్యేతమాకైయమ్ విరుద్ధమన్నెన్తు
కరుత్తు. అనుకూలస్వభావేతి = అనుకూల్యం యావదాత్మభావో యా యిరుక్కై
యా లే స్వభావసిద్ధమెన్తునడి.

అ॥ ఇప్పడి సర్వప్రకార విశిష్ట ఈశ్వరః ప్రాప్యమెన్నిఱదు క్కుడుమో?
రహస్యత్రయత్తిలే చతుర్థ్యన్త పదజ్ఞళిలే కైజ్జగ్యతైయన్తో ప్రాధిక్కిఱదు?
అజ్ఞే భావనమభవత్తుక్కు ప్రాప్యతై శొల్ల విల్లెయే? ఎన్నవ + ర్ (స్వే
చ్ఛాసిద్ధమానే) తి. పరేచ్ఛాసిద్ధమాకిల్ సోప్తిస్థాన్తర సదాభవా తస్మిప్రా
ప్యతైయే కూడావొగ్రియమెన్తునడి. కైజ్జగ్యసగ చతుర్థియిలే యభిప్రేతమాకై
యా లే విరోధమిల్లె యెన్తు కరుత్తు.

అ॥ ఇప్పడి అభిప్రేతమెన్తు శొల్లక్కుడుమో? స్ఫుటమాన కైజ్జగ్య
పరత్వ మనుభవం వినా అనుపపన్నమాకిలన్తో అభిప్రేతమెన్తులానదు? ఇవ్వనుభవం
కైజ్జగ్యత్తుక్కు కార్తవ్యమాకైయాలే కార్యభూత కైజ్జగ్యపర చతుర్థియిలే
కారణము మభిప్రేతమెన్తు లపోవ్వు అనుభవతై చ్చొల్లామాల్ ద్వయవివరణ శ్రీమై
కుణ్ణగద్యత్తిలే కైజ్జగ్యంకైయే శొల్లకిఱదు పరోధియాదో? శరణాగతిగద్యత్తిలే
ప్రీతికాంతం కైజ్జగ్యంకైయే శొల్లకిఱదువుమ్ పరోధియాదో? ఎన్నవ + ర్

ముచ్చశోన్నకై జ్ఞాన్ ఇప్పడి పరిపూర్ణానుభవత్వాలే పిఱవ
ప్రీతివిశేషత్వము పరివాహ మెప్పుడుడై గర్వత్తిలే పల
కాలమ్ అరుళిచ్చెయదాన్. ముక్తదైయిలే శ్రుతిసిద్ధ
మాన జక్షణాదికళుమజ్ఞాత్యాది సఃపాదనజ్ఞుమెల్లాను పుణ్య
పాపకూపకర్మనిరపేక్ష భగవదాచానుగుణ స్వేచ్ఛామూలజ్ఞ
తాకైయాలే కర్మఫలమట్టిక్కే అనుభవ పరివాహమాన
కేవలకై జ్ఞాన్ గత్తిలే అన్తర్భూతజ్ఞో. ఆకైయాలే ప్రాప్తియా
యిత్తును యథాభిమతకై జ్ఞాన్ వ్యస్త పరిపూర్ణ బ్రహ్మ

(మన్ని) తి. అనుభవత్వాలే ఇతి = చక్రమయా ౨నుభవ జనిత మకైయాలే
కై జ్ఞాన్ గర్వపర చతుర్థియిలే యభిప్రేతమెట్లు శొల్లకుం జైయిల్లె యెట్టురుత్తు.

అ॥ (దీ) నను “జక్షణీకై” రమమా ప్రీతిర్వా యానైర్వా”
ఇత్యాది కృత్యజ్ఞుజ్ఞాయుక్త కై జ్ఞాన్ గర్వపర్వవైవానుభవమెట్లుదెజ్జే? ఎన్నర
హరిక్రితార్ (మక్తదైయి) లిత్తాది “నయది కిత్తులొక కామోభవతి ॥
సజ్జల్పదేవాస్య పితర సముత్తివ్రజే ॥ నయది ప్రీతిలోకామః ॥ నయది గీత
వాదితలోకామ సుజ్జల్పదేవాస్య” ఇత్యాదికలిల్ జ్ఞాత్యాది సమ్మగనమ్
శొల్లిత్తికే. (స్వా॥) కర్మఫలమెల్లామైయాలే ప్రాప్తికృతభోగ మన్నెట్లుకరత్తు
(సం॥) అభిమతానువర్తననైయి కై జ్ఞాన్ గర్వత్వ తత్త్వద్విగమా పరిగ్రహేణ నిత్యా
నిత్య విగ్రహేణ జక్షణాది విహరిణ శిలః పరమపురుష స్వకేషభూతానవి
స్వసమాన విహరిణలొక కృత్యైగ ముక్తాపి సాన్వితౌనుభవ మోదత ఇతి
జక్షణానయో౨పి కై జ్ఞాన్ గర్వవైవాన్తర్భూత ఇతిభావః)

అ॥ ఇప్పడియానాలోకించిత్త్వవిద్భివాప్తిప్రీతిఫలమెట్లుమ్ శొల్లకుండు
మో? పరమపురుషాధిమిరణ్డైయే? ఎన్నవ + ర్ (ఆకైయా) లితి. (ప్ర॥ వి)
భగవదాచామూల స్వేచ్ఛామూలత్వా దిత్వర్థః. (సం) ఉక్తిబ్రహ్మోపభవవ్యయథా
భిమతకై జ్ఞాన్ గర్వకర్తృకత్వా దిత్వర్థః. (దీ॥ ప్రాప్తియా ముగ్ధును - పరబ్రహ్మప్రాప్తి
యాకనిర్ణయకర్తృపుట్టుదు) అన్తగరుడాది లో పట్టుమ్ కై జ్ఞాన్ గర్వ మివకుక్కిల్లామై
యాలే కై జ్ఞాన్ గర్వపర్వవైవానుభవమెట్లుదెజ్జే? ఎట్లు శిక్షియామైకాక యథాభిమతేతి

సుభవమ్. ఇన్ననుభవ ముక్తానాల్ పినోబురు కాలత్రిలుమ్
అత్రిమాదెన్నుమిడమ్ ,, పాప్యతే షరమః ధామ యశో
నావర్తతే యతిః ॥ మాముపేత్య పురర్జన్మ దుఃఖాలయ
మశాశ్వతమ్; నాప్పువ తి మహాత్మాన స్స-సిద్ధిః పరమాం
గతాః ॥ అబ్రహ్మభవన్మోక్షాః పునరావర్తినోర్జన | మా
ముపేత్య కౌస్తేయ పురర్జన్మనవిద్యతే | యదాసకేలీ
భూత మ్మద్విశ మనుషశ్యతి | తదాససర్వసిద్ధత్వా త్పునర్జన్మ
నమిదతి | గత్వాగత్వానివర్తస్తే చక్షుసూర్యానయో
గ్రహాః | అద్యాపి న నివర్తస్తే ద్వాదశాక్షుః చిత్తకాః ”
,, వాయునాల్ నమోనారణావెష్టు చుత్తకత్తిజై త్కైశ్శై
క్కుప్పి పోయినాల్ పిన్నై ఇత్తిశైక్కెష్టుః పుత్తైకోమ
క్కిలుమ్ పోకవొట్టారే ” ఇత్యాదికళితే ప్రసిద్ధమ్.

అ॥ (పాన్) ఇప్పడి భగవదనుభవరూపపాప్తి పురుషార్థమానాలుమ్ భోగ్
నివృత్తిః కథోజ్ఞిత ” మెష్టు నిత్యమాకచొచ్చదు కూమమా? ,, కల్పకోటి
సహస్రేషు విష్ణులోకేమహితే ” ఎష్టుకాలావచ్చేనముమ్ పునర్జన్మసంసారముమ్
విష్ణులోకం పాప్తివనుక్కు చొల్లవలెయో? ఎన్నుచి 5 (ఇన్వనుభవ) మితి.
పరిపూర్ణ బ్రహ్మానుభవమెష్టుపడి. (దీ॥ యతిః - బ్రహ్మనిష్ఠః, సంసిద్ధిః - స్వరూప
పాప్తిః, కేవలీభూతః - ప్రకృత్యావిముక్తః.) సర్వబద్ధవినియోక్తః, మద్వింశతి -
పరమాత్మానమ్, (దీ॥ అచపశ్యతి - అర్చిరాదిగత్యాఽధిగమ్యసాక్షాత్కరోతి, సర్వ
ప్రకారై స్సిద్ధత్వాత్ - సిద్ధిప్రసాప్తత్వాత్.) వాయునాలిత్యాది = వాయునాల్
నమోనారణావెష్టు - (వి॥ వాచానమోనారాయణే, ఉత్త్యేతిశేషః) చుత్తకత్తిజై.
మస్తకమధ్యతిలే, కైకశైక్కుప్పి - (దీ॥ ఆశ్చలియైష్యణి) ప్రకత్తిపణ్ణి ఎష్టుచి-
పోయినాల్ - అర్చిరాదిమాత్తారే పరమపదం శెష్టాల్, పిన్నై - పునర్జన్మ, ఇత్తి
శైక్కు - ఇష్ట దేశతుక్కు, సంసారపణ్ణుత్తుక్కెష్టుపడి. (దీ॥ ఇష్ట దిక్కుక్కులీలా
విభూతియ్య పునర్జన్మసరిక్కైక్కెష్టుపడి. పుత్తైకోదుక్కిలుమ్ - సంసరిత్తుమిశవుమ్
పరుకీరేన్ద్రురువనై పుత్తైకోదుత్తాలుమ్ (వి॥ ప్రతిభూకల్పనేఽపి) పోకవొట్టారెక్క.

భగవత్కైజ్జర్యాన్తర్భూతమాన స్వచ్ఛంద విహారతాలే
 లీలావిభూతియిలే పుకున్దాలుమ్ ఇవ్వనుభవ సజ్జోచాదికళ
 పీఠవామైయాలే పునరావృత్తి యిల్లె ఎన్నిఱదు. ఇప్పడి
 ఉత్తరాధియుల్లాత యివ్వనుభవమ్ పెఱువాక్కు అన్నిమ
 శరీరమ్ దేవమనుష్యాదికళిలే ఇన్నతిలే యెన్ఱు తెఱియాదు.
 బ్రహ్మాదికళుక్కుమ్ మోక్ష ముణ్ణు.

అ॥ (వి) తర్కి “ఇమోలోకా న్నామా న్నీకామయావ్యయసాచారకా”,
 ఇతి సర్వలోకసంఘాతం కథ? మిత్యాశబ్ద్య కర్మోపాధికత్వాభావేన తక్కునరా
 వృత్తిర్నభవతీత్యాహ (భగవత్కైజ్జర్యే) తి. (సా॥ స్వచ్ఛందేతి. భగవదవతార
 మ్మాలే కర్మకృతమల్లామైయాలే ఎన్ఱపడి) పుకున్దాలుమ్ - ప్రవేశేఽపి, పీఠవా
 మైయాలే - అనుత్పత్త్యా. (డి) సజ్జోచాదీత్యతాదీశబ్దమ్ అనుభవాభానకైజ్జర్య
 విచ్ఛేదాది గాహికమ్.

అ॥ (సా॥) ఇప్పడి పూర్వోక్త ప్రకారేణ సర్వోత్కృష్టమాయ పునరా
 వృత్తియల్లాన మనుభవమ్ సర్వాధికారమాన ప్రపత్తిమాత్రతాలే అవ్యక్తజన్మవాగ్ద
 భాన వకిల్పవాధికారిక శుక్కు శరీరావసానత్తిలే వరక్కుడుమో? భక్తియోగ
 తాలే దేవాద్యుత్కృష్టజన్మమ్ పెన్ఱు తదవసానత్తిలేయన్ఱో ఇవ్వనుభవం పెఱివేణ్ఱి
 యదుచితమ్? అవ్యక్తజన్మావసానత్తిలే ఇవ్వనుభవమ్ “శునామిసపురోడాశోననీ
 చేషు తదిష్కతే” ఎన్నిఱడియే పాప్రమన్దమో? ఎన్నన + ౧ (ఉత్తరావధి) తి
 దేవేతి = “తస్యతావదేవవిరం యావన్నవిమోక్షేఽధసమ్యతేన్య” ఎన్ఱభక్తి
 యోగనిష్ఠమక్కుమ్ పాప్రభావసానత్తుక్కు శరీరనియమ మిల్లామైయాలే ఉత్కృష్ట
 శరీరావసానసవ మోక్ష మెన్ఱు నియమమిల్లె యెన్ఱుకరుత్తు.

అ॥ ఇప్పడి దేవమనుష్యాదికళి లెన్ఱు దేవాగికళుక్కుమ్ మోక్షముణ్ణానదాక
 న్నొల్లక్కుడుమో? ఉపాసనం మనుష్యాధికార మ్మాయాలే మోక్షముమ్
 మనుష్యనియతమన్ఱో? ఎన్నన + ౧ (బ్రహ్మాదికళుక్కు) మితి. “బ్రహ్మణాసహ
 తే సర్వే సమృద్ధిస్తే పృథివీశ్చరే | పరస్యాస్తే కృతాత్మానః ప్రవిశన్తి పరంపద”
 మెన్ఱు బ్రహ్మాదికళుక్కుత్తా శరీరావసానత్తిలే మోక్షమ్ నిల్లుకయాలే ఉపాసన
 త్తుక్కు మనుష్యనియమ మిల్లా మైయాలే తచ్చరీరావసాననియమమిల్లె యెన్ఱుకరుత్తు.

అప్పడియే “ ధర్మవ్యాధాదయోప్యస్య పూర్వాభ్యాసా
జ్ఞగుప్సితే । వర్ణావరత్యే సంప్రాప్తా స్సంసిద్ధిం శ్రమణో
యథా ” ఎన్దు మహర్షికల్ శోన్నాగకల్. ఆకైయాల్
ముముక్షు దశైయిల్ బొపాధికజ్ఞాన ఉత్కర్షాపకర్షజ్ఞా
కొణ్ణు ముక్తదశైయిలుమ్ అనుభవ తారతమ్య ముక్తాను
అనన్తరీధియర్ ముక్తరుక్కెల్లామ్ సర్వేశ్వరనోడే పుమ
సామ్యమ్ శొల్లుకిఱ శుత్యాదికలై వఱ్ఱనార్ కల్.

అ॥ ఆనాలు మహాసనమ్ త్రైవర్ణికమనుయ దేవాద్యుత్కృష్ట శరీరనియ్య
మూకైయాలే యుత్కృష్ట శరీరావసాన నియమమిల్లె యెన్దు శొల్లుగొమో ? ఎన్దు
న్యాయ సిద్ధమాత్రమిట్టక్కై ప్రమాణమరు + ర్ (అప్పడియే) ఇతి. ఆకైయాల్
భక్తియోగతిలు మన్దిమ శరీరోత్కర్షాపకర్ష నియమ మిల్లావైయాలే గ్రహిత్తియిలు
మగకృష్ట శరీరావసానతిలై మోక్షప్రాప్తి కూడు మెన్దు కనున్దు. యదా -

అ॥ (దీ॥ స్వా॥ శ్లో॥ ౧) ననుకైచ్చిదత్కృష్ట శరీరానుక్తిం గతానా
వనుభవన్యూతాచేతి ముక్తాఫలభేదోక్తేః కథం భవద్భిన్నశ్చేహం ముక్తానాం ఫల
భేదో నాస్తీత్యుచ్యతే ? ఇత్యత్ర జన్మానోత్కృష్టతమానాం బ్రహ్మాదీనాం జన్మా
దినానైషకృష్టతమానాం ధర్మవ్యాధ ఘట్టాన్ ఘాతీనాంచ ముక్తశ్చేన్దు ప్రమాణతో
ఽవగమాన్యూక్తావ సర్వేహం నిశ్చేదకర్మనివృత్తేః ప్రామాణికత్వాత్ఫలతారతమ్యేద
న్యూన మనుభవతా మధికాబాధనిమిత్త దుఃఖతర్కథే కర్మవత్సప్రగణేన సంసారా
విశేషప్రసక్తాత్ “ సోఽశ్నుతే సర్వాక్ కామాక్ సమా బ్రహ్మణా వివశ్చితా॥
నిరజ్జన పరమం సామ్యముపైతీ ” త్యాది శ్రుతి విరోధాచ్చ తదనాదీణీయ
మిత్యాహ (ఇప్పడియుత్తరావధి) తి. (దీ॥ ఇన్వృత్తిల్ ప్రమాణం కాట్టకిటార్
“ ధర్మవ్యాధాదయః ” ఎన్దు. జగుప్సితే వర్ణావరత్యేపి పూర్వాభ్యాసా త్సంసిద్ధిం
ప్రాప్తా, శబరీ యథేతి.)

అ॥ (స్వా) ఇప్పడి ఏకరూపమాక ముక్తానుభవమ్ శొన్నదు కూడుమో ?
అధికారావస్థైయిలై దేవమమన్యూదిభేదాధిన భోగతారతమ్యమైయలై వన్యూప్యశరీ
రాన్యూక్త శక్తుమ్ దేవ శరీరాన్యూక్తమక్తుమ్ బ్రహ్మీనున తారతమ్యమజ్ఞెన్దు అనన్త
రీధియర్ శొల్లువలైయో? ఎన్దు + ర్ (ఆకైయా) తి. ఆకైయాల్-అన్దిమ
శరీరనియమమిల్లావైయాలే, బొపాధికిఱ = కర్మకృతజ్ఞశ్చేపడి. శుత్యాదితి=

ఆచారవైల్యముడై య ముముక్షుక్కుఁకుఁకు ఆనందహాసః,
ముడ్డా మెట్టు శిలర్ శొల్లమ్ వచనమ్ ఆప్తనూనాలుమ్
ముక్తనావదఱుక్కు మున్నే వరుమ్ భగవదనుభవత్తిల్
సజ్జోచత్తైవొల్లొమ్మత్తనై. పిఱ్ఱడమక్తరానార్కుమ్

“నిరంజనః పరమంసామ్య ముపైతీ” త్యాది శ్రుతికలిరెష్టపడి. ఆదిశబ్దత్రాణే
“మమసాధర్మ్యమాగతాః” ఇత్యాది స్మృతియుమ్, యుక్తివిరోధాదికళుమ్
వివక్షితజ్ఞాన్.

ముక్తతారతమ్యాజ్ఞికారే స్వర్గాదిపురుషార్థాద్య విశేషప్రసక్తా త్వరమ
పురుషార్థత్వాభావ ప్రసక్తః, స్వర్గాదివ దనిత్యశ్చ ప్రసక్తః. తరతమభావగ్రస్తానస్త
ముక్తానాం ప్రాతినిధ్యకోపాయ విధానాభావా దుపాయా ననుష్ఠాన ప్రసక్తః,
సామాన్యః ఉపాయానుష్ఠానే సర్వేషా ముత్కృష్ట ముక్తిప్రసక్తః నికృష్ట ముక్తి
ప్రసక్తోవా; పునాన్తిమ శరీరం దేశశరీరం మనుష్య శరీరమితి పరిజ్ఞానాభావే
తదుపలక్షితముక్తికామనా భావేనా నధికారితయా ఉపాయాననుష్ఠాన ప్రసక్తః, ముక్తా
వాత్మనాం దేవమనుష్ట్యా భావాజ్ఞికారేణ ఆనందతారతమ్యాజ్ఞికారే “పుమాన్మ దేవో
ననకో నపశుర్గుర పాదపః | శరీరా కృత్రిభేవాన్తు భూపైతే కర్మయోనయః॥
దేవాపభేదేపద్మస్తే నాన్యేవావరణోహిసః | విభేదజనకేజ్ఞానే నాశమాశ్శ్యన్తికం
గతే॥ ఆత్మనో బ్రహ్మణోభేద మసత్తం కఃకిరవ్యతీ” త్యాదిప్రమాణ విరోధశ్చ
భవేత్యాది. యుక్తవిరోధాదికం మూలే నూచిత మనుసంధేయమ్ (వి) జౌపా
ధిజ్ఞానోనేతి - కర్మోపాధిక దేవశ్యమనుష్యత్వాదే రుత్కర్మాపకర్షయో ర్ముక్తిం
ప్రత్యగ్రయోజకత్వాన్నిశేయం కర్మణో నివృత్తత్వా స్మృక్తా వానందతారతమ్యం
నయుక్త మితిభావః, ముఁద్వాక్కళో - విస్మృతవస్తవః.

అ॥ (సా) ఇప్పడియాకిల్ “ముముక్షూకాంసదాచారవైకల్యం యావ
దాయుషమ్ | భక్ష్యద్యది తదానందే న్యూనతాం జనయేద్ధృవ” మిత్యాదివచనై
ర్ముక్తియైతే ఆనందతారతమ్యం శొల్లవిల్లయో ? ఎన్నవ + ర్ (ముముక్షుక్కుఁకు)
క్కి.తి.ఆప్తమా నాలుమితి=చిత్తతస్సర్వసమృత్తప్రమాణమన్నైష్ఠవడి. ఆప్తత్వమభ్యుపగ
మ్యాపి పరిహరిక్కితార్ (ముక్తనావదర్కిక్కి) తి.

అ॥ అనాలుమ్ పూర్వం ముక్తనాననుక్కు మిదానీం ముక్తనానవశక్కుమ్
కాలరాత్రవస్త్రాణే ఆనందాధిక్య హాసమిల్లయో ఎన్నవ + ర్ (నిష్పిణే) తి.

నాల్గివేపోక్కి (ప్పొరుల్గిల్లివైల్లె) ప్పేటిల్లివైల్లె. త్రివిష్ణు లోకాదికలిలే సాలోక్య సారూప్యాది మాత్రమ్ పెర్త్రు ర్కుమ్. ముక్తవ్యపదేశమ్ అదూర విప్రకర్ష త్తాలేయా మత్తనై. ఇవ్వర్థమ్ “లోకేషు విష్ణోర్నివసన్తి కేచిత్ సమీపమృచ్ఛన్తిచ కేచిదన్యే । అన్యేతు రూపం సదృశం భజన్తే సాయుజ్య మన్యే సతు మోక్ష ఉక్తః” ఎన్దు

పొరుల్గిల్లివైల్లె ఇతిపారః) పొరులితి-ప్రతిబద్ధకీభూత బద్ధవివృత్తి విశేషమృచ్ఛిమృచ్ఛిత కాలతారతమ్యముజ్ఞానానామ్ ఇదుసర్వాభ్యుపగతమాత్మయా లే ముక్తినిచ్చేయి లాన్డ న్నయాప తారతమ్యమిల్లెన్ ఎన్దుపడి. (౩॥) నాల్గివేపోక్కి - కాలాత్రిమ వ్యతిరేకేణ. కేర్తివైల్లె - పురుషార్థ తారతమ్యం నాన్ది.

అ॥ ఆనానామ్ శ్రీవిష్ణులోకాదిక లిల్ తరతమభావగ్రస్త సాలోక్యసారూప్య భాక్కుకళుమ్మన్ పురాణాదికలిలే ముక్తత్య వ్యపదేశవిరుక్తయా లే ముక్తితారత మ్యం ప్రామాణికవన్తో ? ఎన్నవ + ర్ (శ్రీవిష్ణు లోకే) త. (౧) శ్వేతదీప్తిపాది రాదికబాధః. అదూరేతి - వర్తమానసామీప్యాద్యర్థ మానత్యవ్యపదేశవన్ముక్తత్య వ్యపదేశఇత్యర్థః. (౨) అదూరవిప్రకర్ష త్తాలే - అత్యంతవిప్రకర్షాభావాత్, మోక్ష కల్పతాన్తరేన్దుపడి.

అ॥ (సా) ముక్తశబ్దత్వై నియామక మట్టిక్కి బొంబులక మట్టు ప్పొమా ? ఎన్న + ర్ (ఇవ్వర్థ)మితి. సతుమోక్ష ఉక్తః ఎన్దుసాయుజ్య శబ్దార్థత్వ మోక్ష కల్పమాక చొల్లుకెయాలే సాలోక్యాదికలో మోక్షమన్మేన్దుకరుత్తు. (స॥ లోకేష్వీతి బహువచనా తేచి దిత్తుక్త్యాచ కన్యసానన్య కుద్ధసత్వేరతా తత్త్వానాం ముక్తకన్యవదేశస్యాదూర విప్రకర్షకృతతా చేత్తర్థస్సిద్ధ ఇతి భావః.) (౩) విష్ణోర్లోకేషు నివసన్తి - సాలోక్యప్రార్థనః కళో. సామీప్యమిత్యాది - సామీప్యం పెర్త్రువర్కళో. అశ్వేత్వీతి = సారూప్యం పెర్త్రువర్కళో. అశ్వే కేచన భాగ్యాధికాః పరమపదం ప్రాప్య సాయుజ్యం భజన్తే, అదువేసాక్షున్మోక్ష మెన్దు తొల్లపట్టదు. ముద్ధువీడతిల్ మోక్షశబ్దప్రయోగ మానవాదిక పెన్దుపడి.

అ॥ (సా) అగ్నిలోకాదికలిలేయన్ సాయుజ్యమోక్షే కష్టభాగాదికలో పరుమ్ సాయుజ్యం మోక్షమాక మట్టుమో ? అదు ప్రాకృతవన్తో ? ఎన్నవ + ర్

నియమిక్తైశ్చ సాతే సిద్ధమ్. ఇను పరమపదత్తిలే శైన్దాల్
పరుగసాయుజ్యమే మోక్షమెన్నిటదు. అదుక్కు శ్చేసహస్రత్తిల్
శతాదికశ్చేప్పాలే సాలోక్యాదికశ్చేల్లామ్ అన్తర్భూతజ్ఞత్.
అక్తైయాల్ అజ్గోరువన్కుమ్ వైషమ్యమిల్లై. “ మోక్షమ్
సాలోక్య సారూప్యం ప్రార్థయే న కదాచన | ఇచ్ఛామ్యహం
మహా భావో సాయుజ్యం తవ సువ్రత ” ఎన్నిట విడత్తిలుమ్
ఇన్వర్థమ్ కణ్ణుకోళ్వదు సాయుజ్యమావదు? సయుక్కి-నుడైయ
భావమ్. సయుక్కా-వా నారుభోగ్యత్తిలే భోక్తవాయ్

(ఇదు) ఇతి. ఇష్టపదనమ్ సతుమోక్ష ఉక్తః’ ఎవ్వుడు తుశబ్దతాలే సాలోక్యాది
వ్యావృత్తమాన పరమపదసిద్ధ సాయుజ్యత్తై మోక్షమెన్టు నియమిక్కి-టదెన్టువడి.

అ॥ ఇష్టడియాకిల్ అగ్నాది సాలోక్యసాయుజ్యాదికల్ పోలే ఒన్టితే
ఒన్టుయిల్లామైయాలే సాయుజ్యమత్సార్థపురుసార్థమాక ప్రశ్నయాదో? ఎన్నవ + ర్
(అదుక్కుశ్చే) ఇతి.

అ॥ ఇష్టడియాకిల్ “ మోక్షం సాలోక్యసారూప్య ” మిత్యాది కలిలే
సాలోక్యాదికలిలే మోక్షశబ్దప్రయోగత్తుక్కు గలియెదు? ఎన్నవ + ర్ (మోక్ష)
మితి (దీ॥ ఇదిపర్థమ్. మోక్షవ్యవదేశత్తి లాపచారికత్వమ్. సాలోక్య సారూప్య
మెన్టువిడత్తిల్ సామీప్యము ముపలక్షితమ్.) ఇన్వర్థమితి=అదూరవిప్రకర్షతాలే
ఔపచారికమెన్నిట వర్థమెన్టువడి. (సం॥ పరమపదస్థానక సాయుజ్యే వైషమ్యా
భావరూపమ్.)

అ॥ ఇష్టడి సాయుజ్యమే మోక్షశబ్దచాఖ్యాధనాకిల్ సాయుజ్యశబ్దమెక్య
పరమాక్తైయాలే నిర్విశేషబ్రహ్మైక్యాపత్తియే మోక్షమాక ప్రశ్నయాదో?
ఎన్నవ + ర్ (సాయుజ్యమావ) ఇతి. (ప్ర॥ ఏకస్మిక్ సప్రకార బ్రహ్మరూప
భోగ్యే భోక్తృత్వేన బ్రహ్మణాహయక్త ఇతి నయక్, తస్యభావ సాయుజ్య
మితిహి “ నారాయణ సాయుజ్య మవాప్నోతి ” త్యాదిషు వివక్షితమితిభావః.

అ॥ సయుగ్భావసాయుజ్యమెన్టు తొల్లక్కుడుమో? సయుక్త్వమేక
క్రియాన్వయిత్వమన్తో? ఇభుమక్తచక్కు బ్రహ్మత్తినుడైయ జగత్సృష్టిక్రియాన్వ
యిత్వమిల్లైయే? ఎన్నవ + ర్ (సయుక్కా-వా) నితి.

కొండ్లు కూడ అన్వయిక్కుచువఁ. ఇట్లు సప్రకారబ్రహ్మ
మాకిఱ భోగ్యత్తిలే బ్రహ్మముచే ముక్తనుమ్ కూడి భోక్తా
కిఱాయ్ అన్వయిక్కెయాలే ముక్తనై సయుక్కెన్గిఱదు.
ఇప్పుడియఁకిల్ శ్రుతియిల్ సాయుజ్యశబ్దముమ్ సాష్టితా
శబ్దముమ్ శేర ప్రయోగిప్పనే నెన్నిల్ ? “ సాయుజ్యముభ
యోరత్ర భోక్తవ్యసావిశిష్టతా | సాష్టితా తత్ర భోగస్య

అ॥ (చీ॥ ఇత్తై విశేషిత్తుకాట్టుకితార్ (ఇట్లుసప్రకారే) త్యాదియల్.
సప్రకారమ్ - సవి శేషణమ్, వి శేష ముభయ విభూతిగతమస్తుక్కు-నుమ్.)

అ॥ ఆనాఁడు బ్రహ్మత్తోడే ముక్తనుక్కు ఏకభోగ్యత్తిలే అన్వయంకూడు
మో ? ఇఁకొండెరుక్కు పాదువాక ఉభయభిన్నమాక ఒకభోగ్యమిల్లెయే ?
ఎన్నవ + ర్ (ఇట్టి) తి. ఉభయభిన్నత్వం భోగ్యత్తిలేవిశేషణం వ్యర్థమ్. స్వసర
సాధారణైక భోగ్యవ్యయిత్వమే సయుక్త్య మైవపడి.

అ॥ (సం) తత్త్వి ‘ ఏతాసామేవశవతానాన్ సాయుజ్యగ్ం సార్వస్త్రితా’
మితి శ్రుతిస్థసాష్టిక శబ్దకః అష్టికర్తృశనం భోగ ఇతి సమానభోగ్యతాగ్గత్యా
త్తస్యచేత్యతాహ (ఇప్పుడియఁకి లిత్యాది సాయుజ్య) మిత్యనైన. (కానికాదర్పణే,
అత్ర - ఐరమపదే, ఉభయోః - ముక్త బ్రహ్మణోః, భోక్తస్యస్య - ఐరిప్రార్థ బ్రహ్మ
రూప భోగ్యస్య, అవిశిష్టతా - అవైవమ్యమ్. తత్రసాష్టికతా భోగస్యతారతమ్య
విహీనతా - ఐరిపూర్ణబ్రహ్మనుభవరూపేభోగే తారతమ్యవిహీనతా, ఆనుకూల్యాంశే
వైవమ్యలేశవిహీనత్వమ్. యథాలోకే భోక్తవ్యక్షిరాదే రవిశేషేషి కస్యచి దాను
కూల్యాతిశయా దతిప్రితిరూప సుఖమస్తి, అన్యస్య మన్దానుకూల్యా దల్పప్రితిరూప
మితి వైష. యం దృష్టం తథా నప్రకృతే బహ్మసుక్తయో రానుకూల్యాంశే నిశేష
భావా దితిభవః. కథావ సాయుజ్యాగ్యదేవ సాష్టికేవవిశిష్టపునరుక్తి రితిస్థితమ్.)

(చీ॥ వి) భోగ్యసాగ్యభయోగ్భోక్త్రో సాధారణ్యో సాయుజ్యశబ్దః, భోగ
స్య - అనుభవస్య, అత్యంతసామ్యే సాష్టికతాశబ్దః. రోగ్యగోగిశోర్భక్ష్యస్య
సామ్యేషి రోగిశోనిగోగివ దుచిరిర్నజాయతే, తద్వదత్రనభవతి. బ్రహ్మముక్తయో
రుభయోరపి భోగ్యసామ్యమేవ, విశేషా భావాదానుకూల్యాసాగ్యభయోస్తుల్యత్వాత్;

తారతమ్యవిహీనతా” ముక్తనుక్తు జగద్వాస్యపారమిత్వయే
యాకిలుచో కృషివణ్ణస పితాపుష్ నిర్వాస్యపారరాస పుత్రతా
దికభుష్ కూడ కృషిఫలత్వైభుజిక్కుమాప్నోతే జగద్వాస్యపార
త్తిల్ వరుష్ రసం వ్యాపరిక్కి-అ ఈశ్వరినుక్కుమ్ పాశ్చత్తిరు
క్కి-అ ముక్తనుక్కుమ్ మిలన్. సూత్రకారుష్ “జగ
ద్వాస్యపార వర్జు” ఎన్దు తుడగ్గి భోగమాత్రసామ్యలిజ్ఞాచ్చు
ఎన్దురుళిచ్చెయ్దార్. “ సామరస్యహి సాయుజ్యి వసన్తి
బ్రహ్మవాదినః ” ఎన్దు శాకటాయననుష్ శొన్నాన్. శబ్ద
శక్తియన్తి శ్లో- యుక్త భేదశ్రితికభుష్ విరోధిక్కు సాయు

సాష్టికత్వస్థాపి సాయుజ్య ఏవాన్త ర్భావాల్లోకసిద్ధిభోగతారతమ్యా భావజ్ఞాపనాయ
“సాయుజ్యం సాష్టికత్వం సమానలోకతా మాప్నోతి” త్యాదియ సహస్ర.
ప్రయోగోపపత్తే స్సతు మోక్ష ఉక్త ఇతితస్యైవ మోక్షతోక్తే శబ్దే ప్రసక్తర
భావి సాయుజ్యమేవ మోక్షశబ్దార్థ ఇతి భావః విస్తరస్సారవివరిత్యామయసంక్షేపః.

అ॥ (దీ) ముక్తనుక్కుమ్ సరూత్మాపుక్కుమ్ సమాన భోగత్వ మెజ్జనే?
జగద్వాస్యపార మిత్వయే? ఎన్నువద్దమెన్దును క ఉత్తరమ + ర్ (మక్తనుక్కి-)
త్యాదియాల్. రసమ్ - ప్రీతిః.

అ॥ (స్వా) “అవిభాగేన దృష్టత్వా” దిత్వాదికలితే సూత్రకార ర్త్యం
శొల్లానిర్క్కు లోక దృష్టప్రక్రియైయలే భో సాయం శొల్లపొమ్మో? ఎన్నువ + ర్
(సూత్రకారు) వి.తి. తుడగ్గి ఇతి=స్ఫుటమాక సాయం శొల్లకైయాలే “అవి
భాగేన దృష్టత్వా” దిత్వాదిశ్ అన్యధా సిద్ధిర్న జ్ఞతేన పడి. (దీ॥ జగద్వాస్య
పార వర్జు - జగద్వాస్యపారానుభవ ప్రీత్యా భోగమాత్రం సమానమ్.

అ॥ శబ్దావిత్తయ మధ్యస్థ కాకటాయన నిరుక్తియాయమ్ భోగసామ్యమే
సాయుజ్య శబ్దార్థ మెనిజార్ సామగ్ (స్య) వి.తి. సమరసత్వమ్ - సమానభోగత్వ
మెన్దు పడి.

అ॥ ఇని సాయుజ్యశబ్దత్వక్కు వికారార్థకన్వితీల్ బాధకమరు + ర్
(శబ్దశక్తి) తి. అశబ్దార్థస్వీకారప్రసక్తి మెరుమామణమ్. భేదేతి=“నిత్యో

జ్యోత్యస్తకు- ఐక్యమృదుళాక నిన్దెత్తిరుప్పార్కు- ముక్తికా
పరమ సామ్యత్వైయైయ మెత్తుమ్, తావృక్కా- మెత్తుమ్
శొల్లుకొనుతికళుమ్ విరోధిక్కుమ్. “ మమసాధర్మ్యమాగ
తాః ” ఎత్తు గీతాచార్యునుమ్ అరుళిచ్చెయ్తా. ఇవ్యర్థత్వై
“ పరేణ పరధర్మీచ భవత్వేష సమేత్యవై । విశుద్ధధర్మా
శుద్ధేన బుద్ధేన చ సబుద్ధియాక్ ॥ విముక్తధర్మా ముక్తేన
సమేత్యభరత్వభ । వియోగధర్మణాచైవ వియోగాత్మాభవ
త్వపి । విమోక్షిణా విమోక్షీచ సమేత్యైష తథా భవేత్ ।

నిత్యనాం చేతనశ్చేతనానామేభ్యభూనాం యోవిదధాతి కామాక్ ॥ పృథగా
త్వాపం శ్రేరితారంచుత్వా ” ఇత్యాది శ్రుతివిరోధమి వరుమెట్టపడి. ముక్తనితి-
“ విరజ్జనః పరమం సామ్యమునైతి ॥ యథోపకం శుద్ధే శుద్ధమాసిక్త తా వృగేన
భవతి ॥ ఏనం ముక్తేర్విజ్ఞానత ఆత్మాభవతి గాతరు ” ఇత్యాది విరోధ మెట్టపడి.

అ॥ మోక్షప్రదయమయే సమ్మిరాయప్రవర్తకమహాన శరణ్యకవాక్య మతి
ప్రబలమెట్టి పనిపాయత్తాలే అరుళి + ర్ (మమే) తి.

అ॥ ఇత్తనైయుమ్ ప్రమాణానరబలత్తాలే వ్యావహారిక సత్యవిషయమాక
లాకాదో? ఎన్నన + ర్ (ఇవ్యర్థత్వై) ఇతి. యద్యా (దీ) మోక్షధర్మత్తిల్
వశిష్టక రాశసంవాద పంచస్థలోదుష్ట విరోధముజ్జెల్లితార్ (ఇవ్యర్థత్వై) ఇత్యాదియాల్
పరేణేతి = ఏషముక్తః పరేణ బ్రహ్మజ్ఞానమేత్య - సంక్షేపంపాయ్య, పరస్య
బ్రహ్మజ్ఞోయేధర్మా త్వస్యధర్మవాస్థుతి. ఇతి సామాన్యతః ప్రథమం ప్రతిజ్ఞాయ
విశేషతోఽసి ద్వియతి. విశుద్ధేతి = ఆయమ్ - ముక్తః, విశుద్ధేన - అవిద్యాగహితేన,
బ్రహ్మజ్ఞానమేత్య స్వయమత్యవిద్యాది నిర్ముక్తో భవతి. బుద్ధేన - కర్వజ్ఞేన, తేనస
మేత్య స్వయం - బద్ధత్వాభవతి. (సం॥ “ ఊహాసాహత్యక సర్వవిషయక ధీమత్వేన
త్తుల్యాభవతీత్యర్థః) ముక్తేన - బద్ధరహి తేన, తేనసమేత్య స్వయమపి ముక్తసంసార
ధర్మోభవతి. వియోగధర్మజ్ఞా - దుఃఖవియోగధర్మజ్ఞా, తేనసమేత్య స్వయమపి
ముఖవియోగధర్మోభవతి. విమోక్షిణా - మహానందతా బ్రహ్మజ్ఞా సమేత్య
వ్యక్తం మహానందవాక్ భవతి. ‘ ముక్తిగోక్షోపహానందః ’ ఎన్దవితే. శుచిరర్మజ్ఞా.
అకర్మమూలవ్యాపారవతా, బ్రహ్మజ్ఞా సమేత్య అకర్మమూలవ్యాపారశ్చ భవతి.

శుచిరగ్గా శుచిశ్చైషః భవత్యమితదీప్తిరూః ॥ విమలా
త్మాచ భవతి సమేత్య విమలాత్మనా । కేవలాత్మా తథా
చైష కేవలేన సమేత్యవై ॥ స్వతంత్రస్వ స్వతంత్రేణ స్వతం
త్రత్య ముపాశ్నుతే ॥ ఏతావ దేత త్కథితు మయా తే
తథ్యం మహారాజ యథార్థతత్వమ్ । అమత్సర స్త్వం ప్రతిగృ
హ్యచార్థం సనాతనం బ్రహ్మనిశుద్ధమాద్యమ్ ” ఎఱ్ఱ వసిష్ఠ
క రాళ సువాద త్తిలుమ్ పరికల్పే శి ఇతువే పరమార్థమెఱ్ఱ
మహర్షి నిగమితౌః. ఇఱ్ఱ ముక్తనై స్వతంత్రస్వనిలదా ట్రిక
ర్మ వశ్యనెఱ్ఱపడి. ముక్తవిషయమాన స్వరాట్పుబ్ధతై “అకర్మ
వశ్యః” ఎఱ్ఱ భాష్యకారర్ వ్యాఖ్యానమ్ పణ్డి యశినాత్.

సత్వాః గుణరాహిత్యా ద్విమలమనస్సేవతేన సమేత్య స్వయం సత్వాః గుణహిత
విమలమనస్కా భవతి. కేవలేన - ప్రాకృత దేహేంద్రియాది రహితేన, సమేత్య
స్వయమపి ప్రాకృత దేహేంద్రియాది ర్కళోభవతి. స్వతంత్రేణ - అకర్మవశ్యేన,
లేన సమేత్య స్వయమప్యకర్మవశ్యః, యావత్కాల మకర్మవశ్యత్యం ప్రాకృత
తీతి. (సం॥ అ॥ ఉక్తార్థేష్యయథార్థత్య శక్త్యాం, వ్యాస ఏవ తాంచ పరి
హృతహ నిత్యాహ) ఏతావ దితి. మోక్ష విషయే ఏతావద్యథార్థ తత్వమ్ - అర్థ
తత్వ మనతిక్రమ్య, కథితమిదం సత్యమిత్యర్థః. (సా॥) సత్యమితి = ఇదువే పరమార్థ
మెఱ్ఱ కొల్లకైయాలే మిథ్యావిషయత్వ శక్త్యావతాశమిలై ప్పబడి. (సం॥)
తత్వం యథా తథాతే కథితమ్, అమత్సరస్సై త్వమిమ మర్థంచ (ప్రతిగృహ్య
బ్రహ్మభజన్వేత్వర్థః.)

అ॥ (సా॥) ఇద్దవంద్రిలే ముక్తనై స్వతంత్రస్వ కొల్లకైయాలే స్వతంత్రే
శ్వరాభేదమ్ ప్రసక్తియాత్? ఎన్నవ + ర్ (ఇఱ్ఱ) ఇతి.

అ॥ శ్రుతియిలే “సస్వరార్థాత్” ఎఱ్ఱ స్వాతంత్ర్యం కొల్లనిర్కల్ప
తద్విరుద్ధమాః ఇతిహాసస్థ పృతన్త్రీ శబ్దాం కొల్లపోమో? ఎన్నవ + ర్ (ముక్త)తి.

అ॥ ఇప్పడియాకిల్ ముక్తిదనైయిలేతానే “బ్రహ్మచేద బ్రహ్మైవ భవతి
తద్భవభావ మాపన్న స్తదానౌ పరమాత్మనా । భవత్యభేద భేదస్వ తస్మాజ్జ్ఞాన
కృతోభవేత్ ” ఇత్యాద్యభేద ప్రమాణజ్ఞుకు గతియెదు? ఎన్నవ + ర్ (ది॥)

ఇప్పుడి శ్రుతిస్మృతి సూత్రజులిలే సామ్యమ్ కణోక్త మ్మాకై
యాల్ ముక్తదశైయిల్ ఐక్యమ్ తోగ్గనిన విజ్ఞజ్ఞెల్లామ్
“రామసుగ్రీవయో రైక్యం దేవ్యేనం సమజాయతే” ఇత్యాది
కలిష్టుడియే భేదశ్శుత్యవిరోధేన కణ్డకోశ్వదు. ఇజ్జ నల్లద
సోదు “యదాతు మన్యతేన్యోహ మన్యపష ఇతి ద్విజః |
తదా సకేవలీ భూత ష్టద్వింశ మనుపశ్యతి || అన్యశ్చ
రాజన్సపర స్తథాఽన్యఃపంచవిశకః తత్ స్థత్వా దనుపశ్యన్తి
హ్యేక ఏవేతి సాధవః || అన్యశ్చ రాజన్సపర స్తథాఽన్యః

అత్యంత సామ్యేనవరకః - పంచదశైతార్ (ఇప్పుడి) ఇతి. (సా||) “సరాప్తౌ మధన ద్విష్టౌ
రేవ భూత్యేమాణ్” ఇత్యాదా విభేదవ్యవదేశస్య అన్యధాసిద్ధే ద్విష్టత్వాత్ భేద
శ్రుతిసా మన్యధాసిద్ధ్యనర్హత్వ మెష్టుకరుత్తు. (సం|| ఐక్యం తోత్తిన వితి = “బ్రహ్మ
త్వైకత్వవిజ్ఞానా ద్విముక్త స్సర్వబద్ధనైః | బ్రహ్మజ్యైక్యం సమాశన్న స్సవరా
ద్భవతి సంవిదే” తి మన్త్రాభాష్యమ్.)

అ|| ఇని విపక్షత్విత్ బాధక ముఖిచ్చెయ్కితార్ (ఇజ్జనల్లానసోది) తి.
యదేతి = అయంజీవః, యదాఽహంపరమాత్మాపేక్షయాఽన్యః, ఏష పరమాత్మా
మదన్య ఇతి మన్యతే, హేద్విజ! తదా సకేవలీభూతః - బద్ధరహితః, ముక్తిద
శాయం పద్వింశత్ - పరమాత్మానమ్, అనుపశ్యతి - అనుభవతీత్యర్థః. (సం||
ఐక్యజ్ఞానస్య బౌపాధికత్వేద కణోక్తిమ ద్వచనమాహ) అన్యశ్చేతి = సపరః -
పరమాత్మా, మదన్యః - పఞ్చవింశకోపి జీవ స్తథాఽన్యః - పరస్మాదన్యః, ఏనం
సత్యభయో రైక్యవ్యవదేశస్య కాగతి? రిత్యత్రాహ (తత్త్వత్వా) దితి = అన్తర్యా
మితయా తదన్తర్థస్య దేశఏవేతిసాధవః పశ్యన్తి, నకు పస్తుత ఏక ఏవేతి పశ్యన్తి
త్యర్థః. శ్రుత్యాదిప్రొక్యవ్యవదేశో నవ్యయైక్యకృతః కింత్వనన్తర్యామిన్స ఏకత
ఇతివ్యాసాదిభి ర్భారతాదౌ కృతం నిర్వహణం సర్వధా విరుద్ధ్యేతేతి భావః. (సం||
అథపఞ్చవింశం పద్వింశతి విలక్షణత్వేనైవ బాన్తీత్యత్); వచనమాహ) అన్యశ్చేతి.
సపరోఽన్యః, జీవానన్యః, తథాపఞ్చవింశశ్చ పృథివ్యాది చతుర్వింశతి తత్వా
త్యర్థః జీవస్తథాఽన్యః - పరస్మాదన్యః, తేన - పరస్పరభిన్న త్వేన హేతునా

పంచవింశకః । తేనైతన్నాభిజానంతి పంచవింశకమచ్యుతమ్ ॥
 జన్మ మృత్యుభయా ద్భీతా స్సాంఖ్యయోగాశ్చ కాశ్యప ।
 వడ్డింశమనుశ్యతి శుచయస్తత్పరాయణాః ॥ ఉత్తమః
 పురుషస్త్వన్యః ॥ తత్రయశిరమాత్మాతు సనిత్యో నిర్గుణః
 స్మృతః సతు నారాయణోజ్ఞేయ స్సర్వాత్మాపురుషోహిసః॥
 నలిప్యతే కర్మఫలైః పద్మపత మివాంభసా । కర్మాత్మాత్వ
 మోయోసా మోక్షబాధై స్సయజ్జ్యతే॥ అయగ్నిం డేయథా
 వహ్నిం ధిన్న స్తిపత్యభిన్ననత్ ॥ తథా విశ్వమిదం దేవ్రా

ఏతమ్ — పరమాత్మాన మచ్యుతమ్, పంచవింశకమ్ — జీవాత్మస్వరూపం
 నాభిజానంతి త్యర్థః. పంచవింశకత్వేన నాక్షేప్యన్తి సం॥ భేదజ్ఞానవైభవ
 సంసార నివర్తకత్వే మాన మాహ) జన్మేతి = సంఖ్యా - బుద్ధిః, తత్సమ్మన్తీ యోగః
 సాంఖ్యయోగః, జ్ఞానయోగనిష్ఠాః ; శుచయః - కర్మణా పరిశుద్ధాంతఃకరణాః,
 తత్పరాయణాః-తద్భిన్నైవైవ ప్రాప్యం మన్వానాః, జన్మమృత్యుభయాద్భీతా స్సస్త
 ష్షశ్శింశం పశ్యన్తి-(సం) ఆత్మావగాంకనద్వారా పశ్యన్తి.(దీ) అచ్యుతం వడ్డింశక
 మేవానుపశ్యన్తి.) వ్యాపనభరణస్వామ్యై గృగవతో జీవవైలక్షణ్యపర గీతావచన
 మాహ (ఉత్తమ) ఇతి. (సా) ఉత్తమః పురుష స్త్వన్యః - క్షరాక్షరాభ్యాం
 బద్ధముక్తాభ్యాం భిన్న ఇత్యర్థః. (సం) 'తత్రయ' ఇత్యాది సార్థవచనద్వయం
 కర్మబద్ధాది సదసద్భావాభ్యాం జీవేశ్వరయో రైవలక్షణ్యపరమ్. (సా) తత్ర -
 జీవాత్మని, అస్త్రామితయాఽపిఠః పరమాత్మాయః సతు నిత్యః, నిర్గుణః -
 సత్వాది గుణత్రయ హీనః, సకిం రుద్రాది దేవతాస్తర ? తత్పరాహ (సత్వి)తి
 నారాయణోజ్ఞేయః - సనారాయణః, హ - యస్మాత్, సర్వాత్మా - సర్వాస్త
 ర్యామి పురుషకబ్దవాచ్యశ్చ, తస్మాదితి పూర్వజాన్వయః. కర్మఫలై ర్నలిప్యతే,
 యోసా జీవః అవర సుతు కర్మాత్మాసత్-కర్మవిశ్వసత్, మోక్షబాధై ర్యజ్జ్యతే,
 ఏవం తత్వ ముపనిశ్య కాస్త్రేవ్యోన్యపదేశస్య నిర్వాహ మాహ (అయ) ఇతి.
 అయశిజ్ఞే వ్వి క్తస్మాద్భిశ్చోప్యభిన్నన త్తివతి, నతు వస్తుక అభిన్న ఇతి భావః.
 తథా విశ్వమిదం దేవ ఆవృత్య - వ్యాప్య, పరితిష్ఠతి. తస్మాదయోదహతీన

హ్యవృత్త్య పరితిష్ఠతీ" ఇత్యాది ప్రమాణసహస్రం విరోధిస్తుమ్.
అకైయాల్ ముక్తనుక్కు జ్ఞానభోగాదికళాల్ వస్త పరమ
సామ్యమేయుభృతు. ఈశ్వరనుక్కుఫలచామరాదికలై పోలే
లక్షణమకచ్చొన్న జగత్కారణత్వ, మోక్షప్రదత్వ, సర్వా
ధారత్వ, సర్వనియంతృత్వ, సర్వశేషిత్వ, సర్వశరీరిత్వ, సర్వ
శబ్దపాచ్యత్వ, సర్వవేదవేద్యత్వ, సర్వలోకతరణ్యత్వ, సర్వము
ముఖసామ్యత్వ, సర్వఫలప్రదత్వ, సర్వవ్యాప్తత్వజ్ఞానానంద
స్వరూపత్వ, లక్ష్మీసహాయత్వాదికల్ ప్రతీనియతజ్ఞల్ -

• తత్త్వమస్య ? దృఢేన వ్యుపదేశ ఇతి భాషిః. ప్రమాణసహస్ర మితి = విరోధ
బాధక బహుప్రమాణమిత్యర్థః, యద్వా, తాత్విక భేదబోధక బహుప్రమాణమిత్యర్థః.
అనేనాభేదబోధకప్రమాణాపేక్షయా ముక్తిదశాయాం భేదబోధకప్రమాణానన్త్యా
దనన్త ప్రమాణ విరోధాపేక్షయా కలిపయ ప్రమాణస్య శాస్త్రానుమతోపచారా
న్నయనం న్యాయ్య మితి భవనిత మాకలిదష్టకరుత్తు.

అ|| అసామ్యం పరమసామ్యమ్ సర్వాకారేణ సామ్యమన్తే? అయ వికృతిలే
పర్యవసాయాదో? ఎన్నవ + ర్ (అకైయా) లితి = ముక్తిదశైయియమ్ భేదమ్
శొల్లుకైయాలన్తపడి. సర్వాకారేణ సామ్యం శొన్నా లైక్యం ప్రసక్తికైయాలే
భేదకథనమ్ విరోధిస్తుమ్మెత్తపడి. (సం) జ్ఞానమ్ - యుగపదఖిల విషయా వరోక్ష
జ్ఞానమ్, భోగ - స్యానుకూలత్వ పృకారక యవదవస్తు శరీరకత్వేన నిఖిలగుణ
భోక్తృ బ్రహ్మస్వరూప సాక్షాత్కారః, అదిశబ్దా దపహతసామ్యత్వాది గ్రహణమ్.

అ|| ఇదం సాయుజ్యం భేదక ధర్మవిధురంచే దభేద ఏవ పర్యవసన్న
మితిను మధ్యమ్ ప్రతినియత ధర్మవర్గ (వదర్శనేన నివర్తయతి (ఈశ్వరసుక్తిం)
త్యాదినా. (దీ) లక్షణమ్ - అసాధారణాకారణ. జీవర్కశుక్తిల్లాద దక్షా.
(స్వా) లక్షణ మసాధారణ ధర్మమకైయాలే అవ్యత్ర వృత్తి కూడామైయాల్
జ్ఞానభోగాది సామ్యత్తిలేయే పరమ సామ్యపుత్తిమకైత్వరస్మిన్మకరుత్తు.) కారణ
త్వేత్రయ్యం మోక్షప్రదత్వమ్, సర్వాధారత్వాది ప్రయత్నం స్వశరీరిత్వమ్,
సర్వశరీరిత్వ ప్రయత్నం సర్వశబ్దపాచ్యత్వమ్, తత్త్రియ్యం సర్వశరీరకద్యత్వమ్.
సర్వవ్యాప్తం జ్ఞానానంద స్వరూపత్వమ్ - విభుస్వరూపత్వమ్మెత్తపడి.

ముక్తనుక్కు ఆధేయశ్చ విధేయశ్చ శేషత్వాణుత్వాదికభే
ద్యవస్థితభే. ఇప్పడియాకిల్ - “న సంపదాం సమాహారే
విషదాం నివర్తనే | సమగ్రో విద్యతే కశ్చిత్ చినా పురుషో
త్తమమ్” ఎన్నిట నిలెయాయ్ స్వతంత్రరల్లా ద ముక్తరుక్కు
ఏదేను మొరు హేతువాలే ఆవృత్తిశ్చ జ్ఞే వారాదోవెన్నిల్?
అదువారాదు - “సాయుజ్యం ప్రతిఃన్నాయే తీవ్రభక్తా స్రవ
స్వినః | కింజరా మమతేనిత్యం భవంతి నిరుపద్రవాః” ఎట్టు

అ॥ ఇని పరమాత్మాపుక్కిల్లాదే ముక్తనుక్కు వ్యుత్థిత గుణజ్ఞతే కాట్టుకి
టార్ (ముక్తనుక్కు) తుడజ్ఞే. అవిశబ్దమ్ శరీరత్వాది గాహిమామ్.

అ॥ (స్వా) ఇప్పడి ముక్తదశైయిలుమ్ శేషత్వవిధేయత్వమ్ వ్యవస్థితమాకిల్
“న సంపదాం సమాహారే” ఎన్నిటదేయే విషనివర్తనమ్ ద్విపత్వాన్విగమ మిశ్య
రాధీనమాక్తియాలే భగవదిచ్చాదిరూప వక్ష్యమాణ హేతుక్తకాలే ఉనరావృత్తి
వారాదో? ఎన్తశ్చిక్కిటార్ (ఇప్పడియాకి) లితి. (చీ॥ సమాహారే - ప్రదానే,
శేషభూతరాక్తియాలే అస్వతంత్రరాన ముక్తరుక్కు, ఏదేను మొరు హేతువాలే -
ముక్తశుద్ధయనిచ్చె ఎన్న? అజ్ఞానమెన్న? కశ్చరేచ్చెఎన్న? ఇత్యాదికశాశ్చకాన్తే.

అ॥ “మోక్షయిష్యామి” ఎన్నిటపుక్తిపాలే “పునశ్చ నివర్తయిష్యామి”
ఎట్టు భగవదుక్త్యాది ప్రబలప్రమాణత్వాలే ఉనరావృత్తి శబ్దిక్కిటదో? ఉరుషా
ర్థాన్తరత్తిరే తనిక్కిచ్చె సిజ్జిక్తైయాల్లే పునరావృత్తి శబ్దిక్కిటదో? పోన్జ్జాన
త్వాలే శబ్దిక్కిటదో? స్వతంత్రనాన వీశ్యగనుడైయ అస్మీతియాలే శబ్దిక్కిటదో?
ఎట్టు వికల్పమభిప్రేత్య క్రమేణ ఉత్తరమరులి + ర్ (అదువారాది) త్యాదిసా.
(చీ॥ తీవ్రభక్తాః - చరమభక్తిరహస్యతా, భక్తినిష్ఠాః ఎట్టుపడి. తస్మిన్ -
న్యాసరూప తపోనిష్ఠాః, “తస్మాన్నాస్యమేషాం తపసావతిరిక్తమాహుః” ఎట్టు
దిశే. తే సాయుజ్యం పాప్తా మమకింజరాభూత్వా నిత్యం నిరుపద్రవాభవంతి.
నిత్యశబ్దేన అపునరావృత్తి రుద్యతే. (స్వా) నిరుపద్రవాః - పునరావృత్త్యాది
శక్త్యానిహితా భవనీశ్వర్యః. స్వయంతాశే ఇప్పడియరులిచ్చెయ్ కైయాల్లే అద్య
కల్పమ్ కూడాదెప్పవడి.

తానే అరుళిచ్చెయదానితో - ముముక్షుదశైలిలో కేవలా చిత్రైయుమ్ కేవలచిత్రైయు మనుభవిక్తైయాకీఱ ఐశ్వర్య కైవల్యజ్ఞిలో వైరాగ్యమిహన విమ ముక్తనుక్కు బ్రహ్మత్వ కమాక స్వతైయుమ్ కాణకైయాలే కేవలానుభవ ప్రస జ్ఞులొ మైయాలుమ్ అన్తపురుషార్థాన్తజ్ఞినుజ్ఞైయ దోష మెల్లామ్ నిత్యప్రత్యక్షిత మాకైయాలుమ్ ప్రతిష్ఠితమాయి యై - ఆకైయాల్ తన్నిచ్చెయడియాక ఆవృత్తిశబ్దై యై. చిదచిదీవర తత్త్వత్రయవిషయమాకవుమ్, హేయో పాదేను విషయమాకవుమ్ మున్నుఁజిన్త జ్ఞాన మిహ్నిను విచ్చేదనజ్జీచగ్గలిలా దవడివికసితమాయియై. ఆకైయాల్ తా అజ్ఞానమడిమాక ఆవృత్తి శబ్దైక్కవొణ్ణాదు - భగవ ద్విషయ వైలక్షణ్యజ్ఞానత్తాలే మున్ను పిన్త భక్తిశబ్దవాచ్య

అ॥ ద్వితీయత్తు ముక్తరమ + ర్ (ముముక్షుదశైలిలో) ఇతి. (దీ॥ కేవలా చిత్రై - అబ్రహ్మత్యక్తేనా చిత్రైయుమ్ అబ్రహ్మత్యక్తేనా చిత్రైయు మను భవిక్తై కేవలానుభవ ప్రసజ్ఞమ్. అన్తపురుషార్థాన్తరజ్ఞినుజ్ఞైయ - ఐశ్వర్యకైవల్య జ్ఞినుజ్ఞైయ, దోషమ్ - అల్పస్థితత్వాది దోషసప్తకమ్. ప్రతిష్ఠితమాయైత్తు - అపున రావృత్తి యొట్టుకేషమ్. (వి॥ ఇదు - ముముక్షుదశాయా ముత్తన్నమిదం వైరాగ్యమ్, ప్రతిష్ఠితమాయైత్తు - ముక్తదశాయాం దృఢమభివ్యర్థః. తత్ర హేతుపరో 'ముక్త' నిత్యాది గ్రంథః. అతఃకారణా దైశ్వర్యకైవల్యానుభవాగ్ధం స్వేచ్ఛయా ఆవృత్తి శబ్దానాస్తీతిభానః.)

అ॥ తృతీయత్తు లుత్తర మర + ర్ (చిదచి) దితి. దీ॥ విచ్చేదనజ్జీచ కారణమాన కర్మమ్ నిశ్చేషం నివృత్తమాకైయారెష్టుకయత్తు. వికసితమాయైత్తు. వికసితమామైక్తై. అజ్ఞానేతిసాంసారిక భోగత్తిలో హేయతా విషయాజ్ఞాన త్తాలై యొట్టుపడి.

అ॥ తురీయపక్షత్తిలో భగవదప్రీతియుమ్ తనక్కు భగవద్విషయకా ప్రీతి యా లేయో ? భగవదాజ్ఞాతిల జ్ఞునత్తాలేయో ? భగవద్విరుద్ధా చరణత్తాలేయో ? ఎట్టు వికల్పముభిషేత్యక్త మేహోత్తరమ + ర్ (భగవ) దితి. (దీ॥ మున్ను - ముము

మాన ప్రీతిరూపాపన్నజ్ఞాన మిహ్నిదు శాస్త్రజ్ఞకు నిల
మల్లాద భగవద్వైలక్షణ్య మెలా మ్ ప్రత్యక్షమానపడి
యాలేనిరతిశయ ప్రీతిరూపాపన్నజ్ఞానమామిత్రైక్యప్రభు.
ఇప్పుడియిరుక్కై గూలే, “నచమమప్రియః” ఎన్న ఈశ్వర
నుడైయ. ప్రీత్యతిశయమ్ అనక తన్నాలుమ్ నియమిక్క
వొణ్ణాదపడి కత్తెపురణ్ణివనోడు పరంపరయా సంబంధ ముడైయ
తిడక్ నిలగ్గలిలు మేటిప్పాయుమ్మడియాయుమ్. ఆకైయాల్
కర్ణమిలై యే యాకిలుమ్ స్వత త్రనాన ఈశ్వర నుడైయ
ఇచ్చెచ్చుయాలే పునరావృత్తియుక్తాకిఅదోవెన్మ శశీ-క్క
వొణ్ణాదు. శాస్త్రవశ్యాధికారమ్ కట్టికై యాలే ముక్కదశై
యిల్ ఆజ్ఞాతిలంఘన మిలై. అవనుకప్పాలే త. క్కు కప్ప
కైయాల్ ఈశ్వరాభిమతతుక్కు విపరీతమాన అనుషాసము

త్తుదకైయిల్, ఇహ్నిదు - ముక్కదశైయిల్. (వి) నిలమల్లాద- జ్ఞాతుమశక్త్యస్య,
తలైక్కట్టితు - సమాహృతి, సమూర్ణం భవతీత్యర్థః. అనక తన్నాలుమ్ -
భగవతాపి, నియమిక్క-పెణ్ణాదపడి - నియమయితు మశక్యతయా కత్తెపురణ్ణ -
ఉద్వేలస్సక, ఇనోడు - అశేషముక్తసహ, తిడక్ నిలగ్గలిలుమ్ - ఉన్నతస్థలేవపి
పాపపాపియర్యేణిపీతి విషయత్వానర్హేనవపి, ఏరిప్పాయుమ్మడియాయుత్తు-ఆధిరుహ్య
ప్రహర్షితీవధతి. అతోభగవాన్ స్వేచ్ఛయానపునర్నివర్తయతీభావః.) స్వత
స్త్రేతి - స్వతస్త్రిశక్కు అప్రీతినిమిత్ర మిలైయెన్మరుత్తు. ద్వితీయఃకల్పత్తి
లత్తరమ + ర్ (శాస్త్రే) తి. తృతీయత్తిలత్తరమ + ర్ (అవని) తి. (వి) తత్ప్రీ
త్యేవ స్వస్యప్రీతిమత్వాత్.

అ॥ ఏవం పునస్సంసరణ హేతుకా సోపాత్తికం నిరన్య ఆత ఏవకరి
పూర్ణానుభవో యావదాత్మభావీతి నిగమయతి (ఆకైయా) లితి. ఆహ్ని హేతునా
మభావాదిత్యర్థః. షేల్-ఆర్పిరాదినా దేవి కేవలప్రసన్నతావత్త్యర్థః యద్వా॥
(సావి) భక్తియోగనిష్ఠమక్కు ఆనుభవమాలం పురుషార్థమెన్మమ్ ప్రసన్నమక్కు
కైజ్జర్యం పురుషార్థమెన్మమ్ శిల్పిపిరియచ్చొల్లానిర్కక్క ఏకరూపమాక పురుషార్థ
స్వరూప కథనం కూడుమో? కించ ఇన్వసభవం విద్యాజ్ఞానమైయాలే జన్య
మాత్రిత్తు క్కు నిత్యత్వమమ్ శొల్లకణ్ణావో? ఎనిజ్జకణ్ణైయై విహాయ నిష్ఠాన్ణ

మిల్లె. ఆక్రెయూల్ కైజ్కర్స్ ప్యూన్ పరిపూర్ణ
బ్రహ్మనుభవరూపమాన మోక్షాభ్యుపరంభాత్ మేల్
యవదాత్మభావియాయిత్యు. ఇన్ద్రై యెల్లా తైయుమ్
నినైత్తు — “అనానత్తి శ్శబ్దా దనానత్తి శ్శబ్దాత్ ”
ఎన్దు సూత్రకారయ్ అరుళిచ్చెయ్దార్.

ఉపసంహరిక్కితార్ (ఆక్రెయూ) లిత్తాది. ఆక్రెయూల్ - “సాయత్త్యం ప్రతి
పన్నయే ” ఇత్తాదియన పునరాపృత్తి శబ్దాప్రతిభటహేతువినాలే “కింక
రాముతే నిత్య” మెన్దుభక్తవత్కుమ్ కైజ్కర్స్ శొల్లైక్కయాలే పునరాగ్నేన
కథన మనజ్జితమెన్దుపడి. మోక్షాభేతి - జన్యమానాలు మవిద్యాకర్మవాసనాది
సమస్తప్రతిపక్షక ధ్వంసాత్మక మాక్రెయాలే జన్యత్వేపి ప్రధ్వంసస్య మతాన్తరే
నిత్యత్వవిద్యావాన్తరాభావపక్షత్తియమ్ సంసార ధ్వంసాత్మక పరిపూర్ణ బ్రహ్మైవ
భవస్యోత్తరావధిరహితత్వరూప నిత్యత్వోపపత్తి ఎనుకరుత్తు.

అ॥ (ద్వి) ఇన్ద్రైత్తిల్ సూత్రసమృతియెయుమ్ కాట్టుకితార్ (ఇన్ద్రైయల్లా
తైయు) మిన్దాదియల్. ఇన్ద్రైశక్కాహేత్వాభాన్దల్. (యథానిఖిలహే
యప్రత్యనీకేత్తాది + పునరాపృత్తిశబ్దే ” త్యన్తమనునెయ్దు. (వి) తవోర్
“చ్చిన్నకర్మబద్ధే ” త్యనేన అజ్ఞాతిలబ్ధవ భగవదభిమత విపరీత కర్మాన్వేష
రూపావృత్తిహేతుః కారణాభావప్రతిపాదనేన నిరస్తావేతిత్యు. “అనజ్ఞ-చిత
జ్ఞానస్య” త్యనేన అజ్ఞానరూపహేతుర్నిరస్తః. “పరబ్రహ్మైకభవైకస్వభావస్య”
త్యనేన పునరాగ్నేన్తరేచ్ఛాయూపహేతుర్నిరస్తః. “తదేకప్రియస్యానందాకాతి
శయానందం బ్రహ్మైవభవత ” ఇత్యనేన భగవన్నిరతిశయ ప్రీతివిషయత్వా భావ
హేతుక భగవత్స్వైచ్ఛాన్తరేచ్ఛాయూపహేతు ర్నిరస్త ఇతి స్వోక్తాన్తరే నప్రతిః.

అ॥ (స్వా) ఇప డి యివ్యధికారత్తిలే పరమపురషార్థవిధ్య ముచ్చియ
కుడుమో? “భగవద్వంశం న్యాయం గురువంద్యమాన్వయమ్ । శ్రీరం శర్కరయా
యుక్తం స్వదత్తే విశేషతః ” ఇత్తాయుక్తప్రకారేణ ఆచార్యవద్దన సన్నిధానా
మమతి యిల్లారకైజ్కర్స్ రసిక్కుమో? ఎన్దిశక్తైయైపురిహరియనిష్ఠ
శొల్లై అధికారాత్తై ముక్తానుసన్ధానరూపమాన పాట్టలే నన్దిహిక్కితార్.

ఏటియెట్టిప్పద మెల్లావుయిర్క్కు మితముకర్కుమ్,
నాటుతుమ్మాయ్ముడి నాతనై నణ్ణి యడిమైయిల్, నమ్
కూటు కవర్న్దు కురుక్కల్ కుమ్మజ్జల్ కురై కమ్మక్కీమ్,
నూటుతల్లి మక్కిమ్మన్ద్రమ్మొకత్తు మన్మువమే || ౨౯ ||

(ఏటి) ఇతి. ఎట్టి - ఉజ్వలమ్, పదమ్ - “అదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తా” దిత్యుక్త ప్రకారేణ ఉజ్వలమాకానిర్మిల, పదమ్ - పరమపదత్వై, ఏటి - అర్చిరాదిమార్గత్వాదే అడైన్దు, ఎల్లావుయిర్క్కుమ్ - సమస్తాత్మాకకళుక్కుమ్, ఇతముకర్కుమ్ - “సకృదేవప్రపన్నాయ తవాస్మీతిచయాచతే । అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యే తద్వృతం మమ ” ఎన్నిఱపడియే అల్పవ్యాజభూపహితత్వైయమ్ “ప్రేష్టాభూర్యేవ మేభవేత్ || కథంచి దుపకారేణ కృతేనైకేన తుస్యతి ” ఎన్నిఱపడియే ఉకర్కుమువ నాన. (ప్ర|| సర్వప్రాణిహితపరమ్) నాటుతుమ్మాయ్ముడి - పరమశయంతమాన తిరుత్తుమ్మాయ్ ముడియలేయడైయవనాన. నాతనై - పరమశేషియై, నణ్ణి - క్షిప్తి, అడిమైయిల్ - కైజ్కర్కత్తిల్, నమ్కూటు-నమ్మడైయ అంకత్వై, కవర్న్దు- ఇవర్ కళుక్కు మిందదాయభూత పురుషార్థముజ్జాః జేబుమెన్దు అనైప్పట్టు, “ఎమ్మాకర్ విణ్ణోర్ పిరానార్ మాళిక్ మలరడిక్కి- డ్రమ్మైచ్చేర్ విక్కుమ్ వణ్ణుకళి” ఎన్నిఱ పడియే నమ్ కృషి ఫలిత్తడెన్దు ఉకన్దభినివేళిత్తిరుక్కిల వెన్దుపడి. కురుక్కల్ - గురుక్కళుడైయ, కుమ్మజ్జల్ - సమాహత్తినుడైయ, కురైకమ్మల్ కీమ్ - “శిరసుని హితం మయా పదపదక్షిణం లక్ష్మతా” మెన్నిఱ విమతస్థ జయద్యోతకమాక “త్రయన్దస్థాపకోఽయం + వామపాదే చిభర్తు” ఎన్నిఱాప్పోలే నిత్యవిభూతియిలుమ్ భగవతా సుబహుమానదత్త పాదకటకాని శబ్దజ్జోడేకూడియరుక్కిల తిరుపడికళుడైయ అఘోభాగత్తిలే అవిడైత్తిలే యిరున్దు వస్తనాదిపూర్వకమాక అన్దుపడి. మారుదల్లిన్దు పునరావృత్తియిల్లాద, మక్కిమ్మన్ద్రమ్ - మక్కిమ్మన్ద్రెన్నిఱత్తుక్కు మన్మువమే ఎన్నిఱత్తోడే అన్వయమ్. ఎమ్మమ్ - ఉజ్వలమాకానిర్ క్కిల, గురుపరమ్పరా సన్నిధానత్వారే “ప్రాప్స్యత్యసౌ గురుజనైః ప్రభుమాధిరూఢ” మెన్నిఱపడియే అత్యన్త భోగ్యమాన, పోకత్తు - భోగత్తిలే, షర్వదేశ సర్వకాల సర్వావస్థాచిత సర్వవిధకైజ్కర్మపర్యన్త పరిపూర్ణ బ్రహ్మనుభవానన్దత్తిలే, మక్కిమ్మన్దు - నిరతిశయ ప్రీతియుక్తరాయ, మన్మువమే - ప్రతిష్ఠితాశానో మెకన్దై. (సం) సర్వసమృద్ధిమత్పదమారుహ్య సర్వేషా

అవిశ్రాంతశ్రద్ధా శతకలహకల్లోల (విషమా) కలుషా

మహావిరూపాయాసు ర్మనసి మునిసిద్ధాదిసులభాః ।

మధుక్తీరన్యాయస్వగుణవిభవా సంజనకన -

స్మృహానన్దబ్రహ్మనుభవపరివాహా బహువిధాః ॥ ౪౯ ॥

మాతృనాం స్వరూపామరూప పురుషార్థ సిద్ధా ప్రీయమాణం సుగంధ తులసీ
దామాలజ్యుత కిరీటదన్నాథ సమాపం పాప్రప్య కైటభ్యై స్మదంశం సీమకృత్య
గురూణాం సజ్జసన్య చక్షురీ శిష్టతదవృరణారవిద్యా దధస్తా ద్విచ్ఛేదరాహిత్యేన
భోగే ప్రతిష్ఠితా భవేమే త్యర్థః. || ౨౯ ||

॥ २५ ॥

అ॥ అభి సరిష్టాన్తామభవ మరీవాహరూపాఖిల కైజుర్యవిరూపం పార్థి
యతే. (అవిశ్వాస్తే) తి. (దీ) మునిసిద్ధాది సులభాః - మనయా - శ్వేతద్వీప
వాసికల్, సిద్ధాః - నిత్యసిద్ధర్, అనన్తగరుడ విష్వక్సేనాదికల్. అశితబ్రహ్మతే
ముక్తర్ గృహీతర్. యద్వా “వైమన్తత మరయమ్ మునియ” మెష్ట నిత్య
ముక్తర్ ము. సులభజ్ఞతయ. అవిశ్వాస్తేతి. మమ మనసి అవిశ్వాస్తం-అనుప
రతమ్, యచ్ఛ్రీధాశతమ్ - తత్తత్తైజుర్య విషయాదరశతమ్, అవిశ్వాస్తశబ్దమ్
కలహ విశేషణముకవుమామ్. తస్యాన్యోన్యకలహః - ఇదం మయాకర్తవ్య మిద
మపి మయాకర్తవ్య మిత్యేవం రూపజ్ఞతాన, తవీవ కల్లాల సదృశాః, తైశ్చలుసాః
అన్యత్ర శ్రద్ధావశాత్క్రియమాణం తిరోహితోత్కర్షమామ్. విషయాః ప్లువ పాత
మానపాదమ్ ఉత్తనోత్తర విషయ శ్రద్ధాతిశయేన విషమజ్ఞతైశ్చై. మధుక్షీరే
త్యాది= మధుసముత్క్షీరన్యాయత్రాతే, అదానదు? మధుసముత్క్షీరమ్ అత్య
న్తం రస్యమామే అప్రదీయ్యపడి. స్వగుణవిభవా సంజనేన - స్వస్య - జీవాత్మనో
ముక్తస్య, యేగుణవిభవాః - అపహతపాపత్వాది సమృదః, తైరానన్దానమ్ - సమ్మి
శ్రణమ్, ఏకమాక కల్పతక్త. తేన కనత్ - ఆదిప్రమానమ్, అత్యన్తభోగ్యభూత
మెష్టపడి. జీవగుణసమ్మన్తా ద్భ్రహ్మగుణానాం రసాధిక్యం భవతి, యస్మత్సంపత్తం
భ్రహ్మ - నిరతిశయానన్ద స్వరూపస్వభావం పరం బ్రహ్మ క్రిమన్నారాయణః,
తస్యామభవపరివాహః-పరిష్టాన్తామభవజనిత ప్రీతికారిత కైజుర్యస్వరూపజ్ఞతాయ్,
జీవాహః - కడైవాయత్రత్. (స్వా) కైజుర్యవిశేషాః. (వి॥ అభివృద్ధయః)
భవావిధాః - భక్త్రవామరభృక్తారపతర్జ్యహేదిరూపేణ గానావిధాః, మమాదిరూప

ఇతికవితార్కికసిహస్య + కృతిషు, శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే
పరిపూర్ణబ్రహ్మనుభవాధికారోద్వావింశః.

యానుః- దేహోత్పరతః ప్రశ్నాభవేయుః ఎష్టపార్థిక్కుప్పడుకిఱదెక్కై. యద్వాః
మమ మనసి ఆవిర్భూయానుః ఎక్కై. (సావి|| కరణసాపేక్షమానాల్ కరణాను
సారత్రాలే కిచ్చిన్విశమాద్ది సమ్భవితమ్, అన్తిక్కేతానే స్వతవీవావిర్భవిక్కు
క్కుడవదుకలెన్వపడి.) ప్రథమపక్షత్తిల్ మోక్షం పార్థిక్తమామ్. ఇస్పత్తిల్
పార్థిక్త్యరాసిద్ధ్యర్థమాక ఫలస్వరూపత్తిల్ విశదజ్ఞానం పార్థిక్తమామ్. (సావి||)
ఇవ్వధికారిక్కు ఇవ్వడిన్నట్ట కైజ్కర్వత్తిల్ పార్థిక్తనాతిరేకమే ఇవ్వధికారత్తిల్
ఫలశ్రుత్వాదనత్తుక్కు (ప్రయోజనమెన్వకరుత్తు. || ౪౯ ||

ఇతి శ్రీమద్రహస్యత్రయసార వ్యాఖ్యా సంగ్రహే
పరిపూర్ణ బ్రహ్మనుభవాధికారోద్వావింశః
శ్రీమతే నిగమాన్తమహాదేశికాయ నమః.

ద్వావింశత్యధికారార్థ సంగ్రహ శ్లోకః.

సందృష్ట స్సారవాగ్విత్స్వపర

అ|| (సం) అథ బుద్ధిసౌకర్యాయ ద్వావింశత్యధికారార్థా శ్లోకేన
సంజ్ఞాహోతి (సందృష్ట) ఇత్యాది. (సావి|| సందృష్టః ఏకః - ముఖ్యాధికారి సర్వేషా
మేత న్నసులభమితిభావః. సందృష్టః - భగవతా కటాక్షితః.) సందృష్ట ఇత్యశేన
“విధిపరిణతి భేదా ద్వీక్షిత” ఇత్యుపోద్ఘాతాధికారార్థస్య, సారవాగ్విదిత్యశేన
సారనిష్క్రూషాధికారార్థస్య, (సావి|| సారశబ్దరూపరహస్యత్రయవిత్) స్వపరనిశితధీ
రిత్యశేన ప్రధానప్రతితస్త్వాధికార అర్థపఞ్చకాధికార తత్వత్రయాధికార పర
దేవతా పారమార్థ్యాధికారార్థానామ్. (సావి|| స్వశ్చ స్వశ్చ సావి-సావిద పరశ్చ
స్వపరే, ప్రథమ స్వశబ్ద స్వాస్వత్వముభేన చేతనపరః, ద్వితీయ స్వశబ్ద ఆత్మీయవచన

నిశితధీ సుంగజి నైకసంస్థ స్పష్టోపాయో తిఖన్న సుపరికర
భరన్యాస నిష్పన్నకృత్యః । స్వావస్థాహం సవర్యా
విధి మిహ నియతం వ్యాగసం క్వాపి బిభ్రన్నిర్ముక్త
స్థూలసూక్ష్మప్రకృతి రనుభవత్యచ్యుతం నిత్య మేకః ॥ ౫౦ ॥

ఇతి కవితార్కికసిహ్వాస్య సర్వతన్త్ర స్వతన్త్రస్య

శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు

శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

అర్థానుశాసనభాగ్యప్రథమః.

స్వక్ స్వస్యభోగ్యతయా భిమతాచేతనపరః, పరః-ఈశ్వరః, తేషునికతా-నిశ్చితా
ధీర్యస్యసః.) సజ్జడజేన ముముక్షుత్వాధికారార్థస్య. (సావి॥ సక్తోవిషయసజ్జః,
తజ్జిత్) నైకసంస్థః - ఇత్యనేనా ధికారివిభాగాధికారార్థస్య.) (సావి॥ నైకేషు-
అనేకేషు, భక్తిప్రపత్త్యాది భేదేషు. సంస్థా - నిష్ఠా, అధికారోయస్యసః) స్పష్టో
పాయ ఇత్యనేనోపాయవిభాగాధికారార్థస్య. (సావి॥ స్పష్టో ఉపాయతాయస్యసః)
(ద్) స్పష్టత్వేన నిర్ణీతః) అతి భిన్న ఇత్యనేన ప్రపత్తియోగ్యాధికారార్థస్య. (సావి॥
ఉపాయాంతరాపధికారేణ శోకావిప్లవః.) సపరికరేత్యనేన పరికరవిభాగాధికారా
ర్థస్య. భరన్యాస ఇత్యనేన సాజ్ఞప్రపదనాధికారార్థస్య. నిష్పన్నకృత్య ఇత్యనేన
కృతకృత్యాధికారార్థస్య. (సావి॥ సపరికరేణ భరన్యాసేన నిష్పన్నం కృత్యం య
స్యసః) స్వావస్థార్హమిత్యనేన స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానాధికారార్థస్య. (సావి॥ స్వనిష్ఠాను
గుణమ్) సవర్యామిత్యనేన ఉత్తరకృత్యాధికారార్థస్య పురుషార్థకాష్టాధికారార్థస్యచ.
(సావి॥ సవర్యావిధిమ్ - కైజుర్యవిధిమ్) ఇహవిధినియతమిత్యనేన కాస్త్రీయ నియ
మనాధికారార్థస్య. (సావి॥ ఇహ - బద్ధదళాయమ్, నియతమ్ - కాస్త్రీయ
నియతమ్.) వ్యాగసమ్ - విగతాగసమిత్యర్థః. తేనావరాధపరిహారాధికారార్థస్య.
క్వాపి బిభ్రన్నిత్యనేన స్థానవిశేషాధికారార్థస్య. (సావి॥ క్వాపి - స్వయం ధ్యత్వాది
క్షేత్రే, స్థిత్యేతి కేషు) నిర్ముక్తస్థూలప్రకృతిత్యనేన నిర్వాణాధికారార్థస్య. నిర్ము
క్తసూక్ష్మప్రకృతి రిత్యనేన గతిచింతనాధికారార్థస్య. (సావి॥ నిర్ముక్తాస్థూలా

నూత్నాచ ప్రకృతి ర్యస్యసః.) కేషేణ పరిపూర్ణ బ్రహ్మణభవాధికారార్థస్యచ
సజ్జిహా. (స్వా॥ ఏకః - కశ్చిదుపపత్త్యా ద్యనశ్చానం విశా ఉపదేశమాత్రే)
జానుష్ఠానపర్యంత తత్వహిత పురుషార్థ నిర్ణయక్షమతయా ముఖ్యాధీకారీ, యాదృచ్ఛి
కసుక్ష్మతంశా దేవం భూతస్సకా, ఆచ్యుతమ్ - విభూతిస్వయాది విశిష్టం భగవత్తమ్,
నిత్యమ్ - సదాఅనుభవతి, వర్తమానసామిచ్ఛే వర్తమానవ్యవదేశః. యదా—
పుణ్యరీక త్తత్రబద్ధు శ్రీమచ్ఛతరోప యోగి నాథముని ప్రభృతి రనుభవతీత్యర్థః.
నసర్వోపీతి భావః.

॥ ౫౦ ॥

ఇతి శ్రీమద్రహస్యత్రయసార వ్యాఖ్యా సజ్జిహే

అర్థాను కాసనభాగః ప్రథమః.

శ్రీమతే నిగమాన్తవహా దేశికాయ నమః

శ్రీ రహస్యత్రయ సారార్థరత్నావళి

(౧) భోగ్యంచేద్భుక్త్యామాత్రం ప్రసజతి హి తవా నిర్విశేషాను
భూతి స్సంపృక్తం కృత్స్నభూత్యా యదిచ నఘటతే భోగ్యతా ప్రాకృ
తానాం । స్త్రీభిః క్రీడాదికంచ శ్రుతమిహభవితా స్వగతః కోవిశేష ?
స్సజ్జుల్పాన్జాతునేతు శ్చ్యుతిరమృతజమాన్యాచితీదు రూధి ॥ ౧౦౩ ॥

(౨) ఆరాత్నర్యజ్జవర్యం తమ రుమన సమారుహ్య కోపేతి ?
పృష్టః పత్యా దాసోఽస్మి నిత్యం తవ పరిచరణం సర్వథా
ఽభ్యర్థయేహమ్ । ఇత్థం విజ్ఞాప్య లక్ష్మీముఖ నిహితదృశా సస్మితం
తేనదత్తం పాదాబ్జం మూర్ధ్ని ధృత్వా కమపి సుఖభరం యాతి
వాచామభూమిమ్ ॥ ౧౦౪ ॥

(౩) సద్యో విద్యోతమాన శ్రుతనిఖిల నిజాకార భూమా ఽస్త
పాపృత్వాదీః లభ్యా గుణాః స్తత్ఫల మపి చ పృథక్సిద్ధ్య నర్హప్ర
కారైః । భోగ్యం బ్రహ్మైష భుక్తే విభవగుణ తనూచేష్టితై ర్భోగ్య
రూపై స్తేనాకారేణ సామ్యం భజతి చ పరమం బ్రహ్మణా నిర్వ్య
పాయమ్ ॥ ౧౦౫ ॥

(౪) భాతం యత్ప్రకృతం ప్రాగహితమివ నిజైఃకర్మభి స్తన్ని
వృత్తైః పితౄపాయే పయోవ ద్విఃసతి సహజా భోగ్యతా తస్యముక్తా ।
స్త్రీభిః క్రీడాదికం యచ్ఛృత మఘరహితం దేవవాఙ్మనురోధి
స్వేచ్ఛాసిద్ధంహి దివ్యం తదపి నివిశతే తస్య కైజ్జుర్యకోటా ॥ ౧౦౬ ॥

(౫) ఆవృత్తి ర్నేతినేతి శృతిశిరసి సముద్భవ్యతే ముక్తిభాజో
గీతాచార్యోప్యగాయ త్పునరపిజననం మాముచేతస్యనేతి । తచ్ఛా
క్తం నూత్రకారై ర్ముఖలు సభగవాన్ హృద్యమేనం విజహ్య భేష
ర్వత్సం యథాతాం ఇషసుఖనిధిం స్వామినం ముక్తిభాక్ష్ ॥ ౧౦౭ ॥

(౬) జాత్యుత్కర్షణకర్షణగుణ మిహభవే ద్భోగత స్తారతమ్యం
ముక్తావప్యత్మనా మిత్యభిదధతి పరం మధ్వసిద్ధాంతనిష్ఠాః । నైత
ద్రమ్యం తథాప త్యపరసరక ఇత్యాపతేన్ముక్తిరేషాం దుఃఖస్యైవవాన
పాయా త్వ సమధికసుఖాలాభతోతేవ తత్ర ॥ ౧౧౮ ॥

(౭) ఆనందనూనతాస్యా ద్విభునియత జగత్కారణత్వస్యబాధా
న్ముక్తస్య త్వన్మతేవీతి యది న పరమం సామ్య మేతీతి సూక్తేః ।
శ్రుత్యస్తే సూత్రితత్వాదపి మునిహరిణా భోగసామ్యస్య విశ్వప్రప్టు
ర్ద్రష్టుశ్చ భోగః పితృకృషి ఫలితత్తునతవ్యాయతస్సాన్యత్ ॥ ౧౧౯ ॥

(౮) సాలోక్యాదా ప్రసిద్ధానను తరతమతా శూన్యతే ముక్తి
శబ్ద స్తత్రానన్దేన సామ్యం తదితి యదిత తద్విష్ణులోకేహి కాశ్యే ।
భాక్తోఽస్మిన్ ముక్తిశబ్దోఽవ్యవహితగమనా నిత్యలోకస్య తస్మా
న్ముక్తిస్సాయుజ్యమేవ త్వకృతక భువనే యత్పరబ్రహ్మణాస్యాత్ ॥
[౧౨౦ ॥

(౯) యేషాం సాయుజ్యమైక్యం మత మనధిగతా శబ్దశక్తి ర్భువం
తై ర్బుధితే సాయుజ్యశబ్ద స్వరసత ఉభయోరేకకర్మాన్వయత్వమ్ ।
తచ్చైవక బ్రహ్మ భోగాన్వితిరిహ భవతి బ్రహ్మణో ముక్తిభాజో
ప్యేమ విస్పష్టమాహ శ్రుతిరపి విభునా సోఽశ్నుతే సర్వ
కామాన్ ॥ ౧౨౧ ॥

(౧౦) సిక్తం శుద్ధం విశుద్ధామ్బుని భవతి యథా తాదృగేవైవ
మాత్నా ముక్తావిత్కుద్గృణస్తే శ్రుతిరయతి మృషావాది కణ్ఠగడుత్వమ్ ।
బహ్వీనాం భేదవాచాం దధతికతిపయా భేదవాచః కథంవా ప్రత్య
ర్థిత్యం తదానాం భవతి తదవిరోధేన నేయత్వమేవ ॥ ౧౨౨ ॥

(౧౧) స్వాత్మో సానైకనిష్ఠ స్త్వతిపతిత తమా దేవయానేన
మార్గేణావిశ్య క్వాపిలోకే వితమసి విరజానిత్య భూత్యుత్తరాశే | బ్రహ్మ
నన్దానుభూతిం విజహ దిహ నిజస్తన్యసానో త్కథేను న్యాయా
దాత్మానమేవానుభవతి సుఖమిత్యామూరేకే సయూధ్యాః || ౧౨౩ ||

(౧౨) మైవం నిశ్చేష కర్మత్యజనహి ఘటతే | బ్రహ్మభోగానవాప్తి
స్తస్య స్వాభావికత్వా దపకలుషమణే రప్రకాశో హ్యదృష్టః |
నైష-శ్మయీషీశ్వరేచ్ఛా వశత ఇతి నసత్సాన హేతు వివాస్వా
ద్యద్యస్మిన్ కర్మకేహ భవతి కథ మసా వర్చిరాద్యధ్వ యోగ్యః ||
[౧౨౪ ||

ఇతి శ్రీమత్కేశిక కులతిలక కపిశ్ఠలం రంగనాథార్య ప్రణీతాయాం

శ్రీ రహస్యత్రయసారాంశ రత్నావల్యామ్

పరిపూర్ణ బ్రహ్మానుభవాధికారో ద్వావింశః.

శ్రీమతే నిగమాంత మహాదేశికాయ నమః.

శ్రీయైనమః

శ్రీమతే వేదాంతగురవే నమః.

సిద్ధోపాయశోధనాధికారః.

యుగపదఖిలం ప్రత్యక్షేణ స్వత స్సతతం విదత్
నిరవధిదయా నిత్యో(దివ్యో)దన్వా నశక్యవివర్జితః ।

(దీ) అగ్రోపంతనైరస్య చతుర్విధాధికారతః । సిద్ధిరణభాగస్తుద్వితీయస్సా
ధువ్యతే ॥ అథతత్ర త్రయోవింశే సిద్ధోపాయస్య శేషిణః । శోధనంక్రియతే
తైస్తైః ప్రకారైస్సాధు వర్జితైః ॥ (సం) ఏవం నిరూపితేషు ముముక్షుజ్ఞాతవ్యేషు
ప్రధానభూత సిద్ధోపాయవిషయే, సాధ్యోపాయవిషయే, తన్నిష్ఠప్రభావాధిక్య
విషయే, తన్నూనతా విషయేచ సంభావిత మలకాలుష్యపరిహరణేన నిరూపి
తార్థ సిద్ధిరణభాగ మధికారచతుష్టయ మాక్షేపీక్యా సజ్జత్యా అరభమాణః ప్రథమ
ముపజీవ్యం సిద్ధోపాయం శోధయతు మారభమాణః అధికారార్థం సజ్జహోతి.
(యుగప) దితి. అఖిలం- (దీ) ఉభయ విభూతిగత వస్తుజాతం, (స్వా) యుగ
పత్-ఏకదైవ, నతుక్రమేణ. సతతం-నతు కదాచిత్, స్వతః-నతు తపః ప్రభవ్య
కారణమశేన, ప్రత్యక్షేణ - నత్వసుమానాదినా, విదత్ - “యోవేత్తీయుగప
త్సర్వం ప్రత్యక్షేణ సదాస్వతః । తంప్రణమ్యహరిం శాస్త్రం న్యాయతత్త్వం ప్రచ
క్షుహ” ఇతి శ్రీమన్నాథ మునిప్రణీత శ్లోకాగ్లోష్యజ్యతే. అనేన స్వదామనసమస్త
సాంసారిక ముఖదర్శితృముక్తమ్. (నిరవధి)ః. స్వత ఇత్యేతత్కా-కాక్షిన్యా

జలధిసుతయూ సార్థం దేవో జగత్పురిపాలయన్

పరమపురుష సిద్ధోపాయః ప్రతీప్తభరస్సతామ్ ॥౫౧॥

అనాదికాలమ్ సంసరితుష్పిష్ట తైత్రజ్ఞా అవసరప్రతీక్షై

యాన భగవత్కృపైయాలే పిరిన్దు, సమీచిన శాస్త్రముఖ

యేన ఉభయతాస్వియతే. స్వతః నిరవధిః దయాదివ్యోదన్యాః - దివ్యసముద్రః, నిరవధీతి ప్రసిద్ధసముద్రవృత్తిరేకస్సూన్యతే. అనేన స్వత ఏన గతుణోపయుక్త పరమకారుణికత్వం వ్యజ్యతే. (సం॥) స్వత ఇతి నిత్యవ్యాప్తిః, సతతమితి ముక్తవ్యాప్తిః, దయాయా నిరవధిత్య ముత్ప్రప్టావధిరాహిత్యమ్. దయాయాహి ద ఛేద్దివృత్త్యం నిర్దృష్టత్వమ్. దయాంబురాశిరత్వగ్గః. (స్వా) అశక్తివివర్జితః-స్వస జు-బ్బితార్థస్య స్వేనాపి ప్రతిహతిర్నాస్తిత్వగ్గః. పదత్రయేనాప్యధికారో చ త్రివ్య మాణ శక్త్యాద్యోత్పతే. (సం॥) అవతారదశాయామప్య చిన్మ్యగతిత్వద్యోత నాయా అశక్యవీవర్జిత ఇతి వృత్తిరేకముఖేనాభిధానమ్, దేవః-జగత్పుష్ట్యాది క్రిడన శీలః, (స్వా) స్వతఏవ రక్షకత్వే లీలాప్రవృత్తిరేవ సన్యాదిభిభావః. జలధిసుతయూ సార్థం జగత్పురిపాలయన్ - (సం॥ జగత్పురిపాలనరూపధర్మస్య వ్యాసజ్యవృత్తి ధర్మత్వస్ఫురణాయ సార్థమిత్వక్తిః) నతు లక్ష్మీ వైరపేక్ష్యైః స్వత ఏవ పరిపాలయన్, పరమపురుషః - “లక్ష్మ్యైః సహచార్యైః కేశిభిః” ఇత్యాది సమాజేన లక్ష్మీ సాహిత్యేన రక్షకతయా ప్రతిపన్నః పరమపురుషః, “పురుషాన్నపరం కిచ్ఛి” దితి ప్రతిపన్నత్వయోపతిః, ప్రతీప్తభరస్సక్ - భరన్యాసరూపవ్యాజ విశేషణ స్వీకృత భరస్సక్, సతాం-ప్రపన్నానాం, “సంతమేనం తతోవిను” రన్యకప్రకారేణ సత్తరేణ వేదాంతవిచారక్షమాజాం శ్రీభావ్యకారమార్గనిష్ఠానా మితియావత్, సిద్ధోపాయః-సతుభరన్యాస భరన్వీకారయో గభావేపురపాయ ఇత్యగ్గః. నిరవధి కరుణాదిమత్యేన స్వతఏవ రక్షకత్వే సర్వముక్తి ప్రసజ్జేన భగన్యాస రూపవ్యాజ విశేష మపేక్ష్యైవ రక్షకత్వం లక్ష్మీవిశిష్టవైరప ఉపాయతయా స్వతంతోపాయాంతరాభావేన అనన్యోపాయత్వాది విరోధోప నాస్తిభావః. ॥౫౧॥

అ॥ (సీ॥) ఇనిమేత్ ఉక్తార్థ స్థితిరణుమణ్ణుపదాః ఉద్యోగిన్తు ద్వావింశ త్యధికారార్థజ్ఞై సజ్జిపేజానుపదిక్కితార్ (అనాదికాల) మిత్యాదియార్, పిరిన్దు-సంసారమార్గా నివృత్తనాయ్, ఇవ్వళపు ముపోద్ఘాతాధికారార్థ మను

త్తా లే తత్త్వహితపుష్కర విశేషజలై తైశ్చిన్దు, ముముక్షువాయ్
స్వాధికారానురూపమాయురుప్వతొరు ఉపాయవిశేషతై పరి
గ్రహిత్తు కృతకృత్యనాయ్ తన్నిష్ఠై యై తైశ్చిన్దు, అతుక్కు
నురూపమాక ఇజ్జిరున్దనాల్ యథాశాస్త్రమ్ నిరపరాధమాక
వృణ్ణమ్ కై జ్జుర్యరూప పురుషార్థ మిరుక్కుమ్మడియుమ్
శరీరపాతానంతరం అర్చిరాదిగతియా లే అప్రాకృత దేశవిశేష
త్తి లే శైన్దాల్ ఇవనుక్తు అనవచ్చిన్న భగవదనుభవ పరీవాహ
మాకవరుమ్ పరిపూర్ణకై జ్జుర్యరూప పరమ పురుషార్థ
సిద్ధి యిరుక్కుమ్మడియుమ్ శోన్నోమ్. ఇవ్వర్థజలిల్

వదిక్కప్పట్టమ. సమీచీ నేత్యాది సారనిష్కర్షాధికారార్థమ్, తత్త్వహితపురుష
కేత్యాది ప్రధాన ప్రతితంత్రాద్యధికార చతుష్టయార్థమ్. ముముక్షువాయెష్టు
ముముక్షుత్వాధికారార్థమ్. స్వాధికారానురూపేత్యాది అధికారవిభాగాదితా
రార్థమ్. ఉపాయవిశేషేత్యాన్యుపాయవిభాగాద్యధికారచతుష్టయార్థమ్. కృత
కృత్యనాయెష్టు కృతకృత్యాధికారార్థమ్. తన్నిష్ఠై యై ఇత్యాది స్వనిష్ఠాభిజ్ఞానాధి
కారార్థమ్. అనుక్కునురూపమాక విత్యాన్యుత్తరకృత్య పురుషార్థకృష్ణాధికార
జ్గభుదైయవర్థమ్, యథాశాస్త్రమెష్టు శాస్త్రీయ నియమవాధికారార్థమ్, నిర
పాయమకవెష్టు అపరాధ పరిహారాధికారార్థమ్. కీడ్రి ఇజ్జిరున్ద వెష్టు త్తాల్
స్థానవిశేషాధికారార్థమ్. శరీరపాతానంతరమెష్టు నిర్యాణాధికారార్థమ్, అర్చి
రాదిగతియావెష్టు గతివిశేషాధికారార్థమ్. అపాకృతదేశేత్యాదియాల్ పరి
పూర్ణబ్రహ్మనుభవాధికారార్థ మనువదిక్కప్పట్టమ.

అ॥ ననుసిద్ధోపాయాదిశోధనజూక్ర డాను. తెలిన్దప్రపన్నరుక్కు శబ్దైక్ర
కళుదియాదాకైయాల్ ఎస్తిజ్జైక్రయిల్ పూర్ణాధికారియు శబ్దైక్రపిటహనుపో.
నాలుప్ పుష్పపృజ్జుకుక్కు హైతుక సంపర్కతాల్ బుద్ధిచలనమ్ సంభవిక్కుమ్
తమాల్లశబ్దైక్రకూడుమ్. తేత్పరిహరముశ్యమ్ కర్తవ్యమాకైయాల్ అదిన్ సిద్ధో
పాయవిషయ శబ్దైక్రయైపరిహరిక్కిరో మెన్దితార్ (ఇవ్వర్థజలిల్) ఇత్యారభ్య
(పరిహరమ్ శొల్లకిరో) మిత్త్యంతతాల్.

జ్ఞాతవ్యతమమాన సిద్ధోపాయతై స్పృహ్యమే సాధ్యోపాయ
విషయమాకవుమ్ కర్మవశ్యరుక్కు క్కుడుక తైళివు పిఱవా
మైక్కున్వతన్తనాన సర్వేశ్వరక ఇవర్ కళుడై యు ఘూర్వాప
రాధత్తాలే ఇట్టనినై ప్పీడుమాటుకైక్కు ప్రధానకారణమ్
మూన్మణ్ణు. అవై యెవై యెన్నిల్? “అస్తుమే” ఎన్త పేరీత్తాల్
“అస్తుతే, తయైవ సర్వం సంపత్స్యతే” ఎన్నిఱ తిరుముకప్పాశుర
ముమ్ సదాచార్యానుగ్రహముమ్ సత్సంసదాయసిద్ధియుమ్.
ఇవన్ద్రుల్ సదాచార్యానుగ్రహతుక్కు వ్యాజ్ఞభట్టమ్ ఇదిక

అ॥ (స్వా॥) సర్వార్థ శోధనమృణ్వేణ్డియరుక్కు సిద్ధోపాయ సాధ్యో
పాయ తత్ప్రభావ విషయమాత్ర శోధనత్తుమ్ నియామకిం కి మిత్యత్ర ప్రాధా
న్యమే నిదానమెనితార్ (జ్ఞాతవ్యతమే) తి. తెళివు-నిగ్గయమ్, (తి॥) పిఱవా
మైక్కు-అనుత్పత్తయే, (స్వా) ఇట్టనినైప్ప-ఇవర్ తత్త్వహితజ్ఞై యజ్ఞియక్కు
డవనల్లక. (దీ॥) సమ్యక్ జ్ఞానమిరక్కై-యిల్ మాన్మ కారణముణ్ణు. అదావను,
లక్ష్మీకటాక్షముమ్, సదాచార్యానుగ్రహముమ్, సత్సంసదాయసిద్ధియుమ్, జ్ఞాన
త్తుక్కు ఇవ్వపదేశమే పోరుమానాలుమ్ మృగుప్రజ్ఞరీక్కు పైతుకాదిసంసగ
త్తాల్ బుద్ధిచలనముమ్ తన్మూలశబ్దై-యుమ్ సమ్భవితమ్. ఇను సత్తగ్గ-జ్ఞ
కాల్ పరిహార్యమ్. అత సిద్ధోపాయ విషయశోధనమ్ అవశ్యమ్ తెయ్యుక్కుడు
మెన్త మహావాక్యార్థమ్. (స్వా) తిరుముకప్పాశురమ్-పెరియపిర-ట్టియార్వడైయ
తిరుప్పవళత్తాలే శొల్లప్పట్ట నూక్షిపర్యంత ప్రసాద మెన్త సడి.

అ॥ సదాచార్యానుగ్రహమ్ కారణమెన్తను కూడుమో? ఇను పురుష
రుక్కు-పాదేయ మల్లామైయా లికళ్యసమన్వనమన్తో? ప్రత్యక్షిడికి శో జ్ఞానత్తు
క్కు-కారణమానపడియా లనుక్కు కారణత్వజూ-డాడే? ఆకై యాల్ సమ్మ
దాయసిద్ధి-మర్నిరూపైయన్తో? ఎన్నవ+ర్ (ఇవన్ద్రు) లితి. తిరుముకప్పాశురమ్-
ప్రధానతేయా ప్రథమేదిట్టమ్. తత్తైవ “అస్తుమే” ఎన్త కారణవాక్యముమ్
“తయైవసర్వం” మెన్త జ్ఞానాది ఫలముమ్ నిర్దిష్టమాకైయాల్ స్పష్టమితి ద్వితియా
దిట్టతై నిరూపిక్కి-ఱార్ (సదాచార్యే) తి. (వ్యాఖ్య) చిరకాలోపసర్వణ

ఫలవిశేషజఘమ్ పరాశర మైత్రేయ సంజయాశ్వలాయనాది
వృత్తాన్తజ్జలిలే కణ్ణుకొశ్వతు. సత్సంప్రదాయసిద్ధియావతు ?
తాన్ సత్సోత్తరనాయ్ సమ్యగుపనన్ననాయ్ సావధాన
నాయరుక్మమ్ అవస్థైయిలే ఖ్యాతిలాభపూజా నిరపేక్ష
నాయ్ కారుణ్యపరతన్త్రనాన సదాచార్యన్ సర్వరుక్మమ్
ప్రథమాచార్యనాన సర్వేశ్వరన్ ముడలాక ఉపదేశపరంపరై
యాలేవన్త తత్త్వహితజ్జలై అనపేక్షిత విస్తారముమ్ అపేక్షిత
సజ్జీచముమ్ ఇల్లాతపడి “సర్వేషామేవ లోకానాం పితా
మాతాచ మాధవః| గచ్ఛద్ధ్వమేనంశరణం శరణ్యం ఘరుషర్ష
భాః” ఎన్నిటకట్టలైయిలే ఉపదేశిక్-పెఱుక్తై. బహుక్లేశ
మాయ్ బుద్ధిచలనసంభావనైయుజ్జాన శాస్త్రపరిశ్రమత్తిల్

వ్యాజ విశేషాదాచార్యప్రసాదం లేటి జ్ఞానవిరోధ సర్వపాపనివృత్తి, జ్ఞానాది
సమ్మత్ప్రీతిభావః. (దీ||) వ్యాజం-తన్ నువర్తనాదికల్, ఫలవిశేషజల్-
సమ్యక్ జ్ఞానాదికల్, శ్రీ పరాశరర్మన్ సన్మిత ఫలస్వ కాసనానువర్తనమ్
వ్యాజమ్. దేవతా పారమార్థ్య యథావద్వేదనాదికల్ ఫలమ్. మైత్రేయర్మన్-
శ్రీ పరాశరానువర్తనం వ్యాజమ్. తత్ప్రసాదలబ్ధ సర్వజ్ఞత్వాది ఫలమ్. సంజయ
నుక్మన్ వ్యాసానువర్తనమ్ వ్యాజమ్. త్రైకాలిక జ్ఞానపత్వాది ఫలమ్. అశ్వ
లాయనర్మన్ శౌనకవిషయానువర్తనం వ్యాజమ్. ఋగ్వేదప్రవర్తనాదిఫలమ్.
తిరుమక పాపశురత్తుక్మన్ వ్యాజఫలజ్గ శరేక్షిత్రాలెన్తమ్ సర్వమెన్త ముక్తమా
యన్త్రు. సత్సంప్రదాయసిద్ధి-భగవత్ప్రభృతి ఆవిచ్చిన్నోపదేశ పరంపరా
స్మాప్త తత్త్వహితపురుషార్థజ్జై సదాచార్య నుపదేశిక్-పెఱుక్తై. (స్వా) సదా
చార్యజ్గం వివృణోతి (ఖ్యాతీ)తి. సదాచార్యోపదేశేఽపి గుహ్యూర్తరహితస్య
శిష్యస్య జ్ఞానోదయోనభవతీత్యాహ (తాని)తి. (సర్వేషా) మితి-పితేత్వాదినా పర
తత్త్వస్వరూపమ్. గచ్ఛద్ధ్వమితిహితమ్, శరణ్యమితి, (ప్రాప్యంబోక్తమ్. (వి|| కట్టలై
యిలే-రీత్యా, పెఱుక్తై-స్మాప్తి, జ్ఞానలాభ ఇతి యావత్. బహుక్లేశేతి అలస్యేన
శాస్త్రపరిశ్రమానధికృత పరమాన్తిక విషయ మిద్దచనమ్. (ప్ర||) బుద్ధిచలనేతి-

అనధిక్యతరుమాయ పరమాస్తికరుమాయరుచ్చాత్ కు ఇవ్వ
 వదేశమే ప్రధానమ్. మన్మథార్థార్థాత్ తాజ్జత్ తెల్లికై
 క్కాకపుమ్ కుతర్కజ్జళాతే కలజ్జువారై తెల్లివిక్కిక్కాక
 పుమ్ సమీచీచయక్తికళోడే కేడ్డక్కప్రాప్తమ్. “ఆర్షం భర్తా
 వదేశంచ వేదశాస్త్రావిరోధిరా యన్తశ్శ్రేణానుసన్ధత్తే సధర్మం
 వేదనేతరః ||” ఎన్నిటవడియే ఇవ్వర్థజ్జలై సమీచీన తర్కజ్జళాతే
 తెలియారవర్కళ. “కాణాదశాక్య పాపంజై త్రుమూఖదో
 విరోపితః” ఎన్నిటవడియే హైతుకరాయ వేదవిరోధితత్వజ్జలై
 యిట్టు ప్రామాణికార్థజ్జలై అపహరిప్పర్కళ. ఇవ్వపహరమ్
 విభూతియైయుమ్ విభూతిమానై యుమ్మన్మ ఇరజ్జువత్తై
 యాయురుక్కుమ్. అతిల్ విభూతిమానై అపహరిక్కియా
 వతు ? శ్రియఃపతియాన సర్వేశ్వరనై ఇల్లై యెన్తురల్ వేటా
 రుత్తనై ఈశ్వరనాకక్కట్టి సర్వేశ్వరనై విభూతికోటియిలే
 వైత్తల్ శెయ్కై. విభూతియై అపహరిక్కి యావతు? విభూ
 తియై ఒగుముఖత్తాతే యిల్లై యెన్తురల్, ఉజ్జాక్కి ఈశ్వర

“హరిరైవం హరోదైవ” మిత్యామ్యకప్రకారేణ శాస్త్రాణాం బహువిధత్వా
 మ్బుద్ధిచలనం సంభావ్యత ఇత్యర్థః. (స్వా) పరమాస్తికేతదృఢవిశ్వాసవాక్ కళ.
 అ|| ఇప్పడియాక్కి స్థిరీకరణభాగారమ్మమ్ వ్యర్థమన్తో ? ఎన్నన + ర్
 (మన్మథార్థార్థి) తి. అనాలస్యముమ్ చలనార్థ బుద్ధిపాటపము ముడైయవాస్తిక
 రుక్మైస్థపడి. అర్షమితివచనమ్ తద్విషయ మెఱుకరుత్తు. (దీ||) ఋషిః, వేదః,
 తదర్థ ఆర్షః, ధర్మోపదేశః ధర్మశాస్త్రమ్, అవిరోధినాన్తస్య సమీచీన తర్క-
 తైచ్చొల్లిమ్మ. కాణాదేతి- కాణాదై శ్వాక్యైః పాపంజైశ్చ, కాణాదశాక్య
 రూపపాపంజైరితినా, హైతుకర్తయైక్కిర్, శుష్క-తార్కిక-రన్తపడి. (వి||
 అపహరిప్పర్కళ-ప్రామాణికార్థం పరిత్యజంతి.) తత్రవిభూత మదపహరం
 దర్శయత్తి (అద్రిలితి. విభూత్యపహరం దర్శయత్తి (విభూతీ) తి. ఒగుముఖత్తాతే-

నోడు సంబంధములున్న స్వతంత్రమై ఎన్నుతల్, పరతంత్రమొక్క తన్నోడు పితరోడు పుణ్యస్థల శేయకై. ఇవ్వ పహారజ్ఞులి వేతనుమొస్తు స్వయంవత్తిల్ మృదువజ్ఞనాయ్ ఆత్మనమర్పణమ్ పణ్ణినవనుక్కు వివరీతసంసర్గతాలే వరు మోకిల్ “దత్తస్యహరణేవచ” ఎన్నిట అపహరత్తిలుమ్ కొడి యతాయ్ కళిపు కొణ్ణు కొడుత్తద్రవ్యత్తై మీళక్కళపు కొణ్ణాత్పిలేయామ్. ఆక్రయల్ బహువిధజ్ఞాన వ్యా మోహకాశణజ్ఞులి హైతుకసంసర్గమ్ పోరప్పరిహరణీయమ్. ఇవ్వర్థత్తై “పాపండినో వికర్మస్థాః బైడాల ప్రతికాశ తాః । హైతుకాః బకవృత్తింశ్చ వాఙ్మ్రాణేణాపి నార్ప యేత్ ॥ డంభిహైతుకపాపండి బకవృత్తింశ్చ వర్జయేత్ ॥ నాసద్భిః కీర్షిదాచరేత్ ॥ త్యజ దుర్జ్జన సంసర్గం ॥ వరం హుత

వ్యాపహారిక సత్యమిత్యాది పర్యాయత్తాలెక్కై. ఇను మాయుమతమ్. ఉణ్ణా క్కీ-త్యాదియాల్ నిరీశ్వరమిహాంసకమతమ్. (పరతంత్రమిత్యాది), తన్నోడు-భోక్తావాన జీవనోడు, పితరోడు-శివాదికళోడెక్కై. (వి) పుణ్యస్థల శేయకై-శేషత్వజ్ఞాపనమ్. ఇవర్ కళుడైయ సంసర్గమనర్గ పర్యవసాన మెన్నిటార్ (ఇవ్వపహారజ్ఞులి) లిత్యాదియాల్. (వి) వరుమోకిల్-అన్యధాజ్ఞానం ప్రసక్తంచేత్. కొడి యతాయ్-కూరంసత్, కళిపుకొణ్ణు-అపహృత్య, కొడుత్తద్రవ్యత్తై-ప్రత్యర్థిత ద్రవ్యస్య, మీళక్కళపు కొణ్ణాత్పిలే-పునరపహరణవత్, ఆమ్-భవేత్. (దీ॥) కేవలాపహరత్తిలుమ్ స్వదత్తాపహరమ్ కొడియదికే. లోకిత్తల్ బహువిధమాక వ్యామోహహేతుక్కు-కుణ్ణు. అన్నదోషాదికల్ ఆవృద్ధి లినువే అత్యంత పరి హరణీయ మెన్నిటార్ (ఆక్రయా) లిత్యాది. ఇవ్వర్థత్తిల్ ప్రమాణజ్ఞా-ట్టు+ర్ (ఇవ్వర్థత్తై) ఇత్యాదియాల్. పాషణ్ణిన-“యోన్యం దేవం పరత్వేన” ఇత్యాది షూక్తాః, వికర్మస్థాః-శిఖాయజ్ఞోపవీతత్యాగినః, బైడాలవృత్తికః-పంపకః, శత-నాస్తికః, బకవృత్తిః-సన్నిహిత హింసకః, అసద్భిః-బ్రహ్మజ్ఞానహీనాః, దుర్జ్జనః-

వహజాన్వీలా పంజరాంతర్వ్యవస్థితిః । నశౌరిచింతావిముఖజనసం
వా స వై శసమ్ ॥” ఇత్యాదికళితే ప్రవళింతార్కళి. ఇన్ద్ర
హైతుకరోత్పన్నసంభాషణమ్ “మాయయాపహృతి జ్ఞానాః”
ఎన్నిటపడియే కణ్డమతికెట్టానాక్కి- “చతుర్విధా మనుజనా
భక్తా ఏవ హి తే శ్రుతాః” ఎన్దు ఈశ్వరః సముద్రైశ్చయవర్
కళెన్ద్ర నాలువకైయిలుమ్ కూడాతే “అనియనమ్నయ్యల్”
ఎన్నాతిపడిపణ్ణి “సమాందుష్కృతితో మూఢాః ప్రవద్యంతే”
ఎన్నిట భగవదభిమాన బాహ్యవర్గతీలే కోవ్వణ్ణిష్కణ్ణమ్. అశ
రణ్యశరణ్యనాన సర్వేశ్వరనై శరణమాకప్పద్యుక్తిః పరమా
స్తి కనుక్కు చ్చిలరోడు శేఖరీయాల్ బాహ్యతై వారాతా
కిలుమ్ అవనుక్కు కలక్కజ్జల్ వరపుమ్ అతుక్కు సదాచార్యర్
కళి పరిహారమ్ పణ్ణపుమ్ కాణానిన్దోమ్. మహర్షికభుమ్

సజ్జనాసహిష్ణవః, సంవాసః-సహవాసః, వైశసం-విశసం, (స్వా) ఇన్ద్రసమాభి
లిలేబకవృత్త్యాది సంసర్గముమ్ పరిహరీణీయమాక చొల్లుకైయాతే అన్యోన్యమోహ
కారణమన్తికే-చురితమాత్రమాయరుక్కి-రావోప్రేయన్తికే-తస్మిన్సహిత హైతుక
సంసర్గమర్థసామర్థ్యతాలే వ్యామోహద్యారా బహ్యనర్థకారణమెన్దు కనుక్తు.

అ॥ (దీ)-హైతుకసంభాషణమనర్థావహమితి దర్శయితి (ఇన్ద్ర) ఇతి.
కణ్డమతికెట్టాన్ - జ్ఞాత్వాపిమూఢన్, మాయయాపహృతజ్ఞానసైన్దవడి. చుతు
ర్విధరావార్ ? - “అర్తోజ్ఞాసురర్థార్థి జ్ఞానీ” ఎన్దు శొల్లప్పట్టవర్కళి.

భగవద్విముఖానాం బాహ్యవర్గప్రవేశేపి భగవదాశ్రిత విషయే “సక్తో
ఘో నచమాత్సర్యం నలోభః” ఇత్యుక్తత్వాత్కథం? బాహ్యవర్గప్రవేశ ఇత్య
త్రాహ (అశరణ్యే) త్యాదినా. భగవదాశ్రితానామపి హైతుకసంసర్గజ్ఞాన
భ్రంశః, తస్మాదభగవదసభిమతత్వం, భవేదితి ఋషయోప్యవదన్తి త్యాహ
(మహర్షికభు) మితి. ఏతద్వచనస్య సామాన్యవిషయత్వాద్భగవదాశ్రితానా
మపి సంశయాదిర్భవేదిత్యర్థః.

“ఏకం యదిభవే చ్ఛాస్త్రం జ్ఞానం నిస్సంశయం భవేత్ ।
 బహుత్వాదిహ శాస్త్రాణాం జ్ఞానతత్వం సుదుర్లభమ్ ॥”
 ఎన్టుమ్ “నిస్సంశయేషు సర్వేషు నిత్యం వసతి వై హరిః ।
 ససంశయాన్ హేతుబలా న్నాధ్యవసతి మాధవః ॥”
 ఎన్టుమ్ శోన్నార్కళితే. “సక్రోధో న చ మాత్యర్యమ్”
 ఇత్యాదికళుమ్ ఆత్మగుణ పరిపూర్ణాధికారి విశేషవిషయత్తిలే
 యాకక్కడవన. ఆనపిన్బు ఆరురుత్తుక్కళుక్కు క్కులక్క-
 ముణ్డెన్టుమిడమ్ “శూర్యతే కిల గోవిందే భక్తి ముద్వహతాం
 సృణామ్ । సంసారన్యూనతా భీతా స్త్రిదశాః పరిపథినః ॥
 సత్యం శతేన విఘ్నానాం సహస్రేణ తథా తపః । విఘ్నా-
 యుతేన గోవిందే సృణాం భక్తి ర్నివార్యతే ॥” ఇత్యాదికళితే

ఏకం యది భవే చ్ఛాస్త్రం - సర్వశాస్త్రము మేకకణ్ఠమాకిత్, బహుత్వాత్ -
 భిన్నత్వాత్, నిత్యం వసతి - నిత్యం సన్నిహితోభవతి, నాధ్యవసతి-అపహాయ
 గచ్ఛతి ఎన్గై, అశుభావతిః - జ్ఞానభ్రంశాదిః.

(స్వా) ఇన్దవచనమ్ సర్వభాగవతవిషయమాకత్త్రిమ్రునిఱ్ఱ అధికారివిశేష
 విషయమెన్టు విశేషిక్కూర్కుడుమో? ఎన్నవ+ర్ (ఆనపిన్బి) తి. (దీ) ఆనపిన్బు-
 “సక్రోధః” ఎన్టుమ్ స్లోకమ్ పూర్ణాధికారివిషయమాకైయాలెన్గై. ఆరురుత్తు
 క్కుళుక్కు - అపూర్ణాధికారికళుక్కు, (స్వా) ఉద్వహతామెన్టు నిర్దేశతాల్కుమ్,
 తపస్సమభివ్యాహరతాల్కుమ్ వచనద్వయస్యాపి సమానవిషయత్వేవిరోధం చుషురి
 హరమాకైయాలి మిగు ఆరురుత్తువిషయమాకైయాలే పూర్వవచనపాధికారి విశేష
 విషయమెన్టు కరుత్తు. (దీ॥) త్రిదశరుడైయ పరిపథ్యం - “యస్మైదేవాప్రయ
 చ్ఛన్తి పురుషాయ పరాధవమ్ । బుద్ధిం తస్మాపకర్షన్తి” ఎన్గిఱ న్యాయతాలే జ్ఞాన
 భ్రంశద్వారక మెన్గై. భక్తిర్నివార్యతెఎన్టు సిద్ధమాన భక్తిభంశముమిళిమ్రు.

అ॥ ఇష్టపిక్ శాల్ మృగుప్రజ్ఞర్కుమ్ సిద్ధోపాయాది విషయస్త్రిల్ కల
 క్కుఱ్ఱోసరు మెన్టు సిద్ధమాయిమ్రు. అదిల్ సిద్ధోపాయ విషయమాక ముమ్

ప్రసిద్ధమ్. అతిల్ ముఱ్ఱుడ సిద్ధోపాయత్తైప్పర్లు వరుమ్
కలక్కజ్జళుమ్ అనర్లుక్ పరిహారజ్జళుమ్ శొల్లుకిటోమ్.
అనాదికాలమనాదరిత్త ఈశ్వరక్ ఇన్నరుత్తనై ఆదరిక్కిరిశు
తక్ స్వాతంత్ర్య మాత్రత్తాలేయన్తో? ఇజ్జనన్తాకిల్ “ఇన్జెన్నై
ప్పొరుళాక్కిత్తన్నైయన్నుల్ వైత్తాక్, అన్జెన్నైప్పొరుమొప్పక
ప్పణర్ త్తత్తెక్ శెయ్వాక్” ఎన్ఱు ఆయ్ వార్ విణ్ణప్పమ్ శెయ్య
సర్వేశ్వరక్ “శూర్ వీశుమ్మణిముకిల్ తూరియ ముఱ్ఱుక్కిన”

కలక్కజ్జళుమ్ అదిక్ పరిహారముమ్ కాట్టాకిటో మెన్ఱిత్తార్ (అదిల్ ముఱ్ఱుడ)
విత్తాదియల్. (వి|| అదిల్ - శరీర్-త్పత్తి స్థల విషయే) ముఱ్ఱుమ్ - స్రగభమం.
(సం||) సాధ్యోపాయాది త్రయోపజీవ్యత్వా సిద్ధోపాయస్య ముఱ్ఱుడ
విత్కుక్తిః. తత్తాపి శ్రీవిశిష్ట సిద్ధోపాయే విశేష్య విశేషణయో ద్విశేష్యస్య
తద్వాచిపదోపస్థాపిత గుణవిశేష సమ్బంధవిశేషమధ్యేసి గుణానాం ప్రధానతయా
శబ్దోపస్థాపితత్వా తదనుబంధి చిన్తాపాద్యవ్యుత్పత్తి సిద్ధోపాయోక్తేషు
విత్కుక్తిః. (డి) ఈశ్వరస్వాతంత్ర్య కారుణ్యమూల శబ్దాన్ని సహసాక్షిత్వార్
(అనాదికాల) మిత్యాదియల్. (వి|| అనాదరిత్తవీశ్వరక్ - అనాది సరిసారప్రప
త్తక్ ఇత్యర్థః. ఇన్ఱు-ఇదానం, ఒరుత్తనై - ఏకం, అదరిక్కిరిశు - సంసారం
ద్విముఖత్వేతత్, అన్తో-నభవతి కిం? స్వతంత్రతయా పున్ఱు శబ్దాన్నితవా
నిదానమేవం కృతవా నిత్యగ్గః) ఇన్జెన్నై ఇత్యాది. (స్వా||) ఇన్ఱు - ఇపోవును,
ఎన్జె-అడియేనై, పొరుళాక్కి - “సంతమేనగతతోవిను” యన్ఱు ప్రకారణ
బ్రహ్మజ్ఞానత్వైయుజ్ఞాక్కి, తన్నై-నిరవధిక కల్యాణగుణ విశిష్టనాన తః స్వరూ
పత్తై, ఎన్నుళ్ - ఎక్ అన్తకరణత్తై, వైత్తాక్ - నిన్ఱుగ ధ్యానానుభూతాక
స్థాపితాక్, అన్ఱు-అనన్తమాన పూర్వకాలత్తై, ఎన్జెప్పకమొప్పక - బాహ్యవిషయ
మార్గత్తై పోకుమ్మడి, పుణర్ త్తరు - బనిత్తరు, ఎక్ శెయ్వాక్ - ఎక్కాక్
చైయదాక్, అడియేక్ కారణమొన్ఱుమ్ కాణ్, సీకణ్ణుగ్గానాన్ శొల్లలా
కాదోఎన్ఱు కరుత్త. (శూర్)తి. శూర్-వ్యాప్తమాన, విశుమ్మిల్ - ఆకాశత్తై,
అణి - అలక్ష్మీరభూతమాన, ముకిల్ - మేఘం, తూరియ - బాహ్యభూషణ్ణై,

ఇత్యోగియ వేటారుడతర మరుళిచ్చెయ్తానో? ఆకైయాల్
నామొరు ఉపాయాచుష్టానమ్మణ్ణకై యెన్నెస్సతు, “నమవే
వస్తు ఉయ్యక్కోళ్ కిన్టనాతక” ఎన్నివడియే అరుళ్ పురిన్ద శిన్దై
అడియార్ మేల్ వైత్తనక తానే రక్షిత్తపోతు కాణమత్తనై
యన్తో? వెన్టు శిలర్ కలఙ్గువర్ కళ్, ఇవర్ కళై తైవివిక్కుమ్మడి
ఈశ్వరక స్వతన్త్ర)నేయాకిలుమ్ వైషమ్మ నైర్పుణ్య
జ్జళాకిట దోషజ్గళ్ తనక్కుత్తట్టామైక్కాక ఇవకా పక్క
లిలే ఒరువ్యాజత్తై ఉణ్ణాక్కి అత్తై అవలంబిత్తు త్తాక రక్షి
క్కుమ్. ఇవ్వర్థత్తై “తిరుమాలిరుళ్ళొలైమలై యెన్దేనెన్న

ముక్కినను - ఉణ్ణాక్కినదొడ్డియవెన్టపడి. పరమపునహద్ద పుధానోగ్యోగ
మొగ్గియ వేటారు ఉత్తర మరుళిచ్చెయ్యవిల్లెయెట్టు కరున్ట.

అ|| ఏవం రక్షణస్య స్వాతన్త్ర్యమేవ నిదానంచేత్తస్య అనాదిత్వా
త్పూర్వం రక్షణాభావోఽసగత ఇత్యత్రాహ (నదువేవన్ది). నదువే-వరు మెన్టు
సమాభవనైయిల్లాదవేత్తైయిలే, వస్తు - అకస్మికమాకవస్తు, ఉయ్యక్కోళ్ కిన్ట -
ఉజ్జీవిక-ప్పణ్ణమ్, నాదక - స్వామి, అరుళ్ పురిన్ద - కిరుణాసంక్లిష్టమాన
మనస్సై, అడియార్ -దాసర్ కళుడైయ, మేల్ వైత్తు, అవకాతానే - అన్ది స్వామి
తానే. (వి||) కాణమత్తనైన్తో? -ద్రష్టవ్యమాత్రం నభవతి కిం? అస్మాకం
దర్శనమేవకార్యమ్, అనివారణమాత్రం కార్యమితిభావః. (స్వా|| ఇవర్ కళై)ఇతి.
అట్టవార్ తరువడిసమ్మనమిరుక్తైయాలే చుర్వాదికళైపోలే పిరస్కరియాదే
తెలివిక్కు-మ్మడియెన్టు సన్నేహోక్తికొన్నను. పరిహరిక్కితార్ (ఈశ్వర)
నిత్యాది. వ్యాజాపేత్తైయుమ్ తనక్కు దోషమ్ తట్టామైక్కాక స్వస్వాతంత్ర్య
మాల సజ్గల్పసిద్ధమాకైయాలే స్వస్వాతంత్ర్యహీనియల్లె యెట్టు కరున్ట.
నై షమ్మమ్-పత్తు పాతమ్, నైర్ పుణ్యమ్-నిర్వాణమాక ఒరుత్తనై చుగ్గిప్పిక్తై.

అ|| ఇప్పడియాకిల్ సర్వజ్ఞురాన సమ్మూహ్రువార్ స్వరక్షణత్తుమ్ వ్యాజమ్
కొల్లాదమూడుమె? ఎన్నవత్తర్ (ఇవ్వర్థత్తై) ఇతి. ఇవ్వర్థత్తై - వ్యాజసాపే
త్తైయై, ప్రి|| (తిరుమాలిరుళ్ళొలైమలై) ఇతి. సగరిణాం పరిణానే భగవ

త్తిరుమాల్ వస్తు ఎన్నెళ్లు నిత్తై యప్పకున్దాన్” ఎన్ఱు ఆఱ్ఱ్ వార్
అరుళిచ్చెయ్ తార్. ఇన్దవ్యాజ్ న్తానుమ్ ఈశ్వరన్ తన్నా లే
యాకి లిత్తై మున్నే యున్దాక్కా తే విట్ట దెన్ఱెన్ఱి? ఇవాన్తా
క్కళుక్కు అనాదియాన కర్మ వ్రవాహజ్జళ్ విషమ విపాక
సమయజ్జళాయ్ క్కొన్ఱు పోరు కై యాలే ఈశ్వరన్ కర్మానురూప
ఫలప్రదనల్లాతపోతు వైషమ్య నైర్ఘ్నయి దోషమ్ వరుక్కై
యాలే మున్ను ఇదుక్కు అవసరమాయిల్ ధైన్ఱై యెన్ఱు మిడమ్
కార్యవిశేషదర్శనత్తాలే కల్పితమ్. ఇజ్జనిశై యాతపోతు సర్వ
సిద్ధాన్తి కళుక్కు మితుక్కు మున్ను ఇల్లాత మోక్ష శ్రద్ధాదికళ్
ఇప్పోతు పిఱుక్కై క్కడై యెన్ఱెన్ఱాల్ ఉత్తరమ్ శొల్ల విరకిల్లై.

దావాసస్థానభూత మవగిరిరపి తన్నుజ్ఞోక్త ఇతిమం వ్యాజ మవలమ్బ్య పురుష
కారభూతయా లక్ష్యైస్సహ స్వయ మాగత్య అస్త్రస్త్రణాయథా విషయాన్తరం
నవిషయీకుర్యాత్ప్రాప్రావిశదితి. స్వాతంత్ర్యేజ్ఞానంసాంగోచకత్వం ప్రాపక
తయోక్తాయ ఇష్టేన్నైఇత్యౌది గాధాయ చక్రా పరాజులశవీవా వద నిత్యన్యః.

అ॥ (సా॥) ఇవాళనా నీశ్వరాయత్రమా? అన్యాయత్రమా? అన్యాయ
త్రమాకిలో స్వస్వాతంత్ర్యహాని వరుమ. ఈశ్వరాయత్రమాకిలో పూర్వముజ్ఞా
కామ లిప్సీను వరుకై కూడుమా? వెన్నిల భగ్నిప్రాయత్రాచే శబ్దిస్తుత్రరమరు+ర
(ఇంద్రవాళనాను) మిత్యాదినా. (చీ॥) ఇవాళజమిశ్వరాయత్రమాకాదపోను
స్వాతంత్ర్యహాని వరుమ. ఈశ్వరాయత్రమాకిలో ఇప్సీను ఇవాళజస్త్రై యుజ్ఞా
క్కుకై స్వాతంత్ర్య కార్యమెట్టు శబ్దైకళిః కరుత్తు. ఇనుక్కుస్త్రర మరు+ర
(ఇవాళత్కరుక్కి)త్యాదినాలో. వాళముమ పూర్వగుక్పతిసాపేక్షఈశ్వరా
యత్ర మెట్టు సర్వసిద్ధాంతమాకైయా లినుజే పరిహార మెనితాం (ఇంద్రనిశ్చయాద
పోది)త్యాది. (సా॥ ఇంద్రనిశ్చయాను-ఏవమనశ్చికారే యెష్టపడి) ఈశ్వర
స్వాతంత్ర్యమే మోక్షనిదాన మెన్నాగుమ స్వాతంత్ర్యమే శక్తియాకిలో
పూర్వమేవ మోక్షమే పరిసశ్చిక్కుమ. ఇచ్చియాకిలో అపేక్షకవాదమే పరమత

అనాదికర్మప్రవాహ వై చిత్త్వితాలేయైష్టమ్ ఉత్తరమ్ ఈశ్వర
రనై యైశేంద్రాన్ క్షు మ్మిశైయాత్మాన్ క్షు మ్ తుల్యమ్. ఈశ్వర
స్వాతంత్ర్యమొరువ్యాజతేక్ష్మాణ్ణు అవన్ నినై త్తపోతేరక్షిక్తై
క్కుమ్ విలక్ష్మవల్లార్ ఇల్లామైక్కు ఉఱుప్పమ్. ఇప్పడి
యానాల్ ఇష్టన్నై యెన్నిఱుపాట్టుక్కు మితుక్కుమ్ మూల
మాన వచనజ్ఞభుక్కుమ్ నిర్వాహమేతెన్నిల్? అతు శొల్లు
ఱిఱోమ్. ఈశ్వరనుక్కు సహజజ్ఞభాన స్వాతంత్ర్య కారుణ్య
జ్ఞలినైయై ప్రాధాన్యతాలే ఇవన్ ద్దుక్కు వ్యాజభూతజ్ఞ

మాక్తాయాల్ సుకృతవిశేషమూలమాయే అను వరు మెన్టుకొళ్ళవేణు మెన్టు కరుత్తు.

అ॥ ఈశ్వరనైయన్గీకరియాదాయ్ కర్మప్రవాహమూలతేవన వ్యవస్థాపిక్కి
వేణ్ణినాలుమ్ సమక్కు ఈశ్వరస్వాతంత్ర్యాదేవ వ్యవస్థై శొల్లలామే ఎన్నవ+ర్
(అనాదీ)త్యాది. వ్యాజసాపేక్షమాక రక్షితాల్ ఈశ్వరస్వాతంత్ర్యత్తుక్కు
నిష్ఫలత్వమ్ వాందో? ఎన్నవ+ర్ (ఈశ్వరస్వాతంత్ర్య)మెన్టు. (స్వా॥) వ్యాజ
నిరపేక్షమాక రక్షణసామర్థ్యమిరుద్దాలుమ్ వైషమ్యనైర్భుణ్య పరిహారాథమ్
వ్యాజ సాపేక్షమ్ రక్షింపొమెన్టు స్వాతంత్ర్యమూలమాక సజ్జుల్పిత్తిరుక్తై
యాలే వ్యాజసాపేక్షతైయే స్వాతంత్ర్యకార్య మెన్టుపడి. (విలక్ష్మవల్ల)రితి.
లోకత్తిల్ రాజాదికల్ ఉపహారాదికమపేక్ష్య రక్షిక్తైయిల్ తతోపి ప్రబలన్
విలక్కిల్ రక్షియామై కాణ్ గైయాలే తద్వదిజ్ఞువిలక్కువారి ల్లెయెన్టుపడి.

అ॥ ఇప్పడియాకిల్ అన్దవార్ వ్యాజవిశేషమేక్కుక్కు ఈశ్వరన్ నిరు
త్తరనాయరుక్తై విరోధియాదో? ఇష్టన్నై ఇత్యాది గాధామూలభూత
నిర్వాజరత్నకత్వ ప్రతిపాదకవచనముమ్ నిర్విషయమాక ప్రసంగియాదో? ఎన్టు
శక్తిత్తు పురిహరిక్కిఱార్ (ఇప్పడియానా)లితి. (సం॥) ఇప్పడియానాల్-
రక్షణే స్వాతంత్ర్యతీర్క్త వ్యాజవిశేషేష్యపేక్షితే. మూలమానవిత్వనేన “యోమే
గర్భగతస్యాపీ”త్యాది వివక్షితమ్. స్వాధాన్యతాలే - లీలోపకరిణీకరణే
ప్రాధాన్యం స్వాతంత్ర్యస్య, భోగోపకరిణీకరణే ప్రాధాన్యం కారుణ్యస్యేతిభావః
(ఇవన్ ద్దుక్కి) తి. లీలోపకరిణీకరణ భోగోపకరిణీకరణయోః, (స్వా) ఇవ

భాస విశేషకారణజ్ఞై అనాదరితు వజ్రైస్సై పరాజ్ఞుఖ
నాక్కుకై క్కుమ్, ఇన్జెన్సై అభిముఖనాక్కుకై క్కుమ్, ఊ
స్వాతన్త్ర్యముమ్ కృపైయుమొడియ వేట్రారు ప్రధానకార
ణమ్ కణ్ణిలేక్. ఎనక్కుక్కాట్టాతే స్వత స్సర్వజ్ఞనాన నీకణ్ణతు
ఉణ్ణాకిల్ అరుళిచ్చెయ్య వేణుమెన్న ఈశ్వరక్ నిరుత్తరనాయరు
క్కి అ విరుప్పాలే స్వాతన్త్ర్య కృపై కళినుడైయ ప్రాధాన్యజ్జై

త్తుక్కు - నిగ్రహసంగ్రహత్తుక్కు, సుకృతసంపూర్ణజ్ఞో వ్యాసముమ్
ఈశ్వర స్వాతన్త్ర్యతారే యెన్జపడి) అనాదరితు - ప్రకృతప్రశ్న విషయతోటా
వసంతరాధవ్య “అన్జెన్సై ఇన్జెన్సై” ఇటి వాక్యయోః క్రి మేణు “పజ్జెన్సై
ఇన్జెన్సై” ఇత్యాభ్యా మగ్ధ ఉక్తః. (వి॥) పజ్జా-పూర్వకాలే, ఎన్జై-ఆత్మికః,
పరాజ్ఞుఖనాక్కుకైక్కు-పరాజ్ఞుభీకరణస్య, ఇన్జ-ఇదానిం, అభిముఖనాక్కు
కైక్కు - అభిముఖీకరణస్యచ, అయమగ్ధః; (స్వాతన్త్ర్యకారణజ్ఞులిన్జెయన్
విశేషకారణజ్ఞై అనాదరితు) - కృపాయా అనాదిత్వేపి పూర్వం స్వాతన్త్ర్య
ప్రాధాన్యేన కృపాయా అముమహమిదానిం సంగత్యజీతి సమ-త్వస్యైర్గురూప
ప్రచయమాలం యాదృచ్ఛికసుకృత విశేషాదకి ముఖంబయిత్వానేన పరాజ్ఞుభీ కిర
ణస్య ఇదానిం కృపాయాః ప్రాధాన్యాదనాద్యాజ్ఞాతలజ్ఞసం నిగ్రహంపస్వా
తన్త్ర్యస్య వ్యాజభూత విశేషకారణమనాదృత్య సుకృతవిశేషగుటనే నాభిముఖీ
కరణస్యచ, కణ్ణిలేక్-నపశ్యామి, ఎనక్కు-మమ, కాట్టాదే-ప్రసంగ్యైవ, నీకణ్ణ
చుణ్ణాకిల్-సర్వజ్ఞేనత్యయాదృష్టమస్తిచేత్, అరుళిచ్చెయ్య వేణుమ్-వత్సర దయా
కార్యా, ఎన్జ-ఇతి, పరాజ్ఞ-ఇమునౌ పృచ్ఛతీనతి. ఇరుక్క-అనిరుప్పాలే-విదగ్ధ
మానసిత్వా, ఇయమేవ వస్తునీతిత్యభిప్రాయేణేతి భావః. (స్వా॥) అప్రవార్
“తిరుమాలిరుళ్ళొలైమలై” ఇత్యాదినా వ్యాజవిశేషమ్ శొల్లైకాయాలే ప్రశ్నమ్
కృపాదివ్యతిరక్త ప్రధానకారణవిషయమెన్జమ్ కృపాదివ్యతిరక్త ప్రధానకారణా
భావేన నిరుత్తరనిశ్చరస్వమ్ తాత్పర్యమ్. నత్యప్రధానవ్యాజము గ్గయన్
యిలే తాత్పర్యమెన్జపడి. (దీ॥) స్వాతన్త్ర్యమే బద్ధమేత్ హేతుశః గ్గయుమ్,
అనువ్యాజనిరపేక్ష శక్తయమ్, రక్షియాద కాలేత్ కారుణ్యమిల్లయెక్
గ్గయుజ్జూ-దామ. స్వాతన్త్ర్యవత్కారుణ్యముమనాది. ఇన్జెకిలేచేతన విషయ

నాట్టుక్కు వెళియినుకొనార్. ఇత్తాల్ ఇచ్చేతననై లీలోప
కరణ మాక్కుకైక్కు ప్రధాన కారణమ్ ఈశ్వర స్వాత
న్త్ర్యమ్. ఇతుక్కు సహకారి కారణమ్ ప్రవాహనాదియాన
స్వతంత్రాజ్ఞాతిలబ్ధనమ్. ఇవనై భోగోపకరణమాక్కుకైక్కు
ప్రధానకారణమ్ ఈశ్వరనుడైయ స్వాభావిక కారుణ్యమ్.
ఇతుక్కు ప్రతిబద్ధకమాన ఈశ్వర నిగ్రహత్తై శమిప్పిత్తుక్కొండు
సహకారికారణమెన్టు పేర్ పెన్దుతు ఇవనుడైయ సుకృతవిశేష
దాస్యక కృపైయడియాక వంద వశీకరణ విశేషజ్ఞతెన్టు ఈశ్వర
నుడైయ స్వభావత్తైయుమ్ వైషమ్య నైర్భుణ్యజ్ఞిల్లామై
యైయుమ్ బద్ధ మోక్షాది వ్యవస్థైయైయుమ్ ప్రమాణప్రతి

త్తిల్ ఈశ్వరనుడైయ అనాదర రక్షణజ్ఞిల్ ప్రధానపేతుక్కల్. అదలాలివ
ప్రణయైయైప్పణ్ణదాచరిక్రైయిలుమిప్పొరు రక్షిక్రైయిలుమ్ వేటుప్రధాన
కారణ ముణ్ణో? వెన్టు అట్టవార్ కేట్టక్క, ప్రధానకారణాన్తర మిల్లామైయార్
ఈశ్వరక నిరుత్తరనా యరున్దానెన్టపడి.

అ॥ (సా॥) స్వాతంత్ర్యకారుణ్యజ్ఞిల్ ప్రధానకారణజ్ఞెన్టాల్ పరాజ్ఞులు
నాక్కుకైక్కు కారుణ్యజ్ఞాంరణ మన్టే? ఎన్నవర్ (ఇత్తా) లితి. ఇత్తాల్-
వేటుప్రధానకారణమిల్లామైయారే, స్వాతంత్ర్యమ్ ప్రధానకారణమెన్టిల్ వైష
మ్యాదిప్రసంగమవారాదో? ఎన్నవర్ (ఇరుక్కి)తి. ఇదానిం క్రియమాణాజ్ఞాతి
లబ్ధనమ్ వ్యాజమాకిల్ ఇతఃపూర్వమ్ పరాజ్ఞులుత్తెకుడుమో? ఎన్నవర్
(అనాదీ)తి. అనుగ్రహత్తుక్కు కారుణ్యమే ప్రధానకారణమానాల్ సర్వముక్తి
ప్రసంగమవారాదో? ఎన్ను, భక్తిప్రపత్తికల్ సహకారి కారణాపేక్షయాం కారు
ణ్యస్య స్వాభావికత్వమ్ విరోధిక్కుమ్. వ్యాజవిశేషమ్ 'రక్షణత్తుక్కు మెవ్వా
కారణాలే కారణ? మెన్నవర్ (ఇరుక్కి)తి. భక్తివప్రక్తికల్ వ్యాజమాననువుమ్
అనుక్కు యాదృచ్ఛిక సుకృతం జనకమాననువుమ్ సహజకృపామూలానాది
సజ్జుల్పసిద్ధమాన్తయారే సుకృతవిశేషదాస్యకత్యాగ్యక్తిః. స్వభావత్తైయుమ్ -
స్వాతంత్ర్య కారుణ్య స్వభావత్తైయుమ్, (దీ) బద్ధ మోక్షాది వ్యవస్థైయైయుమ్ -

నియతమానపడియే. అనుసన్ధిత్తు స్వతన్త్రీనుడై య కృపైయిలే
 యూన్ది పోరవడుక్కు మెన్తు కరుత్తు. నిష్క్రమనుడై య
 స్వాతన్త్ర్యం బాధకమ్ అన్వతన్త్రీనుడై య కారుణ్యమ్ పరర్
 క్కుమ్ అనుపకారకమాయ్ తనక్కుమ్ క్లేశావహమాయి
 రుక్కుమ్. స్వోంత్రనుడై య కారుణ్యమ్ నిన్తెత్తు ముడి
 కైక్కియాలే తనక్కుమ్ అతిరసమాయ్ ఆశ్రయిప్పార్ క్కెల్లామ్
 అనే అనిష్టనివృత్తిక్కుమ్ ఇష్టప్రాప్తిక్కుమ్ ఉడలాయిరుక్కుమ్,
 ఇష్టాదియిరుక్కియాలే అవతారదశైయిలుమ్ “వ్యసనేషు
 మనుష్యాణాం భృశం భవతి దుఃఖతః” ఎన్తు ఇష్టుడై కళిల్
 శొల్లుమవై యెల్లామ్ అనుగ్రహ విషయమాయిరుప్పార్
 శిలరై రజ్జిప్పిక్కెక్కుమ్ ఆసురప్రకృతికలై మోహిప్పిక్కెక్కు

అజ్ఞాతిక్రమే బన్ధమ్, వ్యాజానుష్ఠానే మోక్ష మెన్గితి మర్యాదాదుయమ్.
 (* అది శబ్దేన కైవల్యం నూచిత మితి కేచిత్. *)

అ|| (స్వా||) కారుణ్యమాత్రమ్ రక్షణకారణమాకిల్ స్వాతన్త్ర్యమనుప
 యుక్తమాకాదో? ఎన్నవరుత్ (స్వతన్త్రనుడైయ)వితి. నిగ్రహాత్తుక్కు
 స్వాతన్త్ర్యమ్ ప్రధానకారణమానాలుమ్ అనుగ్రహాత్తుక్కు స్వాతన్త్ర్య సహ
 కృతకృపై ప్రధానకారణ మెన్తు పడి. (చీ||) ఉన్ది పోరవడుక్కుమ్-ఈర్వరనుడైయ
 స్వాతన్త్ర్య విశిష్టకరుణైయిలే ఏకాన్తిక శాక (పాస్త మెన్తు పడి. (స్వా||) నిగ్ర
 హాత్తిల్ స్వాతన్త్ర్యమైలే వనుగ్రహాత్తుక్కు కృపామాత్రం పృధానమక
 లాకాదో? స్వాతన్త్ర్యపేక్షైయిల్ తన్మాత్రంతానాకాదో? ఎన్నవరు
 (నిష్క్రమనుడైయ)వితి. (చీ||) బాధకం-ఆశితానామపీశేషః.

అ|| (స్వా||) స్వతన్త్రనుడైయ కృపైతనక్కు మతిరసమానాల్ అవతార
 దశైయిల్ “వ్యసనేషు” ఇతివచనంవిరోధియాదో? ఎన్నవరు (ఇష్టుడి) శి.
 ఇష్టాదియిరుక్కియాలే-స్వతన్త్రనుక్కు కృపైరసావకైయాకైయాలే, రజ్జిప్పిక్కి
 క్కిత్. లోకత్తిల్ తన్నుడైయ క్లేశత్తైప్పార్ త్తు సుహృత్తుక్కు క్లేషముజ్జానాల్
 స్వవిషయత్తిల్ నిరవధిక ప్రేమజ్ఞానీరదెన్తు పడి. ఆసురేతి. శక్త్యభావాన్లై

మూకవిత్తనై. ఇవ్యర్థతై “కాలస్యహి చ మృత్యోశ్చజంగమ
స్థావరస్యచ । ఈశతే భగవానేక స్సత్యమేతద్భివీమితే ॥ ఈశ
న్నపి మహాయోగీ సర్వస్యజగతఃప్రభుః । కర్తాశ్చారభతే కర్తుం
కీనాశ ఇవ దుర్బలః ॥ తేన పంచయతే లోకాన్ మాయా యో
గేన కేశవః । యేతమేవ ప్రవద్యంతే నతేముహ్యన్తి మానవాః ॥
కృత్వా భారావతరణం పృథివ్యాః పృథు శోచనః । మోహ
యిత్యా జగత్సర్వం గత స్స్వంస్థాన ముత్తమమ్ ॥ మనుష్య
దేహినాం చేష్టా మిత్యేవ మనుజర్తతే । లీలాజగత్పతే స్తస్య
ఛందత స్సంప్రవర్తతే ॥ ” ఇత్యాదికలితే మహర్షికల్ అఱుతి
యిట్టార్ కల్. ఆకై యాల్ అవతారవృత్తాన్త జగ్గిలుమ్ మఃభా

పుడుకితానాకై యాలే ఇవ సీశ్వరనల్లక్ ఎన్టు మోహోత్పాదనత్తుకాక క్షెన్తపడి.
“నతేవాగన్యతాకావ్యే కాచిదత్రభవిష్యతి” ఎన్లిఱ ప్రమాణతమవచనత్తుక్కు
ఇప్పుడిక్లిప్తగతికల్పనమసజ్గతమెన్న ప్రమాణ జ్ఞాన్తుర్ (ఇవ్యర్థతై) ఇతి.
(నీ॥) భగవానేక ఏవ ఈశతే - సర్వరుక్కు మిశతయా స్వతన్త్రస్త్వపడి.
ఈశన్నపి - స్వతన్త్రనాకిలుమ్, అవక్, మహాయోగిత్వాత్ - మహాయోగత్తై
యుడైయవ నాకైయాలెన్తపడి. చుర్బలక్పోల్ కర్మజ్గల్పేష్టు ఉద్యోగిక్కుమ్,
అశక్తక్పోల్ వ్యాపారజ్గల్పే పల్లుమెక్లై. కీనాశక్ - కృషీవలక్, (సం॥
క్షుద్రపురుషః) తేనేతి= అన్త దౌర్బల్యాభినయత్తాల్, లోకాన్-ఆసురప్రకృతి
కల్తై మోహిష్టిక్కుమ్. అవనైయే ఎవర్ ప్రపన్నరాకితా రక్షర్ కలివమడైయ
భినయత్తాల్ మోహిక్కు-మాట్టార్, (కృత్యే)తి. స్వంస్థానం-పరమపదత్తై, (సం)
చేష్టా - కర్తవ్యాక్రియా ఇతితి ప్రధానక్రియా, సన్నివేశః - ఏనమిత్యుపకారక
స్సన్నివేశః, చేష్టా ఇతి కార్యా, ఏవం కార్యేతి మనుష్యదేహినాం దర్శయన్నను
నితీతీర్థర్థః. (స్వా॥) ఛందతః-స్వేచ్ఛయైవ, తస్య ఇతర మోహనరంజన లీలారసం
ప్రవగ్తతే. తథాసతి సంసారిషదుఃఖత్వ ప్రసజ్గ ఇత్యత్రాహ (ఆకై యా) లితి.
యద్వా; ఈశ్వరస్య పరత్వదశాయాం ముఖత్వాభావేపి అవతారదశాయాం
ముఖత్వం స్యాదిత్యత్రాహ (ఆకై యా) లితి. (వి॥ అభినయమత్రమే యుక్యం-

భగవతః కృపామాయానాం యుక్తము. అతుతానుమ్ కృపామూలమ్.
ఇతు స్వతంత్రినాన తనక్కు లీలైయుమా యిరుక్కుమ్.
కూనర్ కుఱళరై క్కొణ్ణాడిరక్షిక్కై నిరపేక్షరాన రాజాక్కు
ఘక్కు లీలైయుమాయ్ కృపాకార్యముమాయ్ కాణానిన్దో
మితే. ఇప్పడి యాకై యాలేయితే “ఉపాదత్తే సత్తా సిథి
నియమనాద్యై శ్చిదచితౌ స్వముద్దిశ్య శ్రీమాన్ ” ఎన్దతు.
ఇప్పడి పరహిత వ్యాపారాశ్రయ మాకై యాలే అశ్రితర్ కుక్కు

భగవతః “విశోకో విజిఘత్స” ఇతి శోకాభావాదితి భావః.) ముఖ్యాత్వాభి
నయముమ్ లోకవద్దోషపహమాకాదో? ఎన్నవ + ర్ (అనుతాను) మితి. ఆసుర
మోహనము మాశ్రితవిషయకారుణ్య కార్యమాకైయాలే దోషమన్తెన్ద కరున్దు.
ఏవం తర్హి “లీలాజగత్పతే” రితి లీలాత్వవిరోధ ఇత్యత్రాహ (ఇను) ఇతి. కృపా
కార్యరక్షణం లీలైయాకుమో? ఎన్నవ + ర్ (కూన) రిత్యాదినా, (వి||) కూనర్ -
గడులూః, కురళర్ - వామనాః, కొణ్ణాడిరక్షిక్కై - విరోధేన రక్షణమ్, (లీలై
యుమాయ్) ఇతి. కృపాకార్యముమాయ్, లీలైయుమాయునుక్కు - మెన్దపడి.

(స్వా) లీలైయావను? స్వస్వోషహేతు భూతవ్యాపారః. అచేతనరక్షణం
లీలైయానాలుమ్ చేతనసంరక్షణం చేతన సంతోషహేతువాకైయాలే లీలైయాక
క్కుఱ్డమో? ఎన్దిల్, అభియుక్తోక్తిముఖేన ఉపనిషత్తై ప్రమాణీకరిక్కి-తార్
(ఇప్పడి) తి. చేతన రక్షణమ్ లీలైయుమాయ్ కృపాకార్యము మాకైయా
లెన్దపడి. సర్వ చేతనాచేతన తత్వముమ్ భగవతా స్వగతాతిశయాధానేచ్ఛయా
ఉపాత్తమిత్యుపనిష త్సిద్ధత్వా చేష్టభూతత్వా తత్సంరక్షణం స్వపురుషార్థ
పర్యవసాయాతి భావః. ఏవం సతి, ఇహ - చేతన విషయే, తత్ - తస్మా
త్కారణాత్, స్వాధ్యముపాదానమ్ పరాకా ప్రాప్త్యుపాయత్వ హేతు ర్నభవతి
త్యత్రాహ (ఇప్పడి) తి. (దీ||) “ఉపాయోషేయత్వే తదిహ తన తత్వం నతు
గుణా వతస్తాం శ్రీరజ్జేశయ శరణమవ్యాజమభజ” మెన్దత్తరార్థమ్.) పూర్వాధే
సత్తాది వ్యాపారే స్వప్రయోజన పర్యవసేతేపి పరహిత వ్యాపారము మాకై
యాలేయుమ్ ఆద్యశ బ్దేనోపాయాన్తరథానే స్థాపనవ్యాపారస్వాపి గృహీతత్వా

రక్షకసుమాయ్ ఉపాయాన్తర స్థాననివేశతా లే ఉపాయము
మాయ్ ఇరుక్కుమ్. రక్షణవ్యాపార ఫలాశ్రయమాకై
యా లే శేషియుమాయ్ అతడియాక ప్రిప్యనుమాయ్ ఇరు
క్కుమ్. ఇప్పడి యిరుక్కై-యివసుక్కు స్వరూపప్రియుక్త మెన్టు

తూర్పర్యాధోక్తం. ఉత్తరాధోక్త రక్షకతోపాయాంతర స్థానాపన్నత్వరూప
ఉభయవిధోపాయత్వ హేతువాక కుక్కుటైయిల్లె యెన్టు కరుత్తు. ఇన్లు శొల్లుకిఱ
ఉపాయతోపేయత్వజ్ఞో భక్తప్రపన్న సాధారణజ్ఞో. పూర్వాధ్య మనుసృత్య
రక్షకసుమాయ్ ఉపాయముమాయురుక్కు మెన్టు వ్యాఖ్యానమృణ్ణినను రక్షణరూప
తయాకృపాకార్యత్వముమ్, “స్వముద్దిశ్య” ఎన్టు స్వపురుషార్థ పర్యవసానతా లే
లీలాత్వముమ్ ఫలితమ్. (దీ॥) ఇప్పడి పరహిత వ్యాపారాశ్రయ మాకైయాల్
రక్షణవ్యాపార ఫలాశ్రయమాకైయాలెన్టుతాల్ శ్లోకత్తి “తదిహ” ఎన్టుపదం
వివృతమ్. పరహితవ్యాపారమ్ సత్తాస్థిత్యాది. రక్షణవ్యాపార ఫలాశ్రయత్వం
స్వముద్దిశ్య ఎన్టుతాల్ శొల్లింబ్బు. ఉపాయోపేయ త్వేన్టుదిన్ద మాశ్రితర్కిత్యాది.
(వి॥ రక్షకసుమాయ్ త్యేనేన) ఉపాయాన్తర నైరపేత్య రక్షకత్వమ్, (వి॥ తేన ఉ
పాయాన్తర స్థాననివేశా) దీక్ష్యరనుడైయ ఉపాయత్వం. తత్త స్మాద్రక్షణ వ్యాపా
రాశ్రయత్వాదెన్టుపడి. ఉపాయోసి-ఉపాయాన్తర స్థాననివేశితోసి ఎన్నుశ్లోకార్థ
మెన్టుపడి. (స్వా॥) ఉపాయత్వం పూర్వాధోక్తార్థ హేతుక మానాలుమ్ కైజ్జు-
ర్యప్రతిసంబధిత్వరూపోపేయత్వం తద్ధేతుక మాకుమో? ఇనుక్కు స్వప్రయోజనార్థ
చేతనాచేతనయో రుపాత్తత్వము మర్థసిద్ధ పరహిత వ్యాపారాశ్రయత్వముమ్
హేతువన్టే? ఎన్నవ+ర్ (రక్షణే) తి. రక్షణరూప వ్యాపారస్య ఫలం స్వప్రీతిరూప
స్వాతిశయం తదాశ్రయతయా ఎన్టుపడి. ఇది నాలే శేషిత్వముం శేషిత్వ హేతుక
మాక కైజ్జు-ర్య ప్రతిసంబధిత్వ రూప సాప్రయత్వము జూ-డు మెన్టు కరుత్తు.

అ॥ అనాలు మిన్ద శ్లోకత్తి లే “ఉపాయోపేయ త్వే” ఎన్టు శొన్నను
కూడుమో? నిగ్రహకర్తృత్వాదికళుమ్ సత్యమాకైయా లే తత్త్వమన్టో? “నతు
గుణో” ఎన్నిఱను తా కూడుమో? ఉపాయత్వాదికళు మిశ్వరనుక్కు- ధర్మ
తయా గుణ మన్టో? ఎన్న తత్త్వశబ్దార్థమరు+ర్ (ఇప్పడి) తి. (సం॥ ఇప్పడి
యిరుక్కై - రక్షకత్వాది చతుష్టయ వైశిష్ట్యమ్) తత్త్వం - స్వరూపప్రయుక్తం,
నతుగుణో - ఔపాధికతయా అగస్తకజ్ఞ శ్చెన్టు కరుత్తు.

ధర్మిగ్రాహక ప్రిమాణసిద్ధమ్. ఇప్పుడి రక్షకనాన ఈశ్వర
నుక్కు- ప్రధానమాన జ్ఞాన శక్తి కరుణైకలిల్ జ్ఞాన శక్తికల్
నిగ్రహానుగ్రహ సాధారణజ్ఞల్. కారుణ్యమ్ అనుగ్రహత్తుక్కు
అసాధారణమ్. ఇట్లు కారుణ్యమావతు? పరహితప్రివణతై.
ఇతు త్రివిధ చేతనకళుడైయ సత్తాస్థితకళుక్కుమ్, అనుకూల
ప్రవృత్తికళుక్కుమ్ నిత్యరుడైయ నిత్యానుభవత్తుక్కుమ్ ముక్తురు
డైయ అనావృత్తిక్కుమ్, లీలావిభూతియిల్ సామాన్య

అ॥ ఇప్పుడి సత్తాదికల్ నారే చేతనాచేతనజ్ఞతై స్వార్థతయా ఉపాదానం
సార్వజ్ఞ సర్వశక్తి కారుణ్యమన్తిక్కు- కూడామెయాలే కృపైయి లూన్తిపోర్
వడుక్కు- మెన్టు విశేషాక్తి కేరుమో? ఎన్నవ+ర్ (ఇప్పుడి రక్షకే) తి. కారుణ్య
మనుగ్రహ సాధారణమాకైయాలే విశిష్య తన్నిస్థోక్తి సజ్జతైయెన్టు కరుత్తు.

అ॥ (దీ॥) కారుణ్యమ్ పరమఃఖ మఃఖత్వ మెన్టుమత్తైవ్యావర్తిక్కి-తార్
(ఇల్లి) తి. నిరుపాధికపరహితే చ్చైయెన్టుపడి. (స్వా॥) ఇట్లు-అనుగ్రహకారణ
త్రికమధ్యే, (వి॥ హితప్రవణతై - పరోపకృతి మనపేక్ష్యేత్తుప సాగర్వమ్.)

అ॥ కారుణ్య మనుగ్రహత్తుక్కు-సాధారణమెన్టు శొన్నునుకూడుమో? విశ్వ
ర్యాదికళుక్కుమ్ తత్త్వజ్ఞానాదికళుక్కుమ్ జన్మాన్తరార్జిత పుణ్యమే నిదానమాకై
యాలే కారుణ్యత్తుక్కు-పయోగముణ్ణో? కింవ, “శరణమవ్యాజమభజ” మెన్టు
శొన్నును పూర్వం వ్యాజసాపేక్ష రక్షకత్వమ్ శొన్నదఱుక్కు- విరోధయాదో?
వ్యాజసాపేక్ష త్వే మూలమన్త్రసిద్ధ నిరుపాధిక సర్వరక్షకత్వస్య విరోధముసజ్గి
యాదో? ఎన్నవ+ర్ (ఇను) ఇత్యాదినా. సత్తాస్థితాది రక్షకత్వం వ్యాజసా
పేక్షమల్లామెయాలే నిర్వ్యాజనిరుపాధిక సర్వరక్షకత్వ మెన్టు మన్విన్పనిపారణాది
రూప రక్షకత్వమ్ వ్యాజసాపేక్ష మెన్టుమ్ తాత్పర్యమాకైయాలే విరోధమిల్లె
యెన్టుపడి. (దీ॥) సత్తా - స్వరూపలాభమ్, స్థితిః సత్తానుష్ఠిరూపా, (అను
కూలే) త్యాది. శేషిక్కు-ర్వముమ్ తమపయక్త వ్యాపారజ్ఞకుమ్ అనుకూలప్రవృ
త్తికల్. ఇట్లు త్రివిధచేతనరుడైయ వెన్టు అన్వయిక్కి-అను. సామాన్యసృష్టి
యావదు? సృష్టిమాత్రమ్. చైషమ్యమ్ కర్మకృతమితే. (సామాన్యసృష్టిక్కు-)

సృష్ట్యాదికలుక్కుమ్, స్వావతార సూపైయావ శుద్ధ సృష్టి
కుక్కుమ్, శాస్త్రప్రసతకనత్తుక్కుమ్, అతడియాక తత్త్వహిత
విషయమాన జ్ఞానతై పిఱప్పికైక్కుమ్ మోక్షశ్రద్ధ
యుజ్జాకుక్కుకైక్కుమ్, ఇతు కొడుకైక్కుక్కు వ్యాజమాన
సుకృతవిశేషత్తుక్కుమ్, అధికారానుసూపజ్జళాన నిగ్రహశమ
నోపాయజ్జలై కొడుకైక్కుక్కుమ్, ఇవన్ద్రుల్ కరణప్రేరణ
దత్తైయిల్ సహకారియాయ్ నిత్తైక్కుక్కుమ్, ఉపాసకనుక్తు
అన్తరాయమ్ వందాల్ ప్రతిపమాధానమ్ ప్లణ్ణునిక్కైక్కుమ్,
అకిళ్ళున్ కుక్కు ఉపాయాన్తర స్థానత్తిలే నిన్దు నిరపాయమాక
రక్షిక్కైక్కుమ్, ఇవ్యాజజ్జలై క్కొణ్ణు ప్రసన్ననాయ్ అనాది
కాలమ్ ప్లణ్ణిన అనన్తమహాపరాధజ్జలై అనాదరిత్తు అనన్తనుఖ
త్తిలే విశ్రమిక్కుమ్ముడి సంసార నివర్తకనాక్కైక్కుమ్, అర్త
ప్రపన్నర్ కుక్కు అప్పోదే మోక్షమ్ కొడుకైక్కుక్కుమ్, ఇజ్జిరున్ద
నాల్ నిరపరాధనాయ్ ఇరుక్కవేణుమెన్దు ఫలం కోల మున్దు
దృప్తప్రసన్ననుక్కు ప్రార్థన కర్మవశత్తాలే పుకున్ద అపరాధ
త్తుక్కు అనుతాపత్తై విలైప్పిత్తు అధికారానుసూపమాన
ప్రాయశ్చిత్త విశేషత్తిలే నూట్టుకైక్కుమ్ అజ్జన మృదు
సృక్పతికళల్లాత్తార్ క్కుయమనిషయ గమనముమ్, కోలిన్ ఫల

మితి. (ప్ర) “అచిదవిశేషితాః ప్రళయనీమని సంసరతః కరణకేబర్షైర్గుల
యితం దయమానమనాః । వరదనిజేచ్ఛయైవ పరవానకరోః ప్రకృతీం మహదభి
మాన భూత కరణావలి కోరకణి ” మిత్తుక్తరీత్యా మహదహజ్జార్ పంచ
తన్మాత్రప్రపంచమహాధూతాది సృష్టే రిత్యర్థః (దీ) ఆదిశబ్దత్తాల్ రక్షణసామాన్యమ్,
స్వా|| (అధికారే) తి. గురు, లఘు, లఘుతర, లఘుతమరూప భక్తిప్రపత్తితనుక్తి
తన్నిత్య సంక్రయాదిరూపాపాయ సృష్టి కైన్ద్రపడి. ఇవన్ద్రుల్ - ఇన్ద్ర లఘూ
సాయజ్జలిల్, (కరణే)తి. మన ఆది కరణప్రేరణే ప్లన్దపడి. అకిళ్ళునేతి- భక్త్యాది

త్తుక్కుప్రతిబద్ధకముమ్ వారాతవడి పట్టి ఉపక్లేశజ్ఞభారే శిక్షి
క్తైక్కుమ్ ప్రధానమాన సామాన్య నిదానమా యిరు
క్కుమ్. ఇప్పుడిప్పుట్ట కృపావిశిష్టనాన ఈశ్వరః “కృష్ణం
ధర్మం ననాతనమ్” ఎన్నివడియే సిద్ధోపాయమ్. ఇవనుక్కు
ప్రసాదవజ్ఞభాన భక్తిప్రపత్తికల్ సాధ్యోపాయజ్ఞ. ఓరధికారి
విశేషత్తుక్కు కర్తవ్యమాక “మామేకం శరణం వ్రజ” ఎన్లు
విధిక్కుప్పడుట ప్రపత్తియై అధికారి విశేషణ మెన్లు శిలర్
శొన్నవిడమ్ అధికారి విశేషణత్తుక్కు చొల్లుమ్ లక్షణ

గురుతరోపాయసానన్తిలే నిష్టైపడి. (ప్రధానమానే) తి. బీజానాం జలపజ్జా-
దిన త్ప్రధాన సామాన్యహేతు రితి భావః. (ప్ర) యథా అజు-రాన్యత్తుత్త
తత్తద్విజవిశేషణామేవా సాధారణకారణత్వం, జలస్యతు సాధారణకారణత్వం,
తత్తదజు-రాన్యత్వాదనాథోచ్ఛానత్వాద్యాకారహేతుత్వా త్ప్రధాన్యంచ
తథా తత్తత్సుకృతానుగుణ్యేనైవ జననా త్తేషామేవా సాధారణ్యేపి తేషామపి
హేతుత్వా త్ప్రధాన్యం సర్వరక్షావిశేష సాధారణ్యా త్సామాన్య కారణత్వం
చేత్యర్థః. (సా) కారుణ్యస్యానుగ్రహ సాధారణ్యే ఈశ్వరస్యోపాయత్వం
కథ? మిత్యత్రాహ (ఇప్పుడిప్పుట్ట) ఇతి. అగ్నాద్విదీనా ముష్ణ స్ఫుర్యాదిన
తాగ్రుణ్యమపి స్వతంత్రోపాయంచినా అపృథక్సిద్ధ శక్తిరూపత్వా త్తద్విశిష్ట
వైవిధ్యోపాయత్వ మితిభావః.

అ॥ సాధ్యోపాయమెన్దొరు వ్యాజముణ్డాకిలన్తో సిద్ధోపాయం సిద్ధిక్కులా
వను? భక్తిప్రపత్తికల్ సర్వరజ్జళాకైయారే కాలాన్తరభావి ఫల సాధనమాక
మాట్టాదొత్తే ఎన్నవర్ (ఇవనుక్కు) తి. భగవత్ప్రసాదన ద్వారా సాధనజ్ఞశ్చ
కరుత్తు. సన్ధ్యోపాసనాదికళుక్కు శుచిత్వాదిక మధికారి విశేషణమానాత్వోలే
ప్రపత్తియుమ్ ప్రపన్నుమకు ఈశ్వర సుపాయమెన్లు బోధిక్కైయిల్ తాత్పర్య
మాకైయార లను అధికారి విశేషణతయా ఉపాయ మన్టెన్లుమ్ మత్తై అనువదిత్తు
నిరసిక్కి-ఱార్ (ఓరధికారి) తి. అధికార విశేషణమ్ పూర్వసిద్ధ మాకైయారే
విశితత్వ జ్ఞానాదే వ్యపడి. (అధికారి) తి. కర్తవ్యతయా విధియమాన
క్రిత్యాప్రయోజకతయా విధిగమ్యాధికారి విశేషణత్వమ్ తల్లక్షణ మెన్లు కరుత్తు.

త్తోడు శేరామైయాలే అతివాదమ్. ఇజ్జనల్లాతపోతు ఈశ్వరక
ఉపాయమాయ్నిజ్జు ఉపాసనాది శాస్త్రార్థజ్ఞుమ్ అధికారి
విశేషణజ్ఞభామ్. అక్తైయాల్ పప్రియమ్కూడ ఉపాయ
మనెను శిలర్ అతివాదమ్మణ్ణుకిఅతుమ్ సిద్ధోపాయత్తి నుడైయ
చాధిధాన్యమడియాక విత్త నై. అతు ప్రధానమానపడి ప్రసాద
సజ్గళాలే ప్రతిబంధకమాన నిగ్రహమ్ శమిత్తైల్ స్వాభావికా

(ప్ర) అగమపామాణ్యే—“సిద్ధమేవహి సర్వత్ర నియోజ్యస్య విశేషణ” మితి
మిమాంసతోక్తస్య అధికారిత్వేనాభిమత పురుషకృతి మనశేత్త్య సిద్ధత్వరూప
లక్షణస్య యామనాచార్యై రజ్ఞీకారా త్తస్య చాధికారి విశేషణానుష్ఠాయే భర
న్యాసే అభావాత్. (ఏతద్విస్తృతం సారప్రకాశికాయాం) నన్యిత్యాదినా—
ఇదంసర్వమభిప్రేత్య వేదాంతాచార్యైర్భక్తమ్ “ఫలాదిభ్యో విభిన్నత్వా త్ప్రిప
త్తిర్విధ్యనన్యయాత్ । విధేయాంతర హానేశ్చ నాధికార విశేషణ” మితి. స్వాక్త
మనాదృత్యాధికారి విశేషణత్వాజ్ఞీకారే బాధకమాహ (ఇజ్జనల్లాదే) త్యాదినా,
భరన్యాసో అధికారివిశేషణ మిత్యుక్తిరతివాదమిత్యుక్తమ్. (స్వా॥) భక్తియోగ
నిష్ఠనుక్కు ఈశ్వర నుపాయ మెన్ఱు బోధిక్కైయిల్ శాస్త్రోతాత్పర్యమెన్ఱు శొల్ల
వత్తాకైయాలే ఎన్ఱు పడి. (దీ॥) అదిశబ్దేన కర్మజ్ఞానాదికళుమ్ విశేషణజ్ఞాక
ప్రసజ్ఞిక్కు మెన్ఱు పడి.

అ॥ (స్వా॥) పప్రియమ్ సాధ్యోపాయమాకిల్ శిల వభియుక్తర్
ప్రపత్తియై యనుపాయమెన్ఱు శొల్లకిరను విరోధియాదో? ఎన్నవర్ (అక్తైయా)
లితి. (సం॥) అక్తైయాల్ - ప్రపత్తేరపి భక్త్యాదితౌల్యానపాయాత్. ప్రపత్తి
యుజ్మాడ విత్యుక్త్యా పరమతే ప్రపత్తే స్సర్వ ఫల సాధనత్వ సాధ్యభక్తిత్వాది
పర తావద్ది రిత్యాది ప్రమాణ విరోధ న్నూచితః. అడియాకవిత్తి నై ఇత్య
స్యాయం భావః, నహి రక్షణాయ రక్ష్యపేక్షా ప్రతీక్షకే రక్ష్యపేక్షణం తత్పాప్ర
ధాన్యం భజ్కు-మలమ్. యేన తద్భూమా దనుపాయతోక్తి ర్జీవేదితి.

అ॥ (స్వా॥) సాధ్యోపాయా భావే సిద్ధోపాయమ్ కార్యకర మల్లామై
యాల్ ప్రాధాన్యజ్ఞాదుమో? ఎన్నవర్ (అనుప్రధానే) తి. (దీ॥ స్వాభా
విక భగవదనుభవత్తుక్కైన్ఱు పడి.) రత్తుత్తుక్కు అక్రైక్కైదుత్తైల్ ప్రియై స్వతపివ

నుభవత్తుక్కు ప్రయోజకమాకై యాలే. అతెజ్జనేయెన్నిల్ ?
రత్నత్తుక్కు అయ్యక్కన్ద్రుల్ వరుమ్ స్వాభావికమాన ప్రిభా
వికాసముమ్ అతుక్కు అనురూపమాన భగవత్పర్యుల్లమా
త్రిత్రాలే యానాఱ్ఱోలే ముత్తనుక్కువరుమ్ జ్ఞానవికాసాది
కళుమ్ అతుక్కు నురూపమాయ్కోణ్ణు వ్యవస్థితమాన భగవ
త్పర్యుల్లమడియాకలాయరుక్కుమ్. ఇప్పడి నిత్యర్కుమ్.
ఇవ్వర్థతై “ఇచ్చాతవ తవ విశ్వపదార్థ సత్తా” ఎన్దు అభి
యుక్త్ సజ్గోహితార్కల్. ఆకైయల్ సిద్ధోపాయమ్
ప్రధానమేయాకిలుమ్ తద్వశీకరణార్థమాన సాధ్యోపాయాను
ష్ఠావత్తుక్కు “ఇన్ద్రైన్దై” ఇత్యాది పూర్వాచార్య వాక్య

ప్రకాశిక్కు-మాప్పోలే ధీ వికాసం వాగాదో? ఎన్నవర్ (అను ఎన్దనే) ఇత్యాది.
(అమక-నురూపమానే) తి. రత్న సత్తాకాలపర్యంతం ప్రిభావికాన విషయ పరి
చ్చిన్నకాల సజ్గుల్లతైస్థపడి. (సం॥ అను) వితి. తస్యోపాయదత్వేన ఫల
దత్వేనచప్రాధాన్యం ఉపాయ భావే నిగ్రహ శమనోపాయతాచ ప్రప
తేరేవేతైతరుపాయత్వా సహతా తస్యేతి భావః. సజ్గుల్లమడియాక విరు
ద్ధిక్త్యాప్రయోజకమాకైయాలే ఇత్యుక్తిర్వివృతా. (దీ॥) జ్ఞానవికాసాదీత్యతాద్ర
శబ్దతై భగవత్పరీపూర్ణానుభవాది సజ్గోహితాను.

అ॥ ఇప్పడి నిత్యరుక్కు మెన్దు నిగ్రహశమనద్వారా జ్ఞానవికాసాలున్
హేతుత్వశ్చైవోపాది అన్యత్ర ప్రసాదన మిల్లామెయాలే సజ్గుల్లమే ప్రయోజన
మెన్దితార్. (ఇప్పడి) తి. నను నిత్యరుదైయ వసుభవమ్ నిత్యమాకైయా లీశ్వర
సజ్గుల్లమధీనత్వ మనుక్కు క్కుడాదే? ఎన్నవర్ (ఇవ్వర్థతై) మెన్దు.
(ఇచ్చాత) ఇతి. నిత్యముమ్ నిత్యేచ్చా సిద్ధమాకైయా లిను ఉపపన్న మెన్దు కరుత్తు
సాధ్యోపాయానుష్ఠావత్తుక్కు “ఇన్ద్రైన్దై” ఇత్యాదివచన విరోధమిల్లె మెన్దితార్
(ఆకైయా) లితి. సిద్ధోపాయమ్ ప్రధానమేయాకిలుమ్ తద్వశీకరణార్థమాక
అనుష్ఠేయ మాకైయాలే విరోధమిల్లె ఎన్దువ్వయాగ్ధమ్. ఉక్తార్థావిరోధము క్కాన్
క్షితార్క “యోమే గర్భగతస్యాపి” త్యాదివచనబలమైయ తాత్పర్యతైక్కు

విరోధమితి. “యోమే గర్భగతస్యాపి వృత్తిం కల్పితవాక్
ప్రభుః । శేషవృత్తివిధానేపి కిం సుప్తస్సోధవా (గతః) మృతః ॥”
ఇత్యాదికథుమ్ రక్షకాస్తరమ్ తేడామైక్కు చొన్నవై యత్తనై.
అల్లాత పోతు భోజనాది వ్యాపారజ్ఞభుమ్ తవిరవేణుమ్.
“స్వయం మృత్పిణ్డభూతస్య పరతంత్రస్య దేహినః ॥ అజ్ఞోజన్తు
రసీశోయమాశ్మన స్సుఖదుఃఖయోః । ఈశ్వరప్రేరితోగచ్ఛే
త్స్వర్గంవా శ్వభ్రమేవవా ॥ అప్రమేయో నియోజ్యశ్చ
యత్ర కామగమోవశీ । మోదతే భగవాన్ భూతై ర్బాలః

ట్ట+ర్, (యోమేగర్భగతస్యే) త్యాది. (సం) అదిశబ్దేన “యేనాథవంతోహి”
త్యాది సజ్గిహః. (స్వా॥) యః - ప్రభుః, గర్భగతస్యాపి వృత్తిం కల్పితవాక్,
శేషవృత్తివిధానేపి - బాల్యాదౌజీవనవిధానేపి ససుప్తః కి? మధవాన్యత్రగతః,
ప్రబుద్ధ ఏవ పరతంత్ర ఇత్యర్థః. తన్నాయా దిక్కుమ్ వ్యాజమ్ వేడాశ్చక్తు కరుత్తు.
(దీ॥) ఇల్లోకత్తిక్ తాత్పర్యతై క్కా+ర్ (రక్షకాస్తర) మైస్తు. (వి॥ తేడా
మైక్కు చొన్నవైయత్తనై - అనన్వేషణార్థ మభిధానమాత్రం) గర్భావస్థై
యిలుమ్ రక్షిత్త సర్వేశ్వరక్ ఇరుక్కు దేహయాత్రార్థమ్ రక్షకాస్తరతై
యేక్ తేడుకిరార్కల్లెన్తు తాత్పర్యమ్. అనిష్ట మరు+ర్ (అల్లాదపో) డెన్తు.
“స్వయంమృత్పిణ్డభూతస్యే” త్యాదికథుమ్ జీవర్కథుడైయ పారతన్యత్రి
త్తిల్ తాత్పర్యమ్. “అప్రమేయః” ఎన్నిట వచనత్తుమ్ కర్మానుగుణమాక జీవర్
కతై ప్రవర్తిప్పిక్కు మైస్తు మదిల్ తాత్పర్య మెన్గితార్ (స్వయం) మిత్యాది. (స్వా॥)
“స్వరక్షణే ప్యశక్తస్య శోహేతుః పరరక్షణే” ఎన్తుత్తరార్థమ్. (దీ) జీవనుక్కు
వ్యాపారమిల్లెయెన్తుమ్ ఈశ్వరనే వ్యాపిక్కిణాన్వెన్తుమ్ శోల్లకిట “స్వయం
మృత్పిణ్డే” త్యాది వచనజ్ఞభుమ్ జీవపారతన్యత్రిలు మిశ్వరనుడైయ కర్మా
నురూప ఫలప్రదత్వత్రిలుమ్ తాత్పర్య మైస్తు వభిసాయమ్. అనీశః - అనమర్థః,
అప్రమేయః - పరిపూర్ణః, అనియోజ్యః - అపరప్రేర్యః, యత్ర కామ స్తత్ర
గమో గమనం యస్య స తస్మాక్. క్రిడనకై - క్రీడాపరికర కంతుకాదిభిః,
బాలఇవ భూతైః కర్మానుగుణప్రవర్తితై ర్మోదతే. కర్మానుగుణమాక ఈశ్వరక్

కీడనకైరివ ||” ఇత్యాదికల్ జీననుడైయ సారణన్త్రిముమ్
 ఈశ్వరక ఇవచుడైయ కర్మానుగుణమాక నడత్తుమ్మడియై
 యుమ్ శొన్నవిత్తనై. ఇప్పట్టుక్కుమ్ ఇవ్వచన్జుకుమ్
 ఇప్పడి తాత్పర్య మల్లాతపోతు నర్వహన్త్రు విరోధముమ్
 పూర్వాపర విరోధముమ్ వరుమ్. ఇప్పడి ఈశ్వరస్వాతన్త్రి
 సహజకారుణ్యజ్ఞో అడియాకవరుమ్ కలక్కజ్ఞుక్తుపః హరం
 శొన్నోమ్, సంబంధవిశేష మడియాక వరుమ్ కలక్కత్తుక్కు
 పరిహారమ్ శొల్లుకితోమ్. ఈశ్వరక శేషియాయరుక్త నామ్

ప్రవర్తితమాకితాపొలే ఉపాయ యత్నం నేడొకెట్లు శక్తి కనుక్కు తాత్ప
 ర్యమ్, కర్మానుగుణమాక ఉపాయత్తులుమ్ ప్రవర్తితై దీక్షిక్కు మెప్పుసరిహరమ్.

అ|| విపక్షత్తిల్ బాధకమరుగిరి (ఇప్పట్టుక్కు) మితి. (సర్వ) తి.
 “జ్యోతిష్టోమేనయజేత, ఆత్మానం మయినీషీషే” ఇత్యాదికాస్త్రోవిరోధ మెట్టపడి.
 (పూర్వాపర) తి. “ఉన్నడిక్కిమర్న్ద పురుషే” నిత్యాది విరోధ మెట్టపడి.

అ|| ఇని శిష్యవధానార్థమ్ వృత్తానువాదపురస్కరం మత్స్యమాట ప్రతిజ్ఞై
 పణ్ణుకితార్ (ఇప్పడి) ఇత్యాదినా. (దీ||) స్వాతన్త్రియమాల శక్తికాపరిహారకై
 నిగమిక్కితార్ (ఇప్పడి) ఇత్యాదియాల్. ఈశ్వరక స్వాతన్త్రియతలే వ్యాజ
 మనుష్ఠితాలుమ్ రక్షియాక. సహజకారుణ్యతలే వ్యాజ మనుష్ఠియావిడిలుమ్
 రక్షిక్కు మెట్టుమ్, ఇవ్యాజత్తై స్వాతన్త్రియమాత్రతైలే పూర్వమేవ ఏనుడాక్క
 విల్లె? ఎట్టుమ్, వ్యాజత్తై రక్షిక్కి లీశ్వర స్వాతన్త్రియక్కు కొత్తై
 వారాదో? ఎట్టుమ్, అత ఏవ ప్రపత్త్యనుష్ఠేయమస్తు. ఇత్యాది శబ్దైకళో పరి
 హరిక్కుప్పట్టన వెన్దగమ్. (స్వా||) సంబంధం గుణాపేక్షయా విశిష్టతప్రతీత
 మాకైయాలే ఒపారంగమాకైయాల్ తత్ప్రయుక్త శక్తికా-నిరకరణ మనంతర
 మెట్టు కరుత్తు.

అ|| (దీ||) ఇని సంబంధ విశేషమాలంకారాన శబ్దైకతై పురిహరిక్కుత్తడలు
 కితార్ (సంబంధవిశేష) మిత్యాదియాల్, ముద్దశక్తికా-స్వరూపకై కాంట్టెగిరి
 (ఈశ్వరక శేషియాయరుక్కు) విత్యాది, “గర్భభూతాస్తపోధనాః” ఎన్దు

“గర్భభూతా స్తపోధనాః” ఎన్యుమ్ కణ్కిలే స్తనన్ధయ
ప్రాయరా యిరుక్క త్తాయ్ ములై ప్పాలుక్కు ఆర్తనా
య్యుతల్ శెయ్యుమళవన్తి క్కే కూలికొడుప్పూరై ప్పేలే నామ్
ఆత్మనమర్పణమ్ పణ్ణుకై యుమ్ రక్షిక్కవేణ మెన్టు అవేక్షి
క్కెయుమ్ విశ్వస్త్వైక్కుయు మెన్నాటోప్పేలే శొల్లుకిఱ ఇవైయె
ల్లామ్ స్వరూపత్తుక్కు. ప్పొరున్దుమో? వెన్టు శిలర్ సిద్ధోపాయ
ముఖత్తాలే సాధ్యోపాయ శరీరత్తై యజ్జిక్కప్పార్ ప్పర్ కళో.
ఇవర్ కళై విలక్కుమ్మడి పరమర్షికళుమ్ శ్రీభావ్యకారాది
కళుమ్ విశ్వాసపూర్వక ప్రార్థనా త్మవిజ్ఞేపాదిలై త్తజ్జళుమ్

చక్రవర్తిత్వరమకనై కు-తీత్తు దణ్ణకారణ్యవాసికళాన మునికళుడైయ వచనమ్.
(గర్భ) తి= నాణ్ణ కున్దుడైయ గర్భస్థానీయర్, అగ్రుదల్ శెయ్ కై - ఫలత్తై
అపేక్షిక్కై, ముముక్షైయెన్టు తాత్పర్యమ్. ప్ర|| (గర్భభూతా) ఇతి. జీవానా
మిష్టానిష్టప్రాప్తి పరిహారార్థ ప్రవృత్త్యనర్హత్వం ద్యోత్యతే, ఏవంచ స్తనన్ధయ
శిశోర్యథా స్తన్యార్థం స్వయమేవ భృతి ప్రదాన మయోగ్యమ్. ఏవమేవ తాప
త్రయాభి హత్యానిర్వేదమన్తరేణ భరన్యసాద్యన్తుషాన మయోగ్యమితి పదన్ని
త్యర్థః. యథా శిశునా స్తన్యే అపీతేమాతు రరతి ర్భవేత్తథా జీవే అరక్షి తే
భగవతోఽ రతి స్స్యా దితి భావః. (వి||) శేషియాయురక్క, స్తనన్ధయ
ప్రాయరాయురక్క, ఇతి రక్షణోపయుక్త సంబంధవిశేషో దర్శితః. అగ్రుదల్-
రోదనం, ఎన్నాటోప్పేలే ఇతి శబ్దః ప్రదర్శనార్థః, నతు దృష్టాంతార్థః. స్వరూ
పత్తుక్కు ప్పొరున్దుమో - అత్యంత పారతంత్ర్య విశిష్ట శేషభూత స్వరూపస్య
యుజ్యతే కిమ్? (స్వా||) సిద్ధోపాయేతి = శేషిత్వ సంబంధ విశిష్ట సిద్ధోపాయ
ముఖత్తాలే ఎన్టుపడి. (వి||) అగ్నిక్కప్పార్ ప్పర్ కళో - సిద్ధోపాయమప్తభ్య
సాధ్యోపాయం హత మపశ్య నిత్యర్థః. (స్వా) పరిహరిక్కి-తార్ (ఇవర్ కళై)
ఇతి. శొల్లుకిరో మితిశేషః. (సం||) విలక్కుమ్మడి త్యనేన ఏవం ప్రవృత్త
వస్థాత్మక నికర్షవిశేష న్నుచితః. (ప్ర||) పరమర్షి త్యాది = “తాపదార్తి”
రిత్యాదినా పరమర్షి భి రుక్తమ్. “విశ్వాసపూర్వక” మిత్యాదినా భావ్య

అనుష్ఠిత్తు ఇతుక్కు శాస్త్రజ్ఞై యుమ్. మూతలిష్ఠిత్తుక్కుణ్ణు ఉపదేశపరమ్మరై యుమ్. నడత్తిప్పొరుకై యాలే శేషిత్యాది సంబంధమ్ నిత్యమేయాకిలుమ్ కర్మవాక్ కళాన జీవర్ కళో విషయత్తిల్ ఈశ్వరక్ ఒరు సాధ్యోపాయ విశేషత్తై మున్నిట్టల్లతు రక్షియాక్ ఎన్ఱు శాస్త్రనిష్ఠర్ క్కు పరిగ్రహిక్కువేణుమ్. శాస్త్రత్తైక్కువిట్టాల్ ఇస్సంబంధమ్ శొల్లుకైక్కు ఈశ్వరనై యుమ్ కిడై యాతు. అసపిన్ఱు సంబంధమడియాక ఈశ్వరక్ రక్షిక్కు ప్రాప్త నెన్ఱుమ్ శేషభూతనాన ఇవః తన్నై రక్షిత్తు

కారై పతిపాదిత మిత్యర్థః. (దీ॥) విశ్వాస పూర్వకే త్యాదియాల్ సపరికర న్యాసోపాసనత్తై చొల్లికిఱు. (వి॥) మూదలిష్ఠిత్తుక్కుణ్ణు - సాక్షీకృత్య, నడత్తిప్పొరుకైయాలే - ప్రవర్తమానతయా, ఋషీణాం భాష్యకారాదీనాంచ ప్రపత్త్యనుష్ఠానస్య శాస్త్రదృష్టమాగ్నేజాద్యయావత్తమపదేశ పరంపరాయాశ్చ సత్వాదిత్యర్థః. (దీ॥) కర్మవాక్ కళాన-అనాద్యపరాధికళాన, (ప్ర॥) సాధ్యోపాయ విశేషత్తై + ఎన్ఱు - “తమేవంవిద్వా” నిత్యాది ప్రమాణాదిభావః. (సం॥) శాస్త్రవశ్యరక్కి-తి= నతుయుక్తి మాత్ర శరణానా మిత్యర్థః.

అ॥ (ప్ర॥) ననుస్వామినాకేవల సంబంధాదేవ స్వతేత్రాదికం పృతి రక్షణ దర్శనాద్భగవతోపి తథైవ శాస్త్రమనాదృత్య రక్షకత్వం స్వీకార్యమిత్య బాధక మాహ (శాస్త్రత్తై) ఇత్యాదినా. (స్వా॥) ఇస్సంబంధం - ఈశ్వరక్ శేషీ, జీవక్ శేష మెనిఱ సంబంధమ్. (దీ) ఈశ్వరక్ వ్యాజసాపేక్ష త్యాది సూపేక్షైవ శాస్త్రగమ్యత్వా ధర్మిగ్రాహక బాధక మెష్టుకరుత్తు. (స్వా॥) ఈశ్వర నైయుమితి సంబంధప్రతియోగి భూత ఈశ్వరనైయుమ్ కిడైయాను, ప్రమాణమే కిడైయాను. శొల్లుకైక్కి-తిశేషః. (సం॥) అతస్తత్సిద్ధ్యర్థం శాస్త్రాభ్యుపగమే సాధ్యోపాయ విశేషోపి నిగ్రహశమనాయ శాస్త్రోక్తరీత్యా ఆదర్శవ్య ఇతి భావః.

అ॥ (స్వా॥) ఇప్పడియాకిల్ ప్రధానప్రతి తస్మాదీకారే ఈశ్వరస్య శేషి త్యాత్ రక్షకత్వం స్వతః ప్రాప్త మెన్ఱుమ్ జీవ సాప్త నెన్ఱుమ్ శొన్నును విరోధి యాదో? ఎన్నవర్ (అసపిన్ఱి) తి. (దీ) శాస్త్రసిద్ధిమాకైయాలే స్వసంబంధ

క్రొత్తచాప్రసన్నమమున్ను శోన్నతుప్రమ రక్షరక్షక భావ
తుక్తు లోకదృష్టప్రక్రియాయాలే బొచిత్తమ్ శోన్నపడి యత్తనై.
ఇవ్వశవే రక్షకు నిరవేక్షకారణమెన్నపడియున్ను. అప్పడిక్రొత్తిల్
సర్వరుమ్ నిత్యముక్తరాక ప్రసన్నకుమ్. స్వాత్మస్త్రితాలే
నియమమ్ శొల్లిల్ ముఖశోన్నపడియే వైపమ్య నైఘ్నిం
గళ ప్రసన్నకుమ్. యుక్తిమాత్రతాలే ఇవ్వర్థజళ శొల్లువా
ర్కు సంబంధజ్ఞానమే అపేక్షితమ్. రక్షాపేక్షాదికళ వేణ్ణావెన్న
శొల్లువాణ్ణాతు. అచిద్ద్రవ్యజ్ఞకుమ్ పశుమృగపక్ష్యాదికళుమ్
స్తనస్థయరుమ్ రక్షాపేక్షారహితజ్ఞశానాత్పలే సంబంధ జ్ఞాన
రహితజ్ఞకుమా యిరుక్క అవస్థానిర్మితక్కు. కాణానిష్ఠో
మితే. అప్పడిక్కణ్ణో మాకిలుమ్ శాస్త్రబలతాలే ఇజ్ఞు
సంబంధజ్ఞానమే అపేక్షితమెన్నిల్ శాస్త్రమ్ శోన్న కట్టలైయిలే
జ్ఞానవిశేషమన్వీకరిక్కవేణుమ్. తన్నై ఈశ్వరక రక్షిక్కుమ్
పోతు సంబంధతోడేకూడ విలక్తామైయే వేణువతెన్నిల్

నియతవ్యాజతై అపేక్షిక్కిఱదొడ్డయ లోకన్యాయతాలే చేతనన్ సంబంధజ్ఞాన
వ్యాపారశూన్యనాకిలుమ్ శేషి ఇవనై రక్షిక్కవేణ్ణి యిరుక్కుమ్ ఎన్న రక్ష్య
రక్షకభావతై బొచిత్తతాలే దృఢీకరిక్కైయిలే తాత్పర్యమ్. సంబంధమే నిర
వేక్షకారణమెన్నిల్ ముమన్వితైయరు + ర్ (అప్పడిక్రొత్తి) లితి. ఇని రక్షణ
త్తిల్ సంబంధజ్ఞానమే పోరుమ్. రక్షాపేక్షాదికళ వేణ్ణావెన్నిఱపక్షతై వికల్పిత్తు
నిరసిక్కితార్ (యుక్తిమాత్రే) తి. (వి॥) రక్షాపేక్షా విరహేపి పశ్వాదిరక్షణవ
త్సంబంధజ్ఞాన విరహేపి రక్షణదర్శనా ద్వ్యభిచార ఇతి యుక్తిర్నాస్తీతి భావః.

అ॥ (స్వా)ద్వితీయపక్షతై పరిహరిక్కితార్ (అప్పడిక్కణ్ణో) మితి. (డి)
ఇజ్ఞు - ఈశ్వరక చేతనరై రక్షిక్కుమిడలైక్కు. జ్ఞానవిశేషం-రక్షాపేక్షాది
యెన్నపడి. (సం॥) సంబంధజ్ఞానమాత్రస్య అవిధేయత్వాదిత వత్త్రమాణత్వా దితి
భావః. విశేషణాంతర ప్రతిక్షేపేపి దోషాన్ దర్శయతి (తన్నై) ఇత్యాదినా.

అతువున్ అనువపన్నమ్. సుషుప్త్యాద్యవస్థై కళిలే యెల్లార్
కుమ్ మోతుమ్ కొమ్మక్క ప్రసజ్జిక్కెయూల్, తాక
విలక్కుక్కైక్కు యోగ్యతైయుళ్ళ అవస్థైయిలే విలక్కు
తోట్తైయే అపేక్షిత మెన్నపు మొట్టాతు. విలక్కుక్కైక్కు
యోగ్యతై యిల్లాత అచితైయుమ్ విక్కుక్కి పశ్వాదికతై
యుమ్ పుత్రాదికతై యుమ్ రక్షిక్క క్కాణ్డెయూల్. ఆన
పిన్పు “యే నాథవన్తో హి భవంతి నోకేతే నాత్మకర్మాణి
సమారభంతే । తేహం హి కార్యేషు భవంతి నాథా
శ్చైవ్యాదయో రామ యథా యయాతేః ॥” ఎన్నిట శ్లోకత్తి
లుమ్ నాథశబ్దత్తిల్ వ్యుత్పత్తియాలుమ్ నిర్భరతైక్కు ఉప
యుక్తమాన సంబధవిశేషతై వొల్లుక్కి మతుప్ ప్రత్యయ

అ॥ (దీ) నను సర్వముక్తి ప్రసజ్గపరిహారాగ్ధం సంబధత్తోడే కూడ విలక్కుమ్మై
వేణుమెన్టుమ్ పక్షత్తై నిరసిక్కితార్ (సుషుప్త్యాదీ) . అనివాగణ మాత్ర
మజ్జుణ్డాకైయాలే యెన్టు కరుత్తు. (తాక విలక్కుక్కైక్కు) ఇత్యాది నివారణ
యోగ్య దశావిశిష్ట మనివారణం హేతుజ్ఞప్తపడి. సుషుప్త్యాదియిల్ విశేషణాం
శాఖావా ద్విశిష్ట భావమెన్టు కరుత్తు. విశేషణాంశాభావత్తులమ్ రక్షణత్తై
క్కాట్టు + ర్ (విలక్కుక్కైక్కు యోగ్యతై) ఇత్యాదియూల్, విశేష్యాంశా
భావత్తిల్ రక్షణత్తై క్కార్ + ర్ (విలక్కుక్కి) విత్యాదియూల్. నను “యేనాథ
వంతోహి ” ఎన్నిట శ్లోకత్తి లెజ్జల్ పక్షమ్ కాణలా మెన్నవర్ (యేనాథవంత)
ఇత్యాది. ఆత్మకర్మాణి - ఆత్మావిమడైయ రక్షణార్గ కర్మజ్ఞతై, కార్యేషు -
రక్షణకార్యజ్ఞలిల్, భవంతి - సమర్థరాయ వర్తిష్పర్ కల్. నాత్మకర్మాణి ఎన్టు
పదచ్ఛేదము. హేబలరామశ్చైవ్యా దయోనాథాః, యయాతేః - యయాతీ ఎన్నిట
రాజావిమడైయ, కార్యే - రక్షణరూప కార్యత్తి లెప్పడియానార్ కళేశ్ నై.

అ॥ నాథశబ్దవ్యుత్పత్త్యా యాచనారూప పొగ్గెన్యుమ్ మతుపపలాత్మ
నిత్యేపము మిక్కుమ్ వ్యంజిత మెన్టితార్ (నాథశబ్దత్తి) లిత్యాదియూల్. నాత్మ
కర్మాణి - ఉపాయానంతర భావి నైర్భర్యమ్ శ్లోక్కిదు. అదుక్కుపయుక్త

త్రాలుమ్ యాచనముమ్ ఆత్మనిజేపముమ్ వంజితమాయి
 ధ్మ. అల్లాతపోతు ఆతిప్రసజ్గాది దోషజ్గల్ వరుమ్. “నాధ
 వన్తః” ఎన్నిట విడత్తిలిత్తనై వివత్తైశ్శాతపోతు లోకనీతియి
 లుళ్ళుతెల్లామ్ మోక్షశాస్త్రత్తిల్ ఊహిక్కై వచనవిరుద్ధమ్.
 సర్వరక్షకనాన ఈశ్వరక్ ఉణ్ణాయరుక్క సర్వరక్షణార్థ వ్యాపా

మానత్తై “నాధవంతః” ఎన్టు శొల్లుక్కయల్ సంబధవిశేషమామరు భరస్వీకర్తృత్వ.
 రూపమ్. శేషత్వమాత్రమాకిటపోయి ఆతిప్రసజ్గాదయాలమ్ నైర్భర్యానుప
 పాదకమాక్కయాలమ్, ఏవమనజ్జీకారత్తిలిత్తప్రసజ్గాది దోషం వరు మెన్టు కరుత్తు.
 (ప్ర||) “నాధ్యయాచ్చాయ” మితి ధాతౌ అవకర్తరిచకారకే సంజ్ఞాయా మితి
 కర్మణి ఘ ఖి నాధ్యత ఇతి నాధ ఇత్యేవం నాధ శబ్దపుష్పత్వై గోప్రత్యవరణం
 తదస్యా స్త్యస్మిన్నితి మతు పితి విహిత మతుప స్సంబధ సామాన్య విషయ త్వేపి
 ప్రకరణానుగుణ్యా దాచిత్యాచ్చ శేష శేషి భావ పరత్వా త్తేన ప్రత్యయేన స్వస్య
 సర్వరక్షణ భరస్వీచ భగవచ్ఛేషత్వానుసంధానరూప ఆత్మనిజేపశ్చ వ్యంజితౌ
 భవతః. అన్యథా పూర్వోక్తాతి ప్రసజ్గా తాదవస్థాదిత్యర్థః. (సం||) అతిప్రసజ్గః-
 సర్వముక్తిప్రసజ్గః, ఆదిపదేన సాధ్యోపాయ శాస్త్రీ నైర్ధక్యం వివక్షితమ్.
 ఇతోపి వరం రూఢీత్యాగో యాగికార్థాదర శ్చేతి భావః.

అ|| (దీ) “నాధవంతః” ఎన్నిటశ్లోకం లోకవిషయమాక్కయాలత్తై మోక్ష
 శాస్త్రీత్తి లూహిక్కై వచనవిరుద్ధ మెన్టిటార్ (నాధవంత) ఇత్యాది. (ప్ర||) నాధ
 శబ్దస్య స్వామిని ప్రసిద్ధి పాచుర్యా న్మతుపశ్చ దణ్డిత్యాదౌ దణ్ణసంబధమాత్ర
 పరత్వవ త్స్వామి సంబధమాత్ర పరత్వాచ్చ నోక్తార్థ పరత్వ మిత్యాశంక్య
 తథాపి భగవతో భక్తిప్రపత్త్యన్యతర ప్రీతనైవ మోక్ష ప్రదత్వ మితి వచన
 సహసా వగతత్వ త్త్విరుద్ధన్యాయానాం కాలాత్వయాపదిప్తత్వ మాహ
 (నాధవంత) ఇత్యాదినా. (సం) పితృపుత్రాది లోకసత్వా భగవత స్స్విత ఏవ
 మోక్షప్రదతాం బూమ ఇతిచే త్తత్రాహ (వచనవిరుద్ధ) మితి. (వి||) వచన
 విరుద్ధం- “భక్త్యైవరమయావాపీ” త్యాది వచన శత విరుద్ధ మితిభావః.

అ|| (దీ||) సర్వరక్షణత్తిల్ తనక్క-స్వయమిన్లె యెన్నిట పెరియార్ వచన
 జ్ఞకుక్కు గతియెయి? ఎన్నవార్ (సర్వరక్షకనాన) విత్త్యాదియల్, వచన

రత్తిల్ నమక్కు అన్వయమిలై ఎన్నిట అప్పర్ పాశురత్తుక్కు
తాత్పర్యమ్ శొల్లుకిఱోమ్. “యదర్థంతు కృతోన్యస్స నైదర్థం
సపుఃక్రియా | పూర్వమప్య పరాధీనప్రవృత్తా వస్యనా
న్వయః |” యథాప్రమాణం స్వరక్షణ భరసమర్పణమ్ వణ్ణినవ
నుక్కు పిన్పు స్వరక్షణార్థ వ్యాపారత్తిల్ పొప్పియిలై.
మున్పు తానుమ్ స్వరక్షణార్థమాక వుణ్ణిన సమర్పణాది
వ్యాపారముమ్ సర్వకర్తావాస అవంతానే బీజాఙ్కుర న్యాయ
త్తాలే అనాదియాక ప్రసరి ప్పిల్ల కర్మప్రవాహ విపాకవిశేష
త్తిలే వస్తోరు యాదృచ్ఛిక సుకృతాది విశేష కారణత్తై
మున్నిట్టుక్కొణ్ణు వణ్ణితానాకై యాలే నామే నమై శ్రుతీత్తు
క్కొళ్ళుకిఱో మెన్దిరుక్క ప్రాప్తియిలై. సర్వరక్షకనాక
మూలమన్త్రాదికలిశీ శిక్షితనాన ఇవ తానే నమైయెరు

జ్గళుక్కు తాత్పర్యం కారితైయల్ క్కొట్టు+ర్ (యదర్థంతు) ౩. (సా||)
పూర్వదత్తైయల్ స్వరసమాన ఇన్ద పాశురత్తుక్కు ఇప్పడి తాత్పర్యం కూడుమా!
ఎన్న పూర్వదత్తైయలుమ్ అవిరుద్ధయోజనై అరు + ర్ (పూర్వమపి) ౩. స్వాధీన
స్వార్థప్రవృత్తినిషేధ పరంపాశుర మెన్దపడి.

అ|| (సం) కింతు “భగవతోబలేన, స్వామిస్వశేష” మిశ్నక్కు విధయా
భగవదధీన ప్రవృత్తా వేవాన్వయ ఇశి “నమక్కున్వయమిలై” ఇత్యభిధానమితి
సజ్గహితమర్థద్యయంవిప్రుణోతి. (యథాప్రమాణ) మిత్యాదినా. (సా||) నామే
నమై రక్షిత్తుక్కొళ్ళుకిఱో మెన్దిరుక్క ప్రాప్తియిలై యెన్టాల్, అవణ తానే
రక్షకన్మెన్దిరుక్క ప్రాప్త మెన్దు ఫలిక్కైయాల్, స్వకర్తవ్య వ్యాజం వేజ్జావెన్దు
సిద్ధిక్కలిలైయో! ఎన్నవ+ర్ (సర్వరక్షకనాక) విశి. మూలమన్త్రాదికలిశీరక్షణ
సమర్థనాక శిక్షితనానాలుమ్ అస్మద్రక్షణత్తిల్ పొప్పి వేజ్జావో? కిఱ్ఱ, ఇవ్వన
సన్ధానం కర్తృత్వ త్యాగానుసన్ధాన మాత్రమైక్కైయాల్ స్వస్యఫలిత్వాను సన్ధా
నము ముపాయత్తుక్కు స్వకీయత్వాను సన్ధానముమ్ ప్రసక్తియాదో! ఎన్న

ఉపాయత్తిలే వ్యాపరిప్పిత్తు అన్ద వ్యాపరత్తాలే ప్రిసన్న
నాయ్ రక్షిక్కితా నెన్నిరుక్కప్పాప్తమ్. “స్వామీ స్వశేషం
స్వవశం స్వభరత్వేన నిర్భరమ్ । స్వదత్త స్వధియా స్వార్థం
స్వస్మిక్ స్వస్యతి మాం స్వయమ్ ॥” ఇతు ఆశ్మసమర్పణ

సాత్త్విక త్యాగరూప పూర్వవాక్య తాత్పర్యార్థతై తదర్థస్థోక్తతాలే సద్గ్రహిక్కి-
తార్ (స్వామి)తి. (దీ) స్వశేషంస్వవశం ఇవై ప్రణవ నమస్సుక్కుళుడైయవర్ధజ్జశ్. (సం) స్వామి-దాసరక్షణే ప్రాప్తశ్శక్తశ్చ, స్వశేషం-స్వరక్షణే స్వయ మశక్త
మప్రాప్తంచ, స్వవశం - స్వామ్యాయత్త స్వరూప స్థితి ప్రవృత్త్యాదిమంతం, స్వభర
త్వేననిర్భరం-మద్రక్షణభరస్సప్తైవయథాస్వాద్యధాచ మమనైర్భర్య సిద్ధిస్తథా
మాం స్వస్యతీత్యర్థః. స్వసనానులకుల జ్ఞానవత్త్వం కృతమ్. స్వసనేస్వస్య స్వతస్త్రి
కర్తృత్వభ్యుపం నివర్తయతి (స్వదత్త స్వధియే)తి. స్వామినైవ దత్త స్వపర విషయ
యాథాత్మ్యాధ్యనసాయేనేత్యర్థః. ఇదం శక్త్యాదే రపురపలక్షణమ్. స్వసన ఫలే
ప్రధానఫలితాపి మేనేత్యాహ(స్వార్థ)మితి. “తనక్కేయాక వైన్కొళ్ళుమిదే”
ఇత్యుక్త విధయా స్వస్మా ఏవ ప్రయోజనాయేత్యర్థః. మమచ - “భుక్త్యై
స్వభోగ మఖిలం పతి భోగశేష” మిత్యుక్త విధయా చేతనత్వాదేవ ఫల మనాంతర
త్వేన నిష్పద్యత ఇతి భావః. స్వస్య సమాధిక విధురత్వా త్వస్వైవ నిరపేక్ష
రక్షణోచిత గుణపూర్ణత్వాచ్చ స్వస్మిక్ స్వస్యతి, మాం-అకిచ్చన మనన్యశరణం,
మయి విద్యమానాపి ప్రయోజ్యకర్తృతా యా సాఽపి స్వామ్యాయత్తా, అత
స్తత్ప్రియుక్తో ప్యహం కృతలేశోపి మమ నేతి నూచనాయ స్వయ మిత్యుక్తిః.

అ॥ (స్వా॥) గీతాభాష్యాచా శ్రీభాష్యకారేణ “భగవానేవే” త్యాదినా
సాత్త్వికత్యాగానుసంధాన ప్రకారః ఉక్తః. తం పరిత్యజ్య కథం భజ్యంత రేణో
చ్యతే? ఇత్యత్రాహ (ఇదు) ఇతి. ఇదు ఆత్మసమర్పణశ్లోకరత్వ్య సాత్త్వికత్యాగ
రూప విశేషాకారానుసంధానమాక్షయాలే శ్రీగీతాభాష్యాది సామాన్యోక్తిక్కుమ్
విశేషత్తిలే తాత్పర్యమాక్షయాలే విరోధమిల్లె యెష్టు కరుత్తు. (సం) “అనేనైవ”
త్విత్యాత్మ నిక్షేప విధౌ సత్త్వామపి ఏతద్విదా ఆత్మాపహార చార్య నివర్తక విర
హేఽపి ఆత్మనిక్షేపాదే రహజ్కారాద్యవద్యావహత్వా న్నానుష్ఠేయత్వ మితి
పర భ్యుప నివర్తనమ పుక్త విధానుసంధాన ఫల మిత్యాహ (ఇదు) ఇతి. (స్వా)

దక్షైయిల్ ఖ్యాతిలాభ పూజా ఫలసజ్జ కర్తృభోగ్యసాయత్వజ్ఞ
భాషిణ తూరాలత్త భగవదనుసన్ధాన క్కట్టళై. ఆక్షైయాల్
తాయ్ ములైప్పాల్ పోసే వరుకిణి ఈశ్వర ప్రసాదత్తుక్కు
స్తనన్ధయనుడైయ ములైయన్గిణి వ్యాపార మ్పొలే యివను
డైయ అపేక్షాదికళే. ఇత్తాల్ సిద్ధోపాయ స్వరూపత్తుక్కుత్తై

ఖ్యాతీతి=కైజగ్రాన్యర్థ మితి సజ్జ-లేప కృతే సరమసలే సజ్జే త్యక్తే= పృథుహాన
దశాయాం ఖ్యాత్యాది సజ్జ నివృత్త్యర్థం ఫలసజ్జత్యాగం కర్తవ్య ఇతి భావః.
తూరాలత్త - కల్పవమత్త జ్ఞప్తపడి. (వి॥ ౧౩౮) స్వయి మితి మాతు స్తనన్ధయ
ఇవ చేతన రక్షణే తస్యరతి ర్వ్యజ్ఞతే. ఏవ మనుసన్ధాన ఏవ మహతాం వాక్య
స్యాపి తాత్పర్యం న పరాధీన వ్యాపారాభావే=సీతి భావః.

అ॥ తస్మా ద్రక్షాపేక్షాదికం స్తనన్ధయస్య స్తనన్ధభక్షణ వ్యాపారవ దపే
క్షణీయమేవే త్యుపసంహరతి (ఆక్షైయా)లితి. (ప్ర॥) శివో స్తనన్ధా స)దానే
మాతు ర్యథా ఆరతి ర్భవే దేవ మేవ ఈశ్వరస్య చేతనా రక్షణే ఆరతి స్సాస్య దితి
“స ఏకాక్షీ న రమేత, ఉదారా స్సర్వ ఏనైతే” ఇత్యాది ప్రమాణా దవగత
మితి భరన్యాసో నాపేక్షిత ఇతి పూర్వమేవోక్తి మిత్యత్ర మాను స్సార్వరతి
నివృత్త్యర్థం ప్రవృత్తావపి శిశుకర్తృక పానోపయుక్త వాగ్ద్యాపారాభావే
యథా స్తనన్ధదానా నివర్త్యేత తథా భగవతా స్వాగ్ధమేవ జీవ విమోచనోద్యో
గే=పి భక్త్యాది జీవ వ్యాపారాభావే తన్నివర్త్యేతే త్యభిప్రయన్నాహ (ఆక్షై
యాల్ తాయ్ములై) ఇత్యాదినా. (స్వా॥) ఆక్షైయాల్ - వ్యాజవిశేషం స్థాపిత
మాక్షైయాల్, (అపేక్షాదిక) లితి=వేణు మెఱ్ఱు శేషమ్. (వి॥) స్తన భక్షణాభావే
శిశునాశవ ద్రక్షాపేక్షాద్యభావే సతి ఆత్మహాని శేవేతి సూచితమ్.

అ॥ (స్వా) ఇప్పడి చేతనవ్యాపార మపేక్షితమాః లీశ్వర స్వాతన్త్ర్య
త్తుక్కు ము పాయత్వత్తుక్కుమ్ కొత్తై వారాదో? ఎన్నవ+ర్ (ఇత్తా) లితి.
ఇత్తాల్ - స్వాగ్ధీన చేతన వ్యాపారా పేక్షైయాల్, కొత్తై -దోషమ్, ఇప్ప
వుమ్ నైషమ్య నైర్లుణ్య సర్వముక్తి ప్రసక్తాది పరిహారార్థం స్వాతన్త్ర్యమూ
స్వసజ్జ-లప సిద్ధ మాక్షైయాల్ స్వాతన్త్ర్య కాష్ఠి యుజ్జపడి.

వారాతు. ఇప్పడి నారాయణశబ్దత్తిల్ సిద్ధమాన గుణవిశేష సంబంధవిశేషజ్ఞో అడియాక ప్పిఱక్కుమ్ కలక్కజ్జఘక్కు పరి హారమ్ ఉదాహరిత్తోమ్. ఇని-“లక్ష్మ్యా సహ హృషీకేశో దేవ్యా కారుణ్య రూపయా । రక్షక స్వర్వ సిద్ధాంతే వేదాంతేపి చ గీయ్యతే” ఎన్నిఱపడియే సపత్నీకనాయక్కొణ్ణు సర్వరక్షణ యజ్ఞదీక్షితనాన సర్వేశ్వరనుక్కు శ్రీమచ్ఛబ్దత్తిలే శొల్లుకిఱ పత్నీ సంబంధత్తిల్ వరుమ్ కలక్కజ్జఘక్కు దిజ్ఞాత్రత్రాలే

అ॥ శిష్యవధానార్థమాకపుష్ పూర్వగర్భిణశేషత్వభ్రమ నివృత్తిర్ధమాక పుష్ సజ్జతియై సూచిష్టియానిష్ట కొణ్ణు ఉక్తానువాద పురస్సరం వర్తిష్యమాణ పృతిజ్ఞాయై శేయదరుకుకిఱార్ (ఇప్పడీ) తి. (ప్ర॥) ఏవ ముపాయత్వోపేయ త్వబోధకే ద్వయే ప్రథమోపాత్త శ్రీమన్నారాయణ శబ్దే విశేష్య వాచి నారాయణ శబ్దార్థ భూత గుణసంబంధ నిమిత్త వ్యామోహం వినివర్త్య విశేషణ భూత శ్రీమచ్ఛబ్దార్థే నాభిసతాయాః లక్ష్మ్యైః పురుషకారత్వమూలం వ్యామోహం నివర్తయితుం వృత్తానువాద పురస్సరం వర్తిష్యమాణ పృతిజ్ఞా వ్యాజేన సజ్జతి మాహ (ఇప్పడి నారాయణే) త్యాదినా. (స్వా॥) గుణ విశేష సంబంధ విశేష మడియాక శెష్ట హేతు నిర్దేశత్రాలే శజ్కా-దార్ధ్యం తోత్తుకైయాల్ విస్తరేణ పరివారం శొల్లితైస్తపడి.

అ॥ (వి॥) ఏవం గుణ సంబంధ విషయ శజ్కాః పరిహృత్య పత్నీసంబంధ ప్రిస్తా శ్శజ్కాః దిక్షాతే) ణోదాహరిష్యమ ఇత్యాహ (ఇని-లక్ష్మ్యై) తి. దిక్షాతే)ణేత్యన్యాయం భావః. పత్నీసంబంధ విషయ శజ్కాః. (విస్తరస్తు సార వివరిణ్యాం దృష్టవ్యః.) (ప్ర॥) సర్వ సిద్ధాంతే = మత్త తన్త తన్త్రాన్తర ఆగమ సిద్ధాంత చతుష్టయేత్యర్థః. (సర్వ రక్షణ యజ్ఞదీక్షితనానే) తి. దీక్షిత శబ్దేన యజ్ఞదీక్షాయాం యథా పురుషేణ సహ పత్నయైః అన్వయః. తథా శ్రియోఽపి రక్షణ దీక్షే అన్వయ ఇతి భావః. (స్వా॥) పత్నీసంబంధత్తిల్ వరు మితి = అహేతుక నిర్దేశత్రాలేయుమ్ దిక్షాతే)ణ శెష్ట నిర్దేశత్రాలుమ్ శజ్కా-మాన్ద్యమ్ తోత్తుకైయాల్ అత్యల్ప యత్న సాధ్యతయా ఏతచ్ఛజ్కా నివారణ

పరిహారమ్ కాట్టుకితోమ్. శిలర్ ద్వయత్తిల్ పూర్వఖణ్డత్తిల్ శ్రీమచ్ఛబ్దమ్ ఉపలక్షణపరమెన్దుమ్ ఉత్తరఖణ్డత్తిల్ శ్రీమచ్ఛబ్దమ్ విశేషణపరమెన్దుమ్ పిరియచ్చొన్నాకళ్. ఇవిడత్తిల్ శబ్దమ్ ఏకరూపమా యిరుక్క స్వారస్యత్తుక్కు బాధక మన్త్రిక్కై యిరుక్క “స్వరూపం స్వాతంత్ర్యం” మిత్యాదికళితే

మనస్తర మెన్దు కరున్దు. “లక్ష్మ్యై సహే” తి వచనోదాహరణ పూర్వకత్వా తస్యసిద్ధాంతస్య సుదృఢ ప్రమాణ సిగ్ధత్వ మితి భావః.

అ॥ నిరసనీయ పక్షత్తై యనువదిక్కి-ఱార్ (శిల) రితి. (దీ॥ పిరియ-భిన్నప్రకారమాక క్షై గై.) అత్త విద్యమానం స ద్వాన్యవర్తకం విశేషణమ్, యథా నీలో ఘట ఇతి. అవిద్యమానం స ద్వాన్యవర్తక ముపలక్షణమ్, సారసవాక్ దేవదత్త కేదార ఇత్యేకః ప్రకారః. “ఐయమేవ శ్రీభాష్యే నిరూపితః. విశేష్యవ్యావర్తకం సత్ విశేష్యాన్వయి సమభివ్యాహృతక్రియాన్వయి విశేషణమ్. ఖడ్గేశూర ఇతి. కార్య అనన్వయివ్యావర్తక ముపలక్షణమ్. చిత్రగుమా నయేత్యపరః. ఆద్య పక్షే ఏకదేశినా మస్మాకం చ స వివాదః. “నిత్యైవైషా జగన్మాతా విష్ణో శ్రీ రసపాయినీ” త్యాదిభి స్సర్వాన్తీ కృతత్యేన పూర్వోత్తర ఖణ్డయోః పైరూప్య కథనస్యా సజ్జ తత్వాత్. ఆపసిద్ధాంతాపత్తేశ్చ, కిచ్చుద్వితీయ ప్రకారే వివాదః. తత్త ఉత్తరఖణ్డే క్రియాయాం శ్రియోఽపి విశేషణతయా అన్వయః. పూర్వఖణ్డేతు క్రియాయాం శ్రియో నాన్వయః. శ్రియో భర సమర్పణా న్వయాభావాత్. క్రియానన్వయిత్యే సత్త వ్యావర్తకత్వ రూపం ఉపలక్షణత్వ మేవేతి ఏకదేశినాం మత మితి భావః.

అ॥ ఇత్తై నిరసిక్కి-ఱార్ (ఇవిడత్తి) రితి. (దీ॥ ఇవిడత్తిల్ - ద్వయత్తిల్, స్వారస్యత్తుక్కు-స్వరసార్థత్తుక్కు.) పూర్వఖణ్డే ఉత్తరఖణ్డాపేక్షయాపై రూప్యాశ్రయణేన ఉపలక్షణత్వాశ్రయణం, విశేషణత్యే శబ్ద స్వారస్యాభావాత్, ఉత బాధక సద్భావాద్వా భవేత్, ద్వయమపి నాస్తితి భావః. (స్వరూప) మితి = “స్వరూపం స్వాతంత్ర్యం భగవత ఇదం చన్ద్రపదనే! త్వదాక్షేప త్కర్నా దభవతి ఖలు నిష్కర్ష సమయే! త్వమాసీ రాత్రతత్త్వీః కమితు రిద మిథం త్వవిభవ స్తదంతర్భావాత్త్వాం నపుథ గభిధత్తే శుగ్ధిరపి” తి శ్రీగుణ రత్నకోశ

ప్రసిద్ధమానకూటస్థనమ్మ)దాయ విరుద్ధమాకప్పణ్ణుకితి ఇవ్వ
భాగమ్ అనుపవన్నమ్. అనన్యోపాయత్వ విరుద్ధమాన ఉపా
య ద్విత్వ ప్రసజ్జమ్ ఇవ్వడిత్తిల్ బాధకమానానో వెన్నిల్?

జ్ఞోకః. అస్యాయమర్థః. పేచన్ద్రవదనే! భగవతస్సాన్వితన్ద్ర్యం స్వరూప మిద
మిత్త మితి ప్రతీయమాన వస్తుని ఇద మంతాత్మకం వ్యావృత్త ధర్మ స్వరూపమ్.
స్వాతన్ద్ర్యం సర్వేశ్వరత్వరూపమ్, త్వదాశ్లేషోత్కర్షాత్ - “శ్రద్ధయా దేవో
దేవత్వ మశ్నుత” ఇత్యాది ప్రమాణేన, త్వత్సంబంధకృతాతిశయాత్, నిష్కర్ష
సమయే - మిమర్శకాలే, భవతి ఖలు- భూసత్తాయాం సద్భవతి. లబ్ధ సత్తాకం
భవతి. శ్రియః భగవత్స్వరూప నిరూపకధర్మత్వేన ఉక్తత్వాత్ తయైవ స్వరూప
సిద్ధి ర్భవతి. అన్యథా ఘటత్వాది స్వరూప నిరూపక ధర్మాభావే వస్తు స్వరూ
పస్య యథా ప్రతీతి వ్యవహార యోగ్యతా నాస్తీతి తద్వ దితిభావః. ఇద మితి
పేతుగర్భవిశేషణమ్. ధర్మమాత్రస్వరూపతయా నకార్య త్తమ మితి భావః.
“శ్రద్ధయా దేవ” ఇత్యాది వాక్యసిద్ధా మక్తాదేతోః త్వం, కమితుః - నాయ
కస్య భగవతః, ఇదమిత్థంత్యవిభవః - ఇదమిత్థమితి ప్రతీయమానే వస్తుని ఇదంత్య
శబ్దార్థ ప్రకారతా స్వరూపా అసీః, యద్వా ; ఇదం పదార్థ ధర్మ స్వరూప
సంబంధి ఇత్థం త్యవిభవః, ధర్మస్వరూపా భావే ఇత్థం త్యాత్మకస్యాపి సత్తా
లాభో నాస్తీత్యర్థః.

అ॥ నను విశేష్య స్వరూపస్య శ్రీశబ్దార్థ విశేషణం వినా ప్రతీతి కార్యా
యోగ్యత్వే “సదేవే” త్యాదౌ భగవత ఏవ కథ ముపాదాన? మిత్యత్రాహ
(తదన్తర్భవాత్త్వా) మితి. త్వాం శ్రుతిరపి తదంతర్భవాత్ - తదపుధక్సిద్ధ
విశేషణతయా ప్రసృత్తి నిమిత్తీభూయ విశేష్యవాచక శబ్దాంతర్భవాత్, తత్స
న్నియోగ శిష్టత్వాత్ పృథక్పృథిగ్త ఇత్యర్థః. (వి) ప్రసిద్ధమానేతి=అత్ర విశేష
ణత్వ సైవ ప్రతిపాదితత్వాదితిభావః. కూటస్థీతి=(దీ॥) నాథ యామున భాష్య
కారాదయః. (సం॥) కూటస్థ పదం “అకలకిల్లే” నిత్యాదిగాధాప్రణేతృప్రప
న్నజన కూటస్థ పరమ్. (స్వా॥) పరాకా ప్రతి ఉపాలంభోక్తిః.

అ॥ (దీ॥) బాధకమ్ శక్తి-క్రి-తార్ (అనన్యోపాయత్వే) త్యాది. ఏక
పదసిద్ధమాన భగవదనన్యోపాయత్వం భగ్నమామెన్తు కరున్తు. ప్రతిబద్ధియా లే

అనన్య ప్రయోజనత్వవిరుద్ధమాన ప్రాప్యద్యోగ్య ప్రసజ్గతా లే ఉత్తరఖణ్డాత్తిలుమ్ విశేషత్వమ్ తవిర ప్రసజ్గిక్కుమ్. అనాత్ ఇరణ్డివత్తిలుమ్ ఉపలక్షణమానాలో నెన్నిల్? గుణ విగ్రహ వ్యాపార విశేషజ్గభుమ్ ఇరణ్డివత్తిలుమ్ ఉపలక్షణజ్గభాక ప్రసజ్గిక్కుమ్. ఉపయుక్తజ్గభాకై యాలే యవై విశేషజ్గభేన్నిల్? ఇశువుమ్ పూర్వోత్తరఖణ్డాత్తిల్ పత్నీ సంబంధత్తిలుమ్ తుల్యమ్. ఉపయోగ విశేషజ్గల్ తల్లదన్వక్కుభుక్కు. అనురూప

పరిహరిక్కి-తార్ (అనన్యప్రయోజనత్వే) త్యాది. అవిశేషణత్వమ్ ప్రసజ్గిక్కుమ్. ఇప్రప్రసజ్గమెత్తు శబ్దక్కి-తార్ (అనా) లిలి. (స్వా) కారుణ్య గుణాద్యభావే రక్షణక్రియానుపపత్తే నైషాం ముసలక్షణత్వం నసగభవత్తిలి భావః. (ప్ర) గుణవిగ్రహవ్యాపార విశేషజ్గభుమితి= ఉపాయత్వోపయుక్తా గుణాః కారుణ్య జ్ఞాన శక్త్యాదయః. ప్రాప్యత్వోపయుక్తాస్తు అనన్ద సౌందర్యాదయః. ఉపాయత్వోపయుక్తా అర్చావిగ్రహవిశేషాః. ఉపేయత్వోపయుక్తాః పర వాసుదేవాది విగ్రహవిశేషాదయః. “మోక్షయిష్యామి” తి సజ్గుల్పవిశేషాః ఉపాయత్వోపయుక్తవ్యాపారాః. ముక్త్యనన్తర భావ్యనుసంభవజ్గభావ సేతు భూతా సృజ్గుల్ప విశేషాః ప్రాప్యత్వోపయుక్తవ్యాపారాః.

అ|| (స్వా) పరముఖేన ఉత్తరన్తై వాచిష్ఠియానిష్ఠుక్కిన్ద్ర ఉత్తరమరుత్ (ఉపయుక్తే) తి. స్వాతంత్ర్యాది విశేషైరేవ శరణ్యై రక్షక నెత్తు శొల్లుక్కి వాదిక భుక్కిన్ద్రాపత్తి కూడాదెన్వ కరుత్తు.

అ|| క్రీక్కు ఉపయోగమిల్లెయెన్వమ్, ఇగుదాల్ గుణాదితుల్యోపయోగమ్ సిద్ధిక్కా-దెన్వమ్ శబ్ద-త్తుత్తరమరుత్ (ఉపయోగే) తి. చేతనన్వక్కు అచే తనవనుపయోగమ్ శొల్లుకై ప్రమాణవిరుద్ధ ముక్తయాలే తగానుగుణ్యేన చేతన రూప లక్ష్మీక్కు భరన్యేకత్వత్వా న్యుపయోగమ్ శొల్లుకెన్వమ్ కరుత్తు. (ప్ర||) సర్వజ్ఞత్వ, సర్వశక్తిత్వాదయః పా) ధాన్యేనోపయుక్తాః. సర్వేషాం గుణానాం సామాన్యత ఉపయోగో భగవత ఆశ్రయణీయత్వ జ్ఞాపనమ్. ప్రాతి స్వికోపయోగస్తు భాగవతా నా మచేషిత జ్ఞానం తత్ప్రదాన విరోధి భూత నివర్త్య

మాన పడియిలే ప్రమాణ సమ్ప్రదాయజ్ఞాతాళే కట్టు కొళ్
వతు. వత్సను గూపమా యితే ఉపయోగ మిరుప్పతు.
ఉపాయో పేయ పరమాన వాక్య ద్వయత్తిలుమ్ శుత
మాన ఇవ్వోషేషణత్తినుడైయ ఉపయోగ ప్రకారత్తై

చుష్కర్మ జ్ఞానంచ సార్వజ్ఞ సోపయోగః. తదభిప్రాయేణోక్తం “యోవేత్తి
యుగప ” దితి. శక్తేస్తు విరోధి నిరాసః. ఏతదభిప్రాయేణోక్తం “ ఏవం
భూతోప్య శక్తస్య ” నితి. తేజోబల పర్యాణాంతు శ్రీమాద్వ్యవద్యా భావ
జ్ఞాపనమ్. ఏతదభిప్రేత్య “ బలం వీర్యం తథా తేజ ఇత్యేతత్తు గుణత్రయమ్ ।
శ్రీమాద్వ్యవద్యా భావాఖ్యం జ్ఞానాదే రుపసర్జన ” మితి. సత్యసజ్జ-లృత్వస్యా
శ్రయణానంతర మపరాధకరణే ప్యపేక్షిత ప్రదాన ముపయోగః. ఏవం ప్రకా
రేణ ఉహ్యమ్.

అ॥ ఏవం తస్మి ఉపయుక్త గుణవిశిష్టా ద్భగవత ఏవ మోక్షసిద్ధేః కిమర్థం
లక్ష్యైః పుపాయత్వస్వీకార ఇత్యత, తాదృశగుణ విశిష్ట లక్ష్యైవ మోక్ష
సిద్ధౌ, కిం భగవత పుపాయత్వేన లక్ష్యే విశిష్టేనవా భగవతా మోక్షోపపత్తౌ
కిం గుణవైశిష్ట్యేనేతి వైపరీత్యప్రసక్తే, భగవత ఉపాయత్వం గుణానాం విశేష
ఉపయోగశ్చ ప్రమాణా దగ్గీకృతేచేత్, లక్ష్యై అపి - “ కామతాన్
అమృతం చహానా, శ్రియంలోకే, సానోలోకమమృతం దధాతు, ఈశానాదేవీ,
శ్రియం వసానా, సకృద్విభాతా సర్వార్థి సముద్ర పరిశోషిణీ । భవ గజ్గాప
హరిణీ పర నిర్వాణ దాయినీ ॥ జ్యోతిష్కృత్యమృతా వహా ॥ ఆత్మ విద్యాచ
దేవిత్వం విముక్తి ఫలదాయినీ ॥ ఐశ్వర్య మక్షర గతిం పరమం పదంవా కస్మై
చిదంజలి భరం వహతే వితీర్య । అస్మై నకించి చుచితం కృత మిత్యధామ్మ । త్వం
లజ్జనే కథయ కోఽయ ముదార భావ ” ఇత్యాది బహు ప్రమాణ సంప్రదాయా
దపి ఉపాయత్వ మగ్గీకార్య మిత్యభిప్రాయేణ తస్యాః ఉపయోగం దర్శయతి
(ఉపాయోపేయ పరమానే) త్యాదినా. (స్వా॥) శ్రుతమానేతి = అవిశేషేణ
శ్రుతమాన శబ్దతుష్క వైరూప్య కల్పన మసజ్జత మెష్టు కరుత్తు. వాక్యద్వయ
త్తిలు మితి నిర్దేశేన ఉపలక్షణత్వ పక్షాత్తిల్ పూర్వఖణ్డత్తిల్ శ్రీమచ్ఛబ్ద శ్రవణమ్
వ్యర్థమాక ప్రసజ్గిక్కు మెష్టపడి.

“వేరి మాతాత పూమే లిరుప్పాళ్ విన్దై తీర్క్కుమ్” ఎన్ఱమ్
 “నికా తిరువరుళుమ్ పజ్జయత్తాళ్ తిరువరుళుమ్ కొణ్ణా నికా
 కోయిల్ శీయ్త్తు” ఎన్ఱమ్ సమ్మాళ్ వార్ అరుళిచ్చెయ్ తార్.
 “అలమేషా పరిత్రాతుం రాక్షస్యామహతోభయాత్” ఎన్ఱమ్
 “అలమేషా పరిత్రాతుం రాఘవా ద్రాక్షసీ గణం” ఎన్ఱమ్

అ॥ (వి) పాప్రస్య పాప్రకావస్థాయాః త్రియో పుష్పకారః) పరాజుగ-
 ముని రహ్యాహేత్యాహ (వేరి మాతాద) ఇతి. (స్వా) వేరి - పరిమళమ్,
 మాతాద-విచ్చేదియాద, సదాపరిమళవత్తాన, (వి॥ పూ-పద్మస్య, మేల్-ఉపరి)
 ఇరుప్పాళ్ - వసియా నిఱ్ఱిఱ, పెరియపిరాట్టియార్, విన్దై తీర్క్కుమ్-సజ్జో-
 చాభావా దుపాయ విరోధి పాపజ్ఞతైయుమ్ పొట్టి విరోధి పాపజ్ఞతైయుమ్
 తీర్క్కు మెన్ఱపడి. ఇనువే పూర్వభిక్షి లుపయోగ మెన్ఱ కరుత్తు. (నిన్ని) తి.
 నికా తిరువరుళుమ్ - దేవరీరుడైయ శ్రీమత్కృపైయుమ్, పజ్జయత్తాళ్ - సజ్గు-
 జ్జత్తిలే వసిక్కు-మవళాన పెరియపిరాట్టియారుడైయ, తిరువరుళుమ్ కొణ్ణా - దివ్య
 దమ్మతికళుడైయ కైజ్గుర్యపర్యంత గుణ పరిపాక తైయవలమ్మిక్కుకొణ్ణా, నికా
 కోయిల్ శీయ్త్తు- త్వదీయ దివ్యాయతనే కైజ్గుర్యమ్ పళ్ళి, కైజ్గుర్య పర్యంత
 గుణ పరిపాకోత్పాదకత్వమ్ ఉత్తిరభిక్షి లుపయోగ మెన్ఱపడి. (సం॥ శీయ్త్తి
 పదిం సమ్మార్జన వత్సాప్రస్యం సర్వమపి కైజ్గుర్య జాత ముపలక్షయతి. “సహీ
 శక్త్యా వివాకశ్చి చ్చక్తిమానస్తి కారణమ్ । నైవ శక్తిమతా హీనా శక్తి స్సాన్య
 త్కారణం క్వచిత్ ॥” ఇతి శ్రీ శ్రీమతో శ్శక్తి శక్తిమదాభవ పర పాష్పరాత్ర
 వచనా త్కుశజ్కా పరిహారో ౭త్ర ద్రష్టవ్యః.)

అ॥ చరమశ్లోకత్తి లీశ్వరసుక్తే అలిప్తనిగదకత్వమ్ శొల్లుకైయూల్ వేఱు
 ప్రిబలప్రమాణమన్ఱియే తద్విరుద్ధమాక శొల్లుక్కుడుమో? ఎన్నవ+ర్ (అల)
 మిత్యాదిना. ఏషా మహతోభయాత్ - సంసారాభ్యు మహాభయాదపి, త్రాతు
 మలం - సమర్థా, కిం పునః పాప్రణ భయా ద్భవతీనాం రక్షణే యెన్ఱ కరుత్తు.
 (అల) మితి = రాఘవోపి యది రాక్షసీగణం జిహ్వాంసతి తస్మాదపి రాక్షసీగణం
 త్రాతు మియ మలమ్. అత స్సర్వవిరోధి నివర్తకత్వం కైముత్యసిద్ధ మెన్ఱ కరుత్తు.

శ్రీవాల్మీకి భగవాన్ శరణాగతి సారమాన ఆది కావ్యత్రిలే నిబద్ధితాః. “సంసారార్జవ తారిణీం” ఎష్టు హిరణ్యగర్భ కాశ్యపాదికభుమ్ శొన్నాకళి, “వాచః పరం ప్రార్థయితా ప్రపద్యేన్నియతశ్చిమమ్” ఎష్టు శ్రీశౌనక భగవాన్ విధితాః. “ఆత్మవిద్యాచ దేవిత్యం విముక్తి ఫలదాయినీ” ఎష్టు పులస్త్య ససిష్ఠ పర ప్రసాద లబ్ధ పర దేవతా పార మార్థ్య జ్ఞానముడై య శ్రీపరాశరబ్రహ్మరి అరుళిచ్చెయ్ తాః. “విముక్తి ఫలదాయినీ” ఎన్నిట వితు ఆత్మ విద్యా విశేషణ మానాలుమ్ తత్సామానాధికరణ్యత్రాజే అతు ఇవభుడై య విభూతియాయీర్లు. శ్రీయఃపతితాయమ్ “యామాలంబ్య సుఖేనేమం సుస్తం త్రిగుణోదధిమ్ | నిస్తం త్యచిరేణైవ

(శరణాగతిసారమానే) ౨. శరణాగతిరేవ సాగతయా ప్రతిపాద్యా యస్మిన్ తచ్చరణాగతి సారమ్. (ఆదికావ్యే) ౩. “నతేవా గన్యతాకావ్యే” ఇత్యాదికః సూచితమ్. (సంసారే) ౪. “సర్వకామప్రదాం రమ్యం సంసారార్జవ తారిణీమ్ క్షిప్” ప్రసాదినం దేవీం శరణ్యా మనుచిత్తయేత్ ||” ఇత్యాది వచనమ్. (వాచఃపర) మితి. పరం - తాత్పర్య విషయాభూతం శ్రీమన్నారాయణం, నియతః-నియమ విశిష్టస్వకప్రపద్యేదిత్యర్థః. నతువాచఃపరం జ్ఞాను రిత్యుక్తమ్. ఇదినాలే సాక్షాన్తోక్ష సాధనమ్ శొల్లితైశ్చ కరుణ్య. (దేవిత్య) మితి. వ్యవహితత్వా ద్విముక్తఫలదాయినీత్యస్య నాత్మవిద్యాన్వయః, అవ్యవహితత్వా ర్థ్యమిత్యత్రా న్వయ ఇతిభావః. వ్యవహితాన్వయేఽపి ఆత్మవిద్యాయాః విభూతి భూతత్వా ద్విముక్తఫలదాయినీత్వం శ్రీగతమేవ. అత్ర విముక్తి సాధన మాత్ర పరిత్యే విముక్తి ఫలసాధన మిత్యేష నిర్దేశ స్సన్యత్. దాయినీః చేతన గర్వ దాపుత్వ కథన మసజ్జత ఘటిభావం. సామానాధికరణ్యలబ్ధి విభూతత్వవత్త్వా విద్యాయాః షోక్ష దాయిత్యే విభూతి మత్యూః శ్రీయః కైముల్య సిగ్ధ మెత్తు కరుణ్య. (శ్రీయఃపతితాయ) మితి, ఎదిరికై విడుతీట్టానకణిక్కి-లెష్టపడి. యామాలంబ్య-పుష్పద్య, ఆచిరేణ - సాధనాంతర వ్యవధానంతరేణ, వ్యవధానపరాయణాః

వ్యక్తధ్యానపరాయణాః॥” ఎఱ్ఱ శ్రీసాత్వత త్రిలే శ్రియఃపతిరూప
ధ్యాన త్రిలే యరులిచ్చెయ్ తా. తత్పరజ్ఞాన శాస్త్రజ్ఞో
నిఱ్ఱ ఇమృత్యస్థ శాస్త్రజ్ఞో అతిప్రబలజ్ఞో. ఆశవద్దారుమ్
“జగత్సమస్తం యదసాజ్ఞ సంశ్రియం” ఎఱ్ఱమ్ “శ్రేయోన
హ్యరవిందలోచనమనః కాంతా ప్రసాదాదృతే సంసృత్యక్షురైష్ట
వాధ్వసు సృణాం సంభావ్య తే కర్హి చిత్” ఎఱ్ఱమ్ అరులిచ్చెయ్

యామాలంబ్యేత్యన్వయః. శ్రియః అనాశ్రయణే మదాశ్రయణ మాత్రాత్ప్రిగుణ
నిస్తారో న సంభవతి ఎఱ్ఱ కరుత్తు.

అ॥ “ఆత్మవిద్యాచ” ఎఱ్ఱ సాక్షాన్మోక్ష సాధనత్వ ప్రతిపాదక ప్రమాణా
శేక్షయా అధికార్థాభావాత్ “యామాలమ్బ్య” ఎఱ్ఱ సాక్షాన్మోక్ష సాధనమ్ వ్యక్త
మన్తో? ఎన్నవర్ (తత్పర) శ్రి. తత్పరశాస్త్రజ్ఞశుక్లు- స్తు పరస్మి సమ్భవతై
యుజ్జు. ఇనుక్లు అను కూడ యిట్లై యెఱ్ఱుకరుత్తు. యద్వా; తత్పరజ్ఞాన
శ్రీసహస్రనామాది బహు ప్రమాణజ్ఞై విట్టు శ్రీ రామాయణో మృపన్యాసమ్
కూడుమో? ఎన్నవర్ (తత్పరజ్ఞానే) శ్రి. ఇమృత్యస్థశాస్త్రజ్ఞో “అమేషే త్యా
రభ్య ఏతావత్పర్యస్త ప్రమాణజ్ఞై నవడి.

(ప్ర॥) తత్పరజ్ఞాన శాస్త్రజ్ఞో నిఱ్ఱ-విధి. లక్ష్యైః ఉపాయత్వో
శేయత్వ, సర్వకారణత్వ, సర్వాంతర్యామిత్వ, ప్రతిపాదనపర లక్ష్యైః తంత్రాద్య
పర్యాయాచనేఽపి ఉదాహృత వాల్మీకి, హిరణ్యగర్భ, కాశ్యప, శౌనక, పరా
శరాదిప్రోక్తమధ్యస్థశాస్త్రై ర్లక్ష్యైః ఉపాయత్వ మప్రకాశ్యమ్. స్తావక త్వాది
శజ్ఞా-ప్రసజ్ఞాభావాదిత్యర్థః. (స్వా॥) శ్రీమద్రామాయణాదికల్ భగవ
త్పరమ్యాదికధనైదంపర్యేణప్రవృత్తజ్ఞానైయాల్ పాస్రసజ్ఞకమాక శ్రీక్రు
సర్వాన్వినివర్తకత్వ సర్వేష్ట పాస్రకత్వాదికలై శొల్లకటసడియాల్ ఆవిడ
త్తిల్ స్తుతపర మిల్లామైయాల్ మధ్యస్థ శాస్త్రజ్ఞశాస్త్రైయాల్ అపరబలజ్ఞై నవడి.

అ॥ ఇనిశ్రియః సాక్షాన్మోక్ష సాధనత్వే పూర్వాచార్య వాక్యజ్ఞశుమ్
ప్రమాణమెఱ్ఱుర్ (ఆశవద్దారు) మిత్యాదినా. (యద సాజ్ఞసంశ్రియ) మితి.
తద్ధార్యత్వోక్తౌ ధారకత్వ కథనేన తద్వ్యాప్త కారణత్వ ఉపాయత్వాదికమపి
నిద్ధమెఱ్ఱుకరుత్తు. (దీ) “కాంతాప్రసాదాదృతే శ్రేయోన” ఎఱ్ఱల్, ప్రసాదే

తా. శ్రీభాష్యకారరుమ్ శ్రీవైకుంఠగద్యత్తిలే “శేషశేషాశ
నాది సర్వం పరిజనం భగవత్ సత్త వప్థోచిత పరిచర్యాయా
మాజ్ఞాపయన్త్యా” ఎత్తు భగవత్కైజ్జగర్యరూప పరిమ పురు
షార్థం ఇవళోనియోగ త్తికాపడియే సడత్తవే యమెన్దురుళిచ్చెయ్
తా. కూరత్తాత్తవానుమ్ “స్వస్తి శ్రీ ర్దిశతా దశేషజగతాం
సర్లోపసర్గస్థితిస్సర్గం మర్గతి మావవర్గిపనం సర్వంచ కుర్వకా
హరిః । మన్యావిక్ష్య ముఖం తదిజ్జితవిరాధీనోవిధత్తేజులం శ్రీదే
యం ఖగ నాచ్యుధాస్య రసధాస్య దైకరస్య త్తయా ।” ఎత్తు
సజ్గిహిత అర్థత్తై “దేవిత్వం మహిమావధి చ్చహరిణా నాపి

సతి శ్రేయః ఎత్తు లభిక్తైయాల్ అన్యయ వ్యతిరేకజ్ఞాతే శ్రీకు శ్రేయస్సా
ధనత్వం స్వరసమాక ప్రతిపాదిక గ్రంథుడుకిఱచెత్తు భావమ్.

ఆ॥ (వి) మోక్షదశాభావి కైజ్జగర్యరూప పురుషాధ్యస్య లక్ష్మీని
యోగాధీనతోక్తే రితి లక్ష్మ్యై ఉపాయత్వం భాష్యకార సమృతిమితి తత్సాన్తిం
ప్రమాణయతి (శేషశేషాశ నే)తి. నిత్యానాం కైజ్జగర్యస్య లక్ష్మ్యధీనత్వే
కైముతీకన్యాయేన ముక్తానాం కైజ్జగర్యస్య లక్ష్మ్యధీనత్వమ్. భగవత్సంకల్ప
సమానవిషయో లక్ష్మీసజ్జలం ఇతిభావః. (స్వా॥) అతః ఆహ్వానం
నిత్యముక్తానాం సర్వజ్ఞతయా కైజ్జగర్యోపయుక్త జ్ఞానోత్పాదనం న భవతి.
కింతు తత్తదవప్థోచిత కైజ్జగర్యోచ్ఛోత్పాదనమితి గద్యభాష్యేవివృతమ్. ఇట్లు
నియోగపరమాక వ్యాఖ్యాతమాయిత్రు. నిత్యసూరిణాం కైజ్జగర్యమేతన్నియో
గాధీనమిత్తుక్తే ఇతరేషాం పురుషార్థజాతం ఏతత్సజ్జలం లాభిన మిత్యేవతత్కై
ముత్యసిద్ధమెత్తు కరున్త.

ఆ॥ ఇప్పడియాకిల్ కూరత్తాత్తవాన్ “సర్వంచసర్వక” ఎత్తు భగవత్
ఏవ సర్గాదికారణత్వమ్ శొల్లుకిఱుగు విరోధియాదో? ఎన్నవర్ (కూరత్తాత్తవాను)
మితి. తదిజ్జితవిరాధీనోవిధత్తే, నతుస్యాతంత్ర్యేణకరణే, న రసదాస్యాత్-లోకే
హిసమర్థాత్వంత సహృదయ సహాయం విద్యమానం వినా స్వయమేవ చతుర
కార్యకరణం న రసదం తద్వదితిభావః, (దీ॥ తయా వికరస్యాత్-వికరణ్యా

వ్యయాజ్ఞాయతే” ఎన్నుతుడజ్జీ విస్తృతాం. భట్టరుమ్ “విశ్వగ్రా
మతరగతిం రిమం వనం వా కిస్మై చిదంజలి భరిం వహానే
పితిర్భి | అస్మై కిజ్జి దుచిరిం కృతమిత్యథామ్మ! త్వం లజ్జనే
కథయతోయమదారభావః ||” ఎన్ను శ్రుతియి బుదారశబ్దతుక్కు
వ్యాఖ్యానమ్ పణ్ణినార్. శ్రీసూక్తభావ్యుత్తిలే పెరియ జీయ
రుమ్ అపేక్షితార్థజల్లెల్లామ్ ఉపపదితార్. ఇప్పుడి శ్రుతి
స్మృతి నమ్మిదా చుమ్ నిత్యే. అనితై కళైక్కొల్ల శ్రీమచ్చబ్బ
త్తిల్ శొన్న విశేషాతుక్కు. విగ్రహాచికళుక్కుచ్చోలే వస్త్రసు

దెన్నపడి. తయాన హైపక్రియతేద్రేదారసదాస్యాత్, నాన్యథా ఎన్ను శొల్లియైక్టే.)
(విస్తరతా) రితి. “తదిద్గితపరాదీన” ఇత్యుత) సగ్రహేణ సగ్గదికారణత్వమాత్మ
రూపేణ ప్రతిపన్నం భావశక్తికగుణాదిభిగపి ఉగ్రత్ర ఆపరిచ్చిన్నమహిమవత్త్వం
దేవ్యాః వగ్రమానం పూర్వస్థోక్ దేవ్యాః సగ్రహ్యన్వయాభావే పరిచ్చిన్నత్వ
ప్రసగ్గజేన అనుపపన్నం స్యాదెష్టకరుత్.

అ|| శ్రీకు- సర్వపురుషార్థసాధనత్వేన శ్రుత్యేణ వ) నూనమిల్లయే
ఎన్ను, శ్రుతికు వ్యాఖ్యానరూప భట్టర్ సుత్తై. ఉదాహరణతార్
(భట్టరు) మి. (దీ||) “పరమపదంవావిశీర్వ” అ టోగధివృత్తపుర్వకం
పరమపదతైక్కొడుత్తెను ఉపాయత్వమ్ శొల్లియైక్టే. “శ్రీమదగలో శ్రీ” ఇ
ఉదారపదతై ఉదారభావః ఎన్ను ప్రత్యభిజ్ఞపిత్తు పివరత్త రహిత్తై. “స్వయం
వస్తూతుర్వక్ జనమిమ మకస్మా త్సగసిజ స్రకాగో పమ్మయా స్తనన చిరజో
నశ్యరణయక్” ఎన్ను భట్టర్ అత్మైక్ బాల్యత్తల్ నమ్మొగ్గవార్ పాశురత్తుక్కు-
అర్థమాక వరుళిచ్చెయ్ద స్తోత్రత్తల్ శ్లోకాదికళు మనుసమ్మమమ్.

అ|| ఇప్పుడియాకిల్ శ్రియః స్యాతంత్రేణ మోక్ష సాధనత్వమ్ ప్రసగ్గి
యాదో? ఎన్నుపర్ (పెరియ) ఇతి. (అపేక్షితే)తి. పరిపత్తి భావాదివా
పరస్పర మైకమత్యాదిక మెన్నపడి.

అ|| ఏతావతా వాల్మీక్యాది అస్తతమ పూర్వచార్యవక్తృకృత కల్పితాల్
శ్రియః విశేషణతయా ఉపాయతయాన్వయమ్ సుదృఢమెన్ను ఉపసంహ

రూపమాన ఉపయోగ విశేషజ్ఞులై సహృదయౌ అతిస్తుకౌశ్ల
వతు. “భగ స్వీకార రహితం రక్షా సంకల్పనర్జితమ్ | గుణాధిక
మిహేష్టంహి శరణ్యస్య విశేషణమ్ || ఐకరస్య జాహ్నేషి
దంపత్యో స్సర్వకర్మసు | విశేషణ విశేష్యత్వం శృతం కస్మా
న్నరోచతే | ప్రతర్దనాదివిద్యాసు వేద్యేషి పరమాత్మని | అచేతన
వదిచ్ఛాసు శ్చేతనంచ విశేషణమ్ | ఇత్థం ప్రవర్తివిద్యాయాం

కిక్కి-తార్ (ఇప్పడీ) తి. (సం||) “ఉదారాం || కామవత్సమమృతంఋహానా”
ఇత్యాదయ ఇహశ్రుతి శబ్దేన వివక్షితాః. (సహృదయ) రివి. అసహృదయత్వే
తాపసాత్ర సిద్ధియొక్కయ విశిష్ట సిద్ధియిల్లె యెట్లు కరుస్తు.

అ|| ఆనాలుమ్ ఉపాసనత్తిల్ విశేషఃతయాఽన్వయఃకూడినాలుమ్
ప్రపత్తిప్రయిల్ కూడుమా? చేతనఽస్తువును చేతనాంతర విశేషణకూడు
మా? ఎన్నవర్ (భరస్వీకారే)తి. భరస్వీకారాది రహితం గుణవిగ్రహ
దికం శరణ్యస్య విశేషణ మిహంహి, భవతామిశ్రేషః. భరస్వీకార రక్షాసజ్గుల్పు
ప్రయోజక ఐకరస్యభాజోః శేషిదంపత్యోః శ్రుతం. విశేషణవిశేష్యత్వం కస్మా
న్నరోచతే? ఐకరస్యంనామ? ఏకస్మిక్ కార్యేతుల్యవత్ప్రవృత్తయోపి పరస్పర
ప్రవృత్తౌ అత్యంతసమృద్ధిజనితః సంతోషవిశేషః. ఐకరస్యేతి ఉపాయదశాయాం
విశేషణత్వోపపాదకమ్. విశేష్యత్వగ్రహణం దృష్టాంతార్థమ్. (దీ) భరస్వీకార
మెట్లు ఉపాయోభవేతి ప్రార్థనాయాం ఉపాయోభవామితి సజ్గుల్పుమ్.
మోక్షయిష్యామితి సజ్గుల్పుమ్ రక్షాసజ్గుల్పుమ్. గుణాది - గుణ విగ్రహాది,
(సం|| గుణజ్ఞేన జ్ఞానశక్త్యాదయః. అచేతనత్వా గుణాదీనాం భరస్వీకార రక్షా
సజ్గుల్పే న స్తః. లక్ష్యేఽస్తు తావత్ప్రయోగవిశేషా. సర్వకర్మసు - (సం
సృష్టిస్థిత్యాదిషు) ఆశ్రిత రక్షణాదికలితే.

అ|| (దీ||) చేతనస్య చేతనవిశేషణత్వ మెజ్జనే? ఎన్న దృష్టాంతమర్థర్
(ప్రతర్దనాదీ)తి. ప్రతర్దనాది విద్యైకలిల్ పరమాత్మా ప్రాధాన్యేన వేద్యనా
యిరుద్ధాలుమ్, అచేతనాది ప్రాణాదికలిత్పలే చేతనరాన ఇద్దా)దికత్వైయుమ్
పరమాత్మైవును విశేషణమాక ఇచ్చిక్కి-తాప్సిలే ఇజ్జామ్ పిరాట్టికు విశేషణ
త్వత్తిల్ ఒరుదోషమిల్లెయెట్లుకరుస్తు. నిగమక్కి-తార్ (ఇత్థ) మెట్లు. తత్తన్నప్ర

తత్తన్నన్త్రానుసారః | విభుః పత్వా గుణాద్వైశ్చ విశిష్టో
విషయోద్రవః || ఇజ్ఞు కేవల కుతర్కజ్ఞశ్చై యిట్టు ప్రమాణజ్ఞశ్చ
బాధిక్కలాకాతెస్తుమిషమ్ మున్నే శోన్నోమ్. అక్షయాల్
యథాప్రమాణమ్ శరణ్యాభిరామ విశేషాయుశయా విశి
ష్టముమ్ ఉపేయమానాన్వోలే విశిష్టముమ్ ఉపాయమాక
క్తుతైయిల్లె నారాయణశబ్దతిలుమ్ చరణశబ్దతిలుమ్ తత్తు
కిం గుణవిశేష విగ్రహవిశేషాది విశిష్టమాన ఏకం ఉపాయ

నుసారతః, అత్ర-ప్రపత్తే, విభుః-సర్వేశ్వరః, (స్వా|| నః- శబ్ద-రాదివద్ద
హిర్యావం విసా రామానుజ దర్శనప్రవిష్టానా మస్మాకమితే ఏకదేశినామసి కృప
యాగ్రహణమ్, విషయః-వేద్యః,) (శ్రీమన్నారాయణపదోద్భక్తానాం సప్తీ గుణ
జ్ఞశాల్ విశిష్టనానవనే విషయమాకితాః, తద్రహితః విషయమన్వేషణః.

అ|| ఇప్పడి పరాట్టిక్కి-శ్వరత్వోపాయత్వమ్ శోన్నాల్ “ఏక శ్శాస్త్రా”
ఎన్నిఱ శ్రుతివిరోధముమ్, జగత్కారణత్వే బ్రహ్మత్వముమ్ నిగ్రహకర్తృత్వ
ముమ్, అత ఏవపురుషకారత్వాధావముమ్ ప్రసంగిక్కాయాల్ తంగ్రహణ్యత్వాలే
ఉపాయత్వాది సాధకప్రమాణజ్ఞశ్చ అన్యసరణశ్చైవ శోన్మనణ్డాహ్! ఎన్నవ+ర్
ఇన్దితి. మున్నే-తత్త్వప్రయాధికారశ్చిలే, అక్షయాల్-విశిష్టోపాయత్వమ్ సిద్ధ
మాక్షయాల్, (యథాప్రమాణ) మితి. ఇరుకర్తృత్వమ్ గర్హిణాహకప్రమాణత్వాలే
ఈశ్వరత్వోపాయత్వమ్ విశేషణ విశేష్యత్వమ్ సిద్ధిక్కాయాల్ విశిష్టోపాయ
త్వశ్చిల్ కుళైయిల్లె యెన్వనడి.

అ|| అభిప్రాయ విశేషశబ్దాలుమ్ శరణ్యుద్దామ్ ఉభయాభిప్రాయ
యమ్ వివక్షితమ్. పరాట్టిక్కు-చేతనవిశేషణత్వే ఉపాయద్విత్వమ్ ప్రసంగియాదో
ఎన్నవ+ర్ (నారాయణశబ్దాలు) మితి. పూర్వముపాయద్విత్వప్రసంగముపే
యద్విత్వప్రసంగంప్రతిబద్ధియాలే పరిహృతమ్. ఇహోపి ఉపాయక్యదృష్టాన్త
త్వాలే ఉపాయైక్యమ్ సమర్థిక్కిణాదాక్షయాల్ పునగుక్తియిల్లెయెన్వమ్, విశేషణ
త్వాలే ఉపాయద్విత్వప్రసంగాది దోషమిల్లెఎన్వ కరున్.

(వి||) గుణ విశేష విగ్రహ విశేషాది విశిష్టమానేశ్చ= విశిష్టస్య ఉపాయ
త్వోక్తయోగ్యతాబలాత్ విశేషణే సిద్ధ్యనుపాయత్వం పాగగత వికళస్య

మానాత్పోలే తుల్యయోగక్షేమమాన శ్రీమచ్ఛబ్దతిత్తో
 ధ్రువ నిత్యవత్సంబంధశిష్టమానాలుమ్ ఉపాయైక్యత్తుక్కు-
 క్కుత్తైయిత్తై ఉపాయవిశేషాజ్ఞయెల్లామ్ విట్టు ఉపా-
 యత్తై ఏకమాక్కవేణ మెన్నిల్ ఉపాయత్వముమ్ విశేషణ
 మున్తిక్కేపోమ్. విశేషణ ప్రయుక్తమాయ్ విశేష్యత్తుక్కు-
 వరు మేద్రుత్తాల్ విశేష్యత్తుక్కు వైగుణ్యాదికల్ వారాత్తెన్దు
 “స్వత స్థీస్త్యం విష్ణో స్వమసి తతవవై ప భగవాన్ త్వదా-
 యత్తద్ధిత్యే వ్యభవ దచరాధీన విభవః । స్వయా దీప్త్యారత్నం

నవిరోధీతి తాత్పర్యమ్. అతః యథా గుణాది విశిష్టస్యాపాయత్వేపి గుణా
 దీనాం నోపాయత్వమ్. తథా పత్నీవిశిష్టస్యాపాయత్వేపి పత్న్యాః నోపా-
 యత్వమితి నభమితవ్యమ్. నను విశేషణత్వసిద్ధౌ ఉపాయత్వసిద్ధిః. ఉపాయ
 త్వసిద్ధౌ విశేషణత్వసిద్ధిరితి అన్యోన్య్యాశ్రయి ఇంచేన్న. పూర్వోక్తప్రమాణ
 బలాత్ జగత్కారణత్వాదిసిద్ధౌ భరన్వీకార రక్షాసజ్జుల్యాది యోగ్యతాసిద్ధ్యా
 (ద్వయే) ఉభయభాగ్దశీ శ్రీమచ్ఛబ్దయోరైక్యరూపేణాన్వయ సావరన్యా ద్విశేషణ
 త్యాగీకార భరన్యాసక్రియాయాం భరన్వీకార రక్షాసజ్జుల్యసిద్ధ్యా పుపాయత్వ
 సిద్ధిః అన్యోన్య్యాశ్రయాభావాత్. గుణవిగ్రహాదేస్తు అచేతనత్వాత్ స్వీకార
 రక్షాసజ్జుల్యా భావాన్నోపాయత్వమ్.

అ॥ నను “సర్వధర్మో” నిత్యత్ర కేవలవిశేష్యగత ఏక్యమేవ విశక్షిత
 నిత్యత్ర బాధకమాహ (పుపాయే) తి. పుపాయత్వ పరిత్యాగే పుపాయఏవ
 నసిద్ధ్యే దితిభావః.

అ॥ (స్వా) విశేష్యభూత శరణ్యసుక్కు విశేషణాధీన కిచ్చితార్థంవేణు
 కైయాల్ స్వతస్సిద్ధోత్పన్నవైగుణ్యం వారాదో ఎన్నవ+ర్ (విశేషణే)తి. (స్వత)
 ఇహ= హేతూః త్వం విష్ణోః స్వతఏవ స్వం-శేషభూతా, స్వతః-స్వేచ్ఛయైవ,
 నతు జీవనత్వేచ్ఛాం వినా స్వరూపతః శేషభూతేతి భావః. తతఏవ-తవ శేష
 త్వాదేవ, ఏష భగవాన్ త్వదాయత్తర్థిత్యేపి స్వశేషాధీన బుద్ధితయో అపరాధీన
 విభవః. తత్రానుగుణం దృష్టాంతమాహ (స్వయే) తి. రత్నం స్వయా దీప్త్యా-

భవదపి మహార్థం నవిగుణం నకుంత స్వాతంత్ర్యం భవతిచ
నచాన్యహితగుణమ్ ||” ఎన్నిశ్లోక త్తిలే నిర్ణయిక్క-ప్పట్టతు.
విశేషత్రాల్ విశేష్యత్తుక్కు.వరుమ్ అతిశయమోలే విశే
ష్యత్తుక్కు స్వరూపనబద్ధియాన అతిశయమ్ “అనన్యారామ
వేణాహం భాస్కరేణ ప్రభా యథా” ఎన్ని దృష్టాంతత్తి
కాణలామ్. భాస్కరనుక్కుమ్ ప్రిభైక్కుమ్ స్వతస్సిద్ధ
మాన తేజ స్వమోలే యిరువ్ కుక్కుమ్ “అనన్యార్థినకల్యా
ణమ్” ఎన్నిఅవడియే స్వభావ సిద్ధ కల్యాణతైయాలే “అప
మేయం హి తత్తేజో యస్యసా జనకాత్మజా” ఎన్టుమ్ “తవ

కావ్యా మహార్థం భవదపి నవిగుణం అన్యార్థం నభవతి, నకుంత స్వాతంత్ర్యం-
ప్రతిహత స్వాతంత్ర్యంచ నభవతి, అన్యహిత గుణముచ నభవతి, తద్వదత్రా
పీతిభావః. (దీ) ఈశ్వరనుక్కు విశేషత్రాల్ వంద అతిశయ ముద్రియ స్వరూపాను
బద్ధియాన అతిశయమిల్లెయో? ఎన్నవ+ర్ (విశేషాల్) నిశ్చయి. (అనన్యే) తి.
దృష్టాంతత్తిల్ భాస్కరనుక్కుమ్ ప్రభైక్కుమ్ స్వతస్సిద్ధస్వరూపానుబద్ధి అతి
శయముమ్, అన్యోన్యవిశేషవిశేష్య భావ జనితాభియ ముద్రికతాప్రసాదా-
(స్వా) భాఃకరోతీతి భాస్కరః ఎన్టు స్వతస్సిద్ధప్రకాశవానాన భాస్కరదృష్టా
ంతత్తిలే సిద్ధమెన్టు కరున్తు. (సం|| కాంలామిన్ స్వతీతియవాణాహి ప్రభయా
ప్రతిశయవాదృప్తః. నహి తతోస్తి భాస్కరే జగన్మయ శక్తిశ్చ భావః).

అ|| విశేషణధూతైయాన శ్రీమక్ స్వత స్సిద్ధాభియా భావాత్ “అప్ర
మేయంహి” త్యాది నిర్దేశముం విశేష్యాభియత్వముం కూడుమో? శ్రియ శ్శ్రిః
తిరువుక్కుమ్ తిరుకెన్టుమ్ పరస్పరాభిశయావత్త్వముమ్ కూడుమో? ఎన్నవ+ర్
(భాస్కరనుక్కు) మిత్యాది. (అనన్యే) తి. “అనన్యార్థిన కల్యాణ మన్య
మజ్జళ కారణమ్ | జగన్నిదాన మద్వంద్వం ద్వంద్వం వందామహే మహః||”
ఎన్టు లక్ష్మీకల్యాణత్తిల్ నాన్ది శ్లోకమ్. స్వత. సిద్ధాభిశయ సమ్యక్కు-భుక్కుమ్
గుణధర్మి భావత్రాలే పరస్పర కృతాభిశయ భాక్తియ కూడుమెన్టు కరున్తు. (దీ||
అప్రమేయంహి తత్తేజః-సర్వోత్కృష్టా జనకాత్మజా యస్మాత్తచ్చేష భూతా

శ్రియా” ఎన్టుమ్ “ఉన్తిరు” ఎన్టుమ్ “శ్రియ శ్శ్రిః” ఎన్టుమ్
 “తిరువుక్కుమ్ తిరు” ఎన్టుమ్ అన్యోన్యాతిశయావహజ్జళాక
 విశేషణ విశేష్యజ్జలై నిర్దేశిక్కిఱతఱ్ఱుక్కు త్తుటైయిలై.
 శ్రితిబలత్తాలే “ద్వాచ సదైకశేషి” ఎన్తిపడియే “ఉభయా
 ధిమాసం చైకం శేషిత్వం” ఎన్టు శోమాశియాన్దా వడర్థ
 సంక్షేపత్తిల్ నిమ్కర్ని త్తపడియే యిరువరుమ్ ఏక శేషిత్యా
 శ్రియమాసపడియాలే హవిర్విశేషజ్జళితే అగ్ని విష్ణు ప్రభృతి
 కళుక్కుప్పోలే ఆత్మ హవి సుమర్పణ ప్రతిసంబద్ధికళాకై
 క్కుమ్ తుటైయిలై. “యువత్వాదా తుల్యే ప్యవర వశతా
 శత్రుశమన సిరత్వాదీక కృత్వా భగవతి గుణా వుంస్తు

ఇత్తాల్ విశేష్యత్తుక్కు విశేషణాధీన అతిశయమ్ సిద్ధమ్. “తన శ్రియా” ఎన్టు
 విశేషణత్తుక్కు శ్రియావహత్వం సిద్ధమ్. “ఉక్ తిరు” ఎన్టు విశేషణ మతిశయా
 వహమాక నిర్దేశమ్. “శ్రియ శ్శ్రిః” ఎన్టు విశేష్యమతిశయావహమాక నిర్దేశమ్.

అ॥ (స్వా) అనాలుమ్ క్రియాన్వయిత్వరూప విశేషణత్వమ్ పిరాట్టిక్కు-
 కూడుమో? ఆత్మ హవి సుమర్పణ రూప క్రియైయి లుదేశ్య కారకత్వమ్ విశే
 ష్యత్తుక్కు-పపన్న మానాలుమ్ విశేషణత్తుక్కు-పపన్న మో? ఎన్నవ+ర్ (శ్రుతి
 బలత్తాలే) ఇతి. “పతిం విశ్వస్య, అన్యేశానా, మకారస్తు” ఇత్వాది శ్రుతి ఎన్టు
 పడి. (ద్వావి) తి. “లక్ష్మ్య సుమస్త శ్చిదచి త్ప్రపఖ్తో వ్యాప్త స్తదీశస్యతు
 సాపసర్వమ్ | తథాపి సాధారణమితిత్వత్వం శ్రీ శ్రీశయో ద్వాచ సదైకశేషి”తి
 భగవచ్ఛాస్త్ర వచనమ్. ఏకశేషి - ఏకంచ తచ్ఛేషించ, ఏకశేషిత్యాశ్రయ
 భూతం వస్తు ఎన్టుపడి. (అగ్నివిష్ణి) తి. ప్రమాణాన్తరత్తా లగ్నిక్కు- విష్ణు శేష
 తయా విశేషణత్వమిరున్దాలుమ్ హవిర్విశేషజ్జళి లుదేశ్యకారకత్వమ్ తుల్యమాక
 యిరుక్కి-తాపోలే ఎన్టుపడి. (దీ॥ ప్రభృతిశబ్దత్తాల్ మహేంద్రాది గ్రహణమ్).

అ॥ తర్హి “సదేవ, స్వాత్మానం, మామేక” మిత్యాదికళిల్ భగవన్మాత్ర
 నిర్దేశముమ్ ఏకత్వవ్యవదేశముమ్ కూడుమో? సన్నియోగ శిష్ట న్యాయత్తాల్
 శ్రీమాత్ర ప్రధానమాకవుమ్ నిర్దేశమ్మసజ్గియాదో? ఎన్నవ+ర్ (యువత్వాదా)

సులభాః । స్వయి స్త్రీత్యై కాన్తాః ప్రయతం సతిపారార్థ్య
కరుణా తుమానీకా వా భోక్తు భవతి యుచయోగాత్మనిధిదా”
ఎన్నిపడియే పత్నిక్కు. నిస్సహితపారార్థ్యత్వాలే యాగ కర్మ
త్తిత్వోలే పతిప్రధానమాక శాస్త్రద్వితీయే వ్యవదేశశక్తుక్కుమ్
ఏకక యజమాన నెఱుమాన్పి” ఏక స్వవదేశశక్తుక్కుమ్
కుత్తైయులై. “తామనై యుతో కేత్తవక ఒరువనై యే నోక్కు

వి. (వి) భేదా-పైలతల్యం నాన్తి, ఉభయో స్వయం సాగికం సుల్యమిత్యర్థః.
నల్వేకస్మిన్ స్వయంపే ఏతద్భక్తానుభవము భవతి అనన్తం. ఉభయో స్వ
రూపభేదస్వ ప్రమాణసిద్ధత్వత్. ఆత్మ ముచయోగ్యభవత్తు నాను అయింగ్జోకః
ఉపాత్తం) ఆసాధారణ పుణ్యమునుభవేన పత్నిత్వం, పుణ్యసాధారణ గుణాను
భవేన పత్నీశ్వర్యాకే భాగవతేషుగృహాన్తే నివృత్తయేన భక్తిప్రకారవ్యవస్థాం
కృత్వా యుచయో రాత్రిని భేదా భవతి ఎత్తై. (చూ) ౧) ౧. “యజేత స్వర్గ
కామః, స్నానం, ఆహారం వాసనాదిన్తే” ఇత్యాది వ్యవహిత. (వీ) ౨. విజ్ఞాన
సామ్య మేకత్వ వ్యవహితమైష్టవి. (వి) ౩. అయింగ్జోకః. “వశే లిజ్జ
విశేషనిర్దేశాత్పుం యుక్తమైష్టవాయుభి” ఇత్యుక్తం యా గాధ్యాయః పుంసః, ఉత
స్త్రీయా? ఇం సులయే పుణ్యనిర్దేశాత్పుమానేక స్యాదుః పుణ్యసాధారణ కృత్వా
విశేషణస్య అవివక్షితత్వత్ స్త్రీయా అస్యధికారం ఇం ప్రసాద్య అనంత
రాధికరణే దంపతీ పృథగ్వ్యభేదాత్ తా మత సపే ౧) ౨. విచిత్రానాం అఖ్యాతో
పాత్త సంఖ్యాయాః గుణభూతోపాదయ కర్తృ గామత్వేన వివక్షితత్వాత్
ఏకైకతః ప్రయోగే సామ్యే సన్వేదన యజేనాతానం. తథాహి కర్మసమగ్రం
భవతీతి సిద్ధాంతితమ్.

ఆ|| (ప్ర) నను దివ్యమాభి సాన్వితాదుల భావర ఏవోపాయత్వ
ప్రాప్యతోన్తేః త్నైరోధ సాన్వితత్వజ్ఞానాహ (తామనైయా) శిత్వాది
(వి) తామనైయాళ్ కేర్కక - పద్మాలయా భర్తృగం, ఒరువనై - ఏకమేవ,
నోక్కుమ్ - విషయావర్పత్, ఉభయ - ఇం సుం భక్తిప్రపత్తయూనం భావం
పరిపూర్ణానుభవశ్చ విషయావర్యా దిత్యర్థః.

సుఖం వు ” ఎన్నికలకు ముందు ఇతను తాత్పర్యం. “ తదన్త
రభివాత్వాం న వృథ గభిధత్తే శ్రుతిరిపి ” ఎన్నిక వ్యక్తికళుమ్
కణ్ణు కొల్వతు. “ ఎమ్మెరమానై చొన్ను విడమెణ్ణుమ్ పిరాట్టి
యెయుమ్ శొలితామ్ ” ఎను తుండజి ఉడె యువర్ అరుచి
చ్చెయిత వార్ తైయై ఆచ్చాక్ పక్కలిలే కేట్టు ఇళ్ళియర్
నల్ల)హితార్. ఆకైయాలే కామ్య ప్రధానమాన అధికా
రార్చన నూపత్తియిమ్ విష్ణుపత్తిత్వం సుప్రతిష్ఠితమాకై యాలే

అ|| (ప) ఏవం యాగతంత్రన్యాయేన పా/గాన్వైక్య వ్యవదేశ ముక్త్యా
శ్రీమదాది శబ్దేషు ప్రకృతి నిమిత్తత్వాదినాఽ రస్యస్థిమాహ (తదంతరభివా) దితి.
(దీ||) ఛగవత్పరతప్రస్థాస్థిత్యా రస్యస్థిగభివానమ్. ఏక రస్థముమ్ విశ్లే
విషయ మెట్టపడి. ఇన్వర్ధై లాసు విత్తహ్యము ముక్తైనితార్ (ఎమ్మెరమానై)
ఇత్యోదియాల్. ఆచ్చాక్ - కిరామ్మిఆచ్చాక్.

అ|| (స్వా) సర్వావస్థై కళిలుమ్ పిరాట్టి అవినాభూతై యాకైయాలే
అనన్యప్రయోజనకృత్ సత్త్వజలిల్ విహితమాన శ్రీప్రణామార్చనాదికళో పత్తి
విసాభూత లయాది విగ్రహ విషయ మకలా మనలాల్, కామ్య విగ్రహుల్
ప్రసరయాదపడియాల్ శ్రీప్రస్థాదికళుమ్ తల్ప)ణామ-దికళు మనుద్దేశ్యమన్తే?
ఎన్నవార్ (ఆకైయాలే) ఇతి. ఆకైయాలే - నిత్యపరిపారార్థితాలే,
(దీ|| పిరాట్టిక్క-ధికారార్చనమానం కామ్యప్రధానమ్. భోగార్చనం మోక్ష
ప్రధానమ్. ఇన్వర్ధైమ్ పత్త్వరూపహిత మెట్టమ్ పత్త్వరూపహిత మెన్వర్ధై
పత్తై. కామ్య ప్రధానం మదన గోసాలాది, మోక్ష ప్రధానం రామ కృపాది.
పత్త్వరూపహిత కామ్యరూపత్తయిమ్ ఇన్వర్ధైమ్ పిరాట్టి మైయాల్, నిష్ఠ
పత్తిత్వం సుప్రతిష్ఠితమాకైయా అనన్యప్రయోజన ముచితపుక్కుమ్ కామ్యప్ర
ధాన మదనగోసాలాది రూపత్తిత్వం మత్పత్త్వాది ప్రయత్న ప్రణామ-దికళో
పక్షాచదిల్ విరోధమిల్లె యెట్టపడి. (సం|| అర్చనం శ్రీవిధమ్ - “కేవలేన
తుయాగేన పృథగ్భూతేన నారద । పూజనం కమలాదీనా మధికారాభిధస్తుసః”
కేవలేన - భగవద్దేవనా సందర్శన, “హృగయాదిషు చాల్గేషు లాఞ్ఞనం

లయభోగార్చనజలిలే ప్రవృత్తరాయ్ అనన్యప్రయోజనరాన
ముముక్షుకర్మ-భుక్కుమ్ కామ్యప్రధానమాన భగవద్రూపత్తి
ఱ్ఱోలే మాతృత్వాద్యుపాధికమాన ప్రణామాద్యాచారజ
భుక్కుమ్ కుతైయిల్లె. ఇప్పడి మధ్యస్థ దృష్టియాలే స్రామా
ణికార్థజ్ఞ తోన్ దుచ్చెయ్తే పన్ దినతు విడతొత్తియిల్
“దృఢపూర్వశ్చోత్తమాంతో ధర్మాణా మవిశారదః । వృద్ధా
నప్యచ్ఛక్ సందేహా నంధశ్చైవభి మివర్చతి ॥ అన్యథా మన్ద

కమలాదిక” మిత్యారభ్య “తదేహ సంస్థితా స్సర్వే పుణ్యనియాః క్రిమేణతు ।
పరివారం వినామస్త్రైః వైవవై ర్హృదిభిర్విజ ॥ అలయార్చన మేతత్సంక్షిప్తం
సర్వసిద్ధిదమ్ । మన్తరాట్ కర్మకామధ్యే లక్ష్యైద్యాః కేసరః నిష సాకారా
కేవలా స్సర్వే యత్ర సా భోగసంజ్ఞతా” ఇత్యాదిక మిహానుసంజ్ఞయమ్.) అధికా
రార్చన రూపం తనిక్కొయిల్ నాచ్చియార్, లయం - శిరుమార్చిలే విద్య
మానం శ్రీరూపమ్. భోగమ్ - పక్కొల్ విద్యమాన నాచ్చియార్.

అ॥ ఇన్ద అర్థనిర్ణయమ్ లోకాచార్య స్రభృశిక శుడైయ వ్యాఖ్యానజ్ఞ
భుక్కు విరుద్ధమానపడియా లుపలక్షణపక్షమై వివేకాదుమా? ఎన్నవర్
(ఇప్పడి) ఇతి. మధ్యస్థ దృష్టియు మతత్వమాకిల్ శక్కుంది కుదృష్టి బాహ్య
పక్షము ముపాదేయమాక ప్రసక్తిక్కుమెన్తు కరున్తు.

అ॥ (ద్వి) ఇప్పడియాయుకర్మ గ్రహీతగ్రాహిత్యే స్వప్రపక్షా పరిపాలన
ధర్మలేశత్వకాక గురుతరమాన భ్రాతృవధోమ్యక్తనాన వాక్ ననై తైలివిక్తా
కర్ణపర్వతిల్ శరణ్యక్ శొన్నగ్రహీత గ్రాహిన్దావచన్తల్ నినై ప్రసక్తిక్కు
మెన్తిటార్ (దృఢపూర్వే) తి. పూర్వం శ్చుతః కశ్చన ఆపాగ్గోదృఢోయస్యసః,
అతఏవ మూర్ఖః, (సం॥ ధర్మాణాం-ధర్మతత్వనిర్ణయానమధ్యః, సందేహాః - సందేహా
విషయార్థాక్,) స్వయంధర్మజ్ఞలినుడైయ నూత్నమై వివేక్తు మశక్తనాయ్, ఆధాపి
సనిగారజమై పెరియోర్ కళో పక్కల్ కేళాదవన్ యావనోరువన్ ఆవన్ అన్ద
నానవన్ పడుక్కుయిల్ విక్రమాపిలే అనగ్గల్ విక్రవనెక్ గె.
(అన్యథే) తి. మృదుప్రజ్ఞర్కు అర్థమన్యథా స్ఫురిక్కుమ్, మరాత్మనాం-సన్ని

బుద్ధీనాం ప్రతిభాతి దురాత్మనాం । కుతర్క (వ్యాళ దష్టా
నాం) జ్ఞానకుష్టానాం విభాంతేందియ వా (జి) దినామ్ ॥”
ఎన్నిట దక్షైయామ్. ఆక్షైయాల్ సిద్ధోపాయ శబ్ద వాచ్య
విమర్శత్తిల్ “నానయోర్విద్యతే పరమ్ ॥ యథా సర్వగతోవిష్ణు
స్తథైవేయం ద్విజోత్తమ ॥ అస్యా దేవ్యా మనస్తస్మిన్ తస్య
చాస్యాం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ తేనేయం సచ ధర్మాత్మా ముహూ
ర్తమపి జీవతి ॥ వ్యాపకావతి సంక్షేపా దేతత్త్వమివోదితౌ ॥”
ఎన్నిటపడియే ఏక శేషిత్యత్తాలుమ్ ఏకాభిప్రాయతైయాలుమ్
పరస్పర ప్రావణ్యతీత్యత్తాలుమ్ స్వరూపరూపాదికళిల్ పిరి
వర్ధ్మ అన్వయ విశేషత్తాలుమ్ “గాఢోపగూఢానితే” ఎన్ఱు
మ్మడి సుశ్లిష్టమాన విశిష్టతత్వమ్ నిఱ్ఱిట నిలై కులై యాత
పడి నవిశేషణమాన నారాయణశబ్దమ్ ప్రతిపాదిక్కిటపడియై

స్తకానాం, కుతర్కజ్ఞానేన కుష్టానాం, విభాంతేంద్రియాణాం వాదినాంచ
అన్యధాప్రభాతి. ఇవర్క కళుడైయ అపస్తే గ్రహీత గ్రహిక కళుక్కుమ్ పరుమెన్ఱ
పడి. (సం॥ ఎన్నిటదక్షైయామ్-శ్వభ్రతయొక్త నరక పతనం స్యా దిత్యర్థః.)

అ॥ శ్రీమన్నారాయణ శబ్దమ్ సిద్ధోపాయతై ప్రతిపాదిక్కిట పడియై
అనుసర్ధిక్క-వేణుమెన్ఱ నిగమిక్కిటార్ (ఆక్షైయా) లిలి. (సా॥ ఆక్షైయాల్-
చుప్పర్ కు అన్యధావాక త్తోర్ఱుక్తయాలే, యద్వా, కుతార్కికర్ కు అన్య
ధావాక త్తోర్ఱుక్తయాలే సమీచీన తర్కజ్ఞాలే సిద్ధోపాయ వివర్ణత్తెన్ఱపడి.
(నానయో) రితి. ఇమావేపరాపుత్కృష్టే, నిరుపాధికశేషిణౌ ఎన్ఱపడి. యథా
సర్వగతః- సర్వైరుపాయతయా పగతః, ఆశ్రితః, తదనుగుణ రక్షణ సజ్గుల్ప
వాక్ తథా ఇయ మసీ త్యర్థః. ఏకాభిప్రాయతాయా మిదం ప్రమాణమ్.
అస్యాఇతి పరస్పర ప్రావణ్యే ప్రమాణమ్. వ్యాపకావిత్యన్వయ విశేషత్తిల్
ప్రమాణమ్. (సత్త్విస్థి) తి. తమోభిధూత కుతర్క-వ్యాళ దష్టర్ కళుక్కు
అన్యధాతోర్ఱునినాలుమ్ సత్త్విస్థర్ కు ఉక్తప్రకారమ్ తోర్ఱుమెన్ఱ కరుత్తు.
(వి॥ ప్రాప్తమ్ - ఉచితమ్.)

అనుసద్ధిక్తైః సత్వస్థైఃకుః వాస్తవమ్. “సమస్త పురుషార్థా
నాం సాధకస్య దయానిధేః । శ్రీమతఃపూర్వసిద్ధత్వా త్సిద్ధో
పాయమిమ విదుః ॥ భక్తిప్రపత్తి ప్రమఖం తద్వశికారకార
ణమ్ । తత్తత్ఫలాగ్నిసాధ్యత్వా త్సిద్ధోపాయం విదుర్బుధాః ॥
సాధ్యోపాయోత్తరంగేణ సిద్ధోపాయస్య కేషిణః । లీలాప్రవా
హాకారుణ్య ప్రవాహేణ నిరుద్ధ్యతే ॥ తేనైవ సర్వేభిఃకులే

అ॥ (సం॥) సిద్ధోపాయత్వస్య భగవంసాధ్యత్వనిర్వహేన సమస్తాశ్చ
కరుణా శ్రీవిశిష్టవన సిద్ధోపాయ ఇతి సిద్ధోపాయస్య స్వపరశః ప్రయోజక మహా
(సమస్తే) తి. (సా॥) సాధకస్య - తత్ప్రభావం సత్వస్య ; “కామత్యాభివే శక్తి
మాత్ర మప్రయోజకమిత్యతాతం (దయానిధే) రతి. (శ్రీమతఃపూర్వసిద్ధత్వా త్సిద్ధో
సిద్ధత్వాత్ - కృతేపూర్వమపి సిద్ధత్వాత్. కృతేసాధ్యత్వాత్, ప్రయోజనసిద్ధోపాయం
విదుః. సాధ్యోపాయస్తు కృతేసాధ్యత్వాత్ సమస్తాశ్చ సిద్ధోపాయ ఇతి భావః.)

అ॥ (సం॥) అథ ప్రవత్త్యాజేః సాధ్యోపాయస్య స్వపరశః ప్రయోజకం
ప్రయోజనంచాహ (భక్తి) తి. ప్రభృతి శక్తీనః ఉపాసనా ప్రపత్తి భావో యజ
నాదయశ్చ వివక్షితాః. తత్తత్ఫలాగ్ని పురుషస్య సాధ్యత్వా త్సాధ్యోపా
యత్వం, భగవద్వశికరణ ప్రవాహ్యా ఫల సాధనత్వా మహాయత్వం చేతిభావః.

అ॥ నను అనాద్యనంత మహాపరాధమాల నిగ్రహ సమకల్పప్రయత్న
లీలాప్రవాహే ప్రబలేనతి కథం సాధ్యోపాయేన సర్వవశికరణమ్? కథంవా
సత్యసమకల్పస్య సమకల్ప స్సంసార ఏవ ఏతాః భ్రమయేయ మిత్యాది
రూపాస్తేన నివర్తసియ ఇతి శక్త్యాద్యయం శ్లోకద్వయేన పరిపరం (సాధ్యో) తి.
(వి॥) ఉద్ధతాస్తరక్లాయస్య స ఉత్తరజ్ఞః. తరజ్ఞశ్చైవ లీలాభిభావన శక్తయో
వివక్షితాః. సాధ్యోపాయోత్తరజ్ఞేణ ఉన్నత తరజ్ఞవతా, అనేన సాధ్యోపా
యస్య మహామారుత సామ్యం గమ్యతే. కారుణ్యప్రవాహ ఉక్తృతుస్సగ్గ లీలా
ప్రవాహం ప్రతిబధాతి. కారుణ్యప్రవాహో లీలాప్రవాహం సామగ్రీమప్య
చ్చేత్తం కదాచి త్పుభవతీతి. (సం॥) యథా సముద్రస్య చక్రోదయానంతర
ముత్తరజ్ఞస్య నదీ ప్రవాహ నిరోధకత్వం తద్వదితిభావః. తేనైవ - కారుణ్యప్రవా

సికతానేతుబద్ధవత్ । స్వతస్త్రస్యాపినజ్జల్పా స్వకైజ్జగ్ధ్య
నిరోధకాః ॥ ప్రసాదనస్యోపాయత్వే శాస్త్రీయేపిఫలంప్రతి ।
కర్తృత్వా వ్యవధానాద్యై సిద్ధోపాయ ప్రధానతా ॥
స్వతస్త్ర న్యాస నిష్ఠానాం సిద్ధోపాయే విభా స్థితిః ।
క్షణ తస్యయత్ను విరతి వ్యక్త్యై పోక్తా విశేషతః ॥

హేజైన, అపి శబ్దో నిరోధనూచకః. యద్యపి స్వతంత్రస్య సజ్జ-ల్పాస్స త్యాశ్చ. తథాపి స్వకైజ్జగ్ధ్య నిరోధకత్వాత్ తే సర్వేపి మోక్షప్రతిబద్ధకా సజ్జ-ల్ప కార్య లీలాప్రవాహ లీయంతే. స్వకైజ్జగ్ధ్య నిరోధకత్వా దితిహేతునా కేషిణ ఇతి పదాభిప్రేతం వివృతమ్. నహి స్వాభిమతతమా తిశయలాభం పాప్త్య క్షేపీ నిరోధయతీతిభావః. యథామహాప్రవాహేణ నైకతానేతవో నశ్యంతి తథేత్యర్థః.

అ॥ నను అన్యయ వ్యతిరేకభ్యాం సాధ్యోపాయస్యైవ ప్రాధాన్యే సామాన్యకారణస్య భగవతః ప్రధానోపాయత్వం కథం సిద్ధ్యే? దిత్వతాప్రహ (ప్రసాదనస్యే) తి. ప్రసాదనస్య-ప్రసాదనకస్య, శాస్త్రీయేపి-శాస్త్రవిహితేపి, కర్తృత్వం - ప్రసాదనరూప ప్రపత్త్యాది నిష్ఠాదనాను గుణ కృత్యాక్రియత్వం, ఫలప్రదాన సజ్జ-ల్పాశ్రయత్వంచ, అవ్యవధానం - సాక్షాత్ఫల లంభకత్వం, అదిశబ్దాత్ స్థిరత్వ సర్వశక్తిత్వాది సజ్గ్రహః. (టీ॥ ఆద్యశబ్దేన సాధ్యోపాయస్యాపి అస్మానుత్పాదనాది గ్రహిక్రియః.)

అ॥ నను సాధ్యోపాయత్వేన ప్రపత్త్యాదరణే “త్వమేవే” త్యుక్తా సిద్ధోపాయైక నిష్ఠాహితేత్యతాప్రహ (స్వతస్త్రే) తి; ఛక్తవ్యావృత్తయే స్వతస్త్రే పదం, విభా-కేషిణి, స్థితిః - త్వమేవోపాయ ఇతి ధీరూపా నిష్ఠా, నక్షణాదూర్ఘం, స్వయత్ను విరతి వ్యక్త్యై-యదగ్ధం సా తదగ్ధం స్వవ్యాపార నివృత్తి భ్యాపనాయ, నతు ప్రపత్తమపి పరిత్యక్తుమితి భావః. విశేషతః - అసాధారణ్యేన, పోక్తా - పూర్వై రితిశేషః. అత ఏవ అతి ప్రసక్తోపి పరిహృతః. (టీ॥ భక్తుపాయనిర్మలమ సిద్ధోపాయా శ్రయణమిరుక్త-స్వతస్త్రే) న్యాస నిష్ఠై సిద్ధోపాయనిష్ఠై విశేషికైర్గు-హేతు అరు+ర్ (స్వతస్త్రే) తి. సిద్ధోపాయ స్వీకారానంతరం తదగ్ధమాక ఒరు వ్యాపార మిల్లె యెచ్చు తోర్తు. కైకా-క సిద్ధోపాయ నిష్ఠ రెన్తు విశేషిత్తు చొల్లిర్తు.

అతో యదర్థం స్వభర సిద్ధోపాయే నివేశితః । తదర్థం
శాస్త్రయతోనా సిద్ధోపాయం ప్రతిక్షతే ॥ ప్రపత్తే
ర్లక్షణే మస్త్రే విధౌ వాక్యాస్తరేషు చ । భాష్యాదౌ
సంప్రదాయే చోపాయత్వం బ్రహ్మణి స్థితమ్ ॥

అ॥ సిద్ధోపాయైకనిష్ఠా సన్నివేశం నిర్భయం (అతః) ఇతి, సలలితేషు చిత్తైశ్చ
స్వస్వభరత్వా దిత్యర్థః. తేన భగవదాంధన గుణ శుశ్రూషాత్వేన రుణం నప్రస
క్తమ్. సిద్ధోపాయత్వేన స్వీకృతస్య భగవతోరక్షణకాలం సమీక్షిత ఇత్యర్థః.

అ॥ నను బ్రహ్మణః ప్రధానోపాయత్వ మస్తి సే సిద్ధోపాయైకనిష్ఠతయా
తత్ప్రతిక్షణ ముచితమ్. తదేవ నాస్తి. మానాభివా దిత్యేషాం (ప్రపత్తే) రితి.
(స్వా) బ్రహ్మణి- స్వరూపతో సుతత్త్వ లావధాకాంతయ కావలం సంగోర్మూఢే
భగవతి; ప్రపత్తే ర్లక్షణే- “అనన్యసాధ్య” ఇత్యాది లక్షణ వాక్యే; మస్త్రే -
ద్వయే; (సం॥ తత్ర ఉపాయాత్మక వాచక శబ్దోన్వేషేషా నిర్భగవద్ధరణ
యోరేవ ఉపాయత్వ సిద్ధి రితి భావః.) విధౌ - గదయ స్తోత్ర, వాక్యాంత
రేషు- (దీ॥ శ్రీరామశ్మరణం, నివాసశ్మరణం ముఖ్యం, శబ్దాంత్ర వాణీ భవశరణ)
మిత్యాది వాక్యాంతరేషు, భాష్యాదౌ - (సం॥ భాష్యపదేన “ఉపపత్తీశ్చేతి
సూత్రభాష్యం, “స్వప్రప్తయే స్వప్రప్త ఉపాయోన్వేషపత్తీ” రహస్యం వివ
క్షితం, ఆదిశబ్దేన “ఆరణ్యం ని- పాదమే” ఇత్యాదయ ర్భరణ ప్రముఖ
ఋషివరాది సూక్తయో గృహ్యంతే. సప్రదాయః - ఉపదేశ వాగవర్తం)
(స్వా॥) “ తన భరోహ మకారిషిధార్మికై శ్మరణ మిత్యపి వాచ ముచితం.”
మిత్యాదౌ, ఉపాయత్వం - రక్షకత్వ వ్యతిరేకేణ ఉపాయత్వం నామ ఆకా
రాంతరం “ఉపాయే గృహరక్షితో” ఇత్యాది ప్రమాణానుగుణ్యేన ఉపా
యాగ్ధక శరణ శబ్దాదిభిః, స్థితం-ప్రతిష్ఠితమ్, సర్వసాధాగణోపాయత్యాభిధానే
నిష్ఠా రూప ఆపచార ప్రసజ్జేన సాగ్యోపాయాస్తర స్థానాపన్నత్యా భర
పర్యాయం అస్య ఉపాయో భవేయ మిత్యాకారక సజ్జ-త్వత్వరూపం ఉపా
యత్వం అత్త్యన్తోత్కరావహ మారం పామాణిక మ్మేస్తు కగుత్తు. తదర్థ
మూకవే ఇవిద్యుత్తీలో నిరతిశయోత్కర్ష వాచి బ్రహ్మశబ్దము ముపాయ శబ్దముమ్
ప్రయోగిత్తయ. ఇక్ష్ణు శ్రీమణి బ్రహ్మణి ఎస్తు వివక్షితమ్.

పూర్వసిద్ధస్య దేశాదే ధర్మత్వం యద్విదిష్యతే । ఏవం తత్త్వ
విదః ప్రాహుః కృష్ణం ధర్మం సనాతనమ్ ॥” ఇస్సిద్ధోపాయమ్
రహస్యత్రయత్తిల్ ప్రథమాక్షరాది స్థానజ్ఞులిలే అనుసన్ధేయమ్.

అ॥ (ప) నను “చోదనా లక్షణాద్ధర్మః” ఇత్యుక్తరీత్యా విధివాక్త్ర్య
శ్చేతన కృతసాధ్యతయా బోధితస్యైవాలౌకిక శ్రేయస్సాధనత్వరూప ధర్మ
త్వోక్తే ర్భగవతః కృతసాధ్యత్వాభావా ధర్మత్వానుపపత్తేః తస్మాదపాయత్వ మా
పచారికమేవ ఇత్యుక్త, అలౌకిక శ్రేయస్సాధనస్యైవ ధర్మత్వాత్ ద్రవ్యక్రియా
గుణాదివ త్సిద్ధస్వరూపస్యాపి భగవతః ధర్మత్వం ముఖ్యమేవేతి నోపాయత్వమా
పచారికమిత్యభిప్రయన్నాహ (పూర్వసిద్ధస్యే) త్యాదివా. (సం॥) కృతేః పూర్వ
మేవసిద్ధస్య, సమేయజేతేత్యుక్తోదేశః. ఆదిశబ్దేన “సాయంజహోతి” త్యాదినోక్తాః
కాల, ద్రవ్య, క్రియా, గుణాదయశ్చ వివక్షితాః. దేశాదే రలౌకిక శ్రేయస్సాధన
త్వాద్ధి ధర్మత్వ మివ్యతే, ఏవం తథా తత్త్వవిదః - “యేచ వేదవిద” ఇత్యుక్తాః,
కృష్ణం సనాతనం అనాది సిద్ధం ధర్మం, ప్రాహుః - ధర్మత్వేన ప్రాహుః.
(స్వా॥) దేశాదిక శుక్కు- అలౌకిక శ్రేయస్సాధనతయా ధర్మత్వం పోలే శరణ్య
నుక్కుమ్ సిద్ధోపాయత్వరూప ధర్మత్వం ప్రామాణిక మెఘ కరుత్తు.

(దీ॥) అనుగ్రహచ్ఛ్రియఃపత్త్య స్తన్నులాచార్యవీక్షణాత్. సత్సంపదాయ
సిద్ధిశ్చ తత్త్వజ్ఞానోదయోభవేత్ ॥౧॥ గురుపారంపరీప్రాప్త తత్త్వార్థావగతిరుగోః ।
సత్సమ్మదాయ సిద్ధిస్సాన్య చ్ఛిష్యస్యావహితస్యతు ॥ ౨ ॥ ప్రామాణికార్థాప
హృతి ర్ద్వివిధా చుప్తవాదినాం । ఏకా విభూత్యపహృతి స్సాన్యద్విభూతిమతో
పరా ॥ ౩ ॥ విభూతిమంతం నేచ్ఛన్తి కేచిదస్యే పునఃపరం । విభూతిమంతం సజ్గు
ల్య తద్విభూతిం హరిం వినుః ॥ ౪ ॥ కేచిద్విభూతిం నేచ్ఛన్తి తాం సమ్మత్వా
పరేపునః । ఈశసమ్మన్థ రహితాం స్వతంత్రాంవాన్యగాం వినుః ॥ ౫ ॥ మృదుప్రజ్ఞ
ప్రపన్నస్య యద్యేతేష్యేక మాపతేత్ । వైవా దసత్సజ్గ వశా దధోధోనిపతే
దయమ్ ॥ ౬ ॥ బద్ధనేచేతనస్యేత స్వాతన్త్ర్యం ముఖ్యకారణమ్ । ఆజ్ఞాతీలబ్ధనం
తత్రసహకారితయాస్మృతమ్ ॥ ౭ ॥ మాక్షణేచేతనస్యేత కరుణాముఖ్యకారణమ్ ।
తద్వశీకరణం చాత్ర సహకారితయేష్యతే ॥ ౮ ॥ స్వాన్నిర్దయస్య స్వాతన్త్ర్యం
సర్వచేతనబాధకమ్ । అస్వతన్త్ర్యస్యకారుణ్యం వ్యర్థం స్వస్యాపి బాధకమ్ ॥ ౯ ॥

స్వతస్త్రిస్వతుకారుణ్యం సర్వానిష్ట నివర్తకమ్ । ఆశ్రితానాం స్వస్యచాపి మనసః
 ప్రీతికారణమ్ ॥ ౧౦ ॥ వ్యసనేషు మనుష్యాణాం చుఃఖాభినయ ఈశితః । రఙ్గా
 నాయానుకూలానాం మోహనాయాశ్రితద్విషాం ॥ ౧౧ ॥ హితకృత్వా ద్రక్షీ
 తేశఉపాయస్తత్రచోదనాత్ । రక్షాఫలిత్వాచ్ఛేషీచ శేషిత్వాత్ప్రప్య ఈశితః॥
 రక్షకత్వ ముపాయత్వం శేషిత్వం ప్రాప్యతాపిచ । ధర్మ గ్రాహక స్సన్దాన
 సిద్ధం విష్ణో శ్చతుష్టయమ్ ॥ ౧౨ ॥ కర్తవ్యత్యేన విహితా ప్రపన్నరాధికారిణః ।
 విశేషణం భవేన్నోచే ద్భక్తిశ్చాపి తథా భవేత్ ॥ ౧౩ ॥ సమ్మన్దధీ రక్షణేచ్ఛా
 నిషేధా భావ పూర్వికా । రక్షణే నైవహేతుస్సాన్య దీతస్యాశ్రి ప్రసజ్గతః ॥ ౧౪ ॥
 సర్వస్య రక్షితాశ్రిశ స్వప్రవర్తిత హేతుతః । స్వయం ప్రసన్నోభవతి ఇత్యేవం
 భావయే త్సుధీః ॥ ౧౫ ॥ శ్రియో విశేషణత్వాన్న భగ్నానన్యార్థతా యథా ।
 అనన్యోపాయతాచాపి తథాత్వాన్న విహన్యతే ॥ ౧౬ ॥ (అత్రానన్యార్థతా-అనన్య
 ప్రయోజనత్వమ్.) ఉపలక్షణతా పతే తుల్యన్యాయతయా శ్రియః । గుణేహావిగ్ర
 హాదీనా ముపలక్షణతా పతేత్ ॥ ౧౭ ॥ సహసద్ధర్మచారిణ్యా శ్రియోనిష్ట నివర్త
 నమ్ । శతారి వాల్మీకి ముఖా స్వప్రబంధేషు సంజగుః ॥ ౧౮ ॥ సర్వేషు విష్ణో
 యాపేషు రమావత్సలస్థితా । అతస్తదస్తయ్యతాసా శాస్త్రేన పృథగుచ్యతే ॥ 20 ॥

(వి॥) ఆత్రాయ మధికారార్థ సజ్గ్రహః. తత్త్వజ్ఞానస్య శీఘ్రాను వృత్తయే
 స్వామినిగ్రహః । అపరాధవశాజ్ఞాతో హేతుస్తద్వినివర్తనే ॥ ౧ ॥ ప్రధానకార
 ణాని త్రిణ్యస్తుతే. ఇతి వాక్చియః । ఆచార్యానుగ్రహ స్సంప్రదాయ సిద్ధి రమీ
 షుచ ॥ ౨ ॥ సంప్రదాయాదేవసిద్ధి శ్చాస్త్రేష్వనధికారిణామ్ । హరిరేవ పరంతత్వ
 మిత్యాద్యాచార్యవాక్యతః ॥ 3 ॥ గ్రహణం యత్సంప్రదాయ సిద్ధిస్తదిహకథ్యతే ।
 శాస్త్రాధికారిణాం సమ్యగపి విశ్వాసశాలినామ్ ॥ ౪ ॥ జ్ఞానదార్ధ్యాయ విమతీక
 ప్రతిసంబోధనాయచ । సచ్ఛాస్త్రోశ్రవణం కార్యం తత్త్వవిద్దేశికాంశికాత్ ॥ ౫ ॥
 సహవాసో నకర్తవ్యో బాహ్యైరపి కుద్యప్తిభిః । సహవాసే సభవేద్బాహ్యతా
 జ్ఞానవిప్లవాత్ ॥ ౬ ॥ ఆస్తికస్యతు బాహ్యత్వా నుత్పత్తావపి తద్గియః । కాలు
 ష్యంవా భవేత్తస్మా త్త్యక్తవ్యా తైస్తుసజ్గతః ॥ ౭ ॥ ఉపోద్ఘాతతయైతాద్భ
 గ్ధానుక్తైవతఃపరమ్ । స్వాతంత్ర్యదీశ్వరోరతే తా-లేస్వాభిమతే స్వతః ॥
 నిర్లేతు రిత్యత్ర దోషో నైవమ్యాది ర్భవే త్ప్రభోః । వ్యాజసాపేక్ష ఏవాతో
 రతే దితి సమర్థితమ్ ॥ ౮ ॥ సంబంధాదేవ సంరతే త్పుంసః కృత్యం నకీఞ్చన ।
 ఏతచోద్ధ్యం నిత్యముక్తి ప్రసజ్గతైర్ని వారితమ్ ॥ ౧౦ ॥ పూర్వభజ్జే ద్వయే

మన్నుమనైత్తుటనాయ్ మరుళ్ మాన్ మరుళాత్తియుమాయ్,
 తన్నినై వా లనైత్తుమ్ తరిత్తోళ్లుమ్ తనియితైయాయ్,
 ఇన్నముతత్తముదాలిరజ్జుమ్ తిరునారణనే,
 మన్నియవళ శరణ్ మఱ్ఱెయ్ పఱ్ఱినివరిప్పవర్ కే. || 30 ||

శ్రీమచ్ఛబ్దేశ్వరపలక్షణమ్ । ఇతిపక్షం ప్రతిష్ఠిప్య శ్రీస్తత్రాపి విశేషణమ్ || ౧౧ ||
 ఉపాయ భూతా విత్యేవం ప్రాధాన్యేన ప్రసాదితమ్ || ౧౧౫ ||

అ॥ (స్వా॥) ఇప్పడి శరణ్యనుక్కుపాయంతర స్థానాపత్తిరూపాపా
 యత్వముణ్ణాకిల్ ఆకిచ్చనానాం సర్వేషాం వ్యాజమంతరేణ మోక్షమ్ ప్రసజ్గి
 యాదో? ఏనిఱ శజ్జెయై పరిహరియానినుకొణ్ణాధికారార్థత్తై ప్పాట్టల్ సజ్జి
 హిక్కిఱార్ (మన్ను) మితి. (వి॥) మన్నుమ్ - స్థిరః, అనైత్తుమ్ - కృత్యన్నిః.
 ఉరవాయ్ - బద్ధస్య, (ప్ర॥ “మాతా పితా భ్రాతా నిశాస శ్శరణం సుహృ
 ద్గతి ర్నారాయణ” ఇత్తుక్తప్రకారేణ వివాశ రహిత సర్వవిధ బద్ధ రూఢత్వా,
 మరుళ్ మాత్తరుళ్ళాయుమాయ్ - “యేనాశ్రుతం శ్రుతం భవతీ” తుక్తప్రకా
 రేణ స్వజ్ఞానేన సర్వవిషయాజ్ఞానస్య నివర్తక కృపాసముద్రోభూత్వా, సముద్రో
 యథాఽపరిచ్ఛిన్న జలాధికరణమేవ మపరిచ్ఛిన్న కారుణ్యవా నిత్యర్థః.) తన్ని
 నైవాలనైత్తుమ్ తరిత్తోళ్లుమ్ తనియితైయాయ్ ; తన్నినైవల్ - స్వసజ్జుత్వేన,
 అనైత్తుమ్ - సర్వపదార్థః, తరిత్తు - సత్తాం ప్రాప్య, ఓళ్లు - యథా వర్ధిత తథా,
 తని - అద్వితీయః, ఇతైయాయ్ - స్వామీసక్, సజ్జుల్పమాత్రేణ సకల
 వస్తూని సత్తాంప్రాపయ్య యథావర్ధరేణ తథా కృత్వా అద్వితీయ స్వామిభూతః,
 ఇన్నముదత్తముదాలిరజ్జుమ్ ; ఇణ్ - భోగ్యాత్, అముదత్తు - అమృతాత్,
 అముదల్ - అమృతభూతయా అత్యంత భోగ్యతమయా లక్ష్మ్యే సహ, ఇర
 జ్జుమ్-దయాం కర్తు, తిరునారణనే-శ్రీమన్నారాయణ ఏవ, మఱ్ఱెయ్ పఱ్ఱిని
 వరిప్పవర్గే ; మఱ్ఱు-అతిరిక్తస్య, ఓర్ - ఏకస్య, పఱ్ఱు-అశ్రయణస్య, ఇన్జి-
 రాహిత్యేన, వరిప్పవర్గే-భగవంతం వృణ్వతామేవ, మన్నియ - నిత్యం, వళ-
 దృఢం, శరణ్ - ఉపాయః, నిరపాయ ఉపాయ ఇత్యర్థః. (స్వా॥) భగవతః
 ఉపాయంతర స్థానాపత్తియుమ్ వ్యాజసాపేక్షమాకైయాల్ సర్వముక్తిప్రసజ్గి
 మ్మిలై. సంబద్ధకారుణ్యశక్తిపూర్ణనాయుర్దనాలుం వ్యాజమపేక్ష్యైవ ఉపాయాన్తర
 స్థానాపన్ననాయ్ మోక్షప్రదనామెష్ట కరుత్తు. || 30 ||

విశ్రామ్యుద్భి రుపర్యుపర్యపి దివా సత్తం బహి ద్దర్శనై
 రస్మద్దేశికసంప్రదాయరహితై రద్యాపి నాలక్షితః ।
 స్వప్రాప్తే స్వయమేవ సాధనతయా శోఘుష్యమాణ శ్శుతౌ
 సత్త్వస్థేషు భజేత సన్నిధి మసా శాంతావధి శ్శేవధిః ॥౫౨॥

ఇతి కవితార్కికసిహస్య సర్వతంత్రీ స్వతంత్రీస్య
 శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు

శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

సిద్ధోపాయశోధనాధికారస్త్రయోవింశతిః.

అ॥ (దీ॥) “తద్యథా హిరణ్యనిధి” మెనిఱ శ్రుత్యగ్నస్తే స్మరింపితుకొండ్లు
 ఇంద్ర సిద్ధోపాయాఖ్యనిధి రద్యాపి బాహ్య కుద్యుష్టిక శాల్ అన్యస్వమాన్ సాత్వి
 కర్మకు స్వయమేవ మున్నే కాణుషుడు మెనిఱార్ (విశ్రామ్యుద్భి) రు. (స్వ)
 దివానక్తం-సర్వదా, ఉపర్యుపరి విశ్రామ్యుద్భిరస - ఆసీనైరస, బహిద్దర్శనై-
 బహిర్వర్తమాన వస్తు మాత్రదర్శనై, అన్తగత నిధి దర్శనా యోగ్యః, వేదాన్త
 దర్శనా దృపిద్దర్శనై, అన్యసిద్ధాన్తస్తేషు, అస్మదేశికాః - వాసిసంసాంబు
 వాహః, తత్సంప్రదాయ రహితై, అద్యాపి-శ్రీమన్నాథముని యాము నాచార్య
 శ్రీభాష్యకారాదిభిః సమీచీనాధ్యని ప్రవర్తితే, నాలక్షితః - అధునాప్యసౌ
 నిధి ర్నాలక్షితః. అనేన “తద్యథాహిరణ్యనిధి” మితి శ్రుతివాక్యం జ్ఞాప్యతే.
 పునఃకైర్లక్షిత ? ఇత్యత్రాహ (సత్త్వస్థేష్వి) య. (సం॥) “లక్షిణాంయజ్ఞా
 ఖ్యంత దతోబ్రహ్మ స నాతనమ్ । వ్యాపకావతి సంశ్లేషా గేత తస్యమిహోదితా ॥
 నానయో ర్విద్యతే పరమ్ ॥ యువాంతు పితృస్య పితౄణాంకతః కాగణం పరమ్
 మిత్యాదిసాత్వికప్రమాణ పరిశీలనాదుద్రిక్త సత్త్వేషు సాంస్వ క్షిణ. (వి॥) శేవధిః-
 నిధిః, సన్నిధిం భజేత-స్వకృపావశేన స్వయమేవ ఉపాయానుష్ఠాన సంపాదనేన
 ప్రాప్తో భవతీత్యర్థః ॥౫౨॥

ఇతి శ్రీమద్రహస్యత్రయసారి వ్యాఖ్యాన సర్వసారే
 — సిద్ధోపాయ శోధనాధికారస్త్రయోవింశతిః. —
 శ్రీమతే నిగమాన్తమహాదేశికాయ నమః,

శ్రీ రహస్యత్రయసారార్థరత్నావళి.

(౧) సూక్తం శ్రీకాంతవీక్షా ప్రభృతి తదనుభూత్యంతవక్తవ్యజాతం భూయః కిం వక్తి? వేద్యం పర మిహ స సమస్తీతిచే చూచ్చియతాం తత్ । సిద్ధే సాధ్యేపుష్పాయే సతి కుశలధియాం తత్ప్రభావే చ శక్త్యా స్యాత్సజ్జేహైతుకానాం చతురధిక్యతిభిః క్షిప్యతే తత్ప్రసోహః॥౧౨॥

(౨) యద్యప్యేహ౨పి శక్త్యా భవతి పరిహృతా తత్ర తత్తైవ పూర్వం విస్తారేణాత్రభాగే తదపి సపున రున్మేషమున్మూల్యతేనా । సిద్ధోపాయే ప్రధానే పరిహరతి గుణోత్థాంచ సంబంధమూలాం శక్త్యాం పత్నీ నిమిత్తాం ప్రథమమృజుతమై స్తర్కతోత్తాధికారే ॥

(౩) పాత్రం పాక్షిగ్రహస్య స్వయ మవతి విభుః కంచదద్యేతియత్త తాస్వితంత్ర్యాదేవ నోచే చ్ఛరమధన మునేః ప్రశ్నకాలే కుతోవా । తూష్ణీమేషస్థితో భూ త్రతత్తహ ఘటతే దేహభాజాం తదగ్రే నైవోపా యస్య కర్మేత్యనిపుణాధిషణా శోచ్యదయ స్త్యత్ర కేచిత్ ॥ ౧౨౭ ॥

(౪) ఏబ్రూయాదేవమేతానవతియది పునఃకళ్చి దవ్యాజమిశో వైవమ్యంనైష్కరుణ్యం ప్రసజతి చ సమత్వేన గీతస్య తస్య । వ్యాజా పేక్షాం చ రక్షాం స ఖలు భగవతిః ప్రాహ యోగీంద్రో ఏవ వ్యాజ సోపీశనిఘ్నః పరిణతి సమయే కర్మణాం పాణిస స్యాన్యత్॥౧౨౮॥

(౫) పత్యా సంకల్పితస్య ప్రతిహతి విరహః జ్ఞీవ కర్మానుసృత్యా తతాస్వితంత్ర్యం సమోఘం శతమధనమునే శ్చూర్చియతాం ప్రశ్న భావః । స్యాత్త్యాగే సంగ్రహేవా సవది మమవినా కారణం బూహి ముఖ్యం త్వతాస్వితన్త్ర్యాచుకంచేత్తతి సతు తదభావేన సూక్ష్మముకుద్దః॥

(౬) హేతు ర్నైతావతాస్యః ప్రభవతి సహకార్యే నయో రిత్య యుక్తం ప్రాగుక్తా దేవదోషాదపితు భగవత శ్శాసనస్యాతి వృత్తిః । త్యాగే హేతు స్త్వముఖ్య స్తదితరవిషయే తద్వశీకార కృత్యం తస్మా ద్వాన్విజావలంబీ మురరిపు రవతీ త్యేష సశ్సంప్రదాయః ॥ ౧౩౦ ॥

(౭) ఇష్టోపాయత్వయోగా త్వరమకరుణయా పూర్వమేవాపి సిద్ధ్యా సిద్ధోపాయోముకుద్ద శ్శృతిశత విదిత సాన్స్మిభావా త్వత్తో-౭-సా । ౮-శ్చ ద్వస్తు న్నకీయం భృతిరివ జననీ స్త్వపాసస్య సాధ్యోపాయా మమాన మేత త్పరిహాసన పదం స్యా దితి భాన్తిరేషా ॥ ౧౩౧ ॥

(౮) హేతు స్వస్వామిభావోయదివర మవనేహస్త సర్వేష్యయత్నా న్ముచ్చేరం స్తస్మతిశ్చే త్పశు శకుని గృహాదీన్యరత్యాణి హి స్యుః । తేషాం తన్మత్ప్రభావా దథ జగతి తథా భావబాధేపి శాస్త్రా దత్రైషా పేక్షితాచే నివతతి తత ఏవాత్ర సాధ్యోప్యసాయః ॥ ౧౩౨ ॥

(౯) సంబద్ధస్యానిషేధ వ్యతికరి తతయా హేతుతాచే జ్ఞనానాం ముక్తి సామ్యుప్తికీన్య ద్యదిచ తదనిషేధోనిషేధార్హకాలే । నైత త్సానో ఽనిషేధ స్తదనుచిత గృహాదేశ్చ రత్యాపసిద్ధేః రత్యాపేక్షాపి తస్మా ద్భగవతి నియతా శాస్త్రవశ్యస్య ముక్త్యై ॥ ౧౩౩ ॥

(౧౦) పూర్వస్మిన్ భేద్యధర్మా అన్వీతిరితి సభవే ద్వేదకత్వం రమాయాః శ్రీమచ్ఛబ్దే ద్వయాఖ్యస్యతు కరణమనో రుత్తరత్తైవ తత్సాన్వితః । ఇత్థం కేచిత్సయాధ్యా అభిదధతి కథన్వేత దాచిత్వైలిం తత్సాన్వరన్యాపవాదే ప్యనుదయతి భజత్యేకరూపే చ శబ్దే ॥ ౧౩౪ ॥

(౧౧) ప్రాప్యద్విత్వప్రసక్త్యా భవతి పరిహృతా న్యాయ సామ్యా దుపాయద్విత్వావృత్తిః పరిత్రాప్యనభిమతమిదం భేదకత్వంక్రియ శ్చేత్ ।

కారుణ్యాదే స్తథాస్యాదపి కరణమనౌ ఖణ్డయో ర్విగ్రహదే స్తేషాం
స్వసోపయోగాత్తదితియది మాతం మాన్త లక్ష్యంచ తుల్యం ||౧౩౫||

(౧౨) రక్షాసంకల్పవత్త్వాదపి కృపణజనస్యస్తరక్షాభరస్య స్వీకారా
ద్విశ్వమాతు స్సహ నిజపతినా స్వప్న ఏవోపయోగః | కృత్సాక్షు
చ్ఛేదితాస్యా ద్దుంతమపహరే చ్ఛీ) రితి శ్రీశరాచే ర్వ్యక్త్యా సూక్తా
నచేయం పురుషకృతి పరా హారయే దిత్వసుక్తేః || ౧౩౬ ||

(౧౩) ఏషా రామాయణాదావపి సకల భయోత్తారిణీతి ప్రసిద్ధా
ప్రామాణ్య శ్రీయామనార్యా అపి యతిపతయో ముక్తసామ్రాజ్య
మస్యాః | భూజే సాధీసమేమ నిరవధిమహిమా కూరనాథోక్త ఏత-
త్సూనూక్తాహూయతేస్యామపి పరమపదం త్వం వితీర్యేతిశబ్దః ||౧౩౭||

(౧౪) సర్వార్థానాం ప్రదానే సతి ఖలు ఘటతే సమ్యగౌదార్యశబ్దః
తత్సూక్తావిశ్వమాతు ర్క్షతు పతిముఖతోదాపనేవ్యప్రసిద్ధేః | దేవ్యా
లక్ష్య సహైవావతి విభు రితి చోద్భవ్యతే పాంచరాత్రే తత్త-
త్కర్మాన్వయిత్వం యుగపదితి రహస్యార్థ ఊచే సుధీభిః || ౧౩౮ ||

(౧౫) వస్తుశ్రుత్యైవగమ్యంహతవిహతియథాశబ్దమేవాభ్యుపేయం
నోచే ద్దాణార్థ తృప్తిః ప్రసజతి విఫలా భూయసీనాం హి వాచాం |
మాతుః ప్రాప్యత్వ ముక్త్యా కథమివ తదుపాయత్వ విద్వేషితావ స్త-
త్సాన్విమీ ముక్త్యుపాయో భవతి గుణతనుశ్రీవిశిష్టోపుపేయః ||౧౩౯||

ఇతి శ్రీమత్కృశిక కులతిలక కక్షిస్థలం రజనాధార్య
ప్రణీతాయాం శ్రీ రహస్యత్రయ సారార్థ రత్నావల్యామ్
సిద్ధోపాయశోధనాధికారశ్రుయోవింశః.
శ్రీమతే నిగమాన్తమహాదేశికాయ నమః.

శ్రీయై నమః.

శ్రీమతే వేదాంతగురవే నమః

ॐ

సాధ్యోపాయశోధనాధికారః.

యాథాధికరణం ప్రభు ర్యజన దాన హోమార్చనా

ధరన్యసన భావనా ప్రభృతిభి సమారాధితః ।

(దీ) ఏవం స్వాతంత్ర్యకరుణా మూలబద్ధనిబద్ధనాః । శక్తి-శక్తివత్త్వేన శక్తివత్త్వే శ్రీమతోక్త నిరాకృతాః ॥ అధికారే స్వరూపేన తథా పరికరీకృతః । ప్రపత్తే రుద్ధితా శక్తి నిరస్యంతే ॥ ౨౮౮౪ ॥ (బి) ఏవం సిద్ధిపాయ పుష్కల శక్తిః పరిహృత్య ఇదానీం యాగ దాన హోమార్చనాభిక్తిప్రసత్తిరపి సాధ్యోపాయయోః భగవత్ప్రసాదాత్మేన నావశ్యకత్వాత్ సిద్ధిష్యయ శక్తి-శక్తి ఆవశ్యం పరిహర్తవ్యా ఇత్యేవ మభిప్రాయేన సిద్ధాంత నిర్మాణం (యాథాధికరణం) మితి. (దీ) సాధ్యోపాయమ్ సిద్ధోపాయప్రసాదాత్మమ్ క్షయాత్ తదనంతరమ్ సాధ్యోపాయ శోధనమెవ సజ్జాయుమ్ సూచితమ్. (స్వా) యాథాధికరణం - యాథాధికారం, అనుష్ఠితై రతిశేషః. సాధ్యోపాయజ్ఞానస్య అధికారాంతర్గతత్వా ద్యథావస్థిత సాజ్ఞసాధ్యోపాయ జ్ఞాన మాకిత్వాన్యాధికం తత్త్వజ్ఞాన పరిధికం చ అనతిక్రమ్యానుష్ఠితైః, (దీ) యజనం-యాగః) దానం-ప్రసాదం, యజనశాస్త్రాధికం దృష్టాంతార్థమ్. (ప్ర) “పర్యగ్నీ” త్యాదిభిర్విహిత నరమేధాదిషు హోమశబ్ద వాచ్యత్వా భావా త్సాయం ప్రాతర్హోమేషు యాగ శబ్ద ప్రసిద్ధ్యభావాచ్చ యజన హోమయోః పృథగుక్తిః. ఆర్చనా - భగవదాంధనం, భావనా - ఉపాసనా) ధరన్యసన భావనాప్రభృతిభిరపి ప్రకృతాభిప్రాయం, ప్రభృతిపదేన కర్మయోగ జ్ఞానయోగో గృహ్యతే. (దీ) ప్రభృతిశబ్దంతో ప్రతచర్యా తీర్థ యాత్రా భగవత్సేవా భాగవత సేవాది గ్రహణమ్, సమారాధితః పురుషః - “అహం హి సర్వ యజ్ఞానాం” ఎవ శొల్లపపట్ట స్వామి, సమగ్రః - తత్తత్పల ప్రధాన సమగ్రః, సమారాధితస్సకాదేహినాం దేహిత్యేన సూచిత తత్తత్సమాయా

ఫలం దిశతి దేహినా మితి హి సంప్రదాయ స్థితిః

శ్రుతిస్మృతిగురుక్తిభి ర్నయవతీభి రాభాతి నః || ౫౪ ||

ఇష్టాది సర్వజ్ఞమాయ్, సర్వశక్తియాయ్, పరమకారు
ణికమాయ్, సర్వశేషియాయ్, సపత్నీకమాయ్, సర్వలోక
శరణ్యమాన సిద్ధోపాయవిశేషమ్ తెలిద్దాలుమ్ “ఆరోగ్య
మింద్రియాబుణ్య మైశ్వర్యం శత్రుశాలితా ! వియోగో

మృత్యుభానానాం, నత్వధికార మతిక్రమ్యానుష్ఠితై స్సమారాధితః ఫలం దిశతి
త్యర్థః. ఇతిహి సంప్రదాయస్థితిః, ఇతి-ఏవంప్రకారేణ, సంప్రదాయస్థితిః-ఉపదేశ
పరంపరాగతామర్యాదా, నయవతీభిః-అతిశయినే మతుష్, అతిశయితన్యాయో
పేతాభిః. (వి||) శ్రుతభగవత్ప్రసాదస్యైవ ద్వారతోపపత్తౌ అశ్రుతా పూర్వ
కల్పనా నయుక్తేతి “ఫలమత ఉపపత్తే” నిత్యత్ర ప్రదర్శిత న్యాయానుగృహీ
తాభిః, శ్రుతిస్మృతి గురుక్తిభిః - (సం) శ్రుతిః “సవాఏష మహానజ ఆత్మా
న్నాదోవసుదానః, ఏష హేవానందయాతీ” త్యాదికా, స్మృతయః - “ఫలానా
మిహ సర్వేషాం, లభతేచ తతః కామాః” ఇత్యాదయః, గురుక్తిః - “ఫల
సంభితస్సయా కర్మభి రాత్మానం పిప్రీషన్తి, సుప్రీతోలం ఫలాయే”తి ద్రుమిడ
భావ్యకారాది ప్రముఖోక్తిః, యస్మిన్ అర్థే సత్తర్క-సుగ్రహోన్తి తస్మిన్నేవ
శ్రుత్యాదేరపి ప్రమాణభావః. (స్వా) నకేవల ముపదేశ పారంపర్య మాత్రం,
అపితుతైస్సృక్తియ నిబంధనేష్యప్యేవముక్తమితిభావః. నః - వేదాన్తోదయన సంప్ర
దాయస్థానా మస్మాకం, యద్వా—కథకప్రధాన గణనేకనిష్ఠాశ్రయాం నిష్ఠాం
వహతాం కర్తు మకర్తుం అన్యధాకర్తుం శక్తానామపినః, ఏవమేవభాతీత్యర్థః. అతః
ఏకదేశీనాం భావనం శ్రుతిస్మృత్యాది విరుద్ధతయా స్వయంచ మన్దతయా భ్రాన్తి
రూప మితి భావః. || ౫౪ ||

అ|| (ఏ||) శ్లోకవివక్షిత సిద్ధోపాయశోధన ప్రయోజనత్తై వివరిక్తి-తార్
(ఇష్టాదీ) తి. సిద్ధోపాయజ్ఞాన, సంసార వైరాగ్య, త్యరాదౌ, సత్యపి సాంధ్యోపాయ
విశేష గమ్యక్ జ్ఞానాఘావే సిద్ధోపాయవశికరణస్య అశక్యత్వా త్సర్వం వ్యర్థమా
మెష్టు కరుత్తు. ఆరోగ్యం గుణవద్భూతి సంసారిణాం, వివేకినాంతు ఇన్ద్రియాల్ప
ణ్యావహ త్యేన దోషతయాభాతి శత్రుశాలితా హేతుత్వాదైశ్వర్యమపినగుణాయ.

బాంధవై రాయః కింతద్యేనాత్ర తుష్యతి ||” ఎన్నిటవడియే
వివేకమిల్లాతార్కు గుణమాయ్ త్రోవ్ ననై యుమ్
దోషమానపడి కట్టు వై రాగ్యమ్ పూర్ణమానాల్మమ్
“పరమాత్మనియోరక్తః” ఎన్నిటవడియే ప్రావ్యరుచి యుజ్జా
నాల్మమ్ “మహతాపుణ్యవజ్జ్యేనక్రీతేయంకాయనాస్త్వయా!
ప్రాప్తుండుఃఖోదధేపారం త్వరయావన్నభిద్యతే||” ఎన్నిటవడియే
త్వరై పిటన్దాల్మమ్ అనానియాక అనువృత్తమాన ఆజ్ఞాతిలం
ఘనమడియాక ప్పిటన్దనిట్కీట బన్ధకమాన భగవన్నిగ్రహ
త్తుక్కుప్రశమనమాక “మామేకంశరణంవ్రజ” ఎన్ఱు విధివాక్య
త్తాల్మమ్ “ప్రపద్యే” ఎన్ఱు అనుష్ఠానవాక్యత్తాల్మమ్ శొల్లప్పట్ట
సాధ్యోపాయ విశేషమ్ తెలియతపోతు సిద్ధోపాయభూత
నాన సర్వేశ్వరనై వశీకరిక్కవిరికిల్లె. ఆకై యాల్ అదిక

బన్ధవియోగావహత్వాద్విరూపమపి నగుణాయ. అయుష్య అన్ధవి నాశాది ముఖ
దర్శనహేతుత్వా త్వర్యత్ర కారణే కార్యోపనాగః. (వి||) అ|| - అస్మిన్
సంసారే, యేనతుష్యతి - తత్కిమపినాస్తి. అయురారోగ్యశాంత్యాం అవి
వేకినో గుణత్వేన ప్రతిభాసమానానాం వివేకనోదోషత్వేన ప్రతిభాసనా ద్వై
రాగ్యోత్పత్తిరిత్యర్థః. (దీ||) మహతేతి = శిష్యం ప్రతి గురోర్భవనమ్. మహ
పుణ్యరూపక్రయసాధనద్రవ్యేణ దేహరూపసాక్షితా. ఇష్టప్రాప్తిసాధనత్వాన్నా
శబ్దవాచ్యం కాయస్య. (వి||) ప్రజ ఎన్ఱు విధివాక్యత్తాల్మమితి - యద్యపి విధి
మస్తాధికరణే “అగ్నిమగ్నీకవిహరే” త్యాదౌ సంబోధ విధిగ్రాహిముఖశ్రోతృ
మాతృవిషయాయాఽభిముఖానభిముఖసాధారణవిధివిరోధిత్య మిత్యుక్తమ్. ఇహ
మధ్యమపురుషేణాభిముఖమాత్ర విషయేన విధివిరోధిత్యమేవ స్రవీయతే. తథాపి
నిత్యేపరతాయాం — “ప్రథమపురుషేన సృద్ధమపురుషేన విధిశక్తిరనపాయా
దర్జునా మృద్యేతేన వ్రవృత్తావపృథత సాధారణ్యాత్. అన్యథా ఏవం విధేష
సర్వేషు అనాశ్వాసప్రసక్తాత్” ఇతి విధిత్యం సమర్థతమ్. అతోవ్రతేతి విధివాక్య
మిత్యుక్తం. (సం||) విరక్తిల్లె ఇతి = తద్వశీకరణం తచ్చరణాగతి కేవేతి భా
ష్యమ్. వశీకరణం-నిగ్రహసక్కుల్ప కామనేన ప్రసాదవిశేష విశిష్టతయాకరణమ్.

అధికారత్తిలుమ్, స్వరూపత్తిలుమ్, పరికరజ్జలిలుమ్, వరుమ్ కలక్కజ్జళ్ శమిప్పిక్కితోమ్. ఇప్పిపత్తియు మొరు వైదిక ధర్మమన్తో? ఇతువు మొరుయాగ విశేషమాకవన్తో న్యాస విద్యైయియోతప్పసుకిటతు? ఆక్తైయాల్ ఇతు సర్వాధికార మాక కూడుమో? వెన్తు శిలర్ విచారిప్పర్ కళ్. ఇతు సర్వేశ్వరనై సర్వరుక్కుమ్ శరణ్యమెన్తోతుకిట శ్వేతాశ్వతర శుత్తిబలత్తాలే పరిహృతమ్.

అ॥ (దీ॥) మొదలిల్ సాధ్యోపాయాధికార విషయ శజ్జై కత్తై పరిహరిక్కొలి శజ్జైయై యనువదిక్కిఱార్ (ఇప్పిపత్తియు) మిత్యాదియాల్. (స్వా) వైదికధర్మమానాలుమ్ సత్యవచనాదివ త్సర్వాధికార మాకలాకాదో? ఎన్నవర్ (ఇనువు) మితి. యద్వా; వేదత్తిలే అమాతమల్లామైయాలే వైదికత్వమ్ కూడుమో? అమాతమానాలుమ్ సత్యవచనాదివ త్సర్వాధికారత్వ త్తుక్కు విరోధ ముణ్డో? ఎన్నవర్ (ఇనువు) మిత్యాదినా. “తస్మైవం వినుషో యజ్ఞస్యాత్మా” ఎన్తు యాగరూపమాక అమాతమాకైయాలే వైదికత్వముమ్ “తస్మాచ్ఛుద్యోయజ్ఞే నావక్లప్తః” ఎన్గిటపడియే జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞవ త్సర్వాధికారత్వ విరోధముణ్డెన్తు కరుత్తు.

అ॥ (ప్ర॥) అనూదిత వ్యామోహ నివర్తన ప్రకారమాహ (ఇను) ఇతి. యథాశూద్రాదీనాం వైదికాగ్న్యాధానాదౌ అధికారిత్వాభావేపి శూద్రవిశేషాణాం రథకార నిషేధస్థపత్యాదీనాం “రథకారోగ్నీ నాదధిత, ఏతయా నిషేధస్థపతిం యాజయేత్” ఇత్యాది విశేషవచనాద్వైదిక కర్మణ్యేవాధికార స్వీక్రియతే. ఏవమేవ “సర్వస్య శరణం సుహృ” దిత్యాది శ్రుతిభి ర్భరన్యాసస్య సర్వాధికారత్వ సిద్ధిరిత్యర్థః. (స్వా॥) శ్రుతిబలత్తాలే-“సర్వస్యే” తి శ్రుత్యా, అగ్ని శరణశబ్దముపాయాన్తర స్థానాపత్త్యపర పర్యాయ భరన్వీకర్తృత్వ వ్యజ్ఞాన ముఖేన వర్ణాశ్రమాది విశేషానాదరేణ సర్వరుక్కుమ్ భరన్యాస యోగ్యనెన్తు సర్వాధికారత్వద్యోతకమితి.

అ॥ (ప్ర॥) నను శ్రౌతస్య సర్వశబ్దస్య అపశూద్రాధికరణ విరోధ పరిహరాయ. త్రైవర్ణిక విషయతయా సజ్గోచ ఏవ ఉచిత ఇత్యత్ర ఉపబృహ్మణ్యేష్యపి

ఇవ్వర్థమ్ “సర్వలోక శరణ్యాయ ॥ సర్వయోగ్య మనా
యాన మప్రమాద మనూపమమ్ । ప్రపన్నాతి హరం
విష్ణుం శరణం గంతు మహాసి” ఇత్యాద్యవబృహ్మ
ణ్యభిధానమ్ “త్రయాణాం క్షత్రియాదీనాం ” ఎన్దు
తుండశ్చ శూద్రపర్యంతజ్జాన వర్ణజలైయెనుత్తు “ ప్రపన్నా

భరన్యాసస్య సర్వాధికారతోక్తః స్త్రీశూద్రాది సర్వవిషయత్వమేవేతి దర్శ
యన్ ఉపబృహ్మణానామపి సజుగ్మచిత విషయత్వ మాశక్యః శ్రుతివదే
ప్రమాణతమభూతే శ్రీపాంచరాతే “త్రయాణాం క్షత్రియాదీనాం ప్రపన్నా
నాంచతత్వతః । అమన్త్రమధికారస్యాన్యచ్ఛతుర్య్యహ క్రియాక్రమః” ఇతి
శూద్రాణాం విశిష్యప్రపదనే అధికారోక్తః సర్వశబ్దస్య అసమ్మోచ ఏవ
స్వీకార్య ఇత్యభిప్రయన్నాహ (ఇవ్వర్థ) మిత్యాదినా. (సా॥) సర్వలోక
శరణ్యః - సర్వేషాం లోకానాం శరణం గతుం యోగ్యః.

అ॥ కిమాయాసేనయోగ్య? ఇత్యతః (అనాయాస) మితి. రక్షణ
కరణే ప్రమాదసంభావనాయాం సర్వయోగ్యత్వం కథ? మిత్యత్రాహ (అప్ర
మాద) మితి. ఏవం భూత శరణ్యాంతర సంభావనాయాం కథం సర్వభూత
యోగ్యత్వ? మిత్యత్రాహ (అనూపమ) మితి. అనూపమం - అతుల్యమిత్యర్థః,
(సం॥ సర్వయోగ్యత్వం - సర్వశేషిత్వకృతం, అనాయాసత్వం - స్వయాపతో
విభుత్వపరిపూర్ణత్వ భక్తిసులభత్వైః. హేయప్రసిద్ధతేన సంసార నివర్తకత్వ
కృత మప్రమాదత్వం, “ప్రమాదంవై మృత్యు మహం బ్రహ్మి” తి శ్రుతే,
ఉక్త విశేషణత్రయేణ స్వసమజ్ఞేధుర్యా చుపమాన శూన్యత్వమనూపమత్వం, ప్రప
న్నార్తిహరత్వం సర్వఫలప్రదత్వం, విష్ణు మితి విశేషణమపి సర్వయోగ్యత్వం
సర్వైరపి ప్రపత్తవ్యత్వమేన వ్యనశ్రీతి భావః.) ఇసు భగద్విశేషణమానాటమ్,
వైయర్థ్యాన్యథానుపపత్త్యా తత్ప్రేషదనంతమ్ సిద్ధిక్రమైష్టపడి. ఇన్ద ఉప
బృహ్మణ్యవ్యయముమ్ శ్రుతిసమానమాకైయారే స్పష్టతయా నిర్ణయతోపబృహ్మ
ణాన్తరమరుర్ (త్రయాణా) మితి. ఇన్దవచనన్తల్ శూద్రనుక్తు స్పష్టమాక
అధికారమ్ తోక్తమిల్లయే? ఎన్నవర్ (శూద్ర) తి. (సం॥ బ్రాహ్మణాదీనా
మిత్యనుక్త్యా క్షత్రియాదీనామిత్యుక్త్యాచ శూద్రస్యాపి ప్రపన్నత్వసిద్ధిరితి భావః)

నాంచ తత్వతః” ఎన్ఱు శొల్లుకీట శ్రీసాత్వత వచనతాలుమ్
 “కుయోనిష్ఠపిసంజాతోయస్సకృచ్ఛరణం గతః। తంమాతా
 పితృ హస్తార మపిచాతి భవతికహః॥” ఎన్ఱు శొల్లుకీట సన
 త్తమూర సంహితా వచనతాలుమ్ దృఢీకృతమ్. అకై యాల్
 ఉచాసనమ్ తై)వర్ణికాధికారమాక అపశూద్రాధికరణత్తిలే
 సమర్థిత మానాలుమ్ వైదికజ్ఞాన సత్య వచనాదికల్పోలే
 ప్రపత్తియుమ్ సామాన్య ధర్మమాకై యాలే యథాధికారమ్
 వైదిక మస్తత్తాలే యాతల్ తాన్త్రికమస్తాదికళాలే యాతల్
 సర్వరుక్మమ్ పృపత్త్యనుష్ఠానత్తుక్కు విరోధమిల్లె. కాకాది

“ప్రపన్నాసాం శ్చత్రియాదీనాం త్రయాణాంచ” ఎన్ఱు అన్యయమాకైయాలే
 శూద్రాధికారమ్ స్పష్టమాకతోర్ముకైయాలే అన్యధా సిద్ధానేకోపబృహ్మణత్తాలే
 స్వత ఏవ భరన్యాస వృజ్ఞానైక ప్రవృత్త శరణశబ్దాజ్ఞిత శ్రుతి అన్యధానేతుం
 శజ్ఞితుమప్యనహౌయెన్ఱు కరుత్తు. (దీ॥) కుయోనిష్ఠపీతి = శూద్రనిషా
 దాది జాతికల్. (సం॥) అవిహితే అర్థవాద వైయర్థ్యాత్ కుయోనిరపి శరణ
 వరణం కుర్యాదితి విధే రత్తైవ సిద్ధ్యా ఉక్తార్థ సిద్ధి రితి భావః. శ్రుత్యవగతస్యోప
 బృహ్మణేన విశదీకరణా ద్దృఢీకృత మిత్యుక్తమ్.

అ॥ (ప్ర॥) ననుభరన్యాసే కరణమస్త్రాణాం వైదిక త్వేన తదుచ్ఛారణస్య
 శూద్రానాం నిషిద్ధత్వా దనుష్ఠానాసంభవాన్న సర్వాధికారత్వ మిత్యత్ర సత్యవ
 చనాదివత్ వేదే అధికృతానాం వైదికమస్త్రేణేతరేషాం తాన్త్రికమస్త్రేణచాను
 ష్ఠానానుష్ఠాన సంభవాన్న విరోధఇత్యభిప్రాయన్నాహ (ఆకైయాలిపాసన) మిత్యా
 దినా. (స్వా॥) ఆకైయాలీ - ప్రపదనమ్ సర్వాధికారమెన్ఱు సోపబృహ్మణ
 శ్రుతీసిద్ధమాకైయాలీ, తాన్త్రికీతి = అదిశబ్దేన “మస్త్రైరనుశ్రవే” త్యాదినా
 విహిత లౌకిక వాక్యసజ్ఞిహః. శారీరక అపశూద్రాధికరణముమ్ భక్తియోగ
 విషయ మెన్ఱు కరుత్తు.

అ॥ (సం॥) ప్రపత్తైతిరశ్చామప్యధికారే శాస్త్రద్వైషే శూద్రస్యాధికారః
 కైముతికన్యాయ సిద్ధోపీత్యాహ (కాకా) దీతి. అనేన తిర్యగధికరణ విరోధో
 ప్యత్ర నేతి ఫలితమ్. అదిశబ్దేన కపోతాదిసజ్ఞిహః. అస్యా సర్వాధికారతా

కళుమ్ ప్రపన్నరాక శాస్త్రజ్ఞులిలే కేళానిన్జోమ్. “మాంహి
పార్థ ! వ్యపాశ్రిత్య యేపి న్యుః పాపయోనయః । స్త్రియో
వై శ్యాస్తథాశూద్రాస్తేపి యాన్తిపరాం గతిమ్॥” ఎన్దు భగవ
దాశ్రయణమాత్రం సర్వసాధానమాక శరణ్యన్తానుమ్ అరుళి
చ్చెయ్తా. ఉపాసనత్తుక్కుమ్ పారంభమ్ త్రైవర్ణిక
శరీరత్తిలే యానాలుమ్ అవసానమ్ సర్వ శరీరత్తిలుమ్ కూడు
మెన్నుమిడమ్ “ధర్మవ్యాధాదయోప్యన్యే పూర్వాభ్యాసా
జ్ఞగుస్సితే । వర్ణావరత్యే సంప్రాప్తా స్సంసిద్ధిం శ్రీమణీయథా॥”
ఎన్దు శ్రీ విష్ణు ధర్మత్తిలే శొల్లవట్టతు. ఇప్పడి ఉపాసనమ్
త్రైవర్ణికర్ కేల్ అరంభణీయమానాటోలే ప్రవత్తియి లారు
నియామకత్తాలే సామాన్య వచనత్తుక్కు సంకోచ మిల్లామై
యాలుమ్ విశేషవచనబలత్తాలుమ్ ప్రవదనమ్ సర్వార్ క్కుమ్

శరణ్యోక్తిసిద్ధాపిత్యాహ (మాంహి) తి. (స్వా॥) రమేపాపయోనయోపి స్త్రీ
దయః మాంహి యస్మాద్యవ్యపాశ్రిత్య న్యుః తేఽపిపరాంగతిం యాన్తి ఎన్దుపడి.
ఇక్కుత్రైవర్ణికాన్తగతస్యాపి వైశ్యస్య పాపయోనిత్వకథనం సత్రాధికారా పాద
కార్త్విజ్యాద్యనర్హత్వ రూపాపకర్నాత్. త్కత్రయస్యతు— “తస్మాద్వాజవే
యయాజ్ఞార్త్విజన” ఇతి అర్త్విజ్యాన్తర్హత్వస్య త్రుతత్వా న్నాపకర్నః” ఇతి
క్రీమత్తాత్పర్యచర్చికాయాం వ్యవస్థాపితమ్. మాత్ర పదం కార్త్వనివ్యపరమ్.
సర్వం భగవదాశ్రయణమ్. భక్తియోగాదికమపి ఎన్దుపడి.

అ॥ ఇప్పడియాకిల్ శారీరకాప శూద్రాధికరణమ్ నిర్విషయమాక ప్రసక్తి
యాదో? అన్దు అధికరణమ్ భక్తియోగారంభమ్ త్రైవర్ణిక నియత మిత్యేతత్ త్పర
మెన్ట్రుల్ ఇప్పడి కల్పిక్కైక్కు నిదానముణ్ణో? ఎన్నవరే (ఉపాసనమ్
తనక్కు) మితి. (ధర్మవ్యాధాదయ) ఇతి. జుగుప్సితేపి వర్ణేపి పూర్వజన్మాభ్యాస
వశాత్తస్మిన్నేవ జన్మని సంసిద్ధిం సంప్రాప్తాః. (డి॥) తత్రదృష్టాంతం (శ్రమణీ)తి.
శ్రమణీయావాళో? సన్యాసినియాన శబరి ఆవళ్ ఎప్పడి వేడువజన్మత్తిలే సంసి
ద్ధియై అదైన్దాళ్ అప్పడియే యెక్కై.

యోగ్యమ్. ఆనపిన్సు ఇతు తనక్కు విశేషిత్తు వేణుమ్ అధి
కారాంశమ్ మున్నేళొన్నోమ్. “అతస్మై”వర్ణికత్వాదేర్భావో
భావోపి కస్యచిత్ । నాధికారః ప్రపత్తే స్వా దాకించస్య
మనాశ్రితః ॥” ఇవ్వర్థత్తై ”కులజ్గళాయవీరిరణ్ణి లొన్ఱిలుమ్
పిఱన్దిలేక” ఎన్ఱిఱ పాట్టియుమ్ “జనిత్వాహం వంశే” ఎన్ఱిఱ

అ॥ ప్రపత్తిక్కు ప్రారమ్భత్తిలుమ్ సహోచమిల్లెయెన్ఱితార్ (ఇప్పడి
ఉపాసన) మెన్ఱు తుడజ్జి. ఇతుక్కు విశేషిత్తు వేణు మధికారమెను? ఎన్నవ+ర్
(ఇను తనక్కి) త్యాది. (వి) ఇనుతనక్కు-అస్యప్రపదనస్య, మున్నేళొన్నోమ్-
ప్రపత్తియోగ్యాధికార ఇతి భావః.

అ॥ (స్వా) ప్రపత్తియోగ్యాధికారత్తిల్ భక్తియోగానధికారమ్ ప్రపత్త్య
ధికారమెన్ఱు నిష్క్రౌచ్చమాకైయాలే త్రైవర్ణికత్వమ్ భక్త్యధికారమాకైయాల్
తదభావమ్ ప్రపత్త్యధికారమెన్ఱు ఫలిక్కైయాల్ త్రైవర్ణికరుక్కు ప్రపత్త్య
నధికారమ్ ప్రసజ్గియానో? ఇని ఆకిళ్చన్ఱేసతి త్రైవర్ణికత్వమ్ ప్రపత్త్యధికార
మెన్ఱిల్ శూద్రాద్యధికారమ్ శొల్లకిఱు విరోధియానో? ఎన్న, ప్రపత్తియోగ్యా
ధికార తాత్పర్యార్థత్తై కారికైయాలే సజ్గిహక్కిఱార్ (అత) ఇతి. అతః-
పూర్వోక్త ప్రకారేణ సర్వాధికారత్వసిద్ధేః, త్రైవర్ణికత్వాదేః, అది పదేన
అశ్రిమాది పరిగ్రహః, కస్యచిత్పుంసః, త్రైవర్ణికత్వాదేర్భావః - సద్భావః,
అభావః-అసద్భావశ్చ, (సం॥ ఆకిళ్చన్ఱ్య పదమనన్యగతిత్వ స్వాప్రపలత్తణమ్)
ఆకిళ్చన్ఱ్య మనాశ్రితశ్చే త్వుపత్తే ర్నాధికార స్సూత్. ఆకిళ్చన్ఱ్య సద్భా
వేతు త్రైవర్ణికత్వ మత్రైవర్ణికత్వ ముభయమప్యధికార మెన్ఱు కరుత్తు.

అ॥ (దీ॥) ఇవ్వర్థత్తిల్ తిరుమఘ్నైయార్ వార్ దివ్యశూక్తియెయుమ్, అశ
వన్దార్ దివ్యశూక్తియెయుమ్ ఉదాహరిక్కిఱార్ (ఇవ్వర్థత్తై) యెన్ఱు తుడజ్జి.
(స్వా॥) కులజ్గళాయ విశిః కులజ్గళాయవీరిరణ్ణిల్ - బా)హ్మణాది నాలుకులజ్గళి
లుమ్, పిరన్దిలేక - జనితేనల్లేన్ఱపడి. జనిత్వాహ మితి- ఇన్ఱ శ్లోకత్తిల్
మహాకులప్రసూతత్వముమ్ అధోగతినివర్తకమన్నెన్ఱు తోన్ఱుకైయాలమ్, శరణద
ఎన్ఱు శరణవరణాధికారమ్ తోన్ఱుకైయాలు మెన్ఱుపడి.

అ॥ ఇప్పడి ప్రపత్తిక్కు ఆకిళ్చన్ఱ్యమధికారమాకిల్ ఉపాయాన్తర సమ
ర్థర్కు అధికారమిల్లె యెన్ఱు ఫలిక్కైయాల్ సర్వాధికారత్వమ్ శొన్నుచు

శ్లోకత్రిలుమ్ కణ్ణుగోళవతు. అక్రయల్ శరణ్య శరణాగతి
జ్ఞానముమ్, అకించన్యాదికళుముడైయ సర్వజాతీయర్కుమ్
ప్రపత్త్యధికారమ్ సిద్ధమ్. ఇన్వసాయ స్వరూపత్తైప్పన్
“నారాయణంసలక్ష్మీకం పాప్రం తచ్చరణద్వయం | ఉపాయ
ఇతి విశ్వాసో ద్వయార్థ శ్మరణాగతిః ||” ఎన్దు అభియుక్తర్
పాశురముమ్, అధికార కోటియిలుమ్, అజ్గకోటియిలుమ్,
నిజ్జిఱ విశ్వాసత్తినుడైయ పాధాన్యమ్ శొల్లుకైక్కాక
వత్తనై. అప్పడియే “ప్రపత్తి ర్విశ్వాస సక్రత్పార్థనా
మాత్రేణాపేక్షితం దాన్యతీతి విశ్వాసపూర్వకం పార్థన మితి

శేరుమో? ఎన్నిట శజైయై పరిహరిస్తుక్కుడై ఉపసంహరిక్కి-తార్ (అక్రయా)
లితి. అక్రయాల్-త్తైవర్ణికత్వాదిక మనధికారమాక్రయాల్, సర్వాధికారత్వ
వచనమ్ అక్కిన్యాది విశిష్ట సర్వజాతీయాధికారపరమెన్దు కరున్తు.

అ|| (దీ||) ఇప్పడి అధికారివిషయ శజైకత్తైప్పరిహరిన్దు ఇని ప్రపత్తి
స్వరూప విషయ శజైకత్తైపరిహరిక్కు ఉపక్రమిక్కి-తార్ (ఇన్వసాయస్వ
రూపత్తైప్పన్) పెన్దు. ఇనుక్కు అభియుక్తర్ పాశురమెన్నిటత్తోడే అన్వ
యమ్. యద్యా—వరుమ్ శజైకత్తై పరిహరిక్కి-తో మెన్దు శేషమ్.

అ|| (వి||) నన్విత్వాదినా విశ్వాసపార్థనా న్యాసానాం భిన్నానాం
కైశ్చిత్ప్రపత్తిరిత్యుక్తత్వా త్రేషు వచనేషు న్యాసస్యాజిత్యస్యా భ్యుపగమా
త్రేషాంవచనానాం పరస్పరవిరోధ ఇత్యాశబ్ద్య విశ్వాస పార్థనయోః అజ్గ
యోరేవ పాధాన్యవిషయాయై జిత్య భజః. అత్మనితేష ఏవాగ్గీతి వచనబా
హుశ్యాత్. భూయసాం న్యాయాదితి సిద్ధాంతయతి (నారాయణం సలక్ష్మీక)
మిత్యాదినా. (దీ||) సలక్ష్మీకం నారాయణం పాప్రం సలక్ష్మీకనారాయణ
చరణద్వయమేవ ఉపాయ ఇతి యో విశ్వాసః సద్వయార్థ ఇతి శ్లోకార్థః.
(స్వా||) అధికారకోటియిలు మెన్దు విశ్వాసమానే అధికారియాక్రయాలే ఇన్ది
రెన్దు విశేషణముమ్ పాధాన్యోపపాదక మెన్దు కరున్తు.

యావత్” ఎన్ని వాక్యముల ప్రాధాన్య వివక్షయూలే
ముదల విశ్వాసమైచొచ్చి “అనన్యసాధ్యే” ఎన్ని భరతముని
ప్రణీత లక్షణ వాక్యత్వికపడియే విశ్వాస పూర్వకం ప్రార్థన
మెట్లు నిష్కర్షితము. ఇవాక్యన్తానుమ్ ఆత్మనిశ్చేప మగ్ని.
ఇతరజ్ఞో అజ్ఞజ్ఞేస్తు శొల్లకిణి “న్యాసః పశ్చాజ్ఞ సం
యుతః” ఇత్యాది వచనజ్ఞశాలే ప్రార్థనైయుమ్ అజ్ఞమా
కైయాల్ “రత్యువేక్షాం ప్రతిక్షతే” ఎన్నిపడియే ఈశ్వరక
అపేక్షా మాత్ర సాపేక్ష నైవ్యజ్ఞత్విక ప్రాధాన్యమై వివ

అ॥ ఇప్పటి అభియుక్తర్ పాశురత్తుక్కు అన్యధాకరణమ్ కూడుమో ?
“ప్రపత్తిర్విశ్వాసః” ఎట్లు భాష్యకారవాక్యానుగుణమాక విశ్వాసమే ప్రపదన
మెట్లు శొల్లవేణ్డావా? ఎన్నవ +ర్ (అప్పడియే) ఇతి. శ్రీభాష్యకారయమ్ ప్రథమం
విశ్వాసస్య ప్రపత్తిత్వం నిర్ణయ పశ్చాత్ “ప్రార్థనమితియావత్” ఇతి విశ్వాసా
పేక్షయా ప్రార్థనాయాం ప్రపత్తిత్వస్య ఉక్తత్వాత్ విశ్వాసే ప్రపత్తిభేదోక్తిః
అన్యపరైయెట్లు కరుత్తు.

అ॥ ఆకిల్ శ్రీభాష్యకారర్ తాన్ ప్రధానమాన విశ్వాసమై విట్టు, ప్రార్థ
నమై ప్రపదనమెట్లు నిష్కర్షితక్కు-కూడుమో? సాక్షప్రపదనాధికారత్తిల్
నిర్ణయం విరోధియాదో? ఎన్నవ +ర్ (ఇవాక్యన్తాను) మితి. ఇవాక్యన్తానుమ్-
శ్రీభాష్యకారవాక్యన్తాను మెట్లుపడి. (దీ॥ రత్యుస్య - చేతనస్య, అపేక్షాం-
ప్రార్థనాం, అపేక్షతే ఎన్ గై.) “అనన్యసాధ్యే” ఎన్ని వచనమై అభేదనిర్దేశ
మన్యధాసిద్ధ్యన్త మాకైయాలుమ్ “న్యాసః పశ్చాజ్ఞ సంయుతః” ఎన్నివచనమ్
అన్యధాసిద్ధ్యన్త మాకైయాలుమ్, న్యాసే అజ్ఞిత్వగ్రాహక స్ఫుటతర ప్రమాణా
నుసారతాలే “అనన్యసాధ్యే” ఎన్ని లక్షణవాక్యత్విలమ్, శ్రీభాష్యకారవాక్య
త్విలమ్, ప్రార్థనాయాం ప్రపత్తినిర్దేశం అజ్ఞప్రార్థనాన్యద్యోతనార్థతయా జౌప
చారిక మెట్లు కరుత్తు.

అ॥ (దీ॥) ననుశిరియగద్యశ్శిల్ “విశ్వాసపూర్వకం భగవంతం నిత్యజిక్కు
రతాం ప్రార్థయే” ఎట్లు ప్రార్థనైయెప , ఆత్మనిశ్చేపమ్ పణ్ణివడమ్ కాణామై

క్షీర్తు చ్చిన్నపడి. శిటియ గద్యత్తిలుమ్ విశ్వాస పూర్వక
ప్రార్థనైయై వృణ్ణి “నమోస్తుతే” ఎన్ఱు ముడిక్కైయాలమ్
ఉపాయ వరణ శబ్ద సామర్థ్యతాలుమ్ నిజేపముమ్ సిద్ధమ్.
నమస్సు ఆత్మనిజేప పర మెన్నుమిడమ్ “నమస్కారాత్మకం
యస్మై విధాయాత్మ నివేదనమ్” ఇత్యాదికళితే ప్రసిద్ధమ్.
శ్రీ వైకుంఠ గద్యత్తిలే ప్రార్థనా పూర్వక ఆత్మ నిజేపమ్

యాల్ పార్థనామాత్రమే ప్రపత్తియాకవేణ్ణావో? ఎన్న, అజ్ఞు ముడివిల్
“నమోస్తుతే” ఎన్ఱు ఆత్మనిజేపవాచి శబ్దప్రయోగ ముణ్ణాక్కైయాలమ్, కీర్ఘ్
“తవ చరణారవిందయుగళం శరణమహం ప్రపద్యే” ఎన్ఱు ఉపాయవరణ శబ్ద
సామర్థ్యతాలుమ్ నిజేపం సిద్ధ మెన్ఱిణార్ (శిరియగద్యత్తిలు) మిత్యాదియాల్.
(స్వా||) (ఉపాయవరణే) తి. భరస్వీకారా పరపర్యాయోపాయత్వ పార్థనా
పరమాన “తవచరణాప్రపద్యే” ఇతి వాక్యగత శరణశబ్దసామర్థ్యతాలు మెన్ఱ
పడి. (వి||) (ఉపాయవరణ శబ్దసామర్థ్యతాలు) మితి. “తత్త్రైవానంతప్రపద్య”
ఇత్యుక్తత్వా త్తత్ర “శరణం ప్రపద్య” ఇత్యస్య ఉపాయత్వేనా ధ్యవస్థామీ
త్యధికత్వా చుపాయత్వాధ్యవస్థానాయస్య యాగదానాది ఫల ప్రదాత్మత్వ సాధా
రణరక్షకత్వ వైలక్షణ్యేన తత్సాధనానుష్ఠానం వినైవ త్వమేవ తస్మాన్నే నితస్సక
తత్ఫలం దదాసీతి విశ్వసిమిత్యేవం రూపత్వాత్ తత్రాత్మ నిజేపం వినా భర
స్వీకార సంభవా దాత్మ నిజేప సిద్ధి ఇతి భావః.

అ|| నమశ్శబ్దస్య ఆత్మనివేదన పరత్వే ప్రమాణమాహ (నమస్సు) ఇతి.
(సం|| అది శబ్దేన నమశ్శబ్ద స్థూలయోజనాపర కృత్స్న అహిర్బుధ్నీ వచన
సన్ఱిహః.) వైకుంఠ గద్యే కణ్ణోక్తత్వా దాత్మనిజేపః శ్రీభావ్యకారానుష్ఠానే
నిస్సందేహఇత్యాహ (శ్రీవైకుంఠగద్యత్తిలే) ఇతి. (స్వా||) “యాచమానః నివేద
యేత్” ఎన్ఱు యాచనాతిరిక్త ఆత్మనివేదనరూప నిజేపం కణ్ణోక్త మెన్ఱపడి.
అక్రయాలన్యథా సిద్ధ్యనర్హస్ఫుటతర శ్రీవైకుంఠ గద్యానుసారత్వాతే అన్యథా
సిద్ధ్యర్హగద్యాన్తరవాక్యమ్ నేయమెన్ఱు కరుత్తు.

అ|| ఇజ్ఞు “తదేకో పాయతా యచ్ఛే” తి చుచన్ఱిల్ ప్రార్థనైయే శరణా
గతి యెన్ఱు స్ఫుటతరమాకత్తో శ్రుక్తైయాతే శ్రీభావ్యకారవాక్యముమ్ తదన

కణోక్త మాయీర్ము. ఆక్తేయాల్ “అనేనై వతు మంత్రేణ
స్వాత్మానం మయినిక్షిపేత్ | ఆత్మాత్మీయభరన్యాసః” ఇత్యాది
కళిలే అగ్నివిధానమ్. ఇప్పుడి అల్లాత పోతు “షడ్విధా శరణా
గతిః” ఎన్నిట వాక్యత్తిల్ ఆపాత ప్రతీతియై కొండ్లు “స్నానం
సప్తవిధం స్మృతం” ఇత్యాదికళిల్ శొన్న స్నానాది భేదజ్ఞో

గుణమాక నేయమన్తో? “న్యాసః పఞ్చాంగసంయుతః” ఇత్యాదిప్రమాణబలత్తాలే
న్యాసమే అగ్ని ఎన్నిల్, ఆనాలుమ్ న్యాసశబ్దమ్ “తదేకోపాయతాయాచ్ఛా”
ఇత్యాదిప్రమాణప్రతిపాదిత యాచ్ఛాపరమాకలాకాదో? “శరణంప్రదే” త్యాది
ప్రమాణముమ్ విశ్వాసప్రాప్తాది సాధారణమన్తో? ఆక్తేయాల్ శ్రీభాష్యకార
వాక్యత్తాలే అగ్ని నిర్ణయమెట్లనే? ఎన్నవ+ర్ (ఆక్తేయా) లితి. ఆక్తేయాల్—
శ్రీవైకుంఠగద్యత్తిల్ “యాచమానః” ఎప్పు నిర్దేశిత్తు తదతిరిక్తమాక అత్మనివేదన
రూపనిక్షేపమ్ సిద్ధమాక్తేయాల్ ఇన్దజ్ఞాపకత్తాలే ఎన్నపడి. (ప్ర||)- (ఇత్యాదికళిలే)
ఇతి. “ఆత్మాత్మీయభరం సర్వం నిక్షిప్య శ్రీపతేః పదే” ఇత్యాది రాది శబ్దార్థః.
(స్వా||)-(అగ్నివిధాన) మితి. నిర్ణీతమితిశేషః. ఆత్మాత్మీయ భరరూప విషయవిశేష
విశిష్ట సమర్పణరూప బుద్ధివిశేషమ్ నిక్షేపమెప్పు ఉత్పత్తివిధి సిద్ధమాక్తేయాల్
“నిక్షేపాపరపర్యాయో న్యాసః పఞ్చాంగసంయుతః” ఇత్యాదికమపి అనన్యధా
సిద్ధవిధి వాక్యసుసారత్తాలే భరన్యాసపర మాక్తేయాల్ “పఞ్చాంగ సంయుత”
ఇత్యేతదంశమ్, తదతిరిక్త పార్థినాద్యజ్ఞ పరమెప్పు అవశ్యం అగ్నికార్య మాక్తే
యాల్ “తదేకోపాయతాయాచ్ఛా” త్యాదికం విధియిల్లామైయాల్ ఆజ్ఞప్రా
ధాన్యవివక్షయావా, అసాధారణ ఫలపార్థినావివక్షయావా, అభేదనిర్దేశమా
పచారికమెప్పు నిర్వాహ్యమాక్తేయాల్ అన్యధాసిద్ధతయా “ఆత్మాత్మీయే” త్యాదా
వేవ నిక్షేపరూపాగ్నివిధానమెప్పు నిర్ణాయకమ్ శ్రీభాష్యకారవచనమే ఎన్నకరుత్తు.

* అ|| అభేద నిర్దేశమాత్రత్తాలే ప్రార్థనమే ప్రపదనమెన్నిట పరపక్షత్తిల్
పరేణ సమాధానమ్ వాచయతుం ప్రతిబద్ధ్యా బాధక మరు+ర్ (ఇప్పుడి
అల్లాదే) తి. (వి||) షడ్విధా శరణాగతి రిత్యక్తత్వా న్నకించ్చిదప్యజ్ఞంస్యా
దితి భావః.

పోలే తని తనియే ప్రపత్తి విశేషజ్ఞానాక ప్రసక్తిక్రమ్.
 “ప్రపత్తింతాం ప్రయింజిత స్వాంగైః పంచభిరావృతాం”
 ఇత్యాది వచనాంతర బలత్తాలే నియమిక్కు స్పార్క్కిల్
 అప్పడియే ప్రార్థనా విశ్వాసాదికలై ప్రపత్తి యెఱ్ఱు శొల్లు
 కిఱ వచనజ్ఞలైయుమ్ నియమిత్తు “న్యాసః పంచాంగ
 సంయుతః” ఇత్యాదికలిప్పడియే నిత్యేపమైయుమ్ అజ్ఞి, ఇత
 రజ్ఞలై అజ్ఞజ్ఞలైన్డ ఉచితమ్. భూయసాం న్యాయతై స్పార్
 త్తాలుమ్ సాత్యకి తంత్ర లక్ష్మీ తంత్రా హిర్బుధ్న్య సంహి

అ|| ప్రతిబద్ధిమఘేన పరిహారం పత్తం తత్ర పరహారం పరేణ వాచయతి
 (ప్రపత్తిం తా) మిత. “పఞ్చభిర్రక్షరావృతా” మెఱ్ఱు శొల్లుకైయాలే ఒత్తే
 అజ్ఞి, ఇతరజ్ఞలై అజ్ఞజ్ఞలైన్డ ఎన్డపడి. “అనుకూల్యస్య సజ్జల” మిత్త్యాది
 వచనశ్చిల్ నిర్వహనం అయ పదాగ్రజలై నిత్యేపమై అజ్ఞి ఎన్డ శొల్లుకైయాలే
 ఇతరజ్ఞలై అజ్ఞామజ్ఞజ్ఞలైన్డ కరున్డు.

అ|| (దీ||) అప్పడియే యిజ్ఞుమ్ నియమిత్తుక్కిల్ శ్చెన్డతార్ (అప్పడియే)
 ఇత్యాది. పట్టు పఞ్చానా మజ్ఞత్వ కథనం ఏకస్య ప్రపత్తిత్వ కథనం పజ్ఞాం
 ప్రపత్తిత్వ విరుద్ధ మెన్డపడి. (వి||) అప్పడియే—విశ్వాస ప్రార్థనయోరవ్యజ్ఞ
 త్యాదిభావః. (సం) నియమిత్తి. ప్రార్థనా వైర్భర్య విశిష్టో నిత్యేపాశ్చర్య
 జ్ఞ్యంశే గుణభూతాం ప్రార్థనాం పురస్కర్యన్తి కానిచిద్వచనాని. అజ్ఞేమ
 విశ్వాసస్య ప్రార్థనాన్తం పురస్కర్యన్తి కానిచిద్వచనాని నియమ్యేత్త్యర్థః.

అ|| (స్వా) అనాటమ్ “త్వమేవ భవశరణ” మిత్త్యాది బహు స్థలజలై
 ప్రార్థనమే శరణాగతియెన్డ తోన్డ్రనిన్డైయాలే బహు ప్రమాణాన్యథా
 కరణం పజ్ఞి నిత్యేపమే ప్రపత్తియెన్డ నిర్ణయిక్కు క్కూడుమో? ఎన్డపరున్
 (భూయసాం న్యాయతై) ఇతి. (దీ) నిత్యేపస్యాజిత్య ప్రతిపాదక వచనజ్ఞలై
 తతోపి బహు త్వైన్డ కరున్డు. (ప్ర||) (సంహితాదీ) తి. సనత్కుమార విష్వక్సేన
 సంహితాది రాది శబ్దార్థః. సంహితా గ్రహణం నిత్యేప ప్రాపక వచనానాం

తాదికళిల్ ప్రపత్త్యధ్యాయజ్ఞలిలే నిక్షేపమ్ అగ్ని యెష్ఠి
ప్రసిద్ధమ్. “త్వమేవోపాయ భూతో మే భవేతి ప్రార్థనా
మతిః । శరణాగతి రిత్కుక్తా” ఎన్నితతుప్రమ్ తత్ప్రకరణత్తిల్
సృధానమాక చొన్ను భరన్యాస పర్యంత మెన్నుమిడమ్
అవధారణ సహకృతోపాయ శబ్దతాలే వ్యఖ్యితమ్.

తాను బహుత్వా ద్గ్రన్థ విస్తర భయాదితి మన్తవ్యమ్. (స్వా)-(ప్రపత్త్యధ్యాయజ్ఞ
లిలే) ఇతి. ఓరోరు సంహితైకళిలే నానా ప్రపత్త్యధ్యాయజ్ఞలిలే ఎష్ఠ భూయ
స్తాస్తిశయమ్ శొన్నుపడి. నిక్షేపమగ్నియెష్ఠి ప్రసిద్ధమితి = ప్రమాణ భూయస్తై
తుల్యైయానాలుమ్ ఓరోరిడ్యులుమ్ ప్రార్థనత్తుక్కు- అభేనోక్తియరున్దాలుమ్
అగ్నిత్వ కణ్ఠోక్తియిల్లె. నిక్షేపత్తుక్కునాల్ “న్యాసః పఞ్చాంగ సంయతః,
ఏవమగ్నేరుపాజ్ఞశ్చ, కథం త్వాం శరణం గచ్ఛేత్, కీదృశీ శరణాగతి” రితి
బ్రహ్మ ప్రశ్నపూర్వకం “అనేనైవతు మస్త్రేణ” ఇత్యాదిభిరగ్నిత్వ కణ్ఠోక్తియాలే
విశేషోక్తి సహిత భూయసాం న్యాయతాలే అత్మనిక్షేపమే అగ్ని ఎష్ఠ కరుత్తు.

అ॥ అనాలు మహిర్బుధ్వాద్విది సంహితైకళిలే “తదేవభ్యుక్తే” తివ త్వాప్రి
ర్థనామతియే శరణాగతి ఎష్ఠ తాస్త్రజ్ఞలిల్ శొల్ల ప్పట్టచెష్ఠ అభేద నిర్దేశమాత్మ
మనిక్కే- సవిశేషోక్తి బలతాలే పార్థనైయే శరణాగతి ఎష్ఠ శొల్లవేణ్డావో? ఎన్న
ప+ర్ (త్వమేవ) తి. (తత్ప్రకరణత్తి) లితి. “ఏవమగ్నే” ఎష్ఠ తత్ప్రకరణత్తిల్
నిక్షేపే అగ్నిత్వ కణ్ఠోక్తియరుక్కై-యాలుమ్, ఇజ్ఞ “త్వమేవ రక్షకీభూతో భవేతి
పార్థనామతిః” ఎష్ఠ శొల్లాదేయుమ్ “త్వం ఉపాయో భవ” ఎష్ఠ నిరవధారణ
మాక చొన్లమలుమ్ “త్వమేవోపాయ భూతోమే భవ” ఎష్ఠ నిర్దేశక్తై-యాలే
యుమ్ భరన్వీకారాపరపర్యాయ ఉపాయాన్తర స్థానాపన్నత్వ పార్థనాపర
మాన విద్ధ వచనమ్. భరన్యాసమిల్లామల్ భరన్వీకారమ్ కూడామైయాలుమ్
పార్థనాన్విత భరన్యాసరూపామతి శ్మరణాగతి రిత్కుక్తే త్యేతదర్థ వ్యజ్ఞక మెష్ఠ
కరుత్తు. (సం॥)-(అవధారణ సహకృతే) తి. ఉపాయాన్తర స్థానే నివిష్ట భవే
తిహి ప్రార్థనార్థః. సా చ భరన్వీకార ప్రార్థనార్థత్వాద్భర నిక్షేపమాదాయైవ
పర్యవస్యతీ త్యపర్యవసాన వృత్త్యా తత్ప్రరేతి వ్యఖ్యిత మిత్కుక్తమ్.

ఓరారు వివక్షైకతాలే అజ్ఞజ్ఞలై ప్రధానమాకచ్చొల్లుగై లోక
త్తిలు ముట్టు. ఆలంభ శబ్దమ్ యాగ వర్యన్తమానానోపే

అ॥ (సా) ఇని అవధారణ సహకృతోపాయ శబ్దమిల్లాద విద్యుత్తుమ్
“అజ్ఞానా దధవా జ్ఞానా దపరాధేషు సత్స్వపి । ప్రాయశ్చిత్తం క్షమసేతి
ప్రార్థనై కైవల ” మిత్యాదౌ లోకానుగుణమాక నిర్వాహన్తరం సాధిక్కి-
తాత్ (ఓరారు) ఇతి. రాజ భృత్యైరాజైవాయ మిత్యాది వ్యవదేశ మెత్తవడి.
అప్పుడియే “క్షమసేతి” ప్రార్థనాయాం అజ్ఞభూతాయాం అజ్ఞ ప్రాధాన్య
ద్యోతనాయ ప్రపదనరూప ప్రాయశ్చిత్తా భేద నిర్దేశః ఎత్తు కరున్తు.

(సం॥) అజ్ఞజ్ఞలై—అప్రధానాని. (వి॥) నను క్వచిదాత్మ సమర్పణ
మజ్జితయా విధీయతే. క్వచిదాత్మాత్మీయ భర సమర్పణం ప్రవర్తిరిత్యుచ్యతే.
“స్వప్రవృత్తి నివృత్త్యంశః పృష్ఠ్విరితి లక్షితః” ఇతి కేచి ద్వదన్తి. ఏవ
మజ్జి స్వరూపేషి ననిర్ధారణం సంధవతీత్యాశబ్ద్యా అత్మాపహారాది దోషప్రాయ
శ్చిత్తత్వేన సర్వ ముముక్షు సాధారణతయా కర్తవ్యత్వాత్. తదంశ వివ
క్షయా “అత్మానం మయి నిక్షిపే” దిక్కుక్తమ్. ఏతేనాస్య సమర్పణస్య
యాగత్వంచ సిద్ధ్యతి. ఉపాయాన్తర స్థాన నివేశస్వేహోపాయాన్తర వివ
క్షయా విశేషత్వా దాత్మాత్మీయ భర సమర్పణపైవ ఉపాయాన్తర స్థానరూప
త్వాత్ ఇదమేవ సర్వఫలసాధనరూప మజ్జిస్వరూపమితి “అత్మాత్మీయభర”
ఇక్కుక్తమ్. “త్వమేవే” త్యత్ర చ మత్సాధ్య యత్నుమన్తరేణైవ త్వం మే
ఫలం దేహితి ప్రార్థనాయాం రక్షభర సమర్పణ మాక్షిప్తం భవతి. భర సమ
ర్పణం వినా ఉపాయత్వ ప్రార్థనాయా అయోగాత్. “అత్మాత్మీయ భరం
సర్వం నిక్షిప్య శ్రీపతేః పదే । ఉపాయం వృణ్వీ ” త్యుక్తత్వాచ్చ తతో
పాయత్వం స్వీకర్వీత్యర్థః.

ఉపాయత్వేన అధ్యవసాయం కుర్వీతి యావత్. తథా చ అత్మాపి భర
సమర్పణమేవ అజ్జిస్వరూపమితి దర్శితమ్. ప్రార్థనాత్వజ్ఞ మితి ప్రాగ్విక్తమ్.
భర సమర్పణ వివక్షయైవ స్వప్రవృత్తి నివృత్త్యంశ ఇక్కుక్తమ్. సమర్పణా
భావే స్వప్రయత్న నివృత్త్యసిద్ధిః. లోకే కుత్రచిదాస్తే నిక్షిప్త ధనస్య పురు
షస్య తద్రక్షణే స్వప్రయత్న నివృత్తిర్వశ్యతే.

అ॥ నకు అనిక్షిప్త ధనస్యాపీతి తస్మా న్నకస్యచిదపి విరోధ ఇత్యభి
ప్రాయోజాహ (ఆలంభ శబ్ద) మిత్యాదినా. తత్ర “శరణం ప్రశ్న” త్యాదిషు

“శరణం వ్రజ” ఇత్యాదికళిల్ ధాతుక్కుల్ న్యాస నిత్యేప
త్యాగాది శబ్దజ్ఞాతే శొల్లప్పట్ట ఆత్మయాగత్తై చొల్లుకై
వైదికమర్యాదైక్కుమ్ అనుగుణమ్.

ఆత్మ సమర్పణస్యా ప్రతితే స్తద్విరోధ ఇత్యాశబ్ద్య ముముక్షు మాత్ర సాధా
రణత్వేన తస్యావశ్యకత్వాత్. “ఓమిత్యాత్మానం యుజ్జీత || హవిర్గృహీ
త్వాత్మరూప” మితి యాగత్వ నిర్దేశా న్నన్యస నిత్యేపత్యాగాది శబ్దః యాగత్వ
ప్రతితేశ్చ “అగ్ని హోమీయం పశుమాలభేత” ఇత్యేత) ఆలభేతేరగ్గభూత ఆల
మ్భన ప్రతిపాదన ద్వారా యాగ పర్యవృత్తవత్. “వ్రజే” త్యాది ధాతు
వ్యపి అగ్గభూత ఉపాయత్వాధ్యవసాయాది ద్వారా ఆత్మ సమర్పణ పర్యవృత్త
నిర్దే ర్నవిరోధ ఇత్యాహ (ఆలమ్భ శబ్ద) మితి.

(స్వా) యద్వా:—అనాటుమ్ ఆత్మనిత్యేపమ్ అగ్ని ఎస్తు శోన్నదు
కూడుమో? “తస్యైవం విరుహో యజ్ఞస్యాత్మా” ఎస్తు యాగమన్తో అగ్నియాక
తో మృత్యుః కిమ? న్యాస నిత్యేపాది శబ్దముమ్ ఆత్మయాగ వాచియాకైయాతే
విరోధమిల్లయైన్దిల్, అనాటుమ్ “శరణంవ్రజే” త్యాది వ్యాకృత్తిల్ ఇమతో మృత్యు
మైయాతే అగ్నియాకకూడుమో? “వ్రజే” త్యాది ధాతుక్కుల్ ఆత్మయాగపర
జ్ఞాకైయాల్ బాధకమిల్లె యైన్దిల్, అప్రోగు క్లిప్తగతి ప్రసగ్గియాదో? ఎన్న
వ+ర్ (ఆలమ్భే) తి. వైదికమర్యాదానుగుణమాకైయాతే క్లిప్తగతి యిల్లెయైన్దు
కరుత్తు. (వి|| ధాతుక్కుల్—వ్రజగతో ప్రపద్య ఇత్యత్ర పదలోగతో వృణ్వి
త్యత్ర వృజ్ సంవరణ ఇత్యాది ధాతుభిః,)-(న్యాసే) తి. “న్యాసః పఞ్చాక్ష
సంయుతః || సన్నన్యసస్త్యాగ ఇత్యుక్త” ఇత్యాది ప్రమాణజ్ఞితే ఎవ్వపడి.
(ఆత్మయాగత్తై) ఇతి. “తస్యైవ” మిత్యాదౌ యాగత్వేన నిరూపితమానవైష్టపడి.
(వి|| వైదికమర్యాదైక్కుమ్ అనుగుణమ్—“అగ్ని హోమీయం పశుమాలభేత” ఆగ్నే
యమహ్తాకపాలం నిర్వపే” దిత్యాది వైదిక మర్యాదాయా అప్యవిరుద్ధ మిత్యర్థః.
(సం||) యథా యాగాగ్గ భూత పశుహింసావాచ్యాలమ్భ శబ్ద స్తదగ్గకపశ్యయన
భూతద్రవ్య త్యాగరూప యాగపర్యవృత్తః. ఏవం వ్రజప్రభృతి ధాతుః శబ్దతః
ఉపాయత్వాధ్యవసాయ సహపి భరతముని ప్రణీత లక్షణవాక్యానుసారేణ

యాగమావదు? ఇన్న దేవతైక్కి-స్త హవిస్సేన్విజ్జనే యోరు బుద్ధి విశేషమ్. ఇప్పడి యెక ఆత్మావాకిట స్వాదుతమ మాన హవిస్సు శ్రీమానాన నారాయణక పొరుట్టైన్విజ్జనే యిరుప్ప తొరు బుద్ధి విశేషమ్ ఇవ్విడత్తిల్ ఆత్మయాగమ్. ఇవాత్మ నిక్షేపత్తిల్ సర్వఫలాధిక్కుమ్ సాధారణమాన కర్తవ్య స్వరూపమ్ రక్షాభరన్యాస మెప్పుమిడమ్ మున్నే శొన్నోమ్.

అధ్యవసాయపూర్వక యచ్చా విశేష సరస్సుక న్యాసాది శబ్దవాచ్య యాగ పర్యంత ఇత్యర్థః. ఏవంవ్రజేతి విధేరేవ నిక్షేప పర్యంత త్వే యచ్చాది శబ్దానాం తత్పరతా కిముతేతి న్యాయ సిద్ధేతి భావః.

అ॥ నన్వస్య యాగ సామ్యమనుపసన్నమ్? దేవతోద్దేశేన ద్రవ్యత్యాగాత్మక క్రియాత్వస్య బుద్ధివిశేష రూపేనపదనేఽ సమ్భవా? దిత్వత్రాహ (యాగమావ) దిత్వాదినా. అత్ర “హవిర్బహీత్వాత్మరూపం వసుగణ్యేతి మన్వీతః । జహు యాత్ప్రణవేనాగ్నీవచ్యతాభ్యే సనాతనే ॥ బ్రహ్మగ్నౌ జహుయా దోమిత్య నేనద్వయరూపిణా” ఇత్యాదికమిహవివక్షితమ్. ఏవంనతత్పర్యవసానం యుక్త మితి భావః. (ని॥) ఇజ్జనే-అనేన ప్రకారేణ, (స్వాగుతమమానే) తి. “అహ మన్న మహమన్న” మిత్యుక్తరీత్యా ఆనందరూపభోగ్య మిత్యర్థః. క్రిమన్నారా యణకపొరుట్టై - క్రిమన్నారాయణాయైవ, ఒరు బుద్ధివిశేష మివ్విడత్తి లాత్మ యాగమిత్యన్వయః. (చీ॥)-(యాగమావది) తి. ఇదుస్వరూపసమర్పణమ్, ఇత్తాల్ భరసమర్పణము ముపలక్షితమ్.

అ॥ (స్వా॥) ఇప్పడి ఆత్మసమర్పణరూపమాన యాగ మజ్గి యెస్తు నిర్ణ యిక్కూక్కూడుమో? లోకత్తిల్ తాకికద్రవ్యనిక్షేపత్తిలేయుమ్ దృష్టఫలార్థ ప్రపత్తియిలుమ్ ఆత్మసమర్పణమ్ స్రసజ్గియాదో? మోక్షార్థసప్తయిలుమ్ భరన్యాస మిల్లెయాకస్రసజ్గియాదో? ఎన్న + వర్ (ఇవాత్మ నిక్షేపత్తి) లితి. దశ త్రయాత్మకాత్మ నిక్షేపత్తిలెప్పపడి. (సర్వే) తి. మోక్షార్థనిక్షేపమ్ దశత్ర యాత్మక మెస్తుమ్ ఫలాంతరార్థప్రపదనమ్ భరసమర్పణ మాత్రరూప మెస్తుమ్ సాగ్గ ప్రపదనాధికారత్తిలే శొన్నో మెస్తు కరుత్తు. (సం॥ “ఆత్రరక్షాభరన్యాస” ఇతి కాంక్షయోక్తమిత్యర్థః.)

హవి స్సమర్పణా దత్ర ప్రయోగ విధి శక్తితః । ఆత్మరక్షా
భరన్యాసోఽకించనన్యాతిరిచ్యతే ॥

అ॥ (కా-౮॥) ఏవ మధికారవిషయే శక్త్యా-క్షోభ మపసయ ప్రపత్తి
స్వరూపవిషయే తావత్క్షోభం శమయితుం “త్వమేవోపాయభూతో మే భవేతి
ప్రార్థనా మతిః । శరణాగతి రిత్యుక్తా సా దేవేఽస్మిక్ ప్రయుజ్యతామ్ ॥
అనన్యసాధ్యే స్వాభీప్తే మహావిశ్వాస పూర్వకమ్ । తదేకోపాయతా యచ్ఛా
ప్రపత్తి శ్శరణాగతి” రితి క్వచిదుపాయత్వ ప్రార్థనాయా అశిత్వం ప్రతీయతే.
“నారాయణం సలక్ష్మీకం ప్రాప్తుం తచ్ఛరణద్వయమ్ । ఉపాయ ఇతి విశ్వాసో
ద్వయార్థ శ్శరణాగతిః ॥” ఇతి విశ్వాసస్య క్వచిదశిత్వమ్. “నిక్షేపాపర
పర్యాయో న్యాసః పఞ్చాంగ సంయుతః” ఇత్యాదా ఆత్మనిక్షేపస్య క్వచిదశిత్వ
మితి ప్రపత్తి స్వరూప విషయే క్షోభ ముత్థాప్య “అనేనైవతు + కృతకృత్యో భవి
ష్యతి ॥ ఆత్మాత్మీయ భరన్యాసః ॥ న్యాసః పఞ్చాంగ సంయుతః ॥” ఇత్యాది
బహుప్రమాణబలా దాత్మనిక్షేపఏవాగ్నే, ఇతరత్వాజ్ఞిత్యవాదః. సాధాన్యవ్యోత
నార్థ ఇత్యుక్త్యో హవిస్సమర్పణ మేవ హి యాగ ఇత్యుచ్యతే. యాగ ఏవ
ఖిల్వగ్నే. తథా చ దేవతాముద్దిశ్యాత్మ హవిస్సమర్పణరూపోఽయం యాగఏవా
గ్నేతి వైదిక మర్యాదానుగుణం చేత్యభిధాయ, తదప్యాత్మస్వరూప సమర్పణం
భక్త్యాదావతివ్యాప్తం మోక్షవ్యతిరిక్త సకలఫలార్థిప్రపత్తివ్యవస్థాప్తమ్. ఆతో
నతదగ్నే, కింతు భరన్యాస ఇత్యుక్తమ్. నను జ్యోతిష్టోమాదౌ హవిస్సమర్పణే సతి
రక్షాభరసమర్పణాభావాత్. అత్రాపి తత్త్వి-మర్థమగ్నేత్యేనాదియత? ఇత్యత్రాహ
(హవిస్సమర్పణా) దిత్వాదినా. అత్ర-ప్రపత్తి ప్రకరణే, ఆత్మరక్షాభరన్యాసః -
అకించనస్య ప్రపిత్తోః హవిస్సమర్పణా త్వర్యయాగసాధారణా దతిరిచ్యతే -
అధికో భవతి. కుతః? ప్రయోగవిధిశక్తితః-ప్రయోగవిధిసామర్థ్యాత్, ప్రయోగ
ప్రకార విధాయకోవిధిః, ప్రయోగవిధిస్తావత్. “ఆత్మాత్మీయ భరం సర్వం నిక్షిప్య
శ్రీపతేఃపదే । ఉపాయం వృణు లక్ష్మీశం తముపేయం విచింత్యచ ॥” ఇతి.
“హవిర్గృహీత్యాత్మరూపం + అచ్యుతాఖ్యేసనాతనే ॥” అత్ర వచన ద్వయే
ఆత్మాత్మీయ భరస్య సర్వస్య నిక్షేపవిధానా ద్యాగాంతరేషు భరన్యాసా
భావాత్, ఇతర యాగాపేక్షయాఽత్ర యాగే భరన్యాసోఽధికో భవతీత్యర్థః.

అతః శ్రీరామమిశ్రాద్యై ర్భరన్యాసవివక్షయా । స్వప్రవృత్తి
నివృత్త్యంశః ప్రవృత్తిరితిలక్షితః ॥ అకృతేతు భరన్యాసే రక్షా
పేక్షణమాత్రతః । పశ్చాత్స్వయత్నవిరతి ర్నప్రసిద్ధ్యతి లోక

యద్యపి ప్రథమవచనే ఆత్మాత్మీయభరన్యాసః కఙ్క్షోన్తిః. ద్వితీయే శున ప్రతీ
యతే. తథాపి ప్రణవస్య ఆత్మ హవిస్సుమర్పణే కరణమంత్రతయా విని
యోగాత్. తత్రచ అకారవాచ్యే మకారవాచ్యస్య సమర్పణప్రతీతేః అకారస్తావ
“దవరక్షణ” ఇతి ధాతో వ్యుత్పన్న ఇతి రక్షణే స్వాత్మాన మర్పయామితి
స్వాసుసంధానా ద్రక్షకపదసామర్థ్యా ద్రక్షాభరన్యాస ఆగోవాచ్య ఇ. వదన్తి.

అ॥ నను, ఆత్మరక్షాభరన్యాసః ప్రపత్తి రితి భవద్భి గుచ్యతే. శ్రీరామ
మిశ్రాద్యైశ్చ స్వయత్ననివృత్తి రేవప్రపత్తి రితి వ్యర్జ్యతే. అత స్తద్విరోధ ఇత్య
తాహ- (అత) ఇతి. అతః-పూర్వోక్త బహుప్రమాణై ర్భరన్యాస ఏవ ప్రపత్తి
రితిసాపనాత్ శ్రీరామమిశ్రాద్యై ర్భరన్యాస వివక్షయా భరన్యాస తాత్పర్యేణ
స్వప్రవృత్తి నివృత్త్యంశస్యవ్యాపార నివృత్త్యంశః ప్రపత్తిరితిలక్షితః. అయ
మాశయః. ప్రవృత్తిమాత్ర త్యాగో జీవతో నశశక్యః, నాపి నిత్యనైమిత్తకాది కర్మ
త్యాగః. అతేపకమతాదవిశేషాపత్తేః, కింతు భగవద్వ్యతిరేకే భ్య ఉపాయాంత
రేభ్యో వ్యావృత్తి రితి వాచ్యమ్. తాదృశ వ్యావృత్తిశ్చ భగవదేవోపాయత్వం
తన్నస్తభరత్వం వినా నోపపద్యత ఇతి స్వవ్యాపారత్యాగో భరన్యాసవ్యాప్త
ఏవ భవతి. యత్ర స్వవ్యాపార త్యాగ స్తత్ర భరన్యాస ఇతి. అత స్తద్వివక్షయా
స్వయత్నత్యాగః ప్రపత్తి రితిలక్షితమితి.

అ॥ నను భరన్యాసమంత్రేణ నిర్భరత్వాపరపర్యాయ స్వయత్ననివృత్తి ర్మే
త్యుక్తమ్. తత్ర-ధమ్? భరన్యాసం వినాపి రక్షాపేక్షణ మాత్రేణ స్వయత్నని
రామోపపత్తే రిత్యాశంకా యాం, తద్వ్యతిరేకే తద్వ్యతిరేక ముపపాదయతి.
(అకృతే) త్వితి. భరన్యాసే అకృతే రక్షాపేక్షణమాత్రతః తవాయం రక్షా భర
ఇత్యనుక్త్యా కేవలం రక్షాపేక్షణమాత్రతో రక్షా మే భూయాదితి ఇచ్ఛామాత్రేణ
స్వయత్నవిరతిః పశ్చాత్స్వప్రసిద్ధ్యతి లోకవత్-లోకే ఇదం ధన మస్యా మాపది
మాం అనపేక్ష్యైవ త్వయా రక్షణీయం, తజైవాయం భర ఇతి స్వస్తభరః కశ్చిత్స్వ
వ్యాపారాన్నివర్తతే. నత్యన్యస్తద్రక్షేచ్ఛా మాత్రాత్, తన్నాన్యయాదితిభావః.

వత్ || అకించస్య భరన్యాసోపాయత్వప్రార్థనా²⁻²త్మనామ్ |

త్రయూణాం సౌహృదం సూక్ష్మం యః పశ్యతి స పశ్యతి ||

అ|| ఏవం శ్రీరామమిత్రాణాం స్వప్రవృత్తినివృత్తిరేవ ప్రపత్తి రితి లక్షణ
వాక్యస్య ఆత్మరక్షాభర స్తవైవ నమమ ఇత్యతాన్వయ ఇతి భరన్యాసే కృతే
పశ్చాత్స్వయత్ను విరశివ్యజ్ఞనద్వారా ఆకించస్య ప్రదర్శన మావశ్యకమితి తాత్ప
ర్యమ్. తథా చ స్వవ్యాపార నివృత్తిరేవాకించస్య మితి నిషష్టమ్, భరతమునేశ్చ
“తదేకోపాయతా యాచ్ఛా ప్రపత్తిశ్చరణాగతి” రితి ప్రపత్తి లక్షణవాక్యస్య
“అప్రాక్థితోనగోపాయే” దితి ప్రార్థన మంతరేణ సమర్పణమాణం భరం న స్వీ
కుర్యాదిత్యావశ్యకాజ్ఞభూతా మపాయత్వప్రార్థనా ద్భరన్వీకార సిద్ధి రితి తాత్ప
ర్యంసాత్. “ఆత్మాత్మీయ భరన్యాసో హ్యత్మనిక్షేప ఉచ్యతే” ఇతి లక్షణ,
వాక్యంతు బహుప్రమాణసహాయత్వా ద్భూయాసా న్యాయేన యథా శ్రుత భర
న్యాసపర మితి త్రయూణాం లక్షణ వాక్యనా మేకార్థత్వ సిద్ధయే స్వవ్యాపార
త్యాగ భరన్యాసయో ర్వాస్యప్రవ్యాపకభావ ఉపాయత్వ ప్రార్థనా భరన్యా
సయోః జన్య జనకభావోక్తాజ్ఞభావశ్చేత్యాసక్తి భూయస్తాత్. అభేదవ్యవ
దేశ సంభవేన లక్షణ వాక్యస్య పేక వాక్యాని భవంతీతి త్రయూణా మభేదవ్యవ
దేశ ప్రయోజకం సౌహృద మితి సూక్ష్మం జానన్మేవ జ్ఞాతా భవతీత్యాహ. (ఆకి
ంచస్యే) తి. ఆకించస్యభరన్యాసోపాయత్వ ప్రార్థనారూపాణాం ఉక్త లక్షణ
త్రయ ప్రతిపాదితానాం అక్టానారీ సూక్ష్మం మర్విజ్ఞానం సౌహృద మగ్నే శ్లిత్వ
వ్యవదేశప్రయోజకం యః పశ్యతి స ఏవ పశ్యతి. ద్రష్టా కుశల ఇత్యాహుః. కేచిత్
“అహమస్మ్యపరాధానా మాలయో కించనో గతిః | త్వమేవోపాయభూతో
మే భవే తి ప్రార్థనా మతి శ్చరణాగతి” రిత్యాశ్చిచ్చినోపాయత్వ ప్రార్థనయో
రపి భరన్యాస రూపాగ్ని శరీరానుప్రవిష్టతయా తయో ర్భరన్యాసస్యచ సౌహృద
మత్యంతసామ్యం సూక్ష్మం పశ్యన్మేవ పశ్యతీతి వ్యాచఖ్యుః. తేషా మయ
మాశయః. ఆకించస్యనివేదనాభావే ఉపాయత్వప్రార్థనా విరహేచ త్వమేవో
పాయాంతరస్థానే నివిశ్యాకించనస్య మమ తత్తమపాయాంతర సాధ్య మభీష్టం
సాధయ, రక్షాభర స్వయ్యనివేశితః. ఇతఃపశ్చా దస్మద్యతన నిరపేక్ష ఏవ
భవాత్ ఇమమర్థం సాధయత్వీతి వక్త మనవకాశత్వాత్. అత స్తదుభయసహిత
ఏవ భరన్యాసః. గోప్యత్వవరణం ఉపాయత్వప్రార్థనాదన్యదేవాజ్ఞభూత మితి.

ఇదంతా పాయత్తు పార్థివ మణి శరీరాంతఃపాతీతి. పూర్వస్థితిః న్యాఖ్యానే అక్షాజ్ఞోస్సాహృద మభేదవ్యపరేహీను రిత్తున్మిమ్. అస్మిన్ వ్యాఖ్యానే తు అక్షిజరీరాంతః పాతీనాం త్రయాణాం సాహృదం లింగేతు రిహ విశేషః. అస్మేతు “అనన్యసాధ్యే స్వాభీష్ట” ఇతి భరతముని ప్రణీత లక్షణానుసారేణ సాగ్రప్రప దనాధికారాద్యన్యోక్తే “అభీష్టే చ సాధ్యే స్వతంత్రతోవాక్వచన తదభిరన్యాసం యచ్చాన్విత మభివదంతి ప్రపదన” మితి ప్రార్థన మాత్రం నాలమ్. కింతు భరన్య సనమపి భరతముని లక్షణే ప్రమాణాంతరవిరోధాయ ప్రవేశ్య మితి పూర్వా ధేన నూచయిత్వా, శ్రీరామమిశ్రోక్త స్వన్యాపార నిష్పత్తిరపి భరన్యాసానంతర భావి స్వనిర్భరత్వ పర్యవసన్నా, నతూపాయాత్పాగపి తూష్టిం భావరూపేతి. “ఇతఃపశ్చా దన్మద్యతన నిరపేక్షేణ భవతా సమర్థ్యో సావగ్ధ స్త్వితి మహి విశేషం తమవిను” రిత్తున్మిరాధేనైవ సుఖటికృతవానాచార్యః. అస్మిన్నక్షిప్తస్వరూపే “అహమస్మ్యపరాధానాం” ఇతి వరదాచార్య లక్షణానుసారేణాకిచ్చన్యమపి ప్రవేశనీయ మితి. అహత్య లక్షణ చతుష్టయస్యావైకకక్త్యం సిద్ధమ్. ఇదంచ అకిచ్చన్యం కర్మయోగాదిభ్యో లక్షక్త్యావ్యాప్త్యరూపం ప్రపదనప్రాక్కాలీన “మభీష్టే చ సాధ్య” ఇతి పూర్వాధే వ్యక్తమ్. ప్రపదనానంతరం స్వరత్వజాగ్ర వ్యాపారేభ్యో భరన్యాసాదిభ్యోపి వ్యాప్త్యరూపమ్. అకిచ్చన్యం తు శ్రీరామ మిత్రై స్వన్యాపార నిష్పత్తి రితి శబ్దాంతరేణ వ్యాఖ్యాతమ్. స్వనిర్భరత్వ పర్యవ సాన మన్యదేవ. ఇత్తున్మిరాధేన వ్యక్తమ్. ఏవమాకిచ్చన్య ద్వయత్రోడీకారే వరదాచార్య శ్రీరామమిత్ర లక్షణద్వయమపి సజ్జహీతం భవతీతుక్తమ్.

సన్వధికార రూప మాకిచ్చన్య మణి శరీరే ప్రవేశ్య మితి కథ ముచ్యతే? అధికారాదతిరిక్త మేవహ్యజ్ఞి స్వరూపం వస్తుముచితమ్. కించ, శేష శేషి భావజ్ఞాన ముపాయానుష్ఠానాత్ ప్రాగేవ శాస్త్రజన్య మితి సంప్రసితవన్నమ్., శేషత్వజ్ఞాన మేవ హ్యత్మనితేషః. సచాయమాత్మా తజ్జవత్కారకః. తథాన శేషత్వజ్ఞాన మేవాగ్నితి భవతా మనభీమతమేవ సిద్ధ్యేత్. అపిచ గోస్తృత్వపరణ మగ్ధ మిత్య వివాదః. తచ్చోపాయత్వప్రార్థనా న్నాపిరిచ్యత ఇతి లజ్జన్య తస్య కథ మణిత్వ వాద? ఇత్యుత అహ (అకించన్యభరన్యాసే) త్యాది. అధికారరూప మాకించన్య మేవాగ్నితా మాపద్యతే. తథాఽపి తత్త్వరూపసదేవాధికారతా మశ్చుతా మను సన్ధియమానం స దగ్గిశరీరేపి నివేశ్యతాం, ఏకస్య స్వరూపసత్త్వానుసంహితత్వా

వస్తాభేదన ద్వ్యుత్పత్తికత్వాభ్యుపగమేకా హనిః. అత్ర స్తోకే భరన్యాస శబ్దేన భరన్యాసాంశభూతాత్మనిత్యేహో గృహ్యతే. యద్యపి శేషత్వజ్ఞానం శాస్త్రాదేవ జాతమ్. తదేవాత్మనిత్యేపరూపం. తథాఽపి శాస్త్రజన్యం శేషత్వజ్ఞానం సర్వస్వాధికార మవ్యక్తేభ్య. ఇదంతం శేషత్వజ్ఞానం రక్షాభరన్యాస ఫల సమర్పణ విశిష్టచేషేణాజ్ఞ పశ్చికాన్వితత్వ వేషేణచాజ్ఞ స్వరూపేష్యన్వేతి. యథా స్వర్గ కామ ఏక ఏవ. కత్తుకత్వేన క్రియాం ప్రతి శేషతాం భోక్తృత్వేన తాంప్రతి ప్రధానతాంచానుభవతి. యథాచైక ఏవ భగవాన్ చిదచిద్విశిష్టవేషేణ జన్మ లయాదిక మనుభవత్ స్వరూపేణ సత్త్వతాంచానుభవతి. తథాఽత్రాపి నవిరోధః. ఉపాయత్వవరణ గోప్యత్వ వరణయోశ్చ స్ఫుటవీన భేదః. ఉపాయత్వస్య చేతనాచేతనసాధారణ్యాత్. గోప్యత్వస్య చేతనైకాంతత్వాత్. అతః స్త్రయాణా మజ్ఞి స్వరూపానుప్రవిష్టానా మాకించన్యాత్మ నిత్యేహోపాయత్వ ప్రార్థనానాం స్వస్వప్రతిసంబంధిభి రధికారగతాకించన్య శాస్త్రజన్య శేషత్వ జ్ఞాన గోప్యత్వ వరణై స్సాహృదం జానన్వేన సమర్థ ఇత్యర్థః.

(సా॥) అతేదమవధేయమ్—“తదేకోపాయతాయాచ్ఛా, త్వమేవోపాయ భూతోమేభవ” ఇత్యాది నచనేషు భరన్యాసపర్యంత మెఘమిడమ్ అవధారణ సహకృతోపాయ శబ్దతాలే వ్యుత్పత్తి మిత్యుక్తైవ కథనా త్పర్యంతైవ “భరత ముని ప్రణీత లక్షణ వాక్యత్వైకపడియే విశ్వాసపూర్వకం పార్థన మెఘ నిమగ్నితమ. ఇవాన్యన్తాను” మిత్యుపక్రమ్య, పార్థనైయుమ్ అన్యమాత్రయా లే “రక్ష్యాపేక్షాం ప్రతీక్షతే” ఎనిపడియే ఈశ్వరనపేక్షామాత్రసాపేక్షక ఎఘ ఇవ్యజ్ఞత్వైక పార్థాన్యత్వై వినక్షిత్తు చ్చొన్నపడి యెఘ గోప్యత్వవరణవర ప్రమాణోదాహరణ పూర్వకమభిధానాచ్చ ఏకశబ్దోపాయ శబ్దయో భరన్యాస వ్యుత్పన్న చారిత్రార్థే కేవల ప్రార్థనాయాం ప్రపత్త్యభేదోక్తేః గోప్యత్వవరణే అభేదోక్తి పర్యససానేన రక్షకత్వపార్థనా ప్రపత్తిత్వరణాగతి రితి గోప్యత్వ వరణ వరతయా కాచిద్యోజనా. ద్వయాధికారోక్త ఉపాయత్వపార్థనా పరా కాచిద్యోజనా. తత్పార్థనాయోజనాయా మజ్ఞపార్థాన్య వివక్షయాఽభేద నిర్దేశః. ద్వితీయ యోజనాయా మాకిచ్చన్యోక్త్యా కారణోక్త నూత్న సాహర్ద కృతోఽభేద నిర్దేశః. స్వప్రవృత్తినివృత్తిః ప్రపత్తిరిత్యే తమత్తరకాలీన స్వయత్ను నివృత్తిపరంచేద్యరన్యాస కార్యత్వకృతోఽభేదనిర్దేశః భరన్యాసవ్యుత్పత్తిః. పూర్వ

ఇప్పుడి అజ్ఞవచ్చుక సంవన్నమాన ఆత్మ రక్షా భరన్యాసమే
ప్రవత్తి శాస్త్రమెల్లాత్తిలుమ్ ప్రధాన విధేయమెట్టు శ్రీవిష్ణుచిత్ర
వాదిహంసాంబువాహ వరదాచార్యాదికళ సజ్గిహితార్కకళ.
ఇవిడత్తిలే శిలర్ శాస్త్రార్థ తత్వమ్ తెల్పిన పోతే శేషత్వాను
సన్ధానమ్ వణిగానన్తో? “స్వాజ్ఞవనేచ్ఛా యది తే స్వ

కాలీన ఆజ్ఞాస్వపరంచే తౌహార్దకృతోఽభేద నిర్దేశః. ప్రసన్నస్త్వశ్వాస ఇత్య
భేదేన నిర్దేశస్తు పాప్రధాన్యకృత ఇత్యాకార ఏవ స్పష్టమ్. (సం॥) స్వస్త్వభరేపి
యది నిర్భరతా నస్యాత్తదా పవన తనయ బ్రహ్మేత్ర న్యాయా ద్భగన్యాసోపి
స్వకార్యాయ స్యాత్. యదిశేషిణి భరమనిస్వస్త్వైవ నిర్భరోఽపం రితి భావయే
త్తదా తేనాపి భరాన్వీకరణా చేషిణోప్యపేతా విషయ ఏవ స్యాత్. ఉపా
యత్వప్రాగ్ధనా నచే ద్భరన్వీకరణ ప్రార్థనావిగహా ద్రక్షాపేతా ప్రతీక్షతో భర
న్యాస మాత్రేణ భరం నస్వీకుర్యాత్. ఏవం ప్రత్యేకం త్రయాణామప్యావశ్య
కత్వే తతోపాయత్వ ప్రార్థనా యది భరన్యాస విధురాస్యాత్తదా నిగగక శబ్ద
రూపాసేతి యత్యే ఇత్యుక్తోపర తస్యైవ పుత్ర్యవాయః ఫలా లాభశ్చ స్యాత్.
ఏవ మేకైక వైధుర్యే ద్వయోద్వయోరప్యకిచ్చితగతా ద్వయోద్వయోరపి
వైధుర్యే ఏకైకస్యాపీతి త్రిష్యేకతర వైధుర్యేపి భగవాన్ సలాయ నోపాయా
స్తర స్థానే నివిరత ఇతి త్రయాణామపి స్వరూపఫల నిత్యేపయోగిన లింగికోట్యన్విత
త్యేన సాహృద మభిప్రేత్య నూత్నం యః పశ్యతి సపశ్యతీత్యనుగ్రహీతమ్.

అ॥ (సం) పూర్వం ప్రమాణేషు భూయాసాం న్యాయ ఉక్తః. సంప్రదా
యేఽపి భూయాసాం న్యాయోఽస్మత్పక్షేఽస్తీత్యాహం — (ఇప్పుడీ) టి.
(పు) సజ్గిహితార్కకళ - ప్రసన్నపారిజాతాది ప్రబంధేష్విత్సర్గః.

అ॥ (ప్ర) ఏవం భరన్యాస స్వరూపవిషయ వ్యామోహం నివర్త్య తస్య కర్త
వ్యత్వ విషయవ్యామోహం నివర్తయితుం (సం॥ శేషత్వజ్ఞానం వ్యతిరేకిణ భరసమ
ర్పణస్య విధేయత్వ మనభ్యుపగచ్ఛతాం మతం దూషయితు మనువదతి) అస్యానపే
క్షితత్వం వదతాం పక్షం సోపపత్తిక మనువదతి (ఇవిడత్తిలే) ఇత్యాదినా.
(సం॥) ఇవిడత్తిలే - అజ్ఞనిర్ధారణ ప్రస్తావ ఇత్యర్థః. (స్వా) శేషత్వమ్ తె
ద్యాటుమ్ “స్వాజ్ఞవనే” త్యాదినా దాసత్వస్వామిత్వానుసన్ధానాతిర్క్త విధేయ
మిదైయో? ఎన్నవగర్ (స్వాజ్ఞవనే) టి. (సం॥ ఉజ్జీవనమ్-సంసారాన్మోచనమ్,

నత్తాయం స్పృహ యది । ఆత్మదాన్యం హరే సాన్వయ్యం
స్వభావంచ నదాస్మర ॥ ఎన్తతుప్రమ్ వరమపురుషార్థ తదు
పాయజ్జలై వేడ్డియిరుద్దాయాకిల్ నీ దాననాయ్ ఈశ్వరకా
స్వామియా యిరుక్కిఱతు స్వభావసిద్ధ మెన్తు తత్వత్తిల్ తైలి
వోడే వర్తి యెన్తపడి యున్తో? అకైయాల్ ఇప్పోతు ఆత్మ
నమర్పణ మెన్దొరు విధేయ ముణ్డో? వెన్తు శొల్లువర్కళి.
ఇత్తుప్రమ్ వాక్యజన్య జ్ఞానమాత్రతాలే మోక్షమోక్షకైప్పోలే
అనాదరణీయమ్. జిత కాస్తుభ చౌర్యస్య

సత్రా-మోక్షసాయ జ్ఞానవత్తా, తస్యాం స్పృహ - జ్ఞానవాక భూయాన మితి
రూపా. స్వస్వభావభూతం దాన్యం వరస్వభావ భూతం సాన్వయ్యంచ యావచ్చ
రీరపాతం సృతేత్వర్థః. (వి॥ పణ్ణినానన్తో? - కృతవాన్వకిమ్? వేడ్డియిరుద్దాయా
కిల్ - అపేక్ష్యైవ తిచ్చసిచేత్, తత్వత్తిల్ తెలివోడేనర్తి - తత్వజ్ఞాననవర్తస్య.
ఎన్తపడియన్తో? - ఏతావన్మాత్రం నకిమ్? కర్తవ్యోపాయానుసానపరం సభవతి
ఖల్విత్వర్థః. ఇతై నిరాకరిక్కి-తార్ (ఇదవు) మితి. (నీ॥ అవిధేయజ్ఞానవాదత్తిల్
ఉపాసన విధి వైయర్థ్యమౌ లింగు ప్రపత్తి విధి వైయర్థ్యమ్ వరు మెక్కై.)

అ॥ (సం॥) అనాదరణీయతా బీజం సజ్జహతి (జితే) తి. నిరతీయ భోగ్య
త్యేన బ్రహ్మనుభవితృత్వ ప్రత్యక్ష్యాభ్యాం కాస్తుభాదప్రత్యక్షృప్త మాత్తానం
“అహం మమే” తి యో అపహరతి సకాస్తుభ చోరాదవ్యధిక ఇతి జితకాస్తుభ
చౌర్యః. (వి) కాస్తుభాదపి జీవన్ముక్తైర్జగత్కారిత్యేనానన్దావహత్వాత్తదప
హరః కాస్తుభాపహరాదధిక ఇతి భావః. (స్వా)జితమ్ - కర్తరిక్తః. జితం
కాస్తుభచౌర్యంయస్య, స్వాత్మచౌర్యమేవ స్వాత్మాధిష్ఠాత్మక్రికాస్తుభచౌర్యతయా
నిగీర్త్య కాస్తుభ చౌర్యమ్ పణ్ణి అనుతాపమిల్లామల్ జితమస్మాభిరస్తు హృష్టమన
స్కూతా జనకత్వమేవ జితత్వమెన్తపడి. యద్వా - జితం కాస్తుభచౌర్యం
యస్య - కాస్తుభచౌర్యాదధికస్య సర్వపాపశ్చేష్ఠస్యాత్మాపహరస్యేత్వన్యయః.
అస్మిక్ పతే పుంస ఇతి పదమధ్యాహర్యమ్. (కా-ద॥) జితం కాస్తుభచౌర్యం
యేన, తతోపి కాస్తుభచౌర్యా దవ్యతీయత మాత్మస్వరూప చౌర్య మచేతనా

సమూహ స్వరూపాత్మనామ్ । శిష్టం హ్యత్యాపహరస్య
నిష్క్రూతి స్వభారాత్పణమ్ ॥ పర శేషత్వధీమాత్ర మధికార
విశేషకమ్ । పశ్చాదాత్మాపహరస్య నిరోధాయచ కల్పతే ॥

దస్వప్రకాశా త్కొస్తుభాదస్యశివయితోహి జీవోఽస్త్రభూషణాధ్యాయ రీత్యా
భగవతోహృదయంగమ మాధరూపభవతి; తథా రూపేన శివే 'అహం' ఇతి
ప్రతినన్ధానరూప మాత్మాపహరచోగ్నిం కొస్తుభచోగ్ని మోశేష ఇతి భావః. (సం)
తస్య, స్వరూపాత్మనామ్ - మహాపాతకనామపి, సమూహః - అధిపతేః. (వి॥
“కిం తేన నకృతం పాపం చోరణాత్తాపహరిణా” ఇతి స్వరూపాధికత్వాత్;)
యోఽయమాత్మాపహరస్తస్య, ఆత్మాపహరోఽత్ర స్వపరాత్మ తత్వాన్యధాజ్ఞాన
విపరీతజ్ఞానరూపః. తస్యనిష్క్రూతి రితి - పౌర్యశ్చిత్త మితి, స్వభారాత్పణం హి
శిష్టం - విహితం, స్వాత్మనో రక్షాభరస్య ఫలస్యచాగ్నయహి “మామేకం
శరణంప్రజే” త్యాదినా శిష్టమిత్యర్థః. ఏవంచ శేషత్వజ్ఞానమాత్రస్య నిష్క్రూతిత్వే
ప్రజేతి విధానానుపపత్తిరేవ తన్నతానాదరణీయత్వే బీజ మితి భావః.

అ॥ (వి॥) తస్మి శేషత్వజ్ఞానస్య శాస్త్రమూలకస్య కిం ప్రయోజనం? మిత్యత
ఆహ (పరశేషత్వే) తి. (దీ॥) - (పరే)తి - భగవచ్చేషత్వజ్ఞానం ప్రపత్తికర్తృః
పూర్వం తదధికారకోటి నివిష్టమాయ పశ్చాదాత్మాపహరాది దోషమ్ వారా
మైక్కు మురుపాప్నోతి. (వి॥) అధికారివిశేష మితి - శేషత్వజ్ఞానాభావే ఉపా
యప్రవృత్త్యసంభావా దితి భావః. (ప్ర॥) శేషత్వజ్ఞాన ముపయుక్త మిత్యర్థః.
(సం॥) - (పరే) తి. మాత్రప్రదేన భరన్యాసాది వినాకృతత్వం విసక్షితమ్. భక్త
భరన్యాసేన అధికారిణాం నిత్యకైజుర్యకామనా స్వర్గాదికామనాన ద్యాగా
ద్యధికారిణ స్సకాశాద్విశేషయతిత్యధికార విశేషక మిత్యుక్తమ్. పశ్చాద్భరన్యా
సానంతరం, నిరోధాయ - అనుత్పాదాయ, కల్పతే - సమర్థం భవతి. తథాచ
శేషత్వజ్ఞానస్యోపాయా త్పరగధికారసంపాదనం పశ్చాదాత్మా పహరాద్యపరా
ధస్య నిరోధనం చేతి ద్వయం ప్రయోజన మితి న తత్పరశాస్త్రవ్యాఖ్యోప ఇతి భావః.

(ప్ర॥) “అనేనైవతు మస్త్రేణే” త్యాదినా ఆత్మగమర్పణవైప సమస్త
ప్రతిబంధక నివర్తకతోక్తేః కథం భరసమర్పణస్య? ఇత్యత్ర “ఆత్మాత్మీయే”
త్యాది ప్రమాణాంతరానుగుణ్యా త్సమస్త ప్రతిబంధక నివర్తకతయోక్తాత్మనిక్షేపా

శేషత్వాది విశిష్టమాన ఆత్మ తత్వత్వై శాస్త్రత్రాతే తెలిస్త
వనుక్కు అధికార విశేషత్తోడుమ్, పరికర విశేషత్తోడుమ్,
ఫల సజ్కల్ప విశేషత్తోడుమ్, కూడిన శేషత్వ ప్రతినన్ధాన
గర్భమాన స్వరత్నాభరన్యాన మితే అనాద్యపరాధ మూల
నిగ్రహ నివృత్తిక్కు ఉపాయమాక విధిక్కుప్పడుకిఱ ఆత్మ
సమర్పణమ్. తత్త్వజ్ఞానత్తాలే మోక్ష మిగిల వితువుమ్
ఒరు ఉపాయానుష్ఠానత్తై మున్నిట్టెన్నుమిడమ్ “భజన్య ||
మా మేకం శరణః వ్రజ” ఇత్యాది విధి బల ప్రిప్రమ్.

భరసమర్పణమేవేత్వాహ. (వి॥) సన్వాత్మాపహారస్య పాప్రయశ్చిత్త మాత్మ
సమర్పణమ్. తచ్చ శేషత్వాది జ్ఞానమేవేతి. తథాపి కథం విధేయత్వం జ్ఞానస్య
పురుషకృత్యసాధ్యత్వా దిత్వత ఆహ (శేషత్వా) దీతి. (సం॥) అది శబ్దేన పర
తంత్రత్వ స్వయం ప్రకాశత్వ నిత్యత్వాది ముముక్షు వేద్యాకార పర్ల సజ్గ్రహః.
శాస్త్రత్రాతే తెలిస్తవనుక్కు ఇత్యనేనావిధేయత్వం శేషత్వ జ్ఞానంచ నూచితమ్.

అ॥ ప్రపత్తేరపి తద్వవిధేయత్వ శక్త్యావారణాయాహ (అధికారే)
త్యాదినా, (వి॥) అధికారవిశేషత్తోడుమ్ - ఆకిచ్చన్యేన సహేత్వర్థః. (సా॥)
(పరికరే) తి. అనుకూల్య సజ్కల్పాది పరికరత్తోడు మెన్టపడి. (ఫల సజ్కల్ప
విశేషే) తి. మోక్షరూప పరమపురుషార్థ సజ్కల్పత్తోడు మెన్టపడి. (సం॥ స్వా
భీష్టకారే మోక్షోమే భూయాదిత్యాదిః)-(శేషత్వే)తి. “తేన సంరక్ష్యమాణస్య
సలేస్వామ్యవియుక్తతా । కేశవార్పణపర్యంతా హ్యేతన్నితేప ఉచ్యతే ||” ఇత్యాది
ప్రమాణ బలత్తాలే ఎన్టపడి. (సం॥ ఆత్మసమర్పణస్య శేషత్వ ప్రతినన్ధానరూప
త్వా చ్ఛేషత్వ ప్రతినన్ధాన గర్భమాసేతుక్తిః. (భరన్యాసమితే) ఇతి. అన్యధైక
శబ్దానువిధ శరణ శబ్దోపశ్లిష్ట క్రియావిధాన నైరర్థక్య మితి భావః.

అ॥ (దీ॥) తత్త్వజ్ఞానా నోక్ష మెక్తాయాలే శాస్త్రజన్య శేషత్వ
స్వరూప జ్ఞాన మాత్రేణ మోక్షమాకవేణ్ణావో? ఎన్నపర్ (తత్త్వజ్ఞానత్తాలే)
ఇత్యాది. ఇను శాస్త్రజన్య తత్త్వజ్ఞానమాకిల్ ఉపాయవిశేషానుష్ఠాన ద్వారా
మోక్ష కారణమెన్టపడియామ్. అల్లవాకిల్ భక్తిప్రపత్తి శాస్త్రవైయర్థ్యం వరు

జ్ఞానా న్మోక్షోపదేశే శే (శో) హి తత్పూర్వోపాసనాదినా ।
 ఉపాసనాది రూపాద్వా జ్ఞానా న్మోక్షో వివక్షితః ।
 శాస్త్రజన్యమాన శేషత్వజ్ఞానమాత్రం నివృత్తి ధర్మజ్ఞాన
 న్యాసోపాసనాదిక శైలాత్తుక్కుమ్ పోతువాయరుక్కుమ్.
 శేషవృత్తిరూపమాన కైజ్జర్యమే ముముక్షువుక్కు పురు
 మార్థ కాష్ఠే యాకైయాలే శేషత్వ మతియాలే మోక్షో

మెట్టు కరుస్తు. “జ్ఞానాన్మోక్షః” ఎన్నిట వచనముక - తాత్పర్యమైకాదికైయాల్ సజ్జహిక్కి-తార్ (జ్ఞానాన్మోక్షే) తి. తత్పూర్వోపాసనాదినా - జ్ఞానపూర్వ ణోపాసనాదియాల్ మోక్ష మెట్టుదల్, ఉపాసనాది రూపాద్వా జ్ఞానాత్ - జ్ఞానశబ్దతాలుపాసనాది రూప జ్ఞానవిశేషం వివక్షిత మాదలామ్, కిచ్చు, శేషత్వ జ్ఞానమాత్రం నివృత్తిధర్మజ్జైలాత్తుక్కుమ్ పోతువాయైయాల్ సాక్షాన్మోక్షోపాయ మాక మాట్టాడెను భావమ్.

అ॥ (సా) ఆనాలుమ్ “స్వోజ్జీవనేచ్ఛా యదితే” ఎన్నిట వచనములే శేషత్వ జ్ఞానమే మోక్ష పోతు వెను తోర్మొక్కైయాలే అగు ఉపాసనాదికలిలే శేషత్వజ్ఞాన మనుపయుక్తమాకైయాలే తద్వారా మోక్ష పోతుత్వపరమెట్టు శొల్ల వొణ్ణామైయాలే సాక్షాన్మోక్ష పోతు శేషత్వజ్ఞాన మెట్టు అగ్గీకరిక్కివేణ్ణావో? ఎన్న, అన్దవచనం శాస్త్రజన్య జ్ఞానపరమా? విధేయజ్ఞానపరమా? ఎట్టు వికల్పితు ఆద్యపక్షమై నిరసిక్కి-తార్ (కాస్తే) తి. (నివృత్తి) తి. సాత్త్వికత్యాగయుక్త ధర్మమే నివృత్తిధర్మమాకైయాలే శేషత్వజ్ఞానమూల సాత్త్వికత్యాగం శేషత్వజ్ఞాన సాపేక్ష మెట్టు కరుస్తు.

అ॥ ఫలాభిసంధిరహిత ధర్మత్వం నివృత్తిధర్మమాకిల్ శేషత్వజ్ఞానముపాస నాదా వుపయుక్త మాక కూడుమా? ఎన్నవ+ర్ (శేషవృత్తి) తి. కిజ్జరవృత్తి రూప పురుషార్థ సిద్ధ్యర్థం సజ్జ-ల్పితు తమపాయానుష్ఠానం ఘటియాడెను కరుస్తు.

అ॥ ఇప్పడి శేషత్వజ్ఞానముపాసనాది ద్వారా మోక్ష పోతు రిత్యేతత్పరం స్వోజ్జీవనేత్యాది వచనమెనిల్ శేషత్వజ్ఞానమన్వికే - “స్వల్ప మప్యస్య ధర్మస్య” ఎన్నిటపడియే మోక్ష మెట్టు శొల్లకిటచు విరోధియావో? శేషత్వజ్ఞాన మజ్ఞు పరం

పాయమ్ అనుష్ఠితైః ఘటియాతితే. శేషత్వజ్ఞానమన్వి క్షే-
మోక్షార్థమాక విధిత ధర్మజ్ఞులై అనుష్ఠితానాకిలుమ్ ఇధర్మ
జ్ఞో తానే శేషత్వ జ్ఞానతై యమ్ ఉద్ఘాత్కి పూర్ణానుస్థాన
ముఖతాలేయితే మోక్ష హేతువావతు. ఆకైయాల్ ఇజ్ఞు
విధేయమాన సమర్పణమ్ శేషత్వజ్ఞానమాత్రమన్తు. మద్రో
తేస్నిల్ శేషత్వ జ్ఞానాది యుక్తమాన స్వరక్షాభరన్యాసమ్.
వాక్యమాత్రేణ సిద్ధత్వా త్సిద్ధోపాయ ఇహోచ్యతే | ప్రపత్తి

పరయాపి ఉపకారక మనే? ఎన్నవ+ర్ (శేషత్వజ్ఞాన మన్వి క్షే-) ఇతి. ఇని
“ఆత్మానం మయి సిషీ పే” దిత్వాది విధ్యంతరానుసారతాలే కాన్త్రజన్య శేష
త్వజ్ఞాన విలక్షణ సమర్పణరూప శేషత్వజ్ఞానమాత్రపర మెన్గిల ద్వితీయపక్షత్తై నిర
సిక్కి-ఛార్ (ఆకైయా) లితి. ఆకైయాల్-కాన్త్రాంతరానుసారతాలే యెట్టపడి.
యద్వా—నివృత్తిధర్మజ్ఞాన ఎట్టను మోక్షోపాయజ్ఞాన ఎట్టపడి. అట్టైయు
ముపపాదిక్కి-ఛార్ (శేషవృత్తిరూపమానే) తి. శేషత్వజ్ఞానమన్వి క్షే మోక్షార్థ
మాక విహితధర్మజ్ఞై యనుష్ఠితాల్ పరంపరయాపి శేషత్వజ్ఞానముపకారక మనే?
ఎన్నవ+ర్ (శేషత్వజ్ఞానమన్వి క్షే-) ఇతి. మతాన్తరతై నిరసిక్కి-ఛార్ (వాక్య
మాత్రేణ)తి. కాన్త్రేమ ప్రపత్తిరితి శ్రూయమాణః జ్ఞానవిశేషః వాక్యమాత్రేణ
సిద్ధత్వా త్కేవల వాక్యజన్య జ్ఞానరూపత్వాత్. ఇహ - ప్రపత్తికాన్త్రే, సిద్ధో
పాయః - నతు కృతిసాధ్యోపాయ ఇత్యుచ్యత ఇతివాదః, (సం॥) ప్రపత్తి
సిద్ధోపాయ ఉచ్యతే, “న్యాస ఇతిబ్రహ్మ” ఇతిన్యాసబ్రహ్మ శబ్ద సామానాధి
కరణ్యా త్సిద్ధోక్తిశ్చ వాక్యమాత్రేణ సిద్ధత్వస్య ద్వయోరప్యవిశేషాత్, జ్ఞానవిష
యక కృతిమన్తరా వాక్యశ్రవణమాత్రేణైవోత్పన్నత్వమ్. ప్రకృతే బ్రహ్మణి తు
సిద్ధత్వమ్ జ్ఞానవిషయక కృతిమన్తరా వాక్యశ్రవణమాత్రేణ జ్ఞాతత్వమ్. సిద్ధో
పాయత్వంచ బ్రహ్మణః కృత్యసాధ్యత్వే సత్కుపాయత్వమ్. ఏవం సిద్ధోపాయ
తోక్తి యోగ్యప్రపత్తిశ్చేషత్వ జ్ఞానమేవేతి పర్యవసన్న ఇతివాదోపి, అత్ర-
శరణంప్రజేతి విధివాక్యే, (సా॥) విధినా - స్వరసతః ప్రతీయమాన విధి ప్రత్య
యేన, విహన్యతే-బాధ్యతే, కృతిసాధ్యత్వంహి విధ్యర్థః, శేషత్వజ్ఞానంతు న కృతి
సాధ్య మితి, న తద్విషయో విధిః. కింతు భరన్యాస ఏవ కృతిసాధ్యత్వాదిహ

రితివాదోపి విధినా ప్రవిహస్యతే॥ “శరణం వ్రజ” ఎన్నివిధము
 “ఇమ మర్థం జానీహి” ఎన్నిమూత్రమాయ్ ఒరు కర్తవ్యో
 పాయ విధిపర మన్నికే యొత్తిదాలో వెన్నిల్ ? ఇతు శబ్ద
 స్వారస్యవిరుద్ధమ్. “ప్రపత్తిం తాం ప్రయుజ్జీత” ఇత్యాది
 కథాన సవరికర స్ఫుటతర ప్రపత్తివిధికళోడుమ్ విరోధికుమ్.

విధేయః సమన ప్రపత్తిరత్సక్తః.. (సం॥) “వ్రజ” శబ్దము విరుద్ధపర మన్నికే
 శరణం జానీహి త్యేతదర్థపరమానాత్ నాశ్చ్యోస్యమాత్రమ్ ప్రపత్తి శబ్దగ్రహక
 లామే ? ఎన్నవర్తర్ (“శరణం వ్రజ” ఎన్నివిధము) ఇతి. యద్యో—కాశ్చిత్తయ వివ
 రిక్కితార్ (“శరణం వ్రజ” ఎన్నివిధము) ఇతి. (పి॥) ఇమమర్థం జానీహి త్యత్ర
 స జ్ఞానస్య కృతీసాధ్యత్వముచ్యతే. కింశు జ్ఞానోత్పన్నముల చిత్తవ్యాసజ
 నివృత్తిర్యోగ్యతే. తద్వదత్ర వ్రజ ధాతోగత్యర్థస్య స్థానాశ్చ్యోత్పన్నో సాధ్యో
 పాయ విధి పరత్వ మస్తరేణోపాయత్వా ధ్యవసాయ రూప జ్ఞానోత్పన్నముల
 సామగ్రీ సంపాదనం కుర్వీతి బోధ్యత ఇతి శబ్దార్థః. కర్తవ్యోపాయ విధిపర
 మన్నికే—మోక్షార్థం కర్తవ్యోపాయ విధిపరం యథా నధివేత్తగా, ఒత్తిదాలో—
 విధిపరత్వం త్యజ్యతే చేదిత్యర్థః. (పి॥) ఇమ మర్థస్వారస్య. లోక్యమృత-విధా
 స్వారస్యతాల్ తద్విరుద్ధమేకై. (వి॥ లిజాది ప్రత్యయస్య ప్రకృత్యర్థగత కృతీ
 సాధ్యత్వాభిధాయత్వా త్తత్పరిత్యాగే స్వారస్యమాని రూభావః. (సం॥) ఆత్ర
 విరుద్ధతే—విధినా విరుద్ధతే ఎష్ట అనుష్ఠేజాన్వయః. ఆత్ర—ప్రజీత్యత్ర, శబ్ద
 స్వారస్య విరుద్ధమిత్యయమర్థః. ఆత్రేత్యస్యాగ ఇతి సూచ్యతే విధినా విరుద్ధత
 ఇత్యేతదర్థః “ప్రపత్తిం తాం” మిత్యాదినా సూచ్యతే ఎష్ట కగుస్తు.

అ॥ (సం॥) సను శరణమితి జానీహి త్యపి శరణం వ్రజీత్యస్య స్వరసార్థవే
 త్యత్రాహ (ప్రపత్తి) మితి. (పి॥) “ప్రయుజ్జీత” ఎష్టమనకుల ఆర్థాంతరం
 కూడాదెష్ట కరుత్తు. (సం॥) (విధికళోడు) మితి. ఏవంచ సర్వతాఖా ప్రత్య
 యన్యాయే నైవం విధాయక వాక్యానాం భూయాసా మైకాగ్ధ్య తేషుచ ప్రప
 త్తిం ప్రయుజ్జీతేతి ప్రపత్తిరూపజ్ఞానస్య కర్తవ్యత్వేచ సిద్ధి శరణం ప్రజీత్యే తన్న
 తదన్యార్థకం స్యా ద్విరోధా దిత్యర్థః.

ఈశ్వరః మోక్షోపాయ మెన్నిఁ ఇవ్వళవే యిఁజు వక్తవ్య
 మాయ్ మోక్షాధికారిక్కు విధేయాన్తరమ్ అన్తిక్కే యొభి
 న్దాల్ ఇవ్విడమ్ ప్రస్తుతమాన భక్తియోగత్తుక్కు అపేక్షిత
 మాన తత్వోపదేశ మాత్రమామ్. ఇఁజు తత్వజ్ఞాన ముడై
 యవనుక్కు స్వరక్షణార్థ స్వవ్యాపార నివృత్తియే ప్రపత్తి
 యాయ్ సర్వ ధర్మ స్వరూప త్యాగ మాత్రం సాధ్యోపాయ
 మాక విధిక్కప్పదుకిఱి తెన్నార్క్కు నివృత్తిరూపమే యాకి
 లుమ్ సాధ్యమాక విధిక్కపట్ట సర్వధర్మత్యాగమ్ తాఁ స్వర
 క్షణార్థ స్వవ్యాపార మాకైయాలే స్వవచన విరోధముమ్
 సాఙ్గ ప్రపత్తి విధాయకమాన వాక్య విరోధముమ్ వరుమ్.

అ॥ ఏవం స్వరూపాంశే సంభావితావాన్తామోక్షా అనూద్య ప్రతిపదతి
 (ఈశ్వర) నిత్యాదినా. (ప్ర) ప్రస్తుత భక్తియోగప్రసన్నో భగవాన్ సిద్ధో
 పాయ భూత ఇతి జ్ఞాపన పర్యవసితం స్యా దిత్యర్థః. ఏవంచ భక్త్యంతేన సిద్ధో
 పాయస్య స్వీకార్యత్వమపి న సిద్ధ్యే దితి భావః. (వి॥) అన్తిక్కే - యథానస్యా
 త్తిథా, బుద్ధిన్దాల్ - త్యాగే, (సం॥) తత్వోపదేశమాత్రమామితి. తతశ్చ
 మోక్షోపాయ పరతయా త్వద్వ్యాఖ్యాన విరోధ ఇత్యర్థః. (స్వా॥) విద్యభా
 వాత్ప్రప్తిరూపోపాయోచ్ఛేదంప్రసగ్గిక్కు మెన్టు కరుత్తు.

(వి) ఏవ ముపాయత్వాధ్యవసాయమాత్రం ప్రపత్తి రితి పక్షం ప్రతిషేప్య
 స్వయత్ను నివృత్తిరేవ ప్రపత్తి రితి పక్షం ప్రతిషేపతి (ఇఁజు తత్వజ్ఞాన) మితి. (దీ)
 నివృత్తిరూపమే ఎన్దు తుడగ్గి పరిహరమ్. ఇఁజు విధియమానత్తుక్కు సాధ్యత్వ
 నియమా ద సాధ్యత్తుక్కు విధి కూడామెయాలే విధి స్వవ్యాపార నివృత్తియెన్దు
 స్వవచనవిరోధమ ప్రసగ్గిక్కు మెన్టు కరుత్తు. (స్వా)-(స్వవచనే)-తి. కృత్యసాధ్య
 మాకిల్ విధానానహితయా విధిక్కప్పదుకిఱిదితి స్వవచనవిరోధః. కృతీసాధ్య
 మాకిల్ అనువే స్వరక్షణార్థ స్వవ్యాపారమాకైయాలే “స్వరక్షణార్థస్వవ్యా
 పార నివృత్తియే ప్రపత్తియా” యితి స్వవచనవిరోధమెన్టు కరుత్తు. (ప్ర) స్వవ
 చనవిరోధ మితి. కిం కృతస్సు స్వయత్ను నివృత్తిః ప్రపత్తి రిత్తుచ్యతే? ఉతో
 పాయంతరవిషయ స్వయత్ను నివృత్తి రితి వికల్ప్య ప్రథమే నివృత్తివిషయ స్వయ

ప్రపత్తిక్కు సాధనత్వమాతల్ సిద్ధసాధన సహకారిత్వమాతల్
కొల్పిల్ సిద్ధోపాయమాన ఈశ్వరమైత్య ఏకత్వం, సిద్ధత్వం,
పరమచేతనత్వం. పరమకారుణికత్వం, సర్వశక్తిత్వం, నిరపే
క్షత్వం ముతలాన స్వభావ విశేషజ్ఞుక్కు విరుద్ధమామెన్దుమ్

త్తు స్యావర్జనయతయా స్వవ్యాఘాతః. ద్వితీయే పుష్పపాయాస్త గానుస్థానా శక్తి
సిద్ధావా? బుద్ధిమూర్ఖికావా? ఇతి వికల్ప్యతే. అన్యే నానిమన్తి ప్రసక్తం, అన్యే
తస్యాధిరన్యాస సాధ్యత్వాన్ని ప్రసక్త్య మిన్ద్రీయమిన్ద్రీయభావః. (వి) సాధ్యో
పాయమానః. అత్ర సత్తే విధి విరోధః నాస్తి తి భావః. ధర్మత్యాగవైక్యా-
ధర్మత్యాగ స్యాపి, స్వరక్షణాగ్ధస్వవ్యాపార నివృత్తీరపి స్వరక్షణాగ్ధ స్వవ్యాపార
త్వాద్యధేయత్వం న సమ్భవతీతి, అహం మానో వదతో వాక్యనద్వాన్యమాత
గ్రస్త మితి భావః. స్వరక్షణాగ్ధ భావరూప వ్యాపార నివృత్తీరపి విధేయత
ఇతి నవ్యామాత ఇత్తస్వరసాదాహ (సాగ్ధే) తి. బహుప్రమాణైర్మూలకీన్యా
దితి భావః. (సం) అత్ర నివృత్తీర్విధేయమానత్వానుక్తి స్తత్వజ్ఞానఫలకత్వస్య తద్వి
రోధిత్వనిబధనా. ఏవంచ సర్వధర్మస్వరూపత్వాగ విశిష్ట స్వరక్షణాగ్ధ స్వవ్యా
పారనివృత్తిరూపే విశిష్టే విధిపర్యవసానం సవి శేషణీహిన్యాయా ద్విశేషణాంశ
ఇతి సఏవ సాధ్యోపాయ ఇతి భావః. సాగ్ధే - సహ ధర్మస్వరూపత్వాగస్య
ఉపకారకమగ్ధభూతం ధర్మాంతరమస్తీత్యాశయః.

అ|| (సా) సాగ్ధప్రపత్తివిధి ఎన్నిఱ భవత్పక్షాల్ ప్రపదనం సిద్ధోపాయవ
త్వాత్సాధనమా? సహకారిసాధనమా? అద్యపక్షాల్ “మామేకంశరణం”
మెన్దు ఈశ్వరనేకనే ఉపాయమెన్నిఱు విరోధిక్కుమ్. ప్రపదనం సాగ్ధ
త్వాధనమాకిల్ తత్కర్తృరపి స్వతంత్రతుల్యతయా నిస్సమాధ్యధిక చేతనత్వరూప
పరమచేతనత్వముమ్ విరోధిక్కుమ్. ద్వితీయపక్షాల్ ఈశ్వరమైత్య సాధ్యో
పాయం కించి దతిశయావహతయా సహకారి ఎన్దు కొల్లవేడ్డుకైయాలే అవ్యతి
శయ విశిష్టత్వేన సాధ్యతయా సిద్ధత్వం విరోధిక్కుమ్. అన్యాధీనాతిశయ
భాక్త్యేన పరిపూర్ణత్వవిరోధః. అన్యసహకారి సాపేక్షత్వేన సర్వశక్తిత్వ నిర
పేక్షత్వపరమకారుణికత్వ విరోధః. అక్తయాల్ ప్రపదన ముపాయతయా
విధేయమాకక్కుడుమా? ఎన్దు శక్తిత్వ త్రైమయిక (ప్రపత్తి) క్రితి -
శ్రుతితి - “యమేవైషవృణుతే తేనలభ్యః || ఓమిత్యాత్మానం యుజ్జీత” ఇత్యాది

ప్రసంగజ్ఞో శ్రుతి స్మృతి విరోధ వ్యాప్తిశూన్యత్వాది దోషజ్ఞ

సాధ్యోపాయ సాపేక్షత్వాది శ్రుతివిరోధః. “భక్త్యా పరమయావాపి ప్రపత్త్యావా మహామతే । పాప్ర్యాఽహమ్” మిత్యాది స్మృతి విరోధశ్చ ఎష్టపడి. వ్యాప్తితీ - యత్రసహకారి సాపేక్షత్వమ్ తత్త్రైకత్వాభావ సిద్ధత్వాభావ ఇతి వ్యాప్త్యాద్యభావత్తారే ఎష్టపడి. (దీ) శ్రుతిస్మృత్యాదికళ ప్రపత్తివశీకృతసు క్కే - ఏకత్వసిద్ధత్వాదియైచ్చొల్లుకయాల అవిరోధమ్. ఒష్టకు-పాయత్వముమ్ సహకారత్వము ముణ్డాకిల్ మత్తోష్టకు-ఏకత్వాది యిల్లెయా మెష్ట వ్యాప్తియు మిల్లె. సాధనాదిమానుక్కే లోకత్తిలే ఏకత్వాదికళ కాణ్గైయాల్. (వి) సాధనత్వమాదల్ - సాధనత్వస్యవా, సిద్ధసాధనసహకారిత్వమాదల్ - సిద్ధోపాయ సహకారిత్వస్యవా, కొల్లిల్ - స్వీకారే, సాక్షాత్సాదనత్వాంగీకారే ఉపాయైక్యవిరోధః, సాక్షాదుపాయభూతస్య భగవతః ప్రసాదజైశ్చిత్వేన సాధ్యత్వాంగీకారే సిద్ధత్వవిరోధః. గోప్తృత్వవరణస్య స్వాభిప్రాయ నివేదనార్థత్వా త్వరమచేతనత్వవిరోధః, ప్రసాదసాధనత్వాంగీకారే పరమకారుణికత్వ విరోధః. అశక్తస్య సహకారిత్వే సర్వశక్తిత్వ విరోధః, శక్తస్య సహకారిత్వే నిరపేక్షత్వ విరోధః, ముదల్ శబ్దేనాద్యర్థకేన పూర్ణత్వ విరోధ స్సన్బిహీతః. వ్యాప్తిశూన్యత్వాదీతి - వ్యాప్తేస్తర్కాంగత్వాత్ ; ప్రపత్తిర్విది భగవత్సహకారిణీస్యా త్త్వీ సిద్ధత్వ భంగ ఇత్యాది తర్కః వ్యాప్తిస్థలాభావాదాభాసాః, లోకదృష్ట్యా విరోధాపాదనే “అరస మరూపం గన్ధవర్జితమ్ - సర్వగన్ధ స్సర్వరసః - సుగుణం నిర్గుణమ్” మిత్యాదావపి విరోధప్రసక్తాత్ ; తత్ర కేనచిత్ప్రకార భేదేన విరోధపరిహారే ఇహాపి స్వాధీన సహకారి సాపేక్షత్వేపి స్వాధీనసహకార్యనపేక్షత్వం నిరపేక్షత్వమ్, స్వాధీన సర్వసహకారిత్వా త్వర్వ శక్తిత్వమ్, స్వసమాదిత ప్రసాద సాధనవత్వా త్వరమకారుణికత్వమ్, స్వస్య తదభిప్రాయ పేదిత్వేఽపి ఫలే పురుషార్థత్వాపాదనాయ గోప్తృత్వ వరణస్య కార్యత్వాన్న పరమ చేతనత్వ విరోధశ్చేత్వేవం సర్వప్రమాణైకార్థ్యాన్నాక్షీకార్యత్వాన్న లోకదృష్ట్యాపాదన సమ్భవ ఇతి భావః. ఆది శబ్దేన యది స్వాధీన సహకారి సాపేక్షత్వం నస్యా త్త్వీ వైషమ్య వైర్భూత్య ప్రసక్తః, స్వాధీనశక్త్యనపేక్షణే సర్వశక్తిత్వ భజ్గ ఇత్యాది ప్రతికూల తర్క పరాహతి ర్విపక్షితా. (ప్ర॥) ప్రతి తర్క పరాహత్యాది రాది శబ్దార్థః. వ్యాప్తిప్రదర్శన స్థలస్యాసిద్ధౌ వ్యాప్తిశూన్యత్వమిత్యర్థః.

భాలోః తర్కాభాసజ్ఞః. ఇవమహి సత్తర్కజ్ఞభాక నిన్దక్తిల్
ఉపాసనత్తుక్కిశైన్ద సాధనభావాదికళిలుమ్ ఇప్రసజ్ఞజ్ఞో వరుమ్.
ఉపాసనం తానుమ్ సాధనమన్దెన్నిల్ “సర్వధర్మాపరిత్యజ్య”
ఎన్నిట విశత్తిల్ ఉపాసనత్తైయుమ్ ధర్మశబ్దార్థమాక వ్యాఖ్యా
నం వణ్ణకై యాలే స్వవచనవిరోధ ముణ్ణామ్. శైరుక్కడక్కు
కైక్కాక వేణ్ణాచ్చుమైకళై యెడుప్పిక్కైయాలే అన్యపరమాన
ఉపదేశత్తాలే పిఱన్ద అర్జున బుద్ధియాలే ధర్మమెన్టు తోన్ద్రు
నవమహి “సర్వధర్మా” ఎన్టు అనువదిక్కిట తెన్నిల్

అ॥ (దీ॥) ఇని ఇచ్చెయై సత్తర్క మెన్దగ్గీకరిక్కిల్ అనిన్దమ్ క్కాట్టక్కిఠార్
(ఇవన్దై) ఇత్యాది = (ప్ర॥) ఉపాసనస్య సాధనత్వే పున్తప్రసజ్ఞస్యా విశేషా
దిత్యర్థః. (సం॥) నిన్దక్తిల్ - భృమిక్కిల్, వరుమ్ - సమానయోగ తేమే భావః.

అ॥ (ప్ర॥) ఏవం తద్వ్యుపాసనస్యాపి సాధనత్వం పరిత్యజామ ఇత్యత్ర
బాధకమాహ (ఉపాసనంతాను) మిత్యాదినా, ఉపాసనన్తా - ఉపాసనమ్,
ధర్మశబ్దార్థమాకేతి - అలౌకిక శ్రేయస్సాధనత్వం ధర్మత్వమ్, సాధనత్వేనస్వయ
మేవోక్తత్వాత్సాధనం సేతుక్తిస్సవచనవిరుద్ధేతి భావః. (స్వా॥ దీ॥) ధర్మ
శబ్దార్థమాకవితి - ధర్మశబ్దమ్ మాత్ర సాధన ధర్మపర మెన్టు తాన్ద్రో శోల్లుకైయాలే
స్వవచనవిరోధమన్టుపడి.

(దీ॥ స్వా॥) వస్తుతః అనుపాయజ్ఞతేయే ఉపాయత్వేనోపదేశక్తాయాల్
ఇన్ద వన్యపరోక్త్యా భృమిత్తవర్జనబుద్ధియాలే ధర్మత్వేన గ్రహిక్కు-పట్టజ్ఞకళై సర్వ
ధర్మానిత్యనువదిక్కిట దెన్దు శబ్దక్కిఠార్ (శైరుక్కడక్కు-కైక్కాక) విత్యాది.
శైరుక్కు - గర్వమ్, గర్వపరిహారార్థమెన్దై; ఇమ అనుపాయజ్ఞభాన కర్మ
యోగాదికళై ఉపాయత్వేన ఉపదేశత్తిల్ హేతుజ్ఞెపడి. (సం॥) శైరుక్కు-
చశ్మకమపి నిర్వహామితి గర్వః. (వి) అడుక్కు-కైక్కాక - పరిహారార్థమ్,
వేణ్ణాచ్చుమైకళై - అన పేక్షితనికతాది భారాణామ్, (స్వా॥) ఆసాధనజ్ఞతై
ఎన్దపడి. ఎడుప్పిక్కైయాలే - ఉద్ధృత్య సాపసేన, తద్వృష్టానైతేతి భావః.
(సం॥) అన్యపరమాన వితి - అశక్యభారారోపణ రూపేత్యర్థః. ఏవంచ వస్తుతః

“ఇజ్యాచార దమా హింసా దాన స్వాధ్యాయ కర్మణామ్ ।
అయంతు పరమోధర్మో యద్యోగేనాత్మదర్శనమ్ ॥ సర్వేషా
మేవ ధర్మాణా ముత్తమో వైష్ణవో విధిః । విష్ణ్వేరాధనా
త్పుణ్యం విద్యతే కర్మవైదికమ్ ॥” ఇత్యాదికథాలే పరమ
ధర్మజ్ఞానక ప్రసిద్ధజ్ఞాన నివృత్తి ధర్మజ్ఞతై ధర్మజ్ఞశస్త్రేనాల్
కై ముతికన్యాయత్రాలే ప్రవృత్తి ధర్మజ్ఞభుమ్ ధర్మజ్ఞశస్త్రే
సర్వశాస్త్రజ్ఞభుక్కుమ్ స్రామాణ్యమిల్లాతపడియాయ పర

స్తేషాం నాస్తి చేరపుపచ్చనాథం ధర్మ పదానురోధేన ధర్మ శబ్దార్థత్వేన
వ్యాఖ్యానం మమ న విరుద్ధత ఇతి భావః.

(అ॥ ౬) పరిహరిక్కి-తార్ (ఇజ్యాచారే) త్యాదియల్. పరమధర్మ త్వేన
ప్రసిద్ధజ్ఞాన నివృత్తిధర్మజ్ఞనివృత్తయ ఉపదేశతై అన్యపరమాక్కి అధర్మ త్వేనా
జ్ఞీకరిక్కిల్ కైముతికన్యాయత్రాలే ప్రవృత్తి ధర్మజ్ఞాన జ్యోతిష్మామాదికభుద్వయ
ఉపదేశతుక్కు మన్యపరతై వరు మెన్టపడి. ఇజ్యా - యాగః, అచార-స్వదా
చారః, (సం॥ దమః - ఇంద్రియనిగ్రహః) శమాదికల్ ప్రసిద్ధజ్ఞల్, ధర్మజ్ఞ
న్నడువే ఇమ పరమధర్మమ్, యాత్మోష్ట యోగత్రాలే (సం॥ యోగేన - ఆసనాది
పరికరవన్మనోవృత్తివిశేషణ) అత్మదర్శనం ప్లబ్ధమనుష్ఠా, యోగ శబ్దత్రాలే జ్ఞాన
యోగమాదల్ భక్తియోగమాదల్ శొల్లప్పడుమ్. (స్వా॥) విధిరితి - విధీయత
ఇతి విధిః - ధర్మః, కైషణః - విష్ణు వైవత్యః, విష్ణ్వేరాధనరూపా ధర్మ ఇత్యర్థః,
పుణ్యమ్ - శ్రేష్ఠ మెన్టపడి. యద్వా; స్వాధ్యాయ కర్మణా మిత్యత్) స్వా
ధ్యాయ రూపకర్మణా మితి నాథః, కిన్తు స్వాధ్యాయశ్చ కర్మాణి చేతి ద్వంద్వః.
కర్మ పదం గోబలివర్దన్యాయేన ఉపాత్తారికత్వైదికధర్మపరమ్, (సం॥ కర్మ
శబ్దేన సత్యవచననోపవాసాది సంగ్రహః. యోగపదంచ జ్ఞాన కర్మ భక్తియోగ
పరమ్, శేషం పూర్వవత్.) విష్ణ్వేరాధనా దధికం వైదికం కర్మ నవిద్యతే
ఎకై. (ప్ర) ప్రమాణేషు పరమ ధర్మత్వేన ప్రసిద్ధానాం బ్రహ్మోపాసనా
దీనాం ధర్మత్వాభావే అతస్మిన్ స్తన్నుద్ధి జనకతయా కృత్సన్ వేదాంతాసాం
మాణ్య ప్రసక్తాత్, తస్మిన్వికారేచ వేదాన్తినాం విపక్షభూత సరీశ్వర మీమాం
సక పక్ష ప్రసక్తః, తత్తైవ ప్రవృత్తి ధర్మాణామపి ధర్మత్వాభావస్య కైముతిక

బాహ్యకుద్యుష్టి పక్షబద్ధితే ప్రవేశమామ్. ఆనాటుమ్ ఉపాస
నాదికళోపోలే శరణ వరణమ్ ధర్మ శబ్ద వాచ్యమాకై యాలే
ఇట్లు సర్వశబ్దసంజోచమ్ వారామైక్కాక ఇతువుమ్ సాధ
సత్వవేషతాలే త్యాజ్యమన్తో? ఆకై యాల్ ప్రపత్తిక్కుమ్
సాధసత్వమాతల్ సిద్ధసాధన సహకారిత్వమాతల్ కొళ్ళుకై.
ఇవ్వచంచమ్ తనక్కు విరుద్ధమన్తో? వెన్నిల్, ఇట్లు సాక్షాత్సాధ
సత్వబుద్ధియై విడవేణుమెన్ను మోపు శక్తియోగాదికళిలుమ్
తుల్యమ్. ప్రసాదసత్వ వేషతాలువ. ధర్మత్వ మితుక్కు
విడవేణు మెన్నిల్, సర్వ శబ్ద సంజోచమ్ వారామైక్కాక

న్యాయ సిద్ధత్వాత్తతాప్రత్యక్షిం స్తుక్కు బుద్ధి ప్రసక్తాత్తదశ్శీకారే బాహ్య
పక్షప్రసక్తి, సర్వత్ర) వ్యాపహరిక పామ్రామ్యంగికారే కుచ్యుష్టి పక్షప్రసక్తి
ఇత్యర్థః. అ|| (ప్ర||) నన్వస్తు సర్వేషాం ధర్మత్వం, తథాచ ప్రపత్తేరపి ధర్మత్వా
త్సర్వశబ్దాసంజోచా త్ప్రవత్తావపి సాధనత్వబుద్ధి స్తాశ్చేతి ప్రపత్తీ సాధనత్వం
నోపపద్యత ఇత్యత్ర) త్యాజ్యతయాభిమత సాధనత్వబుద్ధిం ద్వేధా వికల్ప్య
ప్రథమే వివక్షితా సిద్ధిం, ద్వితీయే స్వవ్యాపూతం చాపి (ఆనాటు) మిత్యాదినా.
(సం||) ఆనాటుమ్ - తర్కాణా మాభాసత్వేషి, (వి) ఆనాల్ - తర్కీ, ఉపా
సనాదీనాం ధర్మత్వాగ్గీకార ఇత్యర్థః. (సం) ఇవ్వచనం తనక్కితి - సర్వ
ధర్మానితి వచనస్యైవ.

(అ|| దీ) ఇక్కు ప్రపత్తియిల్ సాక్షాత్సాధనత్వబుద్ధి త్యాగమో? పర
మ్యరయా సాధనత్వబుద్ధియుమో? ఎన్టు వికల్పిస్తు ప్రథమకల్పియిల్ దూషణమరు
ళి+ర్ (భక్తియో గాదికళిక్కుమ్ తుల్య) మెన్టు. (స్వా) సాక్షాత్సాధనత్వ
బుద్ధిత్యాగ పూర్వకానుష్ఠానమ్ భక్తియోగసాధారణ మౌక్తయాలే సర్వధర్మత్యా
గత్తుక్కు- భవ దభిమతమ్ సిద్ధియా దెన్టు కరుక్తు. (ప్రసాదసత్వే) తి - ద్వార
భూత ప్రసాద సాధనత్వ వేషతాలు మెన్టు సడి.

(అ|| దీ) ద్వితీయశిరస్సిల్ ప్రబంధ్యభిప్రాయత్తాలే నిరాకరిక్కితార్
(సర్వశబ్దసంజోచ) మిత్యాదియోల్ - (ప్ర) ఏవంచ సర్వశబ్దాసంజోచాయైవ భగ
వత్ప్రపాద్యత్వవసాద్యోపి త్యాజ్య స్వాస్థి దితి భావః.

“కృష్ణం ధర్మం సనాతనమ్” ఇత్యాదికలిబ్బడియే ధర్మమాన
సిద్ధోపాయత్తిలుమ్ సాధనత్వ బుద్ధియై విడ ప్రసక్తిక్కుమ్.
ఇవ్యాక్యత్తిల్ ప్రతిపాద్యమాన ధర్మత్వై యొజ్జిస్త ధర్మజ్ఞ
భవో? త్యాజ్యజ్ఞభావన? వెన్నిల్, ఇజ్ఞ విహితైయాన
శరణాగతయిలుమ్ తుల్యమ్. ఉపాసనాదికల్లై వ్పోలే తనక్కు
ఉత్పాదకమాకవాతల్, వర్ధకమాకవాతల్, సహకారియాక
వాతల్, ద్వారమాకవాతల్, ఒన్టాల్ అపేత్తై యఱుమ్మడి
నిత్యమాయ్, ఉపచయాపచయ రహితమాయ్, సర్వదా పరి
పూర్ణమాన సహజకారుత్యాదికల్లై యుజ్జెత్తాయ్ సజ్కుల్పు
ముజ్జానపోతు ద్వారనిరపేక్షమాక కార్యమ్ పిఱక్కుమ్మడి
సత్య సజ్కుల్పమా యిరుక్కిఱ సిద్ధోపాయత్తుక్కు భక్తి
ప్రసత్తికల్ ఎవ్వకారత్తాల్ ఉపకారకజ్ఞభాకిఱన? వెన్నిల్,
ఇవై అనాదియాన అపచార పరమ్పరై యాలే ఉత్పన్నమాయ్

(సం॥) సిద్ధోపాయత్తిలు మితి - సాధనత్వబుద్ధిత్యాగస్య ధర్మైకదేశే
సంకోచాభావాదిత్యాశయః. ఏతద్వాక్య ప్రతిపాద్యమానత్వాత్సిద్ధోపాయస్య
సతదంశే త్యాగవిధి రితి యది తదా తుల్య మిత్యాహ (ఇవ్యాక్యత్తి) లితి-

(అ॥ ప్ర) ననుభక్తేరుత్పత్త్యర్థం కర్మయోగాద్యపేక్షావదభివృద్ధ్యర్థమహ
రహరసస్థీయమాన నిత్యనైమిత్తికాపేక్షావ త్ఫలోత్పాదనార్థం భగవదపేక్షావ
త్సిద్ధోపాయ భూతస్య భగవతో నిత్యస్యోపచయాపచయ రహితస్య సర్వదా
పరిపూర్ణస్య సహజ దయావత సత్యసజ్కుల్పస్యాపేక్షణీయాభావా ద్భక్తి ప్రప
త్త్యోరసపేక్షైవస్యా దిత్యాశంక్య పరిహరతి (ఉపాసనాదీ) త్యాది నా. (దీ॥స్వా)
ఇమ వ్యతిరేకదృష్టాంతమ్. నిత్యతయా ఉత్పాదకాపేక్షై యిల్లె. ఉపచయా
పచయ రహితతయా వర్ధకాపేక్షైయిల్లె. పరిపూర్ణతయా సహకార్యపేక్షైయిల్లె.
ద్వారనైరపేక్ష్యేణ కార్యసిద్ధ్యపయుక్త సత్యసజ్కుల్పయుక్తతయా ద్వారాపేక్షై
యిల్లె, సజ్కుల్ప సిద్ధ్యర్థమపి సాధ్యోపాయాపేక్షైయిల్లె ఎన్కైయిల్ హేతు

సంసారహేతువాయ్ క్రిడక్రిట నిగ్రహతై శమిస్మిత్తు క్షోణ్ణు
ఉపకరిక్కిటన. ఇవై ఫలాంతరిత్తుక్కు ఉపాయమామ్నాదు
జ్యోతిష్టోమాదికలై ప్పొతే తత్తదనుగుణ వీరితి విశేషజ్ఞులై
ఉత్పాదిత్తుక్ష్ణు అముఖతైలే ఉపకారికజ్ఞభామ్. ముము
క్షువుక్కు- సాధ్యోపాయజ్ఞభాకిట వ్యాజ మాత్రితైలే శాన్త
నిగ్రహమాన సిద్ధోపాయమ్ నిగ్రహ ఫలమాన జ్ఞాన సంకో
చాదికలై క్కఱ్ఱిత్తు పరిపూర్ణ కై జ్ఞుర్వ పర్యన్త ఫలతై

సహజాకారజ్యోత్యాది ఎష్టపడి. (వి) ఇన్ద్రయానాదీత్యాది - నిగ్రహయాప ప్రతి
బద్ధ విఘటకతయోపయోగ ఇతి భావః.

(అ॥ స్వా) ప్రతిబద్ధక నిగ్రహశమన ముపయోగ మెష్ట శొన్నను కూడుమో?
స్వర్గాద్యర్థ భజన ప్రపదనమ్ ప్రతిబద్ధక శమన జనకమన్తే? ఎన్నవ+ర్ (ఇన్ద్ర) ఇతి.
(సీ) ఫలాన్తరాప్రదానమ్ నిగ్రహకృత మాకైయా లెష్ట భావమ్. (సం) అము
ఖతైలే ఇతి - ఫలవిశేషోపభోగ ప్రబంధక చరితా పూర్వనిరసన ముఖేనేత్యర్థః.

అ॥ ఇప్పడి సాధ్యోపాయమ్ నిగ్రహయాపానిష్టనివర్తకమాకిల్ సిద్ధోపాయ
జ్ఞైర్ద్యమ్ ప్రసజ్గియాతో? సాధ్యోపాయ వశీకృత నాయ్క్ష్ణు ఫలప్రదానం
పల్లవకైయే సిద్ధోపాయోపయోగ మెన్ని లగు త్రైవర్గికాధికారి సాధారణ మన్తే?
అనిష్టనివర్తకత్వమ్ ముముక్షుజైప్పగ్గఱ వధికం సిద్ధోపాయస్తుక్కున్ని లప్పొను
సాధ్యోపాయత్తుక్కు ప్రతిబద్ధక నిగ్రహ శమన ముపకార మెన్నిటగు విరోధి
యాతో? ఎన్నవ+ర్ (ముముక్షువుక్కి) తి - ముముక్షువిషయన్త లిస్సాధ్యోపా
యత్తుక్కు ప్రతిబద్ధక నిగ్రహశాన్తి ఉపకారమ్, సిద్ధోపాయస్తుక్కు జ్ఞానసజ్గో
చాద్యనిష్ట నివర్తకత్వముమ్ యావదాత్మభావి పురుషార్థప్రాపకత్వముమ్ అధికోప
కారమెష్ట కరుత్తు. (సం) భగవన్నిగ్రహతిరిక్త చరితా పూర్వాభావా త్తదను
గ్రహతిరిక్త నియోగాభావాచ్చ భక్త్యాదికం వ్యాజీకృత్య భగవానేవ శాన్త
నిగ్రహః ఫలం ప్రయచ్ఛతీతి నోక్తదోషద్వయ మితిభావః. (దీ) జ్ఞానసజ్గో
చాదీత్యాది శబ్దతైలే అవిద్యాకర్మాది గ్రహణమ్.

(అ॥) అనిష్టనివర్తిపూర్వకేష్టప్రాప్తి సిద్ధోపాయ కార్య మాకైయాల్
సాధ్యోపాయకార్య మిన్ద్రైయేష్ట శొల్లుమ్ వచనజ్ఞ శసజ్ఞతజ్ఞ శన్త? ఎన్నవ+ర్

కొడుత్తు యావదాత్మభావియాక ఉచకర్తుమ్. ఆకైయాల్ ముముక్షువిచుడైయ సర్వానిష్టనివృత్తి పూర్వకమాయ్ పరి పూణ కై జ్ఞార్థ్యపర్యంతమాన ఫలవరంపరై యెల్లామ్ సిద్ధో పాయకార్యమెనుమ్ ప్రసాదమాన సాధోపాయమడియాక వరుకిటతెన్దుమ్ శొల్లుకిట ప్రమాణగిరణ్డుమ్ సుసజ్జతజ్జల్. ఆనాలుమ్ ఇప్పిఁపత్తియాకిట ఉపాయవిశేషతై శాస్త్రమ్ విధిక్కవేఱుమో? లోకత్తిల్ తన్నై రక్షిత్తుక్కొళ్ళవిరకు ఇల్లాతేయబ్రుదునా ఒరువక అప్పోతు సన్నిహితనాన రక్షణ సమర్థునై పుణ్దుమాప్పోలే తన్నైయుమ్ ఈశ్వరనై యుమ్ సిద్ధపరమాన శాస్త్రతాలే తెలిన్దొల్ తానే యవనై శరణమాకప్పగ్రునో? ఆకైయాల్ అకిచ్చననుక్కు భక్తిస్థాన

(అకైయా) లిత్తాదియాల్ - (సం॥ అకైయాల్ - ఉక్తరీత్యా భక్త్యాదేరపి మోక్షోపయోగిత్వాదిత్యర్థః) - సాధోపాయ వశీకృత సిద్ధోపాయ కార్య మనిష్ట నివృత్త్యాది యాకైయాల్ సాధోపాయలభ్యత్వ ప్రతిపాదక వచనజ్ఞకుమ్ సజ్జ తజ్జలైష్టపడి. ప్రమాణజ్ఞగిరణ్డుమ్ - భక్త్యా పరమయావాఽపి ప్రపత్యానా మహామలే । పాప్యోఽహం నాన్యథా పాప్యః ॥ ౧ ॥ అమృతప్రైషసేతుః ॥ అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి" ఇత్యాదికళ్.

అ॥ ఆకిలమ్ లోకసిద్ధరీత్యా శరణాగత్యనుష్ఠాన ముపపన్నమాకైయాల్ విధిక్కూడాదు? అతః “సర్వధర్మాక్ పరిత్యజ్యో” త్యాది వచనమువార మెన్దుమ్ శబ్దైర్మయై యనువదిక్కిఁజార్ (ఆనాలుమిప్పిపత్తి) త్యాది. యద్వా(సం) ఇత్థం పృపత్తే రనుపాయత్వ వ దినః ప్రతిక్షిప్తాః, అథ పృపత్తే రవిధేయత్వాది వాది నిరాసాయ తస్మత ముపన్యస్యతి (ఆనాలు) మిత్యాదినా - ప్రపత్తే ర్వాన్యజత్వే కీత్యర్థః. (వి) ఆనాలుమ్-తథాఽపి, ప్రపత్తే రవశ్యకర్తవ్యత్వేపి; తన్నై-ఆత్మా నమ్, రక్షిత్తుక్కొళ్ళ - రక్షణం కర్తుమ్, విరకు - ఉపాయస్య, ఇల్లాదే- అభావే నైవ. అబ్రుద్దనాక్ - ఖిద్యమానః, ఒరువక - ఏకః, సమర్థునై - సమర్థుమ్,

త్తిలే ప్రపత్తియై విధిక్రియైతేగై కూడాకేళి ఎత్తు శిల్ప
 శొల్లుచోకళి. ఇనువును బొచిత్వములమాన అతివాదమ్.
 ఎజ్జనేయెన్నిలో? లోకత్తిల్ ఒగువనై మొరుచక ఆశ్రయిక్కు
 మోపుతు ఇన్నపడియే ఆశ్రయిత్తాల్ ఇననిరక్కుమెప్పుమిడతై
 ఒరువ్రమాణత్తాలే యతీను ఆశ్రయిక్కుమాసోలే ఇట్లుచు
 ఈశ్వరినై ఇన్నప్రకారత్తాలే ఇన్న అనికారి పద్యమీనాల్ ఇవ
 నై ఈశ్వరిక రక్షిక్కుమెప్పుమిడమ్ అతీయుమోపు కర్త
 వ్యవరమాన శాస్త్రమొడియ నేలు ప్రమాణమిల్లె. నామ్
 ఆశ్రయిక్కు రక్షిక్కుమెప్పు అనుమానత్తాలే యలులియిట్టు
 ఆశ్రయిక్కిల్ ఈశ్వరి తత్వజ్ఞానముడై యా రెల్లార్కుమ్

పద్మమహాప్రసాదే - యథా ఆశ్రయతి తవ్యం, పద్మమహా - సాశ్రయతి కిమ్,
 విధిక్రియైతేగై - విధీయత ఇత్యుక్తిః, కూడాను - సగుణకే.

(అ॥ స్వా॥) ఇంద్రమతశ్చై నిరసిక్రితార్ (ఇనువు) మితి - (వి) బొచిత్వ
 మాలమాన పరివాద మితి - లోకే శక్తినా తక్తగత్యు దర్శనా త్కరుణికిన
 ముఖిత రక్షణ దర్శనాచ్చ సర్వశక్తినా పరమకాగుణికిన భగవతా సర్వేషం
 రక్షణ ముచిత మిత్యేషం గూఢ బుద్ధివిశేషమాలః ప్రపత్తే సుస్థితత్వజ్ఞానసాధోఽ
 తివాద ఇత్యర్థః. (దీ) స్వరక్షణాసమగ్రముక్తు సన్నిహిత సమర్థనై యాశ్ర
 యిక్తై యుచితమన్తో? జెష్టు ఏతావన్మాత్రజ్ఞాలే విధిక్కునేజ్జా జెష్టు అతివాదమ్
 పణినపడి. (స్వా॥) విధ్యభావత్తాలే తాత్పర్యమిల్లె యెష్టు కరుణ్య.

అ॥ ప్రపత్తివిధావాశశక్తతైమి యుపపాదిక్రితార్ (ఎజ్జనేయెన్ని)
 రిత్యాదినా - (వి॥ ఇరక్కుమ్ - రక్షేత్, ఒరు ప్రమాణమిల్లె - ఏతాదృశాధికారిణః
 ఏతాదృశఫలంప్రతి ఏతాదృశం సాధనమితి ప్రత్యక్షానుమానాభ్యాం సనిధ్యతీతి
 భావః.) ఇన్నప్రకారత్తాలే ఇతి - అనుకూల్యసంబంధవ్యక్త పశ్చిక్ ప్రకారత్తాలే
 ఎత్తపడి. ఇన్నపధికారీతి - దేవతాస్తర రహితా కిచ్చనాధికారి ఎత్తపడి. శాస్త్ర
 మొట్టియ వేటొరుప్రమాణమిల్లె యెష్టు శొన్నును కూడుమో? అనుమానత్తాలే
 యతీయమామే? ఎన్నచోర్ (నా)మితి - అలుదియిట్టు - నిశ్చయిత్తెన్ల పడి.

ఇప్పుడి అనుష్ఠిక్కువత్తాకై యాలే ఉపాసన విధాయక శాస్త్రజ్ఞుల నిరర్థకజ్ఞానం. సమర్థుల ఉపాసనాదికలై పుణ్య అవధుల సమర్థుల అల్లాతవక ప్రపత్తియై పుణ్యవెన్న విశేషితునియమిక్కు అనుమానత్తాల కడప్పడాతు. ముగ్ధుల ఉపాయజ్ఞుల సమర్థుల కే యెట్టిదా అవధునియడెయస్థానతిలే ప్రపత్తియై పుణ్యవత్తెన్ను శాస్త్రమ విధియాలి బోతుమున్ను విధిత్త ఉపాయత్తుకు అనర్హనాసపడియాలే యతికఫలత్తై యుక్కుమృడియమ్. ఎజ్జనేయెన్నిలో? లోకత్తిలో

(అ||) సమర్థులపాసనత్తై యనుష్ఠివేణుమ్, అసమర్థుల ప్రపదనమ్మణ్యవేణుమ్ అనుమానత్తాలే యతిద్వ వ్యవస్థై శొన్నాల్ ధర్మశాస్త్రచైయర్థం శొల్లవొణ్ణాదే? ఎన్నవ + ౮ (సమర్థ) నితి - కడప్పడా - సాధిక్కుప్పడాత్తెన్ద పడి. ఇప్పుడి లోకత్తిలో వ్యాప్తికాణామైయాలెన్ద కరుత్తు. (వి) అనుమానా చ్చక్త శక్తభేదేన ఉపాయ వ్యవస్థానేత్వర్థః.

(అ) మోక్షార్థ ప్రపత్తినిసేవ దితరఫలార్థ ప్రపత్తిరపి నసిద్ధతీత్యానా (మగ్ధుల్లే) తి - మగ్ధుల్ల ఉపాయజ్ఞుల “యద్యేన కామకామేన నసాధ్యం సాధనాన్తరైః” ఇత్యుక్త సాధనాన్తరేషు, సమర్థుల కే యెట్టిదా - అసమర్థుల్లే, తదనుష్ఠానాసిద్ధ్యా, అతికఫలత్తై సాధనాంతరసాధ్యఫలమ్, ఇక్కుమృడియమ్ - నసిద్ధ్యేత్.

(అ) ననూపాసన విధిబలా చ్చక్తస్య తత్ర ప్రవృత్తిః, అశక్తస్యతు లోకదృష్ట్యా సమర్థాశ్రయణం సమ్భవత్యేవేతి నప్రపత్తివిధి సార్థక్యమ్, ననామోక్షరూపఫలాసిద్ధి రిత్యాశంక్య సాంధ్య భరన్యాసస్య విధ్యభావే మోక్షాసిద్ధిం దృఢయితుం శాస్త్రతోఽవగన్తవ్యత్వం. పుతిబన్ది పుదర్శన పూర్వకం సాధయతి (ఎజ్జనేయెన్ని) లిత్యాదినా - ఏతదారభ్య ‘సాగ్యసాధనభావమ్ శాస్త్రజ్ఞోఽన్తి తియవేన్దకైయా’ లిత్యంతమేకం వాక్యమ్. పుపత్తివిధ్యభావే తత్ఫలాసిద్ధిః కుత ఇత్యేతే) మాలాకరణాదిషు యథా శాస్త్ర మనుష్ఠానాభావే పుత్వవాయా పత్త్యా శాస్త్రాపేక్షణవ దిహాపి శాస్త్రేణైవ జ్ఞాతవ్యతయే త్యన్వయః. అనన్తరం ‘అకైయా’ లితిపదాధ్యాహారేణ ‘పుపత్తియుమ్ విధిక్కిఅతు’ ఇత్యన్తమేకం

రాజసేవాదికభుమ్ తత్ఫలజ్ఞభుమ్ కాణచ్చెయ్ తే మాలాక
రణ దీపారోపణ స్తుతి సమస్కారాదికలై శాస్త్ర నిరపేక్ష
మాక అనుష్ఠితాల్ అపచారజ్ఞో వరుమ్మడియా యిరుక్కె
యాలే పరికర నియమజ్ఞోడే కూడిన భగవత్సేవాది ప్రకా
రజ్ఞభుమ్ తత్ఫలజ్ఞభుమ్ నియతజ్ఞభాగ శాస్త్రమ్ కొట్టటి
కితాప్పోలే ఇజ్ఞుమ్ లోకత్తిల్ ప్రవత్తియుమ్ తత్ఫలజ్ఞభుమ్
కణ్ణుపోస్తాలుమ్ సదాచార్యోపదేశ సాపేక్ష మంత్రవిశేషా
దికలోడే కూడిన ప్రపత్తిక్కుమ్ ఫలవిశేషజ్ఞభుక్కుమ్ సాధ్య
సాధనభావమ్ శాస్త్రమ్ కొట్టటయవేణ్ణుకై యాల్ అన్వో
ఫలజ్ఞభుక్కుక సేవావిశేషజ్ఞలై విధిక్కితాప్పోలే ప్రపత్తి
యైయుమ్ విధిక్కిటతు. అజ్ఞనల్లాతపోశు రాజసేవైయై
ప్పోల్ భగవత్సేవై యుమ్ విధిక్కివేణ్ణుతోడి యుమ్. ప్రప
త్తిక్కుమ్ సదాచార్యోపదేశ పూర్వక మంత్రగ్రహణాదికల్
అనపేక్షితజ్ఞభాక ప్రసజ్ఞిక్కుమ్.

వాక్యమ్. (సం॥ కాణచ్చెయ్ తే ఇతి - రాజసేవాచా లేశాశ్చక్రమ్ పి దక్షిణా
యస్తే పరిదృశ్యమానే సతీత్యర్థః.) శాస్త్రనిరపేక్షేతి- అశుచినా నిషిద్ధ కుసు
మైరపి పర్యుషితైరపి రాజాదేర్మాలికా క్రియతే, సతః భగవద్విషయే, అపచార
ప్రసజ్ఞాత్; శాస్త్రజ్ఞొట్టటికిరాప్పోలే - శాస్త్రంస్వీకృత్య జ్ఞాతు మపేక్షిత
తయా, శాస్త్రభావే “స్త్రీయో వైశ్యా స్తథా శూద్రాః” ఇత్యాదుక్త వైదిక
మంత్రాద్యసహకాంచ భాషమంత్రాదినా అన్యేషా మన్యేతావస్థాత్తం కర్త
వ్యమ్, ఏతన్నూయన మధికంవా నకర్తవ్య మిత్యేవం నిర్భయక మనుమానం నాస్తి

(అ॥ దీ) శాస్త్రానపేక్షపత్తిల్ ప్రపత్తిక్కుమ్ సదాచార్యోపదిష్ట
మన్త్రగ్రహణాద్యనపేక్షత్వం ప్రసజ్ఞిక్కు మెనితార్ (ప్రపత్తిక్కు) మిత్యాది.

(అ॥ స్వా) మంత్రానర్తకాన శూద్రాదికభుక్కు మంత్రాపేక్షే యిల్లామై
యారే తదర్థం విధ్యపేక్షేయిల్లామల్ అనుమానంతారే ప్రపత్తిమంత్రానమే కూడాతో!

మన్తాద్యనర్హర్క్కుమ్ శరణ్య విశేష ఫల విశేషానుబంధి
యాన అన్యూనాధిక కర్తవ్య విశేషత్విన్నుడైయ అధ్యవ
సాయత్తుక్తు అచన్యధా సిద్ధమాన అనుమానమ్ కిడ్డె యాతు.
ఆకైయాల్ సపరికర నేవా విశేషజ్గల్ పోలే సపరికర భర
సమర్పణమ్ ఇజ్గు నిధేయమాక కుత్తైయిలై. ఇప్పడి
యధాధికారమ్ శాస్త్రమ్ విధిత్త వద్దైయిలై. ఉపాసనాదికల్
స్వరూప విరుద్ధజ్గల్ శిలర్ శొల్లువర్కల్. ఇతువుమ్ ప్రప
త్తియై స్తుతిక్కైక్కాక అతివాదమ్ పణ్ణివార్కళామిత్తనై.

ఎన్నవర్ (మన్తాద్యనహర్క్కుమ్) మి - (శరణ్య విశేష) - సత్యత్వ జ్ఞాన
త్వాది స్వరూపనిరూపకధర్మ, వాత్సల్యాశ్చుపాయతోపయుక్తగుణవిశిష్ట, శ్రీపతి
విషయక అనుకూల్యాద్యజ్గపఞ్చక మాత్రవిశిష్ట ప్రపదన వ్యాప్త్యాద్యభావా దను
మానగమ్య మాకమాట్టాచెత్తు కరుత్తు. (సం॥ శరణ్యశద్వాన్వితోవిశేషశబ్దః, పురుష
కారవాత్సల్యాది చైశిష్ట్యం దర్శయతి, అన్యూనాధికే త్యుక్తి ర్భగవతి పురుషకా
రాస్తర ప్రపత్త్యనపేక్షాదికం సూచయతి.)

అ॥ నిరూపితార్థత్వై నిగమిక్కి-తార్ (అకైయా) లితి -

(అ॥ దీ) ఇప్పడి ప్రపత్తివిషయత్తిల్ (వి॥ కర్తవ్యత్వం విధేయత్వంచ
ప్రసాన్య) శంకైయై పురిహరిత్తు భక్తిరూపసాధ్యోపాయత్తిల్ శబ్దైక్కలై పరిహ
రిప్పతాక స్వరూప విరుద్ధత్వపక్షత్తై యుపక్షేపిక్కి-తార్ (ఇప్పడి యధాధికార)
మిత్యాది - అదిశబ్దత్తాల్ కర్మయోగాది పరిగ్రహః. (సాన్) శాస్త్రం విధిత్త
వద్దై లితి - శాస్త్రవిహితత్వం తుల్యమాయరుక్క పప్రదనం స్వరూపానుగుణ
మెత్తుమ్, భక్తిస్వరూప విరుద్ధైయెత్తుమ్ పిటివుక్కు నియామక మిల్లమల్ శొల్లు
కితార్కలైవు కరుత్తు.

(అ) కారుణ్యత్తాలే మత్తాస్తరస్థైప్పోలే నిరసియామల్ తాత్పర్యమరు
లిర్ (ఇతువు) మితి.

ఎజ్జినే యెన్నిల్ ? నిత్యమాన ఆత్మ స్వరూపత్వము ఇష్టే నాశకజ్గళాయ్ కోణ్ణు స్వరూప విరుద్ధజ్గళేన్నవోణ్ణాను. ప్రవర్త్యసుప్తానత్తిలుమ్ కై జగ్యత్తిలుమ్నాలే భక్త్యాదికలిలుమ్ “కర్తా శాస్త్రార్థవత్త్వా త్పరాత్తు శచ్చుతేః” ఎన్నిట పడియే భగవదధీన కర్తృత్వముణ్ణాకై యాలుమ్ ఆత్మస్వరూప మత్యన్త నిర్వాప్య పారమెన్ను మోపుతు సత్వలక్షణమాన అర్థ క్రియాకారిత్య మిల్లామైయాలే తుచ్చత్వమ్ ప్రసజ్జిక్కెయా

(అ) ఇప్పుడి తాత్పర్యం కొళ్లుకైక్కు నియామకమేను? ఎస్టు శజ్జిత్తు పురిహరిక్కిఱార్ (ఎజ్జినే యెన్ని) లిత్యాదినా.

(ఆ) స్వరూపవిరుద్ధత్వ మాత్మస్వరూప నాశకత్వత్తాలెయో? ఆత్మస్వరూపే అసంభావితత్వత్తాలెయో? ఉత అనర్థావహత్వత్తాలెయో? ఎస్టు తేర్థా వికల్పిత్తు అద్యపక్షత్తై నిరసిక్కిఱార్ (నిత్యమానే) తి-

(అ|| ఏ) కర్తృత్వస్య జీవధర్మత్వాభావా దాత్మనః ఉపాసనా కర్తృత్వ మసంభావిత మితి ద్వితీయపక్షం దూషయితి (ప్రపత్త్యనుష్ఠానత్తిలు) “మిశ్రికర్తా శాస్త్రార్థవత్త్వాత్” ఇత్యధికరణ విరోధ ఇతి భావః. (దీ) కర్తృత్వత్తిల్ “ఏవహి ద్రష్టా కర్తాభాక్తా విజ్ఞానాత్మోపురుషః” ఇత్యాదిప్రమాణ ముణ్ణాకై యాలుమ్ విపక్షత్తిల్ బాధకముణ్ణాకైయాలుమ్ అత్మాపుక్కు అకర్తృత్వం కూడాదెస్టపడి. అకర్తృత్వత్తిల్ బాధకమరులిచ్చెయ్కెఱార్ (ఆత్మస్వరూపే)తి-
(ప్ర) సత్వలక్షణమానేతి - సత్తాయ జ్ఞావకభూతిస్సాగ్గక్రియాకారిత్యస్యాభా వాదిత్యర్థః. యద్వా - సత్తాస్వరూపభూతస్య అగ్గక్రియాకారిత్యస్యా భావా దిత్యర్థః. (సం) సత్వేతి-సత్వస్య లక్షణ మగ్గక్రియాకారిత్యమ్, తదభావే తుచ్చ తా ఆత్మనస్సాన్యదిత్యర్థః. సన్నిధిః -ప్రకృతసన్నిధిః, ఆయమేవసాంఖ్యపక్షః.

సన్వేపం తర్హ్యచేతనస్య విభోః కాలస్య వ్యాపారాణాం చ అత్యన్త నిర్వాప్యపారత్వాత్తుచ్చత్వ ప్రసజ్గ ఇతిచేన్న-కాలస్య క్షణపరిణామాదిరూప వ్యాపారసమ్భవా ద్వ్యవహారస్యాపి జ్ఞానాదిరూప యత్కరించితఫల జనకత్వస్య వ్యవహారజనకత్వస్య ఉత్పత్తి వినాశాదిరూప వ్యాపారాణాం సమ్భవాచ్చ సత్తుచ్చత్వ ప్రసంగ ఇతిభావః. అత్మాపుక్కు సన్నిధిమాత్రమే వ్యాపారమ్, అతి

లుమ్ జ్ఞానచిక్రీర్ణా ప్రయత్నాశ్రయత్వ రూపమాన కర్తృత్వ
మిల్లె యాక్కి ఆత్మాపుక్కు సన్నిధి మాత్రమే వ్యాపార
మెన్నిల్ భోక్తృత్వాదికభు మన్త్రికే ఇవనుక్కు సంసారమ్
మిధ్యావాయ్ మోక్షోపాయ నైరవేష్యాది ప్రసజ్గమ్ వరు
కై యాలుమ్ సాక్ష్యాదికల్ శొల్లుమాప్పోలే స్వరూపత్తిల్
కర్తృత్వమిల్లామై రూలే ఉపాసనాదికల్ స్వరూపవిరుద్ధజ్జ శైష్ట
శొల్లువుమొజ్జాతు. “ అచేష్టమానమాసీనం శ్రీః కశ్చిదుప
తిష్ఠతి || కర్మ కర్మానుసృత్యాన్యో సప్రాప్త్య మధిగచ్ఛతి ||”
ఎన్నతువుమ్ శాస్త్రుచోదతోపాయజ్గళిరుడై ను నైరర్థక్యం
శొన్నుడియున్లు. పూర్వానుష్ఠిత కర్మ విశేషజ్గళిరుడై య
ఫలవిశేషమ్ శొన్నుపడియత్తునై. మోక్షప్రతికూలం గళాన
రాగాద్యుపాధిః శాలే వన్ద కామ్యునిషిద్ధం గళోపోలే బన్దకం గ

స్తుచ్ఛత్వ ప్రసజ్గమిల్లెయెన్లుమ్ శజ్జెయై అనువదిత్తు పురిహరిక్కిరార్ (జ్ఞానచి
క్రీర్ణ) త్యాది- (స్వా) సాంఖ్యాదికల్ శొల్లుమాప్పోలే ఎన్లు తుడజ్గి ఆత్మని
కర్తృత్వ మిల్లామైయాలే ఉపాసనాదికల్ స్వరూపవిరుద్ధజ్జ శైష్ట శొల్లువొణ్ణాదితి
ప్రతిజ్ఞా. ఇనుక్కు ప్రపత్తి త్యాది పూర్వగ్రన్థముపపాదకమెన్లు కరుత్తు.

(అ) “ అచేష్టమానమాసీన ” మిత్యాది నానుమతత్వా న్యోక్షోపాయ
నైరర్థక్యత్తి లిష్టాపత్తియన్తో? ఎన్నవత్ (అచేష్టమాన) మితి-(వి) అచేష్టమానం
అవ్యాపారిణమ్, ప్రాశ్యం-అన్నమ్. (సం) జ్ఞానచిక్రీర్ణాద్యనాశ్రయత్వే భోక్తృ
త్వాద్యభావాన్యోక్షోపాయ నైరర్థక్యం స్యాదిత్యుక్తమ్, ఇదాని మచేష్టమానేపి
కస్మింశ్చిత్పురుషే శ్రీరుపత్తితి, ప్రాగనుష్ఠితకర్మణేతి భావః; కర్మి-తద్విహీనో
మష్కర్మి, సత్కర్మానుసృత్యచ, ప్రాశ్యం యవాగుమపి, నాధిగచ్ఛతీతి కర్మ
విశేష ఫలవిశేష పరమేవేదమ్, నోపాయాన్తర నిరర్థకత్వ పరమిత్యుక్తమ్.

(అ|| స్వా||) తృతీయపక్షత్తై నిరసిక్కితార్ (మోక్షప్రతికూలజ్గళా)
నేతి- (దీ) కామ్యునిషిద్ధమైపోలే ఫలాన్తరరాగాద్యుపాధిక మల్లామైయాలెన్లై

శ్రీరామాయణమ్ మోక్షార్థకరమ్ విధిక్రమాయణమ్
ఉపాసనాదీకరుమ్ శాస్త్రముఖతా లే అసర్థవహత్వరూప
మాన స్వరూప విరోధమ్ శోల్లవోచ్ఛాతు. ఆకైయాల్
అర్థస్వరూపత్వే పృథ్వి ఉపాసనాదీకరుమ్ నాశకత్వా
సంభావితత్వా సర్థవహత్వజ్జిల్లామైయా లే యెరుపడి
యాయమ్ స్వరూప విరోధ ప్రసజ్గమిల్లె. ఆనాయమ్
ఆత్మదేహః విలక్షణనాకైయా లే స్వరూపత్వే వర్ణాశ్ర
మాదికల్లిల్లె యెస్తు తెలిస్తనచుక్కు. “బ్రాహ్మణోఽహం

(అ॥ పా॥) ఉక్తప్రకారత్రయతా లే స్వరూప విరోధమిల్లెపియమ్
ప్రకారాంతరేణ స్వరూప విరోధమిల్లెయో! ఎన్నన + ర్ (అక్తయా) లింగ. (సం)
అక్తయాల్ - కథమపి స్వరూప విరుద్ధత్వస్య సుప పాదత్వాత్; ఏవంచాత్మనో
నిత్యత్వాదభక్తిర్నతన్నాశికా, అత్మనః సర్వాభీన కర్తృత్వవత్త్వా ద్భక్తిర్న
తస్మిన్ సమాభివృద్ధి, ముముక్షుం ప్రత్యేన విహితత్వాదాసురాదీ రసభ్యాది
వన్నాసర్థవహత్వమపీతి భావః.

(అ) అథ స్వరూపా నధికరణ వర్ణాశ్రమాది నిబద్ధనత్వా త్వరూపే
బ్రాహ్మణ్యాది భవన దధికారికత్వా దహజ్జగర గర్భత్వా త్కర్మోపాంత
కరణక శేబరాది సాగ్యత్వా చేషత్వస్వరూపాననురూపత్వేన స్వరూపానిష్ఠావహ
త్వాదత్వం పరతన్త్ర స్వరూప విరుద్ధ స్వరత్తజాగ్ర స్వభావపారత్వా ద్దేవతాంతర
యజన సజ్జులితతయా అనన్యాగ్ర శేషత్వామిత్త పారమైకాన్త్య విరుద్ధత్వా
దన్యాగ్రతయా విహితతయా అనన్యావహత్వా, తాప్తస్యస్త్రిన ముముక్షోః పాప
కత్వేన భక్తేః పాపాన్యననురూపత్వాత్ “అథపాతకే” త్యాదినా పాతకశబ్దా
చ్యుతయా నిందితత్వా దాచార్యుచి పరిగృహీతత్వాభివా ల్కృతాది యుగోచ
ితత్వేపి కలియుగానుచితత్వాత్, “సరస్వబుద్ధిసార్థాన్” నిత్యాదినా బుద్ధిదౌర్బ
ల్యాదవలంబనయతోన్తే ర్భక్తిర్నాస్తిస్వరూపవిరుద్ధ ఇతి పరకీయాక హేతుక
కృమేణానుద్య యథాయోగ్యం హేత్వాభాసతా ముపపాదయతి (అనాని)
మిత్యాదినా (అక్తయా లిప్తపాసనాదీకరు మధికార్యం గమ్యుమ్ యథాధికార

క్షత్రియోఽహం" ఎన్టాబ్స్‌లే వరుమ్ అభిమానజ్ఞశడి
యాక కిర్రవ్యజ్ఞశాన వర్ణాశ్రమాది ధర్మజ్ఞశుమ్ అవర్హా
డే తునక్కుణ్ణాన ఉపాయాన్తరజ్ఞశుమ్ అనుష్ఠేయజ్ఞశల్లామై
యాలే ఇవ్వర్ణాశ్రమాది నిబన్ధజ్ఞశాన ధర్మజ్ఞశ్ స్వరూప
విరుద్ధజ్ఞశ్చైకైక్కుక్కుణ్ణై యెన్టెన్నిల్ ? ఇతువుమ్ అనుప
పన్నమ్. ఎజ్జనే యెన్సిల్ ? స్వరూపత్తిల్ బ్రాహ్మణత్వాది
కల్పితై యెన్టు తెలిన్దానే యాకిలుమ్ కర్మ విశేషజ్ఞశడియాక
బ్రాహ్మణత్వాది విశిష్టమాన శరీరత్తోడే సంబద్ధనాయరు
క్కైయాలే అశ్వరీర సంబద్ధమడియాక వరుకిట తుత్పిపాసాది
కళుక్కు పరిహారమ్ పణ్ణుకిట కణక్కిలే అశ్వరీరమ్ విషుమళ
వుమ్ అవో వర్ణాశ్రమాదికళుక్కుమ్ త్తా శక్తిక్కుమ్
అనురూపమాక అనిష్టనివృత్తిష్ట ప్రాప్తికల్లై ప్పర్హి శాస్త్ర
జ్ఞశ్విధిత్త ధర్మజ్ఞశ్చై విడవొణ్ణాతు. ఆక్కైయాల్ ఇద్ధర్మజ్ఞశ్చై
దేహత్మ వివేక మడియాక స్వరూప విరుద్ధజ్ఞశ్చై ఇవ

మనుగుణజ్ఞ) శిశ్యస్తేన. (యద్వా|| దీ) ననుబ్రాహ్మణత్వాద్యభిమాన వాన్గళుక్కే
అధికారమాక్కైయాల్ తదభిమానశూన్యరుక్కు అసమ్భావితమామెన్టుమ్ శజ్జై
యై యనునదిక్కి-తార్ (ఆనాలు) మిత్యాదియాల్.

(అ) ఇత్తైప్పరిహరిక్కి-తార్ (ఇతువుమనుపపన్న) మిత్యాది - ఇత్తైయుప
పాదిక్కి-తార్ (స్వరూపత్తి) లిత్యాదియాల్ నదేహోస్మీతి జ్ఞానేన బ్రాహ్మణాది
భిమమ్ పోనాలుమ్ కర్మవిశేషహేతుక బ్రాహ్మణత్వాది విశిష్ట శరీర సమ్మన్ధమ్
పోకాతు, ఇశ్వరీరసమ్మన్ధమే యథాధికారమాక్కైయాల్ తత్ప్రియుక్త శాస్త్ర
విహితజ్ఞశాన వర్ణాశ్రమ ధర్మజ్ఞ శత్యాజ్ఞజ్ఞశ్చై పడి. (సం) అశ్వరీరసమ్మన్ధమడి
యాక వితి - యథాదృష్టతుత్పిపాసాదే ర్ధృష్టపరిహారేణ నివృత్తిః క్రియతే తథా
శాస్త్రేజ్ఞైవ దృష్టానివృన్వివృత్తి రిప్పపాప్తిశ్చ కర్మాయత్తి శరీరసమ్మన్ధస్య శాస్త్ర
విహిత ధర్మవిశేష సాధ్యావాచ్యేతి దేహత్మవివేక శాస్త్రవిహిత ధర్మాణా

ద్రుక్కు త్యాజ్యతై శొల్ల వొణ్ణాతు. దేహాత్మ వివేక ముడైయవనుక్కే పారతాకిక భోగసాధనమాన ధర్మత్తిల్ అధికారమాకైయాల్ ఇద్దర్మజుళుడైయ అనుష్ఠానత్తుక్కు స్వరూపత్తిల్ బ్రాహ్మణ్యాది భ్రమమ్ అధికారమస్తు. బ్రాహ్మణాది విశిష్ట శరీర సంబంధమే అధికారమ్. ఆకైయాల్ సర్వధర్మానుష్ఠానత్తుక్కుమ్ ఉపయుక్తమాన ప్రకృత్యాత్మ వివేక మడియాక ఉపాసనాదికళుక్కు విరోధమ్ కణ్ణిహమ్. ఉపాసనాదికళ అహజ్కారాది గర్భజశైష్ట్యమడమ్ శాస్త్ర మిశైయా తిరుక్క చెప్పయే ఆరోపితార్కళ అత్తనై.

మనుష్యేయత్వ ఏవ నియామకః, న స్వరూప విరుద్ధత్వోక్తా విధి భాః. ఏవం చ పృథమ హేతోరప్రయోజకతేత్యాశయః.

(అ॥ దీ) బ్రాహ్మణ్యాది భ్రమమ్ అధికారమానాల్ దోషమేతు? ఎన్న వర్ (దేహాత్మ వివేక ముడైయవనుక్కే) ఇత్యాదియాల్ - (సం) దేహాత్మేతి - యది స్వరూపే బ్రాహ్మణ్యాది భ్రమ ధర్మాధికారస్యాత్తదా తస్మిన్ తేషాం స్వరూపవిరుద్ధతాస్యాత్, బ్రాహ్మణ్యాది విశిష్ట దేహసంబంధ ఏవ ప్రకృత్యాత్మ వివేకవతోఽధికార ఇతి న తస్మిన్ నాపి ధర్మాణాం స్వరూపవిరుద్ధతేతి భావః. ఏవం చ ద్వితీయహేతు స్వరూపానిర్ధ ఇత్యుక్తః. (వి) పారతాకికీ-స్వరూప భోక్తృదేహాది విలక్షణాత్మ స్వరూపజ్ఞానవతో బ్రాహ్మణ్యాదిమతో జ్యోతిష్టమాది ర్విధీయతే; తస్మాత్మని దేహభేదజ్ఞానా చ్ఛరీరసమవేత బ్రాహ్మణ్యాస్మాత్మని భ్రమోనసమ్భవతీతి భావః. (స్వా) ఇత్యై యుపసంహరిక్కిరార్ (ఆకైయా) లితి.

(అ॥ దీ) భక్త్యాది అహజ్కారగర్భమాకైయాల్ స్వరూపవిరుద్ధ మెన్నతై నిరాకరిక్కిరార్ (ఉపాసనాదిక) శిత్వాదియాల్. (స్వా) శాస్త్రమితి-ఫలసంబంధ కర్తృత్వత్యాగయుక్తమాక భజనతై విధిక్కైయాల్ ఎన్నవడి. ఉపాసకరుక్కే శాస్త్రం పారతన్యతై బోధిక్కైయాల్ స్వాతన్యధీయుడైస్తు ముళయమా యిల్లు. ఆకైయాల్ హేతు అనిర్ధమెన్నవడి. (వి) శాస్త్రమిశైయాదిరుక్క చెప్పయే- శాస్త్రమనగీకృత్య స్థితో, ఆరోపితార్క-శతనై-స్వతన్య కర్తృత్వ

కర్మోపార్జితజ్ఞాన కరణ కళేబరజ్ఞానము ఉపాధికై కొన్ని అనుష్ఠికైకైయాలే కర్మ యోగాదికళోనిరుపాధిక స్వరూపవిరుద్ధజ్ఞానార్థకు స్వరూపజ్ఞాన ద్వయ శ్రవణాదికళుమ్ మనః ప్రభృతి సాపేక్షజ్ఞానైయాలే తుల్య దోషజ్ఞానమ్. అనా లుమ్ శేషభూతనాకైయాలే తనై ౨ తా ౧ రక్షితుకొల్పి పాప్రస్తు మన్విక్తే అత్యంత పరతన్త్రా నాకైయాలే తనై ౨ తా ౧ రక్షితుకొల్పి శక్తనుమన్విక్తే యిరుక్కి-ట ఇవ నుక్కు స్వరూపజ్ఞానమాక కర్తవ్యమెన్మొటు ఉపాయతై విధి కైకైయమ్ అతివనుక్కు సాధ్యమాయ్ సాధ్యోపాయమన్మ పేర్ వెలుగిటతెన్మ శొల్లుకై యముపపన్నమో అనపిన్మ భక్తి యోగాదికళో శేషత్వానురూపజ్ఞానమెయాలే స్వరూపతుక్కు అనిష్టావహజ్ఞానైమ అత్యంత పారతన్త్రా విరుద్ధజ్ఞానై యాలే అసంభావితజ్ఞానైమ శొల్లువొట్టాతు ఎన్నిలో ఇతు సర్వ మోక్ష ప్రసజ్ఞాదికళాలే మున్నే రిహృతమ్. ఇవకా శేయతలారు వ్యాజమ్ కొల్పితే ముక్తనాక్కిల్ అనాదియాక ముక్తనాక ప్రసజ్ఞుమ్. ఈశ్వరకా కేవల స్వాతన్త్ర్యతాలే

మారోపితవన్త ఇత్యేతావన్మాత్రమ్, శాస్త్రవతాంతు పరాధీన కర్తృత్వ జ్ఞానా త్వేతన్త్రా కర్తృత్వబుద్ధిర్నజాయతే, అతోనాహజ్ఞానాది విరోధ ఇతి భావః.

(అ॥ దీ) కరణకళేబరరూపోపాధికళాల్ అనుష్ఠికైకైయాలే లుపా సనాది నిరుపాధిక స్వరూపవిరుద్ధమెన్మ మత్తై నిరసిక్కి-టార్ (కర్మోపార్జితజ్ఞాన) శిత్వాదియార్.

(ఆ) ప్రకారాన్తరేణ అసమ్భావితత్వ అనర్థావహత్వజ్ఞానే స్వరూపవిరుద్ధ త్వమెన్మ శక్తిక్కి-టార్ (అనాల్) మిత్యాదినా. అనిష్టావహమ్ - శేషత్వహాని కరమెన్మ. (ఇతు సర్వ) తి. పూర్వోక్త పరిహారజ్ఞేయే స్పష్టార్థమాక కాట్టు కిటార్ (ఇవకా శేయతలారు) ఇత్యాది వాక్యత్రయత్తాలే.

నిత్యతపోతు ముక్తనాక్కిల్ నైషమ్య నైఘృణ్యాది దోష
జఘమ్ వరుమ్. మోక్షోపాయ విధాయకజ్ఞాన శాస్త్రజ్ఞఘ
మెల్లామ్ నిరర్థకజ్ఞఘమామ్. అక్తాయల్ ఇశ్చేషత్వత్తాల్
వకుత్త విషయత్తై ప్పర్మైకైయిల్ బొచిత్వముమ్ ఉడైయవన్
ఉడమైయై రక్షిత్కైయిల్ బొచిత్వముముడ్డామ్. అత్వన్త
పారతన్త్ర్యత్తాల్ అవన్ కొడుత్త సావితన్త్ర్యత్తై చ్చుమ్మ
అవనుక్కు అభిమతమాన ఉపాయజ్ఞై అనుష్ఠిత్కైయిన్
ఫలమ్ పెఱుక్కు అవన్ కైపార్ త్తిరుక్కువేణ్ణు కైయిన్ సిద్ధి
క్కుమ్. ఇశ్చేషత్వ పారతన్త్ర్యజ్ఞైరణ్ణుమ్ ఫలదైయిల్ అవ
నుకన్త కైంకర్యత్తై యవనిట్టవల్లక్కాక నడత్తు కైన్దుముఱుప్పామ్.

(అ॥ సం) నన్యనాది ముక్తతాది ప్రసజ్గపరిహారాయ సాధ్యోపాయ ఆవ
లంబియశ్చే చ్చేషత్వాదే సాధన ఫలదశయోః కథముపయోగ ? ఇత్యత్రాహ
(అక్తాయ) లిత్యాదినా - (వి) వకుత్తవిషయత్తై ప్పర్మైకైయిల్ - ఇదం మదీయ
మితి విభజ్య గ్రహణే బొచిత్వం స్వవస్తుత్వేన స్వకీయవస్తు న స్వీయం రక్షణే
బొచిత్వంచ శేషత్వస్య ప్రయోజనమ్. పారతన్త్ర్యస్య ప్రయోజనం పరతన్త్ర
త్వాత్తమపదిష్టోపాయానుష్ఠానం ఫలప్రాప్తిర్థం సామి ప్రతీక్షణం చేత్వర్థః,
(సం) ఏవంచ శేషత్వైక స్వరూపత్వా దత్వన్త పరతన్త్ర్యత్వా దితిహేతోరన్యథా
స్థిరపపాదనా తాన్యయోరసజ్గోచే ఆప్రయోజకత్వం ఫలితమ్. ఏవంచ
పఞ్చమోపాయ ర్విశేషణాస్థిర స్వరూపాస్థిరశ్చ, వస్తుపి విశేషణాస్థిరః,
విశేష్యాశ్చఏవ ఆవశేషితశ్చే దప్రయోజక ఇత్యుక్తం భవతి.

(అ॥ స్వా) ఉపాయ దైయై లొచిత్వ దోషతనమ్ శేషత్వ పారతన్త్ర్య
కార్యమాకిల్ ఫలదైయిల్ శేషత్వపారతన్త్ర్యం వ్యర్థమాకప్రసజ్గియాతో ?
ఎన్న ఫలదైయిలు ముపయోగమరుళిచ్చెయ్కెఱార్ (ఇశ్చేషత్వే) తి - అవఘ
దేతి శేషతోపయోగమ్, అవనిట్టవల్లక్కైయితి పారతన్త్ర్యప్రయోగ మైవ పడి,
(వి) అవనిట్టవల్లక్కైక - తద్దత్తమర్యాదేతి, ఉరుప్పామ్ - హేతుర్భవతి,

ఇవై యడియాక స్వరక్షణార్థ స్వవ్యాపారమాకాతెన్బార్కు-
తాజ్జో యథాశాస్త్రమ్ భగవత్ప్రీత్యాది ఫలత్వేకోలి
అనుష్ఠిక్కిఱ కైంకర్యత్తిలుమ్ సాధ్యమాక విధిక్కుప్పడుకిఱ
ప్రసత్తితన్నిలుమ్ స్వరూప విరోధ బుద్ధియాలే అధికార మిల్లె
యామ్-వాక్యజన్యమాన సంబంధజ్ఞానాదిమాత్రత్తి త్కాట్టిల్
అతిరిక్తనూక “శరణం ప్రజ” ఎన్ఱ విధేయమూకైయాలే
సాధ్యమాయరుక్కుమ్. ప్రపత్తి స్వరూప మెన్ఱుమిడమ్ మున్నే
శోన్నోమ్. ఆకైయాల్ శేషభూతనుమాయ్ పరతన్త్రును
మాన ఇవనుక్కుయథాధికారమ్ స్వరక్షణార్థ వ్యాపామ్ పణ్ణ
క్కుత్తెయిల్లె. ఆనాలుమ్ అనన్యార్థ శేషభూతనూక త్తన్నె

(అ) శేషత్వపారతన్త్ర్యయో ర్భక్తివిరోధిత్యే తుల్యన్యాయతయా కైజ్జ-
ర్యప్రసత్తి విరోధిత్యమపి స్యాదిత్యాహ (ఇవై యడియాకే) తి - ఏతన్మూలకతయా,
స్వరక్షణార్థ స్వవ్యాపారమాకాతు - ఏతయోస్సతో స్వరక్షణార్థవ్యాపారో
నయుజ్యతే, ఎన్బారు - ఇతి వదతామ్, స్వరూపవిరూపకబుద్ధియాలే - శేషత్వ
పారతన్త్ర్య గోచరబుద్ధ్యా, (వివరిణ్యాం స్వరూపవిరోధబుద్ధియాలే ఇతి పాతో
నోపాత్త ఇతి దృశ్యతే.)

(అ॥ స్యా) కృతీసాధ్యమాక విధిక్కుప్పడుకిఱ వైష్ణవోన్నమ మాడుమో ?
వాక్యజన్య సమబ్ధ జ్ఞానాది మాత్ర మన్తో ప్రసత్తి ! అను కృతీసాధ్య మల్లామై
యాలే విధేయమన్తే ! ఎన్ఱుపర్ (వాక్యే) తి - (వి) ఏషాం ప్రసత్తి త్వే సాజ్ఞ
భరన్యాస విధివైయ్యర్థ్యాది ప్రసక్తాదికం పూర్వమేవోక్తమితి భావః. (సం॥
మున్నే - అస్మిన్నేవాధికారే)

(అ॥ స్యా) ఉక్తార్థత్వే యుపసంహరిక్కి-తార్ (ఆకైయా) లితి -

(అ॥ ప్ర) భక్తియోగస్య దేవతాస్తరారాధనరూప నిత్య నైమిత్తికాజ్ఞతయా
పారమైకాస్త్య విరోధా త్తస్యానన్యార్థ శేషత్వరూప స్వరూప విరుద్ధత్వమేవే
త్యుక్తేర్భాగ్యవిరోధమాహ (ఆనాలు) మిత్యాదితా. (స్వా) అనన్యహేతు -

తెన్ను పరమైకాన్ని గూర్చి యిటుక్కిల ఇవనుకు. దేవతాస్తర
ద్వారకజ్జటానువర్ణాశ్రమధర్మజ్ఞునను అవగూర్చి ఇతి కర్తవ్యతే
యోగః పుష్కరాంతం భక్తియోగానికి గుఱు ఏకాన్యనిరుద్యతస్యో?
శుద్ధమూర్తికనుక్కున్నో పరమైకాన్ని త్రొక్కు కుండువశాన్నిల్ ?
ఇతం భాష్యాదికలో నిష్కర్షిమ్ తే గుహ్యే యశ్చియాంక
వస్త్రహాస్యమ్. ఎజ్జనేనున్నిల్ ? సౌత్తగ్గనాది వైద్యకలో
పరమాత్మా ఇన్ద్రాది గగిరికనాక ముముక్షువునకు. ఉపాస్య
నైస్త్రియతి యాత్మాత్. విభ్యాంగమాస నర్ణాశ్రమ ధర్మంగళి
లున్ అహో దేవతైకతై శరీరమాంక కొట్టు నిష్క్రియ పర

దేవతాస్తరద్వారక వర్ణాశ్రమ ధర్మ మన్యశేషత్వకార్య మాకైయాలే విరోధమెట్టు
కరుస్తు. (పరమే)౧. దేవతాస్తర ప్రయోగ నాస్తర రహిత నాయుగుక్కిల పెట్టపడి.
(దేవతాస్తరే)౨. దేవతాస్తరద్వారక వర్ణాశ్రమధర్మమిన్ద్రాది దేవతాస్తరద్వారక
పాసనాదికలుకు ముపలక్ష్యమై, అన్యశోస్తరవాక్యములు పాసనలో దేవతాస్తర
ద్వారకత్వ నిమిత్త పారమైకాన్త్య ధర్మ పరిహార మసగతమాక ప్రసజ్జికు
మెట్టపడి. (సం) ప్రక్రియ సమ్మన్ధాసంకలిత బ్రహ్మయాజన శ్చుద్ధయాజనం.

(అ॥ స్వా) ఇన్ద్రా దేవతాస్తరద్వారకో పాసనాదికతై ప్రధానమాక వసుష్టి
క్రైయాలే పారమైకాన్త్యవిరోధమా? ఉతదేవతాస్తరద్వారక వర్ణాశ్రమధర్మ
జ్ఞతై అజ్ఞతయా అనుష్ఠిక్రైయాలే పారమైకాన్త్య విరోధమా? ఎన్దు వికల్పిత్తు
ఆద్యపక్షతై నిరసిక్కితార్ (ప్రతర్దనే) ౧-ఆదిశబ్దతై మధువిద్యాది గ్రహణమ్.
(ప్ర॥) కైవల్యోపనిషదాదిషు విహిత రుద్రాన్తర్యామ్యపాసనాది రాది శబ్దాభి
యథాకలుక విశిష్టరాష్ట్రో మాలాభి రర్చనం రాజార్చనమేవ నతు కంచుకార్చనం
తథా రుద్రాన్తాది విశిష్ట పరమాత్మారాసన మశీత్యర్థః.) ద్వితీయపక్షతై నిర
సిక్కితార్ (విద్యాజ్ఞమానే) ౨.

(అ) ఇషుడి శరణ్య నారాధ్యనాకైయాలే దేవతాస్తర సమ్మన్ధప్రయత్న
పారమైకాన్త్య విరోధమిల్లె యాకల దేవతాస్తరారాధనాదికలిలుమ్ పారమైకా
న్త్యవిరోధమిల్లె యాక ప్రసజ్జీయాతో? వస్తువృత్తియి లజ్జుమ్ శరణ్యనారాధ్య

మాత్తావే ఆరాధ్యనైస్తు నిష్క్రుంతాన్. ఆకైయాన్ స్వత
స్త్రిమాక శిల దేవతైకతై పృథ్విహి నాలుమ్ ఫలాంతర కామ
నైయాలే తన్నుడైయ నిత్య నైమిత్తికజ్గసుక్కు స్పృశం
బాన దేవతాంతరాన్వయమ్ వరిబుమ్ పుమైకాన్తిత్వత్తుక్కు
పిరుద్దమామ్. ఫలాంతర సజ్గము మన్త్రికే పరమాత్మాప్రక్కు
విశేషణజ్గళాక దేవతైకతై వైత్తు అగ్నాద్విది శబ్ద విశేషజ్గళై
విశేష్య పర్యవస్తమాక అనుసంధిత్తుమ్ “సాక్షాదప్యవిరోధం
జైమినిః” ఎన్నిట న్యాయత్తాలే అగ్నిద్విది శబ్దజ్గళై సాక్షా
ద్భగవద్వాచకజ్గళాక అనుసంధిత్తుమ్, స్వప్రమానుష్ఠానమ్

నన్తో? ఎన్నవ+ర్ (ఆకైయా) లితి. ఆకైయాన్-శ్రీభార్యకార రిప్పడి నిష్క్రున్తి
కైయాన్, స్వతస్త్రిత- నిత్యకర్మజ్గళి శిలదేవతైకతై 'స్వతస్త్రిమాక పృథ్విహి
లుమెన్త్తుపడి, ఫలాంతరేతి- నిత్యనైమిత్తిక బహిర్భూతకామ్య కర్మజ్గళిలమ్ స్వత
స్త్రితయా దేవతాంతరాన్వయమ్ వరిలుమెన్త్తుపడి.

(అ) ఇప్పుడి పారమైకాన్త్యవిరోధమ్ శొన్నును కూడుమో? వస్తువృత్తి
యిలే శరణ్యనే ప్రధానతయా ఆరాధ్యనన్తో? యథాకథంబి దేవతాంతరాన్వయమ్
విరుద్ధమెన్త్తు, దేవతాంతర నామఘటిత నిత్యనైమిత్తికాన్త్యపాన్తిలమ్ విరోధమ్
ప్రసజ్గియాతో? ఎన్నవ+ర్ (ఫలాంతరసజ్గము) మితి - “త్రైవర్గికాన్త్యజే
ధర్మాత్” ఎన్త్తు కామ్యకర్మమ్ ముముక్షువుక్కు “నిష్ప్రళతయా త్యాజ్యమాకై
యాలుమ్ “నయప్రవ్యా మయా యూయం కదాచిదపి దేవతాః” ఎన్త్తు దేవతాంతర
యజ్గనమ్ నిష్కర్థమాకైయాలుమ్ దేవతాంతరరీతిణనమాక పఠ్యిత నిత్యనైమిత్తికమ్
వస్తువృత్తియిలే భగవదారాధనమా నాలుమ్ “జీవముఖ్యవాగ్లిక్ష్ణాన్నేత్ర చేన్న
పాసాత్తైవిధ్యాదాశ్రితత్వాదిహ తద్యోగాత్ || సాక్షాదప్యవిరోధం జైమినిః”
రిత్యాది సూత్రభాష్యాదికలిలే తథావిధానుసంధానమ్ విహిత మాకైయాలేయుమ్
తథావిధాను సంధానాభావే పారమైకాన్త్య విరుద్ధమెన్త్తుమ్ తథావిధానుసంధానే
విరుద్ధమన్నెన్త్తుమ్ కరుత్తు. (దీ|| ‘సాక్షాదపి’ త్యాదిపరిహారాన్తరమ్)-(అత్ర)వివ
రిత్యాం విశేష్యాంశోఽనుసంధేయః.)

పట్టు మిడత్తిలో విధి బలత్వాలే పరమైకాన్ని త్వ విరోధ మిల్లె.
 ఆనాలును అభిచారాదికై విధిత్వ నిట్టకై యింటే శాస్త్ర ప్రారో
 చనాదికల్ అభిసన్నియాతే అధికారి విశేషులై ఉపాసనాది
 కలై విధిత్వ దత్త నై యన్తో? ముముక్షువుకు- ప్లాప్య
 ప్రాపకజ్గళో ఏకమాకై యంతే ప్రాప్యానురూపమాన ఉపాయమ్
 సర్వేశ్వరక బరుననుమే. అకై యాల్ అన్తో? “అథ పాతక
 భీతస్త్వం సర్వ భావేన భారత । విముక్తాస్య సమారంభో నాథా
 యథా పరోభవః” ఎన్తు ధర్మదేవతై లక్ పుత్రినుక్కు ఉపా
 సనాదికలై ప్లాప్య విరోధికలై నైత్తు నిన్తి శాన్తిల్ ?
 ఇతువుమ్ అత్యన్తానుపపన్నమ్. ఎజ్జనేయన్నిల్ ? అభిచారాది
 కళో ఫల విశేష మడియాకవితే అనర్థ పేతుక్కుళాయిన్దు.
 ఇజ్జు ఫలమ్ మోక్షమాసపడియాతే అమ్ముఖత్తాల్ అనర్థ
 ప్రసజ్గమిల్లె. ఏకాధికారి విషయత్తిలే ఏక ఫలత్తుక్కు గురు
 వాయిరుప్పత్తోనై ఉపాయమాన క్కాట్టి లఘువాయిరుప్పత్తో

(అ॥ సం) అభిచారాదిన దన్యార్థతయా విహితతయా అనర్థాపహత్వా
 ప్తమం ప్లాప్యానురూపత్వాదితి నవమచపేతు మనుద్య స్వరూపాసిద్ధ్యా
 దూషయితి (ఆనాలు) మిత్యాదినా - (స్వా ప్లాప్యవిరోధికలై) తి - పాతక
 శబ్దత్తలే ఉపాసనాదికలై నిందిత్కైయాతే పాతకతయా స్వరూప విరుద్ధజ్గళే
 కరుత్తు. (అ) ఇన్దపక్ష తై నిరసిక్కి-జార్ (ఇనువు) మితి-అనుపపన్నత్తయై యుప
 పాదిక్కి-జార్. (ఎజ్జనేయన్ని) లిత్యాదినా.

(అ॥ స్వా) ద్వితీయపక్షత్తై ప్రితిదిక్కి-జార్ (ఏకాధికారి) తి- విపరీత
 విపరీతమితి-భక్త్యనుపాయత్వరూప స్వమత విపరీత మెన్టుపడి. (సం) ప్రపత్తి
 రూప అఘూపాయే రుచ్యపుత్తయే భక్తిరూప గురూపాయవిధాన మిత్తుక్కి
 విపక్షీతస్వరూపవిరుద్ధత్వ విపరీతమ్- భక్తే స్పృశ్చునం ప్రత్యుపాయత్వ మేన సిద్ధ్య
 దిత్త్యర్థః. కించ విపక్షీతం ప్రపత్త్యుపాయత్వఫలకం తదన్యనుపాయత్వమ్

నిలే రుచియై ప్రియప్రిక్కిఱతెక్కినై వివక్షిత వివరీతమ్. అజ్ఞ
త్తిలే అజ్ఞి ఫల నిర్దేశమాయ్ స్తుతిమాత్రమాయితే అబ్బోతు
ఫలిష్వతు. ప్రాప్యత్తుక్కిన్నతు అనురూపమెన్నుమిడమ్ శాస్త్ర
వేద్యమూకైయాలే యుక్తిమాత్రత్తాలే ప్రిప్యవిరోధమ్
శొల్లవొణ్ణాతు. అగమసిద్ధజ్ఞిలొనై విరుద్ధతర్కజ్ఞాలే బాధి
క్కిల్ తుల్యన్యాయత్తాలే స్వస్ శాస్త్రజ్ఞభూమ్ ప్రపత్తి శాస్త్రం

తద్విపరీతం ప్రపత్తేరేవానుపాయత్వమ్. (వి) భక్తిరనుపాదేయా ప్రపత్తిరుపా
దేయేతి ఖలు భవతాం వివక్షితమ్, తద్విపరీతమ్ - తన్నునిర్ధ్యతి, వేదాన్తేషు భక్తి
ప్రపత్యోరేకఫలసాధనతయా పరస్పరనైరపేక్ష్యేణ విధానా ద్భక్తిః ప్రపత్తితుల్య
యోగక్షేమత్వేన అన్యతరస్యా న్యతరప్రరోచకత్వాభావేన ప్రపత్తిప్రరోచకత్వా
సమ్భవాత్ ; సమ్భవేనా గురుణ్యాలస్యాదిశాఽప్రవృత్తౌ లఘునాజ్ఞభూతేన అజ్ఞి
ఫల మారోప్య ప్రరోచనాకార్యా. నతు గురుణా లఘుప్రోచనా, స్వరసత
వీన లఘుప్రపత్తి సమ్భవేన ప్రరోచనా నపేక్షత్వాత్ ; ధాన్య వహనార్థ మన
దుహి సికతా భారనిక్షేపిషి లఘూపాయోభ్యాన పాటవాయేన, నతు గర్వ
పరివారాయ ; ఆత్మోవివక్షిత విపరీతమితిభావః. (స్వా) అజ్ఞత్తిలేఇతి- ఇజ్ఞు జీవ
నావన్తైయిల్ దృష్టఫలజనకత్వాభావేన ప్రపత్తియిల్ విశ్వాసజనకత్వరూప
ప్రోచకత్వం కూడాతు, లఘూపాయే పుంసాం స్వతవీవ ప్రవృత్తేః ; లఘూ
పాయస్త్వేన గురూపాయ ప్రవర్తకత్వోచిత్యేనచ భక్త్యపాయవిధేః ప్రవృత్తౌ ప్రవ
ర్తకత్వరూప ప్రరోచకత్వముమ్ కూడాతు, ఆకైయాల్ పరిశేష ప్రమాణేనా
జ్ఞేషు ఫలశ్రుతి రర్థవాదఇతి న్యాయేనాజ్ఞస్తుతి ముఖేనాజ్ఞప్రోచకత్వం శొల్ల
వేణుమ్, ఇతజ్ఞతయా భక్తి ఉపాదేయై యాకైయాలే అనుపాదేయత్వరూప
స్వపక్ష విపరీత మెను కరుత్తు.

(అ) తృతీయకల్పజ్ఞై నిరసిక్కిఱ్ఱార్ (ప్రాప్యత్తుక్కిఱ్ఱ) తి- (వి) ప్రిప్య
మేవ పాప్రకమ్, తదనురూపంనోచే దననురూపమితి వ్యాప్తిర్నాస్తి, శాస్త్రైక
వేద్యత్వాదానురూప్యస్య, అలో భక్తిరపి శాస్త్రవశా దనురూపైవేతి భావః.

(అ॥ స్వా) ముముక్షుశ్చక్కు- ప్రిప్యప్రాప్రకయో లైక్య మానశ్శిక
మిత్యాది యుక్తమూలతయా భక్తియోగ మనుపాదేయమన్తే; ఎన్నవర్ (ఆగమ

తానును పరిమాణ మనిక్కి- గొయ్యియును. “అథ సాతకభీత స్త్వం” అని వివరించును సాతక శబ్దంతో ఉపాసనాదికలై నిర్దిష్టమైన షాస్త్రానుష్ఠానము ప్రమాణమిట్లై. ఆ కైయా ముముక్షువునకు నిహితజ్ఞానము నూటి భక్తిప్రసాదమున గ్రహించు యథాధికారము పరిగ్రహింపబడెను. విహితజ్ఞ భీయానిలును ఆచార్యులచే పరిగృహితజ్ఞులై తమయూలే అతిథి సత్కారజ్ఞులై విహితంగళాన గవాలమ్మనాదికలై పోలే ఉపాసనాదికలై శిష్ట పరిగ్రహ విరుద్ధజ్ఞానమున అనాదరణీయజ్ఞులై వెళ్లె

సిద్ధజ్ఞులై లిలించుచున్నప్పుడు నిరసిక్కి-తార్ (అథపాతకే) (సం) “ధ్యానిత- నిదిధ్యానితస్యః ఉపాసిత- ధ్యాయోనాం యథాస్వరూప- పరీక్షకస్య ధ్యాయ- స్మరణస్మరణతతం విష్ణుః- మన్మథాభవమచ్చక్షుః” ఇత్యాది ప్రమాణ విహితాం భగవద్వియతమత్వాపాదికాం భక్తిం గర్భజేవతైవ స్వపుత్రం ప్రత్యేవపాతకత్యేన వదతిత్యుక్తి రచైదిక గోష్ఠీష్టేనహించతే; తహితస్యకోగ్ధ? ఇది చేయవలె, భక్తిప్రకరణమునందలి వచనం తదవాచరప్రకరణేన భక్తినిర్వృత్తి ప్రతిబద్ధకపాతకపరమేన, భక్తినిర్వృత్తి ప్రతిబద్ధకా నా మనాదికాలసంభవితానాం పాతకానా మనస్తాత్మత్వనివర్తక కృచ్ఛా చాద్వాయం కూర్కాన్తైవైశ్వానర నాత పతి పవిత్రేష్టి తిపుదగ్నిష్టోమాదికాః కర్తవ్యతః పాతకైరపి భీతశ్చ ద్విముక్తచాద్వాయజాని సమారంభ స్తస్మానే తమేన శరణం ప్రవేశిం ప్రకరణానుగుణ స్తదర్థః, నత్యదభిమతః, ఇదం సగ్రమభిప్రేత్య “పరిమాణమిల్లై” ఇత్యుక్తమ్. (అ|| వ్యా) ఉపసంహరిక్కి-తార్ (అక్తయా) లిల-విహితేతి- విహితత్యేసి భక్తిత్యాగే ప్రపత్తేరపి త్యాగప్రసక్తః ఎష్టు కరుణు.

(అ|| దీ) నను విహితమాణిలు మాచార్యులచే పరిగృహీతృత్వ మిల్లాడై యార్ స్వరూపవిరుద్ధమెఱుఁగెను పక్షమై నిరాకరిక్కి-తార్ (విహితజ్ఞభీయానిలు) మిత్యాది- (వి|| నిరూపకవాక్యమును -పండితోక్తి ర్మభవతి).

(అ) కతిపయ శిష్టానుష్ఠానముననుష్ఠానము ప్రప్రకృత్యు ముల్లు, శ్రీపరాశరాదిక శాస్త్రములయూలే; సర్వశిష్ట బహిష్కారము భక్త్యాదికలి లిల్లై యెనిజార్

గై యుమ్ నిరూపకవాక్యమస్తు. సర్వాచార్య పరిగ్రహమిల్లాత
పోతస్త్వో “అస్వర్గ్యం లోక విద్విష్టం ధర్మ మప్యచరే న్నతు”
ఎస్తు కఙ్కిలావతు. ఇజు “తస్మై నమో మునివరాయ
పరాశరాయ” ఎన్నుమ్మడి శ్లాఘ్యురాన క్రిపరాశరాది పూర్వా
చార్యకళ అనుష్టికైయాల్ సర్వశిష్టబహిష్కారమ్ శొల్ల
వొణ్ణాతు. ఇప్పడి యుగాంతర్గతిల్ ఇవై ధర్మజ్ఞానాలుమ్
కలియుగత్తిల్ యథోక్తమాన పరమాత్మోపాసనాదికళుక్కు
అధికారికళ దుర్లభరాకైయాలే ఇవై యిక్కాలత్తుక్కు
ప్పొరుస్తుమవైయస్తు. ఆకైయాలే యన్తో? “కలా సంకీర్త్య
కేశవమ్” ఎనుమ్ “కలే ర్దోషవికీ రాజన్నస్తి హ్యేకో మహాకా
గుః । కీర్తనాదేవ కృష్ణస్య ముక్తబంధః పరం వ్రజేత్॥”
ఎన్నుమ్ శొల్లుకొలుతు ఎన్నువుమ్మొణ్ణాతు. “కలా కృత
యుగం తస్య కలి స్తస్య కృతే యగే । యస్య చేతసి

(సర్వాచార్య) త్యాది - (సం) అస్వర్గ్యమితివచనమతిథి సత్కారాదిషు గవాల్
మృనాది విషయమ్. (స్వా) శ్లాఘ్యురానేతి-క తిపయ శిష్టపరిగ్రహపరిగ్రహ సన్ని
పాతత్తిల్ సర్వసమ్మత శిష్టపరిగ్రహ మెష్టపడి. సర్వేతి-క తిపయ శిష్టపరిగ్రహ
మనుపాదేయతా నిరూపకమాకిల్ ప్రపత్తేరప్యనుపాదేయతాప్రసంగా ఎష్టకరుత్తు.

(అ||దీ) స్వరూపవిరుద్ధత్వ మిల్లావిడిలుమ్ కలియుగత్తిల్ భక్త్యాదికళుక్కు
అధికారికళ కిడైయామైయాల ఇతుక్కు క్కులియుగత్తిల్ మోక్షోపాయత్వ
మిల్లెయెస్తుమ్ శజ్జెయై యనువదిత్తు ప్పరిహరిక్కి-తార్ (ఇప్పడియుగాంతరే)
త్యాది - “కీర్తనాదేవ” ఎష్టవధారణత్తాల్ భక్త్యాధికారి దౌర్లభ్యమెష్ట శఙ్కాభి
ప్రాయమ్.

(అ|| స్వా) అధికారి దౌర్లభ్యత్తాలే ఇక్కాలత్తిల్ భక్తియోగమనుపాదే
యమో? ప్రమాణస్వారస్యత్తాలెయో? ఎష్ట వికల్పిత్తు అద్యపక్షత్తై నిరసిక్కి-
తార్ (కలా) వితి- (దీ) యస్య చేతసి గోవింద స్తస్య కలా కృతయుగ మెష్టత్తాల్

గోవిందో హృదయే యస్య నాచ్యుతః ॥” ఎన్నిపడినో ఇక్కా-
లత్తిలుమ్ ఉపాసనాదికభుక్కు అధికారికల్ న్యాయం ప్రయో-
జన యోగనిష్ఠరాన పూర్వాచార్యర్ కల్ హోలే సంభావితరత్తే.
ఇజ్జనల్లాతపోదు సంగీర్తన న్యూరిక్తేయూన ప్రసత్తిక్కుమ్ “కిం
ను తస్య చ మస్తస్య కర్మణః కమలాసస । స లభ్యతేఽధి-
కారీవా శ్రోతుకామోఽపివా సరః ॥” ఇక్కాదికల్ ఎన్నిడియే
మహా విశ్వాసాది యుక్తరాన అధికారికల్ తేట్టమాక్తేయూలే
అన్విష్టత్తిలుమ్ ఇప్పిసజ్గమ్ వరుమ్. ఆసపిన్ను ఉపాసనాది
కభుక్కు వేటారు విరోధ మిల్లామెయూల్ యథాశాస్త్రమ్

కలియుగత్తిలుమ్ భగవద్భూయిక భుజ్జాకేయూల్ అధికారి ద్వర్గభ్య మిల్లె యెష్ట
కరుత్తు. (స్వా) ద్వితీయ పత్తై ప్రతిక్షేపిక్కి తార (అజ్జనల్లాతపోతు) ఇతి-
(అజ్జనల్లాతపోతు - వచనాపాతస్వరస్యైలే ఉపాయమల్లాతపో దెష్టపడి.
సక్తిర్తనవ్యతిరక్తప్రపత్తిక్కితి - ఆశధారణబలాదేవ ప్రపత్తేరవ్యసంపాయత్వం
ప్రసక్తిక్కు-మెష్టపడి. భక్తివదధికారి ద్వర్గభూభావే ప్రపత్తిక్కు-నుపాయత్వ
మెష్టనే! ఎన్నవ+ర (కిన్వి) తి- తేట్టయి- (వి|| మగ్గధతయా) లఘూపాయ
త్తుక్కు అధికారి ద్వర్గభ్యమణ్ణో! ఎన్నమహావిశ్వాసాదీ- పుసజ్గమ్ వరుమిల్-
ప్రపత్తిక్కు-మనుపాయత్వప్రసజ్గమ్ వరుమెష్టపడి. ఇన్ద వదనత్తుక్కు అధికారి
ద్వర్గభూభిధానముఖేన ప్రపత్తిప్రశంసైయిలే తాత్పర్య మిన్దిల్ “కీర్తనాదేవ
కృష్ణస్య” ఇత్యాదికభుక్కుమ్ కీర్తనప్రశంసైయిల్ తాత్పర్యమెష్ట కొల్లలా
మెష్ట కరుత్తు.

(అ|| సం) యది కేనాపి ప్రకారేణ నస్వరూపవిరుద్ధా భక్తిస్తహి- భవా
ద్యుక్తైరపి పరిగ్రాహ్యస్యా దిత్వత్వానా (అనపిన్ని) తి- (స్వా|| అనపిన్ను- ఉక్త
ప్రకారేణ భక్తిక్కు విరుద్ధత్వం కూడాతపిన్ను) - (స్వాధికారి) నస్వరూపేణ
విరోధః, కింతు స్వగతాకిఞ్చన్యేనైవేతి భావః.

(అ|| స్వా) ఇప్పడి భక్తిక్కు మోక్షోపాయత్వ ముజ్జాకేల్ “నరస్య మిద్ధి
ద్వర్బల్యా మపాయాన్తర మిష్యతే” ఎన్ననుపాదేయత్వం కొల్లుకిటతు విరోధ

అతురాదికళుక్కు అవగాహనాదికళోపాలే ఇవై “అకించనోఽ
 నన్యగతిః” ప్నిరుక్కుమ్ అధికారిక్కు సాధ్యధికార విరుద్ధజ
 లేన్న ప్రాప్తమ్. ఇవ్యధికార వీరోధమ్ అతియితే ఉపాస
 నాదికళితే ప్రవర్తిక్కుమవనైప్పదీర్థ “నరస్య బుద్ధి దౌర్బల్యా
 ముపాయంతర మిష్యతే” ఎన్నతు. ఆకై యాల్ ఇవ్యపాస
 నాదికళుమ్ అధికార్యన్తరత్తుక్కు యథాధికారమ్ అనుగూణ
 జళే. అవదీర్థుక్కు సామర్థ్యమిల్లామెయాలాతల్ విశేష్యక్షమ
 నల్లామెయాలాతల్ ఇప్పిపతియై స్వతన్త్రోపాయమాకప్పదీర్థ
 నవనై* “శెయ్దవేత్వీయ” నెన్నుమ్ “కృతకృత్య” నెన్నుమ్
 “అనుస్థిత క్రేతు శత” నెన్నుమ్, ఇవనుక్కు మరణాన్తమాక
 నశక్తిః-౬ వ్యాపారజ్జళై అవభృథ పర్యన్త కర్తవ్య క్రియా
 కలాపజ్గళాక స్తుతిత్తుమ్, క్రత్యన్త రానుష్ఠానమ్ ప్జ్జినవనుక్కు

యాతో? బుద్ధిదౌర్బల్యకృత ముపాయాన్త రావలన్మునమ్ తత్వబుద్ధికృతమన్మైష్ట
 వచన్తీలే తోర్థువిల్లెయో? విన్నవార్ (ఇవ్యధికారవిరోధ) మితి- అధికార
 విరోధం తెలియమైయే బుద్ధిదౌర్బల్యమైష్ట కరుత్తు. (సం॥ బుద్ధిదౌర్బల్యమ్ -
 మహావిక్వాసమాన్ద్యమ్. “అధికార్యన్తరత్తుక్కు” మిత్తుక్తి రశిష్టసప్యాపి ఫల
 భక్తిసమ్మవాభిప్రాయేణ.)

(అ॥ ప్ర) వీషేమధికారవిశేషమాత్రవిరుద్ధతయా చేతనస్వరూప విరుద్ధత్వా
 సుపపత్తే స్వరూపానురూపవ భక్తియోగ ఇత్యాహ (అక్షేయాలి) త్యాదినా-
 ఉపాసనాదితి- కర్మయోగాది రాది శబ్దార్థః.

(అ॥ వి) నను ప్రపత్తే రశక్తాధికారత్వే మన్తస్మాదాదిప దనుకల్పతయా
 అముఖ్యతయా భక్తిత ఉక్తి-షణప్రతిపాదనం నోపపద్యత ఇత్యత) సుకరత్వా
 దినా అధిక్యం పదక తతాధిక్యస్య పా)మాణికత్వమాహ. (అవదీర్థుక్కు-
 సామర్థ్యమిల్లామైయా) లీతి-ప్రతిపత్తియై స్వతన్త్రోపాయకపున్ధునివననై-స్వతన్త్రప్రప
 త్తినిష్ఠమ్, శెయ్దవేత్వీయ నెన్నుమ్- అనుస్థితయాగతి, “విముః కృష్ణం బ్రాహ్మ

మేలుశ్చ నిశ్చయైవ మితి నిజజ్ఞో వోలే ఇననుకూ స్వతంత్ర విధి
యాలే వర్ణాశ్రమాది ధర్మజ్ఞో సడసానిల్య-చ్యుతేయమ్,
అనుష్ఠితా అస్మియుగ ఫలతై స్పృహృ నిర్వ్యాపి నిమేష
నాశపుష్ అభోపార్కమే మహాకమే భగవచ్ఛాస్త్రజ్ఞ
భుమ్ నేదజ్ఞమే ఘోషయన్మనః ఆత్మయోగ్ తపస్విభ్యో
ఽధికో యోగీ జ్ఞానిభ్యో మోక్షాధికః । కర్మభ్యోభ్యధికో

జాస్తత్వతోయే తేషాం రాజాః సర్వమజ్ఞా స్సమాప్తాః ॥ అనుష్ఠితకర్మణో
భవత్వేన న సంశయః” ఇత్యాది ప్రమాణ మనుసంజేయమ్. (స్వా) ఆత్మవార్
కకుమితి-తేయతత్వేవమయ నిత్యాగి ఆత్మవార్కకుజ్ఞయ ఉక్తిః, కృతకృత్య
ఇత్యాహ-క్తిః, అనుష్ఠిత క్రమ శత ఇత్యాది భగవచ్ఛాస్త్రమ్, మరణాంతేత్యాది
శ్రుతిత్యర్థ కథన మెత్తు కగుత్తు. (వి॥ ఘోషియానిజన-స్ఫుటం వదంతి.)

(అ) ఇప్పుడి ప్రపత్తి నిష్ఠ స్తుతి యెత్తు శొన్నను కూడుమా? భక్తి ప్రపత్తి కలిగి
జ్ఞుమ్ హేతు సాధనతయా విహిత త్యావిశేషం శుల్కమయిగుక-అన్యతరస్తుతి
కూడుమా? ప్రకృత ముఖ్యభక్తిని స్తుతియే ఉచితమేనో? ఇతరాజ్ఞనైరపేక్ష
రూపాధిక్య యుక్తయా ప్రపత్తే స్తనిష్ఠస్తుతి ఉచితమేనో? స్వస్వాజ్ఞవ్యతిరేక
నైరపేక్ష్యం సర్వసాధారణమనో? ప్రపత్తి స్తుత్యా ప్రపత్త్యాధిక్యం సిద్ధమేనో?
ప్రపత్తి నిష్ఠస్తుతి యోగ్యయ ప్రపత్తి స్తుతి యోగ్యమే? ఎన్న సదృష్టాస్తమాక పో
త్యాధిక్యతై సమర్థికి-తార్ (అత్రయా) నితి. అత్రయాల్-ప్రపత్తి నిష్ఠనై స్తుతిక్ర
యాలే. (సం॥) స్వతంత్ర ప్రపత్తి నిష్ఠస్య సర్వస్తుతి విషయత్యాల్. (డి) తప
స్విభ్యః - ప్రపత్తి ధర్మరూప భక్తినిష్ఠకా-ట్టిలు మెత్తాగె. ప్రపత్తిరూప
జ్ఞాననిష్ఠై కాట్టిలుమ్ ప్రపత్తి ధర్మరూప కర్మయోగ నిష్ఠరిలుమ్ కాట్టిలుమ్
యోగీ-నిష్ఠాధర్మరూప యోగవానధికః, అత్రయాల్ నిష్ఠాధర్మరూప
యోగీ భవేతి శ్లోకత్తుకర్థమ్. (సం) తపస్విభ్యః-తాయశోషణమాత్రపరభ్యః
యోగీ-జ్ఞానయోగ నిష్ఠః, యద్వా “ఈదృశః పరమాత్మాఽయం ప్రత్యగాత్మా
తథేదృశః । తత్సమృద్ధానుసంధాన మితి యోగః ప్రకీర్తితః” ఇత్యుక్తయోగవిభక్తి
సేవ జ్ఞానిత్య సేవ గృహ్యతే. అభిమతః - పరమపురుషారాధనరూప కర్మయోగ

యోగీ తస్మాద్వ్యోగీ భవాజ్ఞాన ॥” ఇత్యాదికళాలే ప్రవృత్తి
ధర్మజ్ఞశిత్కాట్టిత్ నివృత్తి ధర్మజ్ఞశ్ శ్రేష్ఠజ్ఞానాత్పాలవుమ్
అవై తన్నిల్ ఆత్మ విషయమాన యోగమ్ శ్రేష్ఠమానా
త్పాలవుమ్ ఆత్మవిషయ యోగజ్ఞశిత్కాట్టిత్ “యోగినామపి
సర్వేషాం” ఎన్నిఱ శ్లోకత్తిక్వశియే ఎనుదేవ నన్దన విషయ
మాన యోగమ్ శ్రేష్ఠమానాత్పాలవుమ్ పరమాత్మవిషయ
విద్యావిశేషజ్ఞ శిల్లాత్తిలుమ్ న్యాస నిశ్చేపాది శబ్దజ్ఞాతే శొల్ల
ప్పట్ట విద్యా విశేషమే సుకరత్వ సకృత్కర్తవ్యత్వ శీఘ్రఫల
ప్రదత్వాదికళాలే శ్రేష్ఠతమమ్. న్యాసవిద్యైయిలే కణ్ఠోక్త
మాన ఇవ్వర్థత్వై “తేషాం తు తపసాం న్యాస మతిరిక్తం

నిష్ఠః, సవీచ ధర్మభ్య ఇతి గృహ్యతే. యోగీ భక్తియోగవాక్. (సా) తప
స్విభ్య ఇత్యాది= కేవల తపసా- ఆత్మజ్ఞాన వ్యతిరిక్తజ్ఞానేన కేవలాశ్వమేధాదిసా
యః పురుషార్థ సాధ్యతే తేభ్యోప్యతిశయిత పురుషార్థత్వాత్, ఆత్మయోగీ ఆధికః,
యథావా “యోగినామపి సర్వేషాం” మితి-పఞ్చమ్యర్థే షష్ఠీ. యోగిభ్యః-“సర్వ
భూతస్థిత” మిత్యాన్యక్తయోగిభ్య స్సర్వభ్యోపి తపస్విప్రభృతిభ్యోపి, మాం
శ్రద్ధావాక్సక్ యో భజతే స యుక్తతమః-శ్రేష్ఠతమ ఇత్యర్థాశ్రయణేన వసుదేవ
నందన విషయ యోగీశ్రేష్ఠః, తద్వదన్తపడి. (సా) ఉక్తస్థలజ్ఞలిలే విశిష్టపురుష
స్తుతావపి విశేషణీభూత యోగాదే రాధిక్యం తద్వత్ప్రకృతేపి ప్రపత్యాధిక్య
మెష్టు కరుత్తు. దృష్టాన్తజ్ఞలిలే అతిశయిత ఫలజనకతయా ఆధిక్యమ్ కూడినాటమ్
ప్రపత్తిక్కు- భక్త్యుపేక్షయా ఆధిక్యమెజ్జనే! ఎన్నవ+ర్ (సుకరత్వే) త్యాది.

(అ) ఇప్పుడి ప్రపన్నాధికారస్తుతిమాత్రేణ ప్రపత్తిక్కు- ఆధిక్యం శొన్న. స
కూడుమో? ఆధిక్యకణ్ఠోక్తి యిల్లావిట్టాల్ స్తుతి అన్యధాప్రసపన్నై యన్తో?
“తస్మాన్న్యాసమేషాం తపసా మితిరిక్తమాహుః” ఎష్టు ఆధిక్యం కణ్ఠోక్తమెన్ది
లజ్ఞశొన్నవాధిక్యమ్ ప్రాకరణిక తపోదమాద్యవధికమాకైయాలే భక్త్యుపే
క్షయా ఆధిక్యమ్ కూడుమో? ఎన్నవ+ర్ (న్యాసవిద్యైయిలే) ఇతి- తేషామితి-
తేషాం తపసామ్ - పూర్వానువాకోక్తన్యాసపర్యవ్రాణాం సత్యం తపోదమాది

తపశ్శ్రుతమ్ || సత్కర్మనిరతా శుద్ధా సస్సంఖ్యయోగవిద
స్తథా | నార్హతి శరణస్థస్య కలాంకోటితమీమపి ||” ఎన్టు
భగవచ్చాత్మమ్ ఉపబృంహిత్తు. అవగాహనాదికళితే
సమర్థనల్లాతవనుక్కు- “మానసం విష్ణు చిన్మయమ్” ఎన్టు భగవ
చ్చిన్తనత్తై స్నానమాక విధిత్తాల్ అతు స్నానాన్తరజ్జళే పణ్ణ
కిఱ శుద్ధియెయుమ్ సజ్జి సాపాన్తరజ్జళే యుమ్ శేమిప్పిత్తు
అహోతే భగవదనుభవ రసత్తైయుమ్ ఉడ్డాక్కుమాహోతే
ఉపాసనాదికళితే సమర్థనల్లాతవనుక్కు- ప్రపత్తియై విధిత్తా
లుమ్ ఇప్రపత్తితానే అవై కొడుక్కుమ్ ధనత్తైయుమ్ అవై
తన్నైయుమ్కొడుక్కువత్తుమ్ అతిచ్చననుక్కు- తారకమాయ్

తపసాం మధ్యే, న్యాసమ్- పృథమాంశే ద్వితీయా, విభక్తివ్యత్యయ శాస్త్రస్య
(దీ॥ న్యాస మ్మెన్టు నపుంసకత్వమానామ్) తిథ్యవ్యత్యయోవా; న్యాసాఖ్యం త్న
అతిక్రమ- అతిశయితమ్, శ్రుతిమ్-శ్రుతిప్రతిపాదిత మ్మెన్టుపడి. (సత్క-శ్రుతి
సత్కర్మనిరతాః - కర్మయోగనిష్ఠాః, సాంఖ్యయోగవిదః - సంఖ్యా - బుద్ధిః,
జ్ఞానయోగనిష్ఠాః, శుద్ధాః-భక్తియోగనిష్ఠాశ్చ ఎన్టుపడి. (దీ॥ శుద్ధాస్త్రుత్కర్మ
నిరతాః - నివృత్తిరూప కర్మయోగనిష్ఠాః, శుద్ధా సస్సంఖ్యవిదః - నివృత్తిరూప
జ్ఞానయోగనిష్ఠరుమ్, శుద్ధాయోగవిదః - శుద్ధభక్తియోగనిష్ఠరుమ్, నాహాకర్తి
ఉపబృహ్మణబలత్తాల్ భక్తియోగమమ్ పూర్వోక్తమాన న్యాసాది తపస్సన్తరజ్జ
మెన్టు కరుత్తు. (సం) నను భక్త్యావసమర్థస్య ప్రాప్తాప్రపత్తిః కథమేవ మధిక
ప్రభావేత్యత్రమానసస్నాన దృష్టానేన ప్యాపేక్షితకాలవిమాన్యాః ఫలావిసాధా
వాచ్చ అధికప్రభావ తామేవ దృఢయతి (అవగాహనాదికళితాద్యది- (దీ
ఉపాసనాదియెన్టు అశబ్దత్తాల్ ఉపాయవిరోధి నివర్తనత్తై చోచిత్తు. విరోధిని
ర్తనాసమర్థనుక్కు- విరోధియెప్పొక్కి- భక్త్యాన్యపాయత్తై కొడుక్కు- మ్మెన్టుపడి
ఇత్తాల్ “సుదుష్కరేణ శోభేద్యం” ఎన్నిఅపడియే సర్వఫలప్రదత్వం శోభిత్తు
(పాప)-అవైతన్నైయు- మితి-ఉపాయవిరోధి నివర్తనాసమర్థనుక్కు- విరోధి
నివర్తనద్యారా భక్త్యాన్యపాయత్తైయుమ్ కొడుక్కు- మ్మెన్టుపడి. (అతిచ్చననుక్కు-

అనన్ అపేక్షిత కాలతి తే ఫలాచినాభావశ్చైయుమ్ ఉత్తై
త్తాయుదుక్తాయా లే అధిక ప్రభావమా యుదుక్తుమ్. ఇప్పశ్చ
ఇన్యుపాత్తిక్ అధికారతి లుమ్ స్వకూపత్తి లుమ్ వరుమ్ కల
క్కుజ్జి తమిప్పిత్తోమ్. ఇనిమేల్ పరికరజ్జిల్ వరుమ్
వ్యామోహమ్ ఇమిప్పిత్తి-తోమ్. ఇన్యుపాత్తుక్కు ఉన్
కూల్యసంకల్పాధికల్ వేమోమాళి ఇత్తోవా యుద్దివా దృష్ట
ఎత్తుమ్ “మిత్రభావేన సంప్రాప్తం సత్యజేయం కథంచన ।
దోషో యద్యపి తస్యస్యాత్” ఎన్దుమ్ “యది వా తావణ
స్వయం” ఎన్దుమ్ శొల్లుకిరి పూణామపి వత్సలనాన శ్రుణ్యన్

వర్ణాద్యపేక్షై వేజ్జావెన్టపడి. (అపేక్షితే) తి భక్త్యనిష్కర్తృపార్థ నివర్తన
ద్యౌః ఎన్టపడి. (ప్ర) భక్తిసాధ్యస్య కృత్సన్యాసి సాధకత్వా దృక్తేరపి
సాధకత్వా దృక్తృసాధ్యపార్థ భక్తస్యాసి సాధకత్వాచ్చ భక్తితత్త్వస్య
ముపపన్నమిత్యర్థః.

(అ॥ ౪) ఛత్తవ్యఘాత సజ్జత్యర్థం వృత్తం కీర్తయన్ పరికర విషయ
శక్త్యాపరిహారం ప్రతిజానతే (ఇప్పడీ) త్యాదివా-(ప్ర) అంగానాం స్వరూపేణ
జ్ఞానస్యా పురుషార్థత్వా దంగత్వేన నిరూపణస్య పురుషార్థపర్యవసాయిన్లోజ్ఞి
నిరూపణా ధీనత్వా త్తదానన్తర్య మితి భావః.

(అ॥ ౫) పరికరవిషయత్తిల్ వరుమ్ శజ్జెయై కట్టుకిణార్ (ఇన్యుపా
యత్తుక్కి) త్యాదియాల్. దోషముణ్డాకిలు మణ్ణికిరిక్కు-మవన్ పక్కుల్ ప్రవ
త్తిక్కు అనుకూలానాచరణ ప్రతికూలాచరణరూప దోషజగ్గుడైయ వజన్ నత్తై
సజ్గుల్లిక్కు-వేజ్జావెన్ట శక్త్యా-వాక్యార్థం. (స్యా)-(దోషజ్జితై) ఇతి - దోషా
దర్శియాత్తాయా లే అనుకూల్యపరిత్యాగముమ్ ప్రాతికూల్యాచరణముమ్ దోషముణ్డా
మైయా లే అనుకూల్యసజ్గుల్పాద్యపేక్షై యిల్లెయెన్టపడి. (అనాహిత్యై) తి-అను
కూల్యసాత్తికూల్యాద్యాలోచన మన్త్రిక్కు ఫలప్రదానమృణ్ణకిణవన్తో శెన్టపడి.
(౪) “దోషో యద్యపి తస్య” తస్యేన అనుకూల్యాచరణాద్యభావేపీత్యభిప్రేతమ్.
“రావణస్వయం” మిత్తి సాత్తికూల్యవర్ణనాద్యభావేపీత్యభిప్రేత మిత్తి తేషామనా.

శరణాగతను డైయ దోషజులై స్పార్శ్యు-మో? “అనాలోచిత
విశేషావేష లోకశుణ్య” ఎన్నో పూర్వగతే సాగురమ్?
అకైయూత్ ఇవై సంభావిత స్వభావజ్ఞా మిత నెయనో?
వెన్పు శిలర్ శొల్లువర్కళే. ఇనుక్కు- ప్రపత్తుత్తరకాలతిల్
అనుకూల్యాదికళే అనువర్తియూత్తోయిలుమ్ ప్రతిసమా
ధానమ్ పిఱన్దు ప్రవత్తి ఫలముమ్ కుట్ర వల్ల గిరుక్కు- మెక్కై
యిలే తాత్పర్యమ్ కొళ్ళులామ్. ఇజ్జనల్లాశోభు “షడ్విధా
శరణాగతి” ఎన్నుమ్ “న్యాసః పఞ్చాంగసంయుతః” ఎన్నుమ్
“స్వాంత్రైః పఞ్చభిరావృతామ్” ఎన్నుమ్ అక్షాణికలై విభజిత్తు

శయః, తథా తాత్పర్యే ప్రమాణ ‘మనాలోచితవిశేషే’ తి; అయ మనుకు
లోయ మనసుకూల ఇతి విశేషం నాలోచయతీత్యర్థః.

(అ॥ స్పా) ఇవర్కలై నిరాకరిక్కు-క్కడవంద్యు ‘మిత్రభావేనే’ త్యాది
కళుక్కుమ్ తన్మూలమాన ఇవృక్తిక్కుమ్ తాత్పర్య మగుచిచ్చయేకితార్ (ఇతు)
క్కిరి- అనుకూల్యాద్యజ్ఞా పేత్తై యిల్లయెన్నిట వుక్కిళ్ళుపడి. ప్రపత్తు
త్తరేతి- ప్రపత్త్యనుష్ఠాన కాలత్తిలుమ్ అక్షాపేత్తైయిల్లయెన్పు శొల్లువొక్కా
డెట్టపడి.

(అ) విపత్తిల్ తాదాకముది + ర్ (ఇజ్జనల్లాశోభు) తి - అక్షాణికలై
విభజిత్తి - “షడ్విధాశరణాగతి” ఎన్నిటప్రమాణముమ్ “అనైవేదతు మస్తేణ
స్వాత్మానం మయింతీపేత్” ఇత్యాద్యుత్పత్తి వాక్యత్తిల్ అగ్గితయా సిద్ధమాన
విత్తేపత్తైయుమ్ అనుకూల్య సజ్జుల్పాదికలైయుమ్ పృథక్కాక జెడత్తు కాట్టి
క్కిరి “షడ్విధాశరణాగతి” ఎన్నిటవచనత్తిలే అక్షాణి సముచ్చయత్తలే, షడ్వి
ధ్యమ్ న్యాయత్తలే సిద్ధిక్కియా అక్షాణివిభాజక ప్రమాణమెన్పు కరుత్తు. విద్య
మితి భావేక్తి-విరోధమెన్పుపడి. యద్యా; అవర్కళుడైయ కథనమ్ విద్యమెన్పుపడి.

ఇప్పడి యానుకూల్యాది పఞ్చకమ్ ప్రపత్తిక్కు-వివాధూత స్వభావమెన్పు
శొన్నదు కూడుమో? లోకత్తిల్ ప్రపదనప్రకరణిల్లె ఇవృజ్జనకుక్కు- అవి
భావం దృష్టమనే? ఉత్తరకాలత్తిలే సహజవిత స్వభావమెన్పు శొన్నదు తా

చొల్లుకిట పలప్రమాణజఘక్కుమ్ విరుద్ధమ్. లోకత్తిల్
రత్న ద్రవ్య సమర్పణ మర్వాడై క్కుమ్ పొరున్దా తెన్నుమ్
ఇవ్వజఘక్కుడై య సకృత్కరణాది ప్రకాణజఘమ్ మున్నే
శొన్నోమ్. బ్రహ్మస్త్రముమ్ స్వాజ్ఞసాపేక్షమాయితే ఇరు
ప్పతు. ఆకైయాల్ “ప్రపత్తే క్వచిదప్యేవం పరాపేక్షా నవి
ద్యతే । సాహి సర్వత్ర సర్వేషాం సర్వకామఫలప్రదా ”
ఎన్నతువుమ్ ధర్మాన్తర నైరిపేక్ష్యమ్ శొన్నపడి. ఇప్పడి
యల్లాతపోతు ఇవర్కల్లెన్ద మహవిశ్వాసత్తైయుమ్ ఇక్క

కూడుమో ? అవినాభూతాజ్ఞమాకిల్ భక్తియోగత్తిటోలే ఉత్తరకాలత్తిలమ్
నియమేన వసువర్తిక్కవేణ్ణావో ? ఎన్నవర్ (లోకత్తి) లితి- పొరున్దాతితి-
అజ్ఞమోరజ్ఞమిల్లావిడిల్ ఫలక్కాణామెయా లివై యవినాభూతస్వభావమెన్టు
కరుత్తు. సకృదితి-ఉత్తరకాలత్తిల్ అజ్ఞానువృత్తి వేణ్ణావెన్టు కరుత్తు. (ప్ర||
సకృత్కరణాదీతి- ఉపయోగప్రకార ఆదిశబ్దార్థః) శొన్నోమితి-పరికర విభాగ
సాజ్ఞప్రపదనాధికారాదికలి లెన్దపడి.

(అ) బ్రహ్మస్త్రములైయన ప్రపత్తిక్కు- పరికరానపేక్షబ్రహ్మస్త్రమౌతే
పరికరరాహిత్యం వేణ్ణావో ? ఎన్నవర్ (బ్రహ్మస్త్రము) మితి- (వి|| స్వాజ్ఞం-
అభిమన్వ్రణాదిః.)

(అ) ఇప్పడియాకిల్ “ప్రపత్తే క్వచిదప్యేవం పరాపేక్షానవిద్యత”
ఇత్యాదివచనమ్ విరోధియాతో ? ఎన్నవర్ (ఆకైయాలి) తి-ఆకైయాల్-చోదిత
స్వాజ్ఞసాపేక్షేయాకైయాలే ; (సాహి) తి-సర్వత్ర-మరుక్షేత్యాది నైయత్యమి లై
యెన్దపడి, సర్వేషామ్ - అధికారివిశేష త్రైవర్ణికాపేక్షే యిల్లె యెన్దపడి, సర్వ
కామే తి- ఫలవిశేష నైయత్యమి లైయెన్దపడి.

(అ) విపత్తిల్ బాధకమరులిర్ (ఇప్పడి) ఇతి- (వి|| ఇక్కట్టైయిలే-
ఏతద్రిత్యా, ప్రపత్తే పరానపేక్ష త్వే.

టైలెయిలే సంభావిత స్వభావమాన్యులము. ఇవ్వవకాశ
 త్తిలే నేతేతిలక్ నిర్వికమకము. శాస్త్రార్థ విశ్వాసము నిర్వికమము
 అనుకము. మేల్పట్ట మహావిశ్వాస మునొన్నుతో? అని నామ
 ఇతువును స్వభాస్తార్థ సాధానమును అని నామ. ప్రస
 త్తికు విశేషితు అజ్ఞమాకననాదె? నెన్ను నిన్నె స్పర్శకళ.
 అనువును 'సవిశ్వసే దవిశ్వసే విశ్వసే నావిశ్వసే' ఇత్యాది
 కళలే విశ్వాసతారతమ్యము ప్రసిద్ధిమూర్తయము. ఇవ్వడ
 త్తిల్ అతిశయిత విశ్వాస మజ్ఞము ఎన్ని వచనత్తాలును
 సరిహితము. ఇప్పటి పురుష విశేషజ్ఞులే విశ్వాసతారతమ్య

(అ) ఇని మహావిశ్వాసము ప్రపత్త్యుగమస్సెన్గిల పక్షత్తె యనునదికొ-తార్
 (ఇవ్వవకాశత్తిలే) ఇతి-ఇవిశ్వాస ప్రసక్తసజ్జనియిలే ఎట్టపడి. (సం|| ప్రశం
 ద్యోగం మహావిశ్వాస ప్రసక్తే.)

(ఆ) ఇన్ద ముత్తై నిరసిక్కి-తార్ (ఇతువు) మితి. ఇనువును - ఇన్దవాడ
 పమును, పరిహృతమెన్గిలతోడే యన్వయము.

(అ) విశ్వాసతారతమ్యము అనిర్ధమెన్గిలతో? తారతమ్యముజ్ఞానాజ్ఞ
 తిజ్ఞత్వగ్రాహక ప్రమాణాభావా దజ్ఞమస్సెన్గిలతో? ఎట్టపకర్మిజ్ఞు తిజ్ఞపక్షత్తె
 నిరసిక్కి-తార్ (సవిశ్వసే) దితి- ద్వితియత్తై నిరసిక్కి-తార్ (ఇన్దదత్తిలే) తి- ఇన్ద
 దత్తిల్ - పరిపత్తియిల్, (దీ|| "సవిశ్వసేదవిశ్వసే" ఇత్యాదియము అతిశయిత
 విశ్వాస మజ్ఞమెట్టము వచనమును విశ్వాసతారతమ్యత్తిల్ ప్రమాణమెట్ట కరుత్తు.)
 (వచనత్తాలు) మితి. "రక్షిసత్త్వకృపకూలాన్న ఇతి యా కుద్యధామతిః || అనన్ద
 సాక్షేన్యాభిష్టే మహావిశ్వాసపూర్వక" ఇత్యాది వచన బలత్తాలుమెట్టపడి.

(అ) ఇప్పటి అవిశ్వసనీయత్తిలును విశ్వసనీయత్తిలును ఒక పురుష
 మకు- విశ్వాసతారతమ్యం సిద్ధిత్తాలను విశ్వసనీయత్తిలును విశ్వసనీయత్తిల్ విశ్వా
 తారతమ్యం కూడుమా? ఎన్నవార్ (ఇప్పటి) ఇతి - శ్రీమద్వైకూరరూప మహా
 పుభాక్షేవిషయత్తిలేతానే విశ్వాసతారతమ్యం పురుషభేదేన సిద్ధిత్తాయారతమ్య
 దేవ ఈశ్వరవిషయత్తిలును పురుషభేదేన విశ్వాసతారతమ్యము కూడుమెట్టకరుత్తు

ముణ్డెన్ను మిడతై శ్రీమదస్తాక్షర బ్రహ్మవిద్యైయిలే- “యస్య
యావాంశ్చ విశ్వాన స్తస్య సిద్ధిశ్చ తావతీ । పతావానిత్తినై
తస్య ప్రభావః పరిమీయతే ॥” ఎన్ను శ్రీనారద భగవాన్
అరుచ్చెయ్తాన్. మద్దవిశ్వానరాన ప్రసన్నాభానరై యమ్
ముడివిలే సర్వేశ్వరన్ రక్షిక్కుమ్. ఎజ్జనే యెన్నిల్? “సకృ
దుచ్ఛారితం యేన హరి రిత్యక్షురద్వయమ్ । బద్ధఃపరికరస్తేన
మోక్షాయ గమనం ప్రతి ॥” ఇత్యాదికలుమ్ ఇవర్తనై యడి
యొత్తిన “త్వదంఘ్రిముద్దిశ్య ॥ ఉపీర్ణసంసార ” ఎన్నిట శ్లోక
జ్గిలుమ్ “మొయ్త వల్ విన్తె యుళ్ నిన్త ” ఇత్యాదికలుమ్

(అ) ఇప్పుడి మహావిశ్వాసమ్ ప్రపత్త్యర్థమాకిల్ మద్దవిశ్వాసరాన ప్రస
న్నరై ఈశ్వరన్ కైవిడ పుసగ్గియాదో? ఇష్టపత్తియెన్నిల్ “మిత్రబావేన
సంప్రాప్తం నత్యజేయం కథంచన” ఎన్నిట శరణ్యోక్తి విరోధియాదో? ఎన్నవర్
(మద్దే) తి- (ప్ర॥ ప్ర)పన్నవ దీపద్భాసన్త ఇ- ప్ర)పన్నాభాసాః, ప్ర)పన్నాసు
షీయమాన కతిపయ ధర్మవత్తయా భాసమానా నిత్యర్థః. (వి॥ ముడివిలే-అస్తే)

(అ) ఇని మద్దవిశ్వాసముమ్ ప్రపత్తిక్కు అర్థమాక పుసగ్గియాదో? అర్థ
మనెనిల్ సాక్షోపాయమిల్లాయైయాల్ ఈశ్వరన్ ముడివిలేతాన్ రక్షిక్కు
మాడుమా? మద్దవిశ్వాస సహిత ప్రపత్తియై వ్యాజమాకక్కుణ్డై ఈశ్వరన్
పూర్ణప్రపత్తియై యుణ్డెక్కి రక్షిక్కుమెన్ది లయక్కు ప్రమాణ ముణ్డో? అజ్ఞ
ల్యాది సుకృతమ్ పూర్ణ ప్రపత్తిజనక మానాలుమ్ వికలప్రపత్తి పూర్ణప్రపత్తిక్కు
జనికైయెన్కైక్కుత్తాన్ ప్రమాణ ముణ్డో? ఎన్నవర్ (ఎజ్జనే యెన్ని) లిత్యా
ది నా- (ప్ర॥ మోక్షాయ గమనం ప్రతిత్యాదీతి-“అవశేనాపి యన్నామ్ని కీర్తితే
సర్వపాతకైః । ఘమాన్ విమచ్యతే నద్య ” ఇత్యాది రాది శబ్దార్థః. (వి॥
ఇవర్తనై యడియొత్తిన-ఏతన్మూలకేఘ) మొయ్త వల్ వినైయుళ్ నిన్దిత్యాదీతి-
ఘనీభూతాశక్య విసంసన పాపా స్తత్తబద్ధ గోవిందే త్యక్షుర త్రియాత్మకం
త్వన్నా మోచ్ఛర్య తదానమేవా మున్యతేత్యర్థః. “అతివిలా మనశరెల్లా మరణ
మెన్దెన్దెప్పరాకిల్ ” ఇత్యాది రాది శబ్దార్థః. అజ్ఞోజన సుగోష్ఠిపి శీరగ్గ మితి

అభిప్రేతమానపడినను ఇంకా ఫలసిద్ధికి. కోరికనుకాలకు
 కున్నట్లే ఉపాయపూరికయై యుజ్జాకి గణేశుమెన్ను
 మిడతై నినెత్తు, “వృధైన భవతో యాజ్ఞా భూయసీ జన్మ
 సంతతిః । తస్యా మన్యతమం జన్మ సంచిత్య శరణం నమః”
 ఎన్ను దేవలనై కుఱిత్తు శ్రీశాణ్డిల్యభగవాన్ గురుచ్చియ్
 తానిటే. “శరణ్యం శరణంచ త్వా మాహు దివ్యా మహా
 నకాయః” ఎన్నుతువుమ్ మహర్షి కళుక్కే పిశ్వాన జ్ఞాహునతు-
 ఇవర్కళే నాశ్యతై యిట్టు మన్ద విశ్వానరై తై విక్కవేణు

నదేచ్చే తేషాం ముక్తి ర్భవేదేవేతి సదకానాం కుశల్యజైవ స్యా దిత్యర్థః.)
 (అభిప్రేతమానపడినను) ఇతి- ‘త్వదజ్ఞి’ మిత్యాద్యభిప్రేతార్థప్రకారేణ వికల
 ప్రపత్తియుమ్ “నేహభి క్రమ నాశోస్తి” ఎన్నిపడియే వ్యాజ మూర్తయారే
 తద్వశీకృతేశ్వరక పూర్వప్రపత్తియు యుజ్జాకి ఎన్దపడి.

(అ॥ ౧) ఇవృభిప్రేతార్థమే దేవలనైక్కుఱిత్తు శ్రీ శాణ్డిల్యభగవానామ్
 శొల్లప్పట్టు, విశ్వానమ్ వేడ్డాజెన్దు మభిపాయత్తాలయి+ర్ (వృదైవే) గు-
 వార్ రీ దేవలనే ఉనక్కితః పూర్వమ్ బహుళమాన జన్మస్తతి వృధావే పోయ్
 ధ్రిఱిఱీ, ఇజ్జన్మముమ్ వృధావాయ్ పోన జన్మజ్గలి లూన్దెన్దు విచారిత్తు, ఇత్తార్
 మహావిశ్వాన రహితనానాలు మెన్దు కరుత్తు.

(అ॥ ౨) “శరణ్యం శరణంచ త్వా మాహు దివ్యా మహానకాయః” ఇతి
 మహానకాయ ఏవ త్వాం శరణ్య మాహు ర్నేతర ఇతి తేషాంతు ప్రపత్త్యధికారో
 నాస్తి, ఇతరేషాంతు మహావిశ్వాసో నాస్తితి. అతః ప్రపత్తిశాస్త్రం కుత్రీవారి
 మాణ్యమశ్నుత? ఇత్యత్ర, ఇతరేషాం విశ్వాసో న సమ్మనతీతి న తాత్పర్యమ్ ; కింతు
 మహానకాయ ఏవాతీంద్రియార్థ ద్రష్టార స్త్వాం శరణ్యమాహు రిత్యర్థం నృన్దానా
 మసి తద్వాక్యప్రామాణ్యా ద్విశ్వాసస్సిద్ధ్యతీతీదం వాక్యం మన్దానాం ప్రతిబో
 ధనార్థం నమహర్షి వ్యతిరక్తానాం విశ్వాసాభావపర మిత్యభిప్రాయేణాహ(శరణ్య)
 మితి. “మహాషికళుక్కే” ఇత్యనేన మహాషికత్వా దతీంద్రియార్థ ద్రష్టుత్వా
 తేషాం మహావిశ్వాసో జాయతే, తద్వాక్య ప్రామాణ్య దన్యేషామపీతి భావః.

మొస్తపడి. విశ్వాసతారతమ్య ముణ్డాకైయాల్ యథాశాస్త్రమ్
మహావిశ్వాసం ప్రపత్స్యజమాక కుక్కుటైయిల్లె. * శిలర్ క్కివ
శ్రిలిల్ విశ్వాసజ్కులై యుమ్పడియుమ్ అతుక్కు ప్పరిహార
ముమ్ శొల్లుకిటోమ్. భక్తిప్రపత్తికళ్ బుద్ధిభేదత్తాలే ఐశ్వర్య
మోక్షజ్ఞానాకిం విరుద్ధ ఫలజ్ఞై క్కొడుక్కూడుమో?
విరై క్కిజవచుడై య అనిసద్ధిభేదత్తాలే ఒరు విరై వేటోరు
ఫలత్తై క్కొడుక్కూడ్డోమో? వెన్టు శిలర్ పార్ స్పర్ కళ్.
ఇతుక్కు ప్పరిహారమ్ న్యాయజ్ఞాల్ బాధిక్క వొణ్ణాతపడి
ప్రత్యక్షాదికలై ప్పొలే స్వవిషయత్తిల్ ప్రమాణమానశాస్త్రమ్

(అ॥ దీ) మహావిశ్వాసాజ్ఞత్వత్తై నిగమిక్కితార్ (విశ్వాసతారతమ్యం)
మిత్యాది - ఇప్పడియెన్టు శేషమ్. (ప్రకాశికాపాతే)- (ఇప్పడి విశ్వాసతార
తమ్యమితి పాఠ ఏవోపాత్తః.)

(అ॥ స్వా) ఇప్పడి పరికర విషయమాన కలక్కజ్ఞై పరిహరిత్తు మహా
విశ్వాసదార్థార్థమ్ విశ్వాస శైధిల్య హేతుక్కలైయుమ్ తత్పరిహారజ్ఞై
యుమ్ కాట్టక్కడవటాయ్ అసాజ్ఞత్య పరిహారార్థమ్ ప్రతిజ్ఞై ప్పట్టాకితార్
(శిలర్కి)తి.

(అ) విశ్వాస శైధిల్యహేతుక్కలై యుదాహరిక్కితార్ (భక్తి) తి-
ఇతుక్కు ప్పరిహార మితి-శొల్లుకిటోమితిశేషః. ఇజ్గు శిలర్కితివాక్యమ్ శిల శ్రీకోశ
జ్ఞలిలే యిల్లామైయాలుమ్ శ్రీభాష్యం తిరుమలాచార్యర్ వ్యాఖ్యానం పణ్ణామైయా
లుమ్ ఇతన్దిక్కేయుమ్ పూర్వాపరజ్ఞళ్ సజ్జతజ్ఞాకైయాలుమ్ ప్రక్షిప్తమొలే
తోశ్శ్రుతిజ్ఞాతు; సతాం యథా రుచి గావ్యామ్. పరిహారజ్ఞై కాట్టాకితార్
(ప్రత్యక్షాదీ) తి - ఆదిశబ్దత్తై లనుమాన పరిగ్రహః. న్యాయవిరోధ ముణ్డాకిల్
శాస్త్రమ్ కాట్టకై కూడుమో? ఎన్న (న్యాయత్తాలే) ఇతి- న హి వచన విరోధే
న్యాయః ప్రభవతి ఎన్టు కరుత్తు. (స్వవిషయత్తి) లితి-ఇతర ప్రమాణాగమ్యార్థత్తిలే
యెన్టుపడి,

కాట్టుకై నానా భావములు గలవారు. అట్లే కట్టుకలను కట్టించి
నానా ఉపాయములు చేసికొనినట్లు. పితృయోగం పోయి మొన్న
కొనుటకు పోయి మొన్న పితృ కట్టుకలను కట్టించి
ఉపహరించుచున్నారే కనుక పితృ కట్టుకలను కట్టించి
కాట్టుకలను కట్టించి. ఇట్లు కట్టుకలను కట్టించి
ప్రసన్నుత భావములతో నిలుచును. భగవద్గూర్తకమును
నివృత్తి భగవద్గూర్తకము. ఇట్లు కట్టుకలను కట్టించి
మొన్నును. ఇట్లు కట్టుకలను కట్టించి
స్వభావజ్ఞులను ఉపాసన ప్రసన్నుత భావములతో పరిపూర్ణ

(అ॥ ౬) అట్లే రీత్యా విశేష భావములు అట్లే కట్టుకలను పరిపూర్ణ
కాట్టుకలను (అట్లే కట్టుకలను) మిత్రులు.

(అ॥ ౭) ఇట్లు భక్తి ప్రసన్నుత భావములను పరిపూర్ణ భావములను
భగవద్గూర్తక నివృత్తి భావములను మునుపటివలె భక్తి ప్రసన్నుత భావములను
ప్రసన్నుత భావములతో? ఎన్నవర్ (ఇట్లు కట్టుకలను) పరిపూర్ణ

(అ) ఇట్లు అధికారి భావములను ప్రసన్నుత నివృత్తి భావములను మొన్నును కట్టుకలను
తుట్టించి? ఎన్నవర్ (ఇట్లు కట్టుకలను) (నివృత్తి) పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ
ప్రసన్నుత భావములను పరిపూర్ణ భావములను పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ
మిత్రులు పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ
పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ
పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ

(అ) ఇని విశేష భావములను భక్తి ప్రసన్నుత భావములను మొన్నును పరిపూర్ణ
సత్వ మునుపటివలె మొన్ను పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ
ఇట్లు (అట్లే కట్టుకలను) అట్లే కట్టుకలను పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ
పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ

(అ॥ ౮) నన్ను దృష్టించి పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ
పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ పరిపూర్ణ

కూర్మమో? నెమ మితుక్కుమ్ ఉత్తరమ్ అధికారి విశేష
తాలే లోక వేదజ్ఞిజ్ఞునియే సిద్ధమ్. ముముక్షుక్కుళాయ
స్వతస్త్రి ప్రపత్తి ప్లశ్చిరనర్కభుక్కు ఉపాయముమ్ మోక్ష
ముమ్ ఏకరూపమాయరుక్కుచ్చెయ్తేయుమ్ సంసారత్తిల్
అడిమాట్టల్ వరుమ్ త్వరైయిక్ తారతమ్యత్తుక్కిశాక
త్తమ్తామ్ ఇచ్చెయాలే కాలజ్ఞుత్తిక్కిత్తిల్ ఏర్మ
స్సురుక్కుతాలే ఫలత్తిల్ విశమ్బావిశమ్బజ్జో కూడుమ్.
అత్తేవార్ నాధమునిశ్ ఉత్పిత్తార్కు భగవత్సత్తాత్కా-
రాదికళ్ ఉత్తాయరుక్కు శిలర్కు ఇన్ద్రెయన్తిక్కి యెత్తి
కైక్కు క్కాణమ్ ప్రపత్తి కాలత్తిల్ ఫల సజ్జల్పత్తిల్

కాలావధి విషయ స్వసజ్జల్ప భేదేనేత్యాహ(ముముక్షుక్కుళా)యితి. అడిమాట్టల్-సాధనాపాపాప్తేనతి, తత్తామిచ్చెయాలే-స్వేచ్ఛయా, కాలజ్ఞుత్తిక్కి-కాలమర్యాదాయామ్, ఏర్మస్సురుక్కు తాలే - అధికన్యూనభావేన, (కీ) సంసారతాపమాలత్వరా తారతమ్యకృత తాత్కాలిక న్యూనాధిక స్వసంకల్పభేదతాలే ఇనర్కభుక్కు విశంబా విశమ్బజ్జో కూడుమెక్కై. త్వరాహం చ్యాద్విప్రకృప్త కాలావధియై సజ్జల్పిక్కిల్ విశమ్బిక్కుమ్, త్వరాధిక్యాదాసన్ కాలత్తై ఆవధితేన సజ్జల్పిక్కిల్ అవిశమ్బ మెత్తు కరుత్తు.

(అ) ఇప్పడి ఒప్పుక్కు విషమ ఫలద్యయ సాధనత్వానుపపత్తియుమ్, విషమస్వభావజ్ఞాన విరహాత్తు ఫలైక్యానుపపత్తియుమ్, ఉపాయఫలైక్యము ముణ్డాయరుక్కు ప్రపన్నురిల్ విశంబా విశంబానుపపత్తియు మెన్ది విశ్వాస మూల శక్తాశ్రయమ్ పరిహరిక్కుప్పట్టు. ఇని ప్రసక్తా చ్చిలప్రపన్నరుక్కు ఇన్ద్రే భగవత్సత్తాత్కారాదిక భుక్తాకీణన, శిలరుక్కు ఇల్లెయెత్తుమ్ వైషమ్యానుపపత్తియై పరిహరిక్కితార్ (అత్తేవా) రిత్యాదియల్ - (ప్రపత్తి కాలత్తి) లిన్ద-ముఖానుష్ఠానమ్ క్కణ్ణుకోల్వరు. అది శబ్దమ్ తజ్జన్యానందాది గాహకమ్. (స్వా) జన్మప్రభృతి అత్తేవారుక్కు సాత్తాత్కారాదికం ఫల సజ్జల్ప నిబద్ధన మెన్దిరు కూడుమో? అరామ్మత్తిలే యన్తో అవరుక్కు ప్రపదనానుష్ఠానమ్? ఎన్నవార్

నైషమ్యమ్ ప్రారబ్ధ సుకృత విశేషమాకపుమాశ్చ. మున్ను
కోలిన ఫలాంశమ్ సకృత్ప్రసక్తిః సద్ధమానామన్
కోలాత అంశత్తై పృక్షు స్పిన్ను తీవ్ర సునగమ్ విద్యార్థస్త్
పునః ప్రవత్తి వణ్ణచమామ్. వేతే శిలర్ దృష్టార్థ ప్రవత్తి
కళితే శిల ఫలియా తొయియక్కణ్ణ సకల ఫల సాధనమాన
ప్రవత్తియితే అనిశక్తై పృక్షుహరకశ్. అనర్కశ్చైయుమ్
అల్లాతశాస్త్రార్థజ్జల పడికలై కర్మ కర్మ సాధు వైగుణ్యై
యిట్టు తైవిక-వేణుమ్. ఇజ్జు కర్మ వైగుణ్య మావళు ?
మహా విశ్వాసాదికళ్ కుత్తైకై. కర్మ వైగుణ్యమానతు ?
ప్రవత్తిక్కు చొన్న అధికారమ్ న్యూస మ్మాకై. సాధన

(ప్రారబ్ధ)తే. ప్రవత్తికాల్పిల్ ఫలసజ్జ-లవిశేష నిబద్ధన మ్మెన్దు మాడుమా ?
ప్రవత్తికాల్పిల్ ఫలసజ్జ-లవిశేషమిల్లాద పథికారిక శుక్కుమ్ బుద్ధిపూర్వపా
పాభావముమ్ భగవద్భక్త్యాదిక శుమ్ కాణ్డెయారే అన్ద జైషమ్యమ్ మాడుమా ?
అతు తదగ్గ మనుషిత పునః ప్రవత్తికార్యమెన్ది లప్పారు కన్తమాన ప్రవత్తియై
పునరనుష్ఠితైయారే యుపాయాన్తరచ్చాయ్ యాకాదో ? ఎన్నవరే (మున్ది)-

(అ) ఇని ప్రవత్తిక్కు ఫలవ్యభిచారదర్శనా త్సాధనత్వ మనుపపన్న మెన్ది
పక్షత్తై యనుపదిక్కితార్ (వేతేశిల) రిత్ - (వి) శిల ఫలియాద్యుక్తియక్కణ్ణ-
కపయేషు ఫలవ్యభిచారిషు సత్సు తాని దృష్టై, అనర్కశ్చైయుమ్ - తేఽపి,
అల్లాదశాస్త్రార్థజ్జలిష్టయై - ఇతర శాస్త్రార్థేషు కారీర్యాదిషు స్థిత ప్రకారేణ,
కర్మకర్మ... జలిష్టయై - ప్రకారేణ, తేవిక-వేణుమ్ - శక్తానివృత్తిప్ర-
కారాణ్బోధుయా, సాన్దా త్కామ్య కర్మణః ఫలావశ్యం భావ ఇతి నియమా
త్కర్మకర్మాది జైగుణ్యై దృష్టఫలాసిద్ధీర్నతద్వచ్చాప్రార్థేషువిశ్వాసః కార్య
ఇతి భావః.

(అ) (బి) కర్మజైగుణ్యాదికల్ క్రమేణక్కొట్టుకితార్ (ఇజ్జు కర్మజైగుణ్య)
మిత్యాది-ఉపదేశత్తుక్కు సత్త్వం పరమృరా ప్రాప్తత్వమ్, అది శబ్దత్తా లాచార్య
గుణాది వివక్షితమ్,

వైగుణ్యమాపతు ? యథాశాస్త్రమ్ ప్రవత్సన్మహాసత్తుక్తు
 మూలమాన సదుపదేశాదికళ్ అన్తి క్కే యోజ్ఞికై. ఇవైన్వి
 గుణ్యజగత్తున్తి ప్రపత్తి పణ్ణినహోతు తత్ఫలజ్ఞాక క్కొలిన్
 దృష్టజగత్తుమ్ సిద్ధిక్క క్కాణానిన్తిమ్. వేతే శిలర్ ప్రపత్తి
 శాస్త్రత్తోడుమ్ శాస్త్రాన్తర్జతోడుమ్ వాళియన్ సర్వశాస్త్రజ్ఞ
 భుక్తుమ్ ప్రవర్తకరాన వ్యాసాదికళ్ “అలోడ్య సర్వ శాస్త్రాణి
 విచార్య చ పునః పునః । ఇద మేకం సునిష్ఠన్నం ధ్యేయో
 నారాయణ స్సదా ॥” ఎన్నుమ్ “హరిరేక స్సదా ధ్యేయో
 భవద్భి స్సత్త్వసంస్థితైః ” ఎన్నుమ్ “స్మర్తవ్య స్సతతం
 విష్ణుః ” ఎన్నుమ్ ఇప్పడి నిమ్మర్నియానిఱ్కు సకృత్ప్రసత్తి
 మాత్రమే మోక్ష సాధనమాక క్కూడుమో ? “నూమేన
 యే ప్రపద్యంతే ” ఇత్యాదికళ్ అజ్ఞ ప్రపత్తి విషయజ్ఞానా
 త్పోలే చరమశ్లోకాదికభుమ్ సపరికర ప్రపత్తియై భక్త్యజ్ఞమాక
 విధిక్కిఱనవాక వేణ్ణావో ? వెన్తు శొల్లువర్కళ్. ఇతువున్
 అనుపపన్నమ్. “శరణం త్వాం ప్రపన్నా యే ధ్యాన

(అ॥ ౪) వైగుణ్యసత్యపీ క్రమేణ వైగుణ్యం ప్రశీసమాధాయ మోక్షార్థినో
 మోక్షం దదాతీతి పాత్రేవోక్తమ్, వైగుణ్యాభావేతు దృష్టఫలసిద్ధి ర్వైష్ణవే
 త్యాహ (ఇవైన్విగుణ్యజగత్తు) తి- అర- రహితమ్.

(అ॥ ౫) “ధ్యేయో నారాయణ స్సదా” ఎన్తు ఆవృత్తం ధ్యానం విహితమ్,
 ఆక్షయా లినువే మోక్షసాధనమ్, సకృత్ప్రసత్తి మోక్షార్థమెన్నిల్ వైయర్థ్యం
 ప్రసక్తిక్కుమ్, ఆక్షయా లనావృత్తైయాన ప్రసత్తియాల్ ఎజ్ఞనే మోక్షః । మెన్తు
 శిలర్ శొల్లుమ్ శబ్దైన్యై యనువదిక్కిఱార్ (వేతేశిలర్ ప్రపత్తి) త్యాదియాల్.
 చరమశ్లోకత్తిల్ స్వతన్త్రిప్రసత్తియుమ్ విధిత్తదే? ఎన్నవర్ (మామేవ) ఎన్తు-
 “సర్వధర్మైః పరిత్యజ్య” ఎన్తు మోక్షోపాయాన్తరత్యాగమ్ శొల్లువిల్లె యెన్తు
 భావమ్. (శరణం త్వాం) మిత్యాదియే త్వాం శరణం ప్రపన్నా-స్వతన్త్రితయా

యోగ వివర్జితాః । తేషాం ముఖ్యములైన ముఖ్యములైన
 తత్త్వవిజ్ఞానం పదమ్ ॥” ఎన్నుచు “యన్యోన కామకామేన
 స సాధ్యం సాధనాస్తరైః । ముముక్షుణాం యాగ్నిశ్శేషాన
 యోగేన స చ భక్తితః ॥ ప్రాప్యతే పరమం ధామ యతో
 నాపరతే యః । తేన తేనాస్యతే పరతన్వయస్సపి మహా
 మునే ॥ పరమాత్మా చ తేనైవ సాధ్యతే పరమేశ్వరముః ॥”
 ఎన్నుచు ఇత్యాది పదసజ్జలాలే స్వతస్త్రి ప్రసక్తి సిద్ధిత్వాల్
 ఇన్నిస్థై యుక్తై యవనుక్కు శ్రీవైకుంఠ గద్యైః ప్రదీయితే
 స్వయం ఫలమాన “శ్రీయో నారాయణ స్సహ” ఎన్ని
 అర్థత్వై తక్ విద్యుక్తాడు అన్వయమునకు విరోధమిల్లే.

శరణవరణం పశ్యేనకైశ్చైవ. (యన్యోన) - యేన కామకామేన - ప్రయోజ
 నానారతై వాఙ్మితృ మహనాల్, యత్ - యాదౌగు ఇష్ట ఫలమ్, సాధనాన్త
 రగ్లకాల సాధ్యమ్, ముముక్షుణా - ముముక్షులైన ఇచ్చిసక - మహనామ్, యాదౌగు
 పరమం ధామ, సాంఖ్యేన - జ్ఞానయోగంతాల్ అజ్ఞాయపదాదు, కర్మయోగంతా
 లమ్ భక్తియోగంతాల్ మజ్జయపదాదు, తేనతేనాధికారిణా - అన్యోనాధికారిక
 తాల్, తత్తత్ - కామ్యఫలమ్, ఇన్నాన్వయస్థాతే తానే యజ్ఞయపదమ్, పర
 మాత్మాప్రమ్ తేనైవ స్యానేన సాధ్యతే - ముముక్షుణా ఎన్ను తేవమ్. ఇజ్ఞ
 “ధ్యానయోగవివర్జితాః ॥ సచభక్తితః” ఎన్నుగయల్ స్వతస్త్రి స్యానపాప్త
 తోమ్రమ్. (సం) సాధనాన్తర శబ్దః అమముక్షుః కర్మకర్తృత్వోన్మాదాదిపరః,
 ససాధ్యమిత్యుక్తి స్తద్దధికాం భావనవిధనా, ఏతద్వివరణం ముముక్షుణోత్పాదీ
 ముముక్షుణా - పరకృతవిధవిమోక్ష మిచ్ఛతా, ఆత్మపాప్తికామేనేతయాత్తో,
 (సా) స్వతస్త్రిప్రప్త సిద్ధిత్వై లిప్త-అనన్యధాసిద్ధప్రమాణత్వాలే సిద్ధిత్వాలెష్టపదీ.
 (వి) శ్రీ జైకుంఠగద్యైః ప్రదీయే - “పరత్వహ మాత్మోన్మాదనాన్మిత మహస్మకే”
 నిత్యుక్తరీత్యా సదా ధ్యానవిషయే, తక్ పిత్తాకా-ప్రసన్నయత్తుక్కు - స్వస్వస్వత్వ
 సాప్రాప్త్యాన్వయస్య, తత్తద్విషయే ఉపాయతయాన్వయసాగ్రహణవిషయస్వయం

ఇతం అరోగనుక్కు మారోగ్యార్థిక్యమ్ “క్షీరం సేవ్య”
మేన్నతోఽహ్నుమ్. సాజ్ఞమాన ధ్యాన విశేషమ్ సర్వాధి
కార మన్నేయాకిలుమ్ భగవద్విషయత్తిల్ అధికారానుసూప
మాక అతీయలామశవుమ్ “నిరస్తరం సినై పృతాక నీ నినైక్కు
వేణ్ణమే” ఇత్యాదికలిప్రుడియే అనుసద్ధిక్కువుమ్ అచ్చైయిల్లె.
శ్రీభాష్యకారుమ్ ఇవ్యోపాయనిష్ఠైయై శిరియగద్యత్తిలుమ్

ప్రయోజనతయాఽన్వయస్యచేత్యర్థః. (డి) “ధ్యేయో నారాయణస్సదా” ఎవ్వఁగు
(స్వా) ఉపాయత్వఫలతోఽస్తియన్విక్తే జ్ఞాదాసీన్యేన ధ్యానత్వైవిధిక్తేయాశే)
శక్తనుక్కుపాయభక్తియైయు మశక్తవిషయత్తిల్ ఫలసూప భక్తియైయుమ్
తంత్రేణ విధిక్కుఅచక్షాత్.

(అ॥ స్వా) ఒరువాక్యత్తిలే ఉపాయతయా ఫలతయాచ ధ్యానత్వైవిధిక్కు
కుండుమా? ఎన్న దృష్టాంతైలే సమర్థిక్కుతార్ (ఇను) ఇతి- (సం) ఇను-
సకిచ్చనాకిచ్చనయోర్భక్త్యన్వయవచనమ్. (వి) ఒప్పుమ్- తుల్యమ్. అరోగస్య
భోగార్థం అరోగ్యార్థిన్ రోగనివృత్త్యై మిత్యర్థ కారి భేదేన ఏకమేన క్షీరపానం
ప్రీత్యర్థ ముపాయ రూపంచ భవతి తద్వదిత భావః.

(అ) నను స్యత్ప్రప్రపత్తినిష్ఠా శ్శూద్రాద్రయ స్స; తేషాం ఫలత్వేన
సాజ్ఞధ్యానం న సమ్భవేత్; పాఞ్చాయమాదా వనధికారిత్వాత్. ఇత్యత్ర
అంగానుష్ఠానాయోగ్యత్యేషి యవద్భాషం యోగ్యం తావద్యధాధికార మను
సంధాతవ్యమ్, సతత్రవైకల్యం నాస్తి త్యాహ (సాజ్ఞ) తి- అతీయలామశవుమ్-యా
వద్భాషం యోగ్యం తావత్పర్యంతమ్, నిరస్తరమ్-సంతతమ్, సత్త్వమ్, నిరైషు
దాక-యథా స్మరేయం తథా, సత్త్వయా, నినైక్కువేణ్ణమ్-సజ్జల్పయితవ్యమ్,
ఇత్యాదికలిప్రుడియే... ఇల్లె-ఇత్యుక్తరిత్యా అనుసంధాతం న్యూనతా నాస్తి.
(డి) యథాజ్ఞానమితోడే అనుసంధిక్కు కుంఠైయిల్లె య్యేన్వరమ్.)

(అ) ననుభాష్యకారైః “ప్రీత్యహ మాత్మోజ్జీవనామైష మనుస్మరే”
దిత్యుక్తత్వా చుపాయత్వ ప్రతితే ర్నఫలరూపత్వ మిత్యాశంక్యా, ఉజ్జీవన
మేత్సర్వేణ జీవనమ్, కైబ్జర్యాచరణమ్; తదగ్ధం పాప్యరుచి ర్భూతావర్థిత
తథానుసంధానం కార్యమితి తేషాం తాత్పర్య మిత్యభిప్రాయన్నాహ (శ్రీభాష్య

పెరియగద్యత్తిలుమ్ అరుచ్చెయ్తు శ్రీ వైకృణ్ణ గద్యత్తి
లుమ్ ఇన్ని ప్నేయై చ్చురుజ్జక్కాట్టి యిరున్దనాల్ ప్రాన్య రుచి
కులైయాతే నళర్ నుపారుమ్మడిక్కిణ్ణాం అనుసంధాన విశే
షతై “తతశ్చ ప్రత్యహ మాశోజ్జీవనాదైవన మనుస్మత్”
ఎన్టు తుడగ్గి అరుచ్చెయ్తార్. ఇప్పు పన్నునుకు - “పూణి
త్తుమ్ పోక్కినేక పోతు” ఎన్ని అనుచ్య ప్రయోజనమాన
పూజా విశేషతై “అథ పరమైకాన్తి నో భగవదారాధన
ప్రయోగం వత్సై భగవత్కై కర్తై కరతిః సద్గుణకాంతీ
భూత్వా” ఎన్టు తుడగ్గి నిత్యత్తి తే “అత్యర్థప్రసూచిత విశద

కారరు) మితి- (డి) ఇప్పు పాయని ప్నేయై-స్వతస్త్వ ప్రపత్తి రూపా పాయని ప్నేయై,
“శ్రీమన్నారాయణ తన చరణాగవింద యుగళం శరణ మహంప్రపద్యే” ఎన్దురు
చ్చెయ్దార్. (సం॥ అనుసంధాన విశేష శబ్దేన ఫలరూపా భక్తి రుచ్యతే.
(వి) కులైయాతే- వినాశం వినా, నళర్ నుపారుమ్మడిక్కి- దాన- వృద్ధ్యనుగుణమ్,
(స్వా) అనాలుమ్ శ్రీ వైకృణ్ణగద్యత్తిల్ తన్ని ప్నేయై చ్చుర్రామల్ ధ్యానోక్తిక్కు-
గతియను? ఎన్నవర్ (శ్రీ వైకృణ్ణ) తి. (డి) శ్రీ వైకృణ్ణగద్యత్తిల్ శురుజ్జక్కాట్టి-
వత్సయమానానుసంధానాపేక్షయా శురుజ్జ మితగద్యత్తిలుమ్ విస్తరమాక విజ్ఞా
నోల్లుకైయాల్ కాట్టి; “మహావిభూతే శ్రీమత శర్వరణాగవింద యుగళ మన
న్యత్ర సంతోషనేన తదత సర్వభావేన శరణ మనుప్రజే” దెన్టు.

(అ॥ స్వా) ఇప్పడియాకిల్ నిత్యత్తిల్ “ధ్యాయన్నానీతం” ఎన్టు ఉపాయ
భక్తియై అరుచ్చెయ్యక్కాడుమా? ఎన్న, అదువుమ్ ఫలరూప ధ్యానపరమైన్దు
రుళిర్ (ప్ర) పన్నునుక్కి- తి- పూజావిశేషప్రయోజకత్వేన ధ్యానశ్చై యరుళిచ్చె
యదారన్టు కరుత్తు. “ఇప్పు పన్నునుక్కి తి” ‘సా॥ దీ’ పాతః. (ప్ర) పూణిత్తుమ్
పోక్కినేక పోను-పూజయిత్యాచ కాలక్షేప మకరవ మిత్యర్థః.

(సం॥) పూజా విశేషశబ్దః పచ్చరాత్రి సంహితా విహిత పూజా ఫలః
గద్యే ధ్యాన శబ్దేన పూజావిశేషస్య మానసత్వమప్యభిప్రేతమ్. (డి) పూజావిశే
షతై తుడగ్గి ఎన్దువయమ్. నిత్యత్తిల్ - పూజోపక్రమా తూర్వమెన్దు శేషమ్.

తమ ప్రత్యక్షరూపానుభూతేన ధ్యాయన్నాసీత ” ఎన్నుమ్
అరుళిచ్చెయ్తార్. ఇప్పడి అనన్యప్రయోజన నిరర్తర భగ
వదనుసద్ధాన పరీవాహమాన కైజ్కర్యత్తిల్ భగవచ్చాస్త్రోక్త
ముమాయ్ వ్యాస దక్షాది మహర్షి మతజ్జోడుమ్ సజ్జత
మాయ్ “ మున్నిక్కు” మెన్నిపాట్టిల్ “ ఇరుముప్పలు
తేత్తి” ఎన్ట పాశురత్తుక్కు వివక్షితమాక ఆచార్యోకభో
వ్యాఖ్యానమ్ పణ్ణిన కాలవిభాగత్తై “అభిగచ్ఛన్ హరిం ప్రాతః
పశ్యాద్ద్రీవ్యాణిచార్జయన్ | అర్చయంశ్చ తతో దేవం తతో
మస్త్రాన్ జపన్మపి || ధ్యాయన్మపి పరం దేవం కాలేషూక్తేషు
పంచసు | వర్తమాన స్సదా చై వం పాంచకాలికవర్తనా ||
స్సార్జితై ర్గంధపుష్పద్యై శ్శుభై శ్శక్త్యనురూపతః | ఆరాధ
యన్ హరిం భక్త్యా గమయిష్యామి వాసరాన్ ||” ఎన్ట భాష్య
కారర్ అరుళిచ్చెయ్య క్కేట్టు వజ్జిప్పురత్తు నమ్మి నిత్యత్తిరే

(అ|| దీ) స్వతంత్రప్రపత్తినిశ్చనుక్కు ధ్యానం స్వయం ప్రయోజనమా
యన్వయిక్కి-అదెన్నితార్, కీడ్డిడిక్ స్వయం ప్రయోజనత్వముమ్ సర్వాధికార
త్వము మెజ్జనే? ఎన్న స్వయంప్రయోజనరూప పచ్చకొలొస్తర్భూతమాకైయాల్
అభిగమనాదికళోపోలే ఇను స్వయం ప్రయోజనమ్, సజ్జీర్తనాదికళోపోలే
సర్వాధికార మెన్టుమ్ శొల్లుకైక్కాక పచ్చకొల స్వరూపత్వయుమ్ అతిసుదైయ
కర్తవ్యత్వాదికలైయుమ్ విస్తరేణ వరుళి + ర్ (ఇప్పడి అనన్యప్రయోజనే) త్యాది
యాల్. భగవదనుసంధాన పరీవాహమాన కైజ్కర్యత్తిల్ - అభిగమనాదికళి
లెన్టపడి. (భగవచ్చాస్త్రోక్తముమా) యిత్యాది-కాలవిభాగవిశేషణగ్గళో. ఇరు
ముప్పలు-పచ్చకొలమ్, (వి) ద్వయో త్రిషు పచ్చసు కాలేషు.) కాలవిభా
గత్తై - పచ్చకొలవిభాగత్తై, మంత్రాన్జపన్ - స్యాధ్యాయాధ్యనం కుర్వన్నైన్ట
పడి. (సం|| ధ్యాయన్నపీత్యుక్తి ర్యోగకాలీనధ్యానవిశేషాభిప్రాయా.) నిత్య
త్తిరే - తామరుళిచ్చెయ్ద పచ్చశతశ్లోక రూపమాన నిత్యత్తిరైక్.

జనమాన కైంకర్యత్తిలే స్వాచార్యోపదిష్టమా యిరుప్పతొరు
శాస్త్రీయ ప్రక్రియైయొక్కొణ్ణు యధాకాలం అప్పయిక్క
ప్రాప్తమ్. ఇప్పడి నిత్యమాక విధిక్కిఱ భగవదభిగమనాదిక
ళిల్ లోకాయతికరై ప్పేలే ఖ్యాతిలాభ పూజై కళుక్కాకవా
తల్, తత్వజ్ఞాన వైరాగ్యజ్ఞానాతరై ప్పేలే ప్రయోజనాన్తర
త్తుక్కాక వాతల్, పూర్ణోపాయ రల్లాతరై ప్పేలే మోక్షార్థ
మాకవాతల్ అని క్కే ముక్కరై ప్పేలే స్వామ్యభిమతత్తై
నడత్తవేణు మెన్గిఱ రుచియాలే యధాశాస్త్రమ్ స్వయమ్
ప్రయోజనమాక విశ్చిన్దల్ ఇవ్వభిగమనాదికళ్ అన్యాభిగమ
నము మన్యార్థ ప్రవృత్తియు మన్య యజనము మన్య శబ్దజ్ఞు
మన్యవిన్దయుమాకిఱ చిద్రజళ్ పు (కురా)కామైక్కు క్కడక

రిక్తస్య కైజ్జుర్యఫలిత్వా భావావగమాచ్చ స్వస్యాపి తదవ్యత్యా తైర్జుర్య
ఫలిత్వం నాస్తీతి తత్కరణే మమకార రాహిత్యేన భవితవ్యమిత్యర్థః.

అ॥ నన్వనన్యప్రయోజన పృపన్నాక్ పృత్యభిగమనాదీనాం శాస్త్రా
త్వయం ప్రయోజనత్వానగమేపి గర్భదాసానాం స్వోదరపోషణాదివ దప్రధా
నస్యాపి ఫలస్య తదనుష్ఠాత్మస్వస్వయాభావే తేహ్యయాస సాధ్యేషు ప్రవృత్తిః
ప్రేక్షావతాం నస్యా దిత్యత్ర, నిత్యతయా అకరణే ప్రత్యవాయా త్వామిసోఽ
త్యస్తం పీఠిహేతుత్వాచ్చానుష్ఠిత భరన్యాసస్యాప్యభ్యుపగత ప్రార్థకర్మాను
భవితృత్వా ద్వాసనాశా త్వాధికారవిరుద్ధానుష్ఠానం స్యాదితి తత్పరిహారరూపం
ప్రయోజన మస్త్యేవేతి పృవృత్తిరుపపద్యతదీవేత్యాహ (ఇప్పడి నిత్యమాక)
విత్యాదిహా (వి॥) ఇన్ద్రుల్ - పృవిశతచేత్, భగవదభిగమనాదికళితే ఇత్య
న్వయః. పుకురామైక్కు - పృవేశాభావాయ, కడక మాయురుక్కుమ్ - సాల
తయాత్మిష్యేయః వప్రంభవేత్. (సం॥) ఉక్తాభిగమనపఞ్చికాన్మద్యమవృత్తి విరో
ధ్యన్యాభిగమనాది పంచకమపి నిరుద్ధ్యత ఇతి నిరోధక మాయురుక్కు మిత్యుక్తిః)
(స్వా॥ చిద్రజళ్ పుకురామైక్కు మితి - చిద్రనివృత్తి యానుసంగిక ప్రయో
జనమాకైయా లభిసన్ధాతవ్యమన్తస్థపడి.)

మాయురుఘ్నమ్. అన్యభిగమన మాకాశాన్నిమిషత్తై
 “ఇనిప్రోమ్ ఒరువక్ తనకు - పశ్చిమ క్షేత్రం లై నిక్షే-
 నిన్ శాయె యత్తివుకణ్డాయ్” ఎన్ను పరియూళ్ నార్ అరు-
 చెయ్ తార్. అన్యార్ ప్రవృత్తి చూకాశాన్నిమిషత్తైయుమ్
 “కూత్తై శోలు ఇవై వేణునలై” ఎన్ను చ్చెయ్ తార్.
 అన్యయజన మాకాశాన్నిమిషత్తై “ఉన్నెత్తు మన్ గొరు
 తెయ్ నమ్ తొల్లల్ అననై యల్లాల్” ఎన్నుమ్ “శేనక్
 ఎమ్మెరుమాను క్కల్లాల్ పూవున్ పూశనై యుమ్ తనుమ్”

అ॥ అన్యభిగమనాదీనాం ప్రపన్నానర్థత్వం కథ? మిత్యుత్త॥ నిషిద్ధత్వా
 దిత్వభి ప్రేత్య నిషిద్ధత్వే తద్విరూపప్రమాణాన్యథా నుపపత్తిం దర్శయతి (అన్యభి
 గమన) మిత్యాదినా- (వి) ఇని-ఇతఃపగమి, పో-నీ- గ త్వా, (సా॥ ప్రపన్న
 నానపిన్ను పోయ్,) ఒరువక్ తనకు - త్వదన్యస్యైకస్య, సజిద్ద - ప్రామ్య,
 కడైత్తై - దూరం, తద్వారప్రదేశే; (దీ॥ రల్లక్కడై- పాదపరిసరమెత్తపడి.
 (సా॥) కడైత్తై - తలైక్కడైనిత్తై, దూరతస్థి. పాదపరిసరత్తై నిత్తై-
 యెత్తపడి.) నిః శాయె - త్వత్కాంతే, అగ్నివుకణ్డాయ్-హని, త్వద్వాసస్య
 త్వాం విహాయాన్యాశ్రయణం తవాసామర్థ్య ప్రకాశక మితభావః. త్వత్కై-
 జగ్రాసు సానోపయుక్త త్వత్కై పాపషయభూతస్యమమేతః పరం దేవతాస్తర
 సమీపే తం ప్రామ్య తదాలయద్వారి తస్మిన్ భటతయా-వస్థానం తజైవ
 తేనోహనయే కిల. కూత్తై శోటిజై వేణువనిల్లై-కైబ్బర్యఫలతయా అశనాచ్చదశే
 నాపేతే, (సా॥) భగవద్విషయత్తై సాగ్ధనియగనాన్తి ఎత్తపడి.) ప్రార్థకర్మ
 వకాదేతయా సిద్ధిరీతిభావః. ఇదం శ్రీభట్టనాథైః ప్రయోజనాస్తరస్యానపేక్షోప
 లక్షతయోక్తం. (వి॥) అననైయల్లాల్ - తం వినా, మగ్నెత్తై తయ్ నం - అన్య
 దైవం, ఉన్నిత్తు-ఉద్దిశ్య, (దీ॥) మనసానై నిత్తై, (సం॥) త్వద్వ్యతిరిక్త దేవ
 తాంతర సమర్థ స్తదైకాంత్య భంజక ఇతి నిశ్చిత్వం. తొల్లల్ - (సం॥) నన
 మంతి.) (వి) నారాధయతి. (సా॥) తేవనితి-తేవనెం బెరుమానుకల్లాల్ - తేవ
 నిరుపాధిక దేవతాభూతనాన, ఎమ్మెరుమాక - అస్మత్వాన్విమి, చతుర్ముఖజనక

ఎన్నుమ్ “ఈన్తోళిరుక్క-మణై నీరాట్టి” ఎన్నుమ్ ” మన్ శ్రీ
జ్జోర్ పుతుత్తెయవమ్ కొణ్ణాడుమ్తోణ్ణీర్ పెన్ద్రుతాయరుక్క-
మణై వెన్నిరాట్టుతిరో ? మాట్టాతతకవన్ శ్రీరే ” ఎన్నుమ్
ఇత్యాదికళాలే అరుళిచ్చెయ్ తాకళ్. సప్త రి సంవాదత్తి
లుమ్ “విష్ణుం బ్రహ్మణ్యదేవేశం సర్వదేవ (లోక) నమ
స్కృతమ్ | త్రైలోక్య స్థితి సంహార సృష్టి హేతుం నిరీశ్వ
రమ్ || ఆధాతారం విధాతారం సంధాతారం జగద్గురుమ్ |

సృత్యామియాన శ్రియః పతిక్ష్మాన్తియిలె, పూవుమ్-పుష్పముమ్, పూశ్చైయముమ్
పూజైయుమ్, తకుమే-తకుమా? వెన్ద్రై. (ఈన్తోళి)తి. ఈన్తోళిరుక్క-పెన్ద్రుతా
యరుక్క, మణైయై నీరాట్టుకిఱుమ లోకస్వభావమైనపడి. (సం|| ప్రమాతాయాం
స్థితాయాం తాం పరిత్యజ్య దారుమయ మచేతనం పితం, స్నాపయంతి కిమ్? అపే
తవ్యహారాయూయ మిత్యర్థః. (వి) ఇజ్జు ఇహలోకే, మన్ద్రు- ఇతోతిరిక్తమ్,
పునుత్తైవం - నూతనదైవం, కొణ్ణాడుం - స్తువంతే, తోణ్ణీర్ - హేయశబ్దాది
చపలాః, పెన్ద్రుతాయరుక్క-ప్రమాతాయాం జనన్యాం సత్యామ్, మణై-పీతం,
వెన్నిరాట్టుతిరో-ఉష్ణదేవేన సింహతి కిమ్? మాట్టాద-కర్తవ్యశక్యామ్, తకవు-
కృపామ్, అన్ద్రు-బ్రహ్మరుద్రాదీనపాత్యపత్యా-లే రక్షితవన్తం మాతృతుల్యం
కృపయా గర్భవత్సత్త్వత్రానం రక్షితవన్తం విహాయేత్యర్థః. (స్వా) మాట్టాద-
శైయమాట్టాద, భగవత్కై-జగర్భం శైయమాట్టాదపడి, కృపైయత్తిరేవన్ద్రై.

(అ|| స్వా) మూలభూతప్రమాణమన్తికే- ఇప్పడి అమ్మవార్ కనుడైయ
దివ్యమూక్తి మాత్రతైక్కిణ్ణు ఇప్పడి అర్థనిష్క-షణం కూడుమా? ఎన్నప్రధాన
భూత యజనప్రకరణత్తిలో హేయవాక అపకప్రమాణమ+ర్ (సప్తషిః సంవాద
త్తిల) మిళి= (సం|| బ్రహ్మణ్యదేవేశమ్ - బ్రహ్మభావనానిష్ఠదేవానాం స్వేష్ట
ఫలప్రదమ్, నిరీశ్వరమ్- ఈశ్వరాంతరరహితమ్,) ఆధాతారమ్ - అసమంతాధా
తారమ్, అసమంతాధారకమ్, స్థితినియామకమ్. (సం|| గర్భాధాతారమ్, గర్భం
పురుషాది విధతయా పరిణమయితారమ్; తత్పుణేన బహిర్నిర్గుణయితార మిత్యర్థః.)
విధాతారమ్ - స్రష్టారమ్, సంధాతారమ్ - సమిత్యేకీకారే; ఏకీకృత్యధాతారమ్,

యుమ్ కరుతే” ఎన్నుమ్ అరుచ్చెయ్ తాల్. ఇస్సమా రాధనక్రమజ్గళిల్ అనధిక్పతర్ కు మిక్కాల్ జ్గ శెల్లాత్తిలుమ్ తజ్గళుక్కు యోగ్యమాన నిత్య నైమిత్తికజ్గళాలుమ్ సంకీర్తనాదికళాలుమ్ సమారాధనాది యోగ్యగాన పరమ భాగవతర్ కు పరతస్త్రిరాయ్ యథాధికారమ్ వల్ల తేవై శెయ్ తు ఇక్కెజ్జుర్ గమియ్ తొయ్ లామ్. ఇవ్వర్ధత్తై - “ఆరాధనానాం సర్వేషాం విష్ణో రారాధనం పరమ్ । తస్మాత్పరతరం పోక్తం తదీయారాధనం పరమ్ ॥” ఎన్నుమ్ “కున్త మెడుత్త పిరాణ్ అడియాలోడుమ్ ఒన్ఱినిన్ శఠకోపన్మరై శెయల్ ”

(అ) ఇప్పడియాకిల్ “జపన్త పస్తీర్ధసేవా ప్రవ్రజ్యామంత్ర సాధనమ్ । దేవతారాధనంచేత్తీ శ్రీకూడ్రపతనానిపట్” ఇత్యాది వచనజ్గళాలే యాదల్ ఆశక్త్యాదికళాలేయాదల్, ఇత్యానధిక్పతరుక్కు తత్కాలత్తై ఛిద్రం సమ్మవియాదో? ఎన్నవర్ (ఇస్సమారాధనాదికళి) లితి. (వి॥) అనధిక్పతరుక్కు— శ్రీకూడ్రాదీనామపి, యోగ్యమానేతి-గురుపరమ్మరాసుసంధానాద్యష్టోత్తరశత దివ్యదేశాసుసంధాన స్నాన ద్వాదశోర్ధ్వపుండ్రధారణ భగవత్పూజంధానుసంధాన పుషపతులస్యాద్యాహరణ భగవదారాధనాది నిత్యనైమిత్తిక కర్మభి రామసంకీర్తన మాలాకరణ దీపారోపణ భగవన్మందిర మార్జనాదిభిశ్చేత్యర్థః. వల్ల లేవై శెయ్ నుమ్-సమర్థం కైజ్గర్ గం కృత్వాపి, ఇమ్మవాదొయ్ లామ్-నివారకరహితం భవేత్, సిద్ధేదితిభావః. (స్వా) ఇక్కెజ్జుర్ గమియ్ తొయ్ లామ్ ఇమవే సమారాధనమెన్మ కరుత్తు.

(ఆ) భాగవతకైజ్గర్ గత్తై భగవత్కైజ్గర్ గయాప సమారాధన జనిత భగవత్ప్రీతి సిద్ధిక్కు-మో? ఎన్న, (దీ॥ భాగవతాత్యంతపారతంత్ర్యేణ భగవదారాధనసిద్ధిప్రమాణజ్గళై కాట్టుకితార్)-(ఇవ్వర్ధత్తై) ఇతే తస్మాత్-విష్వారాధనాత్. పరం తదీయాంధనమ్, ఆరాధనానాం మధ్యే పరతరం పోక్తమితి యోజనా. కున్త మెడుత్త-గోవర్ధనోద్ధరణం పణ్ణిన, పిరాణ్-ఉపకారకనాన శ్రీకృష్ణ సుదైయ, అడియాలోడు ఒన్ఱినిన్-కైజ్గర్ గకరణేన ఏకీభవిత్తున్ఱిన్, శతకోప నూక్తి త్యాది స్ఫుప్తమ్. (వి॥ శతకోపణ్-శతకోపస్య, ఉరై-శ్రీసూక్తా, శెయల్-తద్రూప

ఎస్టమ్ “ ఏత్తి యిరుప్పారై వెల్లుమే మల్లవరై చార్చర్త్తి యిరుప్పార్ తవమ్ ” ఎస్టమ్ అరుళిచ్చెయ్ తార్ కళ్. ఇక్కై జ్జుర్యజ్జలై త్తాజ్జల్ అనుస్మిత్తు ఉకప్పార్ క్కు మితు కణ్ణు ఉకప్పార్ క్కుమ్ జగదావ్యోపారమ్ పణ్ణ అధిక్కతనాన ఈశ్వర నుక్కుమ్ ముక్కరుక్కుమ్పాలే భోగ మేకరూపమ్. “ధర్మ శ్చుతో వా దృష్టో వా స్మృతో వా కథిణోఽపి వా | అను మోదితో వా రాజేంద్ర పునాతి పురుషం సదా || ” ఎన్నిట పావనత్వమ్పాలే భోగ్యత్వముమ్ ఏకరూపమాక క్కుత్తై

కైజ్జుర్య, భాగవత సేవాయామిదం ప్రమాణమితిభావః) ఏత్తియిరుప్పారై- ఈశ్వరనై స్తుతిత్తిరుప్పారై, కెల్లుమ్-కెల్లిరుక్కుమ్, (వి|| బయితి) అతిశయత్తిరు క్కుమ్, ఏత్తి నవరై-స్తుతిశీల భాగవతరై, శార్ త్తియిరుప్పార్-అశ్రయిత్తిరుప్పార్, తవమ్-తవస్సెన్ద్ర పడి.

(అ) ఇప్పుడి ఆరాధనయోగ్యరాన పరమభాగవతరుక్కు పరతంత్ర)రాయి త్యాదినా శొన్నను కూడుమా? అన్యకైజ్జుర్యం పణ్ణ తత్పరతంత్రమాత్రేణ తత్తైజ్జుర్యఫలం సిద్ధిక్కుమా? ఎన్నవ+ర్ (ఇక్కైజ్జుర్యజ్జలై) ఇతి. (ప్ర)|| జగత్సృష్ట్యాదిత్ర జగద్దర్శన జనిత ప్రీతిపజ్జగత్సృష్టృత్వప్రసంగరహిత నిత్యము క్తానామపి తద్దర్శన జనిత ప్రీతి ర్యథా అవిశిష్ట, తథాచ భగవత్ప్రీతిహేతుత్వా కారేణైవ కర్తు రతిప్రీతి హేతు రితి తేనాకారేణైవ ప్రీతిజనకత్వం దర్శిస్తృప్యపి సమానమితి తేషామపి స్వయంప్రయోజనం భవత్త్యేవ.)

అ|| శాస్త్రవశ్యతైయిల్లాద మోక్షదత్తైయిలే ప్రమాణబలత్తాలే భోగ మేకరూపమానామ శాస్త్రవశ్యతా దత్తైయిలే కైజ్జుర్యకర్తావుక్కుమ్ తద్దృష్టావుక్కుమ్ భోగైకరూప్యం కూడుమా? “ధర్మశ్చుతోవా” ఇత్యాదికలిలే కర్తావుక్కుమ్ ద్రష్టప్రప్రభృతిక భుక్కుమ్ ఫలతౌల్యమ్పాలే యిజ్జుజూడుమెన్ది లజ్జుపాపనత్వం తుల్యమానాలుమ్ భోగ తౌల్యమిల్లెయి? ఎన్నవ+ర్ (ధర్మ) ఇతి. స్వామి సంతోష జనిత భోగ మనుష్ఠానత్తిల్ పోలే యధికారిభేదత్తిల్ దర్శనమే స్వామిసంప్రీతనమాకైయాలే యనుష్ఠానదర్శన భోగ జైషమ్యత్తిల్ ప్రమాణమిల్లా మయాలే ఏకరూపమాక క్కుత్తైయిల్లెయెన్ద్ర పడి.

యితై. అప్పడియే- “తస్మా తస్మాప్రణవం శూదో మన్నా
మాని న కీర్తయేత్” ఎన్ఱ మహాభారతత్తిలుమ్ “అష్టాక్షర
జపఃస్త్రీణాం పకృత్యైవ విధీయతే ॥ న స్వరః ప్రణవోజ్ఞాని
నాప్యన్యవిధయస్తథా । స్త్రీణాం తు శూద్రజాతీనాం మంత్ర
మాతోక్తి రిష్యతే । ” ఎన్ఱ నారదీయాదికళిలుమ్ “నమో
నారాయణేత్యుక్త్వా శ్వపాకః పునరాగమత్ ” ఎన్ఱ వరాహ
పురాణత్తిలుమ్ “వాయినాల్ నమో నారణా వేన్ఱ మత్తక
త్తిడైక్కైక్కుకళై కూప్పి” ఎన్ఱమ్ “నామమోల్లిల్ నమో
నారాయణమే ” ఎన్ఱమ్ శొల్లుకిఱపడియే తిరుమన్త్రమాకిఱ
ఎట్టుక్కణ్ణాన కరుమ్బిలే వేర్వల్లమ్ తలైయాడైయుమ్
కల్లినాల్ నడువుళ్ళ అంశమ్ సరోవపజీవ్య మాకిఱాప్పోలే

అ॥ ఆనాలుమ్ సర్వప్రపన్నర్క-శుక్కుమ్ పఞ్చకాలకృత్యం కూడుమో!
కూద్రభాగవతాదికశుక్కు భగవదనుస్మరణమాప యోగత్తిలధికార మిల్లయే!
ఎన్ఱ, ప్రణవచతుర్థీవినిర్ముక్త మూలమన్త్రత్తి లధికారత్తలే స్వాధ్యాయత్తిల్
పోలే యోగత్తిల మధికార ముణ్ణెన్ఱిఱార్ (అప్పడియే) ఇతి = (సం॥ అప్పడియే-
యథా భాగవత కిఞ్చిత్కారాదేవ కేషుచి త్వాఞ్చకాలిక భగవత్కై-జగ్ర్యసిద్ధిః
ప్రమాణబలా త్తథా ప్రణవాది విధురేణైవ మనునా మూలేన జపాద్యనూనతా సిద్ధి
రిత్యర్థః. ఉదాత్తాది స్వరనిషేధకో నస్వర ఇతి. కేచిత్ప్రణవ ప్రకృతి నిషేధక
ఇత్యాహుః, తదభద్రమ్ ; “తత్రోత్తరాయణస్య” తి వచనే “అష్టాక్షరతాభవే”
దిత్యంశాస్వారస్యా త్సబిందుక ప్రణవ ప్రకృతేరపి నూరిభి ద్దేశికైశ్చ సర్వాధికా
రేషు ప్రబంధేషు ప్రయోగాత్. అన్యవిధయః-ఋష్యాదయో న్యాసాదయశ్చ,
ప్రకృత్యైవ-స్వరప్రణవ వైధుర్యతః. (వి॥) వాయినాల్-వాచా, నమోనారణా
వేన్ఱ-నమోనారాయణేత్యుక్త్వా, మత్తకత్తిడ - మస్తకే, కైక్కళై-హస్తా, కూప్పి-
సంయోజ్య, నామమోల్లి లిత్యాది స్పష్టమ్. (ప్ర॥) భగవన్నామ్ని వక్తవ్యే నమో
నారాయణాయేత్యేవ. (వి) ఎట్టుక్కణ్ణానకరుమ్బిఱ్-అష్టగ్రంథికేతుండస్య, వేర్
పత్తుమ్-మూలభాగమ్, తలైయాడైయుమ్-అగ్రభాగం పత్రాణిచ, కల్లినాల్-

ప్రపత్తినిష్ఠులైర్మును స్వకాలత్తిలగు భగవదనుస్మరణ రసత్తుక్కు విరోధమిల్లే. సపరిశరమాన విరాజితభక్తియోగ మాకిలితే శిలర్క్తు విరోధమున్ను. ఊహాత్రసాధ్యమాన ప్రపదనమ్ సిద్ధమాన వశవిలును “ద్వ్యహమాంభానుసంధానేన సహ నదైవం వత్తా” ఎను శరణ్యుక్ లగు స్వయంతానిజే. ఆకైయూల్ “ధ్యేయో నారాయణ స్సహ” ఎన్నతువును యథాధికారమ్ శిలర్క్తు ఉపాయమానవును శిలర్క్తు ఫలమానవును కొన్నుకైయూల్ ఇతు స్వతస్త్రిప్రపత్తిక్కు విరుద్ధమన్లు. ఇప్రపత్తి జ్ఞమాన పేషతై భాష్యానికలే ఉదాహరితరునినార్. స్వతంత్రమాన పేషతై గన్యత్తిలే అరుళిచ్చెయ్తార్. “క్లేశానాం చ త్తయశరం యోగా దన్యన్నవిద్యతే” సకర్మణాం త్తయో భూవ జన్మనా మయ్యతై

భిన్నతే. (ప్ర) భగవదనుభవస్మరణ రసత్తుక్కుమ్ విరోధమిల్ల యితో ప్రణవచతుర్థీ రహిత మూలమన్త్రియాన వాక్యేన భగవదనుభవస్య తదనుసంధాన రూప నిర్వర స్మరణస్య వోపపన్నత్వాత్ స్త్రీకూద్రాదీనాం తాదృశానుభవస్య నకావ్యనుపపత్తిరిత్యర్థః. విరోధస్తహితా మతే? త్యత్రాహ (సపరిశరే) తి=

(అ॥ స్వా) ఇప్పడి విరోధమిల్లయెన్ను శోన్నగు మాడుమా? కృతోపాయనాన వివమక్కుమ్ భగవదనుస్మరణం కర్తవ్యమో? అతుక్కుప్రమాణముజ్జో? ఎన్నవర్ (త్తజే) త్తా ఉపసంహరిక్కుతార్ (అకైయా) నితా (దీ) అభిగమనాది కళోపాలే ఫలరూపమాకైయా నెగ్గు.

(అ॥ స్వా) ఇప్పడి స్వతస్త్రిప్రపత్తియుజ్జాకిల్ శ్రీమద్రహస్యత్రయే అజ్ఞప్రపత్తియైయే అరుళిచ్చెయ్దగు విరోధయాదో? ఎన్నవర్ (ఇప్పప్రపత్తి) ఇతి.

(అ) ఇప్పడిస్వతస్త్రిప్రపత్తియుజ్జాకిల్ “క్లేశానాం చ త్తయశరం యోగా దన్యన్నవిద్యతే” ఇత్యాదివా యోగవ్యతిరేకాపాయ నిషేధం విరోధయాదో? ఎన్నవర్ (క్లేశానాంచే) తి= (ప్ర॥) సకర్మణామిత్యాది యోగాద్యతే వ్యతా

రపి । ఋతేయోగార్కకృతం యోగాగ్నిఃక్షపయేత్పరమ్ ॥”
 ఇత్యాదికళుమ్ స్వతంత్ర ప్రపత్తి విధిబలత్తాలే అధికార్యంతర
 విషయజ్ఞాక క్కడవన. ఇప్పడి సాధోపాయ విషయమాక
 మఢ్మమ్ పిఱక్కుమ్ కలక్కుజ్ఞకుమ్ పరిహరిమ్ నిక్షేప
 రక్షైయిలే కణ్ణుళివ్వుతు. ఇస్సాధోపాయమ్ ఇజ్ఞు శోధితమాన
 కట్టలైయిలే రహస్యత్రయత్తిల్ యథాస్థాన మనుసన్ధేయమ్.

వరిక్కిన్టనన్ పరన్ యావరై యెన్ట మటై యతనిల్,

విరిక్కిన్టతుఱ్ఱుఱ్ఱియొహ్లాల్ వినై యరై యాతలినామ్,

మయుతైరపి కర్మణాం క్షయోనాస్తి, యోగాగ్నిః పరం కర్మ కృతం క్షపయే
 దిత్యన్వయః. (సం॥ అధికార్యంతర శబ్దస్సకించనార్థకః.)

(అ) అనాలమ్ స్వతంత్రప్రపత్తి శొన్నును కూడుమో? భక్తియుమ్ ప్రప
 త్తియు మేకిమన్తో? భక్తివృత్తితోపాయ మనమృతాన పరాహతమన్తో? కించ పూర్వ
 సమ్ప్రదాయవిరుద్ధమన్తో? ఇత్యాది శబ్దైయిలరుళిచ్చెయ్కిణార్ (ఇప్పడి) ఇతి.

(అ) అహోపై న నిక్షేపరక్షైయిలే తానే అతీయలాయురక్త్రాయాలే ఇజ్ఞు
 సాధోపాయశోధనం వ్యర్థమన్తో? ఎన్న, విజ్ఞు రహస్యత్రయముఖేన వరిక్కైక్కాక
 శోధనం సార్థకమెన్టరు+ర్ (ఇస్సాధ్యే) తి= ప్రకరణాన్తరత్తిల్ శోధనం విప్రకీ
 ర్ణతయా మన్త్రీత్తిలపసంహర్తు మశక్యమాన పడియాలు మిజ్ఞు ప్రధానార్థశోధ
 నమ్ పణ్వేణుమెన్ట కరుత్తు. (వి॥ మఢ్మమ్పిఱక్కుమ్ కలక్కుజ్ఞకుమ్—ఇతో
 ప్యధికముత్పన్నానాం శక్త్యానామ్, (సం) యథాస్థాన మితి=నమశ్శబ్ద శరణశబ్ద
 మామహం శబ్దేష్విత్పర్థః.

(అ॥ ప్ర) నను భగవాన్ నిహేతుక స్వక్తిపయా యం వృణుతే తేన
 లభ్యో నతు శ్రవణ మనన సాధ్యధ్యానాదిసేత్యము మర్థం బోధయంత్యా “నాయ
 మాత్మా ప్రపంచసేనలభ్యో నమేధయా బహునాశ్రుతేన ॥ యమేషైషవృణుతే
 తేనలభ్యః” ఇతి శ్రుత్యా భక్తి ప్రపత్త్యో ర్నిషేధా తద్విరోధ సాన్న్య దిత్య
 త్రాహ (వరిక్కిన్టన) నిత్యాదినా= (వి) పరన్—పరమాత్మా, యావరై—యమేన్ట,
 వరిక్కిన్టనన్—వృణుతే, ఎన్ట— “యమేషైషవృణుతే తేనలభ్యః” ఇత్యేనం

ఉత్తరకర్ణముచంద్రుని యోగుమునినిఁబోగొన్లు,

ఉత్తరమంత్రునియు నుత్తరగోపాలంబు నుత్తరవారమునను || 30 ||

మూసానుకంప మున్న మనసల్ శక్తితో, విద్యుత్తునెడఁబెట్టి నీవొక్కఁడ సుమం,
వరణమున, సహాయుఁడవై - (ప్ర|| నాచంద్రునిచంద్రునిని పూజించి) వ్యాజీన
(సా||) నిర్వ్యాజమాక పరమమహాత్మి నీవొక్కఁడ సుమం పరమైష్ట్య కరుణు.
(ప్ర) నిర్వాణముకన్యకానీతి నీవొక్కఁడ మీ. కన్యకానీతినిర్వ్యాజీనీతి నీవొక్కఁడ తీతి
వివక్షిత మిన్యకత్వతః ప్రాప్తత్రాసం (ప్రవిష్టం) ఇతి. (ప్ర) విష్టం ప్రాప్తం వివక్షితం, వరణ
మిత్ర సమర్థుఁడ. వివక్షిత భీతి సాను గర్భిణి భీతి కల, మున్యకానీతి సాను సమర్థుఁడన
పాపవర్ణుల తత ప్రవర్ణులం బ్యాసం సేవకం, సమర్థుఁడ ప్రవర్ణులను ప్రవర్ణు
ప్రసక్తా త్వవర్ణముక్తిప్రసక్తాఽచ్చు; తస్మాత్సంపాదకం పరణానం, కలకు వ్యాజ
సాపేక్ష మేవేతి భావః. భావ్యకారణం “ప్రమదమపరణానం హాదీయా భవతి,
యస్యాయం నిరంతరముప్రియస్సవచాస్య ప్రాచం మిథమః, ప్రాచమిథానానన్త భక్తి
రేప వరణసేతుతయా శుత్రభిప్రేతా, నను నిర్వాణముకల వరణా మిత్ర వివర్ణ
త్వాన్న శుత్రా నిర్వాణముకలవరణపుసక్తగర్భః. ఆనానీతి-తనకారణాత్, (దీ||
అపరాధిత్వాదైష్ట్యపడి) నామ్-మయమ్, ఉత్తరకర్ణ-ప్ర - జగత్తోదయం భక్తిప్రవర్ణ
యాపమ్, నన్నెరి - సమాచీనమామ్, దీప్తివృద్ధికేత - విద్యుత్తునీతివ్యవర్ణకా
రణం, దీప్తి - విద్యుత్తు, యేనకీనవిద్యుత్తు కేత - విద్యుత్తునీతివ్యవర్ణకే. ఉత్త
వర్ణకర్ణ- అనీతి-ధానియంత, తానక నార - (సంసారణానీతి) తక చాల్-
కృపయా, తరకర్ణ-ప్రసక్త - నిరవర్ణతా భూమేష్ట్యక. (సం||) సాధ్య
సాయోద్భవయా కృపయాప సిద్ధిః పరమ ప్రాప్తతా భూమేష్ట్యక. (సా||)
ఉత్తరకర్ణానా మన్తపడి. సరమపునఃపరణీయ సాముమి ప్రాచరంపంపమ్ భక్తి
ప్రపత్తరూప వ్యాజపీతేషాన్తై యాకాయానీ నిర్వపాము కలకలదాహార భక్తి
ప్రపత్తకతే మాత్మీపాయజ్జలెన్తు కరుణు. || 30 ||

(అ|| సా||) ఇప్పుడి ప్రాప్తపరీక్ష ముక్తికలై సురంజన్తు భక్తిప్రపత్తక
మాత్మ సాధనజ్జలెన్తు సాధన్తును కూడుమా? ఇతీప్యధిక ముక్తిమాన్తక సమాధిత
రాయ ఉత్తరజ్జై నిరకారీయార్కలో? ఆకాయాల్కప్రవర్ణ ముకుడుమా? ఎన్ని
శక్తియై పరిహరిత్తుకొన్డు అధికారజ్జై శ్లోకత్తరై సంసారిత్కాల్

తత్తద్దై తుకహేతుకే కృతధియన్తర్కేంద్రజాలక్రమే

విభాజిణః కథకప్రధానగణనే నిష్ఠాం కనిష్ఠాశ్రయామ్ ।

అధ్యాత్మశ్రుతిసంప్రదాయకతకై రద్ధావిశుద్ధాశయా

స్సిద్ధోపాయవశీక్రియామితిహిససాధ్యాంసమద్ధ్యాపయః॥౨౪॥

ఇతి కవితార్కికసింహస్య సస్వతంత్రస్వతంత్రస్య

శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్యకృతిషు

శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

సాధోపాయశోధనాధికార శ్చతుర్వింశః.

(తత్తద్)దిశి=హేతుభిర్వాదకర్తారో హేతుకాః, తేతేహేతుకాస్తత్తద్దైతుకాః, తేవిన హేతువో యస్మిన్ తత్తద్దై తుక హేతుకే, తత్తద్వాదిప్రపత్తి త ఇత్యర్థః. (దీ॥ అవ్యోశుష్క-తార్కికరాన జైతణికరాల ప్రపర్తిప్రక-పట్ట) తర్కేంద్ర జాలక్రమే-కుతర్కేంద్రజాలవిద్యాయామ్, కృతధియః-శిక్షితబుద్ధయః, మర్మజ్ఞా ఇత్యర్థః. (దీ॥ అనేన పరమర్మజ్ఞత్వాత్పరైర్తోభ్యత్వం నూన్యతే.) కథకప్ర ధానగణనే-ఏతే కథకాః ప్రధానా ఇయంత ఇత్యంగుల్యా గణనాయాం, కనిష్ఠాం గుల్యాశ్రయాం నిష్ఠాం విభాజిణః-అంగుల్యాగణనాయాః కనిష్ఠాంగుల్యుపకృమ త్వాదితి భావః. (సం) నావదూక పరిధానవిషయజ్ఞాం గణనాయాం ప్రస క్తాయాం కనిష్ఠాశ్రయాం నిష్ఠాం - నియమేన అగ్రగణ్యత్వానైవసం విభాజిణా స్తద్వంతః; (దీ॥ ఇత్యైత్ పరవ్యామోహానివర్తన సామర్థ్యం శోల్లిగ్నం.) ఇతో ప్యధికాస్తార్కికా నసంభావ్యంత ఇతిభావః. (వి॥ పరమితర్కాజాం పరితి తర్కకల్పనేన నివారణసామర్థ్యద్వ్యతనాయ కథకప్రధానేత్యాది విశేషణమ్.) నకేవలం తర్కమాత్రేణ సర్వాన్ధసాధనక్షమాః, అపితు తతోఽపి ప్రబలప్రమాణ భూత శ్రుత్యంత సంప్రదాయతోపీత్యాహ (అధ్యాత్మే) = అధ్యాత్మశ్రుతయః- ఉపనిషదః, తాసాం సంప్రదాయః-అవిచ్ఛిన్నోపదేశాః, తేవన కతకదీక్షాని, తైరద్ధా-సమ్యక్, విశుద్ధఅశయో యేషాంతే-సమీచిన తర్కాను గృహీతోప నిషత్సంప్రదాయరూప దృఢతరప్రమాణనిర్మిత కృతాంతః కరణా ఇతి యావత్. (ప్ర) ఏవంభూత వాదిహంసామ్బుదాచార్యా వేదాంతాచార్యాణా మాచార్యాః

శ్రీరహస్యత్రయ సారార్థ రత్నావళి.

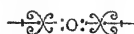
(౧) సిద్ధోపాయోత్థ శబ్దా త్రితయ మితి పరాకృత్యసత్త్వరూపజాలై
సాధ్యోపాయాధిక్యత్యా మధ శమయతి తా న్తత్త్వరూపే తథాంగే |
సాధ్యోపాయేహ్యబుద్ధే స్వకలుషశమనే దేహిభి ర్వాసుదేవః
తత్త్వజ్ఞానాదిమత్తేవ్యసులభ ఇతి త చోద్ధనం సార్థ మత్ర || ౧౪౦ ||

నివృత్తిధర్మా తావేవ భగచ్ఛరణార్థినామ్ || ౧౬ || అవృత్త్యావృత్తివశా ద్విష
మాపి తాపుభా || ౧౭ || మైత్రైకఫలదాస్యాతా మధికారివేశేషతః | ఉపాయఫల
యోరేకరూపత్వేపి ప్రపన్నయోః || ౧౮ || ఫలేవిశంబా విశంబా త్వరాయా స్తార
తమ్యతః | సాధ్యోపాయప్రసన్నోయ సిద్ధోపాయః ఫలప్రదః || ౧౯ || తస్మిన్
సాధ్యయోః కార్యం ఫలం శాస్త్రేషు వర్త్యతే | హరిరేకస్పదాధ్యేయ ఇత్యాహ్య
క్త్యమసారతః || ౨౦ || అజప్రపత్తిపరతాం శ్లోకన్యాహు ర్నతన్మతమ్ | హరిరేక
స్పదాధ్యేయ ఇత్యాదా హి విధీయతే || ౨౧ || స్వతస్త్రిన్యాస స్యస్య ఫలరూప
ముపాసనమ్ | కైజుర్యేక్రియమాణేతు ఖ్యాతీలాభాదివర్జితః || ౨౨ || ప్రయోజనా
న్తరానిచ్చు ర్మోక్షంచాపి ఫలం త్యజత్ | స్వయంప్రయోజనత్వేన ముక్తవత్సర్వ
మాచరేత్ || ౨౩ || అన్యాభిగమనం తాగ్జ్యంతథాన్యార్థ ప్రవృత్తయః | అన్యత్రా
జాన్యకీర్తిశ్చ త్యాజ్య మన్యవించితనమ్ || ౨౪ || ఏతేషాం వినవృత్తిర్ధం హరావభిగ
మాదికమ్ | విధీయతేఽస్య శాస్త్రేషు కాలేషూక్తేషు పఞ్చసు || ౨౫ || అన
గణాణామపి నృణాం దేవాభిగమనాదిషు | స్వయోగ్య నిత్యకృత్యైర్వా స్థితి
శ్చిశ్రూషయాపివా || ౨౬ || విలక్షణోభక్తియోగః స్త్రీశూద్రాణాం నిషిద్ధతే |
సర్వేషాం సర్వదాకార్యో దేవానుస్మృతిలక్షణః || ౨౭ || క్లేశానాంచ త్తయకరం
యోగాదన్యన్నవిద్యతే | ఇత్యాదితు ప్రపన్నేభ్య ఇతరత్ర నియమ్యతే || ౨౮ ||

ఇతి శ్రీమద్రహస్యత్రయసార వ్యాఖ్యాన పఞ్చకసంగ్రహే

సాధ్యోపాయ శోధనాధికార శ్చతుర్వింశః.

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయనమః.

(౨) శూద్రాశీనాం న యజ్ఞేఽ-ధిక్సృతి రితి మఖిశ్వేన నేదోపదిష్టే
న్యాసే సర్వాధికారిః కథ ? మితి కతిచి చోద్దయన్త్యచ్యతేత్ర ।
శుక్రత్యా సర్వస్య మిత్రం శరణ మితి తథా స్మృత్యనూక్త్యాచ బహ్యో
కాశన్యానునిషాదస్థపతిసయనశా చ్ఛాత్ర సగోష్ఠిధికారి ॥ ౧౮౧ ॥

(౩) విశ్వాసః ప్రార్థనా వా ప్రసదస మితి యద్భాష్యకారోక్త మంగ
ప్రార్థాన్యవ్యక్తయే తన్న యది కథమిమే ప్రార్థనాగ పూర్వముక్త్యా ।
శ్రీమదైవకుంఠగ ద్యో ప్రగీజగదురథ స్వాత్మనిశ్చేసమేవం
న్యాసఃపంచాంగయుక్త స్త్వితి ఎచస మతోన్యాసపవాంగిభూతిః ॥

(౪) శాస్త్రోత్థానేపతాధీ రథ భగవదుపాయత్వధీ ర్వా ప్రపత్తి
రైతద్భిన్నావిధేయా మితి రితి కతిచి త్తత్ర పూర్వస్తు సతః ।
సద్యోముక్తప్రసంగాదసహససవదం ధీమతాం వాక్యజస్య
జ్ఞానాదేవాపవర్గోక్తిరివ విధిహతిః ప్రస్ఫుటవోత్తరత్రి ॥ ౧౮౩ ॥

(౫) యద్భక్త్యాదిస్వరూపానుచితి మితి వచస్తన్నవిసంభయోగ్యం
నిత్యత్వాదాత్మనాం తన్న భవతి సువచం నాశహేతుత్వతోస్య ।
నైవాసంభావితత్వాదపి పరపురుషాయత్త కర్తృత్వసత్వా
ద్యోక్తంశుక్రత్యాముముక్షుస్ప్రితినిహితయనాస్యసర్థావహత్వత్ ॥

(౬) బ్రాహ్మణ్యాదే శ్శరీరాధికరణకతయా తత్ప్రియుక్తాంగకత్వే
ద్భక్త్యాది ప్రాజ్ఞయోగ్యం కథ ? మితి తు న స త్త్వత్పరీహారీత్యా ।
తత్తదేహనుబంధాధిక్మతిక మఖిలం హ్యస్యోహేతుం న శక్యం
కేవత్వాదే ర్విరుద్ధం తదితి స చతురం స్వాభ్యుపేతేపి తౌల్యాత్

(౭) ఐకాన్యస్యావిరుద్ధం నికలతను రమాకాన్త సంరాధనత్వా
త్ప్రిస్యస్యైవానురూపం భవతి చ బహుశ స్తద్విధేరాగమేషు ।

వ్యాసాద్యైః పాగుపాతం గురుభిరిహ కతా నాథము ఖైశ్చ తస్మా
ద్యక్త్యాది సాధికారానుచిత మితి వచో ఒకించనే యుక్తరూపమ్ ॥

(౮) కేచిత్సంభావితత్వం న తు నియమ ఇతి న్యాసవిద్యాంగవగ్ధే
యచ్ఛాపము స్తత్ప్రమాణోపహత మితరథా స్యాచ్చ విశ్వాస ఏవం ।
విశ్వాసోహ్యన్యధర్మేధికృతిరిహ పరం కింమహత్త్వేన తస్మిన్
మైవం భూయిష్ఠశంకావిఘటనసఫలస్యాన్యసిద్ధేః ప్రమాణైః ॥ ౧౪౭ ॥

(౯) స్థానే భక్తిప్రవత్తో రమృతతదితరోపాయతా ధీవిశేషా
దృత్తం రాజ్ఞే హి దత్తం సమగురుఫలకం జాయతే బుద్ధిభేదాత్ ।
దృష్టార్థాయాః ప్రవత్తేః క్వచన విఫలకత్వంతు వై గుణ్యమూలం
సాధుణ్యాదేవ సద్యః ఫలమదిశదియం కిం న పాంచాలికాదా ॥ ౧౪౮ ॥

(౧౦) ధ్యేయోవిష్ణుస్సదేతి ప్రకథితమృషిభిః వ్యాసహరీతముఖ్యై
స్తస్మాన్నాసోక్తిరంగప్రదన విషయత్వేన నేయేతి చేన్న ।
ధ్యానం త్యక్తేవ యే త్వం శరణముపగతాస్తేపి విష్ణోఃపదంత
ద్యాంతీత్యాది ప్రమాణై ర్బహుభిరవగతా హ్యాంగితాపి ప్రవత్తేః ॥

(౧౧) భాష్యేభక్త్యజ్ఞతాయాః క్రమమభిదధిరే భాష్యకారాఃప్రవత్తేః
గద్యే సావతంత్ర్యమస్యా స్ఫుట ముపదిదిశు స్తద్వయం మానసిద్ధం ।
యాశ్చధ్యానస్య వాచః కరణఫలపరా స్తాః క్రమా చ్ఛక్త శక్తోః
కర్తవ్యం తత్ప్రవన్నేరిపి హి ఫలతయా ప్రత్యహం యోగకాలే ॥ ౧౪౯ ॥

ఇతి శ్రీమత్కృషిక కులతిలక కపిస్థలం రఙ్గనాధ్యాయ ప్రణేతాయామ్

శ్రీరహస్యత్రయ సారార్థ రత్నావళ్యామ్

సాధ్యోపాయశోధనాధికార శ్చతుర్వింశః.

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః.

శ్రీమతే నేదాస్యగృహే నమః.

ప్రభావ వ్యవస్థాధికారః.

స్వరూపం యద్యాద్యగృహ విధిస్సంగాదిత విభో

స్తదాజ్ఞానేతున్న తస్మాద్వి రసనీయం తవఖిలమ్ ।

తథా తద్యగృహం తదుపసననా నీశ్య మహిమం

యథాగీతం సద్భి ర్యతీసతిమ్ముత రస్యనసితః ॥ ౫౪ ॥

అ॥ (చీ॥ స్వా॥) ఉపాయవ్యవస్థి యాదృశ? శాస్త్రమంశ్చైత్యు అతి కృమిత్తు శిలర్ శొల్లమ్ ఉపాయ ప్రభావస్తై యథాశాస్త్రమ్ వ్యవస్థాపితైః ఎజ్జనేఎన్నిల్? శిలర్ భగవత్సమాశ్రయంతే తో సుద్రస్యసతి కర్మిన్ బ్రాహ్మణ్య ముజ్జామెత్తు 'నశూద్రా భగవద్భక్తౌ' ఎన్ని వచనంతో శొల్లకితార్ కల్. శిలర్ భాగవతప్రభావవచమ్ స్తుతిపరమెత్తు ప్రభావస్తై ర్మ-శ్చైయ నిస్తిపార్ కల్. ఇన్ద ఇరన్దు వచనమ్ పరస్పర విరోధమన్వియితే వ్యవస్థాపనమ్ సజ్జోగ్-లిప్రభావ వ్యవస్థైయై ఇన్ద అధికారస్తై నయాపకక క-డనయ అధికారార్థై శ్లోకత్తై సర్వహిక్కితార్ (స్వరూప) మితి. విభోః-కళాస్య, (పి) స్వరూపం- "సత్త్వం జ్ఞానమనన్తం బ్రహ్మే" త్యాగి స్వరూపం, యాదృక్-సత్త్వత్వాది ప్రకారకం, నతు నిర్వికల్పం, (స్వా॥ యత్ యాదృక్ ఇతి సర్వత్రాస్తేతి) గుణాః - స్వాభావిక జ్ఞాన బలాదయః, పిగవాః - రంమక్పిస్తాద్యవతారాః, లీలాః-జగత్సృష్ట్యాదయః, అది శబ్దన దివ్యమజ్జి పిగ్రహం- "విశ్వతః పృథేమ, అదిత్యవగ్" మిత్యాది శృతి సిద్ధ భోగవిభూతిగ్రహణం, (స్వా॥ ఏతత్సర్వం యత్ప్రమాణ సిద్ధం, యత్స్వరూపం - అమిశ్రస్వరూపం, యాదృక్ - ధర్మ స్వరూప విలక్షణం ధర్మిణోవ్యావర్తకి ముత్యయిణోపయుక్తం, జడస్వరూపం త్రైగుణ్య విశిష్టం శుద్ధసత్త్వ విశిష్ట మణి స్వరూపం, తదాజ్ఞానేతుశ్చ - భగవ దాజ్ఞారూప వర్ణాశ్రమధర్మవ్యవస్థాన, యత్-జ్యోతిస్తామది స్వరూపం, యాదృక్ యదజ్ఞయుక్తం తదఖిలం భగవత్తత్త్వాణగుణవిభూతి లీలా విగ్రహ తదాజ్ఞా సిద్ధ ధర్మాణాం స్వరూప స్వభావాదికం శ్రుతిభిర్యథా వసేయం తథైవ, తద్భ

ఇప్పుడి ద్వయత్రిల్ ద్వితీయాన్త పదజ్ఞభారే ప్రకాశితమాన
సిద్ధోపాయ విషయమాకవుమ్ ఆఖ్యాతపదత్తారే శోల్లప్పట
సాధ్యోపాయ విషయమాకవుమ్ పిఱక్కుమ్ వ్యాకులజ్ఞశై
శమిప్పిక్కుమ్ వడ్డి కాట్టినోమ్. ఇప్పుపాయ ప్రభావ విష
యమాక ప్రమాణజ్ఞో కాట్టినవళవుక్కు ఏఱనినైత్తుమ్
కుత్తైయ నినైత్తుమ్ వరుమ్ కలక్కజ్ఞో శమిప్పిక్కి (వేణుమ్)
టోమ్. “ఆసోట్టయన్తి పితరః ప్రసృత్యన్తి పితామహః ।
వైష్ణవో నఃకులే జాత స్సన స్సంతారయిష్యతి ॥” ఎన్టుమ్,

క్రొనాం - తద్భాగవతానాం, తమపసదనాదేశ్వ - భక్తిప్రపత్తి కర్మయోగ జ్ఞాన
యోగాది లతఃసన్య మహిమాపి, యథాధీతం-అధీతానతిక్రమేణ, సద్భిః-బ్రహ్మ
విద్భిః, నిర్దుష్టైరితివా, యశివతిముఖైరధ్యవసితః - న్యూనాధిక భావ రాహిత్యేన
శుక్తుక్తక్రమేజైన నిర్భీతః (వి) నతు జాతినమృత్యుదిరూపేణ వర్జసజ్జరపర్య
నోజీకృత ఇతి భావః. ॥ ౫౫ ॥

అ॥ (దీ) ఇని వక్ష్యమాణార్థోపయోగితయా అనన్తర పూర్వోక్తాధికార
ద్వయార్థత్వై అనువదిక్కిఱార్ (ఇప్పుడి ద్వయత్రి) లిత్యాదియార్. (స్వా॥ విశే
షణ భూత శ్రీవైశ్యముమ్ ఉపాయత్వముమ్ స్వప్రమాక త్రింశ్చక్రయారే తిరు
మన్త్రిత్రి లెన్టు శోల్లాదే ద్వయత్రి లెన్టు శోల్లింబ్రు.) ఆఖ్యాతపదం - క్రియాపదం,
“ప్రపద్యే, ప్రజ” ఎన్టుమును. ఇత్తాల్ ద్వితీయాంతాఖ్యాత పదజ్ఞభినుడైయ
కృమత్తారే తత్ప్రతిపాద్యోపాయద్వయ శోధన మెన్టు పూర్వాధికారద్వయ
సజ్ఞతి నూచితమ్.

అ॥ ఇనిమేల్ ఏఱనినైత్తువరుమ్ కలక్కజ్ఞశై ఇవ్యధికారత్తాలుమ్, కుత్తైయ
నినైత్తువరుమ్ కలక్కజ్ఞశై మేలధికారత్తాలుమ్ శమిప్పిక్కిఱార్ (ఇప్పుపాయే)తి.
(స్వా॥ ఉపాయమ్ ప్రతిష్ఠితమాన పిన్ను తత్ప్రభావం నిరూప్యం. ఇన్ద్రాధికా
రత్రిల్ ప్రభావం వ్యవస్థితమాన పిన్ను ఇను కూడాడెన్టు ఆక్షేపముదిక్కైయారే
అనన్తరం ప్రభావరత్తై యెన్టు కరుత్తు.)

అ॥ ఉపాయ ప్రభావాత్తశయ ప్రతిపాదకజ్ఞభావ ప్రమాణజ్ఞశై సాల్
పులాక న్యాయత్తాల్ కాట్టుకిఱార్ (ఆసోట్టయన్తి) త్యాదియార్, ఆసోట్ట

“శేషమేకాగమం” త్తే మేనీ ఎనువో విధేయు పింపునా నూనొరితు
 “పెద్యు” ఎనుచు శోల్లుకతోనో నాబుద్ధికోస్తాను ఉత్తా
 రకనూని ప్రభావశ్చై ముద్దెనానాముతే భస్మపాదునబ్బ
 సరుప్పును. “మో శోన్యం పురుషం నీవ నేనా అకంతుం
 విదుః” ఎను భగవదశ్చాస మ్మో వయసమృత్యుచు ప్రభావము
 నేనానె నాలుగు పదేర్చుకొన్నచో శ్లోకం నీవేనాశ్చే. ఆనా
 లును భతుకు-విరుద్ధమల్లాది పరమాంబుత్వానీ ముద్దుడ
 జాతి వ్యవస్థై శోల్లుకతోనో. “స మోద్రా భగవద్భక్తా
 విప్రా భాగవతా సత్పుత్రాః | సుద్వినశ్శేషం తే తూదాగ్రహేహ్య
 భక్తా జదార్దనే” ఎను భగవద్భక్తి గుణం గుణం సద
 సద్భావజ్ఞులై అనకృష్ట జాతీయరై ఉత్కృష్ట జాతి పంచక
 శబ్దతాతే శోల్లియును ఉత్కృష్ట జాతీయరై అనకృష్ట జాతి

టనం - భుజాస్పాదనమ్. ఎమర్ - అస్సవ్వంశరీ, కీర్తిమేళిగిరిగిరి పరస్పరమ్ - పూర్వత్ర పరత్ర మధ్యేగ సప్త సప్త పురషపరస్పరమ్, కేశవస్తమర - కేశవముగదానం నారకశి. మాతలితు పెద్దలు - మహాసాహస్యరూపమాన ఇబ్బగవత్సమ్మ వస్తై అడైన్, నమ్మడైయ వాక్తు - నమ్మడైయనమ్మత్తు, వాటి క్క - వైవా - ప్రాప్త మాన ప్రకాగడై ప్పారీ - గ. ఏనగ - కృష్ణ, మస్తానో - వేద, తం - తస్య ప్రభావమైవనడి. దేవాటి - సత్యమాయోప, నమిగ - పరినిర్వణపరు. వేదిత్రపూయ ప్రభావమ్ వేదన ప్రయుక్త మాక్కిగానే ఇగు ఉ పాయప్రభావ మెను కరుతు.

అ|| ఇప్పటివల్ల ఉపాయపర్యవముగిరి వ్యవస్థ గుఱునే? ఎన్న, వ్యవస్థయే ప్రభావనిర్ధమాక చ"ల్లుకిగి"పెన్గిటారి (అనా)మిత్తాదివా. భాగవతరక్కు- జాతి వ్యవస్థ యిల్లె యెట్టుమవర కళుక్కు- మూల వచవత్తై క్కార్-తర్ (నకూద్రా) ఇతి. ఇదివర్గమ్. భగవద్భక్తా శూద్రానభవన్తి. కింతు విపారివనస్మృతాః, సర్వేష్యపి వర్ణేషు తపవ కూద్రాః. యేహి జనార్దనే భక్తి

వాచకశబ్దతాలే శొల్లియుమ్ ఇరుద్దతు. ఇతడియాక భగవ
ద్భక్తరెల్లారుమ్ ఏక జాతీయరన్త్రో? వెన్టు శిల మృదుప్రజ్జర్
నినైప్పార్కళ్. ఇజ్జనేయాతో భాగవత బ్రాహ్మణ నిన్న
పడియే వర్తిప్పార్. భాగవత శూద్ర నిన్నపడియే వర్తిప్పా
నెన్టు ఆచారనియమజల్ శొల్లియుమ్ సర్వశాస్త్రజ్ఞహమ్ విరోధి
క్కుమ్. కేవల బ్రాహ్మణనుక్కుమ్ కేవల శూద్రనుక్కు-

మన్తో నభవన్తి ఎన్ట. (స్వా||) ఇతడియాక - ఆపాతప్రసిషన్నార్థమాన ఇన్ద
వచనమడియాక వెన్డపడి. (చీ|| మృగుప్రజ్జర్ - విచార విమర్శాసహ బుద్ధికళ్.)
ఆపాతప్రతీతార్థ స్వీకారే బాధకమరు+ర్ (ఇజ్జనే) ఇతి. (ప్ర||) - (ఆచారని
యమజల్ శొల్లి) మితి. కేవలసంహితాయాం— “బ్రాహ్మేమహామూర్త్యో
త్థాయ” ఇత్యారభ్య “సాంబుఖోద బుఖోవాఽసి గాయత్రీంమూలవిద్యయా ।
అష్టోత్తర సహస్రంవా శతమష్టోత్తరంతువా ॥ అష్టవిశతిమేవాథ జపేన్నాన్య
సాదికఽద్యుజః । మన్తరత్నం జపేద్భక్త్యా యావజ్జీవం ద్విజోత్తమః ॥ ...+...
స్వాధ్యాయంచ పురాణంచ హరి సజ్జీర్తనాదికమ్ । ముముక్షుర్నిత్యయుక్తశ్చ
మన్తరత్నం సదాజపేత్ ॥” ఇత్యాది ద్విజాతీభాగవతస్య ఆచార విశేషజ్ఞాపకం
కాస్త్రమ్. “స్త్రీశూద్రాణాం విధిం వక్ష్యే సమ్యక్ప్రణవ పరీతమ్ । బ్రాహ్మే
మహూర్త” ఇత్యారభ్య “భగవద్భక్తియుక్తానాం స్త్రీశూద్రాణాం చతు
ర్ముఖే” త్యాది భాగవత శూద్రాణాం ఆచార విశేష జ్ఞాపకం కాస్త్రమిత్యర్థః.

అ|| (స్వా) కాస్త్రవిరోధముమ్ శొల్లి సంప్రదాయ విరోధముమ్ శొల్లికి
తార్ (కేవలే) తి. (ప్ర||) న స్వేపంసతి “యే యజన్తి హరిం సర్వే, నశూద్రా
భగవద్భక్తాః, యేషాం చక్రాజ్జితం గాత్రం శూద్రేష్వపివ దృశ్యతే । తేనై
స్వర్గస్య సేతాతో బ్రాహ్మణాభువిదేవతాః ॥” ఇత్యాదిభి స్సర్వభాగవతానాం
సామ్యైక్తి ర్వాన్యహస్యేతే త్యత్ర, “వర్ణాశ్రమాచారవత్సా, స్వకర్మణా తమ
భ్యర్చ్య, శ్రేయాన్ స్వధర్మోవిగుణః, తస్మా త్సప్రణవం శూద్రో మన్నామాని
నకీర్తయే” దిత్యాది ప్రమాణై ర్వాన్యవర్ధరీరపాతం భాగవతానామపి స్వస్వవర్ణా
శ్రమాచారానుష్ఠానేనైవ భగవద్భక్తిత్యా పురుషార్థ సిద్ధి ర్వాన్యధేత్యుపగమా

ముళ్ళ నెల్లె భాగవత బ్రాహ్మణముక్కుమ్ భాగవత కూద్ర
నుక్కుమ్ కొప్పుగోలు మెరుమ్ ఇన్నర సమగ్నియ శాస్త్రు
జ్జగుమ్ సమపుగుమార్గ సామ్యాదికళాళే సున్నుమ్ కతామ్మి
అప్పుళ్ళార్ అరుచ్చెయ్ తాన. “సలన్నరుమ్” ఎన్ని
చాట్టుక్కు వ్యాఖ్యానమ్ పణ్ణిస అభిముక్తురుమ్ జన్మత్తార్
వృత్తాత్ పుట్టా నొగుత్తునుక్కు భగవత్సమృద్ధి ముడ్డో
నాల్ అవనై ఇవై ముక్కుయననారుత్త తామి సినైక్క
కూ-శేష్ణేమృడియాయుద్దు భగవత్సభావ మిరుక్కు-
మ్మడి. ఆనాల్ అనర్కనోమ పుణ్ కొమ్మమ్మ స్మిక్కి
తిలైయే యెన్నిల్ ? అతు జాల్ నిబద్ధసుమ్ జ్ఞామైగుణజుసనై
యెన్దు నిమ్మరైత్తార్కళ. “సలన్నరుమ్” ఎన్నిరుపుమ్

దాచారవిశేషణా మనర్జయత్వా తస్మాద్దేకాని గర్భవత్తయానాం సామ్య
సిద్ధి స్పష్ట్యావదన వేదాగ్నియనా గ్రహయన్తుబ్రాహ్మణ్య సిద్ధిర్వాక్యే సామ్య
దాయకత్వ మిత్యాహ (కేవల బ్రాహ్మణనుక్కు) మిత్యాహ. (స్యా) పృతి
బద్ధిగర్భం సాధారణబ్రాహ్మణనుక్కుమ్ “సర్వజ్ఞగోళీ శూదా” యీత్యభక్తా
జనార్దనే” ఎన్దు శొల్లకైయాలే బ్రాహ్మణ్యమ్ కగ్రిన్దు శూద్రత్వజ్ఞాన సక్కు-
మమ్ ప్రసజ్గిక్కుమ్. అభక్తః ఉత్కృష్ట పూర్వజానా నాశకతయా సాధారణ
శూద్రనుక్కుమ్ శూద్రత్వం కగ్రిన్దు అన్యత్వమ్ ప్రసజ్గిక్కు-మెన్దు కగుత్తు
(దీ) ఎల్లె-జాతివ్యవస్థై.

అ॥ తరుమెమ్మి వ్యాఖ్యాతావాన పెరియవాచ్చాక పల్లెయుమ్ భాగ
వత ప్రభావత్తై యరుళిచ్చెయ్ దార్మియ జాళి పో మెన్దు అరుళిచ్చెయ్యలిల్లె
యెన్దు కాట్టుకాకిర్ (కులన్తరు) మిత్యాదియాల్. శ్రీనన్నన కులాన్త రాభవం,
కులమ్ - గోష్ఠీ, ఇవై యుడైయవక - జన్మపుత్ర సత్తెయుడైయవక.

ఇని పెరియవాచ్చాక పల్లె తామే జాత్యసగమ మిల్ల యెన్దురుళిచ్చెయ్
దార్మిజార్ (ఆనా) లితి. నను “కులన్తరు” మెన్దు “పణ్ణి కులన్తై
త్తవిర్దు” ఎన్దుమ్ జాతిభేదిక్కు-మెన్దుదిల్లెయో? ఎన్నవార్ (కులన్తరు మెన్దుపు)

“పక్షై క్కుల తై త్తవిర్ ను” ఎన్నతువుమ్ తొణ్ణక్కులత్తిల్ ఉత్తుర్ ను శొన్నపడి. దేవతాస్తరస్థజీర్ కులమునే ఇవనతు? “మాజనిష్ట సనోవంశే జాతోవా ద్రాగ్విపద్యతామ్ | ఆజన్మ మరణం యస్య వాసుదేవో న దై వతమ్ ||” ఎన్నితే ఏకాన్తి కుల త్తిత్ పాశురమ్. ఇప్పడి వేతొరు కులమానాలుమ్ జాతి శబ్ద ముమ్ కులశబ్దముమ్ భిన్నార్థమాకవుమ్ ప్రయుక్తమౌకై యాలే జాతిభేదియాదు. తిరు (చురపియానాలుమ్ గోత్వం)

మెట్టు. (స్వా|| ఉత్కృష్ట కులత్తిలస్వయమ్ తరు మెట్టుపడి.) తొణ్ణక్కులమ్-భగవద్దాసకులమ్, పక్షై కులమ్ - పూర్వకులమ్, తొణ్ణక్కులత్తిలత్కృష్టక్కు-నిదానమరు + ర్ (దేవతాస్తరే) త్యాదియాల్. (స్వా|| పూర్వజాతి యిరుక్కు-చ్చాయ్ దే కుల శబ్దం సమాహవాచియాన్ ఉత్కృష్ట భాగవత సమాహాస్వయ ముణ్ణామెన్మ కరుత్తు.)

అ|| సజ్జీర్ణకులత్తి సపకర్షత్తైక్కార్ + ర్ (మాజనిష్టే) త్యాదియాల్, యస్య - యాదొరుపురుషనుక్కు, ఆజన్మమరణం - జన్మమారభ్య మరణావధి, వాసుదేవో దైవతం నభవతి - వాసుదేవనై భజియాదిరుక్కి-తార్, స పాపిన్యః, సోవంశే మాజనిష్ట- నమ్ వంశత్తిల్ పిఱక్క-వేణ్ణా. నమ్ పాపవిశేషత్తాలే జని త్తాలుమ్, ద్రాగ్విపద్యతాం - శీఘ్రమేవ మరిక్క-కడవణ్. (స్వా|| అక్షైవస్య అను త్పద పార్థనాయా అక్షైవకులాపకర్షముమ్ శ్రీవైష్ణవకులాత్కర్షముమ్ సిద్ధమెన్మపడి.) కులమెన్మ ఒరువక్తెప్పట్ట కూట్టమ్. జాతి-సంస్థాన విశేషమ్. అక్షైయాల్ భాగవతరుక్కు కులమ్ భేదిత్తాలుమ్ జాతిభేదియాదెన్గితార్ (ఇప్పడి వేతొరు) ఇత్యాది. (స్వా|| భిన్నార్థమాక - “దేవజాతి కులధర్మాః ఆహ్నయై రవిరుద్ధాః ప్రమాణ” మిత్యాదాశ్చెన్నపడి. ఇదిల్ దృష్టాస్తమరు + ర్ (తిరుచ్చురపి) ఎన్మ. శురపి - సురభిః - కొయిల్ పశు, శ్రీసురభియానాలుమ్ పశుసామాన్య కులమునియే భగవత్సమ్మన్మన్మై యిట్ట మహాప్రభావత్తై పెన్మగ్రాలుమ్ గోత్వ సంస్థాన మనుక్కు ప్పొక్కాదెన్మపడి.

స్వమర్శాద్దై కభుమ్ కలజుమ్పడియామ్. ఆనసిన్సు “ప్రతిసత్తి
విశేషార్థ మన్యత్రాన్యత్వకీర్తనమ్ । విశేష విధి సాకాంతౌ
స్తత్ర తత్తత్ప్రవృత్తయః ॥ ” ఎన్దు ఎఱ్ఱుఱ్ఱుఱ్ఱుఱ్ఱుమ్ సమా
ధానమ్. శ్రీవిమరరుమ్ స్వజాత్యనురూపమాక వివాహాది
కల్ పణ్ణిహర్ (కల్.) భుక్తవత్సు ద్విజాగ్యేష్టు సిషణ్ణః సు

యానిన్దు కొఱ్ఱు శఙ్కెయై పరిహరిక్కితార్ (ఆనసిన్సు) తి. ప్రతిపత్తివిశేషార్థం -
ప్రజామాదిరహిత కేవలమానస ప్రతిపత్త్యర్థమైవపడి. (సం) అన్యత్ - కూడే)
బ్రాహ్మణేచ, అన్యత్వకీర్తనం - బ్రాహ్మణత్వ శూద్రత్వకీర్తనం, చణ్డాలే
బ్రాహ్మణత్వకీర్తనం, ప్రత్యక్షసేతే చణ్డాలత్వకీర్తనంచ పూజ్యత్వాపూజ్యత్వప్రతి
పత్త్యర్థం, తత్తైవం సతి ప్రతిపత్తి విశేషవిషయేషు పిత్రాది దినే నిమన్త్రణాధ్యాప
నాదిరూపాః ప్రవృత్తయః కుతోనన్య? రిత్యత్రాహ (విశేష) తి. ఔత్పత్తిక
బ్రాహ్మణత్వాది విశేష నిమిత్తకవిధి సాకాంతౌచిత తాః ప్రవృత్తయః, ఏతేనచ.
తాదృశవిధివిషయా ఇత్యేతేషు తత్ప్రవృత్తయోపి నభవన్త్యేవేత్యర్థః. యద్వా -
అన్యత్రాన్య త్వకీర్తనం ప్రతిపత్తివిశేషమాత్రార్థంచేత్ శ్రీ విమరదివిషయే పుత్ర
కృత్యత్వాదిరూపాః ప్రవృత్తయః కథంస్య? రిత్యత్రాహ (విశేష) తి. శ్రీ విమ
రేషు ధర్మపుత్ర పుత్రకృత్యం విధిరూపాశరీర వాక్యబలాత్కృతవాన్. మాం
నేర్ నమ్మి విషయే మహాపూర్ణాః పుత్రకృత్యం విధిరూప యామునాచార్య
వాక్యబలాత్కృతవన్తః. లోక సారజ్ఞ మహామునయ శ్చ పాణిపహనే రజ్జనా
థాజ్ఞయాప్రవృత్తాః. యత్రైవం విధ విశేషవిధి ర్నదృశ్యతే తత్ తథావిధాః
ప్రవృత్తయోపి నభవన్తి. (స్వా) భాగవత బ్రాహ్మణే ప్రజామాది ప్రవృత్తే,
భాగవత కూడే తద్వర్జనచ తత్తద్విశేష విధిరేమాలమైవపడి. (దీ॥ ఎఱ్ఱుఱ్ఱై
కుమ్ - బాతే స్థవీరత్వ చణ్డాలత్వ బ్రాహ్మణత్వాది ప్రయోగజ్ఞకుమ్
ఇరునే పరిహర మైవపడి.)

అ॥ ఇప్పుడి 'జాత్యనపగమత్తిల్ శాస్త్రమూల శిషాచారముమ్ ప్రమాణ
మెఱ్ఱరు + ర్ (శ్రీవిమరరు) మితి. బ్రాహ్మణ్యముణ్డాకల్ బ్రాహ్మణలే వివాహం
ప్రసంగిక్కుమెఱ్ఱపడి. ఇది నాలే పరపక్షత్తిల్ అమూలకాచార కథన మనజ్ఞత
మెఱ్ఱ కరుత్తు. జాత్యనపగమత్తిల్ లిజ్జదర్శనముమరు + ర్ (భుక్తవత్సు) త్యాది

నూననీ | వినునాన్నాని | వినునీ శుచీని గుణవంతి చ ||”
 ఎన్ని తెక్కెట్టు నుగోష్ఠిగణ్ “భీష్మనోగ్రహణశక్త్య మ్మాం
 త్తవ మధుసూదన | కిమర్థం పుణ్యకాండ భక్త్యం వృషలభో
 జ్ఞానమ్ ||” ఎన్ను కేటన్ “ద్విషదన్యం న భోక్తృస్య ద్విషన్తం
 నైవ భోజయేత్ | పాండవాన్ ద్విషసే రాజన్ మమ ప్రాణా
 హి శాన్తానాః ||” ఎన్ను ఉత్తరమదుచ్చెయ్ కైయాలే శ్రీవిదుర
 రుక్మ నుగోష్ఠిగణ్ శొన్న బాతి నిశేషత్తై భగవాన్ ఇశై
 న్దానాయ్ బు. ఆనాల్ బ్రాహ్మణం ప్కమ్ శ్రిత్రయర్ కుమ్
 శూద్రునై యనకాన్వత్తై భుక్తిక్కు నిషిద్ధమన్తో వెన్నిల్?
 “అర్యాధిష్ఠితా వా శూద్రా (అన్న) ససంస్కారా స్సుః”
 ఎన్ను అనన్తంబాదినల్ శొల్లకీతివడిమే యుగాన్మజ్జల్ ఆర్య
 సగతన్త్రాస గుణవచ్చాద్రకళ ఆర్యర్ క్కు అన్న సగస్తారమ్
 పణ్ణ అనుజ్ఞాతరా కైయాలే అన్విడత్తిల్ నిషేధమిల్లె. ఇతు

యాల్. వృషాన్నమన్నైస్తు శొల్లాదే ఉన్తర్ క్కు గమరళిచ్చగ్గుకైయాలే లిజ్జ
 దర్శన మెన్తపడి. (సం||) నుగోష్ఠిగణ్ శొన్న ఇత్తున్తై జాతీర్తనస్య మహాప
 రాధత్వం నూచితమ్. (వి|| ఇన్ద్రానాయ్ బు - భగవతో విసురన్మ శూద్రత్వ
 జాతి రగ్గీక్కుతైవాసీ నిత్యగః.)

అ|| ఇప్పడియాకిల్ “మృతసూతకపుష్పాగ్గం ద్విజం శూద్రాన్నభోజనం |
 అహంతు నైవ జానామి కాంకాం యోనిం గమిష్యతీ” త్యాది పరాశరాది వచన
 నిషిద్ధ శూద్రాన్నభోజనమ్ ధర్మసంస్థాపన పృష్టం శ్రీకృష్ణసుక్కు ఆసజ్జత
 మన్తో? ఎన్ను శజ్జిత్తుత్తరమరుత్ (ఆనా) విత్. విసురన్మ అన్న సంస్క
 ర్తృత్వ మాత్తమన్మకే అన్న స్వామిత్వమిల్లెయ్మొత్తు కనుత్తు. (డి|| ఆర్యాధిష్ఠి
 తాః - ఆర్యపరతన్త్రాః.

అ|| జాత్యన్తరత్తుక్కు అన్న సంస్కర్తృత్వోపయుక్త మానగుణజై “శుచి,
 ప్రియతః” ఎన్ను శొల్లకైయాల్ జాత్యనపగమం నూచిత మెన్నితార్ (ఇమ) ఇతి

“శుచిస్తు ప్రయతో భూత్వా విదురోఽన్న ముపాహరత్ ”

ఎన్న శ్రీవిదురుడై య గుణవిశేషజ్ఞో శొల్లుకైయాలే సూచి
తమ్. బ్రహ్మవిత్తాన ఇవర్యోగ ప్రభావత్తాలే దేహన్యాసం
వజ్జిన పిన్ను ప్రాప్తనాన ధర్మపుత్రక శెయ్త సంస్కార విశే
షమ్ తూష్ణీ మనుష్ఠితమాతల్ వ్యక్తి విశేష నియతమాతలా
మిత్తనై. ఇతు కొండ్లు వ్యక్త్యన్తరజ్జీల్ న్యాయసంఘాసరమ్
వణ్ణవోణ్ణాతు. ఇజ్జనల్లాతపోతు ధర్మోత్తరరాస పాణ్ణవర్కభు
కొండు నియతివిశేషత్తాలే వద్ద దార సాధారణ్యత్తై కొండ్లు
సర్వలోకముమ్ వ్యాకులమామ్మడియామ్. ఆకైయల్ తక్
తామ్ జాతికల్లై విడాతే నిన్దవోజాతికభుక్కు ఉచిత ప్రక్రియై
యాలే యధాధికారమ్ భగవత్కైజ్జరమ్ సణ్ణ ప్లాప్తమ్.
మోహన శాస్త్రజ్ఞిల్ శొన్న జాత్యుద్ధారాదిగల్లై సామాని

శ్రీవిదుర్ శరీరం విట్టసిక్ డ్మత్రియనాన ధర్మపుత్రక బ్రహ్మమేషుసంస్కారమ్
పణ్ణితిలనో? ఎన్నవర్ (బ్రహ్మవిత్తుక్క-శాస) విత్వాది. (సం|| ప్లాప్తనాన-
వ్యాస పుత్రాః కిల విమరాః వ్యాస పుత్ర పాణ్ణు పుత్రో) ధర్మపుత్ర ఇతి కథం
చిత్తుత్తైవన ప్లాప్త ఇత్యర్థః.) తూష్ణీ మనుష్ఠితమాదల్ - మన్మథహితమాః
తన్త్రయపమాదల్, సమన్త్రకపక్షత్తిల్ వ్యక్తివిశేషనియతమాదల్, ఇన్దకొండ్లు
వ్యక్త్యన్తరజ్జీల్ శెయ్యవోణ్ణాదెన్దపడి.

అ|| (సా) తథానన్దకారే బాధకమరుత్ (ఇన్దనన్దబో) ౬౪.
(నియతీ) తి. పతిందేహిని పచ్చవార యాచనారూపేత్యర్థః.

అ|| ఇషుడి భాగవతగూదమక్కు పూర్వజాత్యవసగముత్తల్ శిష్టతయా
కైజ్జర్యవని ప్లాప్తయాదో? ఎన్నవర్ (ఆకైయా) ౫౧. ఆకైయాల్-సన్ద
కొండ్లపేత శాస్త్రసిద్ధ మాకైయల్.

అ|| పాశుపతాగమాది నిర్మర్ “దీక్షాప్రవేశమాత్రే” బ్రాహ్మణోభిరభి
ధృవ ” మెప్పు శూద్రుమక్కు బ్రాహ్మణ్యాగమమ్ శొల్లుపిల్లయో? ఎన్నవర్
(మోహనే) తి. (దీ|| జాత్యుద్ధారః - జాత్యుపగమః)

నరన్ నిన్దై క్కలూకాను. నరున్యన్యానాగిల్లాను తిలవే నేను నినాన
జ్జుళాలే నరుక్కి విశ్వామిత్రాదికన్ పుడైయన్దై నేను తిలవన్కు-
క్కుమమెక్కై నచనవిరుద్ధమే. నను గాదికన్లును ఉత్తమ
ప్రభావరాన అత్తేనారన్ పుడైయన్దై నుత్తమన్లునై నమన్లును
ప్రాసత్తున్కు- ద్దున్దాన్దనూక్కు- లాకాను. అనన్ కన్దున్దై
నజ్జుళైయున్ అరాన్దొరన్ న్యన్దున్దై ననుమన్దై న్కు-మమె-
యిలై. “విష్ణు ర్నిత్యం విద్యమన్ తేన ఈశ్వర స్సా-

అ॥ విశ్వామిత్రాదికన్లును, త్తమన్లునానానానా బ్రాహ్మణ్యము వరుకి
తాప్పలే నుద్రభాగవతర్ పుష్ప మననాకానో? ఎన్నవర్ (నరున్యానాగిల్లా) మితి.
అది శబ్దన క్కనూనాన్కునాను. అనుమాత్మకం బ్రాహ్మణ్యం అనాహితమ్.
విశ్వామిత్రర్ తుమ్ త్తమన్యత్వమాత్మకమన్దు. (వచనవిరుద్ధ) మితి. భాగవత
బ్రాహ్మణ శూద్రనియతాచార విశేషవిధాయక వచనవిరుద్ధ వాన్దాడి.

అ॥ (దీ) నను నమాత్మవార్త శ్రీమధురకవికన్లును, అనన్ పుణాత్మవార్త
బాకసారజమామనియున్ అశ్రయిల్లన్? ఎన్నవర్ (నరున్యానాగిల్లా) మితి.
(సా) “కమప్యతాభిజాయన్త” ఇత్యాది ప్రమాణైలే పనురాన్యపేక్షయా
ప్రధిక ప్రభావరానవడియా లే వ్యక్తిపేక్ష ననుత పాక్షిగ్గురుపనన్దును.

అ॥ ఇప్పుడి అభ్యుపేత్యపదమాక పునిహగం శాన్తి హరిమూర్తి సరహర
మనర్ (అవర్క) లితి. దివ్యప్రసాదైలే త్తమన్లును పుణాత్మకన్లును
పజ్జామైయాలమ్, తరుమట్టికైప్పరాన్ అనుమాన్యత్వపురుయిలే ననున్యాయన
స్థితిలే నేదన్దై ఉచ్చరియమలే కనుప్ప నేన్దై ననున్దైలే భేగన్దు రప్పన్దుపేక్షై-
యాలమ్ స్వజాతి నియమన్దై క్కుడన్దమై యిల్లన్దున్దు కనున్దు. (అ॥ ఆంయ
నాల్ - పరామర్శనే, కడన్దమై - త్యాగం.)

అ॥ అనాను భాగవత శూద్రర్క కన్లును స్రవన్తవ్యవన్దు కూడుమా?
“విష్ణుర్నిత్య” మితిశ్లోకే శూద్రసకాశాద్బ్రాహ్మణ్యమన్కున్దు వోపదేశమ్ తొల్ల
కైయా లే వ్యవన్దై కూడాదే? ఎన్నవర్ (విష్ణుర్నిత్య) మితి. యస్మాద్విష్ణు
ర్నిత్యమిద్యః - ఈడనయోధవతి. తస్మాద్నిత్యం రూపం విషయో యస్య

ద్వానం నిత్యరూపం వచేణ్యమ్ । ప్రాప్యం జ్ఞానం, బ్రాహ్మణా
త్వత్రియా ద్వైవైశ్యా మ్భూద్రాదపి (ద్వాపి) నీచా దభీ
క్షమ్ ” ఎన్నిక శ్లోకార్థి భగవద్జ్ఞాన మవశ్యమ్ సమ్మాద
నీయ మ్మాయాతే పూర్వపూర్వాభాత్తిల్ మధ్యభాగ్
పక్షాల్లిలుమ్ జ్ఞానాత్రమ్ విశదమాక సమ్మాదనీయ మెన్ని
వ్యశపు శోల్లిల్లియ్యు. ఇప్పడి యునాలుమ్ విద్యామన్తాదిక
భుక్తియ గ్రహణమ్ బ్రాహ్మణాది విషయత్తిలే యాతనేను
మెన్నుమిడమ్ ‘ సూద్రయోనావహం జాతో నాతోన్యద్యత్తు
ముత్సహే’ ఎన్న శ్రీవిదుం వాక్యత్రాజీ సిద్ధమ్. తులా
ధార ధర్మవ్యాధాదికళుమ్ సందేహమ్ కేరక్కవస్త బ్రాహ్మ
ణరై త్తాజ్ఞో సంభావిత్తు తీర్థయాత్తైయిలే వత్తిత్తిత్తారై
వత్తియిలే కేరత్తమాత్రమ్ అవర్కళై త్రైవిత్తు నిట్టార్క
తన్ని త్యగూపం, బ్రహ్మవిద్యం జ్ఞానం బ్రాహ్మణాదిభ్యస్సంపాదనయ మెన్న్పడి.
జ్ఞానమాత్రం పూర్వవర్ణాలాభే శూద్రాదపి సంపాదనయ మెన్న్ప కుచనార్థమ్.
అక్రయాల్ తద్వ్యతికిత్తపువ్త్తివ్యవస్థై యుపపన్న మెన్న్ కరుత్తు.
౩॥ శూద్రాత్ జ్ఞాన సమ్పాదనమేవలే విద్యామన్తాదిగ్రహణముమ్ తుల్య
న్యాయా త్ప్రసజ్ఞియాదో! ఎన్నపర్ (ఇప్పడియానాలు) మితి. (ప్ర విద్యా
మన్తాదీతి—ఇన్దోబుమ్మిదిరాదిశబ్దాః.) చవనవిరోధే న్యాయబ్జూతాదెన్న్
కరుత్తు. తులాధారాదికల్ చాహ్మణార్ కు విద్యోపదేశం పల్లవిల్లెయో!
ఎన్నపర్ (తులాధారే) ౪. (వి) భూతహితపరత్వ, భూతాద్రోహ, అపంచన,
పర్వపాహ్గ, స్పర్ధాశూన్యత్వాది ధర్మశ్రవణేన బాహిః శాన్తిమన్వసద్యతేతి ధర్మ
మాతోప్రదేశ ఏవ తులాధారవృత్తాన్తే ప్రతీయతే. ధర్మవ్యాధి వృత్తాన్తైప
స్వజాత్యాచారాపరత్యాజ్యత్వమేవోపదిప్తమ్. నత్వాచార్యవరణ సాధ్యవిద్యోప
దేశ ఇతిభావః. (ప్ర॥) నూతాది వృత్తాన్తై ఆది శబ్దాః. (సం) సమ్మపిత్తు-
సమ్మన్య, వ్యక్తిత్తైతై-సమ్మన్య మ్యతా. (ప) పగ్గియిలే కేరత్తమాత్రం-
మాగ్గోపదేశేన మాగ్గే ప్రవేశేన మాత్రం తత్సద్వశం యథా తథా, తతివిష్ట-

భాగవత ప్రభావమ్ కణ్ణుకొళవతు. “అతో జాతే ర్నికృ
ష్టాయా స్సర్వస్యానా వినాశతః ! సాజాత్యం విష్ణుభక్త్యాగామితీ
మంద మిదం వచః ॥ వైష్ణవత్వేన మాచ్యుత్వం సమానం ముని
సంమతమ్ । జాత్యాది ధ్వంసత స్సామ్యం ముక్తికాతే భవి
ష్యతి ॥” భగవద్గీతాదికలుమ్ “స్త్రీయో వైశ్యా తథా
శూద్రాస్తేపి యాంతి పరాంగతిమ్ ॥ స్వేచ్ఛేకర్మణ్యభిరత
స్సంసిద్ధిం లభతే సః ॥ స్వకర్మణా తమభ్యర్చ్య సిద్ధిం విందతి
మానవః । స్వకర్మనిరత సిద్ధిం యథా విందతి తచ్ఛృణు ॥

యెష్టు శిలర్ శొల్లువర్కళి. శిలర్ శూద్రత్వ బ్రాహ్మణత్వ రూప నికృష్టో
త్కృష్ట సర్వజాతీయుమ్ కల్గిష్ట సామ్య ముద్ఘాటికాన్తు శొల్లువర్కళి. ఇన్ద
ఉక్తానుక్త మతమ్ సర్వముమ్ ఉక్తయుక్తియినాతే తానే నిరస్త మెన్గితార్
(అతో జాతే) రిశి కారికా ద్వయత్తల్. అతః-పూర్వోక్తయుక్త్యా, నికృష్టాయా
జాతేర్వినాశత స్సర్వస్యానా జాతేర్వినాశతః, ఏషు భక్తానాం సాజాత్యమితీదం
వచఃమన్దమ్. అనాల్ “సవిస్మేన్ద్రో మునిశ్శ్రీమా” నిత్యాదిశాస్త్రముగ్ గతి
యెను? ఎన్నవగర్ (వైష్ణవత్వేన) తి. ఇప్పుడియాకిల్ “దేవాదిభదేవధ్వస్తే”
ఏన్గిణ కృత్స్న జాతీధ్వంస మెన్దకాలైలే? ఎన్నవగర్ (జాత్యాది) తి. అదిశబ్దన
అవిద్యాదిగ్రహణమ్. భాగవతర్కళుక్తే జాత్యవస్థైయిలమ్ పుత్రవ్యవస్థైయి
లుమ్ బహు ప్రమాణముగర్ (భగవద్గీతాదికలిం) మితి. (వి॥) మహాభారత
విష్ణుపురాణాది రాది శబ్దాన్తః. (స్త్రీయ) ఇతి. “మాం హి పాన్ధ వ్యపాశిత్య
యేఽపి స్యుః పాపయోగయః” ఎన్తు పూర్వాగ్ధమ్. మాం వ్యపాశిత్య వర్త
మానేషు స్త్రీయః వైశ్యాః, తథా శబ్దచ్చ పర్యాయః. శూద్రాశ్చ యే పాప
యోనయోఽపి స్యుః తేఽపి పరాంగతిం యాన్తి త్యన్వయః. తేఽపీతి భాగవ
తత్వ దశాయామప్యపకర్షానువాదా చ్చాంద్రత్వజాత్యనువృత్తిః ప్రతీయతే.
(స్వేచ్ఛే కర్మణీ) తి. ఫలసిద్ధేః పూర్వమున స్వస్వవర్గ తద్ధర్మానువృత్తిః ప్రతీయతే.
ఏవముత్తరత్యాపి. “స్త్రీయో వైశ్యా” ఇతి జా. వ్యవస్థాయాం ప్రమాణమ్.
“స్వేచ్ఛే” ఇతి తద్ధర్మవ్యవస్థాయాం ప్రమాణమైష్టపడి.

తస్మాత్సప్తవ్రతానాం సూక్ష్మో మన్నామహి సోగృహేత్ || వర్ణా
గ్రహానారినాం పురుషేణ పరఃపురూషః | నిష్ఠుగాధ్యతే
చంద్రా నాన్వనన్త్యోమహాకవిః సవలతి నిజవర్ణస్సృజో యః”
ఇత్యాదికథానే భాగవతనుక్తే యస్మాద్భాగవతస్యవైది
యునో లోకుక్కుః సమరూపమాన స్సత్యవ్యవస్థై యమ్ స్వప్న
మానో హ్యస్మిన్ప్రకృతః. ఇచ్చతి భాగవతత్వహంకిః గుణముమ్
అతిశయి కనదునో పురుషార్థః పసునో సమానమాయుర్క
బలవి విజ్ఞానో నన్వత్తిత్తి విజ్ఞానో నిత్యస్యవస్థితజ్ఞోన్న
నిఃకః “శూద్ర సన్దఘం నీలి సన్దఘః” ఇత్యాదికలుమ్
ప్రసిద్ధం. “తమ శూద్రదే రజః తుప్రే బ్రాహ్మణో నత్వ ముత్స-

|| ఇని హస్తాన్వికమాక శూద్రభాగవతనుక్తి- శూద్రత్వజాతియుమ్
తత్ప్రయోగై సక్లృష్టం ముమ్ నిత్యవ్యవస్థితై యన్త్రమిహ్లో ప్రమాణ మరు+ర్
(ఇచ్చతి) ఇతి. సాధుః - క్షేత్రరాహిత్యా ద్భాగ్యవాః, బహుపుణ్యసాధ్యభా
హ్యుత్తమమ్, తస్మిన్ముక్తాప్రయోగ సాధ్య యన్త్ర వ్యవస్థానము మన్తీకీ-తానే
శూద్రత్వయోగినికన్త విశిష్టనాయకుః ఇతి. దే అస్మిన్మానసాధ్య స్వవర్ణో
చిత అల్పతర గర్భమాత్రేణ సగవర్ణక్తం లభ్యమాన్ భాక్త్యా-తయాలే సాధు
ఎన్ని అన్త కిగుత్తు. (వి) యది శూద్రత్వస్య నాశ స్తదా సర్వేషాం తుల్యత్వా
త్రా-ధిం శూద్రస్య సాధుర్నమ్! అంగవ్యాభావా ద్విత్త తాదృశమ్యా భావాచ్చ
సాధుత్వ విరోధస్యా ఇతి భావః.

|| (ప్ర||) ఏవం “విని” భాగవతాన్వృతః || తందేవా బ్రాహ్మణం
విను” అత్యాది “ర్యశూద్రం సగవర్ణమ్” మిత్యాదిభిశ్చైకస్మిన్నేకైకైః య
బ్రాహ్మణ్య శూద్రత్వయోగోధి-నే పరవర వ్యాపారే అత్యంత పూజ్యతాపర
త్వేన వ్యాఖ్యాతాభావం ప్రదర్శయ, శూద్రేషు బోధ్యమాన బ్రాహ్మణ్యస్య వేదా
ధ్యయనోపయుక్త బ్రాహ్మణ్యభిన్నత్వాన్వయ శూద్రత్వేన సహవస్థానే విరో
ధాభావాన్న వ్యాఖ్యాతే అత్యంతము. శూద్రత్వోధి- బ్రాహ్మణ్యసౌత్వత్వ
కత్వనియమ మపరస్య కాదాచిత్ర-త్వచిహ్నం (తవ శూద్ర) ఇత్యాదినా. (స్వ)

టమ్ " ఇత్యాదికల్ శొల్లుకిఱపడియే సత్వాది గుణ తార
తమ్యవత్తాన శరీర్తిల్ బ్రాహ్మణ్యాదికల్ వేతే. మనస్సిల్
సత్వాదిగుణవి శేషమడియాక స్వజాతికలిలుమ్ ప్రశంసావాక్య
జ్జళాలే శొల్లపట్ట బ్రాహ్మణ్యాదికల్ వేతే. ఇవద్దుల్
శారీర గుణ వి శేషమడియాక స్వనిష్ఠితజ్జళాన శరీర జాతి విశేష
జ్జల్ ఉత్పత్తిసిద్ధజ్జళాయ్ ముణాన్తమాక స్థిరజ్జళాయిరుక్కుమ్.
మానసమాన సత్వాది గుణోన్మేష మడియాక చొల్లుకిఱ
బ్రాహ్మణ్యాదికల్ స్వ జాతికళుక్కుమ్ సమ్భావితజ్జళాయ్
ప్రహ్లాదాదికళుక్కు జన్మ సిద్ధజ్జళాయ్, నీక్కియుళ్ళార్కు
ఆచార్యాది సమ్బుద్ధాది పేతుక్కులే ఆగన్తుకజ్జళా యిరు
క్కుమ్. ఇతిల్ శారీర జాతి విశేషజ్జలై యిట్టు శిల శాస్త్ర
జ్జల్ నియతజ్జళామ్. మానసమాన బ్రాహ్మణ్యాదికల్
యిట్టు అవద్దుక్కు అనురూపమాన పురుషార్థ తదుపాయ
జ్జళుమ్ ప్రశంసాదికళుమ్ స్వజాతియిలుమ్ సమ్భావితజ్జళామ్.

(సత్వా) దీతి. రజస్తమోభి భవేనోద్దిక్త సత్త్వం బ్రాహ్మణ్యమ్. తమస్స
త్వాభి భవేనోద్దిక్త రజః క్షత్రియత్వమ్. రజస్సత్వాభి భవేనాల్పోద్దిక్త తమా
గుణః వైశ్యత్వమ్. రజస్సత్వాభి భవేనాత్యనోద్దిక్త తమగుణ శూద్రత్వమ్.
ఇను శారీర మెఘమ్, మానస మెఘ మిర్లువకై యెఱ్ఱపడి.

అ॥ బ్రాహ్మణ్య ద్వయైర్గుక్కుమ్ పృత్యేకమ్ కార్యవిశేష వ్యవస్థాప
కత్వత్తైయరు+ర్ (ఇది) లిత్వాది వాక్యద్వయత్తాలే, (శిల శాస్త్రజ్జళి) తి. "ససస్తే
బ్రాహ్మణమపసయాత ॥ రాజా రాజనూయేన యజేతే" త్యాది శాస్త్ర మెఱ్ఱపడి.
(అవద్దుక్కి) తి. "ఊర్ధ్వం గచ్ఛన్తి సత్త్వస్థా మధ్యేగచ్ఛన్తి రాజసాః | జఘ
న్యగుణవృత్తిస్థా అధోగచ్ఛన్తి తామసాః ॥" ఇత్యాదుక్త పురుషార్థ తదుపాయజ్జ
లెఱ్ఱపడి. (ప్రశంసాదికళు) మితి. అది శబ్దేన నిర్దాగ్రహణమ్. "నశూద్రా
భగవద్భక్తాః" ఇత్యాదావెఱ్ఱపడి.

తావహువంశే” ఎన్నిట శ్లోకత్తిలుమ్ శొల్లుకిఱపడియే తాన్
నిష్ట నిష్టై తెనిన్దు కార్పణ్యత్తై విల్లైత్తు అకిళ్ళునాధికారమాన
ఉపాయవిశేషత్తిలే మూట్టుమాకిల్ పురుషార్థ కారణమూకై
యాలే శ్లాఘ్యమామ్. ఇప్పడిక్కు జాతి వ్యవస్థయుమ్
జాత్యనురూపమాన వృత్తవ్యవస్థయు ముణ్డానాలుమ్ సర్వ
రుక్మమ్ భాగవతత్వ నిబంధనమాక మున్ను సమర్థిత ఉద్దేశ్యత్వ
ప్రతిపత్తిక్కు విరోధమిల్లై. ఇబ్బగవత్పరిల్ “వికాన్త్యం
భగవత్సేవాం సమాన మధికారిశామ్” ఎన్నిటపడియే దేవతా
న్తరస్పర్శమ్ అశ్రువర్కళే ఏకాన్తికళే. అవర్కళిల్ వైత్తు
కొండ్లు “జ్ఞానీ తు పరమైకాన్తి” ఎన్నిటపడియే ప్రయోజనా
న్తర స్పర్శమ్ అశ్రువర్కళే పరమైకాన్తికళే. అవర్కళిల్
వైత్తుకొండ్లు విశంబాక్షిమరాయ్ సర్వశక్తియాన శేషి పక్క
లిలే భరన్యాసమ్ వణ్ణి చెప్పియికిఱ కై జ్ఞర్యత్తుక్కుప్రయోజ
నాన్తరమ్ కోలుకై పాలిశైక్కిడువార్ మాత్ర మెన్నిట శ్రుత్య
ర్థితై తెనిన్దు కై జ్ఞర్యత్తుక్కు మోక్షముమ్ ప్రయోజన మెన్టు
కోలాతే కై జ్ఞర్యైక ప్రయోజనరా యిరుక్కుమవర్కళి

నిర్వేదత్తుక్ - దాహరణమ్. “జనిత్వాః” మెన్టు మానసాపకర్షత్తుక్కు
దాహరణమ్ తాన్ నిష్టనిలైయామను? అకిళ్ళున్యమ్. అయోగ్యతాప్రతిసన్ధానమే
కార్పణ్యమ్

అ|| జాతివ్యవస్థై ముణ్డాకిలుమ్ మున్నుకొన్న ఉద్దేశ్యత్వ ప్రతిపత్తిక్కు
విరోధిశక్తైయై పరిహరిక్కితార్ (ఇప్పడిక్కి) త్యాదియార్, ఉత్పన్న
ప్రసక్తాః గ్రవతేమాతర్క తారతమ్యత్తై యదితర్ (ఇబ్బగ వత్పరి) లిత్యాది.
అదిలుమ్ ప్రసక్తుడైయ సారమైకాన్త్యమ్ పాదశబ్ద సువర్ణత్తోడొక్కు మెన్టు
తార్ (అవర్కళి) లెప్టు. (వి|| అశ్రువర్కళే - నివర్తితవస్తవి, పాలిశైక్కి
డువార్ మాత్రం - వృద్ధ్యర్థం విత్తప్రదానం, ఎన్నిట శ్రుత్యర్థితై - ఏతదర్థ ప్రతి

కాన్తికభూడైయ మాహాత్యై ప్రవశ్చిత్తార్కశ్. ఇవక్
ప్రభావతై పుష్కర “నారాయణైకనిష్ఠస్య యా యా వృత్తి
స్తదర్చనమ్ । యో యో జల్ప ససజవ స్తథ్యాసం యన్నిరీ
క్షణమ్ ॥ తత్పాదాంబ్వతులం తీర్థం తదుచ్ఛిష్టం సుపాపనమ్ ।
తదుక్తిమాత్రం మంత్రాగ్ర్యం తత్స్పృష్టమలమ్ శుచి ॥ ”
ఎన్నిత శ్లోకజ్ఞో ప్రమాణమేయాకిలుమ్ ఇజ్ఞు “యాయావృత్తి
స్తదర్చనం” ఎన్తతు శాస్త్రనిరుద్ధవృత్తియై చొన్నపడియన్టు.
దేశకాలాది వైగుణ్యతాలే “ఆపత్స్వినన్తరావృత్తిః ” ఎన్నిత
నిలైయిలే నిన్తాలుమ్ ఆతు సమారాధనోపయుక్తమాన
సమ్యగుపాదానమా మెన్టపడి. “మన్నిమిత్త కృతం పాప
మపి ధర్మాయ కల్పతే ” ఎన్తతుక్కు మితువే తాత్పర్యమ్.
ఇజ్ఞనల్లాత పోతు అతిప్రసజ్ఞమ్ వరుమ్.

వ్యవస్థైయరు+ర్ (ఇవక్ ప్రభావతై పుష్కర) విత్యాది నా. (ప్రమాణమేయాకిలు)
మితి. పస్తుతః యామునాచార్యాదిభి రనుదాహృతత్వా త్ప్రమాణత్వేన సంప్రతి
పన్న మన్నెన్టు కరుత్తు. (నిషిద్ధవృత్తియై) ఇతి- చార్యాదివృత్తియై యెన్టుపడి.

అ॥ ఇప్పడి శృతి శబ్ద మాపత్కా-క గౌణపుత్రితరమానాలుమ్ అత్తై
అర్చనమెన్టు నిర్దేశిక్కు-మా-దుమా? భగవద్విషయత్తిల్ సాంస్కర్మికాది భోగా
ర్పణమణ్ణో అర్చనమ్? ఎన్నవ+ర్ (సమ రాధనే) తి. అర్చనపదం లక్షణయా
ఇజ్ఞోపయుక్తోపాదాన పరమెన్టుపడి. భాగవతసుక్తిగు అర్చనమెన్టు కరుత్తు.

అ॥ “మన్నిమిత్త కృత” మిత్యాచా సాపమే ధర్మమాకిణాప్పోలే భాగవత
కృత నిషిద్ధవృత్తియుమ్ అర్చన మెన్టు నిర్దేశం పక్యమాకైయాల్ స్వరసార్థ త్యా
గజూ-దుమా? ఎన్నవ+ర్ (మన్నిమిత్త) మితి. ఇన్డికెట్టులుమ్ ముఖ్యార్థమ్
బాధితమాకైయాల్ గౌణార్థమ్ స్వీకార్యమెన్టు కరుత్తు. ఏకమనన్టీకారే బాధక
మరు+ర్ (ఇజ్ఞనల్లాడే)తి. (అతిప్రసజ్ఞ) మితి. భగవద్భావత ద్రవ్యాపహరముమ్
కర్తవ్యమాక పసన్జిక్కు పెన్టుపడి. “యాయాచేష్టా” ఎన్నిత పారాన్తరల్లో
నిషిద్ధకియైయుమ్ అర్చనమాక తోగ్గివిల్లెయో! ఎన్న, అన్తపాత్తులు మర్థ

“యోగం చక్షు” అను సాతమానాముల అర్థప్రాప్తి శాస్త్ర ప్రాప్తికి పోలే స్వభావప్రాప్తియందు నిమేషాన్వేషణకు గుంప నవచ్చుననియు, ఇది రహస్యశాస్త్ర సాధనమునందులే అదర్శన మున్నందున, ఇందు నిర్దిష్టతలే ప్రసక్తము. తు. ప్రతిష్ఠిద్ధి మల్లాత స్వభావార్థ శాస్త్రప్రాప్తి తే సమన్వయముగలక ఓతస్పృహతు. ఇతి ఉపన్యాయమునా “యత్కరోషి యదశ్నాసి” అనియు స్థాపించుచున్నది. ఇప్పుడు శాస్త్ర విరోధ మిల్లనా విషయమైతే

మనుకర్ (యా యా చక్షే) ౧. (ఓ|| అర్థం||) అర్థం - అహంభావజాగృత్. శాస్త్రప్రాప్తి - సమాచారము. పక్షం. స్వభావప్రాప్తి - నిమేషాన్వేషణముగలది. ఇది ఇతరార్థకారికగుంపను నిగ్రహమునకు కైయాలే అర్చన మెట్లు శీలముమీదు కరుణలే దృష్టాంతముక ఎత్తును. స్వభావప్రాప్తి నిమేషాన్వేషణపారము సమర్థతయనాక చోదితమల్లాప్తయాలే అర్చనమగు. భాగవత ముక్కనాల్ సమర్థతయతయా అర్చన మెట్లు భాగవత సాధనం ప్రభావపర త్వం కల్పింపగలదు. రహస్యశాస్త్రం-నిమేషాన్వేషణ ప్రసక్తం భగవద్భావప్రాప్తి కమ్. ఇది “కాయేనవాచా” ఇత్యాదినా స్వభావార్థ శాస్త్రప్రాప్తి వ్యాపార సమర్థం విహిత మెట్లుపడి.

అ|| భాగవతమునైయు స్వభావప్రాప్తి చేక్షే అర్చనమెట్లును మాడ్చుమా? స్వభావప్రాప్తి నిష్కర్షచేక్షేయు మర్చనమాక ప్రసక్తియాదో! ఎన్నవకర్ (ఇదు) ఇతి. ఇదు అర్చనత్వం. ఇదుగూ- నియామక మే? ఎన్నవకర్ (ప్రతిష్ఠిద్ధ) మితి. (ఓదప్పడుకొది) ౩. “తస్యైవ విమేష” ఇతివాక్యే “యదశ్నాతి యత్కరోషి” ఇత్యాదినా స్వభావార్థ శాస్త్ర ప్రాప్తి నా మారాధన విశేషత్వ శుక్తే రిష్టపడి.

అ|| “యత్కరోషి యదశ్నాసి” శుక్తపరిభాషణే నిష్కర్షము సమర్థ తీయమాక త్త్రోగ్రుత్తయాలగువు మర్చనమాక ప్రసక్తియాదో! ఎన్నవకర్ (ఇది ముప్పాహుమానే) ౪. (ఇప్పడి) ౫ - శుక్త శాస్త్రప్రాప్తికారికాక జన్మపడి.

తాత్పర్యమ్. ఇవన్ శ్రీల్ శాస్త్రవిరుద్ధజ్ఞో వద్దాల్ అధికా
రాసురూపమాన నైమిత్తికం నిగ్రహశమనమాన (కార్యమ్)
కైంకర్యమ్. “యో యో జల్ప స్స న జపః” ఎన్నిజునువును
“పారుష్య మతివాదశ్చ పై శున్యంచై వ సర్వశః ! అనిబద్ధప్రలా
పశ్చ వాఙ్మయం స్యా చ్చతుర్విధమ్॥” ఎన్లు శాస్త్రప్రతిషిద్ధ
మాన వృధా జల్పతై చొన్నునడి యన్లు. తత్వ హిత విషయ
మాక శిష్య గురు సబ్రహ్మచారి శిష్టశ్రేయోర్ధికశోడే అజ్ఞాత
జ్ఞాపనార్థ మాకవుమ్, జ్ఞాత సిరీకరణార్థమాకవుమ్, సంశయ
నిూకరణార్థ మాకవుమ్(ప్రణుమ్)ఉక్తి ప్రత్యుక్తి పరంపరైక శై
చొల్లునఱుతు. “న విగృహ్య కథాం కుర్యాత్” ఎన్లు సామా
న్యేన శొల్లచ్యుతేయమ్ “యథాశక్తి నిగృహ్ణీయా ద్వేవతా
గురునిష్ఠకా ” ఎన్లు విశేషిత్తు ధర్మశాస్త్ర సిద్ధమాకై
యాలే బాహ్యకుదృష్టిక శైష్వర్హ విజిగీషువాక చొల్లుమ్
వాక్యసరమ్మరైయై జల్పమెన్న తాకవుమామ్. “తద్ధ్యానం
యన్నిరీక్షణమ్” ఎన్లు నిషిద్ధ సృత్తాది దర్శనతై చొన్నునడి

(ఏ) నిషిద్ధము పర్వనైయాకిల్ “ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరే” నిత్యానికశోడు
నిరోధిక్కు-మెన్లు మభిప్రాయత్తాలయ + ర్ (ఇవన్ శ్రీ) లితి. (స్వా)-(నిగ్రహే)తి-
బద్ధక ఫలార్థమాన కైజ్యర్యమ్ బాధకమానాఽమ్ నిగ్రహశమనమాన కైజ్య-
ర్యమ్ స్వరూపాచితమాకైయాలే అపకర్షాపాదకమన్లు కరుతు. (డి॥)-(యో
యో జల్ప) ఇత్యాది. జల్పశబ్దం తత్త్వజ్ఞానార్థవాదశ్చై ఉక్తిప్రత్యుక్తిత్వ సాగ
రాన్త్యిజ్ఞాతీక-అదృష్టగమ్. అప్పడిక్కు-శ్వాదపొను పారుష్యోదీనాం నిషిగ్ధత్వా
దత్తప్రసంగం వయమ్. (స్వా) పారుష్యం-క్రూరభాషణమ్. అతివాదః-వస్తుస్వభావా
ననగుణోత్పన్నవాదః, పైశున్యం - పరపీడాగ్రహస్యక శ్రేణానణమ్, అనిబద్ధ
ప్రలాపః - అసజ్జతభాషణమ్. ముఖ్యాగ్రపరమాయుమ్ యోజనాస్తరమయ + ర్
(నవిగృహ్ణీ) త్సామాన్యనిషేధం విశిష్య విహిత శ్మశ్రిత విషయమెన్లు కరుతు.

ర్యాదికళుక్కు అవర్కళుడై య ఉచ్చిష్టం సుపావనమై పడి యున్నది. “నిర్మల్యం భక్షయిత్యైవ ముచ్చిష్ట మగుగోరశి । మానంప్రయోవ్రతో భూత్వా జపనష్టాక్షరంనదా ॥ బ్రహ్మ కూచ్చి తతః పీత్వా పూతో భవతి మానవః॥” ఎన్న భగవద్ధర్మనిష్ఠనుక్కు సమయాచారమ్ శొల్లుకొని సుత్కుమార సంహితా వచనత్తై ఆగమప్రామాణ్యత్తిలే ఆశవద్దార్ ఉదాహరితరుచినార్. అత్తైయాలే “పోనకం శైయిత శేడమ్ తరువరేత్ పునిత మస్తే” ఎన్నతుచ్చుమ్ గురువిషయమా మత్త నై. పాతువానాలుమ్ భగవత్సంకీర్తనపరర్ దేశకాలాది వై గుణ్యత్తాలే ఊనవృత్తికళుమాయ్ ఊనకారకర్కళుమా

గ్రహణమ్. ఇచ్చి ఒరు భాగవతోచ్చిష్టం అన్యభాగవతసుక్కు పావనమై పడి అస్టు ఎన్న నిర్దేశియాదే శిష్యప్రతాచార్యాది గ్రహణం ఆత్మనా నాచిత్యేన పరిహసద్యోతనార్థమ్, అప్రాప్త విశిష్ట విధి ప్రసక్తాదెస్తుకరుత్తు.

అ॥ (దీ-స్వా) అవిహిత స్థలోచ్చిష్టభక్షణిల్ ప్రియశ్చిత్తత్తాలే శుద్ధియెస్తు మిడత్తై నిరూపిత్తుక్కుణ్ణ స్వోక్తార్థానుగుణ్యత్తైయధర్ (నిర్మల్య) మితి. (దీ) అగురోః-ఆచార్యపితృశ్రేష్ఠ భౌత్య వ్యతిరిక్తనుడైయజ్ఞాగ్నై.

అ॥ (స్వా) ఇస్త వచన మభాగవత విషయమానాలో? ఎన్నవర్ (భగవద్ధర్మనిష్ఠనుక్కు) యి, ఇను ప్రామాణికమో? ఎన్న (అగమే) తి. ఇప్పడియాకిల్ “పోనక” మెన్ని పాట్టు విరోధియాదో? ఎన్నవర్ (అత్తైయాలే) ఇతి, అత్తైయాలే - అగురూచ్చిష్టం ప్రత్యవాయకరమానపడియాలే ఎన్నపడి. (పోనక) మితి. పోనకమ్ శైయిత శేడమ్ - తాజ్గళమునుశైయ్మ మిషున్ద శేషత్తై తరువరాకిల్, అస్తే-అప్పదే, పునిదమ్-పావనతమమ్. పచ్చగవ్యాదికమైలే కాల విశమ్మ మనిక్కే అప్పదే పావనతమ మెన్నపడి.

అ॥ పాట్టుక్కు సామాన్యపరమానాలుమ్ నిర్వాహజ్ఞాగ్నై (పామ వానాలు) మితి. ఊనవృత్తికల్ - అపత్తిలే కృష్యాదికల్ పణ్ణుకిఱవర్కల్. ఊనకారకర్ - ఊనవృత్తికల్ పరర్కళుక్కుమ్ బోధిత్తు పణ్ణువిక్కిఱవర్కల్.

అల్లతు ఇవక్ శొల్లమ్ లొకిక న్యవహరణ్ జపాదియోగ్యజ
 ట్టెనపడి యన్తు. “ శొల్లమువిడు శురుతియామ్ ” ఎన్
 తుక్కుమ్ ఇప్పసి హితాధమాన వాక్యమే విషయమ్.
 “ తత్ స్పృష్ట మఖిలం శుచి ” ఎన్ శు ఆతుర విషయత్తిల్
 స్పృష్టావ్సానమ్పాలవున్, దీక్షాకాలత్తిల్ విష్ణుహస్త ప్రదా
 నాఖ్య స్వర్ణం పోలవుమ్, తిరుప్రతిష్ఠై యిల్ మహాభాగవత
 స్వర్ణమ్పాలవుమ్, మన్మథుమ్ స్వర్ణం విహితమాన విడణ్ణలిలే
 ఇవనుడైయ స్వర్ణమ్ పెన్మతాకిన్ స్పృష్టమానవైయెల్లామ్

(ప)|| తజ్జమాక - ఉజ్జీవనపాతుత్వేన) న్యవచ్చేద్యార్థకైకా-౪ (అల్ల) దితి.
 అల్లను - అన్యధావాక జ్ఞపడి.

అ|| ఇప్పడియాకిల్ “శొల్లమువిడు శురుదియా” మెన్తును విరోధియాదో?
 ఎన్నవర్ (శొల్ల) మితి. అవిడు - పరిహాసాక్తి. అనాటమ్ “తమక్తిమాత్రం
 మన్తాగ్ని” మిత్యాదికలిలే ప్రాప్తవిషయత్తిలతిశయవిశేష విధిపోలే “తత్స్పృష్ట
 మఖిలం శుచి” ఎన్ని విడైల్ పాప్తవిషయత్తిలతిశయవిధి కూడుమో? “అగ్ర్యం
 సుపావన” మిత్యాదివత్తిడ్డా పక శబ్దమిల్లెయే? ఎన్న, అర్థమరుర్ (అతురే) తి.
 “ఆతురసాన ఉత్పన్నే దశకృత్వోహ్యనాతురః । స్పృష్టావ్ సృష్టావ్ పున,
 సాన్నయా” దిత్వాదా జ్ఞపడి. (దీక్షే) తి=“క రేణ సంస్పృశక్ గాత్రం మన్త
 విద్యావయేత్తుయత్ । ఏషా సా సర్వమన్త్రాణాం దీక్షేత్యాహ మనిస్సన్వయమ్ ॥ ”
 ఎన్తు మన్తగీతాకాలత్తిల్ శిష్యగాత్రే ఆచార్యకర స్వర్ణమ్ విష్ణుహస్తప్రదాన
 స్వర్ణమెన్తు ఆగమ సమ్ప్రదాయ మెన్తుపడి. (తిరుప్పతిష్ఠై) లితి. “అధివా
 సాదికం కర్మ యథావ త్కర్తవ్యమక్షమః । మహాభాగవత స్వర్ణమేకంవా కారయే
 తున్దీః” ఇత్యాదిక మెన్తుపడి. అత్రదృష్టాన్త త్రయోపాదానం శృద్ధత్వేన ప్రాప్త
 త్తిల్ ఆధిక్యవిధి కూడుమో? శుద్ధియిలే ఆధిక్యముణ్డో? ఎన్ని శబ్దా-వారణార్థమ్.
 పునఃపునసాన్నవత్తలే శుద్ధ్యాధిక్యముమ్, దీక్షాకృతాతిశయాపేక్షయా ఆచార్య
 కరస్పృష్టావ్తాతిశయాధిక్యముమ్, ప్రతిష్ఠాకృత సాన్నిధ్యాపేక్షయాధిక సాన్నిధ్య
 మమ్, సర్వసంప్రతిపన్న మాకైయాలే తన్నాయత్తాలే యిభుమ్ శుద్ధ్యాధిక్యవిధి

పాపములను ముట్టించి నిర్మలము చేయు యందుగా నేర్పెను॥ కాలి
 నోడులను బాగుచేయు విధమును చదివెదయేనీ॥ కౌన్యశ్శతము
 పాఠము నెత్తున విధించినది॥ పాపములన్నియు నరకకాలిగ బిల్వో
 ములను భేదించును॥ కలగ నీరసమును మోమునకు తీర్చుదును
 తపో పాపము॥ పాపములను నశింపఁజేయు వట్టాన్నియ నూననీం
 దె॥ కలగ నీరసమును మోమునకు తీర్చుదును నరకకాలిగ పాపము॥
 పూర్ణాంబులమును కాలి నీరు మునుగు విని కల్యాణము॥ లాప్తకాలే
 జగత్పాపముల నోర్చియు నున్నట్లు॥ మునుగు కో నరకము చేప
 మునుగు గ్రహములను॥ ఘోరా విషయానానా భక్త్యా
 పూర్ణాంబులము చేత॥ మునుగు చూచు ఘోరాక నీసుం
 భాలాను విష్ణునాథు॥ కలగ నీరసమును మోమునకు తీర్చుదును నరకకాలిగ పాపము॥

[illegible]

అ|| పృథ్వీశ్వరగర్భాక్షరమ్ - ౧౯ (అం) గర్భాక్షరమ్. ఈ సుమధురం - అత్తి
కామ్యం, కామిణిం - ముగ్ధుని, అంబు - శృంగారకామ్యం, శిశువు - శోభకామ్యం,
పృథ్వికమ్ - పాదోత్సాహం, కతకం - తేజోవర్షిత్వం, పిల్వం - సమశ్లే, భీష్మసూ-
కాద్వల్, తుంగభద్రా - శివశక్తి, మానసి - ముగ్ధుని, సుమధురం - శృంగారకామ్యం,
మానసి - కల్పితుమ్, సుమధురకామ్యం - సుమధురమ్. మమారం - అంత
ర్దశాహపయః, తుమ్మం - వేలకాయ, సినకం - తామరపరిమళం, కోకాతనీ -
పీర్లు, పల్లవ - తుమ్మ, గర్భనం - పాద్యుక్తి, మమంగముమామమ్, ప్రతాకం -
నాయకాండ, విద్వరాహం - ఊర్పన్ని, నాళికా - తేజాయము, కాకవిశేష
మెన్నపుమామమ్; చణకం - తణుము, కుసుమ్యం - కుసుమై, విద్భవాః - విష్ణు
యల్ పిరవ్దమమ్ నిన్ద్రమమ్, కుమ్భి - కూర్మ, కల్పిత్వం - వర్తకాలాబు, పృథ్వికం -

వర్జయేత్ || క్షీరం లవణసంమితౌ ముచ్చిష్టేపి చ యత్
 ఘృతం | పానం రజకతీర్థే చ సురాపానసమం విదుః ||
 ఆరనాశం ససేవేత కదాచిద్భగవత్పరః | సురాకల్పం హి తత్
 జ్ఞేయం తస్మాద్యత్నేన వజ్రయేత్ || ప్రమాదాదపి కీలాలం
 యః స్పృశే దై వ్విష్ణవో నరః || ఉపచారశతేనాపి సత్కమామి
 వసుంధరే || ఏకాదశ్యాం సురశ్రేష్ఠ యోభుక్తే ద్విజ జన్మ
 వాన్ | ప్రతిగ్రాసమయంభుంక్తే కిల్బిషం శ్వానవిల్కుమమ్ ||
 ఏకాదశ్యాం తు యో భుక్తే శక్త స్సన్నిరుపద్రవః | సురా
 పానసమం పాపం భవేత్తస్య నసంశయః || మద్యపానా తుస్సర
 శ్రేష్ఠ పాతైవ సరకం వ్రజేత్ | ఏకాదశ్యన్నకామస్తు పితృభి
 ససహ మజ్జతి || అన్నదోషా దశమనా న్నానావిషయదర్శ
 నాత్ | దేహశౌచాది విరహః త్సమలం జాయతే మనః ||
 ఆలస్యాదన్నదోషాచ్చ మృత్యుర్విపాక్ జిఘాంసతి || ఇత్యా
 దికళాలే నిషిద్ధమాననై యెల్లామ్ ఇవన్ తొట్టవాతే శుద్ధమా
 మెనవడి యన్తు. ఇప్పటి విషయ వ్యవస్థై పణ్ణాత బోతు

శ్వేతం, కోవిదారః-కొన్నై, (సం|| కోవిలక్కాయ్,) ఆరనాశం-కాడి, కీలాలం-
 రక్తం, నొరై, ఇళు అభిష్య భక్షణ నిషేధవచనము యెడుత్తను “ఆరనాశ” మితి
 స్తోత “భగవత్పరః” ఎన్తుమ్ “తస్యదూరతరో హరిః” ఎన్తుమ్, భాగవతముక్తే-
 నిషిద్ధమానైయాలే ఇను తద్యత్తిరిక్త విషయమెన్నవొణ్ణానెన్తు సూచిప్పిక్కై-
 క్కాక. అన్నదోషాత్ - చుప్టెన్నభోజనాత్, అశమనాత్ - చుర్లభత్తిలాశయా
 నైరాగ్యాభావాదన్తపడి.

అ|| (దీ) ఇన్ద్రవచనజ్ఞశుక్లు ఇప్పటి వ్యవస్థై పణ్ణాదపోను అనిష్టశ్చా ౧౮
 (ఇప్పడీ) తి. (స్వా) సంప్రతిపన్న బహుశాస్త్ర శిష్టానుష్ఠాన విరోధాపత్త్యా
 అపాత ప్రతిపన్నగర్హవిదానశ్చూడామైయాల్ ఏతద్యచనస్య అర్థహద మాత్ర
 తయా భాగవతోత్పన్న మే సిద్ధియామల్ వృద్ధిమిచ్ఛతో మూల్య హాని న్యాయం

లభేత్॥” ఎన్ఱు అరుచిచ్ఛయితాన్. తన్ అధికారానుమాప
మాక త్తవిరవేణుమవై తవిర్దు శేయ్యవేణుమవై శేయ్య
మిడత్తిల్ నాన్ స్వతన్త్రినాయ్ చ్చెయ్కితేనెన్నుమ్, ఎనక్కు
ఇక్కర్మమ్ శేషభూతమెన్నుమ్, ఎనక్కు ఇన్న ఫలత్తుక్కు
ఇతుతానే సాధనమెన్నుమ్ పిఱక్కుమ్ నినైవై మాన్ శ్రి
సర్వేశ్వరన్ శేయ్విక్కు అవనుక్కు శేషమాన కై జ్జుర్యత్తై
అవనుకప్పే ప్రయోజనమాక అనుసన్ధిత్తు అనుష్ఠితై సాత్విక
త్యాగమ్ ఎన్నుమిడత్తై “కార్యమిత్యేవ యత్కర్మ నియతం
క్రియతే” ధ్రువ । సంగం త్యక్తాన్ ఫలంచైవ సత్యాగసాన్వితో
మతః॥” ఎన్ఱు అరుచిచ్ఛయితాన్. ఇబ్బగవత్ప్రీతి ప్రయో
జనమాక అనుష్ఠిక్కిఱ విడత్తిల్ ఇష్ప్రీతిక్కు మోక్షముమ్
ఫలమాక కోలాతే పూర్వ ప్రపత్తియాల్ పిఱన్ద పరమకారు
ణికన్ ప్రసాదత్తాలే మోక్షమ్ సిద్ధ మెన్ఱు నినైత్తు ముక్తను
డైయ కై జ్జుర్యమ్పాలవుమ్ అరోగనుడైయ పాల్ వాత్తు
ణ్ణుకై పోలవుమ్ అనుష్ఠితై సాత్వికత్యాగత్తిల్ ఎల్ల నిల

క్కార్ + ర్ (తన్నధికారే) త్యాగినా. “స్వతన్త్రే” త్యాగి వాక్యత్తాలే ఫలసం
కర్తృత్వత్యాగం కాటప్పట్టను.

అ॥ ఇసాన్విత్వికత్యాగం భక్తప్రపన్న సాధారణమాకైయాల్ ప్రపన్న
మక్కు పూర్వం ఆధిక్యం శొన్నును విరోధియాదో? ఎన్నవ + ర్ (ఇబ్బగవ) దితి.
“ఈశ్వర ప్రీతిక్కు మోక్షముమ్ ఫలమాక కోలాతే” ఎన్ఱుత్తాల్ భక్తినిష్ఠనై
వ్యాపర్తిక్కిఱను. (ముక్తనుడైయ) వితి. ప్రయోజనాభి సన్ని విరహత్తిలే దృష్టా
న్తమ్. (అరోగనుడైయ) వితి. స్వయం ప్రయోజనాభిసన్ధియిలే దృష్టాన్తమ్.

అ॥ ఇరన్ఱు స్థలజగిలుమ్ ఆకరణత్తిల్ బాధకమిల్లయే? ఎన్న, ఆకరణత్తిల్
పరమశేష్య ప్రీతీసరక తుల్యమాకైయాల్ కై జ్జుర్యమ్ విడిల్ తుప్రీడితన్ పోలే

[illegible]

అత్యధిక జాతాధిబుద్ధులను సేవాపరమార్థమున దృష్టమగుచు (ఇవి) ఇది. అధికారస్వరూపమున సేవాకారమగుచు (అర్హులందఱి) ని. (దీని ఇష్ట నులదబోను - స్వయం ప్రయోజనమాక ననుష్ఠించు పోవల్యపడి.) ఒట్టు - పన్ను గుమ్మ, పన్ను భోగి నుచుగాలే పోతున్నది పోవల్య నివృత్తిభరిచి గూలే యనుష్ఠింకొనుగాలే స్వయం ప్రయోజనబుద్ధులు, అకరణిత్ర అత్యధిక జాతాధిబుద్ధులు మిశ్రముపడి.

అ|| ఇప్పుడి సాగ్నాకాశి భేదీవ శాస్త్రగ్రంథవిద్య ముజ్జానాలమ్ “సర్వ
 గ్రంథా” శాస్త్రవిజ్ఞాన స్వరూపశాస్త్రగం తోగ్రంథవిజ్ఞానో? అప్పుడియే శిల్ప
 వాక్యఖ్యానముమ్ పుష్కల్యో? ఎన్నవ+ర (సర్వగ్రంథ) నిశి. శ్రీభాష్యకారోక్తి
 విరుద్ధతయా వాక్యఖ్యానాన్తరం తాద్య పెష్ట సుశ్చ.

అ|| ఇప్పుడి సాహ్విక త్యాగం పర యోజనై యుజ్ఞా నాలుమ్ అగు భక్తిస్థి
నుక్కో ఉపశ్లేషమిస్తా? ప్రపన్న నుక్కో-గుపకారకమో? ఎన్నవ+ర్ (ఇబ్బుద్ధి
విశేష)మితి. పృథమయోజనైయిలప్పుడయో నాలుమ్ యోజనాన్తరత్తిల్ స్వరూప
త్యాగం సిద్ధమాకాగో? యోజనాన్తర మగ్గపృపత్తిపరమెన్దిల్ స్వతన్త్రప్రపత్తి
పరత్వమ్ శ్రీభాష్యకారానభిమతామక ప్రసగ్గియాదో? ఎన్న, శ్రీభాష్యకారాభి
ప్రేతార్థతైయరు+ర్ (ద్వితీయే) తి. అన్తయోజనైయిలమ్ ఇమ స్వరూపత్యాగ

చిరకాల సాధ్యమాన ఉపాయాంతరతై ప్పార్తు శోకమ్
 పిఱక్క అవనుడైయ శోకాపనోదనార్థమాక సుకరమాయ్
 సక్కుర వ్యముమాన ఉపాయాంతరతై విధిత్త తాక్కినీ ఉపా
 యాంతరిత్ అలైయవేణ్ణా వెన్ఱి తెన్ఱు అరుచ్చెయ్తార్.
 ఇప్పిపత్త్యనుష్ఠానత్తుక్కు పూర్వావస్థయి లుపాయాంతరాన
 న్వయమ్ దైవాదాగతమాయ్ ప్రపత్త్యధికారత్తిలే శోరుక
 క్కడవతు. ఉత్తరావస్థయిల్ ఉపాయాంతరానన్వయమ్
 శాస్త్రాదాగతమాయ్ ప్రపత్తియినుడైయ నైరపేక్ష్యత్తిలే నిఱ్ఱ
 క్కడవతు. “పరిత్యజ్య” ఎన్ఱిఱ వితు అనువాదమెన్నాబ్బొక్కు
 అధికారం శోల్లుకిఱ తెన్ఱు తాత్పర్యమ్. విధియెన్నాబ్బొక్కు

విధియన్ఱు. (దీ)|| ఉపాయాంతరతై- భక్త్యపాయ పరిపూరకజ్ఞాన ముష్కర
 పాప్తిత్తాంతరస్థానే భక్త్యపాయ పరిపూర్ణమాన అజ్ఞప్రపత్తి యాకిఱ ఉపాయా
 న్తరతై, ఉపాయాంతరత్తిల్-ప్రతిపదోక్త పాప్తిత్తాంతరజ్ఞలిలెన్ఱై.

అ|| ఇన్ద ఉపాయాంతరానన్వయమ్ ప్రపత్తిక్కు మున్ఱుమ్ పిర్పాడుమ్
 వేణుమెన్ఱిత్తార్ (ఇప్పిపత్తి) త్యాది. (న్వా)-(దైవాదాగతే) టి = స్వతః
 ప్రాప్తోపాయాంతరానన్వయానువాదేన ప్రపత్త్యుపయుక్తాధికార సిద్ధి ఎష్టపడి.
 (ఉత్తరే)తి - ఉత్తరకాలత్తిలుమ్ ఉపాయాంతరానన్వయమ్ విధీయమానమాయ్
 కొంఱు ప్రపత్తిక్కు పాయాంతర నైరపేక్ష్యపాదక మెన్ఱు కరుత్తు.

అ|| ఇప్పడి “పరిత్యజ్య”జ్ఞెన్ఱు ఒరుపదమ్ విధియెన్ఱుమ్ అనువాదమెన్ఱుమ్
 శోల్లుకై విరుద్ధమన్ఱో? ఎన్న, వ్యవస్థిత పక్షద్వయపరమాక యోజిత్తు స్వరూప
 త్యాగవిధి ప్రసక్తమిలైయెన్ఱిఱ అభిప్రాయత్తాలే యరుళిర్ (పరిత్యజ్యజ్ఞెన్ఱిఱ
 విను)వితి. స్వరూపత్యాగత్తిల్ తాత్పర్యమిలైయెన్ఱు కరుత్తు.

అ|| ఇప్పడి వ్యవస్థై యాకిల్ అనువాద పక్షత్తిల్ అధికారమ్ వివక్షిత
 మాక్తాయాలే నైరపత్త్య సిద్ధి ఎజ్ఞనే? ఎన్నవర్ (ఇప్పడి) ఇతి. నైరపత్త్యవిధి

సమర్థతార్కకభే. అజ్ఞా విరోధిభి స్సార్వర్వ ప్రాయశ్చిత్తపరా
జుభైః । స్వాధికారోచిత స్సర్వైః ప్రత్యవాయో దురత్యయః॥
అజ్ఞానుపాలనే తత్తత్ప్రత్యవాయ నివారణమ్ । స్వామి సంతో
షతః ప్రీతి రితి లాభద్యయం స్థిరమ్ ॥ అనిచ్ఛాతో నివర్తేత

అ॥ పృథ్వీసుకౌ-జ్ఞాతిలబ్ధ సమాకాదెస్తు శోన్నమూడుమో? అతిలబ్ధ
సత్తిల్ ప్రత్యవాయవచనం “సఖిలు భాగవతా” ఇతి వచనేన పృథ్వీ వ్యతిరిక్త
విషయమన్తే? అజ్ఞాతిలబ్ధ సత్తిల్ బాధకమిల్లయే? ఎన్నవర్ (అజ్ఞా విరోధిభి)
రితి. అజ్ఞా విరోధిభిః - అజ్ఞాభంజకైః, స్సార్వప్రాయశ్చిత్త పరాజుభైః -
భక్తస్య యోగ ఏవ ప్రాయశ్చిత్తమ్, శక్తస్య ప్రపన్నస్య ప్రతిపదప్రాయశ్చిత్తమ్,
అశక్తస్య పృథ్వీస్య పృథ్వీవచనం, ఇతరేషాం కృచ్ఛాచాద్వాయజాదికం, ఏత
త్పరాజుభైః - ఏతదృహితైః, స్వాధికారోచితః ప్రత్యవాయః, భక్తస్య భక్తి
యోగానిమత్తిః, ఇతరేషాం సరకాదికం, పృథ్వీస్యతే ఏతద్దేహనుభావాన్యథ
త్వాది దృష్ట ప్రత్యవాయః. దురత్యయః - దురతిక్రమః ఎన్తపడి.

అ॥ అజ్ఞాతిలబ్ధ సమాకాదెస్తు విశేష గృహణజూడుమో? అనుజ్ఞాతి
కృమత్తిలుమ్ భగవత్ప్రీత్యధావమిల్లయే? ఎన్నవర్ (అజ్ఞానుపాలన) ఇతి.
అనుజ్ఞానుపాలనత్తిల్ ప్రీతిమాత్రమోక్తయ లాభస్యయమిల్ల ఎన్త కరుత్తు.

అ॥ అనాలమ్ కర్మజ్ఞై యనుష్ఠితైర్ స్వర్గాది ఫలంగల్ పాప్తమా
కాదోక్తయమో? ఇచ్ఛాభావాన్నివృత్తమామెన్తిల్ పాపఫలముమ్ నివృత్తమా
కాదో? ఎన్నవర్ (అనిచ్ఛాత) ఇతి. ఫలేచ్ఛైయే ఆధికారమాకైయాల్ కామ్య
కర్మజ్ఞుకు- ఫలత్తై ఇచ్ఛియావిడల్ ఫలమ్ వారాను. పాప ఫలేచ్ఛై ఒరువ
రుక్మముజ్ఞాకామైయాల్ ఆధికారమకామైయాల్ పాపఫలమిచ్ఛియావిడి
లమ్ వరుమ్. (వి॥) అన్యహేతుకః-కామనా వ్యతిరిక్త నిషిద్ధానుష్ఠాన హేతుకః,
పుణ్యకర్మణః ఫలత్వత్తై ఫలకామనా హేతుః పాపకర్మణః ఫలత్వత్తావనిష్ట
ఫలత్వాత్తై తేచ్ఛానజాయతే. కింతు ఏతత్ఫలం మాస్తివతి తద్విరోధీచ్ఛాతస్యాం
సత్త్వామపి సపుణ్యకర్మణత్ ఫలానుత్పత్తిః. కింతు పాపకర్మణ్యనుష్ఠితే మఃఖో
త్పత్తిరవస్థయేతి ఫలత్వత్తై పాపానుష్ఠానమేవ హేతురితి భావః.

కై జ్ఞుర్యముమ్ అనుసన్ధేయమ్. కించ “సుదుష్కరేణ
శోచేద్యో యేన యేనేష్ట హేతునా | ససతస్యాహమేవేతి చరమ
శ్లోకసంగ్రహః || భావాభావౌనధర్మాణాం ప్రపత్తేరజ్ఞమిష్యతే |
స్వతస్త్రిష్ట్యాశక్యేహ శేషాభావోధికారగః || క్రత్వనజ్ఞతయా
యే తు తదానీ మననుష్ఠితాః | స్వకాలే స్వవిధేరేవ కార్యా
స్తే తద్వ ద్దత నః || త్యజ ధర్మ మధర్మం చ” ఎన్నిటతువుమ్

ఆ|| ఇప్పటి అజ్ఞప్రపత్తి పరత్వముమ్ స్వతంత్రప్రపత్తి పరత్వముముణ్ణా
నాటమ్ చరమశ్లోకత్తిల్ ఉత్తరకాలత్తిల్ అసాయసంప్లవే పాప్రయ్యిత్త పృపద
నార్థమ్ సర్వఫలత్తిలుమ్ చరమశ్లోకత్తైయుదాహరిక్కువేణ్ణావో? కిఞ్చ—
“పరిత్యజ్య” ఎష్ట కర్మయోగాజ్ఞకత్వ నివృత్తి పరమాకిల్ కర్మాభావ మజ్ఞమాక
ప్రసజ్గియాదో? ఎన్న, ఉక్తానుక్తార్థజ్ఞై కారిక యాసజ్గిహిక్కితార్ (కిఞ్చై)తి-
అజ్ఞత్వాభావే శిఖాయజ్ఞోపవీతధారణాదేః తత్కాలే కథమనుష్ఠాన మిత్యత్వాహ
(స్వతంత్రే) తి. శిష్టిః - శాసనమ్, స్వతంత్ర భగవచ్ఛాసనేన శక్యేషు ఈహః
అనుష్ఠానమిత్యర్థః. శేషాణా మశక్యానామభావః, అధికారగః - అశక్య ధర్మ
త్యాగః, అకిఞ్చన్యాను ప్రవిష్టః నత్వంగ మితి భావః.

నను ప్రపత్తి కాలే ప్రపత్త్యవరుద్ధతయా అననుష్ఠితానాం సన్ధానందనా
దీనాం కథమనుష్ఠాన! మిత్యాశక్యాయాం స్వకాలే తత్తద్విధేరేవానుష్ఠాన
మిత్యత్వానురూపం దృష్టంతమాహ (క్రత్వి)తి. యద్వా (వి||) నన్వారానాం
ప్రపత్త్యనుష్ఠానకాలే పాప్రస్య నిత్యకర్మణస్త్యాగః. ఆర్తివిరోధాదేవ న
దోషాయ-తద్వద్వస్తానాముత్తరకాలే తత్పురిత్యాగోప్యదోషాయైవ కిం నస్యా?
దిత్యత్వ సద్వస్తాంతమాహ (క్రత్వనంగతయే) తి. (స్వా) జ్యోతిష్టేమానుష్ఠాన
దశాయామంగతయాననుష్ఠితానామాపాసనాదీనాం స్వకాలే సాయం జుహోతి
పాప్రత్వహోతీత్యాది విధిభిః యథానుష్ఠానం తద్వదత్వ ప్రపత్తి విషయే నః వర్ణా
శ్రమధర్మాణామనుష్ఠాన మిత్యర్థః.

అనాటమ్ “త్యజధర్మమధర్మంచే”త్యాది వచనత్తిల్ సర్వధర్మస్వరూప
త్యాగమ్ తోత్తుకైయాలే తదనుసృత్య చరమశ్లోకత్తిలుమ్ స్వరూపత్యాగం విధేయ
మెన్న వేణ్ణావో? ఎన్న, అన్ద వచనతుక్కు-మవిరుద్ధమాకవర్గమరు+ర్ (త్యజధర్మ)

మేకమేవ శరణ మాత్మానం సర్వదేహినామ్ | యా హి సర్వాత్మభావేన యాస్యసిహ్యకుతోభయమ్ | ” ఎన్ఱు నివృత్తియైయుజ్జూడ విడవొన్నపడియాలుమ్ “సర్వధర్మాక పరిత్యజ్య” ఎన్నిఱవిడత్తిల్ సర్వశబ్దత్తై సజ్జీచియామైక్కాక పుమ్ నివృత్తిరూపధర్మజ్జై యుజ్జూడ విడవ్ణ్ణైకైయాల్ అవ మ్మణ్ణు విడుక్తైయావతు ? నిషేధిత్తవై యెల్లాత్తిలుమ్ యథా శక్త్యనుష్ఠానమాకైయాల్ ఇన్ద నిషిద్ధానుష్ఠానమ్ విధి బల ప్పాస్తమాకైయాల్ ప్రసన్ననుక్కు బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘ ముమ్ లేపియాతెన్ఱు భృమిప్పార్కళ్. ఇతుమికవుంపరి (హస నీయం) హరణీయమ్. ఎజ్జనేయెన్నిల్? అలేపకర్ పాపమపణ్ణి నాల్ లేపియాతెన్బార్కళ్. ఇవర్కళ్ పాప మవశ్యమ్ అను ష్ఠికవేణుమెన్ఱార్కళాయిమ్మ. ఇతు “భక్ష్యోత్తమ ప్రతి చ్చన్నం ఘతోస్యి బళిశ మాయసమ్ | అన్నాభిలాషీ గ్రసతే నానుబంధమవేక్షతే” ఎన్నిఱకణక్కామ్.

శ్రుతం, శోత్ర్యం - ఇతఃపరం శ్రోతవ్యంచ, ప్రవృత్తి నివృత్తి ధర్మాపేక్షితం అజ్ఞజాతంచ పరిత్యజ్యేత్యర్థః. నిరసిక్కితార్ (ఇను మికవు) మిత్యాదినా, ఇను సంసారవర్ధకమాకైయాలే హాస్యమెన్ఱు కరుత్తు. అత్తైయుపపాదిక్కితార్ (ఎజ్జనే యెన్ని)లిత్యాదియాల్, అలేపక రన్ఱు శిలర్ పణ్ణిన పాపజ్గళాల్ పాపఫలం ఒట్టు కిరదిల్లె ఎన్ఱుమవర్కళ్. అవర్కళైక్కాట్టిల్ ఇవర్కళ్ అవశ్యమ్ పాపమను మ్మేయమెన్ఱుమ్ సాహసికరాయిమ్మ.

సంసారవర్ధకమెన్ఱైయిల్ దృష్టాంతమ+ర్ (భక్ష్యోతి-భక్ష్యోత్తమేన - మాంసేన, ప్రతిచ్ఛన్నం - సిహితం. అయసం - అయోమయం, బళిశం - మత్స్య వేధనం, అన్నాభిలాషీనకా గ్రసతే, అనుబంధం - పశ్చాదాపతదనర్థం మరణం నావేక్షతే, తదీంతియామెన్ఱుపడి.

స్వానుష్ఠానతుక్కుమ్ మల్లుమిప్పోతు కాణ్ కిఱ ముముక్షు
 క్కల్ అనుష్ఠానతుక్కుమ్ విరుద్ధమ్. ఇప్పుడి చొల్లుమవర్
 కల్ తమ్మె యెరు ప్రపన్న అర్థకామజ్ఞల్ అడియాక
 నలియప్పుక్కాల్ ఇతు ప్రపన్న ధర్మ మెత్తవరై ఉక్తిరుక్కు
 ప్పాప్తమ్. ఇతు అనన్త ప్రమాణజ్ఞుక్కు విరుద్ధమాన
 వళవే యన్తిక్కే ఇజ్జెడుత్త వచనజ్ఞుక్కుమ్ వివక్షిత మన్తు.
 నిషిద్ధ నివృత్తిరూపజ్ఞశ్శెల్లామ్ సర్వధర్మ శబ్దత్రాణే సజ్ఞహితజ్ఞ
 శెన్నుమిడమ్ ధర్మశబ్దార్థమజ్ఞియామల్ శొన్నపక్షి యెన్తు శిల
 ఆచార్యర్ కల్ నిర్వహిప్పార్ కల్. ఎజ్జనే యెన్నిల్? నివృత్తి
 కళిలే యెరు ఫలతుక్కు సాధనమాక నియమవిశేషజ్ఞుడనే
 శెయ్తవై ధర్మశబ్దార్థమామ్. సామాన్యమాన అహింసాది
 మాత్రం పాప భావ మాత్రమా మిత్తనై పోక్కి ధర్మశబ్ద
 తుక్కు ముఖ్యార్థమన్తు. ఆకైయాల్ ఫల విశేష నియమ
 విశేషజ్ఞోడే కూడిన అహింసాదికలై విడుకై యావతు?
 ఫలజ్ఞై యమ్ నియమజ్ఞై యిమ్ విడుకై. మల్లు
 నివృత్తి శాస్త్రత్తిల్ శొన్న నివృత్తి కలై విడుకైక్కు విఱ
 కిల్లె. నియమ విశేషాదికళోడే కూడాత అహింసాది మాత్ర

(స్వానుష్ఠానతుక్కు)మితి—తివిధాపచారజ్ఞై వర్జితైయాణే ఎన్తపడి. ప్రబలా
 నిష్ట ప్రసంగం పల్లకితార్ (ఇప్పుడి)తి. బాధకమరులిచ్చెయ్దు సాధకాభావ ముగర్
 (ఇను) ఇతి. వివక్షితత్వాభావజ్ఞై శిలవాచార్యర్ కల్ పక్షత్రాణే యుపపాది
 క్కితార్ (ఎజ్జనే) ఇత్యాదినా. అవిరుద్ధమాన నిషిద్ధ నివృత్తిరూప ధర్మత్వాగ
 తైక్కాత్ (ఆకైయా) లితి. ఫలనియమజ్ఞుడైయ త్యాగమాత్రత్రాణే నిషిద్ధ
 నివృత్తి త్యాగముజ్ఞాకైయాల్ నివృత్తి శాస్త్రత్తై బాధిక్కు విరక్తియెన్తు కరుత్తు.

(దీ) ఫల నియమ రహితా హింసాదిమాత్రముం ధర్మశబ్దార్థ మెత్తపక్షత్తి
 లుమ్ పరిహారమ్ శొల్లకితార్ (నియమే)తి. ప్రపన్నుక్కు అధర్మపరిహారం

ఫలాంతర సాధనమాక వోదితై కళాన ప్రవృత్తి నివృత్తి కలై
యుమ్ అవధ్దుకుఁగుప్పాన శాస్త్రజ్ఞులై యుమ్ విడవొన్న
తాకవుమామ్. ఇజ్జనన్తి కే - నిత్యనై మిత్తి కాదికళుడై య
స్వరూపత్యాగమ్ వివక్షితమెన్నిల్ ముక్ శొన్న స్వవిరోధ
ముమ్ ప్రసక్తిక్కుమ్. ఇన్ద నిష్కర్మమ్ సత్వనిష్ఠరాయ్ వివే
కికళాయరుప్పార్ తెన్ది అక్షీకరిప్పార్ కళ్. ఇవ్వర్థులై
“శెయ్యాతన శెయ్యామ్ తీక్కుఁజులై చెప్పొత్తోమ్” ఎన్నుమ్
“శెయ్యేల్ తీవినై యెన్దరుళ్ శెయ్యుమ్” ఎన్నుమ్ అరుళిచ్చెయ్
తార్ కళ్. “నాయినే” శెయిత కుఱ్ఱుమ్ నఱ్ఱుమాక వే
కొళ్ళోళాలనాతనే” ఎన్నతుక్కుమ్ తాత్పర్యతై పార్తూల్
తుమిక్కవేణు మెన్దు అవేక్షిత పణియాలే ప్రివన్ననుక్కు అప

వితి. (డి) అవధ్దుకుఁగుప్పాన శాస్త్రజ్ఞులై - వోదనాం ప్రతివోదనా మొదలననై.

(స్వా) వివక్షిత బాధకమరుత్ (ఇజ్జనన్తి కే) ఇతి. ఇవ్వర్థుమ్.
ప్రమాణనిర్దహాకిల్ శిలర్. అగ్గీకరియామలిరుక్కు-కుఁదుమా? ఎన్నవర్
(ఇన్దనిష్కర్మ) మితి.

ఇప్పడియాకిల్ దర్శనప్రవర్తక రాన నమ్మాళ్ళవార్ ప్రభృతికళ్ ఇన్ద
వర్ణతై శొల్లవేణావో? ఎన్నవర్ (ఇవ్వర్థులై) ఇతి. శెయ్యాదనై - అకృత్య
జులై, తీక్కురళ్ - కూరమాన నూక్తికలై, అసచ్చాస్త్రజ్ఞులై, శెన్దు - కిటి,
గురూపసమర్పణంపణ్ణి, ఓదోమ్ - అధ్యయనమ్ పణ్ణోమ్. శెయ్యేల్ - పణ్ణాదే,
ఎన్నరుళ్ శెయ్యుమ్ - కృతైప్పణ్ణు మెన్దగై. ఇప్పడియాకిల్ “నాయినే”
నెన్ది పాట్టిల్ నిసిద్ధానుష్ఠానముమ్ సమీచిన మెన్ది అరు విరోధియాదో? ఎన్న
వర్ (నాయినే) నితి. ఇళానాతనే - జగన్నాథనే, నాయినే - అదియేన్,
నఱ్ఱుమ్ - గుణమ్, కుఱ్ఱుమ్ - నిసిద్ధమ్, ఉపచారమాక, కొళ్ - అగ్గీకరిత్తురుళ్
వేణు మెన్దగై.

తాత్పర్యతై పార్తూల్ తుమిక్కవేణు మెన్దు నిష్కర్మకుఁదుమా?
శబ్దస్వారస్యమిల్లయే? ఎన్న, ప్రమాణానుగుణ్యతాలే తుమిక్కవేణు మెన్దే గాధా

ముముక్షుక్కుఁభాకైయాలే అవర్కళుక్కుమ్ బుద్ధిపూర్వోత్త
రాఘమ్ ఘటియామైయాలే ఉత్తరాఘాశ్లేషమ్ ప్రామాదిక
విషయమ్. బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘత్తుక్కు త్తన్తవ్యత్వమిల్లై
యెన్టు వ్యవస్థై పణ్ణవొణ్ణాతోఱ్ఱియుమ్. ఉపాసకనుక్కుమ్
ప్రపన్ననుక్కు వర్ణాశ్రమ (జాతి) గోత్ర ప్రవరచరణకులదేశ
కాలావస్థాగుణ సమయాదికలై ఉపాధియాకక్కొణ్ణు శొన్న
నిషిద్ధజ్జళ్ తవిరుమిడత్తిల్ విశేషమిల్లై. నిషిద్ధజ్జళ్ పుక్కున్దాల్
ప్రాయశ్చిత్తమ్ యథాధికారమ్. ఆకైయాలే వైషమ్యముణ్ణు.
“ఎన్నడియా రతుశెయ్యార్ శెయ్తారేల్ నన్టుశెయ్తార్”

కైజ్గర్య బుద్ధియు మెన్గిట భేదమైలే నిషిద్ధ నివృత్తియిలుమ్ వైషమ్యమిల్లైయో?
ఎన్నవర్ (ఉపాసకనుక్కు) మితి. (వర్ణ)తి - బ్రాహ్మణోనసురాంపిజేత్ -
యతి ర్వయేన పతతి. సగోత్రం ననిమంత్రీయీత, సమాన ప్రవరాన్నో
ద్వహేత్, స్వసూత్రే విద్యమానే పరసూత్రేణ నకుర్యాత్ - సకుల్యాన్నాతి
క్రమేత్, నర్మదోత్తరే కలకే ఉపాకర్మ నకుర్యాత్, ఏకాదశ్యాం న భుజ్జీత,
నాతుర స్నానయాత్, నాన్యందేవం సమస్కుర్యా ద్విష్ణుపాదాబ్జసంశ్రియః ||
శిఖాం పుణ్ణించ సూత్రించ సమయాచారమేవచ | పూర్వైరాచరితం కుర్యా
దన్యథా పతితోభవేత్ || క్రమేణ ఇత్యాది నిషిద్ధతై తవిరుమిడత్తిల్లై పడి.

భక్తప్రపన్ననుక్కు వైషమ్యమిల్లై ఎన్టు శొన్నచు కూడుమో? అపోషు
నిషిద్ధాచరణత్తిలుపాసకనుక్కు యోగముమ్, ప్రపన్ననుక్కు ప్రతిపదమాదల్
ప్రపదనమాదల్ ప్రియశ్చిత్త మెన్టుమ్ భేదమ్ కూడాదొఱ్ఱియాదో? ఎన్నవర్
(నిషిద్ధజ్జళ్ పుక్కున్దా) లితి. నిషిద్ధవర్జనమధికారభేదమిల్లామైయాలే ఏకరూపమా
నాలుమ్ ప్రియశ్చిత్త మధికారభేదవత్తాకైయాలే వైషమ్యముణ్ణై కరుత్తు.

భాగవతనుక్కు అపరాధమ్ పుకరాచెన్నవొణ్ణాచెన్గైయిలే యుక్త్యం
తరమరుర్ (ఎన్నడియా) రితి. శెయ్దారేల్లెన్టు శొల్లైకైయాలపరాధమ్ సంభా

నిగ్రహేచ్ఛే పిఱన్దాల్ త్తమై కొళ్ళాత పోతు ఫల మిల్లై
యెన్నువుమొణ్ణాతు. ఈశ్వరునుక్కు ప్రీత్యభావమాత్రం పిఱన్దు
మిత్తనై యెన్దాల్ తనక్కు అత్తాల్ మేలొరు ప్రత్యవాయ
మిల్లైయాతీల్ పునః (ప్రపత్తి) ప్రాయశ్చిత్త మ్పణ్ణవేణ్ణా.
తనక్కుమ్ ప్రీత్యభావమ్ పిఱన్దు-మత్తనై యెన్దాలుమ్ ప్రీత్య
వాయమ్ సిద్ధమాయిల్లు. అతిలుమ్ కష్టస్థతుక్కు ప్రాయ
శ్చిత్తమ్ వేణ్ణా. మేలుమ్ అనువృత్తమాయ్ వరపుకుఱి
ప్రీత్యభావత్తై ప్పల్లు ప్రాయశ్చిత్త మెన్దా లిత్తోడు తుల్య
యోగక్షేమత్తైయాలే యధాసంభవం శ్రుత్యాది సిద్ధజ్ఞాన
ఉపక్షేపజ్ఞుమ్ వరు మెన్దు భీతనాయ్ ప్రాయశ్చిత్తమ్ పణ్ణ
పాప్రమ్. అక్తైయాల్ ఉపక్షేపజ్ఞుమ్ ఇజ్జుల్లు భగవదను
భవత్తుక్కు కరణాశక్తి జ్ఞానసంజోచ దుఃఖాదికల్ అడియాక
వరుమ్ విచ్చేద సంకోచజ్ఞుమ్ నియతాయుస్సుక్కుల్ అల్లా

వ+ర్ (ఈశ్వరను) క్కి-తి - చతుర్థత్తై ని+ర్ (తనక్కు) మితి - స్వామి ప్రీత్య
భావమూలక స్వప్రీత్యభావమే ప్రత్యవాయ మెన్దు పడి.

ఒరు పాపమృణ్ణినాల్ భవిష్యదుఃఖానుభవత్వార్థమ్ ప్రియశ్చిత్తమ్ వేణ్ణా.
పాపాత్పత్తి త్తమారభ్య అనువర్తిక్కి-అ మనోచైరస్యరూప స్వపరప్రీత్యభావ
త్తిల్ అతీతత్తుక్కుమ్ ప్రియశ్చిత్తమ్ వేణ్ణా. భవిష్యత్ప్రీత్యభావమాత్పత్తుక్కు
ప్రియశ్చిత్తమ్ పణ్ణవేణు మెన్దు తాత్పర్యమ్ శొల్లవేణ్ణావో? ఎన్నవ+ర్ (అదిలు)
మితి.

ఇప్పడి దుఃఖభీతనాయ్ ప్రియశ్చిత్తమ్ పణ్ణ ప్రియ మెన్దిల్ ప్రియ
శ్చిత్తమ్ మ్పణ్ణాదే యిరుక్కు-మవసుక్కుమ్ దుఃఖమ్ కాణామైయాలే ఉపక్షేపవరు
మెన్దు నియమమణ్ణో? ఎన్నవ+ర్ (అక్తైయా) లితి. ఉపక్షేపశాస్త్ర ముపలక్షణ
మెన్దు కరుత్తు.

ప్రపన్నస్య నిషిద్ధైః పృథేవ ముపపాదయన్ । యథాభిమత
సద్వృత్తి నిష్ఠేభ్యః కిమసూయతి ॥ ఆజ్ఞాతీలంఘనే యస్య
రక్షకత్వం న భజ్యతే । ఆజ్ఞానుపాలనే తస్య కథం తదుపరు
ధ్యతే ॥ సచాచారం వినా కించి త్కైంకర్య ముపపద్యతే ।
న హి శౌచ మకృత్యైవ సమాధాన మర్హతి ॥ ఆచార
ప్రభవో ధర్మో ధర్మస్య ప్రభు రచ్యుతః । ఇతి పంచమపాదేషి
సర్వ శాస్త్రార్థ చరితః ॥ ప్రపత్తి ప్రతిసంధాన మాపై ర్యదు
పదిశ్యతే । తత్సాధికారనియత హనోపాదానసిద్ధయే ॥

స్వవ్యాపారభూతైర్యాలమ్ కృతకృత్యతా విరోధియైర్యాలమిశ్వరైః కైవి
డానో? ఎన్నవర్ (ప్రపన్నస్య)తి. అలేపవాది నిషిద్ధాలేపవదాజ్ఞానుపాలన
ముమ్ క్షంతవ్యమాకైయాలే యథాయోగ్యమ్ పూర్వాచార్యాభిమత సద్వృత్తి
నిష్ఠేభ్యః కిమసూయతి? యస్య - భగవతః, ఆజ్ఞాతీలంఘనే రక్షకత్వం నభజ్యత
ఇత్యుక్తవతః పురుషస్య ఆజ్ఞానుపాలనే, తస్య - భగవతః, కథం సన్ధ్యా స్నానాది
కరణే తద్రక్షకత్వముపరుధ్యతే. తస్మాప్యి నిషిద్ధవత్ క్షాంతి విషయత్వాత్.

సదాచారాతి లజ్జనస్తిల్ అనిష్టమర్ (నచే)తి. స్వాభిప్రాయాన అమజ్ఞా
కైజ్జగ్ర్యముమ్ సిద్ధియాదెగ్గిటార్ (నహి)తి. యద్వా - అకరణే బాధకాభావే
ప్రయాసాది సాధ్యమనుష్ఠానం కిమర్? మిత్యత ఆహ (నహి)తి. ఆజ్ఞాసిద్ధ
ఆచారాకరణే ఆరాధనాది కైజ్జగ్ర్యైః సర్వతాపి స్యా దితి భావః.

సదాచారావశ్య కర్తవ్యత్వే ప్రమాణమాహ (ఆచారప్రభవ) ఇతి. ఆచా
రత్వాలే కర్మయోగాది ధర్మముత్పన్నమామ్. అన్త ధర్మజ్ఞుకు అచ్యుతై
ఫలప్రదై. ఆచారాభావస్తిలీశ్వరనమస్తిత్త ధర్మజ్ఞుకు ఫలజ్గోడానెస్తు
తాత్పర్యమ్. (ప్ర) పంచమపాదశబ్దేన “వేదానధ్యాపయామాస మహాభారత
పంచమా” నిత్యేతత్సారితమ్. సర్వశాస్త్రార్థ ఇత్యసేన “సర్వాగమానామా
చార” ఇత్యేతత్సారితమ్.

(స్వా) నన్వపాయసంప్లవే పూర్వ ప్రపత్తి ప్రతిసన్ధానమేవ కర్తవ్యమ్. న
పునః ప్రాయశ్చిత్త మిత్యాప్తోక్తిర్యద్యేతే త్యతాహ (ప్రపత్తి) తి. అప్రపంచ
నమ్ ప్రాయశ్చిత్తం నిరాకరణార్థం న భవతి. కింతు స్వాధికార నియత హనో

ప్రసాదానుగోనా న్యా వధూన్వీయేనీతి | బుద్ధిగ్రాన్వి
 మ్వితి పునః ప్రసన్నోనీ పరామా || అహో నిరపరాధేన
 వర్తితవ్యం కృతాత్మనా | అవగా ప్రిసంగే చ పునః ప్రస
 న్మనః సమమే || అడియితే నిరపరాధనాకేవలమేను కోలి
 ప్రసత్తి స్తజ్జీవనమృత్యుమే సమ్య అనుకూల ప్రసత్త్యురయ స్తజ్జీ
 వనమృత్యుమే ఉత్తరగ్రహ్యమే నిరపరాధమానన సతత్యమే.
 ఇతిహాస పురాణాల్ శిల నృతాస్త దర్శనమాత్రైత్తై క్కణ్ణ
 వచన విరోధైత్తై అనానరిశ్శు భాగవతమృత్యు బుద్ధిపూర్వోత్త
 గాఘనో తుస్తవ్య మేను శిలర్ శోణ్ణవరకళో. ఇతివ్రమే
 అవో ప్రకరణజ్జిల అభిప్రాయ మశ్శియామర్ న్మనః.
 మహారాజర్ము ముట్పడ నమయన్తి అనుమత్రామాన

పాదాన సిద్ధయ ఇత్యర్థః. తమపాదయశి (ప్రతిస్థానత) ఇతి. అహం
 ప్రపన్న ఇతి ప్రసన్నానానే అగ్రపూర్వము ప్రియశ్చైవ హనమ్. ఏ పూర్వము
 స్వాధికారోచిత ప్రపన్నే రేవ ఉపాదానం సిద్ధ్యతి. ఉపసంగహరతి (అతి) ఇతి.
 తథాచాకరణే ప్రత్యవాయ ప్రిసక్తాత్మరణీబాధకాభావాన్మైబ్బగ్యతయా
 ఆచార్యాభిమతేన స్వరత్నణవ్యాపారత్వాభావ దకరణే భగవదభిమతానుష్ఠా
 యామపి అనర్హతాపత్యా అబ్బధన్మినుపాలన మావశ్యకమేను కరున్తు.

నిరపరాధేన వర్తితవ్యమేవోపమా / ప్రారబ్ధవశైలే ముకిరన్తై నిరో
 ధిక్క కూడుమో? ఎన్న తన్నిరోధోపాయ్తలే యత్నిత్కై-య తన్నిరోధ
 మేనితార్ (అడియితే) ఇతి. శిలర్ పెనమాళో పిరాట్టి మొదలనానంద్య
 మహారాజర్ రాక్షసికళో పషయత్తీర్ శేయద వృత్తైన్మైత్తై క్కొట్ట బుద్ధి
 పూన్వపరాధముమే తుస్తవ్య మేనుమే పన్నైయనవదిక్కితార్ (ఇతిహాసే) తి.
 (వచనవిరోధత్తై) ఇతి “మనీషైదికాచార” మేనిత వచన విరోధత్తై ఎవ్వపడి.
 ఇత్తై నిరసిక్కితార్ (ఇవపు) మితి. నిదర్శనాగమాన మహారాజరుడైయ ఆప
 రాధ ప్రకరణ తాత్పర్యైత్తై శేయిదుకితార్ (మహారాజరుక్కు-) మిత్యాదిసా.

అపరాధమ్ పెరుమాళ్ తిరుప్రభృత్తి లే శోకాభిభవత్తాలే ప్రతి
భాసిత్తు “న చ సంకుచితః పంథా యేన వాలీ హతో గతః ।
సమయే తిష్ఠ సుగ్రీవ మావాలి పథ మన్వగాః ॥” ఎస్టరుళి
చ్చెయ్య క్కేట్టు ఇళైయ పెరుమాళ్ పెరుమాళ్ తామే
తణియవిడవేణ్ణుమ్మడి శీటి యరుళి కిష్కింధైయిలే శెల్ల-
“కృతాపరాధస్య హి తే నాన్యత్పశ్యామ్యహం క్షమమ్ ।
అంతరేణాంజలిం బధ్వా లక్ష్మణస్య ప్రసాదనాత్ ॥” ఎస్ట
వింద్రవ్యాకరణ పండిత మహారాజర్కు ఉపదేశితానితే.
అవ్వళివిల్ మహారాజరు మిశైన్దు “యది కించి దతిక్రాంతం
విశ్వాసా త్ప్రణయేన వా । ప్రేష్యస్య క్షమితవ్యం మే నక
శ్చిన్నాపరాధ్యతి ॥” ఎస్ట విణ్ణప్పమ్ శెయ్యవేణ్ణిల్లు.
అప్పోతు ఇళైయ పెరుమాళ్కుమ్ తామ్ మికుతియాక
చ్చొన్న వార్తైకళుక్కు “యచ్చ శోకాభిభూతస్య శ్రుత్వా
రామస్య భాషితమ్ । మయా త్వం పరుషాణ్యుక్త స్తచ్చ త్వం
క్షంతు మర్హసి ॥” ఎస్ట క్షమైకొళ్ల వేణ్ణిల్లు. ఇప్పడి ప్రప
న్నసుక్కుమ్ పార్థి కర్మవిశేషజ్ఞాలే బుద్ధిపూర్వోత్తరా
ఘమ్ పుకిరవుమ్ కూడుమ్. అవై పుకున్దాల్ అనుతప్తనాయ్
క్షమైకొళ్ళవుమ్ వేణుమ్. “నధర్మనిష్ఠాస్మి” - “కుళిత్తు

సమయః - కాలమాదల్ సజ్జేతమాదల్, శోకాభిభవత్తాలే- శోకాభిభవాభి
సమత్తాలే ఎస్టపడి. తణియవిడ - పొరుక్క-విడ, అజ్జలిం బధ్వా లక్ష్మణస్య
ప్రసాదనాదంతరేణ నాన్యత్పశ్యామి ఎస్టన్వయమ్. అవ్వళివిల్ - అక్కా-
లత్తిల్, విశ్వాసా త్ప్రణయేన వా యది కిచ్చి దతిక్రాంతమ్. మికుతియాక -
అపరాధత్తుక్కు త్తక్క-దన్దియే, (స్వా) ఇన్ద న్నాయత్తైభాగవత విషయత్తిలు మతి
దేశిక్కితార్ (ఇప్పడీ)తి. “నధర్మనిష్ఠాస్మి” త్యాదికలితే ప్రపన్నుక్కుజ్ఞాతి
లజ్ఘనమ్ శొల్లవిల్లెయో? ఎన్నపార్ (నధర్మనిష్ఠాస్మి) తి. కుళిత్తు - స్నానమ్

[illegible]

పక్షి, ముప్పానల - పోతగిరి పుష్పదా, నీముప్పా - ఉడుగర్రికొత్త, బుజ్జికొత్త -
సావధాన శ్రీయే కాళ్యాణిని - లా, ముప్పా - బొమ్మలకొత్త, బుజ్జికొత్త -
తల్లిపక్షి వస్త్రపక్షి.

ప్రాచీనకవికళ కన్పిస్తే అది పురాణకవిత్వం (క్లిగ్మయోగాదికవిత్వం) -
 తామియారే. పురాణమనుకుంటే పురాణమునకు దత్తం కుదర్చి పలకడమే కా-
 యాలే అప్పుడు మాట్లాడటం వ్యవస్థాపనమాలే ముట్టి పుస్తకములు వ్యవస్థాప-
 నాక పుస్తకముగానూ ఎన్నవంటి (పుస్తకము) గానూ. పుస్తకములే - అంటే పుస్తక-
 ముగా దామియాలే; (బ్రాహ్మణ్యం) కి ముట్టి పుస్తకములే బ్రాహ్మణ్యవ్యవ-
 కాసమియాలే అనుమనపుస్తకములు.

(దీ) కైంకర్యమృగిణిలో నిమగ్నమై స్వప్నమిందు - అహరే (అహరే) -
యద్వా - (హృ) అబ్బాను పాలనమీ కర్తవ్యమాణో అనుష్ఠానం కర్తవ్యమకర్తవ్యమాక
ప్రసక్తియాదో! అనుప్రమే స్వయంప్రయోగనమాక కర్తవ్యమిట్టిలో నిత్యమి
క్షీకభక్త్యాపి అనుష్ఠానం కర్తవ్యమే ప్రసక్తియాదో! నిత్యమిట్టికమే ప్రత్య
వాధునివారలత్వతాపావకత్వాదావశ్యకమిట్టిలో యానమిత్యమే కర్తవ్య
కర్తవ్యమా? కిచ్చి-గృహస్థమను యగ్గమమే ముత్యం - గృహస్థగృహమును ప్రసక్తి
యాదో! అభివ్యభివృద్ధి దేశయిలు మన్యానాదిత దృక్పథములను కైంకర్యమే
ప్రసక్తియాదో! ఇత్యాది శబ్దై-కర్తవ్య పరిపరికి-అహరే (అహరే) - అహరే-
అహరేనియమః-జాత్యాశ్రయ నిమిత్తమప్రాప్తమేవ భక్తవ్యమితి నియమః, గృహ
నియమః-సదాచార్యాదాగతజ్ఞానమననకర్తవ్యమే. విశిష్టత్వమితిగృహా

కైంకర్యం శక్త్యానన్య ప్రియోజనః ॥ ఆచారాత్మగుణో
పాయ పురుషార్థవిశేషతః । అధికారీణి వైశిష్ట్యం ప్రకృష్యే
తోత్తరోత్తరమ్ ॥ ఇష్ప్రిభావనియమమ్ రహస్యత్రయత్తిల్
ఈర్ష్యరనుడైయ ప్రశాసితృత్వాది గుణానుబంధమూక అను
సనేయమ్.

యద్వా; వాసస్థలనియమః, మన్తనియమః-స్వసూత్రప్రాక్త ఉపదేశపరంపరా
ప్రాప్తమస్తేజైవక్రియానుష్ఠానమితినియమః, సదాచార్యోపదిష్ట కామ్యభిన్నభగవ
న్మన్త్రీ ఏవ జప్య ఇతివా, అధినియమః - న్యాయార్జిత ధనేనైవ కర్మకార్యమితి
నియమః, యద్వా; మ ప్రార్థనాయమః - భగవత్పర్యవృత్త మన్తార్థానుసంధాన నియమః
జాతి నియమః-బ్రాహ్మణత్వాదినియమః, అదిశ ద్వేన ఆశ్రమాది నియమోగృహ్యతే,
లక్ష్మీశ కైజుర్యమ్ - సతత దేవతాంతర ధర్మంవా భగవన్మాత్రకైజుర్యం వా.

ఇష్టడియా నాల్ భక్తనైకాట్టిలుమ్ ప్రపన్నాధికారికు- విశేషమిల్లెయే?
ప్రపన్నునుకు ఆజ్ఞాకైజుర్యం నకర్తవ్యమైష్టమ్ భక్తునుకు కర్తవ్యమైష్టమ్
శొల్లిలన్టో? విశేషమేట్టుదుమెన్నవర్ (ఆచారే) తి. సామాన్యచారరై
కాట్టిలుమ్ ఆచారవిశేషవాక్ పూజ్యక, అవనైకాట్టిల్ శాస్త్రావ్యాత్యై
గుణవానధికక, ఇవనైకాట్టిలుమ్ భక్తిప్రపత్తిరూప ఉపాయవిశేషనిర్వక,
ఇవనైకాట్టిల్ ముముక్షునధికక, ఇన్ద న్యాయతైలే భక్తినిష్ఠరైకాట్టిల్
సప్రపత్తినిష్ఠాధికారి ఆవిశమేష్టన మోక్ష సాధన ఉపాయావలంబ్యనేన అధికక.
ఇవనైకాట్టిల్ భగవద్ప్రీత్యైక ప్రియోజనతయా కైంకర్యపురుషార్థ విశేషనిష్ఠ
నధికసెన్టపడి. ఆధికార్యధానుపవత్య ఆజ్ఞాతిలబ్ధ నమ్ ప్రపన్నునుకు వేణు
మెన్టపడియసెన్ట కరుత్తు.

ఇష్టడి ప్రభావవ్యవస్థాకు చాచకశబ్దమ్ మన్తృత్తిల్ ఇల్లామైయాలే
ఇష్టానిరూపణమ్ వ్యర్థమన్టో? ఎన్నవర్ (ఇష్ప్రిభావే)తి. ప్రభావస్యనియమః
వ్యవస్థా ఎన్టపడి. చాచకశబ్దమిల్లావిట్టాలుమ్ ఆర్థికమాక సిద్ధికిరైడెన్ట కరుత్తు.
(ప్ర) ప్రశాసితృత్వాది - నారాయణశబ్దార్థ భూతప్రశాసితృత్వ హితప్రవర్త
కత్వాది గుణకార్యత్వై తత్రైవానుసనేయమిత్వర్థః.

తకనాల్ తగిక్కిన్ పు తన్నుడేరున్ గిల్ల త్తక్కొమ్మిల్,
 మిననాన్ తన్ను యుగ్గంబును కుయగుల్ విత్తన్ మె మ్మరు
 అకనాయత్తప్పమ్ అణనోనుత్తలై తన్, [యిక్,
 ఉన్వారెన్ నెక్కల్ దేశిగుణ మ్మె యురై త్త సగే || 39 ||

చాతుర్వర్ణ్య చతుర్విధాశ్రమముభే భేదే యథావస్థితే
 వృత్తం తన్నియం గుణానుగుణయా వృత్త్యా విశిష్టం శ్రితాః |

ఇప్పటి ప్రభావనియమము గణాస్యత్రయ ప్రసాద్యమెన్నిల్ కలర్
 ప్రభావానికిమ్ గణాస్యత్రయ ప్రసాద్యమెన్ని శోల్లకము విరోధియాదో?
 ఎన్న, అను మహర్షిమత విరుద్ధ మెట్లమ్, స్వసంప్రదాయము ప్రమాణమాలమెట్లమ్
 పాట్టారేయుపపానికిల్లార్ (తకవా) లిది. తకనాల్ - భగవత్ప్రపైయా
 తరిక్కిన్ - ఆత్మధారణం భృతవత్, తన్నుడియార్ కల్ల - స్వదాసాక్ష, తక్
 త్తర్ - స్వస్వభావసృదానే, స్వసామ్యాపాదనేనేతభాష, మిక్ - ఆధిక్యన,
 అదరమ్ శెయ్యమ్ - అదరమ్ కుర్వతః, మెయ్యుల్ - సత్యభూత కృపావతః,
 చిత్తకక్ - ఆశ్చర్యచేష్టితస్య శ్రీకృష్ణస్య, మెయ్యురైయిక్ - సత్యవచనభూత
 చరమశ్లోకస్య, అకనాయత్తప్పార్ - తాత్పర్యభిష్టాః, వ్యాసాదయః, అణనో
 నెత్తి-వేదాన్తదిత సతిమాగ్నస్య, కులదల్ - భగ్గమ్, ఉన్వార్ - నాగీశ్వర్యంతి, ఎక్కల్
 దేశికర్ - ఆస్మదాచార్యాః, ఉన్మై - సత్యభూతాగ్గమ్, ఉన్మైవర్ - ఆవోచక్.
 ఏకదేశికత్వప్రసాదే స్వకపోల కల్పిత మల్లామైయామ వ్యాసాద్యభిమతమాక
 స్థిరీకరణ మ్మెయ్యురైయాలే అసత్సమ్ప్రదాయమే ప్రామాణిక మెట్ల కగున్.

అ|| ఇన్ద ప్రభావ వ్యవస్థా నిరూపణమ్ వ్యగ్రమన్తే? కలియిలే ముగ్ధవధూ
 యిష్టతయా ఏతాదృశ ప్రభావకాలి పురుషక్ ముగ్ధభిన్నాత్తయాలిన్ద చిన్తాభ్యుపగ
 మమ్ పణ్ణి ఉకక్కుల పురుషక్ అన్ ముగ్ధనాత్తయాలరణ్యచిన్తిత్తపోలే వ్యర్థ
 యన్తో? ఎన్నిశజ్జెయై పరిహరిత్తుక్కున్దా అధికారాన్దై సగ్గహిక్కితార్
 (చాతుర్వర్ణ్యేతి. చాతుర్వర్ణ్యమ్ - బ్రాహ్మణ్యది బూతకల్, చతుర్విధా
 శ్రీమం - బ్రహ్మచర్యాది, ముఖశబ్దైలే పురస్కృతత్వ చరణాది సజ్జిహా,
 యథావస్థితే - శాస్త్రోక్త సృకారేణ వ్యవస్థితమాయుగుంపాత్తగు, తన్ని
 యతం వృత్తం - వర్ణశ్రీమాది ధర్మజాతమ్, గుణానుగుణయా వృత్త్యా విశిష్టం -

త్యాగోపప్లవ నిత్యదూరశరణస్యాజ్యావిధాకోవిదా

శ్చింతామభ్యుపగన్తు మన్తి మయుగే వ్యేకాన్తిన స్సంతి నః ॥౫౬॥

ఇతి కవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య

శ్రీమద్వేంకట నాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు

శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే

ప్రభావవ్యవస్థాధికారః

పంచమింశః.

వైష్ణవత్వాది గుణప్రయుక్త దేవతాంతర విజ్ఞానాది వృత్త్యా పూర్వోక్తధర్మజాతం విశిష్టం శ్రీతాః, భక్తానామేవ ఏతదపేక్షితం ప్రసన్నానాం తత్త్వాగ్గ వివేచ్య తాప్రహ (త్యాగే) చ. త్యాగః - సర్వధర్మ స్వరూపత్వాగః, సవీచోపప్లవః - ఉపద్రవీక, తస్య నిత్యం దూరే శరణప్రజ్ఞా విధా కోవిదాః - ఏకం ధూత ప్రభావశాలినో ఏకాంతినః, నః - అస్మాకం, అంతుమయుగే, చింతామభ్యుప గంతుమ్ - ప్రభావ వ్యవస్థా విచారం అభ్యుపగంతుమ్, అస్మత్సహాయ భూతా లిపి పరమైకాంతినః కృపవన సంతి వ్యవధిః. అతో న చింతామభ్యుప మైష్ట యగున్తు. ॥౫౬॥

(వి) ఇత్య దీపికోక్త సంగ్రహకారికా లిఖ్యంతే-

స్వపూర్వోక్తార్థక త్వంచాపరిచ్ఛిన్నప్రభావతా । సమం సర్వప్రపన్నా నాం జాత్యైదామ వ్యవస్థితీ ॥ ౧ ॥ సత్త్వాదిగుణభగోహ ప్రయుక్త బ్రాహ్మణత్వతః । సత్త్వాదిగుణచ్ఛిన్నా బ్రాహ్మణ త్వన్యచిత్తతే ॥ ౨ ॥ భావరబ్రాహ్మణత్వాదిరత్వత్తి ముజానానః । మానసబ్రాహ్మణత్వాది స్వస్వాత్మ స్థేష హేతుకః ॥ ౩ ॥ ప్రహ్లా దాదా బన్ధుస్య శాన్తస్య శాన్తాదిగుణాని స్మృత్యా । బ్రాహ్మణత్వేచిత్త హృదైత్వ ముజాని ద్దానహం ధనేన ॥ ౪ ॥ భూతే మానసవిప్రత్వై తత్ప్రశంసానహం ధృతం । గర్వహేతుగ్యత్వబుధు మనథే పర్యవస్యతీ ॥ ౫ ॥ ఉభయం యది వైచార్య పురు షాగ్గాయకత్వతః । దేవతాస్తగ సంబంధ త్యాగాదేకాంతినస్మృతాః ॥ ౬ ॥ పరమై కాన్తిన స్తేష్యురగ్గాంతర పరిమృఖాః । తేషాస్తతాపి భగవత్ప్రేమ-రైకైక

సంప్రదానాః ॥ ౧ ॥ అంతఃకర్మములను సత్కర్మములుగా చేసి శిష్యునిగురించియును
తత్త్వమును నోచుకొనవలె ॥ ౨ ॥ ముఖ్యముగా పునఃసంకల్పమును నివారించుట
తరలగును మునుపఁగల అంతఃకర్మములను సత్కర్మములు ॥ ౩ ॥ శిష్యునిచేత పరికర
ప్రసాదము నుపేక్షించుట నుపేక్షించుట (విద్యార్థిత్వము) నిరసించుట ॥ ౪ ॥
నిష్ప్రయోగమునకుఁ బ్రయోగమునకు గురవలె ॥ ముఖ్యముగా శిష్యునిగురించి మనము
జీవిమానితము ॥ ౫ ॥ మనము మనమును సత్కర్మములను పునఃసంకల్పములను
జీవిమానితము ముఖ్యముగా పునఃసంకల్పములు ॥ ౬ ॥ ముఖ్యముగా నానందమును
సత్కర్మములను సత్కర్మములను సత్కర్మములను సత్కర్మములను ॥ ౭ ॥ ముఖ్యముగా
సత్కర్మములను సత్కర్మములను సత్కర్మములను సత్కర్మములను ॥ ౮ ॥ ముఖ్యముగా
సత్కర్మములను సత్కర్మములను సత్కర్మములను సత్కర్మములను ॥ ౯ ॥ ముఖ్యముగా
సత్కర్మములను సత్కర్మములను సత్కర్మములను సత్కర్మములను ॥ ౧౦ ॥

ఇది శ్రీమద్రహస్యత్రయసారే వ్యాఖ్యానము సంప్రదానము

ప్రభువఁ జయకృష్ణాచార్యుఁ

పద్మవిభవఁ

శ్రీమతే నిగమాంత మహాదేశికాయనమః

— — —

శ్రీరహస్యత్రయ సారాంశ రత్నావళి.

శ్రీఃఃఃః

(౧) సంశోధ్యేవం ప్రమాణై ర్భగవతీ రనుగుణై ర్యుక్తిజాలై శ్చ
సిద్ధం సాధ్యం చోపాయమాగః పరిహరణకృతే వైష్ణవానాం ప్రభావం
యుక్తం ప్రభావయిష్యక్ ప్రథమ మిహ సముల్లంఘ్యకైశ్చిత్ప్రమా
ణాస్యత్యుక్తం తం వ్యవస్థాపయతి తదవిరుద్ధం చ లోకావిరుద్ధం ||151||

(౨) దుర్జాతే ర్విష్ణుభక్త్యా ప్రవిలయ వచనా త్సాధుజాతే శ్చ వాదా
నై వా సాధ్యం తపోభి స్త్వితి మనుకథనా త్త్రియో విప్రతాయాః ।
విశ్వామిత్రే ప్రసిధ్యా మునివచనబలా త్త్రియో ఏతహవ్యో విప్ర
భూ త్సద్య ఏవే త్యపి కథితతయా పంచమామ్నాయ కర్తా || 152 ||

(౩) సర్పత్వాదే న్తు జాతే రపి నహుషముఖేషా ద్భవా ద్విప్రవాక్యా
దాచార్యత్వే ప్రసిద్ధ్యా సి చ మధురకవే శ్చీశశశా మునీంద్రే ।
ధర్మవ్యాధాదిభి శ్చోత్తమ జననజహం భూరిధర్మోపదేశా
చ్ఛూద్రాశ్చ బ్రాహ్మణస్స్య వర్తరిభజనమహిమ్నోతి కేచిద్వదంతి ||

(౪) ఏషా ప్రత్యుక్తి రేహం యది హరిభజనా న్నిచజాతి ర్విసశ్యే
ద్దేవత్వాదే ర్నికృష్టావిలయ మపి సత్త్వాది జాతిర్భవేత్ ।
ఇష్టాపత్తిర్నిచాస్మి న్నను భవవిహతే శ్శూద్రోతాద్యేవ సశ్యే
న్నాస్య చ్యేత్త్వేనైవేపి ప్రసదనమహిమన్యూనతాపత్తిసామ్యమ్ ।

(౫) త్యక్తాత్కంతథాత్వం యదివచనబలాదుచ్యతేహంత శూద్రో.
మాసార్థం వైష్ణవ స్సాన్య దశుచి రితి తథా న స్వరశూద్రజాతేః ।
సంజాత శూద్రయోనా వహ మితర దతో నోత్సహే వక్తు మిత్యా
ద్యాప్తోక్తీనాం సమాస్రం గమయతి వ్యవలేవైష్ణవేశూద్రభావం ||155||

శ్రీమతే నేదాన్తగురవేనమః.

—❖❖❖❖❖—

ప్రభావరక్షాధికారః.

శిలానే శ్రీత్వాది ర్విపరిణతిన్తవద్భుతమిదం

తతోస్యేతద్చిత్రం యదుత దహన్తస్యైవ హిమతా ।

త్యగస్యైవాన్త్రుత్వం రిపుషు నిహతేరేవ హితతా

ఏనశ్రేణైవేహ త్రిభువనపరిత్యాగ మితి చ ॥ ౫౭ ॥

(దీ) ప్రభావరక్షాయావళు? ప్రభావశ్చేతాస్థానైకస్థితిమగ్న ముక్తయ నిలైక
చుగ్గావ్రమానం సమాధానమే పట్టానై. అది లుపాయత్తుమగ్న పార్థినివర్త
కత్వైగ్గాడాగు. (సా) భినివర్తనత్వ వ సగ్గులప ప్పన్ద సయాపజ శైన్తు శిల'ర్ణావర్
కశ్. తన్ని రంపాగ్మావక ప్రభావత్తుమగ్న సాగ్గు నివర్త కత్వై కైముత్యన్యాయేన
చగ్గీక రిక్తైకాక భగవాన్మద్యై విచిత్ర శక్తియోగశ్చై యరు+ర్ (శిలాదే) రితి.
గంమావతారత్తల శైవయూనసు రామపావస్పర్శత్తాల్ అహల్యారూపమాన శ్రీ
యూక వ్రుమ, క్షిప్రావతారం లుత్తం గచ్ఛమాన కరియానమపుమానాకవ్రుమ్, అనను
ప్రసిద్ధు శీ. ఇన్ద్ర అగ్నితత్త్వ త్కాట్టిలమ్ ప్రస్థాదవిషయత్తిల్ హిరణ్యనాల్
నేగపట్ట అగ్నియూనసు భగవదనుగ్రహత్తాల్ హిమమాకవ్రుమ్, హనుమార్ విష
యత్తిల్ గంగసూత వాల్కొశుత్త పట్ట అగ్ని యూనను పిరాట్టినుడైయ ప్రభా
వత్తాల్ హిమమాక వానగవ్రుమ్, చిత్రం అగ్నితతరం, ఇదత్కాట్టిలమ్ కాకా
సుర; విషయత్తిల్ పయోగిక్క-పట్ట త్యుమమన్త్రమాక్ అనను చిత్రమ్. ఇద
త్కాట్టిలమ్ కచ్ఛయమశాగ్గునాగవిషయత్తిల్ పంనమే హితరూపమాక అనను
వ్రుమ్ తతోప చిత్రమ్. తరువయోద్వైయిల్ అభిషిక్త మాన పానుకాయుగళమ్ త్రిభు
వనత్తుమగ్న గర్వకమాక అననువ్రుమ్ తతోప విచిత్రశక్, ఇత్పడిపట్ట ప్రభా
వశ్చైయుడైయ స్థిగ్గోపాయత్తుమగ్న పార్థినివర్తనత్తిల్ అరుక్కుత్తా
సందేహ ముణ్డాను మెట్టు కరుత్తు. (స్వా) అద్యే శిలాత్వాపస్థాప్రహణేన విస

ఉపాయప్రభావస్యవస్తేనోన్మేనం. ఇదమేత ఉపాయప్రభా
వస్తే సుగుదితమాక పృథ్వీస్థునదున తప్పుకళ పరిహరిక్తి-
అనియు. “అప్యుక్తం తు పుణ్యపాపద్రిష్టాన ఫలమక్సుతే”
అనియు నొక్కటి “ఉపాయభక్తిః పృథ్వీస్థునద్రిష్టానాశనీ ।
సాధ్యభక్తిస్తు సాపాంతీ పృథ్వీస్థాసి భూమినీ ॥” ఎక్కడ
యంతే ప్రాప్త్యై యుక్త-తలముక్తి-తే ఫల్యై యుగం నోమ
క్కవైత్యాక ప్రసత్తియైష్వణినవముక్తి-విద్యాస్థగన్యామత్యాలే
ఉత్తరప్రాప్తిమగ్గునమ భవ్యైష్వర్యై తస్మై దుమాన సామర్థ్య
త్యాలేప్రాప్తి నిర్మలత్వే స్వరూపున ఆర్తయితే ఎల్లై-

దృశ శ్రీత్యాది పరిణామస్య అర్థశక్తియే, అనంతరవిశ్వాసమునువివకార నోతిత
విషాద్యాది విరుద్ధగర్భ సర్వవివ తద్విరుద్ధ పరిణామస్యాది గర్భప్రాప్తి ఘట
నాపరీత్యా అర్థశక్తియే, అగమిదానంతే అచేతనపరత్రస్య ఈశ్వరకార్య
ప్రభవన సంరక్షకత్వ సమీక్షేత్ తతోక్త్యేక చిత్తశ్రుతిగ్భూతమ్. ఏవం భవవస్త్రి
భావజ్ఞానాన్నిర్వచయక ప్రసక్తిరేవ సురుతగర్భత్యాగాః స్వవ్యవస్థప్రా
రబ్ధ నిర్వకత్యానువృత్తిక పక్షి-పావనావాది సాధక త్యాది ప్రభావోప నిరంతరం
స్పృహ్యే ఎవం నిరస్తు.

అ॥ ౧౧॥ మన్యమాణ్యా సర్వే ప్రదర్శనాగ్ధమ్ పూర్వభాగాకోక్త్యర్థైశ్చై
యనువదిక్కితార్ (ఉపాయే) త్యాది. ఇదిత్ శక్తి-తాపనా మాక సిద్ధాన్త్యభి
మత అగ్ధవిశేషై యనువదిక్కితార్ (అర్థత్యై) రిత్యాది నా. అప్రబలపుణ్య
జ్ఞా లిప్త జన్మత్తిప్తయే ఫలమ పిరువరా. ౧. ఉపాయభక్తి- భక్తి మోగమ్,
సాధ్యభక్తి- ప్రప్తి ఎత్తపడి. ఇగు మహా ప్రభావ యాగ్ధానాల్ పృథ్వీ
శతుక్కు-మ్ నాగ్ధానామ్, యద్వా—(సా॥) ప్రప్తిగ్ధ ప్రార్థనావగ్ధక త్యం
శర్మజ్గలిల్ దండ్యైలమ్ కాణామై. నూల్ నాదుమా? ఎన్నిశక్తిగ్ధైలమ్ పరిహ
రిక్కితార్ (అత్యుత్తై) రిత్యాది. ఒంగుగ్ధజ్గలిలమ్ కాణాద విహికి ఫలప్ర
దత్వమ్ అత్యుక్తగ్ధ పుణ్యాదికగుక్కు శొల్లకితాప్సరే ఇగువు ముపపన్న మైస్తు
కరుత్తు. అముక్కి-నశిష్టితైష్టపడి. (సా॥) “మాశుచ” ఇతి నాక్యత్తుగు అభి

డాక్టర్ ఊనర్ దివసాన్తర జన్మాన్తరాద్యనువృత్తియుమ్ కఢి
యక్కడవత్తెను “మాశుచః” ఎన్నివార్యత్తుక్కు అభిప్రాయమ్. ఇన్నర్థమ్ తత్వమాకిల్ ప్రార్థకర్మవిశేష ఫలమాయ్
కొండ్లు వరుకిలి దుఃఖజ్గుమ్ దుఃఖకారణజ్ఞాన కర్మజ్ఞాని
నుడైయ ఆర్జనముమ్ కఢియవేడ్డావో? ఆర్తనాయ్ పురుషక్
అర్థిక్కు కొడుక్కవేణుమెన్నిల్ అనుషడ్గీకమాన పడ్డి-పావన
త్యాదికలైప్పోలే అసభిసంహితజ్జలై యుజ్జూప హితైషియాన
ఈశ్వరక్ తానే కొడుక్కత్తలై? ఇప్పడి శైయ్యక్కాణామై
యాల్ శోకవిషయమాన అంశమెల్లామ్ నిశ్చేషమాక ప్రవత్తి
యాలే కఢియుమెనవిడన్ ప్రవత్తిప్రభావాలిశయత్తై ప్పవ్
నుఃపణ్ణినపడియెను శిలర్ ఇతిక్ ప్రభావత్తై వరైయిట్టు ప్పార్
స్పర్కళ. ఇతుక్కు ఉత్తరమ్ అనుగ్రహాలనాయ్ ఆశ్రయ
ప్పార్కు ప్పవత్తివాక్యోచ్చాణ ప్రారంభత్తిలే కడుక
మోక్షన్ కొడుక్క త్వరిక్కు ఈశ్వరక్ ఇననుడైయ నత్తై
యాలే శిశితుకాల మిడవైక్కు విత్తై న ప్పవితే ఇవ్విడత్తి
లుగ్గు శిశ్రిక్ పజ్జలై దుఃఖప్రసజ్జము అనుభవిక్కు మాకిల్
ఇననుక్కున్నై యెరుక్కాటుమ్ మాళాళు. భగవదనుభవ
శ్రిత్యోగ్యతాబుద్ధియుమ్ కొయ్యువిట్టు వారాతు-ఆత్మయాత్

ప్రాయమిత్తుండిమ్ సిగ్గుతానువాదమ్. ఇదిల్ శక్తిగ్గుక్కార్ +ర్ (ఇన్వర్గం
తత్వమాకి) లిత్తాదియాల్, అదిల్ సిగ్గున్ శక్తిగ్గు-తాక్ (ఆర్తనా) యెన్
తుడగ్గి, శక్తిగ్గు-ము సమాధానమ్ శోబుక్కితార్ (అనుషడ్గీకమాన) లిత్తాదియాల్.
అనుషడ్గీకమ్-అవాంతరఫలమ్, అసభిసంహితజ్జలైయుమ్ - అప్రార్థితజ్జలైయుమ్
పడి. వరైయిట్టు-పరిచ్చేదిత్తై, ఇజ్జే-ఇవ్విభూతియిలే, శిశ్రిక్ పజ్జలై. శబ్దా
ద్యులనుభజ్జలై. (వి) కొయ్యువిట్టువారాను-అభివృద్ధానస్యార్.

[illegible]

అ|| వ్యాజమస్త్రామగచ్ఛామీ నుభోఽపి నవనపతిః పర్యేషి న్యులలః
నుభూంతుస్త్వహుః | అవ్యధాత్వశమ్మన్తీరీ గృహ్యమే పుష్కలూ ॥ ఏషాకరః
(అక్షయా)లిశి. (అక్షయాల్ - నుభూంతుస్త్వహుః) నోభోఽపి నవనపతిః పర్యే
షి న్యులలః | ఎట్టపడి. (స్వా) కరప్రసాదయితి-యేష్టానికరసాని. ఈ
పసానమ్ కరిష్టామిశ్రిత్యహుః.

911 ఇప్పటియూరల్ లోకంలో మఖామినివ్వాలి పొంతన బాధ పడినట్లు
 లమ్ కట్టినట్లయ్యే? ఎన్న బిహారాత్ ఫనాత్ సమర్థులారే (బిహారాత్) (దీని
 శిరస్సినప్పటికై యా శివపద బట్టిన శివకాళి వ్యాధిని తే) (అనివార్య పుష్కలమున
 నివర్తింపిరి-రనమమ్ హితప్రవక్తక నమస్తో ఉ పాధ్యాయా ! మఖామినివ్వాలి
 ఉ పాధ్యాయ నెట్టు కొల్లకూడుమో! ఎన్నకాగి (అ మున్న) ముముక్షు
 వుక్కు ఉ ద్వీగరూపహిత స్తే పుష్కల విక్రయ-యాలమ్ ఆయుర్వృద్ధిరూప హిత
 నివారక మంత్రయాలమ్ ఎన్న కగున్. అనిత దీని ధయి గుమారమ్.

“॥ ఇప్పడియాకిల్ ముముక్షుశ్శబ్దో మఖివ్యాధ్యాది నివృత్తిః పాక్షికశ్చ
కూడుమో? వ్యాధి హితమానదాల్ హితనివృత్తిః పాక్షిక మసృజితమన్యో? అను

యజ్ఞశై యిట్లు వశర్కన్ నిన్నెయ్యమైక్కుమాక దుఃఖాదికల్
 ఇననుక్కు ఉపాధ్యాయర్కల్. ఇతు ఆత్మవాణ్ ఉట్టార్
 సక్కిలితే స్రపద్ధమ్. అపచారజ్జశై యమ్ తత్ఫలజ్జశై యమ్
 శిలర్క్కు కాట్టి మత్తెక్కిజ వితువుమ్, “పామ్బొవొరు
 కూరైయిలే పయిన్మాళ్ళోలే, తాంకాతుళ్ళమ్ తళ్ళు మెన్తా
 ముగ్గై త్కణ్ణా” యెన్టు నిర్వేదపూర్తయై క్కుడుక పిఱప్పత్తు
 తాణ్ ఇన్నేన్ద సుసార నినర్ననత్తై క్కుడుక ఇననైయిమ్ ఇశై
 వ్విక్కై-కాక వత్తనై. ఇవ్విడత్తిల్ ప్రతికూలానుభవాంశమ్
 నుమ్మిప్పలమ్. ఇతు శిక్షణమాకి అతువుమ్ పాయశ్చిత్త

అపి వేకకృత్యమెనిల్ వివేకికల్ పార్థియామలిరుక్కుకణ్ణుణ్ణో? ఎన్నవర్
 (ఇను) ఇతి. (దీ|| కూరణ్తాత్తవాణ్ సేత్రవ్యసనత్తై ఉపాధ్యాయరాకత్తైనిన్దితై
 నొక్కొం చొక్కొం పార్థియల్.)

అ|| అనాలుమ్ కనినప్రకృతిక శ్చిన్దిక్కి యిరుక్కు శిలరుమ్ అపచారజ్జ
 యమ్ తత్ఫలజ్జై యుక్కిదుక్కు కూడుమో? ఎన్నవర్ (అపచారజ్జశైయమ్)
 వితి. శిలరుమ్ ఋషప్రకృతిక శ్చిన్దిపడి. తత్ఫలజ్జైయమ్ భగవదనుభవవిచ్చే
 దానికశ్చైయమ్ మున్దపడి. కాట్టిమత్తెక్కిజ విరువుమ్-మిన్దొలిపోలే కాట్టి నిన్దొ
 ప్పక్కిజ విరువుమ్, కూతైయిలే - ఎఱప్పిలే, (దీ||) పయిలుక్క-కూడవన్దిక్కి,
 తాణ్ణాను-ధరియారు, ఉల్లమ్-మనసు, తళ్ళుమ్-తళ్ళుమ్మానిమ్మామ్, (సా||)
 ఎఱ-పుట్టకాత్త! కటాక్షిక్క-లాకాగో! ఎన్తు కరుత్తు. సర్వమ్ దృష్టమాయ్
 సూతైయిలే యెన్దిదాలమ్ పునశ్చ దృష్టమాయ్ బాధిక్కుమో! ఎన్తు భయత్తై
 యున్దొక్కి-తాప్పోలే ఎప్పోరు అపచారమున్దొయ్ బాధిక్కి-అవో ఎన్తు భయత్తై
 యున్దొక్కి-నిర్వేదనై యున్దొక్కి-అచెన్తు కరుత్తు.

అ|| ఇప్పడి మఃఖోత్పాదన మనుగ్రహఫలమాయ్ కొన్దొ శిక్షారూప
 మిన్దు శొన్నమకూడుమో? మఃఖమ్ నిగ్రహ సజ్కల్పరూప మున్దు-ర్మ ఫలమన్దో?
 ఎన్నవర్ (ఇవ్విడత్తి) వితి. ప్రతికూలానుభవత్తిల్ అకారత్రయమున్దొ అదావను

భగవన్నిగ్రహ (విశేష) తై యిశైన్ద్రాత్పాలపుష్ “దుర్గసంసార
కాంతార మచారమభిదావతామ్ । ఏకః కృష్ణ నమస్కారో
ముక్తి తీరస్యదేశికః ॥” ఎన్నుమ్ “ఏకోపి కృష్ణే సుకృతః ప్రణా
మోదశాశ్వమేధావభృథేన తుల్యః । దశాశ్వమేధేపునరేతి జన్మ
కృష్ణప్రణామీ నపునచ్చవాయ ॥” ఎన్నుమ్ సుకృత ప్రణామ
విశేషత్తిన్నడైయ ప్రభావతై యిశైన్ద్రాత్పాలపుష్ “సకృదేవ
ప్రపన్నాయ ॥ అధపాతకభీతస్త్యం ॥ కుయోనిష్ఠసి సంజాతో
య సకృచ్చరణం గతః ॥” ఇత్యాదికళిల్ శొల్లుకిఱపడియే
ప్రసత్తిప్రభావతైయుమ్ శాస్త్రార్థోపప్లవ ప్రసజ్గమిల్లాత విష
యత్తిల్ శురుక్లాతే అనుసంధిక్కు ప్రాప్తమ్. “తం మాతాపితృ
హంతార మపి పాతిభవార్థిహః” ఎన్నుత్తుమ్ ఉత్తరాఘవిషయ
మల్లాదపోతు ఉపప్లవమిల్లె. ఉత్తరాఘ విషయత్తిల్ నిసార

యితే, అప్పడియే అనుగ్రహ విశేషజూడుమెన్దపడి. (మగ్గే)తి-దుర్గంపతత్
సంసారకాంతారంచ, దేశికః-ప్రాపకః ఎన్దపడి. (ఏకోపి) తి - ఏకోపిత్యపిః
కుల్య ఇత్యత్రాప్యనుపంజరియః, కిమర్థః? తుల్యః కిం? నతుల్యఇత్యర్థః. అన్యథా
ఉత్తరాఘో అసాంగత్య ప్రసంగః ఎన్ద కరుత్తు. సుకృతప్రణామాదివత్సాఃక
ప్రమాణమరు+ర్ (సకృద్) తి. (శాస్త్రార్థోపప్లవే) తి - శూద్రభాగవతనుక్కు
సమనూచార విశేష విధాయక శాస్త్రోపప్లవ ప్రసజ్గతాలే బ్రాహ్మణ్యాపాదక
ప్రభావాదికళిల్లె ఎన్ద కరుత్తు.

అ॥ ఇప్పడియాకిల్ “తం మాతా పితృహంతార” మెన్దిఱ వాక్యత్తాల్
బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘ నివర్తకత్వప్రభావముమ్ ప్రపత్తిక్కు శొల్లుకిఱతు విరోధి
యాదో? ఎన్నవ+ర్ (తం మాతే) తి-అపాయసంప్లవే సద్యః ఎన్ద బుద్ధిపూర్వో
త్తరాఘ ప్రాయశ్చిత్త శాస్త్రానుపప్లవాయ, అన్ద వచనమ్ పూర్వపుష్పయమెన్ద
కరుత్తు. ఇప్పడియాకిల్ ప్రపన్ననుక్కు ఉత్తరాఘత్తిల్ నరకమృగ్గియాదో?
ఎన్నవ+ర్ (ఉత్తరాఘత్తి) లితి. (మున్నే) ఇతి-అపరాధ పరిహరత్తి లెన్దపడి.

ప్రకాశజ్వలలే సరిహంగ్యమ్. “డంభి మైతుక పాపండి బక
 పుష్పంబు నడయేత్ || యే తు సామాన్యభావేన మన్యంతే
 పురుషోన్మదుమ్ | తేవై పాపండినో జ్ఞేయా స్సర్వకర్మబహి
 ప్స్యుకాః | పుసాం జహి భరణకాండ్యనతాన్వృతైః ||”
 ఇహ్యగినః పుణిమే న్న తప్పినార్ పక్కల్ శొల్లుమ్ వార్తై
 గ్గు సుత వళియిలత్తడమాతినార్ పక్కల్ శొల్లలాకాతిజే.
 భాగవతరీతః హీన పరిస్రస్త నప్త విషయజ్వలిల్ పరి
 మాద్ ముద్గళిల్ తారతమ్యమ్ విధిత్త దే యాతిలుమ్ ఐకాన్త్యమ్
 కులై యాశే యిరుక్కిల్ ముసివిల్ ఒరు విరకాలే యివర్కళ్
 ఈడ్యే విదునర్కళ్. ఇవర్కళ్ తిఱత్తిలుమ్ అపచారమాకా
 న్నిజే శాస్త్రమ్ విధిత్తు. “సేహాభిక్రమనాశోస్తి ప్రత్యవా

ఎన్న, ఉత్తరమరుగర్ (డంభి) - (౬||) మైతుకా - యుక్తిమాత్రం రణాః,
 నాష్టికళ్ - దీపతాంతర సరత్వవాది ప్రముఖర్, బకవృత్తికళ్ - వందనయాత్రిత
 ఘాతుకర్. సాపండిశై యుదాహరిక్కితార్ (యేష్వి) - నల్ వృత్తికళితే యిల్లి
 వరీక శైయుమ్ హీనహీనాని భాగవత విషయత్తల్ పరిమార్తం శొల్లుక్తయాలే
 భాగవతప్రభావమ్ సజ్జుచితమాకాన్. ఎన్న అవర్కళుమ్ మోక్షపురుషార్థ
 మిల్లెన్య ప్రభావం న్యూనతీయం! అవర్కళ్ విషయత్తల్ అపచారమనుమతం
 బాధకము అట్లు శొల్లుకున్నా! ఎన్య వికల్పిత్తు క్రమేః ఉత్తరమరుగర్ (భాగవతరీ)
 విశ్వాదినా. హీన - తాపసంస్కారమాత్ర విధుగణ, హీన - పుణ్యసంస్కార
 హీన, పరస్మిన్ - నామసంస్కారహీన, పరిమార్తం - అదరమ్, యద్యాః
 హీనాః - స్వకర్మహీనాః, హీనాః - స్వకూత్రాగ్నినః, పరిష్కృతాః - స్వగురు
 దీపతాత్రాగ్నినః, నప్తాః - సత్సర్వ వర్తతాః, (ఒరువిరకాలే) ఇతి - యథోచిత
 పాపమిచ్చిత్తాలే ఎన్యపడి. (ఇవర్కళ్ శిరస్తిలు) మితి - పరిమార్త తారతమ్యమ్
 విధిత్త దేయాతిలుమ్ అపచారపరివారణమ్ సర్వత్రసమానమైపు కరుత్తు. (శాస్త్రమ్
 విధిత్తు) ఇతి - “యే బ్రాహ్మణాస్తే హం, యశ్శూద్రం, వైష్యవేపరివాదాచ్చ”
 ఇత్యాదికళితే ఎన్యపడి.

జ్ఞానదుర్బలాఁ | వ్యామోహ (యతు) యేత్తు దుర్బుధి
ర్బిసస్వైస్యం కరోతి యః ||” ఎన్టు శీలప్పట్టతితే. శ్రీభాష్య
కారిర్ అకృత్యకరణ కృత్యాకరణభోడే భగవదపచారాది
సత్తేచ్చేనెపత్తు గోబలీవర్దన్యాయతాలే భగవదపచారాది
సత్తే శీలప్పట్టతికైకాక. ఎల్లామ్ భగవదపచారజ్ఞా
యరుగ్గ ముఖ భేదజ్ఞతే వివక్షిత్తు చ్చిలవత్తూ ఇజ్ఞు భాగ
వతాపచారజ్ఞతే ఎన్టిజ్ఞు. యావై శీల అపచారిజ్ఞతే
సత్తేచ్చే శేనుకతా అప్పడిప్పట్టనై లనైయే భగవ
దభాగవతి విషయజ్ఞతే శేనుకతా విషయ స్వభావతాలే
నాజి ద్రోహాదికళేదోలే మిశన్తున్ దణ్ణహేతుక్కుళామెన్టు
వి నాహిసాదాసత్తున్కు అభిప్రాయమ్. సరకత్తుక్కు నాన్ద్రు

|| ఎన్టు భగవద్భాగవత ప్రభావముజ్ఞాకి లకృత్యకరణ కృత్యాకరణజ్ఞ
భోడు సామాన్యమాకి శ్రీభాష్యకారదుత్తు శేనుమా! సామాన్యభాష్మాణ
శేనతా సాపచారము మకృత్యమాకై మాలే ఇనువుమ్ తత్తులమాక తోన్ద్రుదో?
ఎన్టుకత్తు (శ్రీభాష్యకారగు) మితి. అంత నైన భాగవతాపచారో గృహ్యతే.
“మన్యునానమనా నాన్యో మాంసు పశ్యంతి సున్దరి | ఇతుర్వింతాపరాధురంతం కల్ప
నామి నమస్కరం” ఎన్టు భాగవతాపచారం భగవదపచారాంతగతమాక తాన్త్రుసిద్ధ
మాయుగ్గ తనిత్తు ఎదుర్దణుగ్గ అభిప్రాయజ్ఞాట్టుకిజార్ (ఎల్లా) మితి.
ముఖ్యము — సాత్వికభగవదప్రీతిహేతుత్వతాలమ్ భాగవతాప్రీతిద్వారా భగ
వదప్రీతిహేతుత్వతాలమ్ విషయపెడుత్త జెన్టు కరుత్తు.

|| భగవద్భాగవతాపచార మకృత్యకరణాదిసుల్య ఫల సాధనమాకిల్
సత్తేచ్చే సామాన్యమా! ఎన్టుకత్తు (యావై) ఇ. రాజేతి — అదివదేన రాజసుమా
రాపరాధో గృహ్యతే.

|| ఇన్కు భాగవతాపచారమ్ ఎన్టుకత్తు? కర్మయోగాదినిష్ఠవిషయత్త
‘సద్భిత్’, అవరీతి కుక్కు — ఉపాయపూర్తి యిల్లామైయాలే తదపచారవర్జనజ్ఞా
దుమా? ఎన్టుకత్తు (నగకన్తు) కి.తి. (సరి) నాన్ద్రుకొల్-మూలకారణమ్).
పూర్వ కర్మయోగాదినిష్ఠ విషయత్తలో అంగసన్ధుమడియాకి అపచారమాకానెన్టు

[illegible][illegible][illegible]

౧॥ “నశబ్దశాస్త్రాధిపతిస్య” ఎష్టు శబ్దశాస్త్ర ప్రసిద్ధాధికారుని, ముఖ్యము
ఎష్టు పాఠశాలలో బోల్లుకైతూరి అంబేధకరావుగారు సమాధానమిచ్చిరి. మూల
తదపచారం ప్రీతమానుమా? ఎన్నవ+ర్ (నంద్ర) . స్త్రీయవసాత మన్యవ
యేసంతే, వాచిపురుషాః (దేవా) ఇతి, కమతధికవాన్వేద్యపడి. (పిమ్మిమిని)వ
ణ్యమే ఇతి—ధగవత్సావ్య మిల్లాదవన్వేద్యపడి. “నశబ్ద శాస్త్రాధిపతిస్య”
ఇత్యాదివచనమే సామాన్యమాక విరుక్త సత్కీర్తినిచ్చిక్రూరూ. ముఖా: “శబ్ద
దర” ఇతి వచనేన సత్కీర్తిని నియతిరూపితే “నశ” ఇతిరక్తవచ్ఛదమే తోగ్గ
విత్తయే? ఎన్నవ+ర్ (పంకజుఖానా) మితి.

అనాల్‌వే "తనమయస్వేన" ఎల్లవారైనా తన భగవద్భక్తిని గాఢముగా పాటించి
కైముఖ్యముగా ఇరుక్కిరియడం కారకుల మోక్షము కొలుకొనగాలంటే పవిత్రముగా

సర్వే సామంతాని | శేషా తత్సమం బ్రహ్మదూరాద్దూత శే
 సితమ్ ||” ఇత్యాదికలును ఇవ్వరథమ్ సిద్ధమ్. “తస్మయ
 శేషేన గోవిందే గమే సూర్యస్య చేతసః | విషయత్యాగిన
 స్తేనాం విశ్లేషాదు చ తదాత్మికే ||” ఇత్యాదికల్ భగవత్పరం
 నూనో నిమనం తస్మిన్ సమం నాన్ త్వి- విశంబమిత్రై యై
 తైః ఉభౌగుప్తయద్భుత్ సృశుతోత్పాతైః పులిష్పాన్
 చ్చత్ సాముజ్జగత్కలీ భాగవతభావనై పణ్డి త్రివారై
 గుప్తా ఉభౌగముమశ్చుమ్ ఉసరిచరాదికల్ అనురాదికల్
 ఉదాహరణాల్లే రూపనామజ్జలైః ట్టు ఆదరిక్ ప్రాప్తమ్.
 ఇప్పుడింతానైనా మర్యాదా కల్లే స్పష్టం “సలింగం ధర్మ

అప్పుడు మళ్ళీ - మోక్షమిల్లమేనూలే - తనపదానిమే సుగ్రవే మేనే? ఎన్నవ + ర్
(అప్పుడు మళ్ళీ) - తనగియ్యిస్తేనె-తనానది స) ముగిస్తేన ఎట్టవడి. విషయా
నూ భిగవతగుమి. విగిమీన మోక్షమిల్లమే, విగిమీనూనది. భిగవతగుమి
"మోక్షమిల్లమే" ఎట్టవడి అని మేమైన మోక్షమిల్లమే కానినీయు. అవర్ కల్ విష
యములు అందుకొరకు - అందుకొరకు.

అనంతరం పికిలభాగవతం పిష్యమిల్లలపదాగమే వర్ణనయమానాలుమాదర
 యుక్త మునుఁ? ఎన్న కైముత్యనాట్రుయిత్తోటి సమర్థిఁగఁతార (ఉల్కిగారు) ఇతి.
 ముగియుఁ? ఇప్పడుమాఁలో? ధగవతభావనైయుఁడయన్న నెడరితైలవైచ్చవోపచార
 మునుఁగొన్న-కొల్కిరి? భగవద్వక్తశిష్టతగుసాగఁగో? భగవవచారముమ్ ప్రసక్తి
 మునుఁగో? ఎన్నవరి (ఉల్కిగారు) భా- అవైచ్చవనైష్టశీష్ట అనరత్తలన్తో? బాధక
 మునుఁగియున్న. (కలి గూపం-వేషం, నామం-గోస్యనామం,) (వి|| అదరిక
 | మునుఁగఁగో? ప్యవక్త్య శ్చిష్టసంపద్యచంష్య ఋత్యుస్యపీడ్యో పశురప్య
 తన్త్యో? గూహ్యగఁతో? జ్జప్తకలంఘన సవీవ పిష్యపప్రమాసమానః? ఇత్యాది
 తన్త్యో? మునుఁగొన్న పర్యంబమేవ వేషంశ్చస్త్రా అదరః కాశ్య ఇతి భావః.
 ఉల్కిరియమలి? జ్జప్తతన్త్యో? మునుఁగో? వేషమాత్రైత్తశీష్టరగఁ గమీయానో?
 వేషమాత్రైత్త మునుఁగొన్న మునుఁగో? నిమిత్తమాదా? ఎన్నవరి (ఇప్పటి)తి.

కావడము ॥ యీ కవిత్వముల మధ్యనుండి ప్రవాహములు
 పునామగ్రహణేనైవ తస్య కావ్యముననుష్ఠితం ॥ అర్థా
 విష్ణుభూత్యేథానాశ్చ నీతిః ఘోరీ కీర్తితా నానాభిరూపానాం
 సుకీర్తనా నానామణా శక్తి మాత్రాః ॥ యాః సాక్షాత్ స్వేశా
 భవంతి ॥” ఎన్నఁడు “అవశేషానీ యన్యైశ్చ శక్తివీర్య
 మాత్రకైః ॥ ఘోరమానవిముక్త్యేన తస్య స్వహృద్ధృతి ము
 గ్ధగిరీన ॥” ఎన్నఁడు “సాక్షాత్ స్వేశానాం శక్తి
 హేళన మేవ వా ॥ నైవ తస్మాదప్రవాహ మనూహ వి
 తనయ ॥” ఎన్నఁడు “హరి మానసా నానా దృష్టాంతైః
 స్మృతైః ॥ అనిదృష్టానాం సహస్రబ్రహ్మే నహాన్యవహా నానానా”
 ఎన్నఁడు “సతావతీలమమృనిర్మలకాయ ఘోరమనోభీష్టా

పాదము - పాదములకు, పాదములకు - పాదములకు, పాదములకు - పాదములకు.
 (పాదము) పాదములకు - పాదములకు, పాదములకు - పాదములకు.
 పాదములకు - పాదములకు, పాదములకు - పాదములకు.

అ|| స్వా|| అనామమ్ భగవద్భక్త్యున్మత్ - నీషనానుమత్రయోగోనానామమ్
భగవత్పరమాదాగమః నామోచ్చరణమ్ మానీష్యంతః సలజననానామమ్
అను అభిసంభవంతాః కాశ్యపరమస్మృతిః “సర్వేంద్రియైర్గ్రామ్యం సా
త్వం సారవీర్యం” ఇత్యుక్తం చ మనోభావః? ఎవ్వరే? (అర్జున్)
ఇత్యాదితా. ఇంద్రియవినిశ్ఛేదానాభివృద్ధిః, విషయైర్-అనుస్మృత్యాభివృద్ధిః,
శిఖాః-కావ్య ప్రసక్తితాః, భీతా-సలసాభీతా, సుఖం) ఇతి సర్వే
స్థితైః సర్వపాతకైః రత్యన్యయః. సాత్విక-రూప - కస్యచిన్నానామమ్ భగవత్,
సర్వే-తంత్రత్వా తమచ్చరణమ్, సారవీర్యం - తనూనామమ్ నామసాధు
కృత మితిపరమార్థః, స్తోత్రం-నానాయాశేః వత్ప్రవాశేన కథనమ్, మనీషమ-
అనాదరణకథనమ్, (ఏతావతాల) మితి-ఏతావత-అనీ ప్రశ్నః, అ-అలయమ్,
అలయ-అత్యంతపంపైష్టమ్, అధికమిత్యుక్తః. కుతః? యత్-యస్మాత్, అభివృద్ధిః -
అభిపాసీ, అనామిలోపి మ్రియమాణస్య-పుత్రం నానాయిత్యాక్రమ్యకృత్యుపై

మొదటను ఎన్నోదిక్కులే యీకిలును ప్రాతికూల్యమ్
 పుట్టించును. ఉపకానకనా మెనుపడి. ఇజనల్లాతహోతు
 భగవత్ప్రకాశము సజ్జాపునును పట్టవకళకుక్కుమ్
 యాదేముద్దాన సునిష్ఠియను. “దుష్టేంద్రియవశాచ్చిత్తం
 పుష్కల ముక్తియై నున్నది. అదంతకాలే సంశుద్ధిం
 గాంచి సాధనముగాయే ||” ఎన్ని ప్రసాదవత వచనముమ్
 తేజోవిహారి తస్మాదానారోగ్య. శాస్త్ర విరోధమ్ ఇల్లాత
 తేజోవిహారి నాస్తి తాతే మున్ను భగవత్సాక్షాత్కారాదికల్
 ఇల్లాదు ముగ్ధుని అంతిమ కాలత్తిలే తేనృజ్ఞామెన్ను
 మున్నునిలే తస్మాదున్నుమిహన్ ప్రకరణాది సిద్ధన్. “యం
 ముగ్ధుని హరిణిమోగాకాలే యశ్చేన చిత్తే వినివేశయంతి”
 ఎన్ను తస్మాత్సమకీ స్యయన్నానేతై యా అన్తిమకాలత్తిలే
 ఇమం కేమిక్కుత్తే ను వరుకీ వితు వేద్రున్. ఇతు “కేవలం
 ముగ్ధునిన దయ మూర్తి ప్రబుద్ధః” ఎన్ను సప్రసన్నర్ విషయ

(ఇజనల్లాతహోతు). ముగ్ధుని ముగ్ధాచ్చిత్తమెన్ను విక్రమకుక్కుమ్ విషయవాస్తవతే
 అంత్యకాలత్తిలే తేనృజ్ఞామెన్ను శిల్పవిల్లయో? ఎన్నువర్ (మష్టే) తి. శబ్దాది
 ప్రావర్తమే ఇచ్చియాది నోషన్. భగవత్సాక్షాత్కారంభావమే కిల్బిషమెన్నుపడి.

|| ఇద్వ (తేజ)నాసమ్ కర్మయోగాది ద్వారా అంత్యకాలత్తిలే తెలిపై
 ముగ్ధునిమాత్రం ఇది నామసక్తిగతనాద్యపేక్షయా అతిశయముణ్ణో?
 సాక్షాత్కారం సాధనమాకల్ త్వానాగేవమేతై మెన్నిమి విరోధయాదో? ఎన్నువర్
 (యాయోగిన) ఇతి. భక్తిద్వారం సాధనమానాలుమ్ స్వయత్నమంతరేణాంతి
 ముగ్ధునినక త్వం తేత్రవంసత్తుక్కు ఏద్రు మెన్ను కరున్తు.

అ|| ఇప్పుడి ప్రపన్నసుక్కుమిల్లాద తెలిపు తేత్రవానికరుక్కుజ్ఞాకిల్
 ప్రపన్నాపేక్షయా అంత్యప్రభావముమ్ ప్రపన్నసుక్కు ప్రభావమూననైయుమ్
 ప్రసంగయాదో? ఎన్ను ప్రశోక్తిస్తై స్మరమిక్కుతార్ (ఇను) ఇతి. ఉశ్వాప

పోక్కి ఉత్తారకజ్జళామ్. ఆనపిన్ను స్వసంకల్ప నియతమా
యిరున్న తేలేను మొరు వ్యాజత్తాలే నర్వేశ్వరక స్వరూప
ప్రాప్తనూని ము క్తైశ్వర్యం కొడుక్క నిన్నె ప్పిట్ట అధికారిపక్క
లుళ్ళ దోషజ్ఞుకు చ్చెలవు శెయ్వాక్. “ఏక శ్వాస్తా న
ద్వితీయోఽస్తి శాస్తా” ఎన్నున్ “ప్రశాంతారం సర్వేషాం”
ఎన్నున్ “శాస్తా విష్ణు రశేషస్య” ఎన్నుమ్ శొల్లప్పడుకిఱ
అనకతానే యెన్ను తెల్లిన్ “రాగాది దూషితే చిత్రేనాస్పదీ
మధుసూదనః । న బద్ధాతి రతిం హంసః కదాచిత్కర్దమాం
భసి ॥” ఇత్తాదికత్తై ప్పార్తు నెక్కితే ఇవ్వధికారికళ్ పక్క
లుళ్ళ గుణాంశత్తై మరుభూమియిల్ తణ్ణేర్ పెల్లొత్తాల్లే
యొక్కన్ “కర్మణా మనసా వాచా యదభీష్టం నిషేవతే ।
సాదీవాసహుత్వేనం తస్మా త్క్రూర మాచరేత్ ॥” ఎన్నిఱ
సక్కియే గర్వప్రయత్నాలుమ్ తాక్ నల్ నడ్డినిశాణే “సంసారి
నిషన్మత్తస్య ద్వేషలేహ్యమృతావమే । కదాచిత్కేశవే భక్తి
న్ద్యక్షక్తిర్వా సమాగమః ॥” ఎన్నిఱరున్ద కాలుత్తుక్కు స్రయో
జనమాశ పెంపుత్త “పంమనై ప్పుయిలున్ తిరువుడై య శిఱు
మామనిశరుడక్ శేర్త్తి యుకిఱ శీరియ పెఱ్ఱాప్పేల్లొమ్మై త్తిరు

ఇట్లొక్క కాల ముచిత వృత్తియై యుపసంహరిక్కితార్ (ఆనపిన్ని) తి. నిన్నెప్పట్ట-
సొల్లొప్పట్ట, శెలవు - శిల్పీ, నెక్కితే - తనకు రాగాదికళ్ ఆకాతెన్దు
సార్కెన్దు భాగవత్తుల్ త్తిరుల్ ఆనాదరియానే ఎన్దు పడి. (తాని) - భాగవ
తాపరాధ సంహరినత్తాలే తానుమ ఆపరాధ ప్రసక్తి నాకాదే ఎన్దు కనున్దు. పర
మనై - పరమాత్మనై, పయిలుమ్ - ఆద్రయిక్కు-మృడియాన, పురు-సంపత్తెయు
జ్జయరాన, శిరుమామనిశరుడక్ - దేహయాత్రానువృత్తియాలే సాక్షిత్వర్తుక్కు
శిరియరాన్దు లొక్క భాన జైరా గ్యాదికళాలే, మా-మహాప్రభావంన, మనిశర్ -
భాగవతరుడక్, శేర్త్తి - సంసారమాకణ, శీరియ-శ్లోకంన, పెఱ్ఱాప్పేల్లొమ్మై

నిజైః కిన్చిత్తన (౧౩) మనస్సు నియస్సితామ్,
ఉత్తైః క్షయతైత్తనర్ ఓరన్తవి పుయన్దనరే || ౩౩ ||

అగ్రస్థమిదాన్త రిమా మహాక్షోభి రక్షోభి (తే) తం
నిస్సాక్షిగా నిజైః నిజధర్మస్వసాధిధానం తపః ।

ఉత్తైః క్షయతైత్తనర్ - అక్షయతైః, వస్తు - అక్షయ్యానియుక్త రాయవస్తు, కర్మ
నిజైః - నిజవశేన శ్చిత్తయిస్తు - మనః, ప్రపన్నరూపైయ జన్మపడి. తతో మై-
యాత్మోత్పత్తిర్యుక్తయోగ, ఉత్పత్తి-ఇంద్రదాకలుమ్, అత్తాలవర్తక కుక్కు-పురుషార్థముమ్
భగవత్తా మానముమ్ న్యూనమిత్తా మాయాల్ ప్రభావశక్తుకు కుక్కుయితై ఎత్తు
నిజైః క్షయతైత్తనర్ ప్రభావమైవ పడి. అశ్వజన్మ-సరిచ్చిన్న మెకాగిజ, ఇయప్పు-
ఉత్తైః ఇందామ్-ఇందాదామ్, అపరిచ్చిన్న మైవ పడి. “యో హ్యేనం పురుషం
నేన దేవా అపి నతం వినుః” ఎత్తది తే. (పి) తామ్ - స్వయం భగవానేన,
అగ్రస్థ మిదాన్త రిమా - ప్రభావే భగవానేన తుల్యః, ఎన్న - ఇత్యుక్తే
యోగ, నిజైః - నిజస్థయైః, ఇందామ్-నధవేత్త ధా. (ప్ర) అపరిచ్చిన్న ప్రభావో

ఉత్తైః క్షయతైత్తనర్ ఇత్యుక్తే ని కిమిదం నిస్థయన్తముమ్ ? ఉత్తైః-ఇందయథా
గతైః ఉయర్దనరే - జ్ఞానానుష్ఠానశాలే వ్యాపాదిభ్యోపధిక రాన అస్మదాచా
గృహీతకళా, ఉరన్తవి-సనోష భాగవతర్ నిర్దష్ట భాగవతర్ ఎత్తు పక్ష పాతమిత్తా కే-
యగ్వా ; మన్దాధికారి పూర్వాధికారి ఎన్నిఱ పక్ష పాతమిల్లామల్ కేవల వాత్సల్య
తాల్, ఉత్తైః క్షయతైత్తనరే - ఉపదేశితార్ కళా ఎత్త పడి. || ౩౩ ||

౩౩|| (దీ-ప్ర) (దీ) భాగవత్తరన్తయ ప్రభావమ్ వేద వాచామప్యగోచరమైవ
ఉపసంహరిత్యైతార్, యగ్వా - ఉపాయనిష్ఠానుష్ఠానైయ ప్రభావమపరిచ్చిన్న
మిత్తాకార్, ఉత్తైః ప్రభావము మపరిచ్చిన్న మైవ కార్టాట్టకితార్ (రాగ
స్వరూపై). (స్వా) రాగ-విషయకామనా, ద్వేష- తత్ప్రభవభవ్యేషః, మదః -
సోపత్కర్మభీమానః, అగ్ర- భేదమాహస్య గ్రహణమ్, ఏవమాదిభిః-అనాత్మగుణైః,
మహాదక్షిణిభిః - రాక్షసాశ్చిత్తాట్టెలుమ్ రాగాదికల్ అత్మనాశక మాకైయాల్
మహారక్షస్సుకళాక శొల్లపుట్టు. ఏతైః, అక్షోభితే - అప్రతిబద్ధే, నిత్యే
గతీతరి - ప్రపన్నానాం రాగాదిదోషేనత్యపి సంకల్పితకాలే ఫలప్రదానాజ్ఞా
శ్రుతరాగాది రక్షోభిరక్షోభితే ఇత్యర్థః. నిత్యం - అతీతరక్షణవ్యాజాన్వేషణ పర

శుద్ధాశుద్ధ పత్రికా.

సం.	సం.	శుద్ధాశుద్ధ పత్రికా	శుద్ధాశుద్ధ పత్రికా	పుట	పత్రికా-శుద్ధాశుద్ధ పత్రికా	శుద్ధాశుద్ధ పత్రికా
3	2	సంకల్ప -	సంకల్ప -	52	16	(పాఠ్య)
"	6	సంకల్ప -	సంకల్ప -	56	14	శుద్ధాశుద్ధ పత్రికా
5	8	సంకల్ప -	సంకల్ప -	59	24	సంకల్ప -
6	21	సంకల్ప -	సంకల్ప -	61	5	సంకల్ప -
7	18	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	10	సంకల్ప -
8	13	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	16	సంకల్ప -
"	21	సంకల్ప -	సంకల్ప -	63	7	సంకల్ప -
12	19	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	9	సంకల్ప -
25	1	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	11	సంకల్ప -
45	9	సంకల్ప -	సంకల్ప -	66	10	సంకల్ప -
47	23	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	13	సంకల్ప -
"	21	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	26	సంకల్ప -
48	1	సంకల్ప -	సంకల్ప -	67	12	సంకల్ప -
"	"	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	14	సంకల్ప -
"	"	సంకల్ప -	సంకల్ప -	69	7	సంకల్ప -
"	2	సంకల్ప -	సంకల్ప -	71	15	సంకల్ప -
"	4	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	17	సంకల్ప -
"	5	సంకల్ప -	సంకల్ప -	72	13	సంకల్ప -
"	"	సంకల్ప -	సంకల్ప -	73	14	సంకల్ప -
"	7	సంకల్ప -	సంకల్ప -	77	24	సంకల్ప -
49	18	సంకల్ప -	సంకల్ప -	79	9	సంకల్ప -
"	23	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	17	సంకల్ప -
"	24	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	18	సంకల్ప -
50	11	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	"	సంకల్ప -
"	18	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	22	సంకల్ప -
51	11	సంకల్ప -	సంకల్ప -	81	26	సంకల్ప -
"	14	సంకల్ప -	సంకల్ప -	82	8	సంకల్ప -
52	5	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	20	సంకల్ప -
"	15	సంకల్ప -	సంకల్ప -	"	"	సంకల్ప -

సం. ౧	సం. ౨	సం. ౩	సం. ౪	సం. ౫	సం. ౬	సం. ౭	సం. ౮	సం. ౯	సం. ౧౦
92	25	2							
"	"	"							
93	6								
"	10								
"	31								
97	25								
88	17								
100	9								
101	5								
104	17								
"	20								
"	22								
"	23								
"	24								
105	11								
"	"								
"	19								
"	27								
106	20								
110	13								
113	6								
"	12								
114	18								
115	19								
"	23								
116	6								
"	13								
"	"								
"	14								
120	3								
మరి న్యాయమైనది									
110	13								
"	14								
"	15								
"	16								
"	24								
129	9								
"	12								
"	13								
"	"								
130	4								
"	22								
"	27								
131	11								
"	"								

పుట సంఖ్య	అక్షర సంఖ్య	శ్లోక సంఖ్య	అక్షర సంఖ్య	అక్షర సంఖ్య	అక్షర సంఖ్య
325	"	శ్లోకం	శ్లోకం	440	4
355	8	శ్లోకం	శ్లోకం	"	9
364	23	శ్లోకం	శ్లోకం	456	"
377	14	శ్లోకం	శ్లోకం	461	21
427	3	శ్లోకం	శ్లోకం	462	17
428	9	శ్లోకం	శ్లోకం	464	3
433	15	శ్లోకం	శ్లోకం	467	11
434	2	శ్లోకం	శ్లోకం	472	1

